

પુસ્તકો અજવાનું સ્થાન ૧૫

(૧) શ્રી શામળ વેલ્લે વીરાણી

સ્થાનકવાસી નૈનધાર્મિક શિક્ષણ સંઘ
વીરણી વીલા હીવાન જરા, રાજકોટ

(૨) શ્રી સ્થાનકવાસી

નૈન મોટા સુધની જોડિસ

હજી પેસેસ રાડ રાજકોટ.

મુદ્રક

દિ મનસાલ સહસ્રબાઈ ચાંદ

બીપીન પ્રાગી

સહસ્રબાઈ બિલ્ડાજ

રાજકોટ

ભાવાંજલિ

પૂ પા બાલ બ્રહ્મચારિણી વિદુષી શ્રી લીલાવતીબાઈ મહાસતીજી આજ રાજકોટમાં ચાતુર્માસ કરી રહ્યા છે તેઓશ્રીની વિદ્વતા, તર્કશક્તિ, જ્ઞાન ગભીરતા અને પર-પરાને શોભાવતી વ્યાખ્યાન શૈલિ માત્ર અપૂર્વ છે એમ નથી પરંતુ કોઈ પણ જૈન માટે ગર્વ લેવા જેવી છે

પૂ મહાસતીશ્રીની વાણી પાછળ દર્દ તો હોય જ છે અને એ દર્દ શ્રોતાઓના હૈયાને ઝળુઝળાવી નાંચે છે

તેમાય આ ચાતુર્માસ દરમ્યાન તેઓશ્રીએ મૃગાપુત્રના અધ્યયન પર વ્યાખ્યાન આપેલા પ્રસ્તુત ગ્રંથમાં ચાલુ ચાતુર્માસ દરમ્યાન આપેલા વ્યાખ્યાનોનો ક્રમબદ્ધ સંગ્રહ કરાયેલો છે

ગણધર ભગવતશ્રી આર્ય સુધર્માસ્વામીએ ભગવતની વાણીને આગમ રૂપે ગુથી હતી, સૂત્ર રૂપે ગુથી હતી, એક ભવ્ય વારસા રૂપે પણ સંગ્રહી હતી ભગવાન મહાવીર પરમાત્માએ જીવનના ઉત્તરકાળે પ્રકાશેલા ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના ઓગણીસમા અધ્યયનમાં મૃગાપુત્રની વાત આવે છે એ સત્ય કથાને મહાસતીશ્રીએ પોતાની વિશિષ્ટ શૈલિ વડે પ્રસ્તુત વ્યાખ્યાન સંગ્રહમાં જીવનને સૌરભ આપતા, ગજરા માફક ગુથી છે

મૃગાપુત્રના અધ્યયનમાં આવતા કથા પ્રસંગોને મહા-

સતીશ્રીએ અધ્યાત્મભાવ વડે પોતાની મૌલિક અને જ્ઞાન
અભીર વિચારધારાથી જે રીતે વિકસાવ્યા છે અને પ્રરૂપ્યા
છે તે રીત ખરેખર શ્રદ્ધા છે બેનસુ જ નહિ પણ શ્રોતા
અને વાચક બંનેના હૃદયમાં પ્રકાશની રેખા બિછાવે એવી
તેજોમય છે

કથાનક પ્રાચીન હોવા છતાં એમાં રહેલાં સત્વોને
સત્યો, કોઈ સમયે જૂના બની શકતા નથી. સત્વોને સત્યો
સવકાળે અચલ અને અવિકલ જ રહે છે શ્રી મહાસતીશ્રીએ
કથાનકના હાલ પાછળ રહેલા સત્વોને સત્યો વ્યાખ્યાન દ્વારા
ઉપસાવ્યા છે અને વર્તમાન કાળની વિવિધ પરિસ્થિતિ પ્રત્યે
શ્રદ્ધા મનોવેદના બ્યક્ત કરી છે

વર્તમાન યુગને આજ સદુ વિજ્ઞાન યુગના નામે
સંજોધે છે પરંતુ વર્તમાન કાળનું વાસ્તવિક દશન કરવા
બધ્ધએ તો એમ જ કહેવું પડે કે શૂન્યકાળમાં આવેલો ચોર
અજ્ઞાન અને અમાનુષિ યુગ કદી નહિ અભ્યો હોય !
ભૌતિક વિજ્ઞાનની સિદ્ધિ પાછળ એ માનવતાના અને અધ્યા-
ત્મભાવના આકર્ષો ચગદાર્થ જતા હોય તો એ સિદ્ધિએ
માત્ર આપણા દેશ માટે નહિ સમગ્ર માનવ જાત માટે
અભિશાપ રૂપ જ પુરવાર થશે.

મહાસતીશ્રીએ માનવીના પાણીમાં ધમ શાવનાનું,
કલબનું અને સસ્કારનું બળ પ્રગટે એ ઉપકારી ભાવ રાખીને
પ્રસંગે પ્રસંગે વેધકવાણીમાં કાઢી કહ્યો છે આ કળાશ્રુ એ જ
એમની નિશિષ્ટ મૌલિકતા છે

મહાસતીશ્રીના આ વ્યાખ્યાન સમ્રક્તનું વિવેચન કરવું

નાર જોવા એક માનત્ય મંત્રારીજન મળે શેત્રવેક ન
 હોવાથી હું કેવળ આવાં ને આવાં તપરનો એત્યા તરફથી
 વર્તનાત હુગતે મલ્યા કરે એવ. કાવ માથે કાવાંગદિ
 અર્પું છું અને આવી તડ મલવા બહર નને કાઝગાવી
 માતું છું.

વીર કૌશલકથ

રાજકોટ

અ. શે. વઠિ ૯

૨૦૨૦

વૈવ મે.હનલાલ મુનીદ દ ધાની

નમ્ર નિવેદન

૫. બા. પ્ર. વિ. હીલાવતીબાઈ મહાસતીજી સાહેબે, તેઓશ્રીના અગિયાર શિષ્યાઓ-તત્ત્વચિંતક ૫. બા. પ્ર. મુક્તાબાઈ મ, ૫. તપસ્વી કમળાબાઈ મ, બા. પ્ર. કચ્ચનબાઈ મ, બા. પ્ર. રમાબાઈ મ, બા. પ્ર. હીરાબાઈ મ, બા. પ્ર. પ્રજ્ઞાબાઈ મ બા. પ્ર. કુસુમબાઈ મ, બા. પ્ર. સુશીલાબાઈ મ બા. પ્ર. મધુબાઈ મ બા. પ્ર. નિમળાબાઈ મ અને નવ દીક્ષિત ભારતીબાઈ મ. સાથે સવત ૨૦૨૦નું ચાતુર્માસ શબ્દ કાળમાં કમું ત્યારે તેઓશ્રીએ શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના ૧૬ માં અધ્યયનનો શ્રી મૃગાયુત્રનો અધિકાર વાચ્યો છે તેઓશ્રીએ ૧૧૭ વ્યાખ્યાનો ફરમાવ્યાં છે આ પૈકીના ૫૬ વ્યાખ્યાનો પ્રથમ ભાગમાં પ્રસિદ્ધ થયા છે બાકીનાં ૬૧ વ્યાખ્યાનો આ બીજા ભાગમાં છપાયાં છે

૨ આ ભાગમાં છપાયેલાં વ્યાખ્યાનો નો આ સાર છે મૃગાયુત્રને પૂવજનો જોતા સાચો વૈશ્ય ઉત્પન્ન થયો છે પોતાના નિજ વૈભવનું માહાત્મ્ય આપ્યું છે ૧૪-મૈત્રન્યની વહેંચણી વતે છે માતા પિતા પાસે ઉપરિષ્ઠ થઈ, પ્રવચ્ચા અગ્રીકાર કરવાની આજ્ઞા મારે છે

માતા-પિતા કહે છે હું પુત્ર ! બાવા મહિમય રત્નો વાગા મહેલો ૪૨ રમણીઓ ૪૨ બધ નાટકના ધમકાર, આ બધુ છોડી સયમ માગે વિચ્છેડું તે ઠીક નથી મારે પ્રથમ તું પાત્ર ઇંદ્રિયોના મનુષ્ય સબખી લોજોને લોગવ અને

ભુક્ત ભોગી થઈને પછી તુ ચારિત્ર ધર્મને ખુશીથી અગીકાર કરજે.

મૃગાયુત્ર વિનય પૂર્વક કહે કે આ શરીર અશુચિથી ઉત્પન્નથયેલુ, અપવિત્ર, ક્ષણભ્રમ ગુર અને અનિત્ય છે અને કામભોગ ક્રિપાક ફળ જેવા ઝેરી છે, આ લોક જન્મ-જરા મરણથી બળી-જળી રહ્યો છે, માટે મને દીક્ષા લેવાની આશા આપો.

મૃગાયુત્રની અડગતા જોઈ, માતાપિતા સયમની કઠિનતા બતાવે છે. સયમ એ મીઠુના દાંતે લોઢાના ચણા ચાવવા જેવો છે, તલવારની ધાર ઉપર ચાલવા જેવો છે, મેરૂ પર્વતને ત્રાજવેથી તોળવા જેવો છે, ઉપરાત સાધુ માર્ગના પરિસહો બતાવ્યા.

પલ્લ ગ તળાઈએ પોઢતોજી, કરવા ભૂમિ-સંધાર;
કનક કંચોળાં છાંડવાજી, કાચલિયે વ્યવહાર,
રે જાયા ! તુજ વિણ ઘડીરે છ માસ.

માતા-પિતાના વચનો સાલળીને મૃગાયુત્ર વિનયપૂર્વક કહે છે. જે જીવો પોતાની શાતા માટે, માન-કષાય પોષવા માટે, મહાઆરભ-મહા પરિગ્રહ કરી, ત્રસ-સ્થાવર જીવોની ફૂર પણે ઘાત કરી, વજ્ર જેવા પાપ બાધી, ઉપરથી પોરસ કરે છે, ભોગરૂપી કાદવમા રચ્યાપચ્યા રહે છે, તેઓ ભાવનરક આહી જ બહુ કરે છે. ત્યાર પછી તેઓ દ્રવ્યનરકમા જાય છે ત્યાં ૧૦ પ્રકારની ક્ષેત્ર વેદનાઓ સહન કરે છે ઉપરાત પરમાધામી દેવો આ જીવોના આગલા કર્મો યાદ કરાવી કરાવીને, કેવી ભય કર વેદનાઓ આપે છે તેનું સ્વ સંવેદન કરેલા હુ ખોનું આખેહુબ વણું ન કર્યું અને આવી અસહ્ય વેદનાઓ એક-

વાર નહિ પણ અનતીવાર આપે તથા મે ભોગવી છે વળી
જ્ઞાનની ઉત્કૃષ્ટ વિરાધના કરનારા છવો નિગોદમા જાય છે
જ્યાનું દુખ અનેાખુ જ છે ત્યા તો એક જ શરીરમા અનતા
છવો રહે છે આ બધુ જોતા હે માતા ! સયમભાગનું દુખ
કોઈ વિસાતમા જ નથી. જેઓ સયમ માજમા દુખ માને
છે તેઓ કાયર છે શૂર, વીર અને ખીર પુરુષ સયમ માગે
દુખ માનતો નથી

માતાએ જોયું કે પુત્ર સયમ માગે પૂરા રગાઈ
ગયા છે એટલે કહ્યું કે તારી લીલ ઈચ્છા સયમ દેવાની
છે તો તને જેમ સુખ ઉપજે તેમ કર પણ સયમી બન્યા
પછી, ફેફ ઉપર દદના જાવતા આવશે, આકુળતા-બ્યાકુળતા
થશે ત્યારે નિવધ ઔષધી ક્યાથી મળશે ? કોણ તારી
વયાવચ્ચ કરશે ?

આ સાંભળી મુગાપુત્ર કહે છે

‘તો વેદ મમ્માપિયરો

કેવો વિનય ? માતાના વચનોને ઉચાપતા નથી. માતા
જોલે ત્યા મુખી વચ્ચે જોલતા પણ નથી, તેઓ જોલી રહ્યા
પછી કહે છે માતા ! આપ કહો છો તે સત્ય છે તહત
પ્રમાણ છે પણ અરણ્યમા વિચરતા મુગલાં માંદા પડે છે
ત્યારે તેની ઢવા કોણ કરે છે કોણ તેને શાતા પૂછે છે ?

હું અરણ્યમુગની પેઠે વિચરીશ, મુગચરાં કરીશ

બનમા રહે છે મુગલાં છ કોણ કરે તેની સંભાળ
બનમુગની પે વિચરશું છ એકલકા નિરધાર
હો માવડી ! સજ્જ લાજેણી કે જાય !

પુત્રના દહ વશાગ્યને બોઈ માતા-પિતાનાં હૃદય

પીગળી ગયા અને દીક્ષા લેવાની આજ્ઞા આપી અને મૃગા-
પુત્રે રાજપાટ, ઋદ્ધિ-સિદ્ધિ સગા-સ્નેહીઓને-કપડા ઉપર
લાગેલી ધૂળની માફક ખખેરી નાખ્યા પચમૂઠિલોચ કરી,
દીક્ષાપાઠ ભણી, પચ મહાવ્રત અગીકાર કર્યા આઠ પ્રવચન
માતાને ખોળે ખેડા. છેલ્લો ભવ છે, કર્મનું બધું દેણું પતાવી
નાખવું છે અસંગ દશા ધારણ કરી, સમ્યગ્જ્ઞાન, દર્શન,
ચારિત્રની આરાધના કરી સ્વ-સ્વરૂપમા ઝીલી, ઘણા વર્ષોની
પ્રવ્રજ્યા પાળી, અનત ભવોના કર્મોને તોડી નાખી, ક્ષાયક
ભાવ, ક્ષપક શ્રેણી, કેવળ જ્ઞાન પ્રગટ કરી લીધું એક માસનો
સથારો કરી, સિદ્ધ દશાને વરી ગયા.

૩ આ વ્યાખ્યાનોના સંશોધન કાર્યમા શ્રી ગુલા-
બચ દલાઈ પાનાચ દલાઈ મહેતાએ અને પ્રૂફા તપાસવામા શ્રી
લક્ષ્મીગ દલાઈ જુઠાલાઈ કેઠારીએ ખૂબ સહકાર આપ્યો છે
તે બદલ તેઓનો આભાર માનું છું

૪ આ પુસ્તકની પડતર કિંમત અને જે રૂપિયાથી
વેચાણ કિંમત વચ્ચેની ખૂટતી રકમ શેઠ શ્રી રામજીલાઈ
શામજીલાઈ વીરાણી ટ્રસ્ટે આપવાની જે ઉદારતા બતાવી છે,
તેની સહર્ષ સાભાર નોંધ લેવામા આવે છે.

૫. આ વ્યાખ્યાનોનું અવતરણ કરવામા કે પ્રૂફા તપાસ-
વાંમા જે ક્ષતિઓ રહી જવા પામી હોય તે અમારી માની,
વાચક વર્ગ અમને ક્ષમા આપશે એ વિનંતી છે

પોષ સુદિ પૂણિમા

૨૦૨૧

રોજકોટ

મોહનલાલ પોપટલાઈ

પ્રમુખ

શ્રી શા. વે. વીરાણી, સ્થા. જૈન

ધાર્મિક શિક્ષણ સંઘ

બા ક્ષ વિદુષી

લીલાવતીબાઈ મહાસતીજીના

ઉજ્જવલ જીવનની સુગમ આખી

આ સંસારમાં જ મ અને મૃત્યુની ઘડમાળ અવિસ્તર
ચાલ્યા ઠરે છે પરંતુ જ મ-મરણ પર વિજય મેળવવાનો
પુરુષાર્થ કરનાર પવિત્ર આત્મા જે ઘેર જે મેં છે તે બર, પણ
ખરેખર સુલગ્ની હોય છે

૫ શ્રી લીલાવતીબાઈ મહાસતીજીનો જ મ વિહમ
સવત ૧૯૭૫ના માગશર સુદિ ૧૩ ને રવિવારના મંગળ
દિવસે બર્માના પાટનગર રથુનમાં ન ૧૪/૩૨ ગલીમાં
તેમના નિવાસ સ્થાને માતૃશ્રી અદરબાઈની કુક્ષિએ થયો
હતો તેઓ શ્રીના પિતાનું નામ-શ્રી શ્રીરણ હસરાજબાઈ
શાહ

શ્રી લીલાવતીબાઈ મહાસતીજી પોતાના માતાના ઉદરમાં
હતા ત્યારે માતૃશ્રીને સ્વપ્નમાં એસવતના હથેળ મળ્યા હતા
આવનારા ઉદાત અને પુણ્યશાળી આત્માની આ મંગળ
આગાહી હતી પ્રભુ મહાવીર સ્વામી નગમાં હતા ત્યારે
તેઓશ્રીના માતૃશ્રીએ ભોમેલ ઘોડ સ્વપ્નેમાં પ્રથમ સ્વપ્ન
પણ એસવતનું હતું

શ્રી લીલાવતીબાઈ પ્રથમ વર્ષ શાળામાં જોડા અને
વ્યવહારિક જ્ઞાનની સાથે જૈન શાળામાં હાજર થઈને શ્રી

કેવળચદ્ધર્મા પાસે ધાર્મિક શિક્ષણ લેવાનું પણ શરૂ કર્યું એમને બાળપણથી જ ધાર્મિક જ્ઞાન પ્રતિ અદ્ભૂત અનુરાગ હતો, જે તેમણે નવ વર્ષની કુમળીવયે જૈન શાળામાં મેળવેલ ઈનામો પરથી જોઈ શકાય છે પર્યુષણ પર્વમાં જૈન શાળામાં થોળાયેલ એક ધાર્મિક સવાદમાં તેઓ નાનકડી વયે છ કુલ્લકેપ પાના ભરાય તેટલું લખાણ, જરાયે અચકાયા વગર, મધુર સ્વરે અને ભાવવાહી શૈલીમાં બોલી બતાવતા, સાલળનારાઓ આ કન્યા રત્નના જ્ઞાનથી પ્રભાવિત થયા હતા.

અનેક પૂર્વભવના ધર્મ અને શીલના સંસ્કારોથી સમૃદ્ધ ને સોહામણા બનેલ આ પુનિત આત્માની આધ્યાત્મિક જ્ઞાન ભણીની આગેફૂચ બાળપણથી જ ચાલુ હતી માત્ર અગિયાર વર્ષની વયે તો તેમણે સામાયિક-પ્રતિક્રમણ અર્થ સહિત, છ કાયના બોલ, નવ તત્ત્વ, છ આરાના બોલને અભ્યાસ પૂરો કર્યો હતો અને ઘણી સજ્જાઓ-સ્તવનો કંઠસ્થ કરી લીધા હતા

પરંતુ પુનિત આત્મા આ પૃથ્વી પર માત્ર પોતાના આત્માનું કલ્યાણ કરીને જ જ પતો નથી, એ તો આવે છે-જગતના પ્રત્યેક આત્માને જ્ઞાનદીપ ધરીને મુક્તિના મગજ-કારી માર્ગે દોરવવા શ્રી લીલાવતીબાઈ બંતે ધાર્મિક અભ્યાસ કરતા કરતા, બીજાઓને પણ તેમાં રસ લેતા કરતા જૈન શાળાની બાળાઓને દર રવિવારે પોતાને ઘેર એકત્ર કરીને ધાર્મિક અભ્યાસ, ચર્ચાઓ, સામાયિક વગેરેની પ્રવૃત્તિ ચલાવતા હતા

આમ તેઓ પોતાના બાલ્યકાળના તેજસ્વી સંસ્કારોના

પવિત્ર સમ્મરણે! ૧ગુનમાં મૂકીને અગિયારમા વર્ષે પોતાના
વતન વાહાનેશમાં આપ્યાં

સ્વસ્મૃતિનો પ્રવાહ

જેમાં ધર્મરૂપી અમૃતનું સિંધુન ઘસુ હતું એવો
આ મોક્ષનો અભિલાષી પવિત્ર આત્મા પોતાની વધુ પ્રગતિ
માટે કોઈ માગદર્શક માટે તલસતો હતો અને સામ્યશાળી
આત્માને માગદર્શકનો સુયો! મળી રહે છે તેમ શ્રી લીલાવતી
બાઈને સુયોગ્ય ગુરુશ્રીશ્રીનો યોગ તુરંત જ સાપડ્યો

જે અવસરે વાહાનેશમાં પૂ. શ્રી દિવાળીબાઈ મહા
સતીજી બિરાજતા હતા તેઓશ્રીના શિષ્યા પૂ. શ્રી ઝબકબાઈ
મહાસતીજી એક વખત શ્રી લીલાવતીબાઈના ઘેર ગૌચરી
માટે જઈ થડયા શ્રી લીલાવતીબાઈ જે ધાર્મિક અભ્યાસ
સારો કર્યો છે અને તેમને વધુ જ્ઞાન મેળવવાની તીવ્ર
પિપાસા છે એ બાબી આનંદિત થયાં અને શ્રી લીલાવતી
બાઈને પૂ. શ્રી દિવાળીબાઈ મહાસતીજી પાસે આવવાની
વાત કરી

આ સાંભળી શ્રી લીલાવતીબાઈનાં માતૃશ્રીએ હૃદયમાં
સ્વરે ટીખળ કરતા કહ્યું કે “તો પછી અમારી લીલાવતીને
જ વહોરવા બાંધોને!” કોને ખબર હતી કે આ ટીખળ
પામળ તો બાવિના મગજ એ ધાણ પડ્યાં હતા! પૂ. ઝબક
બાઈ મહાસતીજીએ જાત ભાવે કહ્યું - “એના ભાવ બજરી
તો એમ પણ બનશે”

જેજ સાંજે શ્રી લીલાવતીબાઈ પૂ. શ્રી દિવાળીબાઈને
વહત કરવા ગયા પૂ. મહાસતીજીએ ધાર્મિક અભ્યાસ અંગે

તેમને અનેક પ્રશ્નો કર્યા અને તેમણે જુગ જ વિનય પૂર્વક દરેકના સાચા જવાબો આપ્યા. શ્રી લીલાવતીબાઈની આટલી નાનીવયમા ખીલેલી શક્તિ જોઈને, પૂ. દિવાળીબાઈએ સૂચના કરી, કે “આટલી શક્તિ ભરી પડી છે તો હજુ અભ્યાસમા આગળ વધવું જોઈએ” શ્રી લીલાવતીબાઈએ તરત જ મસ્તક નમાવી વિનતી કરી— “વધુ અભ્યાસ કરાવવાની આપજ કૃપા કરો” શ્રી લીલાવતીબાઈની આવી તમન્ના જોઈને, પૂ. શ્રી દિવાળીબાઈએ તુરત જ સિદ્ધાન્તની ગાથાઓ આપી અને વળતે જ દિવસે બધી ગાથાઓ કંઠસ્થ કરીને પૂ. મહાસતીજી સમક્ષ રજૂ કરી. પૂ. ગુરુજીજીની કૃપાએ વધુ અભ્યાસનો દીવડો પ્રગટી જઈયો. પૂ. દિવાળીબાઈ મહાસતીજી વાકાનેરમા રહ્યા ત્યાં સુધીમા અભ્યાસ આગળ વધતો ગયો.

ત્યારબાદ શ્રી લીલાવતીબાઈ રગુન ગયા ત્યાં એક વર્ષ રહીને પાછા વાકાનેર આવ્યા તેર વર્ષની વયે પૂ. બા. પ્ર. પ. રત્ન શ્રી મોહનલાલજી મહારાજ સાહેબ સમક્ષ એક ચાતુર્માસમા શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના દસ અધ્યયનો, પાત્રીસ થોકડાઓ, ભકતામર આદિ ઘણા સ્તોત્રોનો અભ્યાસ કર્યો.

શ્રી લીલાવતીબાઈના દિલમા પૂર્વ સંસ્કારોએ પ્રગટાવેલ જૈનદર્શન શાસ્ત્રો માટેના પ્રેમની જ્યોત વધુને વધુ દેદિપ્યમાન બનતી ગઈ અને સૂત્રોના અભ્યાસે એમા વધારે ને વધારે દિવેલ પ્રવા માડ્યું. સૂત્રોનો અભ્યાસ વધતો ગયો અને પૂ. દિવાળીબાઈ મહાસતીજી જ્યાં બિરાજતા હોય ત્યાં જઈને તેઓ રજૂ કરતા ગયા અને નવા અભ્યાસ માટેનું માર્ગદર્શન મેળવતા ગયા.

વૈરાગ્યનો ભાવ

અતરંગી જ્ઞાન હીય પ્રગટ થતાની સાથે જ અસાને ઊભી કરેલ સાંસારિક માયાના આવશ્યક રૂપી અધકારનો વિલય થાય છે અને સારા સારનો વિવેક પ્રગટતા તત્ત્વ ધૃષ્ટિ પ્રાપ્ત થાય છે.

સૂત્રેના અવ્યાસની સાથે જ શ્રી લીલાવતીનામને સંસારની અસારતા સમજાવી ગઈ અને વૈરાગ્ય અને ત્યાગ એજ જીવનનો એક સાચો મુક્તિ માગ છે એવી પ્રતીતિ મળી ગઈ પરિણામે મત, નિયમ વગેરે અને ત્યાગ વડે વૈરાગ્યની ભાવના પોષાવી ગઈ.

અને મુક્તિ પ્રકાશના એ અભિલાષી આત્માને માત્ર તેર વર્ષની વયે જ સાર સોગવી થઈ શકેલા વયોવૃદ્ધ માટે ઠક્કિન એવો વૈરાગ્ય ભાવ વ્યક્ત કરતા પોતાના માતૃશ્રીને કહ્યું -

મા ! મને સંસાર જીવન પ્રતિ કશી સમતા રહી નથી, એ બધા આત્માને બાધનારાં બંધનો છે માટે સ્વગપણ કરશો નહિ "

પિતાશ્રીનું પ્રોત્સાહન

તેર વર્ષની નાનકડી કન્યા હજી જીવનના પ્રથમ ઉબરે પગ મારે છે ત્યાં આવી વૈરાગ્ય ભાવની વાતો કરે એથી માતા તો ચિંતામાં પડી જાય તેમજો આ વાત લીલાવતીનામના પિતાશ્રીને કહી પિત શ્રી વીરચંદ્રભાઈએ તો કન્યાના આ ઉચ્ચ જીવન આદર્શ ન વધાવતા કહ્યું - વાહ વાહ ! આપણે બાળક એ ત્યાગી બને તો એથી વધુ શું શું ? આપણે તો આ સંસારરૂપી કાલવમા ખૂચી જયા

છીએ. દીકરી એમાંથી બચી જાય એના જેવું બીજું ઉત્તમ શું ? હું તો માનું છું કે દરેક શ્રાવક-શ્રાવિકા પોતાનાં સત્તાનને ત્યાગ માર્ગની પ્રેરણા આપે અને જો બાળકને એ ન રહે તોજ તેને સસાર જીવનમાં જોડે આતો. દીકરીને જ સ્વયં ભાવ જાગ્યો છે અને એ, ભગવાન મહાવીરના મુક્તિકારી મગજ માર્ગે પ્રયાણ કરવા માગે છે, તો આપણે એને રોકનાર કોણ ? દીકરીમાં યોગ્યતા આવશે એટલે આપણે એને હર્ષ-પૂર્વક ભાગવતી દીક્ષા અપાવીશું આવો દહાવો માતા-પિતાના પુણ્યના ઉદય વડેજ મળી શકે.”

પરીક્ષા

માતાપિતાના અતરમાં પોતાના સત્તાન માટે આવો સાત્વિક ભાવ હોતો પરંતુ એમણે નક્કી કર્યું કે આ વૈરાગ્ય ભાવ ક્ષણિક હોય તો ભવિષ્યમાં ભારે પરિતાપ થાય માટે એ ભાવ ક્ષણિક છે કે સાચો છે, એની કસોટી કરવી

દરમિયાન શ્રી લીલાવતીબાઈનો સૂત્ર અભ્યાસ, ચિંતન, મનન ચાલુ હતા. પરિણામે તેમના અતરમાં જાગેલ વૈરાગ્ય ભાવ વધુને વધુ દૃઢીભૂત થતો ગયો.

આખરી સંકુલ

અને પદરમાં વર્ષે તો લીલાવતીબાઈના અતરમાં સસાર પ્રતિ કંઈ મોંઝા રહી નહિ એમને ખાતરી થઈ ગઈ, કે આ ભવ જન્મણમાંથી મુક્ત થવું હોય, તો સાતપુત્ર ભગવંત મહાવીરે પ્રસ્થાપિત કરેલ સર્વત્યાગના માર્ગે પગલા માડવા જોઈએ તેમણે પિતાશ્રીને દીક્ષા આપવા વિનંતી કરી

ઉદાર મનના અને પોતાની પુત્રીની પરીક્ષા કરી રહેલ પિતામીએ જવાબ આપ્યો “પરિપક્વતા દેખાશે, એટલે કુ એક પાનો પણ વિલગ નહિ કર ”

પિતામી રગુન ગયા મી લીલાવતીબાઈએ સવત ૧૯૬૨માં પિતાને પત્ર લખીને, તાર કરીને લીલાની આરામ માળી. પિતાએ વળી લખ્યું “ઘોડી રહ જુઓ ”

પરંતુ “જાગ્યા ઠોંઠના દાખ્યા ” રહી શકતા નથી ઉપાદાન બગે એટલે અનુકૂળતા પ્રાપ્ત થઈ જાય છે આ બગે મી લીલાવતીબાઈને મદદ હતી

પુત્રીના મનોમથનની વાત વિચારીને તેમના માતૃમી તથા વાકાનેશમાના તેમના સ્વજનોએ પણ મી વીરચ દલાઈને આ મદદન કાય નો નિષ્કૃય કરી દેવા માટે આગ્રહ કર્યો

પિતાએ કન્યા રતનું અતર તપાસી લીધું હતું કન્યા પિતામીની પરીક્ષામાંથી-કસોટીમાંથી પાર ઉતર્યા હતા, એટલે તેઓ વાકાનેશ આવ્યા

જાગવતી દીક્ષા

સસારના સવ આકર્ષણોથી સદા માટે દૂર રહેલા અને મોક્ષના કથ્યાબુકારી ત્યાગ માર્ગને બંધી રહેલા મી લીલાવતી બાઈએ આખરે સવત ૧૯૬૨ના બેઠ મુદિ સાઠી અગિમારસ અને સોમવારના શુભ દિને “જાગ વતી દીક્ષા” અંગીકાર કરી અને સર્વ ત્યાગના માર્ગે કદમ માઢયા

તઓમીનું નામ - શ્રી લીલાવતીબાઈ મદાસતીજી

રાખવામા આવ્યું વાકાનેરમા આનંદમગ્ન વર્તાયો ધર્મનો
પ્રકાશ પ્રગટયો।

પ્રથમ ચાતુર્માસ

જેઠ વદિ ત્રીજના દિવસે શ્રી લીલાવતીબાઈ એ પોતાના
ગુરુણી પૂ દિવાળીબાઈ મહાસતીજીની સ ગાયે વાકાનેરથી વિહાર
કરીને, પોતાના દીક્ષિત જીવનનું પ્રથમ ચાતુર્માસ હળવદમા કર્યું

બા બ્ર શ્રી લીલાવતીબાઈ મહાસતીજીના જીવનમા
જ્ઞાનનું અમૃત ભરનારા તેઓશ્રીના ગુરુણી પૂ શ્રી દિવાળીબાઈ
મહાસતીજી વિદુષી, શાસન રત્ન, પ્રખર વક્તા, જ્ઞાનની મૂર્તિ
અને ચારિત્રના ભંડાર હતા સવત ૧૯૯૫ના માગશર શુદ્ધિ
૧૧ ને ગુરૂવારે તેઓશ્રી કાળધર્મ પામ્યા દીક્ષા લીધા પછી
માત્ર અઢી વર્ષનો સમય બા બ્ર લીલાવતીબાઈ મહાસતી-
જીને તેઓશ્રીની સેવા કરવાનો લાભ મળ્યો તે દરમ્યાન પૂ
શ્રી ગુરૂણીદેવી પાસેથી તેમની-કૃપાવડે-ખૂબ મેળવી લીધું એ
જ્ઞાનામૃતના સમૃદ્ધ ખજાનાને તેઓશ્રીએ જાળવી રાખ્યો છે,
એટલું જ નહિ પણ પોતાના અભ્યાસ, ચિંતવન, મનન,
સંશોધન અને પ્રવચનો દ્વારા વધુ સમૃદ્ધ બનાવ્યો છે

આગમોનો અભ્યાસ

બા બ્ર લીલાવતીબાઈ મહાસતીજીએ આપણા બંનેથી
આગમોનો અભ્યાસ કર્યો છે બધા અનેકવાર ફરી ફરીને
વાંચ્યા છે શ્રી આચારાગ, શ્રી સુયગડાગ, શ્રી ઉપાશંક દશાગ,
શ્રી અનુત્તરોવવાઈ, શ્રી સુખવિપાક, શ્રી ઉત્તરાધ્યયન, શ્રી
શ્રી દશવૈકાલિક, શ્રી દશાશ્રુત સ્કંધ, શ્રી જૃહદ કલ્પસૂત્ર,
શ્રી નદી સૂત્ર, શ્રી તત્વાર્થસૂત્ર, ઉપરાંત એકસો થોડકાઓ,

પણ સ્તાત્રે, સ્તવનો, હજી ઉપદેશી કાવ્યો નજેરે કહ્યું
 ક્યાં છે દુલનાત્મક દિલે ઉપયોગી થાય તે માટે અન્ય
 રીતોના અભ્યાસ અભ્યાસ રજુ કર્યો છે વ્યાખ્યાનોમા કહે-
 વાતી મહાત્મની બાળનોને હમેશા સૂત્રોના આધારે આપી
 પ્રમાણભૂત કરવાની પોતાની પ્રથા છે આત્મ-તત્ત્વનું ચિંતન
 પણ કિંચિત્ પ્રકારે પહોંચ્યું છે

શિષ્યા-સમુદાય અને તપશ્ચર્યા

બા. પ્ર. શ્રી લીલાવતીબાઈ મહાસતીજીનું સ્વયં
 જીવન તમના રૂ. છે તેઓથી પાસે પૂ. શ્રી મહાસતીબાઈ
 મહાસતીજી, બા. પ્ર. શ્રી મુક્તાબાઈ મ. આદિ ૧૬
 શિષ્યા-સ્ત્રી છે (નામાવલિ માટે જુઓ પરિચિત જ) બધા
 એક માગના મોતી છે બધા જ્ઞાની ધ્યાની, તપસ્વી છે
 અદિત્ત રંગે રંગાયેલા છે

જેમણે સંસારની તમામ માયા-મોહનો સપ કાઢી
 ઉતારે તેમ ત્યાગ કર્યો હોય, તેમને આ ક્ષણજીવન ઉપર
 શાંતી મમતા હોય ? ઉપવાસ આયોજિત એકઠાણાં નીવી
 લૂખ્યા કાઈ ને કાઈ તપશ્ચર્યા હરકેશ થતી જ રહે છે અને
 એ તપશ્ચર્યા હમ એવે મુધી હોય છે કે તેમના આખા
 શિ. ૧-પરિવાર ને એક સાથે આહાર કરવાનો લાગ્યે જ સમય
 આવે કે અર્ધ જેવું ઉત્તમ તપ હોય છતાં ઉપવાસના આઠેય
 દિવસે શ્રી લીલાવતીબાઈ મહાસતીજી પ્રવચનો આપતા હોય
 છે એનની પુનિતવાણી વહેતી જ રહે છે અને તેમનાં વચન
 ઉપર શુદ્ધ શ્રદ્ધાવાનું તેજ અમઠનું જ હોય છે

તેઓથી પાસે ૫૦૦ જેટલા ભાઈઓ-બહેનોએ
 આજીવન શ્રદ્ધાચર્યા જાત અર્પણકાર કર્યું છે

તેઓશ્રીની અમીનીતરતી વાણીએ કંઈકના અંતરમાં આત્મ-જ્ઞાનના દીવડા પ્રગટાવ્યા છે.

સતત જ્ઞાન સાધના

૫ : શ્રી લીલાવતીબાઈ મહાસતીજી તથા શિષ્યાઓની દિન ચર્ચા પણ પ્રભુની આજ્ઞા સુજળ થઈ ગઈ છે પોતાનું જીવન સતત ઉદ્યમ શીલ છે શાસ્ત્રોનો અભ્યાસ, અધ્યયન, પઠન પાઠન, લઘુલુ અને લઘુલુ, એ કામ જ ચાલતુ હોય છે જ્યારે જુઓ, ત્યારે સૂત્રના પાના જ હાથમાં હોય છે સાચી શીખ નાના પાસેથી મળે તો પણ લેવી, એ ઉકિત અનુસાર કોઈ જાણકાર શ્રાવકભાઈ પાસેથી શીખવાનું મળે તો તે લેવામાં પોતે કદી સંકોચ અનુભવ્યો નથી યશ, કીર્તિ, શ્લાઘા, માન-પૂજા વગેરે માટે કદી અલિલાપા નથી, બલકે એ તરફ તેઓશ્રીને સંપૂર્ણ અણુગમે છે પ્રમાદ આળસ, કુથલી કે નિદાના અનિષ્ટ તત્ત્વોને ત્યાં સ્થાન નથી વેદની કર્મના ઉદ્ધવે ખીમારી આવે ત્યારે પણ તેઓશ્રીની ધીરજ અને શાંતિમાં જરા પણ ફેર પડતો નથી તેઓ પોતાની નિજ સાધનામાં લીન-મસ્ત રહે છે ઉપયોગ પૂર્વકનું સયમ પાલન કરી રહ્યા હોય છે વિસામો લેતા જ નથી

કલ્પ સુજળનો વિહાર

આતુર્ભાસ પૂરૂ થાય કે તુરત વિહાર શરૂ કરી દે છે ગામડાઓ સ્પર્શવાનું વધારે પસંદ કરે છે વર્તમાન પરિસ્થિતિમાં ગામડાઓમાં પૂ મહાસતીજીઓને તો પ્રાય તપની વૃદ્ધિ થાય છે પ્રભુ મહાવીરનો દિવ્ય સંદેશો ગામડે ગામડે પહોંચાડે છે ગ્રામ જનતામાં ઘર કરી ગયેલા અસુક

અનિબંધેને નાબૂદ કરવા બનતા પ્રયાસો કરે છે, ધમ બગૃતિ
લાવી રહ્યા છે

‘દીપ સે દીપ જલે’ એ મુજબ એક જ્યોતમાથી પ્રમ
તેલી આ જ્યોત (બા પ્ર. લીલાવતીબાઈ મહાસતીજી) જોન
તથા જોનેતર સમાજને કલ્યાણકારી માગ હાખવતી પ્રેરક
જોને પ્રકાશવતી ‘દીવાદાંડી’ બની છે અને સસારના મહા
સાગર પર ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, રાગ, ક્રોધ જેવા
કરાળ ખડકોથી ઘૂર રહેલા માટે તેમની જીવન નૌકાઓને
માગ દશન આપે છે

મધુર અને ભાવ પ્રેરક વક્તૃત્વ શક્તિ, શાસ્ત્રોના જ્ઞાનની
ગંભીરતા અને જોનદશન પ્રત્યેની અલોક મહા વડે તેઓ
ભમવાનના માર્ગની પ્રતિષ્ઠા કરી રહ્યાં છે એમના પ્રવચનો
એમનાં અતદશનની આરસી રૂપ છે અમહાવાદ, પ્રાંગમ્ના,
ચાનગદ શબ્દકોટીમાં ચાતુર્ભાસ દરમ્યાન અપાયેલા પ્રવચનોની
પચીસ હબ્બર જેટલી પ્રતો પ્રગટ થઈ ચૂકી છે અને આ પુસ્તકોનો
એટલો બહોળો ફેલાવો થયો છે કે આજે એક પણ પ્રવ
ઉપજીવન નથી જે તેઓના વ્યાખ્યાનોની લોકપ્રિયતાનો નક્કર
પૂરાવો છે

૫ બા પ્ર. લીલાવતીબાઈ મહાસતીજીએ દીક્ષા
અંગીકાર કર્યા પછી કયા કયા ગામોએ ચાતુર્ભાસ કર્યા છે
તેની યાદી આ સાથે છે (પરિશિષ્ટ બ).

સવન ૨૧
વસંત ૫ અમી
નવીન બુવન
દીવાનપરા શબ્દકોટી

સત ચ સુરજ

પરિશિષ્ટ અ

૧
ખા. પ્ર. વિ. લીલાવતીબાઈ મહાસતીજના
શિષ્યા-ગણ ની

— ભાગવતી દીક્ષા તિથિઓ .—

- ૧ શ્રી મળુલાબાઈ મહાસતીજ
સવત ૧૯૯૮ માગશર વદિ ૧૧ રવિવાર વઢવાણ
- ૨ ખા. પ્ર. શ્રી મુક્તાબાઈ મહાસતી
સવત ૧૯૯૮ કાગણ વદિ ૫ શનિવાર થાનગઢ
- ૩ ખા. પ્ર. શ્રી જશવતીબાઈ મહાસતી
સવત ૨૦૦૧ માગશર વદિ ૧૧ સોમવાર વઢવાણ
- ૪ ખા. પ્ર. શ્રી તારાબાઈ મહાસતી...
સવત ૨૦૦૪ મહાવદી ૫ રવિવાર વઢવાણ
- ૫ તપસ્વી શ્રી કમળાબાઈ મહાસતી
સવત ૨૦૦૫ માગસર સુદિ ૧૧ બોટાદ
- ૬ ખા. પ્ર. શ્રી કચનબાઈ મહાસતી
સવત ૨૦૦૭ વૈશાખ સુદિ ૫ શુક્રવાર વાકાનેર
- ૭ ખા. પ્ર. શ્રી રમાબાઈ મહાસતી
સવત ૨૦૧૩ પોષ વદિ ૮ શુક્રવાર વાકાનેર
૮. ખા. પ્ર. શ્રી હીરાબાઈ મહાસતી
સવત ૨૦૧૪ મહા સુદિ ૧૦ ગુરવાર વાકાનેર
- ૯ ખા. પ્ર. શ્રી પદ્માવતીબાઈ મહાસતી
સવત ૨૦૧૫ પોષ સુદિ ૧૩ ગુરવાર સુરેન્દ્રનગર

- ૧૦ બા. ધ્ર. શ્રી કુસુમબાઈ મહાસતી
સવત ૨ ૧૯ કારતક વદિ ૩ બુધવા મુર દ્રનગર
- ૧૧ બા. ધ્ર. શ્રી સુશિલાબાઈ મહાસતી,
સવત ૨ ૧૬ વૈશાખ સુદિ ૧૦ શુક્રવા પ્રાગધા
- ૧૨ બા. ધ્ર. શ્રી રમેશ્વરાબાઈ મહાસતી ..
સવત ૦૧૭ માગશર સુ ૬ ૩ રવિવાર મુર દ્રનગર
- ૧૩ શ્રી નગાબાઈ મહાસતી ..
સવત ૨૦૧૬ કારતક વદિ ૧૧ ગુરુવાર વડવાણ
- ૧૪ બા. ધ્ર. શ્રી મધુલતાબાઈ મહાસતી ..
સવત ૨૦૧૬ માગશર સુદિ ૬ સોમવાર જોરાવરનગર
૧૫. બા. ધ્ર. શ્રી નિમળાબાઈ મહાસતી,
સવત ૨૦૧૬ વૈશાખ સુદિ ૧૧ સુરા
- ૧૬ બા. ધ્ર. શ્રી બારતીબાઈ મહાસતી....
સવત ૨ ૨૦ મહા સુદિ ૧૧ વડવાણ

પરિશિષ્ટ-બ

પૂ. બા. ધ્ર. લીલાવતીબાઈ મહાસતીજી સાહેબે
સંવત ૧૯૯૨માં દીક્ષા અંગીકાર કરી, ત્યારથી આજ
સુધીનાં ચાતુર્માસની યાદી.

૧૯૯૨	હળવદ	૨૦૦૭	ધ્રાગધ્રા
૧૯૯૩	વઢવાણ	૨૦૦૮	રાજકોટ
૧૯૯૪	લી બડી	૨૦૦૯	લી બડી
૧૯૯૫	જેરાવરનગર	૨૦૧૦	ભાવનગર
૧૯૯૬	ધ્રાગધ્રા	૨૦૧૧	દામનગર
૧૯૯૭	વઢવાણ	૨૦૧૨	વાકાનેર
૧૯૯૮	વાકાનેર	૨૦૧૩	અમદાવાદ
૧૯૯૯	ધ્રાગધ્રા	૨૦૧૪	થાનગઢ
૨૦૦૦	સુરેન્દ્રનગર	૨૦૧૫	વઢવાણ
૨૦૦૧	જામનગર	૨૦૧૬	વાકાનેર
૨૦૦૨	પોરબં દર	૨૦૧૭	ધ્રાગધ્રા
૨૦૦૩	વઢવાણ	૨૦૧૮	સુરેન્દ્રનગર
૨૦૦૪	વાકાનેર	૨૦૧૯	અમદાવાદ
૨૦૦૫	થાનગઢ	૨૦૨૦	રાજકોટ
૨૦૦૬	સુરેન્દ્રનગર		

ફૂલુ ફાલુ છવન તાણે આખર માટીમા મળનાણે
મૂઠી રે મૂઠી રે માણે તાણે બેળા વીલી બ્ય છે (૨)

હે ભાઈ ! શરીર અનિત્ય છે માટે સમજી જ તમે
કેટલા મડલાં સ્મશાનમાં બાળી આવ્યા ?

મડલાં જાણે સ્મશાનમા દિન પ્રતિ રેખાય
તો પણ તે જોનારને, સાર નહિ સમજાય

આ શરીરને સ્મશાનમાં જવાનો વારો આવશે ને ?
શરીરને ખૂબ ખવડાવ્યું, સુગંધી તેલ સહસ્રપાક તેલથી ખૂબ
અભ્યજનો કીધાં, સુખદ-સાણુથી ઘોળી બામણી મુલામમ
કરી, વસ્ત્ર શણગાર સજી ઉપરથી શુભાભના ગોટા જેવું બનાવ્યું,
પણ અંદર તો અશુભિનો પોટલો જ છે ! આ શરીરની પ્રાણ
મિઠ ભૂમિકા ઉત્પતિ જ અશુભિથી છે સખ્ત ધાતુનું બનેલું
આ શરીર છે તેમા સુગંધી ક્યાંથી નીકળે ? મુખમાં લાળ
નાકમાં લીટ આંખમાં લીપડા કાનમાં મેલ, શરીર આખે
પસીનો વળે, દિશા અને માત્રુ જોકપણ સ્થાન જોવું નથી કે
લ્યાંથી સુગંધી નીકળે જાગવાન કહે છે જેવું બહાર તેવું અંદર
દેહમાં જે ભર્યું છે તે જ બહાર નીકળે છે બાવા શરીરમાં
અજ્ઞાનીઓ સ્થાપચર્યા રહે છે અને અનિત્ય અને અશુભિ
ભરપૂર શરીરને તેજસ્વી-અકષયકિત રાખવા બ્યથ પ્રયત્નો કર્યા જ
કરે છે બી દ્રમ, જોળ, ઘોળા વગેરે ખૂબ ખવડાવેો પણ અતે
બહાર શું દેખાય છે ! ટિફિન બોકસ ભરી રાખીને આઢ દિવસે
તેને બહાર કાઢ્યો તો પણ જોવીને જોવી. અને અહીં ખાખા
પછી તુલ જ ઉભટી માય તો શું નીકળશે ! મદ્ય, ઔદારિક
દહના સગમી પરિણમન કેવું થાય છે ! અંદર પિત્તની કામળી
પ્રલપ્ત બધો છ બાવા શરીરમા મોહ શાનો ?

તન દુખાંલ હોનેકે ભયસે તુને તપ વ્રત કીયો નહિ.
સામાયિક એકાસન કરકે, શુદ્ધ ભાવ રસ પિયા નહિ.
પુષ્ટ બનાયા જિસે રાતદિન, ખિલા પિલા કર ભોજન પાન,
વહ શરીર ભી તુએ છોડકર, હો જાતા હે નષ્ટ નિદાન.

રત્નચંદ્રજી મહારાજ “ભાવના શતક”મા અનિત્ય ભાવનાની વાત કરતા કહે છે, અજ્ઞાની જીવને ભીતિ રહે છે કે ઉપવાસ-વ્રત આદિ કરીશ તો કદાચ શરીર દુખણું પડશે તો ! અને તાવ આવશે ત્યારે શુ કરીશ ! જીવે પરાધીનતાયે ઘણું સહન કર્યું છે, પણ કર્મ અપાવવાની દૃષ્ટિએ લગભગ કંઈ જ કર્યું નથી સામાયિક, પૌષધાદિ કરી શુદ્ધ ભાવનાના અમૃત રસ પીધા નથી

સ સાર રૂપી મહા સમુદ્ર છે શરીર રૂપી નૌકા છે જીવ નાવિક છે. આ નૌકાને સામે કિનારે લઈ જવી છે કિનારા સુધી જ નૌકાની જરૂર છે પછી આ નૌકામાથી ઉતરી જવાનું છે

મહાન પુરુષો મુશ્કેલીથી તરાય એવો સ સાર સમુદ્ર તરી ગયા છે તેમ તરવામા તારો ન ખર લગાવ હવે દરિયામા ગળકા ખાવા નથી પણ નાવામા પાચ ઇન્દ્રિયોના વિષયના ગાખડા પડેલ છે તેથી અદર આશ્રવનું પાણી આદ્યુ આવે છે છિદ્ર હોય તે વહાણ તળીયે જાય વ્રત, તપ, પચ્ચક્ષુખાણુ તે છિદ્ર પૂરક સાધન છે પચ્ચક્ષુખાણુથી આશ્રવનો આવતો પ્રવાહ અટકે છે માનવ ભવરૂપી નાવામા આશ્રવ આવે છે ને ! જોવામા, ખાવામા, ઉઘવામા, રાગદ્વેષ, મનોરૂઝ-અમનોરૂઝ ભાવ જીવ સેવ્યા જ કરે છે આ ગમે, આ ન ગમે, આમ ઇષ્ટાનિષ્ટ ભાવે ઇન્દ્રિયોને બહેકાવી મૂકી, ઇન્દ્રિયો મળી છે તે ક્ષયોપશમ જ્ઞાનમા સાધનરૂપ છે તેને બાધકરૂપ બનાવશે નહિ કપડે

શ્રી વીરપ્રભુની પ્રાર્થના

ત્વમેવ માતા જ પિતા ત્વમેવ ।
 ત્વમેવ બાન્ધુકૈ સખા ત્વમેવ ॥
 ત્વમેવ સ્વામી સર્વજ્ઞાનતાનામ ।
 ત્વમેવ સંસાર નિવારકૈવલ્ય ॥

હે પ્રભો ! તું જ માતા છે તું જ પિતા છે બાન્ધુ તમા
 સખા (મિત્ર) પણ તું જ છે— તું જ્ઞાનતનો સ્વામી તું જ છે
 તું જ સંસાર માથી નિવારનાર છે

વ્યાખ્યાન ૫૭મું

સંવત ૨૦૨૦ ભાદરવા સુદિ ૧૩ તા ૧૮-૯-૬૪ શુક્રવાર

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ

इमं शरीरं अणिच्च, असुइं असुइं संभव ।

અસાસયા વાસમિણં, દુક્ખ કેસાણ ભાયણ ॥૧૨॥

મૃગાપુત્ર માતાપિતાને કહે છે, “આ શરીર અનિત્ય છે, અશુચિમય છે દુઃખ કલેશના ભાજનમા અશાશ્વત વસવાટ છે, મારે તો સયમની આરાધના કરવી છે. સસારના ભૌતિક સુખોના ફળ, કિપાક વૃક્ષના ફળ જેવા છે, પરિણામ ભયકર છે તે મને તાદૃશ્ય દેખાયુ છે.

માતા કહે છે, “તુ તારૂ શરીર તો જો, સુકોમળ, નમણું, ખમણું. દેખાવડો એવો તુ સયમબોજ શી રીતે વહેન કરી શકીશ ? માતાએ શરીર જન્માવ્યુ છે એટલે માતા શરીરની સુખશાતા પૂછે છે, સભાળ લ્યે છે દીકરો ખંઠારગામ જતો હોય તો શરીર સાચવજે એમ જ કહો, પણ ધર્મને સાચવજે, આત્માને સાચવજે એમ કહો ? જોજે દગાફટકા કરતો નહિ, વ્યવહાર શુદ્ધ રાખજે, ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, રિપુથી ઘેરાઈશ નહિ, આર્ય સંસ્કૃતિનું ધ્યાન રાખજે, એમ કહેનારા કેટલા ? માતા-પિતા, સ્વજનોએ શરીરને ઓળખ્યુ છે, જ્યારે મૃગાપુત્રે આત્માને ઓળખ્યો છે માતાને કહે છે, આ શરીર અનિત્ય છે, જન્મ થયો તેજ મૃત્યુનો સંદેશ છે, જન્મ તેનું મરણ અવશ્ય થાય છે

ફૂલુ ફૂલુ જીવન તારૂં આખર માઢીમા મળનારૂં
મૂઠી રે મૂઠી રે મારૂં તારૂં જેના વીતી જાય છે (૨)

હે બાઈ! શરીર અનિત્ય છે માટે સમજી જા તમે
કેટલા મહાદાં સ્મશાનમાં જાણી આવ્યા ?

મહાદા જળે સ્મશાનમાં રિત પ્રત્યે દેખાય
તો પણ તે જોનારને સાર નહિ સમજાય

આ શરીરને સ્મશાનમાં જવાનો વારો આવશે ને ?
શરીરને ખૂબ ખવડાવ્યું, સુગંધી તેલ સહજપાક તેલથી ખૂબ
અભ્યષનો કીધાં, સુખડ-સાણુથી ઘોળી ઘામડી મુલાયમ
કરી, વસ્ત્ર-શણગાર સહ ઉપરથી ગુલાબના ગોઠા જેવું બનાવ્યું,
પણ અંદર તો અશુચિનો પોટલો જ છે ! આ શરીરની પ્રાથ-
મિક ભૂમિકા ઉત્પત્તિ જ અશુચિથી છે સપ્ત પાત્રનું બનેલું
આ શરીર છે, તેમાં સુગંધી કંઠાંથી નીકળે ? સુખમાં લાળ,
નાકમાં લીટ આખમાં ચીપડા, કાનમાં મેલ, શરીર આંગે
પસીનો વળે, દિશા અને માત્ર એકપણ સ્થાન એવું નથી કે
જ્યાંથી સુગંધી નીકળે ભગવાન કહે છે, જેવું બહાર તેવું અંદર
દેહમાં જે ભર્યું છે તે જ બહાર નીકળે છે આવા શરીરમાં
અજ્ઞાનીઓ રહ્યાપર્યા રહે છે અને અનિત્ય અને અશુચિ
ભરપૂર શરીરને તેજસ્વી-અઠશકિત રાખવા બ્યથ પ્રયત્નો કર્યા જ
કરે છે ધીરૂધ, ગોળ, ગોળા વળેરે ખૂબ ખવરાવેો પણ અંતે
બહાર શું દેખાય છે ! ટિફિન બોકસ ભરી રાખીને આઠ દિવસે
તેને બહાર કાઢ્યો તો પણ એવીને એવી અને અહીં ખાખા
પછી દુલ જ ઉભડી થાય તો શું નીકળશે ! ગદ્ગદ, ઔદારિક
દેહના સંજર્જી પરિણમન કેવું થાય છે ! અંદર પિત્તની ઠોસળી,
શ્લેષ્મ ભર્યા છે આવા શરીરમાં મોઢ શાનો ?

તન દુખાંલ હોનેકે ભયસે તુને તપ વ્રત કીયો નહિ.
સામાયિક એકાસન કરકે, શુદ્ધ ભાવ રસ પિયા નહિ.
પુષ્ટ બનાયા જિસે રાતદિન, ખિલા પિલા કર ભોજન પાન,
વહ શરીર ભી તુએ છોડકર, હો જાતા હે નષ્ટ નિદાન.

રત્નચંદ્ર મહારાજ “ભાવના શતક”મા અનિત્ય ભાવનાની વાત કરતા કહે છે, અજ્ઞાની જીવને ભીતિ રહે છે કે ઉપવાસ-વ્રત આદિ કરીશ તો કદાચ શરીર દુબળું પડશે તો! અને તાવ આવશે ત્યારે શું કરીશ! જીવે પરાધીનતાયે ઘણું સહન કર્યું છે, પણ કર્મ ખપાવવાની દષ્ટિએ લગભગ કંઈ જ કર્યું નથી સામાયિક, પૌષ્ઠાદિ કરી શુદ્ધ ભાવનાના અમૃત રસ પીધા નથી

સ સાર રૂપી મહા સમુદ્ર છે શરીર રૂપી નૌકા છે. જીવ નાવિક છે આ નૌકાને સામે કિનારે લઈ જવી છે. કિનારા સુધી જ નૌકાની જરૂર છે પછી આ નૌકામાથી ઉતરી જવાનું છે

મહાન પુરુષો મુશ્કેલીથી તરાય એવો સ સાર સમુદ્ર તરી ગયા છે તેમ તરવામા તારો નખર લગાવ હવે દરિયામા ગળકા ખાવા નથી પણ નાવામા પાચ ઈન્દ્રિયોના વિષયના ગાબડા પડેલ છે તેથી અદર આશ્રવનું પાણી ચાલ્યું આવે છે છિદ્ર હોય તે વહાણ તળીયે જાય વ્રત, તપ, પચ્ચક્ષુખાણુ તે છિદ્ર પૂરક સાધન છે પચ્ચક્ષુખાણુથી આશ્રવનો આવતો પ્રવાહ અટકે છે માનવ ભવરૂપી નાવામા આશ્રવ આવે છે ને! જોવામા, ખાવામા, ઉઘવામા, રાગદ્વેષ, મનોરૂ-અમનોરૂ ભાવ જીવ સેવ્યા જ કરે છે આ ગમે, આ ન ગમે, આમ ઇષ્ટાનિષ્ટ ભાવે ઈન્દ્રિયોને ખડેકાવી મૂકી, ઈન્દ્રિયો મળી છે તે ક્ષયોપશમ જ્ઞાનમા સાધનરૂપ છે તેને બાધકરૂપ બનાવશે નહિ કપડે

ઠાઠ પછી જાય તો પુણે છે તેમ અદરના ઠાઠા ખૂંચે છે ? પાપમાં સાહસિક ઈન્દ્રિયોનો લોહુપી આરબનો અત્યાગી છુદ્ધ વૃત્તિ, છઠાથનોહિ સક, પાંચ આશવને સેવનાર, ત્રણ અણુ પ્તિવત્, પ્રમાદી, રસનો લોહુપી, જીવહિ સા સૂગ રહિત કરનાર, પાપ કરીને પોરસ કરનાર જીવ કૃષ્ણ લેશી છે પ્રથમ આ શરીરનો સંબંધ થયો, પછી માવતર, કુટુંબ પરિવાર વગેરેનો સંબંધ બેઠાતો ગયો, જો મારાં અને કુ જોનો, આવી મમત્વ બુદ્ધિથી મૂઝાઈત થતો ગયો તે મૂઝાઈમાં કિલ્લ પરિણામે મૃત્યુ પામતાં, કેટલાક જીવોને પોતાના અસ્તિત્વનું સ્મરણ રહેતું નથી. અતીવ કાલમાં શુ હવા તેનો ખ્યાલ ટકતો નથી ભવિષ્યમાં ક્યાં જશુ તેની પણ ખબર નથી. મૂતકાળમાં હતા, તેજ વર્તમાનમાં છીએ અને ભવિષ્યમાં પણ તેજ યશુ એમ કથન કરનાર જોકે મત પડ્યો છે

મહર્ષિઓ જૂત, વર્તમાન અને ભવિષ્ય ત્રણેય કાલ ઉપર દષ્ટિ કરતાં પશોય દષ્ટિથી મમત્વ ઉઠાડે છે અને દ્રવ્ય દષ્ટિ દ્વારા કર્મને નિર્જરી નાખે છે અપાવી નાખે છે કાર્મણ વગણાઓનો નિકાલ કરી નાખે છે અજ્ઞાનીની દ્રષ્ટિ પશોય ઉપર છે તમે શેમાં જીવ્ય થયા છો ? કંઈક અકસ્માતો જ્યા, કંઈક દરિયામાં ડૂબી ગયા જાણના જૂનમરામાં લાગે માણસો મરી ગયા. છાપામાં આવા સમાચાર વાંચતા જાયને આને ગાંઠીયા અવાતા જાય કિલેને કાંઈ સ્પશ્તુ નથી પણ છાકશ જે ગાંઠીમાં ગમે છે તે ગાંઠી ઉપી વળી ગઈ છે એવા સમાચાર સાંભળે તો કંઈનું કંઈ થઈ જાય છે આનો ફલિતાય શુ દેખાય છે ? કુળ શેનું છે ? મમતાનું મારાપણનું હવે આવા કુળી ન જીવું હોય તો શુ કરવું ?

ભગવાન કહે છે સ્નેહ મૂલ્યાનિ દુઃખાની રાગના તાતણા પૂરતુ દુઃખ છે, જે જે હૈયે અડે છે તેના દુઃખે દુઃખ અને સુખે સુખ ભોગવે છે રાગ તૂટી જાય તો દુઃખ ન લાગે. કોઈ પદાર્થ દુઃખ નથી આપતુ બહારના પદાર્થમાં સુખ કે દુઃખ આપવાની શક્તિ નથી પોતાની અજ્ઞાનતા જ દુઃખ આપે છે માટે આચારાગ સૂત્ર બોલે છે લૌયસિ જાણ અધ્યાય દુઃખ અજ્ઞાનથી જીવનુ અહિત થઈ રહ્યું છે શરીર તારૂં નથી, પછી પુત્ર-કલત્ર-માતા-પિતા-સ્નેહી સ્વજનો તારા કયાથી હોય ?

મૃગાપુત્રે કહ્યું માતા ! આ શરીર જેમ પાણીમા પતાસુ ઓગળે તેમ બલાસ થવાના સ્વભાવવાળું છે.

જેમ પાનીમે પતાસાં તેસા તનકા તમાસા

નાના બાળકમાંથી કુમાર અને તેમાંથી જુવાનબોધ થઈ જાય અને પછી ઘરડો થતા પથારીમા પડયો દેખાય નહિ એવો થઈ જાય અને ત્યાથી ઉપડયો એટલે રખ્યાનો ઢગલો થઈ ગયો, આમ પ્રત્યક્ષ પ્રમાણથી દેખાય છે ને કે આ શરીર અદ્ભુત છે, અશાશ્વત છે ચય ઉપચયના સ્વભાવવાળું છે સડણ પડણ વિશ્વસણ ધર્મચુકત છે અરૂપી આત્મા વર્ણુ, રસ, ગંધ, સ્પર્શથી રહિત પવિત્ર છે આત્માના અસંખ્યાતા પ્રદેશ છે તેમાંથી એકે વધે નહિ કે ઘટે નહિ જેવડું શરીર મળે તેવડા શરીરમા સંકેત વિકાસ શક્તિના કારણે તેમા રહી શકે છે કથવામા કે કુજરમા અસંખ્યાત પ્રદેશી સરખો જ આત્મા વસેલો છે

જેની આત્મા તરફ દષ્ટિ છે, તેને શરીર દુખળું થશે તેવી ચિંતા તેઓ કરતા નથી શરીર શરીરના ભાવે, હું મારા

ભાવે એવું જ લોક વિજ્ઞાન ચિતવતા હોય છે માઈ મારામાં
આલે વિષય, કપાય, રાગ-દ્વેષ ન કર તેમાં મારૂં આલે, પણ
શરીર ઉપર માઈ ન આલે આલણ હોત તો વાળ કાળાના
પોળા થવા હશે અથવા ! કેટલાકને પક્ષપાત કે લકવા થાય છે
કેટલી વાંકા વળી જાય છે આ અટકાવવાની તાકાત તમારામાં
છે ? ના; કાણુ ? હવે દ્રવ્ય સ્વતંત્ર છે. એક દ્રવ્ય બીજા
દ્રવ્યથી અત્યંત ભાવાવે છે

આ શરીરને મત, ઉપવાસ, છુ અક્રમાદિ કરવાની જેવી
તેવ પાડ્યો તેવી પડ્યો આજે તો કહેશે મારે આખા દિવસમાં
પચીસ કપ આ બોધજો, હજી પાનના દૂધા બોધજો આમાં આર્થિક
નુકસાન, શારીરિક નુકસાન અને આધ્યાત્મિક નુકસાન પાર
વજરનું છે હવેવાની તેવ વાળો રહેજો ઘાર માર્મિક આલી શકે
અને બેઠાકુને બહાર દિશાજો જવું પડે ત્યાં વાધો આવી વ્યય
છે એકાસજી, આયબિલ કરી મત ઉપર વૃત્તિઓને બકાવે.
કેટલાકને જીંદગી ગોળી હશે તોજ જીંદગી આવે પછી જીંદગી
ગોળીને બદલે આકળી ગોળી આપે તોય જીંદગી જાય કારણ કે
મનમાં વહેમ જિસી ગમે છે તેને ઢાળવા ગોળી ખાધી એટલે
મનકું મારી ગયું ને નિદ્રામાં પોલી ગયું જે હ મેશાં એક
ટાણું જમતો હોય પછી તે બે ટક જાવા જાય તો તેને ગમશે
નહી કેમ કે ઉદરને ટેવાવી નાખ્યું છે તમે કેવી તેવ પાડી છે ?

આ શરીર અશુભિનો પોટલો છે, વળી કાયમી રહેવાનું
નહી. ભાદૂતી મકાન શબ્દજાણવાનું, રીપેર કરી મકાનવાનું કામ
કરનાર મૂળ ગણાય જ્યારે આ શરીર ઉપર તમે કેટલા
ખર્ચો કરી રહ્યા છો ? શરીર ભાદૂતી છે એ તો હવે જુદું છે ને ?
આશુખ્ય ખાધીને આવ્યા છો તેટલું જીવશે એમ નિર્ણય

થઈ ગયા પછી ઇ જોકશનો, માછલીના તેલ-આવા કઈક જાતના
પચેન્દ્રિય વધજનિત ઔષધો શ્રાવકનો દીકરેઃ ગ્રહણ કરે ખરો ?
જેને કદમૂળ ન ખપે તે માંસાહાર કરે ? જાનવરોના લોહી,
ચરખી, લિવર, માસથી બનેલી દવાઓ શ્રાવક શ્રાવિકાથી લઈ
શકાય જ નહિ આયુષ્ય વધારવા કેઈ સમર્થ નથી આયુષ્ય
કર્મ જીવે પોતે જ બાધ્યુ છે શાતા વેદનીય કર્મ ઉદયમા જેને
આવે તેને જ લોગવવુ પડે છે કર્મને હટાવવા દવાની ટીકડી
સમર્થ થાય ખરી ? ના

ભગવાન કહે છે હે મુનિ ! જો તારી સ્થિરતા ટકી રહે
તો જિ દગીમા ઓસડ લેતો નહિ સ્થિરતા ન રહે, વેદનામા
ટકી ન શકાતુ હોય તો નિર્દોષ દવાનો આશ્રય લેવો, પણ
પાપથી ભરપૂર ચિકિત્સા તો કરીશ જ નહિ સાધુ સમાચારીમા
દોષ લગાડીશ નહિ શરીરનો સ્વભાવ એવો જ હોય દેહના
ભરોસા શા !

એ રે મહેલ લીધો સીધો જમીને

એના પાયામાં કાંઈ ન પૂરેલજ,

એ તો ઓચિંતાનો ઉખડી રે જાશે જ્યારે વાશે વાયુની ડેલ
કાયા તારી મલોખાંનો મહેલજ

મલોખાંનો મહેલ એને સંગેમરમરનો માનેલ,
કાયા તારી મલોખાનો મહેલજ.

જે મકાનના પાયામા પૂરણી ન હોય તે અપાટે પડી
જાય, તેમ આ કાયારૂપી મહેલના પાયામા કઈ પૂરણી નથી,
'ઉડી જતા વાર નહિ લાગે ભલે શીરા, હ્રદય, ધી ખવરાવ્યા છે,
છતા સ્થિર કેમ એસી શકાતુ નથી ! સર્વ શક્તિ કેની છે !
વીર્યાન્તરાયનો જેટલો ક્ષયોપશમ વર્તે તેટલી શક્તિ આવે,

માત્ર બદારના માલ મલીહા ખાવાથી શક્તિ ન આવે
સ્વાધ્યાય, ધ્યાન, તપ અને ત્યાગથી વીય ગુણની શક્તિ વધે
છે વીય શક્તિ આત્મામાં છે અને ત શક્તિનો ધણી આત્મા છે,
દેહ જડ છે, જો જડ ગાઠવામાં શક્તિનો ગુણ નથી.

દેહ અનિત્ય અમૃત છે, અશુભિનો પોટલો છે,
આધારાત્ર સૂત્રમાં પાઠ છે 'માથ હુ છાઠ પચ્ચાસી' જેમ
બાળકો લીટને આટે છે, તેમ તમે જો સાર લોગને આટતા ?
તમે શુ આટી રહ્યા છો ! અણુસમન્નુ હોય, બાળક હોય તે
વહીનિત-સમુનિતથી શરીરને લીપે પણ સમન્નુ થયા પછી
તેનાથી જરા પગ ખરડાય તો બદાર ઉલો રહે. પણ ધોમા
પછી ઘરમાં આવે જોમ વિષય જો અશુભિ છે તે ખબર પડી
ગયા પછી તે આટવા જોસે જરો ? બદારના અશુભિના ડામ તો
પગ ધોયે નીકળી જશે પણ વિષયથી અશુભિના ડામ તો
ભવોભવ ભમાડશે. ભગવાનના પ્રતિનિધિ મુનિજો કહે છે તે
સમજો રાગદ્વેષ મમતા ભાવ છોડો આત્મ રમણતા કરો તોજ
જીવનું કલ્યાણ થશે.

આખ્યાન ૫૮મું

સવત ૨૦૨૦ બાહરવા સુદિ ૧૪ રાત્રિવાર તા. ૧૯-૯-૬૪

સિદ્ધાંત જોટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ, તેનું નામ
સિદ્ધાંત ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના ૧૬મા અધ્યયનમાં મૃગાપુત્રનો
અધિકાર બાલી રહ્યો છે

અસાનય સરીશમ્મિ રહ' મીષક મામહ' ।

પચ્છાપુરા ન જાયએ કેળ ગુણુપ સન્નિમે ॥

મૃગાયુત્ર કહે છે, હે માતા ! હું આ અશાશ્વત શરીરમા હવે રતિ પામતો નથી. આ શરીર વહેલું' યા મોડું' છોડવાનુ જ છે, પાણીના પરપોટા જેવુ આ શરીર ફૂટતા વાર ન લાગે તેવુ છે. આત્મા જ ચૈતન્ય શાશ્વત નિત્ય છે. જેને આત્મતત્ત્વનુ લાન થયુ છે તે જીવો દેહમાં રાચતા નથી તેનો દેહાધ્યાસ છૂટે છે.' હું ચૈતન્ય, અનંતગુણનો ધણી, અનંત દર્શન, જ્ઞાન, સુખ વીર્યનો ધણી, પરથી હું જીવુ અને મરૂં તેવો નથી હું અજર, અમર, અવિનાશી છુ જીવત નામની શક્તિથી જીવનારો છુ કોઈ સંયોગે મારી ઉત્પત્તિ કે નાશ નથી

કોઈ સંયોગોથી નહિ, જેની ઉત્પત્તિ થાય,
નાશ ન તેનો કોઈથી, તેથી નિત્ય સદાય.

ચાર્વાક મતવાળા માને છે કે, પૃથ્વી, પાણી, આકાશ, તેજ અને વાયુ આ પચ મહાભૂતોથી જીવ પેદા થયો છે, એ પચ મહાભૂતોના વિખરાવાથી જીવનો નાશ થાય છે આમ જીવનો વિનાશ માન્યો એટલે પરભવને ન માન્યો, એટલે મૂળમા જ મોટી ખામી કેટલાક, આત્માને ચોખ્ખા જેવડો માને છે, કેટલાક, દીપક, પ્રમાણે માને છે, કેટલાક, અશુષ્ક પ્રમાણે માને છે, કેટલાક એમ માને છે કે એક આત્મા બધામા પ્રકાશી રહ્યો છે. એક મત એવો છે કે જગત મિથ્યા છે, એક બ્રહ્મ જ સત્ય છે અદ્વૈતવાદીઓ એક જ આત્માને માને છે, “જલે વિષ્ણુ, સ્થલે વિષ્ણુ, વિષ્ણુ પર્વત મસ્તકે” બૌદ્ધમતવાદીઓ આત્માને ક્ષણિક માને છે. એક ક્ષણે જે આત્મા છે તે બીજી ક્ષણે નથી વળી સામ્યમતવાળા કુટસ્થ નિત્ય માને છે જનદર્શન પરિણામિ નિત્ય માને છે

આપ સમાજ એમ માને છે કે નિર્વોણ થાય એટલે આત્માનો નાશ થાય છે

જૈનદર્શન કહે છે કે, આત્માના પ્રદેશે પ્રદેશે જે કર્મ પડેલા છે તેથી વેગળો થાય, કર્મના કલકેથી લોકોએ થાય ત્યારે તે આત્મા પરમ સુખનો લોકતા બની લોકાત્રે બિરાજ માન થાય છે જૈન દર્શન સ્વાક્રવાદને માને છે આ માર્ગમા કયાંય ભૂલ થાય નહિ દ્રવ્ય નિત્ય છે, પર્યાય અનિત્ય છે કર્મના સખથી છૂટે તેજ સિદ્ધ થાય સિદ્ધ અતિએ પહોંચ્યા પછી પણ આત્મતત્ત્વ શૂંસાતું નથી. મારો જેવો આત્મા છે એવા અનતા આત્મા છે મારો આત્મા શાશ્વત, તેમ હરેકના આત્મા શાશ્વત છે હું અજર અમર છું મારો ત્રણ કાળમાય નાશ નથી. શરીર તે હું અને તેના નામે મારો નાશ થાય, એ જામક મિથ્યા મતિ છે અજ્ઞાની અજ્ઞાન દશ્યાર્મ એમ માની રહ્યો છે, હોય હું મરી જઈશ' એ ભય મિથ્યા ત્વીને હોય સમકિતના આઠ અંગ વણુવ્યા છે તેમાં પ્રથમ અંગ “નિસ્તક્રિય છે નિશક્રિય છે પોતાને પોતાનો નિશ્વાસ હોય કે હું મારાથી ટકવાવાળો છું સમ્યગ્દષ્ટિ પ્રગટે છે પછી શકા હોય જ નહિ

સ્વપરની વહેંચણી દષ્ટિમા લઈ લીધી તેને જઈ એવા શરીરનો સળંગ આત્મા ચૈતન્ય સાથે અત્યંતજાણે છે એમ સંજ્ઞાડ બેસી બાય છે અજ્ઞાની માલિક બનવા બાય તો માલિક થઈ શકે નહિ, પણ તે માન્યતા તેને સસારમાં રહાવનાર જરૂર થાય

સમ્યગ્દર્શન થયું નિશક્રિય ગુણ પ્રગટી શૂંકયો, પછી તે ધન-અપજ્ઞ-મરણ વગેરે ભયનો ટાળણુદાર બની બાય

છે મરવાનો. ડર તેને લાગે ? મરે છે કોણ ? શરીર શરીર
 તો પરિવર્તનશીલ છે. શરીરને બાળે એટલે રાખ થાય તેનું
 ખાતર રૂપે ખેતરમાં પરિણમન થઈ ખેતરમાં દાણા રૂપે
 ઉપજે. દેહ બદલાય છે, પણ દેહી બદલાતો નથી મકાન અને
 મકાનધણી, પોપટ અને પાજર, બંને જુદા છે, તેમ દેહ અને
 દેહમાં વસનાર આત્મા પણ જુદો છે છતાં આ દેહની ટાપટીપ
 કેટલી કરો છો ? દેહ પાછળ આટલી પીજણ શી માડી છે ?
 અરીસામાં દેખાય છે તે તું નથી પ્રતિબિંબ દેખાય છે તે
 તો જડ દેહનું છે પ્રતિબિંબ તે વિશ્વસા પુદ્ગલ છે, દેહ તે
 પ્રયોગસા પુદ્ગલનું છે જાણનાર જોનાર તું જુદો છે, પ્રતિ-
 બિંબ જ્ઞેય છે, તું તેનો જ્ઞાતા છે તેવી બુદ્ધિ રાખે તો દોષ
 ન આવે, પણ દેહ મારો, અને હું તેનો, એ માન્યતામાં જ્યારે
 અજ્ઞાતા વેદનીય કર્મ ઉદય આવે ત્યારે તેના મોઢા કરમાઈ
 જાય છે. ભૂતકાળની સપાટી પર દ્રષ્ટિપાત કરો અનંત કાળમાં
 અનંતીવાર આવા દેહ લીધા અને મૂક્યા તેજસ અને કાર્મણ
 શરીર તો જીવને લાગ્યા જ પડ્યા છે ચૈતન્યના દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર,
 કાળ, ભાવ જુદા અને જડના દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ, ભાવ જુદા છે
 આત્મા દ્રવ્યથી એક ક્ષેત્રથી અસખ્યાત પ્રદેશી, કાળથી અનાદિ
 અનંત, ભાવથી અનંત જ્ઞાન-દર્શન-આચિત્રમય જડ પરમાણુ
 દ્રવ્યથી એક, ક્ષેત્રથી એક પરમાણુ રહે તેટલી જગ્યા રોકે કાળથી
 અનાદિ અનંત, ભાવથી અનંત વર્ણ રસરૂપ ગંધ સ્પર્શ, ગુરૂ
 લઘુ-અગુરૂ અલઘુ પર્યાયવાળા તે તેનામાં અને તું તારામાં
 બંને દ્રવ્યો જુદા જુદા વર્તે છે, છતાં અજ્ઞાનીની દશા તો
 જુઓ ! કોઈ તુકારો કરે તો આકુળવ્યાકુળ થઈ જાય મને
 કોણ કહેનાર ? અરે ભાઈ ! તને કોણ કીધું ! તને (આત્માને)

ઓળખે છે કેણ ? કાળ ન પહોંચે ત્યાં ગાળ થેની પહોંચે ।
 કાળનો પશુ તું શાયક છે, પશુ કાળ તને બાણી શક તો નથી ।
 મને કીમ્બુ એમ બોલનારને પૂછીએ કે તું કેણ ? તારું નામ
 શું ? બોલ ? માધવજી નામ કેનું ? કેમ જ્ઞાપી બોલાવે કે
 માધવજી બહુ ધર્મીજી માણસ છે તે સાબળે ત્યાં કૃષ્ણ. અને
 માધવજી હરામવૃત્તિનો છે એમ કહે ત્યાં દુઠેા ઘર્ષ બધ
 પણ શરીર તે તું નથી મન, વાણી, ઈન્દ્રિયો, કાયા એ બધાથી
 નિરાણુ તત્વ આત્મા છે તે અખડ અલોહ, અવિનાશી છે
 જેણે આ પ્રમાણે આત્માને બોલ્યો, પછી કમે કમે મોહનીય
 ક્રમને તેનું યાજુ આત્માની હદમાંથી ઉપાડ્યે જ છુટકો છે
 અવરાત્મા ને બહિરાત્માનું આ તુમુલ મુદ્દ છે અવરાત્મા
 બહિરાત્માને છતે તોજ પરમાત્મ દશાને પ્રાપ્ત કરે.

મહાશ્વ શામભા છતે જે યોગી દશ લાખને

તેથી મેંજ દુરાત્માનો વિજેતા જ્ય મેંજ

એક વાસુદેવ હોય તેની સામે દશ લાખનું સૈન્ય બહુ
 હોય, છતાં વાસુદેવ જ્યાં એક શબ્દ કૃતે ત્યાં સામેનું બહુ
 હરકર ભયથી સ્પર્ધ બધ અને જ્યાં મનુષ્યનેક એક ટકાર
 માય ત્યાં બહુ સૈન્ય નાસલામ કરે. આવા વાસુદેવ કરતાં
 પણ દુરાત્મા ઉપર વિજય મેળવનાર સાચો વિજેતા છે
 વિજયની વરમાળ દુરમનની સામે ચનારને પહેરાવાય છે
 પણ પીઠ બતાવનારને નહિ કમ તો કૃતરાં છે ઠાવ ઠાવ
 કરશે, બે ઠયો તો કરડવુ મેલશે નહિ અને બે સામી
 છાતીએ ચાલીશ તો પાછા પડી જશે. એટલે કર્મની જે
 ૧૪૮ પ્રકૃતિ છે તેની સામે શા લક્ષ્મણ સિતિ કુમ્ભીર
 સત્યમા પીરજવાન બન ઠાણો માણસ સત્યમા નિષ્ઠાવાન

ખની સર્વ કર્મોની નિર્જરા કરી નાખે છે નિર્જરી ગયેલું કર્મ ફરી ચોટતું નથી જે કોલસાની રાખ થઈ જાય, તે પછી સળગી શકે નહિ એમ જે કર્મ આત્મ પ્રદેશથી ખરી ગયું છે તેમાં એવી તાકાત નથી કે ફરી ચોટી શકે તૂટેલું ફળ ફરીવાર ઝાડને ચાંટી શકે નહિ તે ન્યાયે અજ્ઞાનીઓએ કર્મ ઉપર બહુ વજન દીધું છે કર્મ ન્યાયે તેમ નાચે છે. પણ કર્મને ઉત્પન્ન કર્યો કોણે પોતે જ ઉત્પન્ન કરનાર શુ તેનાથી દબાય ? સાક્ષાત્ તીર્થંકર દેવનો જોગ હશે કે મહાવિદેહ ક્ષેત્ર હશે, તો પણ બાધેલા કર્મો તો તારા પુરુષાર્થથી જ હટી શકશે, જીજ્ઞુ કંઈ પણ કામ લાગશે નહિ પુરુષાર્થ તારે જ કરવાનો છે ઘરવાળી ધર્મ કરશે અને વિમાન આવશે ત્યારે તું ડાડીયો ઝાલી લે, એવું આ ધર્મ કહેતો નથી તુ કર તો તને પોતાને જ લાભ છે. ભવ બંધ ટાળવા હોય તો સત્ય હકીકતને પામ તું તને જો આત્મ સ્વભાવમા રમણતા કર.

મૃગાપુત્ર કહે છે આ શરીર પ્રત્યે મને જરાયે રતિ થતી નથી

“જેવો કુંજર કેરો કાન, જેવો સંધ્યા કેરો વાન,
જેવું પાકું પીપળ પાન, એવું જોર જીવાનીનું જાણુ,
જેવો ધુમાડાનો ગોટો, જેવો પાણી તણો પરપોટો,
જેવો સુંદર કાચનો ફોટો, તેવો અસ્થિર સંસાર છે જોટો.”

હાથીનો કાન ચચળ છે તેમ આ જીવન ચચળ છે પીપળાના પાકા પાનને ખરતા શી વાર ? તેમ રાત્રી-દિવસો પસાર થઈ રહ્યા છે. મનુષ્યના આયુષ્યને ખરતા શી વાર છે ?

આયુષ્ય પૂરૂ થાય ત્યારે કોઈ દવા ઇન્જેક્શન કે ઓકસીજનના બાટલા બચાવી શકે નહિ આ દેહ ફૂટેલ કાચી

માટીનું ક્ષય સમાન છે માટે માલુ છાટો, દેહાધ્યાસ ત્યાગે.

કાંઈ જોકે શેઠની પત્ની ધમ પામેલી હતી પોતાના પતિને કહે છે, હવે જામર પૂરી થવા આવી છે કંઈ પણ વસ્તુ તમારી સાથે નહિ આવે, માટે ધર્મધ્યાનનું કંઈક કરો. બ્યાધ્યાનમાં આવો, સત્સંગ કરો. સત્સંગ કરવા જેવો છે શેઠ કહે છે, 'હું ક્યા કાલ મરી જવાનો છું । નિશ્ચયે પછી ધર્મ કરીશ હમણાં તો મને પેલી—આકલિયા જો જાણુ સલાજવા કે અમુક સમય જાહ શેઠ માલુ પડયા શેઠ કહે જલદી ઠોકટરને બોલાવો, હવા લાવો હું બચીશ કે કેમ ? ઠોકટરને બોલાવવામાં આવ્યા નાહ જોઈ અમુક હવા લખી આપી. મુનીમે બબ્બરમાંથી હવા લાવી શેઠાણીને સોંપી. શેઠાણીએ હવા કબાદમાં મૂકી તાણ મારી ઘીધુ.

શેઠ પૂછે છે મુનીમ હવા લાવ્યો ? શેઠાણી કહે હા, પણ હવાનું અત્યારે શું કામ છે ? હવા પછી હર્ષિ કાલ ક્યા મરી જવાના છે ? હવા બોળી વગેરે મેં જાણુ સાચવીને રાખી મૂક્યું છે મૃત્યુના આગલે દિવસે હવા દેવાશે. શેઠે કાન પકડી લીધા કે ધમને નાયદે ન મૂકામ ધર્મ થડપણે રાખવા જેવો નથી. તમે મેં ટા. થયો અને થડપણુ આવશે તેની શી ખાતરી છે ? માટે અવસર ગ્રાપ્ત થયો છે તેમાં ધર્મ નહિ કરો તો પસ્તાવો થશે.

શેઠને તે દિવસથી ધર્મમાં જાવના થઈ તમારે આવી સ્ત્રીઓ ધરમાં છે ને ?

મુગાપુત્રને હેયે બેસી ગયું છે કે આ શરીર અશાશ્વત અનિત્ય પાણીના પરપોટા જેવું છે શરીરમાં હવે શતિ ઉત્પન્ન

થતી નથી માતા રજા આપો ! મારે દીક્ષા લેવી છે, વળી પણ
શુ કહેશે તે અવસરે કહેવાશે

વ્યાખ્યાન પદ્મ

સં. ૨૦૨૦ ભાદરવા શુક્ર ૧૫ રવિવાર તા. ૨૦-૯-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ તેનું
નામ સિદ્ધાંત મૃગાયુત્ર માતાપિતાને કહે છે, “અનંત કાળે
પણ માનવ દેહ મળવો દુર્લભ છે ઇન્દ્ર-દેવ આદિના દેહને
દુર્લભ ન કહ્યા અને માનવ દેહ દુર્લભ કેમ કહ્યો ? મોક્ષ
માર્ગની સાધના કરવાનું ક્ષેત્ર માનવ ભવ છે બીજા કોઈ
ભવમાં સાધના થઈ શકતી નથી આવો દુર્લભ મનુષ્યભવ .
પણ કાયમ ટકવાવાળો નથી આયુષ્ય ક્ષણે ક્ષણે કપાય છે,
જન્મ થયા પહેલાં તો સવાનવ માસનું આયુષ્ય ગર્ભમાં
કપાઈ ગયું અન્ય દર્શનીકો કહે છે કે પાચમે મહિને ગર્ભમાં
જીવનો સચાર થાય છે આવી માન્યતા કેટલાક જૈનભાઈઓ
પણ ધરાવે છે, હવે જો જીવ ન હોય તો ગર્ભમાં પાચ માસ
વધ્યું શુ ? પહેલે સમયે ઉત્પન્ન થાય ત્યારે ઝોજ આહાર
ખેચે છે, પછી શરીર બાધે છે અને પછી ઇન્દ્રિયો બાધે છે
ત્રણ પર્યાપ્તિ બાધ્યા વિના કોઈ જીવ મરતો નથી શ્વાસોશ્વાસ
પર્યાપ્તિ બાધતા મરી જાય તો અપર્યાપ્તો મર્યો કહેવાય
જેટલી પર્યાપ્તિ હોય એમાં અધૂરી રહે એટલે અપર્યાપ્તો
કહેવાય આહાર, શરીર, ઇન્દ્રિયો, શ્વાસોશ્વાસ, ભાષા અને મન
આ છ પર્યાપ્તિઓ જીવ પર્યાપ્તો થાય છે પછી પ્રથમ માસે

સ્વેચ્છા જેવો, બીજો પાણીના પરપોટા જેવો, ત્રીજો બોરના
કળિયા જેવો થોડો મહિને લોટની કણક પીઠ જેવો,
પાણ્યમે માણે નખ, કેશ રૂવાટી કૂટે અને પછી કમ કમ
વિકાસ પામતો સવા નવ મહિને જ મ થાય છે આશુભ્યની
અણુતરી તો ગઈ અતિમાંથી છૂટ્યો ને વાટે વહેતો થયો
ત્યારથી થાય છે

જીવ શરીરને (પુદ્ગલને) અલગ કરે છે તેને મૂકવાનો
અવસર અવશ્ય આવવાનો છે સંયોગ તેનો વિયોગ થવાનો જ
છે કારણ કે આ દેહ છૂટવાના સ્વભાવવાળો છે વળી રાજા
થતન છે અનેક રાજો આ શરીરમાં વાસ કરીને રહ્યા છે
જ્યારે રાજના કણુમાં કૂટે ત્યારે આત્માનાં પરિણામ કયા
પ્રકારના થાય છે ? રાની હોય તે ધર્મના આધારે, સત્સજના
આધારે, બીજો રવાઠે ન સ્વદતાં સમતા રાખી શકે છે, કારણ
કે જીવનમાં ધર્મને કેળવ્યો છે ત્યારે અગ્રાની આત્માઓ
આર્તધ્યાનમાં સ્થિત, નવાં નવાં ધણાં કમ જાણે છે

કેઈ એક ગરાસિયાને હાથમાં ફેંકચર ઘઈ મનુ
સર્જનને જતાવતા કહેવામાં આવ્યું કે હાથ કપાવવો પડ્યો
નહિ તો સેપ્ટીક ઘઈ જતા મૃત્યુ થવાનો સંભવ છે ગરાસિયો
હાથ કપાવવા તૈયાર થયો સર્જને કલોરોફોર્મ સુધાડવા
તૈયારી કરી. ગરાસિયો કહે, મને બેભાન બનાવી ઓપરેશન
કરવું છે ? આ થ્યો ? મારો હાથ કાપી નાખો સર્જન વિસ્મિત
થયો હાથનું ઓપરેશન વગર કલોરોફોર્મ સુધાડયે કમુ,
છતાં એક આસુ આંખમાંથી ન પડ્યું કે બિંબા નીચે હાથ
ન થયો.

આત્માની શક્તિ અનંતી છે કેળવી હોય તે! જરૂર પ્રગટે. ખાકી તો કમાડની ચીપટી આવતા કે રોટલી ફેરવતાં ઉની આચ લાગતાં “વોય વોય” કરી નાખે, હાલતું પડે ત્યાં “હાશ” કરી ખેસે કારણ કે કેળવ્યું નથી તેના આ આચાર છે જે દુઃખ-વેદના આવી છે તે તાર કરેલું આવ્યું છે ઉચો-નીચો થા, ધમપછાડા કર તે કેને માટે? શેને લઈને તાર અગ રહી ગયું? તું કોઈને પાડ કરી દેવા દર્દને વેઠે છે? જ્ઞાની કહે છે કે કર્મના કાટ ઉખેડવા પરમેશ્વરનો જાપ કરવા માડ. મનને જાપ વળે તે જાપ, નહિતર વેઠ છે. “જા પારા પારો આવ્યો, ખીજા પારાનો વારો આવ્યો” એમ માળા લઈ ખેસવાથી ધ્યાન કે જાપ ન થાય લગવાન કહેછે, જે કંઈ તું કર તે ઉપયોગપૂર્વક કર. ઉપયોગ વગરનો ભાવ નિશ્ચય નથી. ઉપયોગના જોડાણ વગરનું પ્રતિક્રમણ દ્રવ્ય પ્રતિક્રમણ છે, ભાવપ્રતિક્રમણ નથી.

સંવત્સરીને દિવસે અહીં લગલગ ચારથી પાચ હજાર ભાઈઓએ પ્રતિક્રમણ કર્યું હશે, તેમા ઉપયોગપૂર્વક કેટલી વ્યક્તિનું થયું હશે? ઉપયોગનું જોડાણ કરવું તે જેવી તેવી વાત નથી મનને ખૂબ કેળવ્યું હોય તે જ ઉપયોગ સાધી શકે ઉપયોગે ધર્મ કહ્યો છે ઉપયોગનો ઉઘાડ કરવાની ભૂમિકા આ માનવભવ છે ધારે તો મનુષ્ય કેવળર્જ્જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી શકે છે જે ભાવપૂર્વક એકાગ્રચિત્તથી વસ્તુ સ્વરૂપને પામ્યો છે, તે કદી હિમત હારતો નથી જે વિદ્યાથી વરસ દરમ્યાન રમત ગમતમા જીવ બહાર રખડતો રાખતો હોય તેને પરીક્ષાના સમયે શકા રહે કે પાસ થઈશ કે નહિ! પણ જેણે ખરાખર વાચ્યું હોય તેને તો ખાત્રી હોય કે હું

પાસ ઘઉંસ. પહેલું હેતુ જ કળાસાત આવે છે કયોપયમ
 જ્ઞાનના વાંધા, જોટલા અભ્યાસમાં કાંધા જેણે કાશનેા અભ્યાસ
 પૂરેપૂરો ન કર્યો હોય તેને સંકાપ રહે છે તેમ તમારી
 જિહ્વાની મહેનત મરવા સમયે દેખાયો. હસતા ઘહેરે જ્યો
 કે રાતા ઘહેરે ? કોકટર ન પહોંચ્યા, અમુક ઇજેકશનો ન
 મળ્યા, જોટલે મરવું પડે છે જો મળી જાત તો શુ છવી
 જાત ? જોમ માની જોકા છો ? આમુખ્ય કર્મ સ્વતંત્ર છે તેનું
 જ્ઞાન છે ? આમુખ્ય વધે નહિ છતાં છવવા માટે જાવાં કેટલાં
 નાખો છો ?

જિવન છવવા માટે પેસા નહિ કરાઈ તો ખાઈસ
 શુ ? જે ગતિમાં ગયો ત્યા પ્રથમ જોજ આહાર ક્યે છે
 જોટલે પ્રથમથી જ આહારની ચિંતા, તે મરે ત્યા હજી
 આહારની ચિંતા સેવે. અકલાં, કણુતર વગેરે તિથ્જીને પશુ
 જોસક તો મળી જાય છે, તેજો કાઈજો પેટી-પટારા ભર્યા
 છે ? જાગ્ય પ્રમાણે સોજવાય છે શબ્દરૂપારોમાં જાતવત
 થોડા પાછળ જ્યાસ માણસો શકવામાં આવે છે પશુની
 તહેનતમાં માણસો ખડે પડે જ્યા રહે છે કંઈક કૂતરાજોને
 મોટરમાં ફેરવાય છે સાહેજ લોકો હાથીની અજાડીમાં બેસતા
 ત્યારે કૂતરા પશુ હાથીની અજાડી ઉપર સાથે બેસતા. સર્પ
 પુલ્ક્ય કરીને જાન્યા હોય તો તિથ્જી ગતિમાં પશુ ઢોમ ઢોમ
 સાફળી સોજવે. જે સાહેજ જાન્ય સાથે વાત ન કરે તે તેના
 કમમડ' સાથે વાત કરે. તેને ખીલાવે, રમાડે, લોજન કરાવે.
 પુલ્કની પુછ્યો સૌ જાય છે પીજો છે પશુ કાઈ સોજુ
 કાપીને નથી જાતા. ઘરમાં પચીસ જોડ કપડાંની હોય પંજુ
 પહેરાય ફક્ત જોડ જ જોડ. તેમ ઘરમાં જાધી સામગ્રી હોય ને

ખૂબ ખાઓ તો કેટલું ખવાય ? વધારે ખાઓ તો અણર્થમાં આયુષ્ય ઘટે, માટે જ્ઞાની કહે છે, 'જેઈએ તેટલો ઉપયોગ કરવામાં પણ જરૂરિયાત ઘટાડી વૃત્તિસંક્ષેપ કરે. પરિગ્રહ કારમો છે, દુઃખદાયક છે.

આચારાંગ સૂત્રમાં ભગવાન કહે છે, તૃષ્ણા અનંતી છે, આયુષ્ય સંખ્યાતું છે. એક જીવની તૃષ્ણા પૂરી પાડે તેટલાય પદાર્થો આ જગતમાં નથી તો અનંતા જીવોની અનંતી તૃષ્ણા કેમ પૂરી પડશે ?

ઢગ સુવર્ણ રૂપાના, હો કેલાસ સમા ભલે,
ન જીએ હ્રુઠધની તૃષ્ણા, નભ જેવી અનંત તે.

મેરૂપર્વત જેવડા સોના-રૂપાના ઢગલા કરી એક માણસને તે સોંપી દીધે, છતાં તેની તૃષ્ણા પૂરી પડે નહિ. ઇચ્છા આકાશ સમાન અનંતી છે જે વખતે જે ઇચ્છા હોય તે સમયે તે વસ્તુની હયાતી હોતી નથી અને હાજર હોય ત્યારે બીજી જ ઇચ્છા ઉભી થાય છે, એટલે ઇચ્છાને અને વસ્તુને મેળ ખાય નહિ એમ સમજીને ઇચ્છા ન કરે. "ઇચ્છા હે દુ ખ મૂળ", ઇચ્છા કરવી તો મોક્ષની ઇચ્છા કરવી.

સુખ પ્રાપ્ત કરતાં સુખ ટળે છે લેશ એ લક્ષે લહો,
ક્ષણ ક્ષણ ભયંકર ભાવ મરણે કાં અહો રાત્રી રહો.

મોટાઈ, આખરૂં, ધન, મેળવવા જીવ ઘણું કરી નાખે છે, ને પરમાર્થ પાછો હઠે છે ક્ષાણમા કોઈ કહેશે, તમારા હજાર લાખુ ? તો કહેશે એટલા બધા ન હોય. કેમ ભાઈ ? દાન કોઈને પાડ કરી દેવા કરે છે ? તારે તો તારા લોભ કષાયને ટાળવા દાન કરવાનું છે બગાળની અદર એવો રિવાજ કે દાતા દાન આપીને દાન લેનારને પગે લાગીને

આભાર માને કે તમે મને દાન દેવાની તક આપી. જો કેઈ દેનાર નહોત તો હું દાન કેવી રીતે હાં શકત. માટે જ તક આપી તે માટે પૂજે લાગે છે તમે દાન હાં મને આભાર માને છે કે હજારો છે? હું હતાં જોડે મેં આટલું ફીધું, પણ બીજો હોત તો ઉચ્ચ ન રહેવા દેત. આમ જાણેને! હજી આટલું ખવરાવે નવાં નવાં તૂત ઉભાં કરે તારે ન રહેવું હોય તો ભૂખથી ના કહી કે પણ પોતાની વાત રાખવા કંઈક કાવચેત્ય કરે છે ગરીબનાં ટાંટિયા હસરડાવે છે તે બંધ કર અભિમાનની ખુમારીમાં માણસ હજારો પાછી કરી નાખે છે કેઈ લગ્નમાં હજી હજાર બચે તો હું પચાસ હજાર બચી જતાવું કે હું કંઈક છું આ બધી બઠસાચડસીમાં કેટલા ઉતરે છે? દેખાડેથી પાછળ કેટલા ચડે છે? આયબિલના રસોડે દેશવાસીમાં વીસ બીજી થવી હોય, તો અમે પચીસ કરીએ છીએ. આયબિલમાં વધુ દ્રવ્ય લેવાય તે કીક કહ્યું કે જોઈ દ્રવ્યે વૃત્તિસરૂપમાં ઉતરે તે કીક કહ્યું કહેવાય? કહી ખોટી સાહમારીમાં ઉતરી ખોટા ખર્ચા કરશે નહિ

કેઈ જોકે કરીકાધિપતિ શેઠનો, મુનીમ શાક લેવા મારફતમાં ગયો. આજે બજારમાં નવાં શાકમાં બીડો આવેલો છે મુનીમ ટેપલાવાળા પાસે બીડો ખરીદવા આવ નાની જતો હવો, તેટલામાં જોવા જ બીજા શેઠનો મુનીમ આવી ચઢ્યો જેમણે પણ લાવ પૂછવા માંડ્યા

પહેલા મુનીમ બીજા મુનીમને કહ્યું ‘તારો શેઠ નવાં શાકમાં શું બીડો ખાઈ શકવાનો હતો? તે તો મજબીબૂસ છે મજબીબૂસ માટે રહેવા કે, તારે બીજો મુનીમ કહેવા

લાગ્યો, તારો શેઠ વળી શું ખાવાનો છે? આવા કિમતી ભીડા તે ન ખાય ટોપલાવાળો કહે છે ભાઈ! તમે બન્ને જણા ભીડા લઈ જાઓ. પરંતુ આ બન્ને વચ્ચે જોરદાર ચડસા-ચડસી ચાલી વાત આગળ વધી. ટોપલાની હરણી થઈ. છ રૂપિયાના ભીડાના ટોપલાના એકસો ખોલાયા ટોપલાવાળો હેમતાઈ ગયો, આ શું ગાડા થઈ ગયા હશે? બન્ને જણા વધવા લાગ્યા એમ કરતા આકડો છત્રીસ હજાર સુધી પહોંચ્યો. એક મુનીમે ટોપલો લઈ શેઠ કને આવ્યો. કહ્યું, શેઠજી! આ ભીડાના ટોપલાના છત્રીસ હજાર રૂપિયા ગણી આપો. શેઠ કહે, શું ભીડાના એક ટોપલાના છત્રીસ હજાર! કંઈ ભાગ-ખાગ તો પીધી નથી ને! મુનીમે કહ્યું, શેઠજી! આતો છત્રીસ હજારમાં પત્યું, કદાચ એથીયે વધુ રકમ આપવી પડત. કારણ કે આમાં તો નાકની વાત હતી જો આ ટોપલો ન લીધો હોત તો આપની બદનામી થાત પછી મુનીમે બધી વિગત જણાવી. વાત સાંભળી, શેઠ રાજી થયા શાખાશી આપી અને છત્રીસ હજાર રૂપિયા ગણી દીધા.

આમ ઐશ્વર્યની ખુમારીમાં, નામની ખાતર માણસ હજારોનું પાણી કરી નાખવા તત્પર બને છે કેઈ શેઠ પાસે સાર્વજનિક દવાખાનાવાળા ફડ ફાળા કરવા આવ્યા. વિનય-પૂર્વક ખોલ્યા, શેઠજી! સારી રકમ લખાવો એટલે બીજા પણ સારી રકમ લખાવે, શરૂઆત તમારી પાસેથી થાય છે. તો કહે, લખો મારા સવાસો વધુ કરગર્યો ત્યારે ધક્કા મારી બહાર કઢાવ્યા એમ અધાશ્રમવાળા, સસ્તા અનાજની દુકાનવાળા, અનાથાશ્રમવાળા આવ્યા, બધાની એજ દશા કરી માંગવા આવનારને સફળહસ્થ તરફથી આવકારો મળવો જોઈએ તમારી

પાસે ફાઈ નથી આવતા, તમારા દિવસ પાસે આવે છે ધક્કો માનનારા પોતાના પુણ્યને ધક્કો મારી રહ્યા છે ન્યાં જમવા બેઠા ત્યાં તાર આવ્યો કે મુળધની પેઠી રૂબી ને લાખની ખોટ તે લાખની ખોટ નીચી મૂઠીએ સહન કરી શ્યે, પણ અહીં નોંધાવતા ટાઢિયો તાવ અહીં નાચ ખરડાનું નામ પડે ત્યાં તો ટાગા મૂળે પણ મરે ત્યારે ખોટી બહામ પણ નહિ લઈ જવાય જેટલું સત્કાયમાં થન વાપરે તેટલું પરજવની સહર પેઠીમાં જમા થાય છે

કેઈ એક ગામમાં એવો સિવાજ છે કે, રાજા ફર માસે બહુલાય છ માસ પૂરા થાય એટલે તેણે રાજ ઊઠી જ જલમાં ઘાસ્યા જવું પડે આવી રીતે ઘણા રાજાઓ છ માસ રાજ્ય કરી જ જલમાં ઝૂંપડી બાંધી રહેવા લાગ્યા. અહીંયા માણાની ઘણી હોશ, છતાં કાંઈ લઈ ન જવાય તેવો સિવાજ હતો

એક વખત એક રાજાનો વારો આવે છે તે બાદીએ જોસે છે પણ દિવસો ગણી રહ્યો છે નદીઓના રાજ ગાન તાન બેતો નથી. ઉઠાસ રહે છે ત્યાં એક ચોળી આવ્યા રાજાને પૂછે છે ઉઠાસ કેમ છે ? રાજા કહે, મારે તો ફક્ત છ માસ રાજ્ય કરવાનું છે પછી જ જલમાં ઘાસ્યા જવાનું છે કેટલાય આગળના રાજાઓ જ જલમાં ઘાસ્યા ગયા છે, તેથી હું ઉઠાસ છ ચોળી કહે કે રાજનું ! છ માસ સુધી તો તારી પાસે ખાનનો ઉ તે ફરમ્યાન જ જલમાં મહેલ બંધાવી દે છ માસમાં છૂટે તેટલું છોડવા માંડ. જ જલમાં મહેલા રાજાઓને મદદ કરવા માંડ, તેથી તે બધા તારી વસ્ત્રેણમાં રહેશે હાથ પોલો એનો જગ જોલો” પછી જ જલની બહર બધી અનુકૂળતા પ્રાપ્ત થશે તેમ તમે પણ મનુષ્ય

ભવનું રાજ્ય પામ્યા છે. અહીંથી ઉપડી ક્યાક તો જવાનાને ? તૈયારી કરવા માડો તો આવતો ભવ ન બગડે.

પેલા શેઠની પેઢીને ધક્કો લાગ્યો, બહુ દુઃખી થયો. હજુ અધો કલાક થયો, ત્યાં બીજો તાર આવ્યો કે દીકરી વિધવા થઈ કલાક થઈ, ત્યાં ત્રીજો તાર આવ્યો કે દીકરો પાચમે માળેથી પડી મૃત્યુ પામ્યો. ત્યાં એક કલાક પછી ચોથો તાર આવ્યો કે દીકરી કોલેજમાં ભણતી હતી, તે પર નાતીલા યુવકને લઈને ભાગી ગઈ. આમ ચારને ધક્કા માર્યા હતા તેથી અશુભ કર્મના ઉપરાઉપરી ચાર ધક્કા લાગ્યા. એટલું બધું દુઃખ થયું કે હૃદય ખેંચી ગયું. સાજ પડી ત્યાં બધું મૂકી રમશાન ભેગો થઈ ગયો. કંઈ સાથે ન લઈ ગયો. માટે જ્ઞાનીઓ કહે છે કે સ્વાધીનતાએ જેટલું છોડાય તેટલું છોડો.

ભામાશા, જગદુશા, ખેમો દેહરાણી જેવા કેટલાય દાનવીરો થઈ ગયા, કે જેમણે દેશ અને ધર્મ માટે સંપત્તિ સમાજને ચરણે ધરી દીધી અભયદાન, ઔષધદાન, અન્નદાન અને જ્ઞાનદાન: આ ચાર પ્રકારના દાન છે તેમાં પ્રથમ અન્નદાન. અન્નદાન એક ટકની ભૂખ ભાગે છે. પછી ઔષધદાન ગરીબ, માદા, રોગી માટે દર્દ ટાળવા જે પ્રબળ છે તે ઔષધ દાન કહેવાય. અભયદાન એટલે જિંદગી સુધીનું અભય ચોથું જ્ઞાનદાન જે આ ભવમાં તથા પરભવમાં ભેગું આવે, સાચી સમજ આવે, વિવેક આવે “પ્રથમ જ્ઞાન પછી દયા” છે, માટે સૌથી જ્ઞાનદાન શ્રેષ્ઠ છે જ્ઞાનદાન માટે આહીના શિક્ષણસંઘે જે ઝુખેશ ઉઠાવી છે તે પ્રશસાપાત્ર છે જ્ઞાનદાન ભવોભવની ભૂખ ભાગે છે, બાઈબલની લાખો નકલો છપાણી છે અને

તે બધી મહત્ત્વ જ આપવામા આવે છે ગામડામા ઠોકટરો
 દ્વારા બાઈબલ ફેલાવે, ક્રી ન લ્યે, ઉપરાત વાંચવા માટે મહત્ત્વ
 આપીએ આપે. આપણા સ્થાનકવાસી જૈનસમાજમાં વિશાળી
 ભાઈઓ આ જ્ઞાનજ્ઞાનમા બહુજ ઉત્તમ કામ કરી રહ્યા છે
 જ્ઞાનનું પ્રચારકામ પ્રથમ સનીય છે બાણતો હશે તો પોતે
 ધર્મોચ્ચરણ કરશે અને અન્ય દર્શનીઓને પણ ધર્મ પમાડી શકશે.
 જ્ઞાન વિના બિધુ બાઈ છે કોઈ કહે, અમુક સતે અમીનો
 કુખો અડાક્યો ને મહાં બેઠા થઈ અયાં જોમ કૈન દર્શની
 માને જુરો ? જીવના પ્રદેશ નીકળી ગયા પછી મહદ્ બેઠુ
 થાય ખરૂં ? કહી નહિ. દેહમાંથી પ્રાણ નીકળી મયા પછી
 પુનઃ તે દેહમા પ્રવેશ કરે નહિ. વટ સાવિત્રીવતમા સપ્તિ
 ત્રીજે પતિને જમરાજના પાશમાંથી છોડાવ્યો તેવી વાત આવે છે,
 પણ જીવજીવી છે તેને રૂપી જમરાજા કઈ રીતે પકડી શકે ?
 જ્યારે જમને જવાનો સમય આવશે ત્યારે તેને કેણુ પકડી
 જશે ? આવી કપોલ કલ્પિત વાત વહેલી મૂઝીને વસાવિત્રી
 મલ કરાવે. તમે લોકો પણ કરો, તેનાથી શુ પતિનું આયુષ્ય
 વધશે ? શુ માની બેઠા છો ? વધી વધીને વધે તે તૃષ્ણા
 અને ધર્મી ધર્મીને થો તે આયુષ્ય બવયા હોય તો ખબર
 પડે ને બાણે તે વિચારી શકે છે જેમ અને તેમ જ્ઞાનજ્ઞાન
 પામે અને બીજાને પમાડે. જ્ઞાનનાં સાધનો પૂરા પાડવાનું
 પ્રચાર કામ આથી શુ છે તેનું અનુકરણ ગામિ મામના
 સથે કરવા જેવું છે પાશમા આરામા જોવા કેટલાયે છે, કે
 જેને ધર્મ સામે જોવાનીયે પડી નથી

વળી પણ શુ કહેવાયે તે અવસરે

વ્યાખ્યાન ૬૦ મું

સવત ૨૦૨૦ના ભાદરવા વદિ ૧ ને સોમવાર તા. ૨૧-૯-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ. ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના ૧૯મા અધ્યયનમા મૃગાપુત્રનો અધિકાર ફરમાવતા મહાવીર પ્રભુ કહે છે. મનુષ્યભવમા ધર્મ કરી લેવો એ જ એક સારભૂત છે આ ઔદારિક શરીર વ્યાધિ અને રોગનું આલય છે. આ શરીરમા સાડાત્રણ કોડ રોમરાય છે તેમા દરેક રૂવાડે પોણા બેથી ઝાઝેરા રોગ છે રોગ સત્તામા પડયા છે ત્યા લગી ઠીક છે પણ રોગ જ્યારે ઉદયમા આવશે ત્યારે અજ્ઞાનતા હશે તો રોગ આંખમાંથી આસુ પડાવશે. માટે જ્ઞાનીઓ કહે છે, “આવા દેહની અદર મોહ કરવા જેવી કોઈ ચીજ નથી”

માંસ દુર્ગન્ધી, નર્ક સમાન નઠારું,
તું તેને કંચનમય માને, આવડું શું અંધારું.
પોપટ ! તન પિંજર નથી તારું,

અંતે ઉડી જવું પરખારું.

છે પરતુ પણ પરિચયથી તું, માની બેઠો મારું,
ક્યાંતો તું, ક્યાંતું એ પિંજર, એ સમજે તો સારું.
પોપટ ! તન પિંજર નથી તારું,

અંતે ઉડી જવું પરખારું.

આ શરીર લોહી-માસ, હાડ-ચામ, વીર્ય, વાત-પિત્ત-કફથી ભરપૂર છે, અશુચિમય છે, મોહ ઉત્પન્ન કરવા જેવી કોઈ ચીજ નથી પુરુષના ૯ અને સ્ત્રીના ૧૨ દ્વાર મારફત જે દુર્ગન્ધી પદાર્થો નીકળે છે તેને તુ કંચનમય માની

જોડા છે તે તારી અજ્ઞાનતાત્તુ અધાર્તુ છે શરીર પરચીજ છે, આત્મા સ્વ ચીજ છે સ્વભાવમા રમવુ જો તારો ધર્મ છે, અનાદિ કાળથી હવને દેહનો પરિવ્રજ પડી ગયો છે, આથી આત્મા જ્યાં ગયો ને જો દેહ મળ્યો તે દેહ ઉપર તે મુર્ચ્છિત થઈ ગયો સવાર-સાંજ ખવરાવવુ, પીવરાવવુ, સ્વચ્છ રાખવુ શરીર ઉપર કપડા મેલા ન ચાલે, ફાંત ખરાબ ન લાગે તે માટે પ્રયત્ન લઈ સાફ કરે ઘરમા અન્ન વસ્ત્રિત ન દેખાય, જો માટે વાળીઝૂડી બે વખત સાફ કરે, કારણ કે આ બધુ જરૂરી લાગે છે તો પછી આત્માને સાફ કરવાની જરૂર ખરી? શરીર, કપડા, મકાન જો તો પર વસ્તુ છે જો તે પર વસ્તુ ઉપર કાળજી રાખો છો તો આત્મા તો સ્વચીજ છે તે માટે કાળજી ખરી?

વિષય, કષાય, રાગ, ક્રોધ, અજ્ઞાન, મોહ આદિ દોષો કયા પીઠે છે તે જોઈ જવા બે વખત પ્રતિક્રમણ કરવું આવશ્યક છે અજ્ઞાની લોકો કહે છે કે અમને પ્રતિક્રમણમાં રસ નથી, તો શુ તમને પાપક્રિયામાં રસ છે? દેહને પપાળવામાં, બેસા છોકરાને સમજાવવામાં રસ પડે છે ને આછી કંમ રસ નથી પડતો? દોષો ટાળવા ઇચ્છામીઓ નમાજ પડે છે કિંચિત્તેનો—અત્રે જો સંવિધારે પ્રાપ્ત ના કરે છે પ્રાર્થના સંખ્યા—જાત્રી કરે છે તેમ આત્માની મહિનતાને સાફ કરી નાખવા જેનો માટે પ્રતિક્રમણ જો આવશ્યક ક્રિયા છે; તે કરવી જ જોઈએ

વેપારીનો દીકરો થઈ નામુ ન શીખે તે ચાલે? નામુ ન શીખેલા પેટી ઉપર બેસે તો શુ કરે? તેમ તમે તમારા બાળકોને કહ્યું છે કે જોનના બગ્યાને પ્રતિક્રમણ તો આવડવું જ જોઈએ! રાજકોટમા જોનની વસ્તી અઢી લાખ ઘણી કહેવાય

છે, ઘર ફીઠ એક એક છોકરો-છોકરી ગણો તો કેટલી સંખ્યા થાય ? છતાં જૈનશાળામા હાજરી કેટલાની ? કેટલી ઉપેક્ષા-વૃત્તિ છે ? અરે, અજ્ઞાનીઓ તો એવું કહેનારા પણ પડયા છે કે આ લણીને શુ દાળીયા થાય ? સાસારિક લણતર તો દેણુ કરીને પણ લણાવશે જેને આ ટોક-પરટોકનો લય નથી, કર્મ બધનો લય નથી, એવા અજ્ઞાની જીવો રગરાગમા પડયા છે બાળકો સાથે સિનેમા જોવા જશે, પણ ઉપાશ્રયે જઈ પ્રતિક્રમણ કરવાનું નહિ બને, કારણ કે પ્રતિક્રમણના રહસ્યની બખર જ નથી સમજીવનની શુદ્ધિનો સાર એક પ્રતિક્રમણમા કહ્યો છે, તારા સ કલ્પ-વિકલ્પ, અધ્યવસાય કેવા છે તે આગમથી જાણુ.

આગમ અરીસો છે જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર અને તપ એ મુખ્ય મોક્ષ-માર્ગ છે તે વિના મોક્ષ થયો નથી, થતો નથી અને થશે પણ નહિ. જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર અને તપમા કયાક ગાબડું પડી ગયું હોય, તો તે અતિચાર સ લાળી લઈ પ્રતિક્રમણ કરવું જરૂરી છે આજે તો એક જણ પ્રતિક્રમણ કરાવતો હોય અને દશ જણા ઊઘ ખેચતા હોય એાઘે એાઘે ક્રિયા કર્યે જાય પચાસ પચાસ વર્ષથી ઉપાશ્રયના પગથિયા ઘસી નાખ્યા, છતા પ્રતિક્રમણ મોઢે ન આવડે. અરે, સામાયિકના આઠ પાઠ પણ ન આવડે ? મહિલા મડળ ચાલે, જૈનશાળા ચાલે અને તમે રહી જાઓ છો. લાઈઓ માટે ખાસ જ્ઞાનાભ્યાસના કલાસની જરૂર છે જેને ત્યા હુકાળ હોય ત્યા દાણાની રાડ પડે, પણ ખેડૂત કુશળ હોય, વરસાદ સારો થયો હોય, ખેતરમા સરસ અને ઉત્સાહપૂર્વક વાવણી કરી હોય, પછી તો મળલખ પાક ઉતરે અને કોઠીઓ

ભરાઈ જાય, છતાં જૂજના પોકાર પાડે તો જોતા જોવો આજમું
બીજો કેવો ? જેવી રીતે છોકરો ન ભણ્યો હોય તો માળાપ
કહેશે બહીશ નહિ તો શુ રામૈયુ હાથમા લઈ લીખ માગીશ
તોય આરો નહિ આવે તેમ અમારાથી તમને તો ન કહેવાયને ?
પરંતુ અત્યારે અવસર મળ્યો છે તો કરી લ્યો.

ભગવતી સુત્રમા ભગવાને કહ્યું છે કે જ્ઞાન અને શ્રદ્ધા
પરલોકમા સાથે આવે છે દેવલોકમા ઉત્પન્ન થયેલા સમકિર્તી
આત્માઓ ભગવાન ક્યાં બિરાજે છે તે અવધિજ્ઞાનમાં ઉપયોગ
મૂકીને જુએ છે પછી પ્રશ્ન પાસે પહોંચે, વહન કરીને ભગવાનને
પૂછે કે હું ભવી ? કે અભવી ? સમકિર્તી કે મિથ્યાત્વી ?
ચરમ શરીરી કે અચરમ શરીરી ? પરિત સ સારી કે અપરિત
સ સારી ? આમ સમકિર્તી આત્માઓને હૃદયમા ભાવ ઉત્પન્ન થતાં
ભગવાનને પૂછી નિર્ણય કરે ભગવાનના વચનની છાપ પડી
ઝઈ તે ફરે નહિ. આહીં કમાળી કરી હોય તો કામ લાગે
પણ આહીંથી જ ધમ મા લલો, પાતળો હોય, બાણે ખોડાં
ઢોરની પાજરાપોળ એક લ્યો ! દ્રવ્ય ઢોર ન હોય તે ક્યાં
મૂકાય ? પાજરાપોળમા; તેમ પરજા માવતરને તમે ક્યાં
મૂકો છો ? ઉપાશ્રયેને ? ઉપાશ્રય એ પરજા માટે છે કે
આજાલ-વૃદ્ધ બધા માટે ધર્મ કરવાનું ધ્યાન છે ?

હજી ઇત્રિયો કામ કજે છે, ધણેણે બેશ માલ્યો નથી
ત્યાંમુખીમા ધમ કરી લ્યો પછી ધણેણમાં તે આત્રો નબળા
પડી અથા હાથ, શક્તિ હીણ થઈ ઇહાં ત્યારે શુ ધર્મ
કરી ગાકરો ? આમ-ગર્કિત કેળવી લેવાની ખાસ જરૂર છે

ધર્મ જે જાનનો કલ્પો છે એક દેશવિરતિ આમાર
ધર્મ છે અને બીજો સુવિરતિ આગુતાર ધમ છે તેમા અગુતાર

ધર્મને શ્રેષ્ઠ કહ્યો છે નવ નવ કોટિએ આશ્રવ-પાપનો ત્યાગ કરી આત્મ-સ્વરૂપમાં રમણતા કરવી તે અણુગાર ધર્મ છે. જેના મોહ, મમતાના દોર છૂટી શકતા નથી તે સાધકને પાત્ર અણુમત, ત્રણ ગુણુમત અને ચાર શિક્ષામત એમ ખાર મતો અગીકાર કરવાના હોય છે ઘણા શ્રાવકોએ આ મતો લીધા છે

શ્રદ્ધાના બે પ્રકાર છે નૈસર્ગિક અને અધિગમ. સ્વયં સાતેય પ્રકૃતિઓનો ક્ષયોપશમ થાય, વાદળા વિખરાય જાય અને સૂર્ય પ્રકાશે, તે પ્રમાણેની શ્રદ્ધા પ્રગટે તે નૈસર્ગિક શ્રદ્ધા અને ગુરુ પાસેથી મેળવે તે અધિગમ શ્રદ્ધા કરવી એ પુરુષાર્થનો વિષય છે

તમને પુણ્યની મોટર-ગાડીએ મોક્ષના દરવાજા સુધી ખડા કરી દીધા હવે આત્મ-તત્ત્વ તે સત્ય છે, પ્રમાણ છે, તેમા શંકા-કંખા નથી તત્ત્વિત્ત, તદ્ભાવ, તદ્દેશ્યા અને તદ્અધ્યવસાય પૂર્વક નિજ દ્રવ્યમા ઓતપ્રોત થઈ જવા માટે પુરુષાર્થ જોઈશે મોક્ષ કેવળ વાતોથો ન મળે આહી તો “કરેગે યા મરેગે”ની વાત છે શ્રાવક કાયરતા કબૂલે છે એ તો એમ કહેતો હોય કે ધન્ય છે પચમહાવ્રતધારીને ! અને મને અધન્ય છે ત્રણ મનોરથ ચિતવતા હોય છે. આવા ઘણા શ્રાવકો થઈ ગયા કેટલું અપાર ધન, કેટલું સાસારિક સુખ ! એવી સાહેબી તમારે છે ? ના, છતાં શેમા લપટાઈ ગયા છો ?

શ્રાવકો ત્રસ જીવોને હણવાના પચ્ચક્ષુખાણુ કરે છે, એમા સઅપરાધીની છૂટ રાખે છે, તેમાં પણ વિગલેન્દ્રિય વિના

ફક્ત પશ્ચિન્દ્રિય સમ્પરકાધીની છૂટ રાખે છે, કારણ કે ન છૂટે
છેજ પ્રમાણે ફરજ સાચવના પૂરતી શિક્ષા કરવી પડે છે,
પણ હણવા નિમિત્તે હણવાનાં પચ્ચક્ષુખાણ હોય છે

આને મતનાં પચ્ચક્ષુખાણ હોવાનું કહીએ, તો કહેશે.
વરસ દિવસના દેભો. ઠા, બાઈ! એમાંય પાછાં બીડાં,
ફરેક મત ભેદ બવ પાંચેય અણુમત બવજીવનાં છે તમે
પ્રતિક્રમણમાં બોલો છોને ‘બવજીવને ફવિક તિવિહેણ ન
કરેમિ, નકારવેમી મણસા વચસા-કાયસા’ બવજીવ સુધી
મન વચન, કાયાએ ત્રસ જીવોની હિસા કડુ નહિ, મરણ
નહિ અને સાથે મનોહાપૂર્વક સ્થાવર જીવોની હિસાનો
ત્યાગ હોય

સવાસા મત આકર્ષો નથી અને પ્રતિક્રમણ કરે ત્યારે
બવજીવ બોલે તો પછી તેનો અથ શુ ?

જવાબ મત આકર્ષનાં ભેદજો જો તો પ્રથમ વાત છે
આ મતો સહેલાઈથી જાણરી સકાય તેવાં છે બીજુ લેણે
મત નથી આકર્ષો પણ રસ્તો જાણ્યો હોય તો ઠાક દિવસ
પગ માંડશે. સફળતા-મરૂપણા અને સ્પર્શનાથી પ્રતિક્રમણ
કરાય છે તે જાણજો અને પાપથી જણવા માટે આકર્ષના
લાચક છે જો બાવના પ્રગટાવવા માટે પ્રતિક્રમણનું આ સેવન
જરૂરી છે

આરભ-સમારભ કરવા પડે તે કરે, પણ તેની મનોહા
સાતમા મતમાં બાંધી લીધી હોય, કે આખા દિવસમાં અધી
મણ પાણીથી વધુ ન વાપરજી; બાધી તે મનોહામાં જાવી
મરે. બેટલાં મત-પચ્ચક્ષુખાણ કરશે તેટલાં પાપથી જણતા

જશો. સાધુ અને શ્રાવકોએ મોક્ષમાર્ગે પ્રયાણ કર્યું છે. ધ્યેય બંનેને એક જ છે. શ્રાવકો ગાડા જેવી ધીમી ગતિએ પ્રયાણ કરે છે, જ્યારે સાધુ વિમાનની ગતિએ જાય છે એથી ગુણસ્થાનકે જેવું સમકિત છે તેવું તેરમે ગુણસ્થાનકે છે, શ્રદ્ધામાં ફેર નથી જ્ઞાન-ગુણના પ્રગટપણામાં ફેર છે. શુદ્ધ ભાવ વધતાં કેવળજ્ઞાન પામી શકશે કેવળજ્ઞાન ક્ષાયકના ધરતું છે.

સાધુ અને શ્રાવકનાં ચારિત્રમા ફેર છે. શ્રાવક દેશથી હિંસાના ત્યાગી છે જ્યારે સાધુ સર્વવિરતિ છે. કોઈ પણ નાના મોટા દરેક જીવો પ્રત્યે અહિંસક હોય છે. પચમહા વ્રતના રપર ભાંગા કહ્યા છે તેમા બરાબર સાવધાન રહી નિરતિચારપણે સયમનું પાલન કરે છે.

શ્રાવકની હમેશાં એ જ ભાવના હોય કે ક્યારે આત્મલક્ષી સયમી બનું ! સયમ નથી લેવાતો તેનું મનમા કંઈ સાધ્યા કરે. જોગ બની જાય તો સસાર છોડી ચાલી નીકળે. અંદરથી ધગશ જોઈએ. ધગશથી જે કામ થાય છે, તે કોઈ ઓર છે કેટલાક મોઢેથી બોલે કે, આત્મ સ્વભાવમાં રમણતા કરવી પણ મન વિષયમા ફૂંદાફૂંદ કરતું હોય તો તે જ્ઞાનને લજવનારું છે નકટીને નથડી કેવી લાગે ? માટે જ્ઞાનીઓ કહે છે - ચારિત્ર સુધારવા કટિબદ્ધ બને.

જ ગલના એક ખેતરમા કોઈનું ધન દાટેલું છે તે લેવા બાપ અને દીકરો જાય છે. પિતા, પુત્રને ખેતર બહાર બ્યાન રાખવા બિલો રાખે છે અને બાપ ખેતરમા ઘૂસે છે. દીકરાને સૂચના આપી છે કે કોઈ દેખે તો રાડ પાડજે. થોડી-

વાર મર્ધ ત્યા દીકરાએ શક પાડી, આથી બાપ પાછો વળ્યો
ને તેણે પૂછ્યું 'કેમ રાક પાડી, કેઈ દેખાય છે ?' બાપ !
સજવાન તો દેખે છે કે નહિ" ? દીકરાએ જવાબ આપતા કહ્યું

બાપને ગળે વાત કીતરી ગઈ તારું જ્ઞાન પ્રભુ સરસ
છે આ હોઠનો ભય છે તેને પરહોઠનો ભય હોય જ
આવક પાપભીરુ હોય શરીર, માન, મોટાઈ માટે કમ બાંધો
છો, પણ સોગવવાં તો પોતાને જ પડ્યો, મુખાપુત્ર સસારમા
ક્ષણવાર પણ રતિ પામતા નથી. માતાને કહે છે 'મને
રત્ન આપો, માટે ક્રીડા દેવી છે વિશેષ અધિકાર અવસર
કહેવાશે.

આખ્યાન ૬૧ સુ

સ ૨૦૨૦ના સાકરવા વર્ષે ૨ને મંગળવાર તા ૨૨-૬-૬૬

સિદ્ધાંત કોટલે ત્રણે કાલે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ ઉત્તર
અયનસૂત્રના ૧૬મા અધ્યયનમા મુખાપુત્રનો અધિકાર આલે છે
માણસને અસારમ્મિ બાહીરોગાણ આકલ્પ,
ગરા મરણ અત્યમ્મિ જાણવિ જ રમામહ' ॥૧૭॥
મુખાપુત્ર માતાને કહે છે મનુષ્ય દેહ અસાર છે
સમ પાત્રનું બનેલું આ શરીર, બાધિ અને રોગનું ઘર ॥
આ શરીર જરા અને મરણથી ઘેરાયેલું ॥ હું માતા ! આવા
શરીરમા ક્ષણવાર પણ હું રતિ પામતો નથી'

સાચા વૈરાગ્યવાનને કમશ દેહાધ્યાસ છૂટતો બધ છે
ધ્યેતનનાં અને જઠનાં ગુણ, ધર્મ, લક્ષણ જુદાં છે તે રહસ્યથી

પરિચિત હોય છે. છયે દ્રવ્યો એક આકાશ ક્ષેત્રને અવગાહીને રહ્યા છતાં કોઈ દ્રવ્યનુ પરિણુમન કોઈ દ્રવ્ય કરી શકે નહિ. દરેક દ્રવ્ય સ્વતંત્ર છે રોગાયતન એવો દેહ, જરા આવવાથી જર્જરીભૂત થઈ જાય છે.

કરચલી પડી, દાઢી ડાચાં તણો દાટ વાળ્યો;
કાળી કેશ-પટ્ટી વિષે, સ્વેતતા છવાઈ ગઈ.
સૂંઘવું સાંભળવું ને દેખવું, તેા માંડી વાળ્યું,
તેમ દંતાવલી ખરી કે ખવાઈ ગઈ,
વળી કેડ વાંકી, હાડ ગયાં, અંગગંગ ગયો,
ઊઠવાની આય જતાં, લાકડી લેવાઈ ગઈ.
અરે રાજચંદ્ર એમ યુવાની હરાઈ પણ,
મનથી ન તોય, ગંડ મમતા મરાઈ ગઈ.

જ્યારે વૃદ્ધાવસ્થા આવે છે ત્યારે શરીરમા કરચલી પડી જાય છે લોહી ઘટી જાય છે દંતાવલી ખલાસ થઈ જાય છે. જીભ સ્વાદ તજે છે, નાક ગંધ પકડી શકતુ નથી કાન, રાડો પાડો ત્યારે માડ સાંભળી શકે છે. આચારાગ-સૂત્રમાં લગવાને કહ્યું છે:

જરામચ્ચુવસોષણીપ નરે સયય
મૂઢે ધમ્મં નામિજાણાતિ

આ. અ ૩ ઉ ૧ સૂ ૧૬૬

જરા અવસ્થા નજીક આવે છે ત્યારે અજ્ઞાની જીવ મૂઢતાનો અનુભવ કરવા માડે છે ચાલતા, બોલતા, ખેસતા શ્વાસ ચડે, રાત-દિવસના ઉબગરા ખેચનાર જીવ, જ્યારે વૃદ્ધાવસ્થામા આવે ત્યારે શિથિલ થઈ જાય છે.

એક એક ઇન્દ્રિયનુ બળ ક્ષીણ થતુ જાય છે યાદ-શક્તિ ઘટતી જાય છે આ બધું કોને લઈને ? જરાને

હકીને જરા અને મરણથી ઘેરાયેલુ આ શરીર છે જરા આવશે ત્યારે શું કરી શકશે ? માટે જો પ્રમાણે વિચાર કરીને, આ યુવાન વયમાં ધમ કરે. જુવાની બાહી ગર્ભ તે ફરી મગવાની નથી. યુવાનીમાં જે કાયદશતા, ઉત્સાહ અને શક્તિ હોય, તે ધડપણમાં નહોત્ય ધડપણમાં અનુભવ હોય, પણ ઉત્સાહ જોસરી બાથ છે ઘરણુ હોય પણ બાહવાની શક્તિ જોસરી બાથ છે હાથ છે પણ હિંમત નથી, મન છે પણ મહોનગી નથી. મન થાય કે બહાઈ કરુ પણ ઉત્સાહ જોસરી બાથ યુવાન વયમાં ઉત્સાહ હોય તો કાળાં માથાનો માનવી શું ન કરી શકે ? “જો સવળો થાય તો કમના બૂકા ઉડાવી દે તમને યુવાની મળી છે તેનો સફળપયોગ કરે. “સુદૃઢમચિત્તો પમાયય જોક મુદ્દતનો પણ પ્રમાદ ન કરે. “આરામ હરામ છે” જો સૂતને અપનાવો ધરજા થશે ત્યારે આરામ લેવાનો જ છે ને ! અત્યારે તમે જાણો કે સૂતા જેવું સુખ નેહિ પણ જે સૂવે છે તેને પૂછો કે સૂતા સૂતાય પાસળા કેવા દુ જે છે ? વૃદ્ધોને શયન કરવામાં પણ સુખ શાન્તિનો અનુભવ મતો નથી.

ભગવાન કહે છે હે શુભ ! યુવાવસ્થામાં ધ્યાન, સ્વાધ્યાય, ચિતવન કર તે જ્ઞાન આગળ કામ આવશે. “અમો અર્ચિહ જોવજનય આચારાઃ સૂત્ર વય અને યૌવન ધમારા બધ આજ્ઞા બાથ છે જેમ અવિરત વૃદ્ધ પાણીનું પૂર આજ્ઞુ જલુ હોય તમ. યુવાની જો વિષયોના રસ લેવામાં વાપરી નાખી હશે, તો ધડપણમાં પેટ બહીને પસ્તાવો થશે.

ભગવાને ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના દશમા અધ્યયનમાં કહ્યું છે
परिश्रमं त शरीरस्य हिमा षण्डुरया दधति तं ।

મ મદ્ય-વલ્લ ય દાવર્દ મમય ગાથમાં મા પમાયય. ૧૨૧॥

ચારે બાજુથી શરીર હાયર્ફ હીણુ થાય છે. આંહીં હાય એટલે અગ્રેજીનું High બિયું લેવાનું નથી પરંતુ હાયર્ફ હીણું થાય છે, સર્વ ઇન્દ્રિયનું બળ ક્ષીણ થતું જાય છે, તે લેવાનું છે જીર્ણ થઈ જાય તેનું નામ જરા. વીસ વર્ષનો યુવાન હોય ને શરીર ખવાઈ ગયું હોય તો તે ઘરડો ગણાય ઇન્દ્રિયોના બળ ભાગવા માડ્યા પછી મનનું બળ પણ નબળું પડી જાય છે. તનની અસર મન ઉપર થાય છે માટે કહે છે, સમય માત્રનો પ્રમાદ ન કર. માનવનું જીવન જરા અને મરણથી ઘેરાયેલું છે

દેવતાને ઘડપણ નથી હમણા જ જાણે ઉત્પન્ન થયા હોય તેવા, જ્યારે જુઓ ત્યારે લાગતા હોય દેવો શય્યામા ઉત્પન્ન થાય છે બે ઘડીમાં બેત્રીસ વર્ષના યુવાનજેઘ થઈ જાય અને આયુષ્યના છેડા લગી તેવાજ રહે હવે દેવને ઘડપણ નથી તો તેને શું સુખી ગણવા ? દેવતાને પણ “ઉષ્વાય ચવણ નચ્ચા” ઉત્પાદ અને ચયન છે માટે જ્યાં ઉત્પાદ અને ચયન ન હોય એવી સિદ્ધ દશામા વિચર આહી તો બિખારીમાથી કરોડપતિ થાય, જ્યારે દેવતાના ભવમા શાશ્વતી ઋદ્ધિ છે તેનું એક રત્ન કે એક વિમાનની હાનિ-વૃદ્ધિ થાય નહિ દેવલોકમા ઉત્પન્ન થાય ત્યારથી મૃત્યુના અત સુધી દેવોના અવધિજ્ઞાન હાયમાન કે વર્ધમાન ન થાય અનુગામિક, અપરિધાઈ, અવસ્થિત જેટલું હોય તેટલું રહે, ત્યારે મનુષ્યને પ્રાપ્ત થયેલું અવધિજ્ઞાન પડવાઈ પણ વર્ધમાન થતું થતું પરમ અવધિજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી કેવળજ્ઞાન પણ પ્રાપ્ત થાય મનુષ્ય, બાહ્ય ઋદ્ધિમા રાજનો રક અને રકનો રાજ પણ થઈ જાય. કુદરતની આ

કરામત માનવને બાંધત કહે છે ઉર્ધ્વગામી બનવાનો સર્વ
લક્ષ માનવને સ્વાધીન છે

તમારા માથે પણ માત છે ને ? તો પછી આટલાં
કાળા કામ ધોરી, જૂઠા, વેર-ઝેર, કામા, પ્રપંચ શા માટે ?
થોડી જિંદગી છે, તો સારી જીવી બાંધો. ઝાંઝુ જીવ્યા
પ્રમાણ કે સારું જીવ્યા તે પ્રમાણ ? થોડું જીવે. પણ
સ્વાધીનતાએ-સ્વતંત્રતાથી જીવે. વિષય-કથાચની પરાધીનતા
સ્વીકારશે નહિ અગસ્ત્યતીનો. કેહ વિલય થાય પણ તે
સુખે મૂકવી બાંધ ફૂલ કરમાઈ જમીન ઉપર પડે તો પણ
ધૂળમાં તે જેમ સુખ મૂકતું બાંધ છે તેમ, તમે થોડી
જિંદગીમાં સુખ મૂકતા બાંધો.

શુભાજમા કાંટા હોય છતાં કાંટાથી તે કરમાઈ જતું
નથી, તેમ જીવનમાં પરિસર, ઉપસંગના કાંટા વાગતા હોય
છતાં આત્મા પ્રસન્ન થિતે હોય તેવી આશાનના કહે. આ તો
જરા હાલ દુઝાણે, માથુ-પેટ-છાતીમાં દુઝાણે, ત્યાં મોઢાં
ચીમજાઈ બાંધ છે ટપ ફરતે સૂઈ જવાય છે જે વેદનામાં
હમાચીલ હોય આજુબ વ્યાજુબતાનો જે અત કસ્તો હોય
તે સસારમાં હોવા છતાં તેનો ચ સાર લેશે રહેતો નથી

જરા અવસ્થા કેવી રીતે જીવનમાં પેચી જશે તેની
ખબર નથી. આંહી જરા આવે ને મુશાયમાં ન આવે તેવું
નથી અને તે ક્ષેત્રમાં વસો પણ જરા તમારો કેટલો મૂકશે નહિ.

જલ પ્રવાહ સમુ અવિમાન્ય આ
પદ્મ બાંધ દાવિદે જ જીવન,
દૂર જતા જન ધોવન કાન્તિ એ
ફૂંડી આવી જરા તનને વરે

જલપ્રવાહ સમી અવિશ્રાન્ત ક્ષણિક જીવન નદી કલકલ કરતી ચાલી જાય છે, તેમ આ આયુષ્ય નિરતર ચાલ્યું જાય છે. ઘડિયાળ કટ કટ અવાજ કરે છે એ એમ કહે છે, તારુ આયુષ્ય cut-cut કટ એટલે કપાય છે ઘડિયાળ વગર આજે કોઈને ચાલતું નથી. ઘેર ઘેર ઘડિયાળો ટાગી હોય છે. Time is money એમ કહેનારા ઘણા હોય છે, પણ સમયને ક્યા વેડફી રહ્યા છો ? પ્રમાદ કરવો ન જોઈએ એમ બધા બોલે છે, છતાં કેટલો સમય પ્રમાદમાં જાય છે ?

કાંડે બાંધી રોજ ફરે છે, તોય ન સમજે સાર નફદ, ઘડિયાળ કહે છે, કટ કટ કટ, આયુષ્ય કપાયે જટ જટ જટ.

અજ્ઞાની આત્માઓ કાંડે ઘડિયાળ બાધે, ઘડીએ ઘડીએ કાને હાથ મૂકે કે ચાલે છે કે નહિ ! પણ તેનો સાર સમજતા નથી.

જ્યારે નાવ હાલક ડોલક થઈ રહી હોય, ભાતાના ડબા, પથારી વગેરે પાણીથી ડૂબુ-ડૂબુ થઈ ગયા હોય, પાટિયાની કડકડાટી બોલી રહી હોય, હાકનાર નાવિક એમ કહી દે કે, હવે તો પુણ્ય આડા આવશે તો જ બચાશે, ત્યારે કોણ મૂખ એમ કહેશે કે એકાદ ગજપાની બાજી રમી લેવા દે ! તેમ આ જીવન-નાવ મધદરિયે હાલકડોલક થઈ રહી છે તેમા ભોગ-વિલાસના સટાકા કેમ આવે છે ? રમણીની રસિકતા કેમ રુચે છે ? કઈ પળે આખ મીંચાઈ જશે અને કાળ કોળિયો કરી જશે તેની ખબર નથી, તો હવે હાસ્ય-ક્રીડા મોજ-શોખ છોડી કાચબાની માફક અગોને ગોપવી, જ્ઞાન, ધ્યાન અને ચારિત્રમા લીન બનો ઈશ્વરને ભજવા માડો. જેણે પ્રભુના સ્મરણ ક્યાં તેના પાતક ટળ્યા

૭ ઝીજવયળ અણુરક્તા, ઝીજવયળ જે કરેન્તિ માર્ષણ
અમઠા અસદ્વિલિહ્યા તે હોન્તિ પરિતપસારી ॥૨૬૧॥

જે જિનેશ્વર હેવના વચનમા અનુરકત થયો, પૂણ
રગે રગાર્થ અયો તે અમઠા મળ શક્તિ ધાય છે તેનાં
પરિણામો અમદ્વિલિહ્યા, વિશુદ્ધ ધાય છે અને તે જ પરિત
પસારી થઈ શકે છે

આ સસાર સડખડતો છે, જે કરવા બેઠું છે તે
આત્મારથી જ કરવા માટે ફરી તક અને આવો મનુષ્યસવ
મળવો દુર્લભ છે

કચ્છના લાખાછરાવ હિંડોળે બેઠા બેઠા સામે દીવાલ
ઉપર પોતાની બુવાન વચના ફોટા સામે નજર કરી રહ્યા છે
ચાર બાંદ, તલવાર ઢાગીના વજેરથી શરીર બહુ દીપે છે
બ્યારે સામે જ અરીસામા પોતાનું વર્તમાન પ્રતિબિંબ બેતા
મોઢુ બેસી ગયું છે, શરીરમાં કચ્ચલી પડી ગઈ છે, માથુ
પોણુ ફની પૂછી બેઠું અને નાક મોઢુ બધુ લાગે છે તને
થઈ ગયું અહો ! કયા બુવાનીનું શરીર અને કયા આત્માનું
શરીર ? બાલ્યવય, બુવાનવય તથા વૃદ્ધાવસ્થાનું જ્ઞાન કરનાર
આત્મા તો એ જ છે 'જાણાદિ વય ત્રણનું જ્ઞાન એકને
ધાય' આત્મા નિત્ય છે પર્માત્મ અનિત્ય છે છતાં માનવ
ભવની પર્માત્મનો આ સમય ધણો કિંમતી છે સ્વાધ્યાય મનન,
ચિંતન દ્વારા આત્મમય બની બાજો આત્માના ગુણમાન બાજો,
સત્સંગ કરે.

સમજાવ્યું વિનાના નર કરે છે જાતિને

મુઠુ વિના જ્ઞાન નહિ થયે શ... છ

પાવસમર્પિત પાણુ એ તો હોદાને ઠાવન કરે

હીરો ખોમાં હાથથી રે આવો અવસર પાછો નહિ મળે રે,
ખોઈ બેઠો રે બંદો ખાખમાં ને માથે ત્રિવિધના તાપ બળે
હીરો ખોમાં હાથથી રે, આવો અવસર પાછો નહિ મળે રે.

સમજણપૂર્વકનું જે જ્ઞાન છે તેનાથી અનુષ્ઠાનો શુદ્ધ થાય છે સત્ય જ્ઞાન જ આધાર અને કેન્દ્ર છે આહી જ્ઞાન એટલે વિગતોનું જાણપણું 'Information' અને પાડિત્ય નહિ, એ જ્ઞાનનો અર્થ છે પ્રજ્ઞાના સત્વના ભેદવિજ્ઞાનના સાક્ષાત્કાર પરથી પ્રગટતો બોધ, માત્ર વિચારોના સચ્ચડથી ઉત્પન્ન થતું જ્ઞાન આત્મકાંતિ લાવવામા અસમર્થ છે તે નગદ સ્વયંનું નથી પણ ઉધાર જેવું છે જે જ્ઞાન સ્વથી જાગૃત થાય છે તેના જીવનમા સ્વયં સદાચાર સધાઈ જાય છે માટે પદ્મ નાળ તઓ દયા કહેવાયું છે પ્રથમ સમજી પછી પગલા માડશે તો કર્યાનો કટાળો નહિ આવે, નહિ તો દેખાદેખીથી, પર્યુષણમા અઠાઈ કરી નાખી અઠાઈ કરવાનું મન થયું, તે વસ્તુ ખરાબ નથી, પણ પારણે બટેટા-વડા બનાવીને ખાય, રસેન્દ્રિય રસના લખકારા લેતી હોય તો સમજવું કે સમજણ વગરની ક્રિયા કરી હતી. ચાલીસ ઉપવાસ કરનારો પારણે ખીડી કૂ કે ત્યારે દસ્ત સાફ આવે આ ઔદિક ક્રિયા ગધેડો જેમ ચદનનો ભાર વહે તે કેવળ ભાર વહી જાણે પણ સુગંધ ન લઈ જાણે, તેમ ઓઘે ઓઘે સમજણ વગરની થતી ક્રિયા ભારરૂપ થશે આટલા આટલા વર્ષો થયા ઉપાશ્રયે આવતા હોય, પાટના પાયા ઝાલીને બેસનારા ઘેર જાય ત્યાં વહુ છોકરાઓ- પ્રત્યે કૂંડાડો રાખતા હોય, તેનાથી ઘરના માણસોને ભીતિ રહેતી હોય તો સમજવું કે હજી આપણી કચાશ છે

કોઈ યુક્ત ઝેરી ભાવના, ઝેરી પરમાણુ વાળા મરીને

ઝેરી જાનવરમાં ઉત્પન્ન થાય છે કયા સાબળી છેને? કે
ચઠકોશી, પૂવ જલમા માસગળણને પારણે, માસ-ખમણ
કરનારે હતો શિખને મારવા ઢોઢ્યો યાજલે ભટકાયો અને
યાજલે માયામા વાગ્યો કે ત્યાં જ મૃત્યુ પામ્યો અને મરીને
ચઠકોશી નાજ થયો. આપણે આ કયા સાબળીને સાર શું
મેળવ્યો? ક્રોધ કરવા જેવો લાગે છે? જો બધા ઢોધોનું પ્રક્ષાલન
કરવા સત્સજ કરો, સત પારસમણિ સમાન છે રત્ન-
ચિંતામણિ સમાન, કમ્પવર સમાન, કામરિનું સમાન, ચિત્રાવેલ
સમાન, અમૃતકુશ સમાન આદિ વિશેષણો સતને લાગે છે

પારસમણિ જોર કવચે બડો જાંતરો જાણ
વો લોહા સોના કરે વો કરે આપ સમાન

પારસમણિનું પારણુ જો કે તે લોહાને રૂપરો જોટલે
લોહ સોનું થઈ જાય જોમ સત પુરુષની વાણી દેવાંને
રૂપરો તે લોહામાથી સોનું તો શું પણ સત સમાન સત
થઈ જાય આ સત્સજનું કળ જેવું તેવું નથી.

મંદિર જલકુ તે મોહનું માયાનો પૂજારી બધો.
જારવી ઉવારી તે કબ્યની, જાસાનો રીપ જલાવીયો. (૧)
કોને જાણ છે કાલની, રેવતણી રીવાલની. (૨)

મનુષ્યજલમા આવીને તમે શું કરી રહ્યા છો? માયાના
પૂજારીએ મોહનું મંદિર ખડું કર્યું આ મારાં મા-આપ, મારાં
જલેન મારાં સર્ગા, મારું કુટુંબ, મારા વેવાઈ અને આ મારા
વેવાઈના વેવાઈ આટલું બધું “મારું” “મારું” થઈ પડ્યું છે
વળી માયાનો પૂજારી, જાજલામાં ઠાળલી તે વળી લોખંડની
તિલ્લેરીમા તેને તાણું ત જોરડા ઉપર તાણું મારી જાડો
ખાટલો નાખી પોતે સૂવ જાણે કાઈ લઈ જશે? “સર્વગુણાઃ

કાન્ત્વનમાશ્રયન્તે” બધા ગુણો સોનામા રહેલા છે. જેને ઘેર લાડી, વાડી, ગાડી, બગલા તેને જ કુળવાન અને બહુ સુખી માનેને? પણ ઊંડા ઉતરી જુવો તો બખર પડશે કે તેમના કાળજા કેટલાં કોરાઈ ગયા છે! પુત્ર-પુત્રી કેવા ઉદ્ધત! કેવી રીતલાત છે? ધર્મને અને એને જાણે અડતુ જ નથી.

ધન જોખતને ઠકરાઈ, સાથે મળે અવિવેક,
ચારો મળી સંગે રહે, અનર્થ કરે અનેક.

અવિવેકી આત્માઓ પારકી સ્ત્રીને નચાવી આત્માનું પતન કરી રહ્યા છે. ઝેરના પારખા ન હોય. ભૂલ થઈ હોય તેના હૈયામા ડખ હોય પાપનું શલ્ય ઉધેરવાની જેની લાવના છે તે જ આત્માના બધાયેલા કર્મોને વિખેરી નાખે છે. આજે તો પાપ કરનાર પોતાના પાપને ગુણમા ખતવે છે

દ્રેનમા એક બાઈ, સદ્ગૃહસ્થીના ઘરની સ્ત્રીને કહી રહી છે તમે પક્ષપાતી છો તમારામાં સકુચિતતા છે, અમે બધા પુરુષોને સમાન માનીએ, ભેદભાવ ન રાખીએ કે આ પતિ આ પિતા, અમારી દષ્ટિ વિશાળ છે. આવી વાત પતિવ્રતાને કહે છે. આવા હલકી કોટિના માનવો પાપના ધધા ધીકતા રાખવા કુતકો કરે છે. રાવણ સીતાને કહે : તુ માનીજ તો આ નિર્થક સગ્રામ ન થાય તો શુ સીતા માને ખરી! રાણકદેવીનો પતિ રા'જેગાર અને તેના બળે બાળકો મરી જાય છે તો પણ રાણકદેવી શીયળ આખાદ રાખે છે ગમે તે થાવ, ચાહે મારો દેહ પડી જાવ, પણ શીલ ખડિત ન થાય. ભગવાન કહે છે હે મુનિઓ! ગ્રામધર્મ (ઈન્દ્રિયોના ધર્મો) તમને પીડે તો નિર્જાળ આહાર કરજો મદ્ય ચડાવે તેવો ખોરાક લેશો નહિ તેથી મન ન વળે તો ભૂખ્યા રહેજો,

તેથી મન ન વળે તો જિજ્ઞાસુ રહી આખી રાત્રીના કાઠિસઝ કરી મનને અને દેહને થકવી નાખજો તેમ છતાંય મન ન વળે તો તે સ્થાન છોડી વિદ્યાર કરી જાજો અને તેમ છતાં પણ મન પીડતું હોય તો સથારે કરી નાખજો મરી જાજો પણ શીલ ભગ કરતા નહિ. નોઆખલીમા હત્યાકાંડ થયો ત્યારે સ્ત્રીઓને ૧૧મીજીએ જો જ શિખામણ આપી હતી કે ખીસામાં ઝેરની જોળીઓ રાખજો. ઝેર ખાઈ મરી જાજો પણ શીલભજ થવા દેશે નહિ. તમારો આપઘાત જો આપઘાત નથી પણ આરાધક મૃત્યુ છે. મત પાળવા માટે મરવું તે બહાદુરી છે.

ધનના પૂજારીઓ વણસી ગયા છે. રજરાગમાં રાજે ત્યાં રજગનારાઓને કોણ પૂછનાર છે? કયા ગયા હતા? અમી રાત્રિ ક્યાં ગાળી? મિલ માલિક મોટા સ્ત્રીમતો, અમલદારો, ડિપીધરો ને ત્યાં ભાઈ-બહેનના લગ્ન, મામા ભાણીજીના લગ્ન, અરે કાકા-ભત્રીજીના લગ્ન આ બધું લાંબજો તો ખબર પડે કે ધર્મ વિહોણા સ્ત્રીમતોને ત્યાં કેવા અનર્થો થઈ રહ્યા છે! મોટા ઘર ને ભૂતના દર' અધર્મની લોક અને ધર્મ વિરુદ્ધ કાયની શરુઆત ત્યાંથી થાય આ સ્ત્રીમતો પર કટાક્ષ છે તેમ ન સમજતા બધા સામ્યશાળી મોટા ઘરમા પણ આચાર-વિચાર એટ હોય છે કેળવાયેલા હોય છે પણ તેવા આંગળીને વેઢે ગણાય તેવા બાકી મોટે ભાજે તો સ્વચ્છંદે વિચરનારા હોય છે અને પાછા દલીલો કરે કે જે સ્ત્રીઓ કામ-વિકારના તાપથી પીડિત થઈ છે તેને અમે તૃપ્ત કરીએ છીએ. તેના તાપને ઉપશમાવી શિતળતા આપીએ છીએ. અન્નને સતોષ આપવો જો પણ

પુણ્યનું કારણ છે ‘અહાહા’ કામના લોલુપીઓ હદ કરે છે
ખટાચારને ગુણમાં ખતવે છે આવાના પડછાયે કદિ ચઢશે
નહિ અને જીવન નૈયા ખરાબીએ ચઢાવશે નહિ

‘ભગવાને જે ધર્મના ભાવ કહ્યા છે તેને હૃદયમાં
ઊતારી ધર્મના રંગે રંગાઈ જાશે આ શરીર તો ઘસાતું
ઘસાતું ક્ષીણ થઈ જવાનું છે પછી પાપીઓના પાપના પોટલા
છાંતીએ ચડી બેસેશે રહેવાને સારું સ્થાન પણ નહિ મળે

મૃગાપુત્ર માતાને કહે છે ‘આ અશાશ્વત શરીરમાં
હવે હું ક્ષણવાર પણ રાચતો નથી’ વળીપણ આ સસાર
કેવો તે સખંધી અધિકાર અવસરે કહેવાશે

વ્યાખ્યાન ૬૨ મું

સં. ૨૦૨૦ ના ભાદરવા વદિ ૩ ને શુક્રવાર, તા. ૨૩-૯-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાલે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ ઉત્તરા-
ધ્યયનસૂત્રના ૧૯મા અધ્યયનમાં મૃગાપુત્રનો અધિકાર ચાલી
રહ્યો છે.

જમ્મ દુક્ખ જરા દુક્ખ, રોગાણિ મરણાણિ ચ ।

અહો દુક્ખો હુ સસારો, જત્થ કીસન્તિ જન્તુણો ॥૨૫॥

મૃગાપુત્ર માતાપિતાને કહે છે આ સસારમાં હું ખજ
છે જન્મનું હું ખ, જરાનું હું ખ, રોગનું હું ખ, મરણનું
હું ખ, એમ ચાર જાતના દુઃખો સસારમાં છે જન્મ થવો એ

પૂર્વે કરેલાં કર્મોનું ફળ છે આપણે આ જાવમા આવ્યા છીએ, પ્રારબ્ધના એ ઘડતર આપણે ઘડ્યાં છે આયુષ્યકર્મ વિદ્યમાં એક જ વાર બંધાય છે

જે વર્તમાન આયુષ્ય લોગવી રહ્યા છો, તે આયુષ્ય-કર્મ, ગત જાવમા બંધાયેલું છે જેવી મતિ તેવી મતિ પ્રકૃતિની ભક્તિભક્તા, વિનીતપણું, મદ કથાયી અનુકંપાભાવમાં આયુષ્યને બધ પડયો તેથી જ આ મનુષ્યની ગતિ અને પાંચ ઈન્દ્રિયે, ઔદારિક શરીર મળ્યું છે જન્મ વખતે દુઃખ ઘણું પડ્યું છે દેવ, નારકી, મનુષ્ય અને તિર્થંધ, આ દરેક ગતિમાં જન્મ પછી મૃત્યુ અવશ્યમેવ છે અને તે સહેજ છે દેવતા અને નારકીઓના તેવીસ સાગશપમ લેવડાં લાંબા આયુષ્ય પમાવ ત્યાં મૃત્યુ તો છે જ જે ખીલ્યું તે કરમાવાનું, એવો તેનો અસ્ત છે જ

ખીલ્યા પુખ્તો ખરી જાણે જનમ તેનું મરણ થાયે,
ઉદયનો અસ્ત એ જાયે, જાણે લઈને જાણું કરજો,
સમય સરખા નથી સોના, સદા તરફા અને જાયે,
વખત જાણે જરૂર વડાલા, જાણે લઈને જાણું કરજો

ખીલ્યાં પુખ્તો કરમાય ચક્ર-સૂચના ઉદય તે પણ અસ્ત થાય તેજાયે મૃત્યુ છે આયુષ્યકર્મને છેઠની ઉપમા આપી છે, એન્દ્રે કે બેટી સમાન છે મુદત પૂરી થયા વિના કેવળી ભગવાન પણ નહીં શકે દેશે ઉજા પૂર્વે કોઠ વરસ મુખી શરીરમા આયુષ્યકર્મને લઈને રહેવું પડે છે સરેલે કોઈનો મોઢ નથી. કારણ કે શરીર તે જડ છે - પરથીજ છે, અને પર તો ઊઠવાનું જ હોય સૂચોગ તેનો વિચોગ છે જ મરણ ન થાય તેની કોશિશ કરવાની જરૂર નથી પણ હવે જ મ ન થાય તેની કોશિશ કરવાની છે મધો પછી જન્મ ન હો તેવા

શુવ કોણ ? અનતા સિદ્ધો, તેઓ મરી ગયા પણ ફરી જન્મ લીધો નથી. અનત સુખસાગરની લહેરમાં બિરાજી રહ્યા છે. જન્મ છે તો જ રોગ છે, જરા છે, મૃત્યુ છે કર્મ બાંધ્યાં છે તેથી જન્મ થયો છે. આચારાગ સૂત્રમાં લગવાને કહ્યું છે.

“કમ્મુણા ઉચાહિ જાયહ”

કર્મવડે ઉપાધિ જન્મે છે કર્મનો કર્તા પોતે છે. રાત દિવસ કર્મ કરતા પાછું વાળીને જોતો નથી, મન, વચન, કાયાથી, ૨૭ પ્રકારે કર્મ—બંધન થાય છે, ત્રણ કાળ, ત્રણ જોગ અને ત્રણ કરણ એમ સતાવીસ પ્રકારે કર્મના સમારંભો વિચારો અને ચાલ્યા આવતા આશ્રવને રોકો. નિષ્કાંઠ ધન લોભામાં અગ્નિ જેમ પ્રવેશે છે તેમ આત્માને કર્મો લાગ્યા છે અગ્નિ બાહર છે તેના કરતાં કર્મ સૂક્ષ્મ ચૌસ્પર્શી છે આત્મા સાથે કર્મ, દૂધ પાણીની જેમ ઓતપ્રોત રહ્યા છે કર્મ—સત્તાને મૂળમાંથી ઉખેડવી એ નાનુસૂનુ કામ નથી તે માટે સમ્યગ્જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર અને તપની ઉપાસના કરવી પડશે પણ પરમેષ્ઠી સમાન બનવું હોય તો તે પદની આરાધનામાં તદાકાર થવું પડે

પુદ્ગલ શું રાખ્યો રહે, જાણે એક નિધાન,
તસ લાલે લોભ્યો રહે, સો બહિરાત્મ અભિધાન.

પુદ્ગલમાં એટલે કે ગાડી, વાડી, લાડી, કુટુંબ, શરીરમાં જે રાખ્યો રહે છે, તેના જ લાભમાં લોભાય છે તેને બહિરાત્મ-દશા કહે છે તે છોડી અતરાત્મદશા પ્રગટાવો પહેલા ગુણુ-સ્થાનકથી ત્રીજા ગુણુસ્થાનક સુધી બહિરાત્મદશા વર્તે છે. ચોથે જ્યારે ત્રીજી-લેદ થાય છે ત્યારે સમકિતની પ્રાપ્તિ થાય છે

પુદ્ગલબલ સંગી પરે, સેવે અવસર દેખ,
તનુ અસકત જયુ લાકડી, જ્ઞાન લેદ પદ લેખ.

પુણ્યલેના સગ મળ સરીખો, દુષ્ટ સરીખો માને એ તો
 શરીર પાસેથી, અવસર દખી કામ કઢાવી લે શરીર અશુદ્ધ
 થાય તો લાકડીનો ટેકો રાખવો પડે લાકડી રાખવી એ
 શરમની વાત છે પણ ના છુટકે હાથમાં રાખે. અતરાત્મ
 દશાવાળો પુણ્યલેના સગમાં ઊભો હોવા છતાં તેને ભેદ વિજ્ઞાન
 વળતું હોય છે શરીર તે કું નહિ. મારા અનંત ગુણ, અનંત
 ધર્મ પર્માય કું અસંખ્ય પ્રદેશી, અનંત કેવળજ્ઞાન, અનંત
 કેવળ જ્ઞાન, અનંત સ્વરૂપ સ્થિરતા રમણ, અનંત ક્ષાયક
 શક્તિ અનંત પરમ ક્ષમા, અનંત પરમ મંદવ પરમ આજ્ઞવ
 પરમ સતોષ, પરમ શાન્તિ પરમ હાન્તિ, પરમ ક્ષાયક ભાવ,
 પરમ શુદ્ધ પરિણામિક ભાવમયી શુદ્ધસત્તાની શક્તિ, નિરુપ્કી
 સ્વતંત્ર, ઇચ્છારોધ, નિરાસક્તી, સંહ્યાનહિ, સ્વરૂપ વિલાસી,
 તત્વાનંદિ તત્ત્વવિશ્રામી, તત્ત્વવિલાસી તત્ત્વાનુભાવી, અણેક,
 અણેક, અપ્રતિહત, અવિનાશી, અજ્ઞામર અજમ્ય અલક્ષ,
 અલક્ષ અગોચર, અગાધ સચ્ચિદાનંદ, અરાગી, અલેખી,
 અભોદી, પૂર્ણાનંદ સ્વરૂપ મોક્ષકર્તા, ભોક્તા, અખંડ, અણેક,
 નિષ્કલંકી, અગોચર આત્મ મારું સ્વરૂપ છે એવી શુદ્ધ સત્તા
 કેવળ જ્ઞાનાદિ આત્મ દ્રવ્યને ન માને, તો તેનું નવ પૂવર્ત
 જ્ઞાન પણ ભોજનરૂપ છે પુણ્યના ભાવથી અભવીતા કરેલા
 કોઠો વધના તપ અને ક્રિયા નવમી ઐવેયકે લઈ જાય પણ
 મોક્ષ પ્રાપ્ત કરાવે નહિ જ્યારે મન વચન અને કાવાની
 સુખિયી સુખ થયેલા સારી આત્માઓ એક શ્વાસોશ્વાસમાં
 અનંતાનંત કમની નિજ રા કરે છે મિથ્યાત્વના સફાવમાં
 જીવ બાહ્ય ક્રિયા ગમે તેટલી કરે તે કરણી સવે શુભા
 મવ પુણ્ય કળની દાવાર થાય તેની સાધ્યશ્ચ સાધના

ક્રિયા, જેમ ધૃત અથવા લૂણ વિના રસવતી ન શોભે, લોજન સમારંભમા ઘી અને મીઠું બાદ કરી નાખે તો તે લોજન અસુંદર બની જાય છે, તેમ તે જીવ ગમે તેટલો અભ્યાસ કરે તે બોલરૂપ બને છે ક્રિયા, કષ્ટ ક્રિયા રૂપ બને છે. બહુ તો પુણ્ય બધાય, પણ પુણ્યભાવ તે પરભાવ છે તે તો જીવ અન-તિવાર પામ્યો છે તે પામ્યાનું શુ આશ્ચર્ય છે ! તેથી ભવકદ્દી ન થાય. નિર્જરા માટે જ ક્રિયા કરવાની છે આ તત્ત્વને સમ-જવું હોય, તેણે દ્વાદશાંગીનું વાચન કરવું જોઈએ સૂત્રોના અર્થનું રહસ્ય ગુરુગમથી સમજે, આરાધે, સકળ આગમની સામે, આત્માર્થી મોક્ષાર્થીને એકાતહિત, પાર્શ્વમણિ, ચિંતા-મણિ, રસકૂળી, ચિત્રાવેલી, સિદ્ધિમત્રથી અધિકસાર અનુપમ જ્ઞાનનું તત્ત્વ એ જે કેવળજ્ઞાન સત્તાએ માનીને શકિત પ્રમાણે શુદ્ધ વ્યવહાર ક્રિયા કરીને શુદ્ધ સત્તા પ્રગટ કરવી ગમે તેવા કુતર્કીઓ પ્રયુક્તિ કરે પણ એ શ્રદ્ધામાંથી ચળવું નહિ ફરી ફરીને જીવને આ જૈન માર્ગની, શુદ્ધ આત્મદ્રવ્યની શ્રદ્ધા થવી ફલભ છે માટે તપ - સયમની આરાધના કરવી કર્મ અપા-વવા તે પોતાના હાથમા છે આ અવસર કર્મ અપાવવાનો છે, તો તેમા ઝુબેશ ઉઠાવો બાકી તો જન્મ પાછળ મૃત્યુ તો બિલુ જ છે મૃત્યુ ક્યારે આવી જશે અને આ સુદ્ધર અવસર ક્યારે આવ્યો જશે તેની ખબર નથી

ધર્મ ત્રિલોકે ઢાલ છે, ધર્મ જ સાચો માલ છે;
ધર્મ વિનાની જિંદગી, ભવ-ભયનો સવાલ છે; (૨)
કોને ખબર છે કાલની, દેહ તણી દીવાલની (૨)

ધર્મ ઢાલરૂપ છે જેમ ઢાલ યુદ્ધમા રક્ષણ આપનારી છે તેમ કર્મ સામેની લડાઈમા ધર્મ ઢાલરૂપ છે ધર્મ જ સાચો

માલ છે આંહી તમારી દુકાનમાં કયો માલ ભયો છે ? તે
 પરભવમાં તમને કોઈ નહિ પૂછે પણ તુ તપ-વ્રત કયો ?
 શુ જ્ઞાન દીધાં ? પરોપકાર કેટલા કયો ? કેટલા જીવ પ્રાણ,
 નિરસ-લજ-સુશ્ચ આહાર કયો ? આમ પુરુષના ધર્મનું
 શ્રવણ કેટલું કયું ? કે જેના વડે તમે આવી દિવ્ય દેવ
 શ્રદ્ધિ પામ્યા ? તે પૂછશે તમે કેટલા જાજલા બનાવ્યા ?
 પેરીસ લંડન મુઝાનમાં કેટલી પેલી હતી ? તે કોઈ નહીં
 પૂછે તો ભલા માણસ કયું તારી ભેગુ આવશે ? ધમને
 રક્ષશે તો ધર્મ જ તમારું રક્ષણ કરશે અને ભવાંતરમાં
 સાચે આવશે. કંઈ વસ્તુ જોવી છે કે તમને દુર્ગતિમાં
 પ તાં બચાવે ? ધર્મ એકજ જોવી વસ્તુ છે કે જેને ધારણ
 કરનાર દુર્ગતિથી બચે છે છ જાડના લોકતા નરકે જવા છે
 જેને યોગ્ય હજાર રાણીઓ હતી, નવનિધાન હતી, છતાં
 દુર્ગતિમાં પડતાં કોઈ બચાવી શક્યું નહિ. ભગવાન કહે છે,
 કે તમે દીપ દંષ્ટિવાન બનો. જ્ઞાનના પ્રજ્વળિત ઘડાવો તો જાગર
 પડે કે પરભવ કેવો થશે ! પાપ કરતાં જીવનમાં ચેરડો પડતો
 નથી. ભેરચોરથી પાપ કરી રહ્યા છે, પણ એટલાં-છોટરાં છીડી
 જશે. કમ દરજામાં પોપાંખાઈનું રાજ નથી. કમ કયો તેના
 કૃણ ભોગવતા જોવાં આકર્ષાં લાગશે કે જન્મે આંખમાંથી
 આંસુ ચાલ્યા જશે, પણ વર્તમાન જીવને મોહની આંખીમાં કંઈ
 જ્ઞાન જ નથી.

‘આ ભવ મીઠો પરભવ કાલે દીઠો’ એવા જીવ
 “મનાગયમપસ્મન્તા યચ્ચુપત્ત ગયેમગા” આવતા કાળને
 ભેતા જ નથી. શ્રીજીમાં, ધનમાં, પુત્ર-કુટુંબમાં ગૃહ-આસક્ત
 થયેલો જીવ પોતાના દાર્ય જ કમ જાણે છે જ્યારે કમને

કબાલો પાકશે ત્યારે કૂર કર્મો તારા ભૂકા બોલાવી દેશે આત્મા
 શુ અહિ જ પૂરો થાય છે ! જૈન દર્શનને માનનારા છોને !
 જૈન દર્શન આત્માને નિત્ય શાશ્વત કહે છે કર્મના ધક્કા
 લાગવાથી ગેડીદડાની માફક ચાર ગતિ અને ચોરાશી લાખ-
 જીવાંનેનીમાં આત્મા રખડતો રહે છે ક્રિકેટની રમતમાં દડો
 એક હોય, તેને ખેટથી મારનાર ઘણા દડાની કઈ દશા થાય
 છે ? જ્યાં જાય ત્યાં લાકડેથી મારામાર-પ્રહાર પડે છે દડાને
 પૂછવામાં આવ્યું (આ તો એક રૂપક છે) કે તને આટલા
 બધા પ્રહાર થાય છે તેનું કારણ શુ ? દડાએ જવાબ દીધો
 ‘મારામા પવન ભરાણો છે તેથી માર ખાઈ રહ્યો છું’ તેમ
 જેના હૈયામા અભિમાનનો પવન ભરાય છે, તેને કર્મનો માર
 ખાવો પડે છે અભિમાને તો તને મૂળામા મૂકી દીધો મફતમા
 વેચાવ્યો પગહિંદે કચરાવ્યો, હવે કયા સુધી માન કરવું છે !
 વનસ્પતિ કાયમા આવશુ શરીર પણ ન મળ્યું રૂપદ આવલી-
 કાનું જ આયુષ્ય તમે જે ઘડીની સામાયિક કરો, તેટલી
 વારમા નિગોદના જીવ ૬૫૫૩૬ વાર જન્મે અને મરે એક
 અત મુહૂર્તમા આટલા ભવ કરી નાખે

ભાડભૂજ ધાણી ભૂજે, ઉછળે દાણા અપાર;
 પણ પાછા તેમાં પડે, નિકળે કોક જ બહાર
 એમ સૂક્ષ્મ નિગોદથી નીકળી,
 હો રાજ પંથી અમે પરદેશના;
 હાં રે, કોઈ ભૂલ્યાનો હાથ, કોઈ જાણને,
 હો રાજ પંથી અમે પરદેશના.

ભાડભૂજ ધાણી ભૂજે છે ત્યારે દાણા ઉછળે છે પાછા
 તેમા જ પડે છે કોઈક જ બહાર નીકળે છે તેમ નિગોદમા
 જીવ અવતરે ને મરે અને પ્રત્યેક વનસ્પતિમા ૩૨૦૦૦

ભવ કરે તેમાંથી નીકળી પૃથ્વી, પાણી, અગ્નિ, વાયુ કાયમા બાય ત્યાં એક અતમુદ્ભૂતમા ૧૨૮૨૪ ભવ કરે છે, તેમાંથી પુણ્યનો સિતારો થઈઆતો થાય તો બે ઈન્દ્રિયમાં બાય ત્યાં એક અતમુદ્ભૂતમા ૮૦ ભવ કરે. તે ઈન્દ્રિય એક અતમુદ્ભૂતમા ૬૦ ભવ કરે. ઘોષેન્દ્રિય ૪૦ ભવ કરે. મન વગરની પાંચ ઈન્દ્રિય મળી હોય તેવા અસહી પાંચેન્દ્રિય ૨૪ ભવ કરે. મન સહિત જેને પાંચે ઈન્દ્રિયો મળી છે તેવા સહી પાંચેન્દ્રિય હોવો અતમુદ્ભૂતમા એક જ ભવ કરે છે પૃથ્વી, જલ, તંબુ વાયુની કાયસ્થિતિ અસખ્યાતા કાળની છે કાયસ્થિતિ એટલે જે કાયમાંથી નિકળે તે કાયમાં ફરી ફરીને જ મે, તેનું નામ કાયસ્થિતિ. બે ઈન્દ્રિયથી ઘોષેન્દ્રિય સુધીની કાયસ્થિતિ સખ્યાતા કાળની છે વનસ્પતિની કાયસ્થિતિ અનતકાળની છે નારદી અને દેવની ભવસ્થિતિ અને કાયસ્થિતિ સરખી છે

ભગવાને ૩૬માં અધ્યયનમાં કહ્યું છે

લાલ મરણાણિ બહુલો અકામમરણાણિ ચેચ ચ બહુવાણિ ।
મરિદિગ્ધિ તે વરાયા મિજવવર્ણ જે ન વર્ણતિ ॥

ખાલમરણે મરનારા હોવા બહુ છે જિનેશ્વર દેવના વચ્ચેનાને નથી બાણતા તેવા અશાની હોવો ખાલ-મરણે મરી રહ્યા છે

આ સસાર દુ ખમય છે, જેમાં હોવો કલેશ પામે છે ત્રાહી ત્રાહી પોકારી રહ્યા છે ભગવાનને ન કરે તેવી પ્રાયના ખન પિપાસુઓ શેઠીઆઓને કરે છે કારણ કે બે શેઠની ખશામશ હોય તો નોકરી તટ્ટી બાય નોકર કહેશે કે હું ચોવિહારના પચ્ચાખાણ કરું છું માટે વહેલો જમવા

જઈશ, ત્યારે જો શેઠ એમ કહે કે, રાત્રીના નવ વાગ્યા સુધી નોકરીએથી છોડીશ નહિ, તો નોકર શું કરશે ! તમે વિચારી લેજો અરે, “પહેલો ધર્મ પછી નોકરી” પુણ્ય હશે તો નોકરી મળી રહેવાની જ પણ જેને ધર્મમાં શ્રદ્ધા નથી તે તો ચોવિહારના જીવજીવના પચ્ચક્ષુખાણુ કર્યા હશે તે પણ ભાગશે અને લાચાર છુ એમ કહીને ઊભો રહેશે ધર્મની શ્રદ્ધા હશે તો કાયાની છાયાની જેમ ધન ઢસરડાતું ચાલ્યું આવશે, ધર્મ સેવનાર કેણુ ભૂખ્યા રહ્યા તે તો ખતાવો ? ખેડૂત એક દાણો વાવે તેના સહસ્ત્ર દાણા પાકી નીકળે છે તેની પાછળ ચારો તો ઢગલો ઢગલા થાય છે તમારે ધર્મનું પૂજન કરવાનું કે લક્ષ્મીભાઈનું પૂજન ? ચોપડા ઉપર હાથ મૂકીને કહો કે કાળાધોળા નહિ કરુ, કરો છો પ્રતિજ્ઞા ? શ્રદ્ધા કયા છે ?

કાચા સુતરના તારના, જેવી છે માનવ જિંદગી,
તંદ્રા તણુ દે આજથી, જાગી હવે કર બંદગી (૨)
કોને ખબર છે કાલની, દેહ તણી દીવાલની (૨)

જિંદગી કાચા સુતરના તાંતણા જેવી છે. તેને તૂટતા કેટલીવાર ? દાંતણુ લેવા ગયો, અકસ્માત થયો, ને માથું ફૂટી ગયું જીવનનો ભરોસો શું ? તમે ઘેર પહોંચશો કે કેમ તેની તમને ખબર છે ? ત્યારે કયા આધારે જોરશોરથી પાપ કરી રહ્યા છો ! દાસડાના અગ્રભાગે ઝાકળનું બિંદુ હોય તે પવનનો ઝપાટો આવ્યો કે સૂર્ય ઊગે ખરી જવાનું, તેમ આ માનવનું જીવંતર તેવું જ છે જ્ઞાની કહે છે હવે કયા લગી ઊઘશો ? જિંદગીનું કોકડું ક્યારે પણ ઉકેલાશે નહિ કાતર મેલ તો જ કામ આવશે ! જેને અદરથી છૂટે તેને બહારથી

છટયે જ છૂટકા બ્યાંસુધી અંદરનું છટકું નથી તે સાધુ માય
તો પણ કહે કે ભત્રીજાનું કલાણું નામ પાડજો. શુ કામ
બાઈ! ભગવાન કહે છે 'જો તારે મોક્ષના માગે જવું હોય
તો તારા મૂઠી કે, ઊંઘ ઉઠાડ'

મુગાપુત્ર કહે છે હે માતા ! જન્મ, જરા, રોગ અને
મરણથી આ સંસારમાં જીવ મોહવશ વેશાયેલો છે અને હવે
આ સંસારમાં શતિમાત્ર પણ ઈચ્છા નથી. જલદી રજા આપો,
મારે સ્વયમભાગે વિચારવું છે હજી પણ શુ કહેયો તે
અધિકાર અવસરે કહેવાશે

~*~*~*~

આખ્યાન ૬૩મું

સવત ૨૦૨૦ના બાહરવા વર્ષે ૪ ગુરુવાર તા ૨૪-૬-૧૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ, નામે
સિદ્ધાંત પ્રક્રિયા. ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રમાં ૧૬મા અધ્યયનમાં મુખ્ય
પુત્રનો અધિકાર આલી રહ્યો છે

જનન વત્યુ દિરણ્ણં જ પુત્રવાર જ અન્વયા

જાતાણ ઇમ લેહ ગત્તાન્વ-મવસસ્થ મે ॥ ૧૬ ॥

મુગાપુત્ર કહે છે હે માતા ! આ સંસાર અસાર છે
કુખની ખાણ છે આ સંસારમાં જન્મ જરા, રોગ અને
મૃત્યુનું કુખ ઠગશે ને પગશે છે કલેશની હોળીરૂપ આ સંસાર
છે એવું એટલે ઉઘાડી જમીન, વત્યુ એટલે હાંસી જમીન,
દિરવપ-સોનુ-શક નાણું પુત્ર પુત્રોના પુત્રો સ્ત્રી બાંધવો
માતાપિતા સ ॥ બહારા કુટુંબીજનો અને વિશેષમાં આ

દેહને પણ છોડીને ગન્તવ્વં જવું પડશે, તે ‘અવસસ્વ’—અવશ્ય-
મેવ છે તો પછી આ સસારમા સુખ કયે ઠેકાણે છે !

“દો દિનકા જીવન-મેલા, સખ ચલાચલીકા ખેલા.”

જીવે ગોડિયાની રમત માડી છે. ગોડિયો જેમ કોથ-
ળીમાથી—નાળિયેર, સસડુ કાઢે, નજરખધીના કામ કરીને
ખેલ ઊભા કરે છે તેમ જીવે સસારનો ખેલ ઊભો કર્યો છે.
જેની દષ્ટિ વિપર્યાસ થઈ છે એવા જીવો “આ મારા અને હું
તેનો” એ ભાવમા વસી રહ્યા છે પણ વાસ્તવિક રીતે આ
હુનિયામા મારું કોણ છે ? એકલો આવ્યો છે અને જવાનો
પણ એકલો જ છે સ્વપ્નવત્ સસાર ઊભો કર્યો છે સ્વપ્નમા
લગ્ન થયા, વરઘોડા કાઢ્યા, ફેરા ફર્યા, છોકરા થયાં, હાટ-હવેલી
ચણાવી પણ જ્યાં આખ ઉઘડે એટલે કાંઈ નહિ એક
સ્વપ્નનો સસાર જેમ આખ ખુલવાથી વિલય થાય છે, તેમ
સ્વપ્નવત્ આ સસાર, આખ મિથ્યાયાથી વિલય થઈ જાય
છે. સ્વપ્ના જેવો આ સંસાર છે “ચાર દિનકી ચાદની, ફિર
અઘેરી રાત હૈ” ચાર દિવસનું ચાદરડું, જોત જોતામા વિલીન
થઈ જવાનું છે પાણીમા ડૂબતો માણસ જેમ બચવા માટે
ઝાંવા નાખે તેમ મરણને શરણ થનાર જીવવા માટે પોકાર
પાડે છે કે, દવા લાવો, વૈદ, ડોક્ટર, હકીમ ખોલાવો અમેરિકા
લઈ જઈને પણ બચાવો દવા કરતા ફેર ન પડ્યો એટલે કુટુંબીઓ
માને કે કાંઈક કહેવાનું છે માટે ભૂવાને ખોલાવો, દાણા જોવરાવો,
તેમ કર્યું છતાં ફેર પડતો નથી આમ મિથ્યામતિએ ભ્રમમા
નાખ્યો પણ જ્ઞાની કહે છે હે ભાઈ ! સમજ અશાતા વેદનીય
કર્મનો ઉદય હોય ત્યાં સુધી કંઈ દવા લાગુ પડે નહિ કર્મ
સિવાય હું જી કેવી રીતે થાય ! સંયોગો કર્યો મળે છે, કોઈના

દીધા નથી મળતા શાતાનો ઉદય હોય તો ખાટોશી-પાટોશી
આવીને પણ સેવા ચાકરી કરી જાય, કૂલ કૂલમા રાખે અને
શાતાનો ઉદય જૂથો હોય તો પડના દીકરા કે વડુ છીડીને
કહેશે કે માણસ રાખી લેજો

‘મોંઘવારીમાં પૂરુ થતુ નથી માટે કંઈક મોકલ,’

એમ દેશમાંથી માનો કાગળ આવે, ઠોશી અનાજ વગર
ગવળવી હોય અને દીકરા મુળઈ શહેરમાં નાટક-સિનેમાં
લેવામાં ખર્ચા કરતો હોય, છતા જવાળ એમ વાળે કે
‘અહી મુળઈ શહેરમાં રહેવું જોટલે મોટા ખર્ચા હોય તમે
સોનાની કડી-કડુ કે કઠી વેચી પૈસા અહી મોકલાવજો”
સગાં તમારા કોણ છે તે તો કહો! દેહથી ઉત્પન્ન કરેલા
દીકરા પેટે પાટા ખાંધી ભણાવ્યા હોય, તે જ સત્તાન મોટા
થતાં ગુણ જોશીમણ થવાને બદલે ગુણ જોગવનાર બને છે
કાલ સવારની લાવેલી વડુ સામા વેણ ભાલે ઠોશીતો જીવતાં
બગી ભરતી હોય રાગવાની તો કાંઈ તેવડ ન હોય પણ જ
વડુ લાવા! વડુ પણ કેવી આવી? મિબજનુ યોમુ તેમા
વળી ઉપરા ઉપરી છોકરાવ! દશ વર્ષ પરવડે માય ત્યાં તો
છ છોકરા આગણે રમતા થઈ જાય ૮ જણાનું પૂરુ કંઈ રીતે
કરે! અને એમા ઠોશી માએ પણ શુ! જેમ જોળમાંથી
મળપણ !મુ તેમ માણસમાંથી સગપણ મમુ છે પોતાના
જનબધ છોકરાને ભણાવે, ગણાવે, પહેરાવે જોહાટે એ
તમામ ખર્ચ ઉપડે, પણ ઠોશીનો રાટલો બારે પડી જાય
એ માટે તો વારા કાઢે જનેતાના બારા! જે તીથસ્વરૂપ છે,
જેમ્ અશ્વિ પાઈ ઉછેરો છોકરાના મદવાડ પાછળ પોતે પણ
ખાંધ નહિ પીએ નહિ તે દીકરા મોટપણે બ્યારે સામા માય

ત્યારે માતાના દિલની કઈ દશા થતી હશે ? આ સ સાર કેવો છે ?

એક સગડીમા ધુમાડા નીકળે છે પાસેની બીજી સગડીમા માતા કૂલકા ઉતારે છે પાસે બેઠેલી પુત્રી ધુમાડાના બાચકા ભરે છે પિતા જમતા જમતા કહે છે કે, બેબી ધુમાડાને બાચકા ભરે છે ત્યારે પત્નિ કહે છે કે તે બેબી જ્ઞાન આપે છે ધુમાડાને બાચકા ભર્યે હાથમાં કઈ ન આવે, તેમ આ સ સાર સુખના ભોગવટા ધુમાડાને બાચકા ભરવા જેવા છે તમે તે પાછળ જિ દગી ઘસી નાખી પણ સુખી કેટલા થયા ? તમારો અનુભવ તમને શુ કહે છે !

કોઈને કાંઈ તો કોઈને કાંઈ જાળળ લાગી જ છે, છોકરા નથી થતા તેને વાઝીઆપણાનુ હુ ખ થાયછે. થાય છે તેને માન રહેતા નથી તેનુ હુ ખ સાન રહેતા હોય પણ બુદ્ધિ વગરના રહે તેનું હુ ખ બુદ્ધિમાન થયા પણ પારકી બહેન-દીકરીની લાજ લ્યે તેવા થાય તોય હુ ખનો પાર નહિ આમા સુખ શુ માણો છો ? જીવને શુ મોહ લાગ્યો છે ? કુટુંબ, સ્ત્રી, પુત્ર, ધન આદિમા ગૃહ થઈ ગયા છો વિપર્યાસપણુ પામી ગયા છો ઊધી જ માન્યતાથી અવળે રસ્તે ચડી ગયા છો

ધર્મના અક્ષર અઢી છે, છતા કેટલું સામર્થ્ય ? તેની સાથે કર્મના પણ અઢી અક્ષર છે, પણ બન્નેની દિશા ભુલ્લી છે ધર્મ ત્યાં કર્મ નહિ અને કર્મ ત્યાં ધર્મ નહિ. બન્ને એક બીજાના પ્રતિપક્ષી છે ધર્મ અને કર્મમા દોઢ અક્ષર તો સમાન છે “ધ” અને “ક” ક્રિયા, છતા કેટલું

આકાશ પાતાળ જેટલું અંતર પડી જાય છે ? ધમ દિવાન
 કરાવનાર છે જ્યારે ઠમ પતન કરાવનાર છે એક રક્ષણ કરે
 છે, બીજું સવ નાશ કરે છે મરણ-શરણ અઠેઠ અક્ષરના
 ફરક છતાં બન્નેમાં તફાવત છે ને ? ધમને ઠમ ગમતા નથી
 અને ઠમને ધમ ગમતો નથી. સસારનો માત્ર, એ મોક્ષ
 માત્રનો વિપક્ષી છે બન્નેને મેળ નથી. અમે ધર્મની વાત
 કરીએ તો તમને રુચે કે ઠમની ? વેપારના ભાવતાલની વાત
 રુચે ને ? અમે એ જ વાત કરીએ છીએ કે તમારા આત્માના
 ભાવ શું છે ? જેને તમે બાહ્ય છો તેની અમે ના પાડીએ
 છીએ. અને જેની સામે તમે ક્યારેય પશુ નજર નથી કરતા
 તેને હેવાનું કહીએ છીએ હવે તમારો અને અમારો આમા
 મેળ કયા રહે ! જિઠાણુમાં જૈન ધમ પરત્વે તમને જરાવશ
 મળ્યા તો છે, ત્યારે તો તમે સાબળવા બેઠા છો જે વસ્તુ
 આત્માનું હિત ન કરે, તેવા મહારાજ, મહાપરિશદ, નરકમાં
 લઈ જાય તેને શું કરવા છે ?

કાવોનામ ઉપરથી સુવાળો લાગે, તેમ છતાં હાથમાં
 હેવા જેવો નહિ તેમ પરિશદના હોથા, ઉપરથી સારા દેખાતા
 હોય, શેશની જિઠીને આંખે વળગતી હોય, પણ તેમાં મૂઝા
 પામવા જેવું નહિ.

બાપ મરવા પઠયો દીકરાનો દીકરો પૂછે છે 'બાપા
 શું ઈ-છા છે ?' આ થોથી પેલીનો છોકરો પૂછે છે જ્યારે
 મરવાની અણી ઉપર જીવો હોય ત્યારે બધી છુટ અપાય કે
 શું ઇચ્છા છે ! જે કેઇસ સુધરવાનો ન હોય તેને દાકતર
 બધી છુટ આપે. માટે બધી છુટ કોણ વેઠે ! જે કેઇસ
 સુધરવાનો ન હોય તે તેમ એક ટકો પણ તમે સુધરવાના છો

એવી આશા અમને લાગે છે ત્યારે તો કહીએ છીએ કે વ્રત-
પચ્ચક્ષાણુ કરો, ત્યાગમા આવો જેણે ખૂન કર્યું હોય અને
ક્ષાસીને માચડે લટકાવવો હોય ત્યારે તે વખતે પૂછાય કે
તારી ઇચ્છા શું છે ?

એક કસાઈએ આગણામા બોકડાને ઘૂઘરા ખાંધીને
રાખ્યો. જવ, ચોખા, અડદ, મગ વગેરે ખવરાવી મદમસ્ત
કર્યો મેદ વધી ગયો, પેટ મોટું થઈ ગયું મદમાતો થઈ
બધાને માથું મારવા લાગ્યો આગણામા ઊભેલી ગાયને
વાછરડું કહે છે. હે મા ! તું સૂકો ચારો ખાઈને દૂધ
આપે છે, તેમાથી દહીં, માખણ, છાશ, ઘી વગેરે થાય,
છાણુ બળતણ થાય, વળી બળદ પણ તું આપે છે, જે ખેતી
દ્વારા માનવને જીવન-પોષણનું સાધન આપે છે આમ તું
કેટલું આપે છે ? ત્યારે બોકડો શું દેવાનો હતો ? છતાં તેને
ઊભે ગળે ખવરાવે છે અને તને સૂકું ઘાસ ખવરાવે છે તે
મારાથી દેખ્યું જતું નથી ગાય કહે છે, બેટા ! અમ, જેણે
ઊભે ગળે ખાધું છે, ઇન્દ્રિયોને પોષી છે, ખાવા-પીવાની
મર્યાદા રાખી નથી તેની ખરે વખતે ખબર પડશે

જેને ઊભા ગળે લીલા ચાસડિયા ખાધા છે, ને વળ-
તર કાંઈ વાળ્યું નથી તેના ગળે છરા પડે છે, તેમ જેણે
ઇન્દ્રિયોને રસબસતા ભોજનથી બહેકાવી છે પણ શરીરને
(આત્મવૃત્તિને) તપ, ત્યાગ, સયમમા બેડયું નથી તેને ભવિ-
ષ્યમા ગળે કાતિઓ પડશે અને દુર્ગતિમા પટકાઈ જશે

એક દિવસ મહેમાન આવી ચડ્યા છરા ઘસાવા
માડ્યા આ દેખી વાછરડો તરફડવા લાગ્યો, ત્યારે ગાય

ખીરજ આપે છે ભેગા ! આપણને વાધા નથી, જોઠાના બે
પત્ર બાધ્યા કાળી બીસ નાખવા હાગ્યો, માથુ છેદી નાખ્યુ
તમારા માટે અવિધ્યમા છશ ન બસાવા પડ તેની સાવધાની
રાખજો. ઇન્દ્રિયો કાળૂમા કમ નથી ? આઠ દિવસે ઉપવાસ
કેમ થાય જોમ થાય છે, પણ દરરોજ ખવાય કેમ, જોમ
કેમ થતુ નથી ? ટીપ લાવો, ટીપ લાવો તેને માટે પડાપડી
થાય ટીપ લઈ જાય ને ઘરમાં ચોડી રાખે, પણ તિથિ પાળવી
હરામ ખરોખર અમે વહોરવા જઈએ જોડે ખબર પડે કે
તિથિ પાળનારા કેટલા છે ? પાશ્વમ આક્રમ, પાખી-આયજિલની
જોળી જેવામા જૈનને ઘેર લીલોતરી ? પૂછાય ત્યારે જવાબ
મળે, કે, સાહેબ ! અમે નથી ખાતા. સઠરિયાનું શાક કમુ છે
તે બાળકો માટે છેકરાંવને જોના વગર ન હાલે, પણ છેકરા
તારા કે બીજા કોઈનાં ? પુરુષોને પાશ્વ પરબી લીલોતરી શાક
વિના પાટલા પડે નહિ પણ સમજો ! જૈનના રસોડે કદમૂળ
હોય જ નહિ બાળકો તો કુમળી વેલ છે, જેમ વાળ્યો તેમ
વગરો.

બાપ ઘરમા સામાયિક કરતો હશે તો નાના બચ્ચાઓ
પણ પચશ્ચુ-ગુલ્છો લઈ સામાયિક કરવા બેસી જશે માળા-
મુહપતિનો કળિયો કરશે. તમારામાં જે સરકાર હશે તે
બચ્ચાંઓમા ઉતરશે પણ જ્યાં તમે જ તમારા માળાપને
હઠસેલો દતા હો તો તમારા બાળકો મોટા થતા લાકડી
લઈને તમારા સામા થવાના જ

જેવુ કરીએ તેવુ પામીએ આ અટલ સિદ્ધાત
સોનેરી અક્ષર હેવામા કોતરી રાખજો બટી વાવી, બાજરો

કેમ લણુશો ? આકડો વાવી, કેરીની, આશા કેમ કરાય ?
કણખી જેવી જાડી બુદ્ધિ છેને ? કણનુ ખીજેવે તે કણખી તે
પણ સમજે છે કે, ખટી વાળ્યે બાજરો નિપજે નહિ તેમ ખીજાને
દુ ખ દઇને સુખનુ કળ જોઈએ છીએ, તે કેવી રીતે મેળવશો ?

સુખ દીધે સુખ હોત હે, દુ ખ દીધે દુ ખ હોત,
આપ ન હણીએ અવરકું, તો આપકું હણે ન કોય.

ચોથી પેઢીએ, દીકરો બાપને પૂછે છે ‘બાપા ! શું
ધંધા છે ?’ બાપ કહે છે ‘બેટા ! મને બાવાપીવાની લોહ-
પતા નથી મારા મકાન ઉપર કરોડની ધજા ફરકે, એટલું
જોઈને જાઉં એટલે મને મરતા મરતા નિરાત થાય’ દીકરો
પૂછે છે ‘બાપા ! કરોડમા કેટલા ઓછા હશે ?’ ‘બેટા !
સોએક ઓછા હશે’ બેટાએ કહ્યું ‘અરે એમા શું ? ગમે ત્યાંથી
લાવી પૂરા કરશું પણ બાપા ! આપ જ્યારે સીધાવશો ત્યા
વગડામા વિષમ વાટ આવશે પગમા કાટો વાગી જાય તે
કાઢવા એકાદ સોય લઈ જાઓ, આ પાઘડીમા ભરાવતા જાઓ

બાપાએ કહ્યું ‘બેટા ! પાઘડી તો અહીં પડી રહેવાની છે’

પુત્રે કહ્યું ‘તો પછી આ મખમલનો ઓછાડ છે તેમા
ભરાવું ?’

બાપાએ કહ્યું ‘અરે એ પણ બાળી નાખશે’ બેટો કહે,
‘બાપા ? તો પછી પગની પાનીમા ભરાવું ! બાપા કહે, ‘બેટા !
તેને પણ બાળી નાખશે’ જીવ નીકળી ગયા પછી આ શરીર
તુચ્છ ખોખું થઈ જાય છે, તેની કાંઈ કિંમત રહેતી નથી
“ચીઘગય દહિય ડ પાવગેણ” જલદી બાળી દેવાની વાત
હોય છે

માણુ જસે જ્યા પિઠથી પિઠ અણારો પ્રિત
માટીમાં માટી જસે, થેત ! થેત ! નર થેત !

મરી ગયા પછી કહે કે, શરીરને કાંઈ અઠશે નહિ
નહિતર નાહવું પડશે કેમ ? જીવાગયો જોડે પ્રિત અણાર
છે માટે.

જો “બાપા ! તો પછી સોય નહિ લઈ જાઓ ! બાપા ના
જો. જો સોય જેટલું ય લેજી આવવાનું નથી, તો કરોડની
ધબલેની ઠેવી રીતે આવશે ? લેજી પુણ્ય અને પાપ આવશે
તો બાપા ! દેવાય તેટલું દેવા માઠો હાથે તેટલું આપે છે
દેહ છૂટી જવાનો છે, તે યોગ્ય છે ને ? હા, તો મરતા
મરતા પણ શું અભગખા રહી જાય છે !

ઉદાયન મત્રી સમરાંત્રણમા લાયલ લઈને જમીન
ઉપર પડયા છે પુત્ર હુમઠ પૂછે છે ‘પિતાજી ! આપની
આખરી ઈચ્છા શી છે ?’ ‘મને સતના દશન કરાવો, હું
અત સમયે સત મુખથી માંગસિક સાલજી, જો જ ઈચ્છા
છે” અત વખતે તમારે શું જોઈએ ?

અનસન કે સિદ્ધવદ હો. મજુ આદિ દેવ થદ હો.
મુરુરાજની નિકટ હો. જળ માણુ તનસે નીકલે
જેસી દશા હો. જમવન ! જળ માણુ તનસે નીકલે

હમારે દેહ છૂટવાનો સમય આવે, ત્યારે ઠેવામા
એમ થાય કે અણુશણુ કરી લઈ જમુ વોસિરાવી દઈ જોવો
સવાશનો વખત ક્યારે આવે ? કાળરાજના નગારે થા
પડે ત્યારે હીકશે પરદેશ છે તે આવી જાય તેવી ઈચ્છા રહે
કે શુરુ આવી જાય માંગસિક સાલજી, જો ઈચ્છા રહે !
થાર કોર જોશીકે પાગતે અવજન ઘેરીને બહા હોય મુવડ

કરતા કાગની જેમ ઝડો । લાઈ । બધા મળી ગયા મોત
સુધરી ગયું પુત્ર પોરસ કરતો જોલે કે, સાકરનું પાણી મારે
હાથે પીધું ને જીવ જીડી ગયો. પણ ચારે આહારનાં પચ્ચક્ષ-
ખાણુ-ચોવિહાર સહિત ગયો, તેમ નહિ ? તમને કેવી ઈચ્છા
રહેશે । કોઈ મારા મોઢામા પાણી મૂકશોમા, એવી ભાવના
છે કે પીતા પીતા જવું છે ? જો સ્વજનો ઘેરીને બેઠાં તો
હૃદયમાં પ્રભુનું સ્મરણ પણ નહિ રહેવા દે. વીમો કયા
ઉતરાવ્યો ? કેટલાનો ઉતરાવ્યો ? દાટયું હોય તો કહેતા
જાને । વીલ કરો, આમ છાતી ઉપર ચડી બેસશે, ઝટ કહી
નાખો, કહી નાખો ‘અહાહા, ઠેઠ સુધી પૈસાની મોકાણુ છે,
ત્યારે પ્રભુનું નામ લેવા જેટલી નવરાશ મળશે કે કેમ ।

ઉદાયન મત્રી સત-સાધુના દર્શન ઈચ્છે છે હવે
એ ભૂમિમા સત ગોતવા કયાથી । તપાસ કરે છે, ત્યાં એક
તરગાળો ચાલ્યો આવે છે વેશ લજવવામા હોશિયાર છે
હુમડે કહ્યું. ‘લાઈ । તું સાધુનો વેશ પહેરી લે અને હું કહું
તે પ્રમાણે નવકારમત્ર શીળી લે હું તને હજાર સોનામહોર
ભેટ આપીશ ’ તરગાળો વેશ પહેરી તૈયાર થઈ ગયો. ઉદાયન
મત્રી સમક્ષ ખડો કરવામા આવ્યો. હુમડ કહે ‘ખાપુજી !
મહારાજ પધાર્યા ’ સાલળતાવેત ઉદાયન મત્રી બેઠા થઈ
ગયા ઝૂકી ઝૂકીને નમસ્કાર કરવા મડી ગયા તરગાળાના
દિલના ભાવ પરિવર્તન પામી ગયા. કે જે મત્રી કોઈને
માથું ન નમાવે, તે સત વેશધારી તરગાળાને ઝૂકી ઝૂકીને
નમે છે ધન્ય છે સાચા સાધુને । નમસ્કાર કરતા કરતા,
ઉદાયન મત્રીના પ્રાણુ જીડી ગયા રાવ સાહેબ ઠાકરશીલાઈ
ધીયા અત્રેથી પૂજ્ય શ્રી જવાહરલાલજી મહારાજના દર્શનાર્થે

અથા હતા જવાહરલાલજી મહારાજનું અતિમ દશન કરતા તેઓશ્રીનું માથુ શુરરાજના ચશ્મમાં હતું અને માગસિક સાબળતા સાબળતા પ્રાણ છોડી દીધાં તે ભકિતશાળી આત્મા હતા

અતકાળે અરિહત મારા આસમાં ફે
સદ્ગુરુ બિરાજે મારા પાસમાં ફે,
કુ તો અરજ કરુ કુ અતકાળની ફે
એને અરજ બૂલાવ નહિ બાળની ફે,
કુ તો અરજ કરુ કુ અતકાળની ફે,

નોકરી-આકરી માટે થઈને શેઠ શાહુકારને અરજ કરો
છોને ? તો પછી અતરમાત્રીને એક એવી અરજ કરો કે મારા
અતકાળે આસોઆસમાં અરિહત હોય મારી પાસે શુરદેવ
બિરાજતા હોય અને હંફ છૂટી જાય આવી ભાવના છે !
'વાવણી માવળા વાવણી સિલ્હિ ભાવના હોય તેવી સિલ્હિ
માય સવારા માટે પૂવે આરાધના કરી તૈયારી રાખવી પડે.
ઉત્કૃષ્ટપણે સહેવણના ઈચ્છુકને પ્રથમ બાર વધ સુધી તાલીમ
લેવી પડે મધ્યમ એક વરસ અને જ્યન્ય છ માસ સુધી
તાલીમ લેવી પડે. તમને લાગે કે હવે મોત નજીક છે તો
છ માસ પહેલાં તાલીમ લેવા મટિલ કેળવી નાખો. એન્ડે
એક નહિ માય માડુ કોઈ કરતુ નથી, બે પગ લઈ કોઈ
ખબર કાઢવા નથી આવતુ આવો જોડતા પછી રહેશે નહિ.
અગપણ વિના માળી પડે જ નહિ. કેળા પોષેયા, કેરીની
મોસમમાં હંમેશાં લાણુમાં ઠેરી ભરવી જ નોંખે એટણી
અથાણી રાખતા હોય છતાં પાપક તો એકજો આમ પાપ-
લીલામાં બાંધી નથી રાખી. તે રસેન્દ્રિયના સ્વાદો ઉપર કાળુ

મેળવી પહેલા દેહને સાદા તપથી દમન કરો. પછી ઉત્કૃષ્ટ તપ આચરો. સંયમ-તપથી ભાવિત આત્માઓને મૃત્યુ વખતે નાડી તૂટતી હોય, હસલો હાલુ હાલુ હોય તે વખતે પણ,

વેદું છું નિજ આત્મા, ખાકી સઘળું ફેાક
છૂટી જાય આ દેહ તો, નહિ કાંઈ ઉપ કે શોક.

લેદવિજ્ઞાન દ્વારા આત્મસમાધિમા જૂલતા રહે છે. પડિતમરણુ અનતાનત જન્મમરણુને ટાળી દે છે ભગવતી સૂત્રમા સકામ-મરણુ અને અકામ-મરણુની વાત આવે છે સકામ મરણુ જીવ મરે તો એક ભવ કરી અવશ્ય મોક્ષે જાય ઉદ્ધાયનમત્રી ખાટી ગયા, ગતિ સુધારી ગયા. હવે, જે તરગાળો સત થયો છે તે સમજે છે કે, મે જે વેશ પહેર્યો છે, તે વેશમા શુ આટલુ માહાત્મ્ય ? હું નવકારમત્ર જોલ્યો તેમા આ મત્રીને કેટલો આહ્વાદ ? તો હવે આજથી આ જીવન પર્યંત સસારનો ત્યાગ હવે મારે હજાર સોના મહોર ન જોઈએ પૈસા માટે ખેલ ખતાવનારે ઊઠીને હુમડકુમારને ના કહી દીધી કે મારે ધનામ ન જોઈએ ભાવ પલટાઈ ગયા જિ દગીભર સાધુપણુ પાળવાના કોડ જાગ્યા કહેવાનો મુદ્દો એ છે કે, અતકાળ કેવી રીતનો થશે તેની તાલીમ આજથી જ લો મૂકીને મરવું છે તેમાં છૂટકો જ નથી.

મૃગાપુત્ર એ જ કહે છે ‘જવુ એ તો અવશ્ય છે, પછી રોતા જાવ કે હસતા જાવ’ કાયા, કુદુમ્બ, કામિની અને કચન આ ચાર કક્ષા સાથે નિકટનો સખધ છે તેની તો પાકે પાકી નિકાસખધી છે એક સખી જેટલુય સાથે લઈ જવાશે નહિ. છતા તેના માટે તમે જિ દગી ઘસી નાખો છો

રશુનમાં રહો, ખવાય તેટલું ખાઓ પીઓ. દેશમાં આવો
એટલે કંઈ લઈ જવા ન દે, લોટા તપાસે, લાડવા ભાગી મૂકે
કરીને બુએ, બામની શીશીમાં પણ આંગળી ફેરવે, રખેને
હીરો તો લઈ જવા નથી ને ? હજીએ સરકાર સહેલે આવવા
હયે છે તેટલું ઠીક છે પણ અહીં તો પરજાવમાં દેહ પણ
સાથે લઈ જવાનો નથી, આવી જખરજસ્ત નિકાસખત્રી છે,
તો ચેની તડામાર કરી રહ્યા છો ?

બ્યાખ્યાનમાં મોડા કેમ ? તો કહેશે મહેમાન આવ્યા
હતા તો મહેમાનને વીરવાણી થવલું કરવાનો, લાભ અપા
વવો બેઠયે તેના બહલ પોતે તેમાં શકાઈ બાક છે કાઢીને
ઠાઈમ થતો હોય તો અપી કલાક વહેલો પહોંચે. મહેમાનને
પણ પડતા મૂકે પર પ્રત્યે જુઓ છે, અહીં સ્વમાં ધર્મ માને
જુલિ નથી. કોર્ટમાં થેલી કલવાય, અહીં નોંધાવતાં દુરિયુ
વાળી બાય હાથની મૂઠી વળી બાય ધર્મનો પ્રેમ હેયામાં નથી.

મુગાપુત્ર માતાને કહે છે મારે રાજપાટ, સીઓ
કંઈ પણ બેલુ નથી. હું તેમાં શતિભાર પણ રાખતો નથી.
શામ્લતા સુખ મેળવવા સ સારના સુલિક સુખને જતા કરે
છે હજી પણ માતાને શુ કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે.

વ્યાખ્યાન ૬૪ મુ

-સં. ૨૦૨૦ ભાદ્રવ વદિ ૫ શુક્રવાર તા ૨૫-૯-૬૪

સિદ્ધાત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ પ્રભુએ સિદ્ધાત પ્રજ્ઞા ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના ૧૯મા અધ્યયનમા મૃગા-પુત્રનો અધિકાર ચાલે છે

“જહા કિમ્પાગ ફલાણ, પરિણામો ન સુન્દરો ।

પવ મુત્તાણ મોગાણ, પરિણામો ન સુન્દરો ॥૧૭” ॥

ભગવાન મહાવીર સ્વામીએ, જગત જીવેના કલ્યાણને માટે વાણી વહાવી છે તીર્થંકર નામ-ગોત્રના કારણે, મ ગલ-વાણીરૂપે જ્ઞાનગંગા વહે છે આ વાણીમા પદે પદે અનતાભાવ પ્રકાશ્યા છે આ વાણી અનતા હેતુ, અનતા ગમ્મા, અનતા ગૂઢ રહસ્યોથી ભરપૂર છે જીવ આ રહસ્યોને પામી જાય તો તેનો ખેડોપાર થઈ જાય વિષયના ભોગોને ભગવાને વિષ જેવા, કિંપાક ફળ જેવા કહ્યા છે તે ફળ ખાવા ચોગ્ય નથી આ વિધાનવાણી તીર્થંકરની છે તેમા મીનમેખ થાય જ નહિ

ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના ૩૨મા અધ્યયનમા પ્રભુ ફરમાવે છે

જહા ય કિમ્પાગફલા મળોરમા, રસેણવણ્ણેણ ય મૂજ્જમાણા તે સુદ્ધુપ જીવિય પચ્ચમાણા, પઓવમા કામગુણા ચિચાગે ॥૨૦॥

કિંપાક વૃક્ષેના ફળ મનોરૂ, આનંદકારી છે ખાતા થકા ગમી જાય તેવા છે, પણ જ્યારે પાચન થાય, લોહીની અદર એક રૂપ થાય ત્યારે જીવને કાયા જીવંત કરે છે આ

ઉપમા કામ-ગુણ વિપાકને આપી છે કામ-લોગ એ અન
યની ખાણ છે વિવચને વખના વૂંડા કીધા છે બંધે કે
અબંધે પીનાર મરે છે જે આત્મગવેષી મનુષ્યો છે તે
જીવો વિષયોને 'તાલકુટ' એર જેવા માને છે તાલકુટ એરને
હાથમા દેવાય ત્યા જ તાળવું ફાડી નાખે વિષ તો ખાતાં
એર ચઢે, પરંતુ વિષયોને તો બેતા પણ એર ચઢે, માટે વિષય
સેવવા જેવા નથી આત્મજ્ઞાન જળથી વિષયજળને મહાત
કરી નાખવા એકબે, એમ અનંત જ્ઞાનીઓ કહી ગયા છે
સમમરીલ અને નિમમરીલ બને ।

જાવીસમા તીર્થંકર ભગવાન નેમિનાથ પ્રભુ જેના
હૈયામા બ્રહ્મચર્યાના બાવણી બ્રહ્મતેજનો સમય થયો હતો
તેમના શેમશેમમાં બ્રહ્મચર્યા પ્રમટેલું હતું આજીવન સદૈવ
વીચ રક્ષા કરી અફસુત મહાન પરાક્રમ સાધ્યું હતું તેઓ મિત્રો
સાથે ફરતા ફરતા આસુધશાળા નજીક આવી પહોંચે છે અહીં
અનેક આસુધો પડેલા છે, તેમાં પચ્ચાનન શબને લેયો
આસુધશાળાનો રખેવાળ કહે છે, આ શબ વાસુદેવ સિવાય
કોઈ ઉપાડી શકે નહિ, તો વગાડી તો કેમ જ શકે !
નેમિનાથ પૂછે છે શુ વાસુદેવ સિવાય આ રમકડા જેવા
શબને કોઈ ઉપાડી ન શકે ? નેમિનાથે તેમ કહી શબ
ઉપાડયો ને કૂકયો, ત્યાં તો કારકામાં ઉઠકાપાત થઈ ગયો
બ્રહ્મચર્યામાં કેલી તાકાત છે ?

શબનાહથી બધા મૂળાવા લાગ્યા બળભગાટ મચી
ગયો. સાગરનાં પાણી ઉછળવા મડયા લશ્કરમાં કોલાહલ થઈ
16 કાગરા મોટી હવેલીઓ તૂટી તૂટીને પડવા મડયા શ્રી
કૃષ્ણ-વાસુદેવ જલભરને વાત કરે છે આવો બળીઓ કોણ

જાગ્યો ? નકકી કોઈ વાસુદેવ આવ્યો લાગે છે શ્રી કૃષ્ણ જ્યાં જાય છે ત્યાં સામેથી નેમિનાથ મળ્યા શ્રી કૃષ્ણ પૂછે છે ‘ ભાઈ, શાખ તમે વગાડ્યો ? ’ નેમ કહે, એ તો મેં જરા રમત કરી ત્યારે બલભદ્ર શ્રી કૃષ્ણને કહે છે ‘ ભાઈ આ તો તીર્થ’કર છે, જ્યારે તમે વાસુદેવ છો, માટે એમા નવાઈ પામવા જેવું નથી, તીર્થ’કર દેવની દયલી આગળીના બળ જેટલું પણ કોઈનું બળ હોય નહિ શ્રી કૃષ્ણ વાસુદેવ કહે છે ‘ મને નવાઈ એટલા પૂરતી લાગી કે મારા જેવા વાસુદેવનું રાજ ખીન્ને કોઈ વાસુદેવ થઈને લઇ લેશે તો ? ’

શ્રી કૃષ્ણે નેમિનાથ સાથે શરત કરી કે લાખો હાથ રાખીએ, તેને જે નમાડી દેયે તે જીત્યો કહેવાય વાસુદેવે હાથ ટટાર રાખ્યો, નેમિનાથે હાથ ઝાલીને જેમ વૃક્ષની ડાળીને નમાવી દેયે તેમ વાસુદેવના હાથને નમાવી દીધો, કેટલું અપ્રત્યક્ષ’નું જેમ ! પછી શ્રી કૃષ્ણનો વારો આવ્યો, નેમિનાથના હાથને વાળી દેવા ઘણું બળ વાપર્યું છતાં નેમિનાથના હાથે મચક ન આપી શ્રી કૃષ્ણને લાગ્યું કે આના બળ પાસે મારું બળ કાંઈ વિસાતમા નથી મોટો થાય તેટલી વાર છે, નક્કી એ જ રાજ કરશે હવે આ બળ લાગે શી રીતે ? અપ્રત્યક્ષ’ એ બળને લાગનાર છે સાહસ, પરાક્રમ, વીરત્વ, ધૈર્ય, શાન્તિ, આનંદ, જ્ઞાન, સદ્વિચારાદિ તેલ વિના જેમ દીપક ખૂંઝાઈ જાય છે, તેમ અપ્રત્યક્ષ’થી ઉપર્યુક્ત ગુણો અલોપ થાય છે માટે જ જ્ઞાનીઓ કહે છે કે વિષયના ઝેરી ફળ ખાવામા મગ્ન શી છે ? વિષયસુખ ભોગવવા જશે તો શક્તિહીણ થઈ જશે નેમિનાથને સ્ત્રીનું લક્ષ્મી લગાડીએ એટલે તેનું બળ હણાઈ જશે શ્રીકૃષ્ણવાસુદેવ સ્ત્રીની શોધ કરવામા રોકાયા

આગળના વિદ્યાર્થી, ગુરુકુળમાં ભણતા હતા. તે ગુરુકુળો વસતીની જહાજ જ અસમાં રાખતા, જ્યાં શ્રીને પરિચય જ થતો નહિ. ત્યારે આજના સહ-શિક્ષણની કોલેજમાં એક પાટલીએ ઓઠરો-ઓઠરી બેસે છે, તે જરાય હિતકર કે શ્રેય કર નથી. સુવાન વયમાં મન્મથ (કામદેવ)ને હતવો ધર્મે મુશ્કેલ છે.

બે પોલીસો એક સાધુ કને આવે છે સાધુ જોટલા ઉપર વિશ્રામ લેવા બેઠા છે તેઓ સાધુને કહે છે તમે સમાજને જોખમ રૂપ છો. કાર્ણક કામ કરવા મઠો મંજૂરી કશું, આમ બેઠાં બેઠાં માઝુ ખાવું તે ઠીક નથી તમે નિબળ છે, ભારતમાતાને ભારજૂત છો. સાધુ કહે ભાઈ, અમને તું નિર્જળ બલે છે ? સાધુઓ સમાજની સેવા કરી રહ્યા છે તેવી અન્ય લોકો પણ કરી શકતા નથી તમે બે પોલીસો છો, સામે બીજા પચાસ પોલીસો થકી આવે તો તમે તેને હરાવી શકો ખરા ! ના હવે પચાસની સામે પાચસો આવે તો પચાસની સંખ્યાવાળાને હરાવેને ? તો કહે હા એક તરફ દશલાખ સુબટો હોય અને સામે એકલો વાસુદેવ હોય તો એ વાસુદેવ દશ લાખ સુબટોને હરાવી દે ? એવા વાસુદેવ ત્રણ ખડના અધિ પતિ દશ લાખ સુબટોને હતત્યાર નારી આગળ ગુલામ લેવા છે આવા બળવાન વાસુદેવ પણ કામદેવ પાસે હારી જાય છે તેવા કામદેવને અમે હત્યો છે માટે જોલો બળવાન કોણ ? મુનિના બળ પાસે યકવતિનું બળ કઈ વિસાતમ્ય નથી.

૭ ૧૬

દેવ-વાણવ ગણના મહત્ત્વ - રક્તસ કિન્નરા ।
 મન્મથારિયા જમસંતિ યુક્તર જે કરતિત ॥ ૧૬ ॥

દેવો, દાનવો, ગાધવો, યક્ષો, રાક્ષસો અને કિન્નરો
 બ્રહ્મચારીને નમસ્કાર કરે છે બ્રહ્મચારીને જોઈને દેવો કહે છે
 કે અમે મેરૂ જોટલો ભાર ઉપાડી એક ચપટી વગાડે એટલા
 સમયમા જ બુદ્ધીપ ક્ષરતા ત્રણ આઠા મારી પાછા આવીએ,
 પણ બ્રહ્મચર્ય પાળવાની તાકાત અમારામા નથી. માટે
 બ્રહ્મચારીને નમસ્કાર છે

દશવૈ સુ દઠ્ઠા અધ્યયનમા ગાથા છે.

અવભચ્ચરિય ઘોર, પમાય દુરહિદ્વિયં ।

નાયરન્તિ મુળી લોહ, મેયાચયણ વજ્જિજ્ઞો ॥ ૧૬ ॥

અબ્રહ્મચર્ય એ ઘોર પાપ છે અજ્ઞાની જીવો મોહને
 વશ થઈ તેને સેવે છે દુષ્ટ પ્રમાદનુ ધરે છે અધર્મનું મૂળ
 છે, મહાદોષનું પાત્ર છે, તે માટે મુનિઓ મૈથુનનો સગ
 વજીને વિચરે અબ્રહ્મચારીનું અત કરણ અપવિત્ર, મલિન રહે
 છે તેનો આત્મા નિરુત્સાહી થાય છે ધર્મ અને ધનનો ક્ષય
 કરનાર, અસખ્ય જીવોની હિંસા કરનાર, વીર્યનાશના જેવું
 ખીજી એકે મહા પાપ નથી બ્રહ્મચર્યલગથી વિવિધ પ્રકારની
 આફતો ખડી થાય છે, જેવી કે દુર્ભાગ્ય, દુર્ગતિ અને દુઃખ

ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના ૯ મા અધ્યયનમા નમીરાજર્ણીએ
 વિવ્રના રૂપમા રહેલા ઇન્દ્રને સુદર જવાબ આપ્યો છે :

“સહ કામા વિસકામા, કામા આસી વિસોવમા ।
 કામે મોષ પત્યેમાણા, અકામા જન્તિ દોગ્ધ ॥ ૫૩ ॥

કામભોગને શલ્યની ઉપમા આપી છે જેમ છાતીમા
 બાણ વાગ્યું હોય તો કયાય સુખ ન થાય, તેમ વિકારવૃત્તિ
 ઝેરી બાણ છે નારીના નયન બાણમા મહારથીઓ વીંધાણુ

છે વચ્ચે જેવા કઠોર નર નારી પાસે પાણી પાણી થઈ બધ
 છે જેમ મહારી પાસે મકટ નાથે, તેમ સોગના શિખારીઓ
 શ્રી પાસે નાથવા મઠયા છે શ્રીની જરા ખફા મરણ થઈ
 બધ ત્યાં તો પોતે કમલો થઈ બધ અનુભવીઓ બલુતા
 હશે કે પુરુષનું શ્રીની પાસે કેટલું ચાલે ॥ ! જહાજ લાખનો,
 પણ ઘર આવે ત્યાં કોઢીની કિંમતનો જગવાન કહે છે કે
 જીવન ! વિષયને આપીન થયેલા છવો-મુખો ! પણ કામદેવની
 નામચૂંકમાંથી વ્યસની શકતા નથી જેમ કોઈ રાક્ષસ, નરના
 રક્તને ચૂસી મહા કરી દે છે તેમ વીચ એ રાજ છે-સત્વ
 છે એ સત્વને ખેચનાર વિકારવૃત્તિને રાક્ષસીની ઉપમા આપી
 છે વીરપાતશી સત્વોની અપાતી આકૃતિ તે એક પોતાની જ
 ઘોર હિંસા છે

આજની શોઓ હાકવા જેવાં અગ ઉઘાડા રાખ છે
 અને ઉઘાડા રાખવા જેવા અગ હાંકે છે આ કેવી ભી
 કરામત છે ! લાજવાન, કુળવાન કે જ્ઞાનદાન બાઈ તો બહુ
 મર્યાદાથી રહે. આજે તો પુરુષોનાં મન આકર્ષાય તેવા ચોટલા,
 વેળી, ફૂલ, અરે ! વાત શું કરવી, યૌવનને આમણે ઉભેલી
 મુવતીની ઉજાદ વેશભૂષા કે જેમા અગોર્પાગ દેખાઈ રહ્યાં
 છે માવતરો નજરો નજર બોતા હોય છતાં કાંઈ કહેતા
 નથી કે કહી શકતાં નથી આજમા આજ પહેરવાનું કેમ
 મન યાય છે ! હીપક દેખી જેમ જમર ફૂટી પડે છે તેમ,
 વિષયી પુરુષો પતંગીયાની જેમ નારીની પાછળ ઝપલાવે છે
 મહો મત હાથીને પકડવા કાગળની હાથળી શબ્દગારવામા
 આવ છે હાથી સ્પર્શેન્દ્રિયની શૂળ લાલસાથી ડોટ મૂકે છે
 નીચે જેવા દોઢાતો નથી. વેગલેર જેવો પાટિયા ઉપર પગ

મૂકવા જાય છે, તેવો 'જોદેલા ખાડામા પડે છે' ત્યાથી પછી નીકળવાનો આરો નથી જીવ જ્યારે વિકારી પરિણામી થાય છે ત્યારે પોતે શુ કરી રહ્યો છે, તેનું તેને ભાન રહેતું નથી.

પોતાના હાથે જ પોતાની ઉન્નતિરૂપી ઇમારતની આધારશીલાને હથમચાવી નાખી નિર્બળ કરે છે, આત્મિક અધઃપતનના ખાડામા પડે છે મૃત્યુ અને સર્વનાશના મુખમા ધકેલાય છે, કામ વાસનાની અતૃપ્તિ, શરીરના સર્વ અંગો ક્ષીણ કરી નાખે છે આ વાત અનત જ્ઞાનીથી કંઈ અજાણી નથી. માટે જ કામભોગને વિષફળ કહ્યા છે. આત્મા પણ સાક્ષી છે. જ્યારે કર્મનો ભડાકો વાગશે ત્યારે આવા જીવ કરશે શુ ? આવા જીવોને પરમાધામીઓ નરકમા લોહાની પુતળી લાલચોળ કરી, તેની સાથે આલિંગન કરાવે છે ત્યારે, તે જીવની અરેરાટી બોલી જાય તે વખતે કેવી વેદના થાય ! વિષયના લોહુપી જીવો માનવીનો જોગ ન થાય તો તિર્થ ચણીનો જોગ સાધવા તૈયાર થાય છે કર્મ કયા સુધીના બાધે છે ? પરણ્યા એટલે એકબીજાની સાથે મનસ્વીપણે કામ વાસના તૃપ્ત કરી વિષયાનંદ મેળવવાનો પરવાનો મળ્યો છે એ માન્યતા ભય કર ભૂલ ભરેલી છે વિવાહિત જીવનમા સયમ પ્રવેશ ન કરે તો દંપતી જીવનનો હેતુ નષ્ટ થઈ જાય છે

આજે સંતતિ નિયમનના કૃત્રિમ સાધનોથી દેશની સંપત્તિ હુટાવા માડી છે કૃત્રિમ સાધનોનો ઉપયોગ તેશોણિત, સત્ત્વ, વીર્યનો દુરુપયોગ છે કૃત્રિમ સાધનો એ દુરાચારને ઉત્તેજન આપવા બરાબર છે તે પુરુષ તેમજ સ્ત્રીને આંધળા બીત કરી મૂકે છે, આ ઉપાયોનો જે પ્રચાર થઈ રહ્યો છે

તેથી સામાજિક માન્યતાઓનું અને નૈતિક બંધન અને જે કાંઈ હાથ માણસ ઉપર રહે છે તેને પણ ઉઠતા વાર દામ વાની નથી. કૃત્રિમ સાધનોના ઉપયોગથી ન્યુનતા અને નિર્ણયતા ઉપજે છે અનાથ-સસ્કારથી ઉછરતી બાળાઓ મોટી ઘાય, પગાર હાવે એટલે ગમે ત્યાં સ્વચ્છ હપણે વર્તે, કારણ કે તેને સ્વતંત્રતા મળી છે

ભાવતર ધકકો મારશે તો હાથે રળી ખાઈશ અને સત્તિ નિયમન સાધનથી ગમે તેમ વર્તીશ. આજે એ અનાથતા અહીં આવના મહી છે. ધણી સાથે છૂટાછેડા? મર્યાદા તૂટવા માહી છે, તમારા ઉકરાવને કોલેજોમાં રાખ દેવા મોકલો છો. પણ કેળવણી તો આજે જ લે છે પણ પચાસુ ટકા તો સહેલા જ, વિષયના બિખારીઓ અને છે. ઘેર સ્ત્રી કેળવણી આપે. જે ધાર્મિક શિક્ષણ પામશે તેમા તેનું હિત જળવાઈ રહેશે.

મુનિઓ નવકોટિએ અને આવકો એક કોટિએ બ્રહ્મ સ્થમ પાળે છે, તેને ધન્યવાદ છે. સદાશ સતોષી છવેને ધન્યવાદ છે માટે નારીમાં બ્રહ્મ ન થવું એમ ભગવાન કહે છે સાધુ અણગાર છે તેને પાપ કરવાની છૂટ નથી. તેનાથી સ્ત્રીના છેડાને પણ ન અડામ આજે સાધુઓ પણ સ્ત્રીઓને ભણાવે છે તેના પરિણામ શું આવશે? તમારા ટાઢા કાન છે આવકો એકીકરણ કરે કે આવે. વ્યવહાર ચલાવાડવાનું જ નહિ. સાધુ પાસે પુરુષો અને સાધ્વીઓ પાસે છોકરીઓ જ ભણી શકે પણ જ્યાં અંદરથી એમ હોય કે હું ભણતી હઉં એટલે મારા કળજામા રહે, પછી મમત્વના બંધને

ખ ધાતા આને એક સાડલો અપાવી દે, આના ડબરામા એક શેર પેડા નાખે. મહાવીરના પટા પહેરી સાધુ નામ ધરાવી આવી જીલ વાપરતા હોય તો એવાઓના સ્વલિંગ (સાધુનો વેષ) કઢાવી નાખવો જોઈએ, કારણ કે અનત દયાનો પાળનાર સાધુ છે. સાધુનો એક નાનો રૂમાલ પડી ગયો હોય તો પાછો વળી જે ગાઉ સુધી ગોતવા જાય પણ નાનો રૂમાલ પડી ગયો એથી શુ થયું, વેસરાવી દેયોને, એવી ઉપેક્ષા સાધુથી ન કરાય, કારણ કે એ રૂમાલ કોઈને જડશે તો તે કાચા પાણીથી મોશે તેનું પાપ સાધુને લાગે છે.

સાધુ પોતાની વસ્તુમા આરભ થવા દે નહિ સાધુથી રાત્રીમા ૪ પ્રકારના આહાર કે વસ્ત્ર, પાત્ર, કબલ વંડોરવા ન જવાય પણ કપડું ચોરાઈ ગયું હોય, પડી ગયું હોય ને કોઈને હાથ આવ્યું હોય તે રાત્રીના સમયે દેવા આવે તો સાધુ લઈ લે, પછી ભલે તે ઘોઈ નાખ્યું હોય કે રંગી નાખ્યું હોય. ઇસ્ત્રીખંધ કે ધૂપ દીધેલું હોય તો પણ લઈ લેવાય. આટલો આગાર જૃહતકલ્પસૂત્રમા બતાવ્યો છે પણ તે કપડું બીજાના હાથમા રહેવા દેવાય નહિ, પછી ભલે કદાચ સાધુ જીવનમા અણઉપયોગી બની ગયું હોય તો સાધુ તેને નિર્વંધ જગ્યામા હિસા ન થાય તે રીતે પરઠવી દે પણ તેના વસ્ત્રથી હિસા કરવા દે નહિ ભગવાન કહે છે 'સાધુ જીવન આવું હોવું જોઈએ તે જૃહસ્થને કપડા કઈ રીતે દેવાવે ! કે આને સાડલો આપો ! પાટલુન, ખમીસ આપો અને કહે તો તે સાધુ કહેવાય નહિ મુહપત્તિ, પથરણુ આપવું કે અપાવવું કલ્પે નહિ શ્રીમત ભકતો હોય ને જીલ વાપરે તેમા શુ ? પણ આવા સાધુઓ પોતાના આત્મા

ઉપર કાતી ચલાવી રહ્યા છે તેના ચારિત્રના ચૂસ કરી રહ્યા છે સીના સસગંધી સાધુનું ચારિત્ર લૂટાય છે હાથી સમાન શ્વેતેભી લૂટાઈ ગયા, તો ખાઈશના શા બન્યા છે ?

મહા કુન્નકુન્ન પોયસ્સ નિચ્ચ કુલ્લઝ્ઝો મય ।

પય સુ બમ્મચારિસ્સ, હત્તી વિમ્મહઝ્ઝોમય ॥૬૪॥

કૂઠડીના બમ્મચારે જેમ બિલાડીનો ભય તેમ નિશ્ચયે બ્રહ્મચારી મુનિને સી અને સીઝોને પુરુષ તરફથી ભય છે માટે સી સગ છોડે જોઈ પણ જાગળ વધીને ભગવાન કૃપાએ છે કે જેના હાથ, પગ કાન, નાક વગેરે કપાઈ ગયાં હોય, તેવી સી સો વધની ખૂંટી હોય છતાં તેની ખાસે બ્રહ્મચારી મુનિએ મુહૂત સમય પણ ટકવું નહિ ભય વાને સાધુને વિભૂષા કરવાની ના પાડી છે સાધુને અસ્નાન તત હોય, દેશ-સ્નાન જોડે હાથ, પગ, મોઢું, ધોતું, અને સંપૂર્ણ શરીરે નાહવું તે સવ સ્નાન બન્ને સ્નાન સાધુને વર્જીત છે સ્નાન કરનારે બ્રહ્મચર્યમાં દોષ લગાડે છે બાવન અનાચાર દશવૈકાલિક સૂત્રના ત્રીજા અધ્યયનમાં ભગવાને કૃપા મા છે છૂંદા અધ્યયનમાં અદાર જોઈ ક્રીધા છે તે સાધુએ અખટ પાળવાના છે

પાત્ર મહામત અને ખૂંટા શત્રી લોજનનો ત્યાગ, છ કામની દયા પાગલી અને અઠક્ષ્ય સીએ વપરાય નહિ. ગૃહસ્થના ભાજનમાં સાધુથી લોજન કરાય નહિ. ગૃહસ્થના ઘેર જઈને બેસાય નહિ. જોનાથી બિખારીઓને તરાય પડે. ગૃહસ્થ સાધુના કામમાં રોકાયેલ હોય તેથી જીભ માગણ-અમણને સતોવી શકે નહિ. ઘણું ક મહાજ્ઞ જોટી માય તેથી

અદરમા સાધુ પ્રત્યે ક્રોધ થાય અણુગમો થાય. વળી બ્રહ્મ-ચર્યની પહેલી વાડનો ભગ થાય છે ગૃહસ્થને ઘેર ખેસવાથી ખહારના જીવે કે, એક કલાક થયા ખેઠા ખેઠા વાતો કરે છે, સાધુને કયા પુત્ર-પુત્રીના લગ્ન કરવાના હતા ? કે વેપારના ભાવ તાલ કરવાના હતા ? કે સ્વાધ્યાય-ધ્યાન છોડી ગૃહસ્થના ઘરે ભટકવા આવ્યા છે ! એટલું જ નહિ પણ ગૃહસ્થ એમ કહે કે, મહારાજ ચૂલે છે, મહારાજ ચૂલે છે કે રાધણુ ? ના પાડે, પ્રતિષેધ કરે, કે તરત સાધુએ પાછા વળી જવું જોઈએ પ્રતિલાલે તો લઈને તરત પાછા વળવું, પણ ખેસાય તો નહિ જ.

સાધુ ખહારથી ધર્મ લાભ કરતો આવે નહિ સાધુ ગૃહસ્થને ત્યાં ચોરની માફક જાય અને શાહૂકારની પેઠે નીકળે ગૃહસ્થને ત્યાં સાધુ ખેસે તો તેના ઘરના માણસને ક્રોધનું કારણ બને પાડોશીઓને શકાનું કારણ થાય ત્રણ પ્રકારે મુનિઓને છૂટ છે એક તો બિમાર હોય, વહોરવા નીકળ્યા હોય, રસ્તામાં ચકકર આવે, ને શ્રાવકનું કે કોઈ ગૃહસ્થનું ઘર પાસે હોય તો વિસામો લેવા તેનાથી ખેસાય બીજું, તપસ્વી મુનિ હોય તેને, અને ત્રીજા, જરાથી પરાભવેલો વૃદ્ધત્વ જેને પૂરું લાગી ગયું છે, શ્રમ ખેડી શકતા નથી, પગ થાક્યા છે, ત્યારે તેને ગૃહસ્થને ઘરે વિસામો લેવા પૂરતી ખેસવાની છૂટ છે આ ત્રણ સિવાય ગૃહસ્થને ઘેર, પછી તે કુટુંબીનું હોય કે સખધીનું કે રાગી ભકતોનું કે પોતાના માવતરનું ઘર હોય, છતાં પણ સાધુને ખેસવાનો અધિકાર નથી, એવો ચોકખો સિદ્ધાંત-પાઠ છે સિદ્ધાંત વાચો તો બખર પડે કે ભગવાને સાધુઓનું કઈ રીતે રક્ષણ કર્યું છે ?

ભગવાન કહે છે કે, તમે તમારું પ્રલયન પાળવા સતેજ બને, જે મદ્દાથી નોકળ્યા છે તે ઠેક લગી પાર પહોંચાડો.

સાધુથી શોભા ન કદાચ અદારે જોઈને સાવધ રહીને મખડ રીતે પાળવા જોઈએ. જેણે આત્માનો મોક્ષ કરી લેવાનો પુરુષાય ખેડવો છે તેને ઝેરી વિષયના ફળો જાણે અજાણે પણ ખાવા જવા લાગતા નથી. જેમ કિંપાક ફળ સુદર પણ પરિણામે સુદર નથી તેમ, લોગના પરિણામો સુદર નથી. વળી પણ મૃગાયુત્ર માતાને ૬૬ કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે.

આખ્યાન ૬૫ સુ

સ ૨૦૨૦ ના ભાદરવા વદિ ૬ ને શનિવાર, તા. ૨૬-૯-૬૬

સિદ્ધાંત જો/લે ત્રણે કાલે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ પ્રભુએ સિદ્ધાંત કરમાયા ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના ૧૯ મા અધ્યયનમાં ભગવાન કરમાવે છે :

“અસાનં જો મહતં તુ અપ્યાદેમો પવનર્જા ।
ગચ્છન્તા ત્વા વુદ્ધી દોર્ષે સુદાતળદાય પીડિઓ તારતા

નારહી, તિય ય, મનુષ્ય અને દેવ જો બ્યાર અતિરૂપ સસાર મહાન અટવી સમાન છે ત્યા અટવીમાં જે ભાઈ લીધા વિના જાય છે તે જાતા મઠા દુખી થાય છે તે દુખ અને તૃપાથી પીડાય છે અટવીમાં ખાધા-પીધા વિના પ્રાણ નીકળે જાય છે

एषं घम्भ अकाऊर्णं, जो गच्छइ परं भव ।

गच्छन्तो सो दुही होइ, वाही रोगेहि पीडिओ ॥१९॥

એવી રીતે આ સ સારગટવીમા, જે ધર્મ કરતો નથી, ધર્મના સ્વરૂપને જાણી જીવનમા ઉતારતો નથી, તે પરલવમા જાય છે, ત્યાં અતિ દુખ પામે છે જેણે ધર્મરૂપી ભાતું લીધું નથી, તે ભવિષ્યમા વ્યાધિ, રોગ અને પ્રતિકૂળતાના દુખમાં જ ભટક્યા કરશે. લાંબી મજલ કરવાની હોય ત્યારે ભાતુ લેવું પડે છે, એમ જ્ઞાનીઓ કહે છે આવો મનુષ્ય જન્મ મળ્યો, તે અતિ દુર્લભ છે એ ભવમા ખાવા-પીવામા, વિષયો મેળવવામાં, જે ગૃહ-મૂર્ચ્છિત થાય છે, તે એમ જ માને છે કે, સ્ત્રી, એ તો મારે સર્વસ્વ સુખનું સાધન છે પણ જ્ઞાનીઓએ, સ્ત્રીને મોક્ષ-માર્ગની અર્ગલા કહી છે છતાં વિષયોમા રાચતા જીવોને તેનું કંઈ જ ભાન નથી

ધન, સ્ત્રી, ઇન્દ્રિયાદિના સુખોમા, વિષયોમા, જીવ ગૃહિ થઈ જાય છે ભાડે મકાનમાથી ઘરનું મકાન થાય તો ઠીક, એ મળ્યા પછી લાઈટ હોય તો ઠીક, પછી ખાથરૂમ, દીવાન-ખાનુ, કબાટ, તિનેરી આદિ હોય તો સારું, સોફાસેટ, રેડિયો હોય તો કંઈક ઠીક, આ બધું હોય ને રેફ્રિજેટર ન હોય તો કંઈ ચાલે ! જીવ આમ એક પછી એક જરૂરિયાતો વધારતો ગયો જીવને સાદગીથી રહેતા આવડતું જ નથી તમે કેટલા પાપ કરીને પૈસા ભેગા કરો છો ? માટે સમજાવો, ખર્ચ ઘટે તેમ પાપ ઘટે અને ખર્ચ વધે તેમ પાપ વધે. આગળના શ્રાવકો પાસે ઘણું ધન હોવા છતાં, જિહ્વી સાદાઈમા ગાળતા જેમો દેદરાણી-જેની પાસે અઢળક ધન હતું, છતાં વેશમા એટલો સાદો કે કોઈ કહી ન શકે, કે

આમની પાસે આટલું ધન હશે ! આજે તો

કહે શાએ જૂઠો ને કૂચીનો તણિ પાર
પેટીમાં તહાકા મારે ને શોભા દીસે બહાર

અદરથી ખાલીખમ હોવા છતાં બહાર કેખાવ કેવા
કરે છે ! સ્ત્રીઓ આકર્ષક વેશભૂષા કરે છે, જેના વડે પામર
મનુષ્યો આકર્ષાય છે આવા પાપો જીવ જોરશોરથી કરી રહ્યો
છે સ્ત્રીનું મોહુ ફરી જાય તો જોછો જોછો થઈ જાય સ્ત્રી
માઠી પડે તો કેટલા બધા ખરચા કરે અને મા માંઠી પડે
તો શુ ? આજે સ્ત્રી અને પૈસામાં જોડલા બધા મૂંઝવે
થઈ ગયા છે, કે પૈસા માટે પ્રયત્ન કરે, ‘માયામોસો’ જોડે
કપટ સહિતનું જૂઠું જોડે પૈસા માટે ધોવીસ તીથ કરના સોગત
ખાઈ લે ! જગવાનનો પક્ષ ઠરે ક્યાં છે ! તુલ્ય વસ્તુઓ માટે
અશાની આત્માઓ ધમ ને જતો કરે આવા અભાગી
આત્માઓ આ અટવીમાં રજળે નહિ તો બીજું શુ થાય !
‘સિસુણાણુ ષ્વ મદ્વિષ’ અગશિષુ માટી ખામ અને શરીર
ઉપર માટી ધોપડે પછી માટી સુકામ જોડે શરીર તહોતહ
તટે જોમ અશાની જીવો જોવડી રીતે દહાય છે એવાં બીકણા
કર્મ બાંધે છે કે ભોગવતા ત્રાહિત્રાહિ પોકારી જાય છે કર્મ
નિરપૂઢી છે ત્યાં લાચ-ફથવત ચાલે તેમ નથી.

અકવતિ શબ્દ હોય કે તીથ કરેવ હોય, છતાં જે
કર્મ કર્યા છે તે ભોગબ્યા વિના છૂટકો જ નથી. માટે કર્મના
બંધનને સમજો. ઇન્દ્રિયોના વિનયમાં રસ થવો જો કર્મ
બંધનનો હેતુ છે જ્યાં બંધબાવ ત્યાં મોક્ષ નથી. જગવાન
કહે છે કે બંધનમાં બંધાયેલો જીવ કર્મના ઉદય આવતા
સમજાવે સહન કરવાને બદલે બીજા નવાં કર્મો બાંધતો

જાય છે જેલમા ગયેલો કેદી, હ મેશા દિવસ ગણતો હોય
 છે આ જેલમાથી ક્યારે છૂટુ એવી ભાવના હોય, તમે
 સંસાર રૂપી કેદમા પડેલા છો એમ લાગે છે ? પેલી જેલ-
 માથી તો મુદત આવશે છૂટી જવાશે પણ આ જગતની
 જેલ તો જખરજસ્ત છે.

પ્રેમદાને રૌસારૂપી બે બેડીયું, પગમા જડેલ શ.
 સંતતિ રૂપી હાથકડીયું, ભીંસીને ભીડેલ,

જીવો આ જગ બંધનની જેલ શ.
 જગ બંધનની જેલ, એને તોડવી મુશ્કેલ,

જીવો આ જગ બંધનની જેલ શ.
 વિભ્રમ રૂપી કિલ્લો વંકો, દ્વાર મોઢે દીધેલ શ,
 આશા-તૃષ્ણારૂપીતાળાં, જખરજસ્ત્યાં દીધેલ;

જીવો આ જગ બંધનની જેલ શ.
 જગ બંધનની જેલ એને તોડવી મુશ્કેલ,
 જીવો આ જગ બંધનની જેલ શ.

આ જગતમા આપણે અપરાધી થઈને આવ્યા છીએ
 અપરાધી છીએ ત્યારે જ ચાર ગતિ, ચોવીસ દડક અને
 ચોરાસી લાખ જીવાયોનિમા ભટકવાનુ થયું છે પ્રેમદા અને
 પૈસો, કચન અને કામિની રૂપી પગમા બે બેડીયો જડેલ
 છે તેના રગ-રાગમા જીવ ભાન ભૂલી જાય છે સ્ત્રીઓ માટે
 થઈ વિષયાધ જીવ, દર-દાગીના, કપડા રૂપી રાગના રમકડા
 ધરે છે ભગવાને ત્યા સુધી મોહાધ જીવને ઉદ્દેશીને કહ્યું
 છે કે, સ્ત્રીઓ પરીક્ષા કરે છે ગુસ્સે થઈ જાય તો ધણીના
 માથામા “પાદુધ્ધર્ક મુદ્ધિ” પહનન્તિ” સૂચ - પગની લાત
 મારે છે પાદ પ્રહાર કરે છે, ત્યારે મોહાધ પુરુષ કહે છે
 તમારા ચરણ કમળ કોમળ છે, તે મારા પત્થરા જેવા

અને ધીર, પરાક્રમી જોઈએ છ ખડના શબ્દોના ઠેકઠેકો ખપ
હશે ? ૧૦-૧૦ ચક્રવર્તિઓ, ૬૪ હજાર સ્ત્રીઓના ટોળાનું
શુ થશે, તે જોવા કિશ્કા પશુ ન રહ્યા મોત આવશે ત્યારે
કોઈની પાછળ કોઈ મરી નાંચ છે ખરા ? જવુ જરૂર છે
માટે સોગને તમે છોડો, નહિતર સોગ તમને છોડી દેશે.

સગીરે નારી એની કામિની, કિશ્કી દમમમ ભેરો.
આસુડે બી ભડે વજ્ર સરના મુસકે મુસકે રાશે
એકરે રિવસ એવો આવશે, બલ્કે જ રૂપો જ નહોતો
વહાણા તે વહાણા શુ કરેા વહાણા વોળાવીને વલ્કે,
વહાણા તે વનકેરાં લાઠકા એ તો સાધિરે બળશે,
એકરે રિવસ એવો આવશે, બલ્કે જ રૂપો જ નહોતો.

સ્ત્રી છાતી ફાટ કુડન કરતી સામી કિશ્કી હોમ, પશુ
શુ મોતમાંથી બચાવી દેશે ? હરણાનાં ટોળામાં સિ હે છલામ
મારી, ભગાય તેટલાં હરણાં બાળી છૂટે, પકડેલાં હરણુને
બચાવવા કોઈ હરણુ પાછા વળે ખરા ? ના; તો જન્મારને
કોણ રાહી શકે છે ? પળી કિડી જતા પિજર પ્રડમુ રહે
છે પળી તો 'ઝટ કાઢો, ઝટ કાઢો એમ થામ રમશ્યાનયાત્રામાં
તો આટલા બધાં માણસો હતાં પણ મરનારને ક્યાં ભેડુ
છે ! આ સસારમાં મોહ મળાગળ લાગ્યો છે જીવ માનવ
ભવની અમૂલ્ય ધડીઓ વેડફી રહ્યો છે

અમૂલ્ય ધડીઓ તારી, એળે વહી ભતી,
ધીમે ધીમે જીવન રોષી રહેતી કપાતી.

જન્મ પડી બાશે બધાં જોખિ તો જવાના રે... જોખિ તો
જવાનો સમય આગ્યો જવાના જવાના,
જવાના જવાના, કો તો જવાના જવાના રે... જવાના
જવાનો સમય આગ્યો, જવાના જવાના

મનુષ્યલવની અમૂલ્ય ઘડીઓ જેમા કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી શકાય છે, તેવી ઘડીઓને જીવ ધૂળધાણી કરી રહ્યો છે સવાર પડે ત્યા વાસી કામ, ચા-પાણી, જરાક નવરા ન થાય ત્યા રાધ્યુ, ખાધુ અને ખપોરે સૂઈ ગયા. વળી ખપોર પછી ચાની તરખટ, સાંજે વાળુ, રાત પડી પથારીમાં સૂતો, સવાર પડે ત્યા પાછી એ જ ઘટમાળ ચાલુ જ છે કહીએ, સામાયિક કરો, તો કહેશે ‘No time’ ખાવા-પીવા, હરવા-ફરવા, સિનેમા જોવા, રમત-ગમતના રાતના બાર વાગ્યા સુધી ખબર ન પડે અને માળા ફેરવતાં ઓલા ખાય. ધર્મમા રસ જ નથી એશઆરામમાં રસ છે શાની કહે છે પરથી સુખ માની રહ્યો છે તે તારી દષ્ટિ વિપર્યાસ થઈ ગઈ છે. દષ્ટિમા વિપર્યાસપણુ છે, તેથી સાચી હકીકત ગળે ઉતરતી નથી. સામાયિક, સવર, વાચન, વિચાર, ધ્યાન, ધર્મકથા કરો અને સાલજો તો જીવન લેજો છે દાન, તપ, ભાવમા રમણતા કરે, તેનુ જીવન લેજો છે

આ અમૂલ્ય મનુષ્ય જીવનના આયુષ્યની દોરી કપાતી જાય છે

દીવામાં દિવેલ હોય ત્યા લગી દીપક બળે, પછી ગમે તેટલી દિવાસળી બગાડશે પણ દિવેલ નહિ હોય તો સળગશે કેમ ? તેમ ઈન્જેક્શન, દવા, ટિકડી દેશે પણ આયુષ્યકર્મ પૂરુ થયુ હોય તો જીવવાનો નથી જીવવાન જોધ જેવો દીકરો ઉપડી જાય, હૈયામા ધ્રાસકો પડે, પણ જ્યા આયુષ્યની દોરી જ તૂટી પછી શુ થાય ! ચૈતન્ય ચાલ્યુ જાય, પછી રો'કકળ કરવી નકામી છે રોતા, કકળતા, કોઈ કોઈના સ્વજનો પાછા આવ્યા હોય તો માણસો લઘી રાખીને પણ

માથામા મારતા આપને તો વાગ્યું નથીને ? કયા સુધી મોહની આંધીમાં જીવો અવાથ છે ? આત્માની વિકારી અવસ્થામા વિકૃત કથાની કોઈ ખરિસીમા નથી. અનહદ મોહ-વાળા જીવો સ્ત્રીના મારને પણ સહન કરે છે તેની ગાળો પણ મીઠી સાકર જેવી માને છે

મા જો બોલે તો તરત સામે મર્ધ જાય, પણ સ્ત્રી બેસતી હેમ્ય તો કહેશે જલે બોલે. જ્ઞાનીઓ કહે છે, કે સ્ત્રીઓમા મોહાધ બનેલા જીવો નરક અને તિય જ અતિમા જાય છે તેવા મૂક જીવો ધમના સ્વરૂપને સમજી શકતા નથી

સતતિ, એ હાથકડીયો છે ! ‘આ અમારો બાબો,’ ‘આ અમારા દીકરાનો બાબો’ બસ હાથમા કડીયું પડી. કેટલો મોહનો ઉછાળો છે ? વખાણમાં મોડું કેમ અવાણું ? તો કહેશે, બાબાએ કહ્યો કર્યો, ‘તમે આ પાવ તો પીઉ’ આ કોણ બોલાવે છે ? રાગ તેટલો રોગ સમજાવે રાગ અને દ્રવ્યને પ્રકારના બધન છે જાવ-કમ દ્રવ્ય કર્મને લાવે છે અતરસી જાવકરમને તોડે તો દ્રવ્ય કરમના ઉદયે દુઃખ થાય નહિ રાગદ્રેષ ન કરે તો નવા કર્મ બંધાય નહિ. પણ જીવ અનુકૂળ નિમિત્તે રાગ અને પ્રતિકૂળ નિમિત્તે દ્રવ્ય કર્મના મઠી જાય છે મનમાન્યા ભોગ ન મળે તો ખીલ્લઈ જાય છે રાગ અને દ્રેષ એ કરમના બીજ છે તેના વડે સસાર વધતો જાય છે

ત્રિલોકી નાય કહે છે કે, રાગદ્રેષથી જુટાય તો નીવ રાગતા આવે જેટલો રાગ તેટલું દુઃખ ગામમા ધણાજ દુઃખી

હશે, ઘણાય"મરી જતા હશે, રોગી હશે તેનું તમને કાંઈ દુ ખ છે ? ના, કેમ ? તેનામા મારાપણાના તાંતણાથી વિ ટાયા નથી પોતાની દીકરીને સાસરેથી કાઢી મૂકી હોય અને ઘેર આવી હોય તો કાળજી ઉથલી જાય અરેરે ! સાસરિયાએ કાંઈ ઢોર મોર માર્યા છે, કસાઈ વાડે ગાય બાંધી એમ કહે આ રાગ બોલાવે છે, આવું પાડોશીની છોકરીને થયું હોય, તો કાંઈ દુ ખ લાગે ખરું ? ના, બન્ને હકીકતમાં તારતમ્યતા પડી ગઈ.

રાગદ્વેષની પ્રવૃત્તિ એ સસારપથ છે રાગદ્વેષની નિવૃત્તિ એ મોક્ષપથ છે, તમને શુ ગમે ! બોલવું સહેલું છે, પણ જીવનમા ઉતારવું એ માટે તો પુરુષાર્થ કરવો પડશે

કરોળિયો જેમ પોતાની જ જાળમા ફસાય છે, તેમ અજ્ઞાની જીવો રાગદ્વેષ કરીને કર્મ જ જાળની જાળમા ફસાય જાય છે દીક્ષા લેવાનું મન થાય પણ છૂટી શકાતું નથી તે જાળ ઊભી કરી તેને તોડવાની તાકાત શું તારામા નથી ? જાજાળ તને વળગી કે તું જ જાળને વળગ્યો છે ? આવળીએ ખથ ભરીને બેઠો, પછી કહે, કોઈક છોડાવો, પણ તું જ છોડી દે તો છૂટો જ છે તને કોણે રોક્યો ? ઘરવાળી-છોકરાં કોણ રોકે છે ?

સુખાહુ કુમારે એક જ દિવસે ૫૦૦ સ્ત્રીઓનું પાણિ-ચંદણ કરેલ હતું તેને છોડી દીધી, ૫૦૦ સ્ત્રીઓ સુખાહુ કુમારને રોકી ન શકી. જાગ્યો એ દાખ્યો ન રહે. દીક્ષા લઈશ તો તે શુ ખાશે ? સ્ત્રીનું શુ થાશે ? મારી મા રહેશે ! એવા માયકાગલા શુ કરી શકશે ? આ માર્ગમા તો શૂરવીર

અને ધીર, પરાક્રમી નોઈએ છ ખડના રાજાનો કેટલો ખપ
હશે ? ૧૦-૧૦ ચક્રવર્તિઓ, ૬૪ હજાર સીઓનાં ટોળાંનું
શુ થશે, તે જોવા જિભા પણ ન રહ્યા મોત આવશે ત્યારે
કોઈની પાછળ કોઈ મરી જાય છે ખરા ? જુનુ જરૂર છે
માટે લોગને તમે છોડો, નહિતર લોગ તમને છોડી દેશે.

સગરે નારી જોની કામિની, કોબી ટચમચ જોયો
જામુડે શી ભરે વચ્ચે ઉરના, મુસકે મુસકે રાસે,
જોકે દિવસ જોવો આવશે, જાણે જ ખોલ નહોતો
વપાણાં તે વપાણાં શુ કરે વપાણાં લોગાળીને વળશે
વપાણાં તે વનકેરાં લાકડાં જો તો સામેરે જાણે,
જોકે દિવસ જોવો આવશે, જાણે જ ખોલ નહોતો

સી છાતી ફાટ ફુટન કરતી સામી જિંદી હોય, પણ
શુ મોતમાંથી બચાવી દેશે ? હરણના ટોળાંમાં સિંહે છલાંગ
મારી, સગાય તેટલા હરણા બાગી છૂટે પકડેલાં હરણને
બચાવવા કોઈ હરણ પાછા વળે ખરા ? ના, તો જાણને
કોણ શોધી શકે છે ? પંખી જિંદી જતા પિંજર પડ્યું રહે
છે પછી તો 'જટ કાઠો, બ્ર કાઠો' જોમ થાય રમશાનયાત્રામાં
તો આટલા બધાં માણસો કતાં પણ મરણારને ક્યાં જોયું
છે ? આ સસારમાં મોહ ગળાગળ લાગ્યો છે જીવ, માનવ
સવની અમૂલ્ય ધડીઓ વેંદી રહ્યો છે

અમૂલ્ય ધડીઓ તારી જિંદી વધી જતી

ધીમે ધીમે જીવન દોરી રહેતી કપાલી,

જન્મ પડી જાયે જ્યારે જોખિ તો જવાના રે... જોખિ તો

જવાનો સમય જાણ્યો, જવાના જવાના,

જવાના જવાના જો તો જવાના રવાના રે... થવાના

જવાનો સમય જાણ્યો, જવાના જવાના

મનુષ્યલવની અમૂલ્ય ઘડીઓ જેમા કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી શકાય છે, તેવી ઘડીઓને જીવ ધૂળધાણી કરી રહ્યો છે સવાર પડે ત્યાં વાસી કામ, ચા-પાણી, જરાક નવરા ન થાય ત્યાં રાધ્યુ, ખાધુ અને ખપોરે સૂઈ ગયા વળી ખપોર પછી ચાની તરખટ, સાંજે વાળુ, રાત પડી પથારીમા સૂતો, સવાર પડે ત્યાં પાછી એ જ ઘટમાળ ચાલુ જ છે કહીએ, સામાયિક કરો, તો કહેશે 'No time' ખાવા-પીવા, હરવા-ફરવા, સિનેમા જોવા, રમત-ગમતમા રાતના બાર વાગ્યા સુધી ખખર ન પડે અને માળા ફેરવતા ઝોલા ખાય ધર્મમા રસ જ નથી એશઆરામમા રસ છે જ્ઞાની કહે છે પરથી સુખ માની રહ્યો છે તે તારી દષ્ટિ વિપર્યાસ થઈ ગઈ છે. દષ્ટિમા વિપર્યાસપણુ છે, તેથી સાચી હકીકત ગળે ઉતરતી નથી સામાયિક, સવર, વાચન, વિચાર, ધ્યાન, ધર્મકથા કરો અને સાલજો તો જીવન લેજો છે દાન, તપ, ભાવમા રમણતા કરે, તેનુ જીવન લેજો છે

આ અમૂલ્ય મનુષ્ય જીવનના આયુષ્યની દોરી કપાતી જાય છે

દીવામા દિવેલ હોય ત્યાં લગી દીપક બળે, પછી ગમે તેટલી દિવાસળી બગાડશે પણ દિવેલ નહિ હોય તો સળગશે કેમ ? તેમ ઈન્જેક્શન, દવા, ટિકડી દેશે પણ આયુષ્યકર્મ પૂરુ થયુ હોય તો જીવવાનો નથી. જીવાન બેધ જેવો દીકરો ઉપડી જાય, હેયામા ધ્રાસકો પડે, પણ ન્યાં આયુષ્યની દોરી જ તૂટી પછી શુ થાય ! ચૈતન્ય ચાલ્યુ જાય, પછી રો'કકળ કરવી નકામી છે રોતા, કકળતા, કોઈ કોઈના સ્વજનો પાછા આવ્યા હોય તો માણસો લઘી રાખીને પણ

શેવશવે, પણ કોઈ પાછાં આબ્યા નથી, આવવાના નથી, અને
 આવશે પણ નહિ. કુદન કરવું જોતો આત્મધ્યાન છે ફીકરો
 હજી મને વિસરતો નથી, પળેપળે યાદ આવે છે, જોમ કહે.
 અરે ભાઈ! ભગવાનને યાદ કર તે ગયો તે તો નોટિસ દેતો
 ગયો છે, કે જલદી કરો, ધર્મધ્યાન કરી હર્ષ ભાતુ બાંધી
 લ્યો તમારે પણ મારી માફક જવાનું છે મમતા મૂકીને
 મરે, તેનું નામ સમાધિમરણ કહેવાય તમે કેવી રીતે મરશો!
 'વોય, વોય' કરતા કે હોય, હોય' પિતાના મૃત્યુ બાદ,
 પુત્ર કામળ લખે, તેમાં જોમ લખે કે મારા પિતા સ્વર્ગવાસ
 થઈ ગયા છે સામેથી પેલો જવાળ જોમ વાળે કે તમારા
 પિતા સ્વર્ગવાસ થયા-હેવ થયા તે અભુગત થયું, કારણ કે
 સ્વર્ગવાસ થાય તેવું તમારા પિતાનું કરતુક નહોતું કોઈની
 ભાગવગથી ગયા હોય તો બહુ અભુગત બન્યું કહેવાય
 જેમણે બાહ્યવયમાં બોલખના ધંધા કર્યા છે સુવાની ગદા-
 પચીસી જેવી ગાળી છે વૃદ્ધવય હોણપતામા વિતાવી છે
 તેની ગતિ સ્વર્ગની થાય જ કેમ? કુર્મતિમાં જવા જેવાં જેનાં
 કર્મ હોય તેને અતકાળે ચોખ કરવો પડે છે પ્રમવિહોણા
 જીવનમા શાગદ્ધની પ્રાધાન્યતા વતવી હોય છે તેના
 કારણે નિકાચિત્ત કર્મ બાધી કુર્મતિના મહેમાન બની જાય
 કે તે બિચારાને સ્વર્ગનાં બારાં કયાથી જોવાનું હોય?
 પાછાં રહેનારા સ્વર્ગનો પણ શાગનાં કારણે વિલાપ કરે છે
 કોઈ જોકે શેઠ ગરીબાઈમા સપડાતાં વિચાર કર્યો,
 કે પરદેશ જઈ કમાણી કરું તો ઠીક, હવે બહોં ઉદાર
 નથી બે થપનો બાબો છે અને સ્ત્રી છે સ્ત્રીએ રત્ન આપી
 શેઠ પરદેશ ગયો પુણ્યના ઉદયથી સારી કમાણી થઈ શકે

વરસમા સારી એવી કમાણી કરી, ઘેર આવવા માટે ટપાલ લખી કે, અમુક તારીખે હું આવુ છું. હવે પોતાનું ગામ સ્ટેશનથી ત્રણેક માઈલ દૂર છે. છોકરો સામે આવેલ, પરંતુ રાત્રી થઈ જતા અને પિતાને ન ઓળખી શકતાં ધર્મશાળામા સૂઈ રહ્યો તેનો પિતા બાળુના જ ઓરડામા ઉતર્યો છે, પરંતુ ઓળખી શકતો નથી. હવે રાત્રીના સમયે, બિઘમા છોકરાને લય કર સર્પ દશ દે છે બાળકનું પ્રાણુ-પખેરું બિડી ગયું. આ તરફ બાપને કંઈ જ ખબર નથી. સવાર પડતા મુસાફરો બિચ્છા બાધી પ્રયાણ કરવા તૈયાર થાય છે, ત્યાં આ બાળકનું મડદું જોયું બધાને પૂછવામા આવ્યું પણ કોઈએ ન કહ્યું કે આ મારો પુત્ર છે

પાસેના ઓરડામા રહેલા શેઠને પૂછવામા આવ્યું કે તમે જરા જુવો તો ખરા, મડદું પડ્યું છે શેઠ કહે ‘જવાની તૈયારી કરી રહ્યો છું ત્યાં સવારમા મડાના દર્શન કયા કરાવો છો!’ એમ કહી શેઠે મડદા સામું પણ ન જોયું બાળકની અંતિમ ક્રિયા માટે ખરડો શરૂ થયો. શેઠે તેમા પણ કંઈ આપવા તૈયારી બતાવી નહિ. ધર્મશાળાના માણસો બાળકે જે કપડા પહેર્યા છે તેને તપાસવા લાગ્યા તો ગજવામાથી એક પત્ત લખેલું નીકળે છે આ પત્તુ દેખાડવામા આવતા શેઠને ધ્રાસકો પડી જાય છે. પોતાના જ અક્ષરો જોઈ, શેઠ પોકેપોકે રડવા માડ્યો. પુત્રના મડદા પાસે ઢગલો થઈ ગયો બધા આશ્ચર્ય પામી ગયા કે, અરે! શેઠ બાપણુના પૈસા દેવામા આનાકાની કરતો હતો, હવે કેવું છાતીફાટ રુદન કરે છે!

બાળકની અંતિમ ક્રિયા કરી, શેઠ પોતાને ઘેર આવે

છે આજણામા પગ મૂકતાં જ શેઠ ઢીલો થે સ ધર્મ માગી પોક
 મૂકી, સીનો હજી શોકમા પલટાઈ ગયો ધર્મશાળામાં તો
 ધણાય માણસો હતા શેઠ પણ હતા, પણ જ્યારે મારાપણનો
 માર લાગ્યો, ત્યારે અક્ષાટ દુ ખ લાગ્યું જાણપણ જો દુ ખનું
 કારણ નથી ધર્મશાળામા જધાંયે જાણ્યું કે, બાગક શુભરી
 ગયો છે તેથી કઈ જધાને દુ ખ થયું ન હતું જ્ઞાન સમ
 જણ આવે છે ત્યારે રાગ રોવશવે છે જેટલા રાગ તેમજ
 દુઃખ માટે દેવાધિદેવ કહે છે કે, તમે તમારે હાથે તમારા
 પગ ઉપર કુહાડો મેલો નહિ. રાગમા જધાયેલો જીવ ધણ
 પાપ બાધે છે

સ સારસ્વી મહાઅટવીમા પ્રચાલુ કરવાનું છે પરભવના
 સાતા ॥ બાધ્યા ? ધર્મના જ્ઞાતા બાધવા માટે જ મનુષ્ય ભવ
 વખાણ્યો છે જેણે ધર્મનું આરાધન નથી કર્યું તે પરભવમા
 જતાં થકાં દુ ખી દુ ખી ધર્મભય છે ત્યા તેને અનુકૂળતાઓ
 મળવી નથી જો જીવને સુખી થવું હોય, તો ધર્મનાં જ્ઞાતાં
 બાધી જ્યો હજુ મૂળપુત્ર માતાને શુ કહેશે તે અધિકાર
 અવસરે કહેવાશે.

બ્યાખ્યાન ૬૬ શ્રુ

સવત ૨૦૨૦ના સાદરવા વર્ષકે ૭ ને સંવિવાર તા ૨૭-૯-૧૪

સિદ્ધાંત જોટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ પ્રભુજે
 સિદ્ધાંત પ્રકાશ. ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના ૧૯ મા અધ્યયનમા
 ભગવાન ક્ષરમાવ છે

“ અધ્યાનં જો મહંત તુ, મપાહેઓ પયજ્જઈ ”

ગચ્છન્તો સો સુદ્ધી હોઈ, છુઆ તળ્હા વિવજ્જિઓ ॥૨૦॥

મૃગાયુત્ર માતાને કહે છે લાળી અટવીની અંદર જે મુસાફર ભાતુ લઈ પ્રવેશે છે, તે મુસાફરીએ જાતા થકા સુખી થાય છે, તેની ક્ષુધા અને તૃપ્તિ ટળી જાય છે તે દુખી થતો નથી મુસાફરી કરનારને ભાતાનો પ્રબંધ કરવો પડે છે

લાંબી મજલે જાવું પડશે, ભાતા વિના કેમ ચાલી શકશે,
ધર્મનું ભાતુ ખાંધ મુસાફરી, ભાતુ ખાંધી લે-મુસાફરી,
હો કિતના મહેમાન મુસાફરી, ભાતુ ખાંધી લે-મુસાફરી.

જેને લાખો પથ કાપવાનો હોય, તેને ભાતા વિના કેમ ચાલે ? દેહને જેમ ખોરાકની જરૂર છે, તેમ આત્માને ધર્મની જરૂર છે, જે ધર્મનું ભાતુ ખાધશે, તે દુર્ગતિ જતા અટકશે

एव धम्म ऽपि कारुणं ज्ञो गच्छइ परं भव

ગચ્છન્તો સો સુદ્ધી હોઈ અત્પકમ્મે અવેયણે ॥૨૧॥

એવી રીતે-જે ધર્મોરાધન કરીને પરભવમા જાય છે, તેને અલ્પવેદના હોય છે તે હળુકમી હોય છે તેનો આત્મા શાંતિમય જીવન જીવે છે સ સારના રાગદ્વેષ બંધનોને તડો-તડ તોડી નાખે છે ગાઠ રહિત થઈ જાય છે, પછી સાત લય માહેલો કોઈ લય, તેને હોતો નથી મરણનો લય પણ તેનાથી દૂર ચાલ્યો જાય છે જેણે ધર્મનું આરાધન કર્યું નથી અને સ સારને આગળ કર્યો છે, તે મોક્ષના અનંતા સુખને પ્રાપ્ત કરી શકતો નથી

મહાવીર પ્રભુ કહે છે । હે પ્રમાદી જીવો પૈસો એ શરણુભૂત નથી. તે દુર્ગતિમાથી બચાવે તેમ નથી જીવ પૈસા

માટે રાત અને દિવસ કાળ કે અકાળ, જોતો નથી ને અદમાના વિચાર કરવા બેસે ત્યાં શિવ આવી જાય, જ્યારે વેપારની વાતમાં આખી રાત જોકલો જોકલો વિચાર કર્યા કરે, યાત્ર્યા કરે.

રાત્રી ક્યાં પસાર થઈ જાય છે તેની ખબર પડતી નથી જે આત્મ તત્વના પ્રેમીઓ છે, તે જોમ ચિત્તવન્ય કરવા હોમ કે હે આત્મનાં ! તું સ્વતત્ર-પરિપૂર્ણ છે, તને તારા ધરની ખબર નથી તેથી તને શાન્તિ નથી, ખરેખર તું સ્વધરથી જૂલો પડ્યો છું પારકાં ધરને તું તારું રહેઠાણ માની બેઠો છું, પણ બસ ! જોમ અશાન્તિનો અત નહિ આવે શાન્તિ, સુખ તો તારા સ્વધરમાં જ્યાં છે, પરંતુ લક્ષ્ય છેડી, તારા ધરમાં અનતા ખજાના જ્યાં છે, તેને સ્વાગત તો ખરો ! અરે હવે ? જ્ઞાન-દશ નથી તું ભરેલો, તેમાં તું નબર નથી કરતો ને બહારના વિષયોમાં જ નબર કરી કલેશ અને દુઃખ લોગવે છે તારા ધરમાં નબર કર તો વિષયોના કલેશ વગરનું અતિન્દ્રિય, શાન્ત સુખ ભરેલું છે જોમાં નથી ઠાંઈનો અકૂશ, કે નથી ઠાંઈ વિન્ન-જોમ સિદ્ધોને પરંતુ કંઈ પ્રયોજન નથી, તેમ સ્વક્રિય સુખના અનુભવમાં પરંતુ પ્રયોજન-જોશ-કે ટેકો જોતો નથી. તેને ત્યાગીને અમાની હોવો દુઃખ બાંધવાના પરિણામો જ્યાં કરે છે અને ખરી દુઃખ લોગવવા તાણે રાડ પાડે છે સુખ લોગવવા આઠે છે પણ સાચા સુખના ઉપાય સેવતા નથી. હન્દ્રિય સુખમાં જ સુખ માની તેમાં અટકે છે, પણ તેમાં તો દુઃખનો જ અનુભવ થાય છે

પૂવના પ્રયોજાયે જાણે કદાચ કરાડપતિ થાય કે અળખે પતિ થાય, પણ બિચારો કપાયથી ઉઠેલો છે સ્વક્રિય-

વિકલ્પની હારમાળામાં શાન્તિનું વેદન કરી શકતો નથી. એને કોઈ પૂછે, ભાઈ ? તને કોઈ આવે છે ? કોઈનું સામ્રાજ્ય તારા ઉપર રાજ કરે છે, કે તું કોઈ ઉપર રાજ કરે છે ? પ્રકૃત્ત તને દબાવે છે કે તું પ્રકૃત્તિને દબાવે છે ? પ્રત્યુત્તરમાં કલેશથી કંકળતા શબ્દો સિવાય કોઈ નહિ મળે તમે ઇન્દ્રિયોના ગુલામ છો ? ઇન્દ્રિયો જેમ નચાવે તેમ નાચો છો કે ઇન્દ્રિયોને ગુલામ બનાવી છે ? સ્વતંત્રતા કોણ પ્રાપ્ત કરી શકે ? જે ઇન્દ્રિયો તથા મનનો ગુલામ ન બને તે અને ગુણના ગુલામી રંગ પ્રગટાવે તે વિષય-કષાય ઉપર વિન્યય મેળવે તે જ સાચો વિજેતા છે ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના પહેલા અધ્યયનમાં ભાવભરપૂર ગાથા છે

અપ્પો ચેવ દમેયન્વો, અપ્પા હુ खलु दुह्मो ।

અપ્પા દન્તો સુદ્ધી હોઈ, અસ્સિ લોપ પરત્થ યા ૧૫ા

જો સત્તા નિશ્ચયે ચલાવવી જ છે તો આત્મા ઉપર ચલાવ. આત્માની 'પરિણતિઓ કેવું કામ કરી રહી છે ? કેવી રીતે પ્રકૃત્તિઓ પજવી રહી છે ? તેને દમન કર જો તમારે તમારું હિત કરવું હોય તો આત્માને દમો બહારના નોકર-ચાકરો ઉપર હુકમ ચલાવનાર અને પોતે બેકામ વર્તનાર વ્યક્તિઓ અધોગતિમાં જવાની છે. ભગવાન કહે છે 'તું તારા આત્માને દમ' બીજા ઉપર હુકમ ચલાવનારને વખત આવ્યે જ્યારે પોતાને, તે હુકમનું પાલન કરવું પડે છે ત્યારે હાજી ગગડી જાય છે ઇન્દ્રિયોના ગુલામ ન બનવું વિષય-કષાયના સેવન ન કરવા, વગેરે સત્ પ્રવૃત્તિ આત્મદમનની છે એકેક વેણુ ગાંઠે બાંધી રાખશો, જતું નહિ કરો, તો આખો સ સાર દેવી રીતે જતો કરશો ? નિદા, વિકથા, ક્રોધ, માન, માયા,

હોબ શાગ, દેવ, મોહ આદિમાં ખટવાઈ ગયો છે પોતાની
હોનારવ પોતે સર્જે છે દશવૈકાલિક સૂત્ર, નવમુ અધ્યયન,
ત્રીજા ઉદ્દેશાની છઠ્ઠી ગાથામાં પ્રભુ દર્શાવે છે

સજ્ઞા સદૈવ આસાદ કંઠયા, અમોમયા રચ્છકથા નરેવ ।
અજાતપ ઝો ર સદૈવજ કદવ્ય ગર્હમય કલ્પ સરે ન પુરોહિત ।

શેઠ નોકર સામે ધમપછાડા કરે છે તે આકર્ષ વચન
કહે છે નોકરને ગરજ છે એટલે શેઠનું બધું સહન
કરે છે, ને ઉપર જતા કહે છે, આ તો હું અહીં ગામની પાક
છે બોનસ સાડુ આપે છે માટે શેઠના બોલ્યા સાડુ
એતો નથી. કાંટા જેવાં વચનો પણ સહન કરી શકે છે
તેમ આપણને કોઈ ઢાઢણમા ઢાઢણ કાંટા જેવાં વચનો કહી જાય
તો ધર્મલક્ષે સહન કરી શકશું ? બોલનારે બિચારે બાલ છે,
અજ્ઞાની છે તે તો બોલે સમજણે કાંઈ તે બોલે નહિ ને
બોલે છે તે અણસમજી છે જેમતેમ સાધા છેડનાર પોતાની
અજ્ઞાનતાનું પ્રદર્શન કરી રહ્યો છે સામે બે જ્ઞાન હોય, ધમ
પરિણમ્યો હોય, ઉપાશય સેવ્યા હોય, આખ્યાન સામળ્યો
હોય મત કયાં હોય તો તેનું 'Standard' પોણું કેટલું જિંતુ
હોય ? તે આજ સામે આજ ન હોય ? બે તુ કોધ કરીશ
તો કોણ ધોળી અને કોણ સાધુ ? જન્મે બે કોધને વશ
થયા તો જન્મે હલકટ થયા પ્રકૃતિના ગુલામ જન્મે જન્મા
સાધુનું માપ વજનના ઉપરથી નથી નીકળતું સમતાભાવમા
રમણ કરે તેનું નામ સાધુ બ્રહ્મચર્ય પાળે તેજ બ્રહ્મણ
જ્ઞાનવત્ હોય તેજ યુનિ અને તપ કરે તેજ તપસ
ઉત્તરા સૂત્ર અ. ૨૫

સમયાપ સમણો હોઈ, વમ્મચેરેણ વમ્મણો ।
નાણેણ ય મુણી હોઈ, તવેણ હોઈ તાવસો ॥૩૨॥

તમારે કેવા થવું છે ? જેમ બાળક કોઈને પત્થરો મારે, પણ જો તેનો ઘા છટકી ગયો, સામાને વાગે નહિ તો અતરમા દુ ખી થાય, પછી ખીજો મારે, એમ જ્યારે નિશાન બરાબર લાગે ત્યારે હાથ કહી સતોષ અનુભવે, બદલો વાળ્યાની શાન્તિ મેળવે તેમ તમે એક પછી એક સોગડી માર્યે રાખો છો આ ચેષ્ટા બાલ ભાવની છે ક્રોધ કરવો એટલે મનોબળનું મોટું મીડું સમજજો જે સહનશીલ છે તે, મનુષ્ય, તિર્યંચ, દેવના પરિસહ આવે તેને સમ્યક્ પ્રકારે ખમે તેની દષ્ટિ ઉપાદાન સામે હોય. ચાલ્યો જતો હોય, માથેથી નળિયું પડ્યું, માથું ફૂટી જાય, તે કર્મનો ઉદયકાળ પરિપાક થયો ત્યારે આમ બને છે પૂર્વે કંઈ ઝેરના છાટા નાંખ્યા હોય, સુખ કોઈને આપ્યું ન હોય, સૌ ઉપર હુકમ જ ચલાવ્યા હોય, પોતે જિનેશ્વર દેવના દ્રુમનોના અનાદર કર્યા હોય, એના પરિણામો જ્યારે ઉદયમાન થાય છે ત્યારે સેવતા અરર થાય છે ત્યારે કહેશે, આવા નહોતા બંધ્યા

દશ છોકરીના કહેણ આવ્યા હોય, પણ કર્મના કબાલા ઉદય થવાના હોય તો તે જ છોકરી નજરમા આવશે. નવને ના પાડી દે અને એક સાથે ગોળ ઘાણા ખાય કુકુમ વરણા પગલે વહુને ઘેર આણી પ્રાત કાલે પ્રભાતિયા ગાય કે -

સૂરજ ઊગ્યો રે કેવડિયાની ફણ્ણરો, કે વેણ્ણલાં બલે વાયાં રે

વેણ્ણલા વાયા કે કાળી અધારી રાત છાઈ. કાઈ પણ કારણ હાથમા આવે તો બહાનું લાવી ઝગડે છે “બાઝ કા બાઝનારી લાવ” એવી વહુની પ્રકૃતિથી ઘરના બધા

માણસો તો જ થઈ જાય છે પૂર્વે કોઈનું સુખી કુટુંબ ભેડ
 થકયો નથી, તેના પ્રતાપે તેના કુટુંબમાં એવા જ માણસો
 પાડે છે હમ જાણીએ તે ઉદયમાં આવ્યું હવે જીવ એ
 વેદવા સમયે સમાધિમાં રહે, તો જનતા કર્મની નિજ શ યાચ
 છે જ્યાં સુખી નિમિત્ત નથી આવ્યા, ત્યાં સુખી તો ઉપર
 ઉપરથી થાત દેખાતો હોય પણ નિમિત્ત ભટકાય ત્યારે જાનર
 પડે કે સપ સુવાળો દેખાય છે પણ પૂછડી જાણ કે કુદાસ
 માસ્તો હોય તેમ ધર્મ પામ્યા હોય તેની પરીક્ષા નિમિત્તો
 વખતે છે, એ પરીક્ષા પાસ કરવા માટે પૂવની તૈયારી ભેશે.
 કેટલો અભ્યાસ કર્યો છે ? મરતી વખતે કેવી સમતા છે ? કોઈ
 તમારો ભાવ પૂછતા ન હોય એવા આકરી કરતા ન હોય છતાં
 કોઈ ઉપર ભેવ ન કરવો આત્માને હમવો એ કાંઈ નાની સ્ત્રી
 વાત નથી. આત્માને હમનાર આ લોકમાં પણ સુખી થાય છે
 અને પરલોકમાં પણ સુખી થાય છે તેનો મોક્ષ નજદિક થયો.

જીવનને પ્રકાશમાં લાવો, પાપનો દાક-પછેડો છોડી
 દો આ ભવનાં પાપ સાંભળતા હોય તેને બહેરમાં લાવો
 છે કે જાન બહેરમાં લાવો છો ? ડોક્ટર પાસે ફરી જઈ એમ
 કહે કે મને પેટમાં વાસામાં, કાનમાં આંખમાં, કયાંય દુખતું
 નથી, ત્યારે ડોક્ટર કહેશે ભાઈ ? તારું સાડું મારે સાંભ
 ળતું નથી હા ક્યે કેહાણે થાય છે તે વાત જરૂરીને આપ
 અત્ય મેળવવી હોય તો ડોક્ટર પાસે રાજને પ્રકાશમાં લાવે
 છે દાંકપછેડા કરતો નથી તેમ શુદ્ધ પાસે તમે સારા છે,
 એમજ દેખાડવું છે ? કે કેટલા કેવા અવશુષ્ક છે એ દેખાડું
 છે ? નમ્રે જાહી સામાયિક કરનારા જોડે એમ માની લેવું
 ? સારા-સુવાળા છે ! સમજાવે શક્ય નહિ નીકળે તો મરજી-

સમાધિમરણ નહિ થાય. છેલ્લી જિંદગી સુધારવી હોય તો, સુયોગ્ય સદ્ગુરુ પાસે પાપોનો એકરાર કર્યા સિવાય છૂટકો નથી સાવધાની પૂર્વક પાપને છોડો. સાપ જેવાં પાપ સઘરવા જેવાં નથી, કાઢવા જેવાં છે. આજે અજ્ઞાનીઓ પાપની વાત કોઈને કહે નહિ, પણ ખરડામા દશ રૂપિયા લખાવ્યા હોય તે દશ જણાને કહી ખતાવે આજે ફલાણા ગૃહસ્થ તરફથી પારણાં કરાવ્યાં તે અમે હો ? સામેથી, અહો ! ખડું લાલ લીધો, આલું સાલળે ત્યારે નિરાંત થાય, ૩૨ કોઠે દીવા થાય .

રુ'વે રુ'વે ભર્યાં પાપ મલુજ, મારે રુ'વે રુ'વે ભર્યાં પાપ રે,
કીણુ વિધે હવે હું ઉગરું મલુ, શરણુ ઝહું મેં આજ રે,
શરણુ ઝહું મેં આજ મલુજ, મેં તો શરણુ ઝહયું મલુ આજ રે,
મારી બેડલીને ખૂડવા ના થો, મલુ શરણુ ઝહયું મેં આજ રે

જે જીવ પોતાના આત્મા સામે નજર કરતો નથી તે ઇન્દ્રિયના વિષયોમા લપટાઈને ક્ષણિક સુખને માટે શાશ્વતા સુખને ધકકે મારે છે. સયમ ચારિત્રને લૂટાવી નાખે છે

લગવાને વીસમા અધ્યયનમા અનાથીમુનિ દ્વારા અનાથતા દર્શાવતા કહ્યું છે .

ન ત અરી કળ્ઠં છેત્તા કરેહ, જ સે કરે અપ્પણિયા દુરપ્પયા ।
સે નાહહ મચ્ચુમુહં તુ પત્તે, પચ્છાણુતાવેણ દયા-વિહૂણે ॥૪૮॥

“ માથાનો વાઢનાર દુશ્મન, જે ખૂરુ નથી કરતો, તેનાથી વધારે અહિત પોતાનો જ દુષ્ટ આત્મા કરે છે શત્રુ પણ આત્મા પોતે જ છે માટે જિતેન્દ્રિય બનો પૈસા માટે, સ્ત્રી, બાળકો, મોટાઈ-માન મેળવવા કેટલા અનર્થો કરે છો? આ પાપ તમને કયા લઈ જશે?

વેપાર અથે જતાં, દેવદત્ત, જગત્તમાં ભૂલો પડે છે, જગત્તમાં હાથીના ઠેાળાં છે, કયાથી નીકળવું તેની ખબર પડતી નથી હાથીઓમાં જોકે શીસરાજ હાથી વિશ્વક્ષણ છે. ભય જ્ઞાન્ત થયેલા દેવદત્તને ઇચ્છારાથી સમજાવે છે કે અમે તને મારશું નહિ

તિથ ચના ભવમા પણ કેવી સેવા ! મેઘકુમારના જીવે પૂર્વે હાથીના ભવમાં સસલાની દયા પાળવા અહીં દિવસ સુધી જોકે પગ અધર રાખ્યો. સાંધા જલાઈ ગયા પ્રાણી માત્રની અનુકંપા આવી જોટલે અજવડતા વેહીને પણ અન્યને સગવડતા કરી હીંમી પછી જ્યારે દાવાનગ ચાંત થયો સૌ પ્રાણીઓ વીજરાયા, ત્યારે જ્યાં પગ નીચે મૂકવા ભય છે ત્યાં પગની નસ તૂટી ભય છે, મરીને એણીક શબને ત્યાં ધારિણી રાણીની કૃપે મેઘકુમાર પણે અવતરે છે ત્યાં આઠ કન્યાઓનો ત્યાગ કરી, મહાવીર પ્રભુ પાસે દીક્ષા લીધી જોકાવતારી બન્યા. હાલ વિજય વિમાનમાં બિરાજે ૩ અર્ધસા ભાવે બધાયેણુ પુણ્ય ક્યાં ખેલ્લી ગયું ! તીર્થંકર દેવના સાનિધ્યમાં મૂકી દીધા દયાના પરિણામ તે જીવો! સંસાર કપાઈ ગયો. (ભાવિ નેજમ નયને લક્ષમાં રાખીને સંસાર પરિત્ત કથાની વાત કરી છે).

શીસરાજને દેવદત્તની દયા આવી. પીઠ પર બેસાયો. ઘોઠાક હાથી દાત આપ્યા અને જગત્તને રસ્તેથી ધારી મામ ઉપર મૂકી દીધા. દેવદત્ત ગામ બેજો થઈ ગયો. હાથીદાંતના પુકળ પિસા આવે ઘણા થોડા. મમયમાં પિસાદાર થઈ ગયો. લાભ ત્યાં લાભ વધે. જોટલે મોટી ગાદી બનાવી કરી તે જ

વનમાં દેવદત્તે પ્રવેશ કર્યો. શીલરાજે સૂઢથી આદર કર્યો. દેવદત્ત કહેવા લાગ્યો કે, અગાઉના હાથીદાંત આપેલા તે તો ચોર લઈ ગયા હવે થોડા હાથીદાંતની જરૂર છે, માટે આપો. શીલરાજે સમતિ બતાવી એટલે દેવદત્ત આખી ગાડી ભરી લીધી અને દોરડું શીલરાજના પગ સાથે બાંધી દીધું.

આ પ્રમાણે હાથીદાંત પોતાને ગામ લાવવા મંડ્યો, તેને તો ધધો થઈ પડ્યો, શાહુકાર થઈ ગયો. માગણી થવા લાગી કે જીવતા હાથીના હાથીદાંત લઈ આવો દેવદત્ત પાછો શીલરાજ હાથી પાસે વનમાં આવે છે શીલરાજે પૂછ્યું 'કેમ આવ્યા? તો કહે 'અકમી'ના પડીયો કાણો,' આગલું લઈ ગયો તે ભેટ દેવામાં આવ્યું ગયું, ઉપરથી કહેવાયું કે, જીવતા હાથીદાંત લાવો તો ખરા ! તમને થોડું દુઃખ અપાય છે ! શીલરાજને દયા આવી, મારે મોટા દાંતને શું કરવા છે, દેવદત્ત કરવતીનું સાધન લઈને આવેલો તે વડે અરધા દાંત કપાવ્યા વેદના ખમીને શીલરાજે અર્ધા દાંત કપાવ્યા બીજીવાર આવ્યો મૂળમાથી સાણસાવતી ખેંચી કાઢ્યા.

લોળો ભદ્રિક શીલરાજ માનવીના કપટને સમજી શક્યો નહિ. પોતાની લલમનસાઈથી મૂળમાથી દાંત કાઢી આપ્યા ધોરી નસો તૂટી જતા શીલરાજ ખેશુદ્ધ બની ગયો, લોહીની નદીઓ વહેવા માડી, આખો બહાર નીકળી ગઈ, તીવ્ર વેદનાથી શીલરાજનું પ્રાણુપ ખેરુ ઊડી ગયું. દેવદત્ત રાજી થતો હાથીદાંત લઈ ઉપડ્યો.

કર્મ કોઈને મૂકતા નથી વટોળીયો આવતા વનમાં વૃક્ષો ઘસાવા લાગ્યા, તેમાથી અગ્નિ પેદા થતા, દાવાનળ

લાગ્યો. દેવદત્ત તેમા બળીને લડયુ થઈ ગયો. કર્મના પરિણામે દુર્ગતિમા આશ્રયો ગયો.

બીજાને દુ ખ આપનાર અનેકવાર દુ ખી થાય છે બીજાને થપ્પક મારનારને અનેકવાર થપ્પક ખાવી પડશે, બીજાને લૂટવાનો ધંધો કરશે. તો વારવાર તમારે લૂટાડું પડશે. ગુન્હો એક સેક કર્મો હોય તે કેટલા ભુગનાભુગ સુધી અરે જ મટીય સુધી આ ભવને પરભવમા પણ શિક્ષા લોમ વવી પડે છે.

ગાનીબો કહે છે કે, બીજાને જુસી પડાવી લઈ, ધનભંડાર તર કરવો, પણ પૈસો ત્રાણરૂપ નથી. પરભવનું ભાતું પૈસો નથી પણ ધમ છે. માનવી સૌથી મોટો મજાક છે, ફરેક નાનાં મોટા માણીબોના રક્ષણની જવાબદારી તેના શિરે છે. પરંતુ આવનો માનવી તું મોટો નહિ, પણ માનવી તું ઓટો. આ કહેવત સત્ય કરી બતાવે છે.

મૃગાપુત્ર માતાને કહે છે સમય દૂર છે મોઢે ધર્મના ભાર્તા બાંધી દ્યો. સસાર અટવીમાં ભાતા વગર ચાલશે નહિ આ તક અણુમોલી મળી છે, તેમા આત્માનું ઉચ્ચ કરણ થાય તેમ કરજો. આ સબંધમા વધુ અધિકાર અવસર કહેવાશે.

વ્યાખ્યાન ૬૭ સું

સં. ૨૦૨૦ ના ભાદરવા વદિ ૮ ને સોમવાર તા. ૨૮-૯-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાલે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ. પ્રભુએ સિદ્ધાંત પ્રજ્ઞા ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના ૧૯ મા અધ્યયનમા મૃગાયુત્ર માતાને કહે છે

અહા ગેહે પલિત્તમિ, તસ્સ ગેહસ્સ જો પહુ ।

સારમણ્ઢાણિ નીણેહી, અસાર અવજ્ઞહ ॥૨૨॥

પરમ તીર્થ કર ચોવીસમા જિનેશ્વરદેવ, સ પૂર્ણજ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર્યના ધરનારા, પરમકૃપાળુ પરમાત્મા, જગતના જીવોને તારવા અર્થે, ન્યાય કરવા અર્થે, પોતાનો કંઈ સ્વાર્થ નથી, છતાં પોતે જે ભાવે છૂટયા તે ભાવની અનુભવ સહિતની વાત પ્રગટ કરી બતાવે છે આ સ સાર જન્મ, જરા, મરણથી બળી જળી રહ્યો છે આ સ સારમા કયાય શાંતિ નથી. ક્ષણે, ક્ષણે, આત્માના અનંત ગુણોનો હ્રાસ થઈ રહ્યો છે અનંત જન્મ મરણની ફાંસીમાથી આત્માને ઉગારવો હોય તો ધર્મનું શરણું લેવું જોઈશે

લકતામરસ્તોત્રમાં માનતુંગ આચાર્ય પ્રભુની સ્તુતિ કરતા કહે છે જે “ત્વામેવ સમ્યગુપલભ્ય જયન્તિ મૃત્યુ” તમારું શરણું લે છે, આરાધે છે, તે મૃત્યુબંધ બને છે મૃત્યુને જીતવાનો રસ્તો હે મુનીન્દ્ર ! અન્ય કોઈ સ્થળે નથી ચોકખો શુદ્ધ કેવળી પ્રજ્ઞીત આ માર્ગ છે આ માર્ગે પ્રયાણ કરી અનંતા જીવો સિદ્ધ થયા છે શિતળીભૂત થયા છે. આ

માર્ગનું આરાધન કરીશુ તો નક્કી આપણા કર્મ ખપી જશે અને પરમાત્મા પદે પહોંચી જશુ. દરેક આત્મા સ્વતંત્ર છે સ્વતંત્રપણે ભાવ કરી શકે છે, અને જેવા ભાવ તેવું પરિણામ બંધના ભાવથી સાર વધે છે જે ભાવે બંધ તે ભાવે મોક્ષ નહિ અને જે ભાવે મોક્ષ તે ભાવે બંધ નહિ. આમ બંધ અને મોક્ષના સ્ત્રોત જુદા જુદા છે વિષય, કંપાદિ, રાગદ્વેષ, માન માયા, લોભના સેવનથી મોક્ષ છે. છે મોક્ષ એકતા હોય તેણે વિકારી ભાવોથી સઠસઠ કર્મોથી નિવૃત્ત થવું પડશે.

આત્મા પોતે નિશ્ચયનયે મોક્ષ રૂપ છે, મુક્ત સ્વરૂપ છે મોક્ષ જીવનો ધાર છે, કાઈ જઠ-દેહનો થતો નથી. મોક્ષ પામવાની લાચકાત જીવ ધરાવી રહ્યો છે પુરુષાર્થ કરે તો પરમ પદની પ્રાપ્તિ કરી શકે છે આ પદ પોતાના ધરનું છે સિદ્ધ દશા એ અસહી ધર છે, વ્યાર મતિ તે તો જાદૂવી તર છે આ ધરમાં તો નોટિસ આવે કે જટ ખાલી કરો. તો છેડી દેવું પડે છે ટાઈફોઈડ થયો, તેમાં માંઠ બચ્યા તો અકરમાત થયો, તેમાં કાંઈક બચ્યા તો ન્યુમોનિયા થઈ આવ્યો. એમ દુણુ દુણુ થતો બચ્યો, પણ આવતી કાલે મરવાનો નથી એમ ખતુ ? ના ; એક વખત તો જવાના.

અવસર ઊર ઊર નહિ આવે,

જનુ બને તુ ઠરશે જલાર્થ જનમ જનમ મુખ પાવે... અવસર

તાન છૂટે પન કોન કામકો, કાયકુ દુષણ કલાવે

જ્ઞાન દયન મનુ જહાત પ જમી

સમરી સમરી મુળમાવે... અવસર

રાત્રી કહે છે ગજજ મનુષ્ય સ જ્ઞાતા છે જુગલિયા વિરતિ પામી શકતા નથી. આવકપણુ પણ અગીકાર કરી

શકતા નથી. જુગલિયા કાળ કરીને દેવલોકમાં જાય. સ મૂર્ચ્છિમ મનુષ્યો અપર્યાપ્તા જ મરી જાય છે, ફક્ત પંદર કર્મ ભૂમિના મનુષ્યોમાં જ મોક્ષની લાયકાત છે, તેમાં તમારો નખર લાગે તો કેવું સુંદર ? હવે ધર્મ કરવો છે, કે ધન પાછળ ભેરશોરથી પાપ કરવાં છે ? શું કરીએ, સ સારી છીએ, એવી દલીલ કરી પોતાની નખજાઈ (પાપ) છૂપાવે છે. પણ તમને કોણ સાધુ કહે છે ? તમે માર્ગાનુસારી પણ નથી એમ કહેવું ને ? સમકિત સંમુખ થનાર જીવ ન્યાયસપત્ત દ્રવ્ય મેળવે, એ પહેલો બોલ છે જ્યારે આજે કેટલા છળ-પ્રપચ કરી ઘોળે દહાડે ઘોળે કપડે ઘોળામાં ધૂળ નાખે છે ? કર્મ ઉદય-માન થશે, ત્યારે ત્રાહિ ત્રાહિ પોકરાવશે, પછી ત્યા તમારું કંઈ પણ ચાલશે નહિ

કરી દયો હિસાબ, તમે પુણ્ય ને પાપનો,
જલ્દી તો પડશે, છૂટકો નથી કોઈના બાપનો.
આજ નહિ તો કાલ છે, જીવન દહાડા ચાર છે,
જીવાભાઈ જુઓને, જરા પાછું વાળીને.
જીવન એજો જાય છે, મૂરખ શું મલકાય છે,
જીવાભાઈ જુઓને, જરા પાછું વાળીને

જીવાભાઈને લલામણ કરે છે. જિ દગીમા કેટલું સારું અને કેટલું ખરાબ કર્યું તેનો હિસાબ કર. કયું પદ્ધતિ નમે છે ? દરેક જીવને જીવાભાઈ કહી સંબોધ્યો છે સિદ્ધા સિદ્ધિ મમ દિસતુ કાળા વક્રમ કરે અને પછી કહે, મારે સિદ્ધપદ જોઈએ છીએ. આ દગ છે માગવાના ! લાયકાત પ્રગટાવો તો જરૂર મળે આચારાગસૂત્રમા ભગવાને કહ્યું છે હે પુરુષ ! તું સત્યનું સેવન કર જિ દગી થોડી છે, માથે મોતના નગારાં વાગી રહ્યાં છે કાળરાજાનું સૈન્ય કૂચ કરતું આવી રહ્યું છે.

છતાં કેટલા કાવાકાવા, પ્રપંચો ? માટે કહે છે ડાહ્યો પુરુષ
સચસ્તાજાણ સે સવદ્વિષ વીથ કર જેવની સત્ય આસ્રમાં
ઉપસ્થિત થાય છે

ભગવતી સૂત્ર. — ‘નિમ્ગ ય પાવયજ’ પુરમોવાર વિહાર’
જે ભગવાનની આજ્ઞા આગળ કરી ચાલે છે, આચારામ
‘સે મેઢાથી માર તરતિ’ તે મરણને તરી બાય છે ‘નિમ્ગ
મગ્ગ વિરયસ્સ તિથેમિ’ તેને માટે રજળવાની ચાર ગતિ
નથી પાશ્વથી સિદ્ધગતિ તેને માટે શુદ્ધી બધ છે તમને
બીક લાગે છે કે હાય, હું મરી જઈશ, પણ તમે કેટલા મોત
કરીને આવ્યા છો ? હિસાબ નીકળે તેવું છે ? ના અનાદિ
કાળથી રજળતો, કુટાતો, પીગાતો, છેદાતો, લેદાતો, મુસાફર
અહીં સુખી તો પહોંચ્યો, મનુષ્યભવ પાશ્વ ઇન્દ્રિય આયક્ષેત્ર,
ઉત્તમકુળ, સફળકર્મો બ્રેમ વીતરાગની વાણી સામળવા મળી
મોક્ષમામ મળ્યો. હવે જો રજળવાનું થાય તો આ બધું મશ્તુ,
ન મશ્તુ બરાબર ગણાયને ? હવે ભવિષ્યમાં ભવ નથી
જોતા તેમ આત્માથી નક્કી કરેા પરિમિત આયુષ્યમાં અપ
રિમિત સસારને પરિમિત બનાવેા

જેક રાજાએ જેક માણસને ફૂવા ઉપરની સડેલી બળી
ઉપર સડેલી ખુરશી ઉપર બેસાડ્યો નીચે જીએ ફૂવો/છે
ઉપર સૂતરના તાંતણે લટકતી ખારકાર વણવાર છે એની પાસે
બત્રીસ પ્રકારના ચાક બને તેત્રીસ પ્રકારના પકવાનની થાળી
પીરસી છે આમા તેને ખાવું શુ બાવે ? બત્રીશબજ નાટકના
ધમકાર પડે ॥ પણ બિચારાને મૃત્યુના ભયમાં ઇન્દ્રિયોના
એકે વિષયમુખોમા રસ પડતો નથી. એક મરણની બચાર
આટલી બીક છે તો અનતા જ મ-મરણની બીક કેટલી

હોવી જોઈએ ? પણ તમે તો લડના દીકરા ગરાને ! બીક જ કયા છે ? અનતા જન્મ-મરણ થયા છે, ભવિષ્ય કાળ પણ અનતો છે હવે જો છૂટવું હોય તો મોક્ષનો ધ્યેય પ્રગટાવો. નારકી, તિર્યચ, મનુષ્ય, દેવ અને સિદ્ધ એ પાત્ર ગતિમાથી કઈ ગતિમા જવાનું છે ? તેને માટે તમારું જીવન તપાસો. જગત તમને ચોથા આરાના નમૂના કહી દે, દ્રઢધર્મી-પ્રિયધર્મી કહી દે, તેથી શું વળ્યું ? મેટ્રિકના પેપર એકડાવાળો શું જોઈ શકે ? એતો M. A. વાળો જ જોઈ શકે, તેમ આપણા માકર્સ કેવળી ભગવાન જ આપી શકે. કા પોતે જીવે તો ખખર પડે કે પોતે કયા ભિલો છે ? પાપ બાધીને પોરસ કરનારા, વિચારો ! કર્મ બાધતી વખતે મીઠા લાગે પણ ભોગવતી વખતે કોઈ બચાવી શકશે નહિ. ત્યારે ધર્મ એક જ આધારભૂત રહેશે આ સસાર મોહજાળ છે .

પાપ તણા પડછાયા પડે, ને પુણ્યની પાંખો તૂટે. પુણ્યની જાણીને જકડાયો છું, તો બંધન ક્યાંથી છૂટે. બંધન.. સાજ બસૂરા વાગી રહ્યા છે, લાજ રહી છુટાતી માયા.. સુખની છાયા ક્યાય નથી, પણ માયા નથી મૂકાતી (૨) મૃગજળ સરીખા સુખ છતાં યે, તૃપ્તા નથી છીપાતી.

શ્રીમતો જાણે એમ જ સમજે છે, કે આપણે શ્રીમતો જ રહેવાના ગરીબી કદી આવવાની જ નથી સાંજે જાણે કે હું માદો થવાનો જ નથી. પરિવ્રહવાળા એવું માને છે કે આ બધું આમને આમ રહેશે, પણ જ્યારે પાપનો લડાકો જોલશે, ત્યારે હસી હસીને બાધેલા કર્મ, રોઈ રોઈને ભોગવતા પણ છૂટકારો થવો મુશ્કેલ છે, ત્યારે પારાવાર દુખ થશે એરોપ્લેનની પાખ તૂટે પછી કઈ દશા ? તેમ જ્યારે પુણ્યની પાખ તૂટી જશે પછી જ્યાં ને ત્યાં હડસેલા

મળશે, અપમાન થશે, સફુ કાઈ તોછડાઈથી વતશે, શરીર
 પણ કષ્ટ નહિ કરે સતાનો, સ્વજનો પ્રાણપ્યારી પત્ની પણ
 ફરી બશે. હવે નવાં પાપ નથી કરવાં તે નક્કી કર. જે કર્મ
 કર્યો, તે ઉદયમાન શાય તેને મોટા જૂપ પણ આઠો હાથ
 હઈ શકે નહિ. જે વસ્તુ અનિત્ય-અશાશ્વત છે, જ્ઞાનીઓ
 જેને ઓડીને નીકળી ગયા છે, તે પુણ્યલના લોભ્યાની તમને
 શી બળવશ છે ! જેનું અહરથી છુટકું તે મરવી વજતે
 પરમ શાંતિથી મરશે અને જેને અહરથી છુટકું નથી તે
 મરતાં સમયે રૂપાળી રક્ષા જેવી પત્ની સામે, તિલ્લેરી સામે
 બેઈ રહેશે. વીણામા બસુરા વાર હોય તેને બેબવા પડે,
 નહિ તો બસુરા સૂર નીકળે, તેમ તમારી જીવન વીણામા કેટલા
 બસુરા વાર છે ! સંસાર અને પ્રાણ જન્મે બેઈએ છીએ, જેમ
 બસુરુ જીવન નહિ થાલે. બારાસીના ચોટામા આત્માનું સિલ્લામ
 થઈ રહ્યું છે, છતાં જીવને સંસારની માયા મુકાલી નથી. જ મ,
 જરા, મરણથી આ સંસાર જળીઝળી-મ્રજળી રહ્યો છે. આવા
 સંસારમાંથી જીવને મુજ શાંતિ બેઈએ છીએ, તે કદી નહિ મળે.
 હકી-જલેસ શ્યામદાપૂજન કરી શુ માર્ગો છે ? બધાંએ જોઈ
 જ શ્યામદાએ પૂજન કર્યું હોય-છતાં જોઈને લાભ અને બીજાને
 દુઃખસાન કેમ ? અમ્મની જીવ સમજતો નથી, કે પાપો ભર
 ચોરથી કર્યો છે, તેના ઉદયમાન કાલે દુકાનમાં ખોટ જ
 આવે, હવે જે દુકાનમાં લાગલગાટ ખોટ જ આવતી હોય
 તો એકાદ બે વર્ષ શકુ જીવે, ત્રણ ત્રણ વર્ષ ખોટ જ આવી
 પછી તે દુકાન કાલી નાખેને ! તેમ આપણે જનતાકાળથી
 વીચના વંપાર-ધંધામા ખોટ જ ખાખી છે, અવળી વીચ
 જેનું કે કામ, કાષ, માન, માયા લોભ, ઈર્ષ્યા આ બધાં

ખોટના ખાતા છે, નુકસાનીનો વેપાર છે. મધ દરિયે નાવ
ડૂબાવે તેવા તેના ધધા છે.

નાવ તરે ભવસાગર તારી, ખાડો લાવી ખુંચાડીશમાં,
તારી શકે તો તારજે જીવડા, ખીજાને ખુડાડીશમાં.

સ સારસમુદ્રમા આ જીવન નાવ ચાલ્યું જાય છે
હવે આ નાવને તારવી છે કે ડુબાડવી છે ? આ સ સાર-
સમુદ્રમા વિષય-કષાયના આવર્ત પડે છે, જે નાવને અટવાવે છે.

રમા નામની એક ખાઈ સદ્ગુણી, સહનશીલતા વાળી અને
ગુણીયલ છે, સસ્કારી છે પણ રૂપમા કદરૂપી છે. તમે સ સ્કાર
જીવો છો, કે કરિયાવર ? આજે પત ગિયા જેવાઓ રૂપમા
મોહે છે, પણ ગુણને જોતા નથી શ્રીમત મુરતિયા તો કદરૂપતાને
હિસાબે મળી શકતા નથી. છેવટે કેઈ એક ગરીબ મુરતિયો
ગોતે છે. ખાઈના લગ્ન કરી નાખ્યા, ખાઈ સાસરે ગઈ, સાસુ
કુસ સ્કારી છે. આખો દિવસ વાગ્યાણુ છોડતી જ રહે છે, સાસુ
ઘેર જઈ પથરણુ મૂકે, કે ટક ટક શરૂ કરે

સજ્જન પુરુષ કરે ટકોર, ખીજા કરે તે ટક ટક. ટકોર
ખનાવે ચકોર, તેજસ્વીને ટકોર ખસ છે ટકોર દૂકી હોય છે
અને તે પણ તક જોઈને કરાય છે કોક કોક વખત કરાય તે
ટકોર, રોજ રોજ કરાય તે ટક ટક જાણે પોતે જ ભાર ખેચતી
હોય ! જ્ઞાની કહે છે, સમતાના પાઠ શીખો માણસને પથર
વાગ્યો હોય, તો જરા વાર તમ્મર ચડી જાય છે તેની અસર રહે
છે તમે વ્યાખ્યાન સાભળો છો તો તેની અસર કેમ રહેતી નથી ?
ઠોલમા ચાળણી મૂકી હોય તે ભરી દેખાય, પણ બહાર કાઢો
ત્યા ખાલીખમ, તેવા શ્રોતા ઉપાશ્રયમા વ્યાખ્યાન સાભળતા
હોય ત્યા સુધી વૈરાગ્ય રસમા તરખોળ દેખાય, જેવા બહાર

નીકળે, ધરે દુકાને બાપ ત્યાં જોવાને જોવા વૈરાગ્યના પૂર જોસરી
બાપ રમાના જીવનમાં સહનશીલતા છે, સામે કપરા નિમિત્ત
છે નણ્ડે તો બાપે રાંદલનો ઘોઠો જોઈ જ્યો. રમા જોઈ
વખત પતિને કહે છે તમે ઝટ મુજર્થ ભેગા થઈ જાઓ તો
સારું ! પતિ કહે છે હું જાહી જોઈ છું, છતાં તારા માથે
છાણા થપાથ છે તો પછી હું બહાર જામ જઈશ તો તારી
શી દશા થશે ? રમા કહે છે તમે મારી ચિંતા કશી નહિ
હું બાળાને મોટો કરીશ, મૂંઝે મોઢે બધું સહન કરીશ, પણ
તમે મુજર્થ જાઓ તો દેણામાઘી ઉમરી શકાથ

બાઈએ પતિને પરાણે મોકલ્યો. પતિ પરદેશ કમાવા
ગયો. બાઈએ શિખામણ આપેલી કે જમા બાવ ત્યાં ધર્મને,
શેઠને અને નીતિને વફાદાર રહેજો સત્ય, નીતિ અને પ્રમા
વિકતા સાથવજો. જો શિખામણ રમણલાલે ઘટમાં ઉતારી
કોઈ શેઠને ત્યાં નોકરી મળી ગઈ બાલકલમત સારી જોઈ
શેઠ ભાગીદાર બનાવી લીધા પરદેશમાં નવા બગલા થઈ
ગયા દેશમાંથી માતા, ભગિની પત્ની, પુત્રને તેઠાવી લીધા
છોકરાને સારી રીતે બણાવ્યો, સામું અને નણ્ડે ઘોઠા
ઉપાડયા. બાલકલમથી બાળકના માનસમાં જોમ હસાવ્યું કે
આ તારી મા નથી પણ કામવાગી છે

રમણલાલ મોઠો શેઠ થઈ ગયો. મધ હોય ત્યાં માખીઓ
આવેજ જોમ હગવા-મગવા અનેક મિત્રો આવે છે સૌને
આશ્વય થાય છે કે રમણલાલના ધીમતી આવા કદરૂપાં કાં ?
બીજી કરવાની સલાહ આપે છે પણ જ્યાં જોઈ જોડી હોય
ત્યાં બીજી લાગવી કઈ રીતે ? જોકવાર રમા હાથ જોડીને તેના
પતિને પૂછે છે : મારો શ્યાં વાક છે કે આપ સામું જોતા નથી.

રમણ શુ કરુ, ત્યારે મારી ગરીબાઈ હતી, નહિ તો તારો હાથ પકડત નહિ મારી શ્રીમતાઈમા તુ લજમણી લાગે છે પતિના વેણે રમાને જાણે આલ તૂટ્યો, છતા પુત્ર આશાએ મનવાળી રહે છે, પરતુ છોકરા નવનીતમા પણ માતાની અવગણના કરવી એ સંસ્કાર રૂઢ થવા લાગ્યા છે. માતા તરફ નક્કર છે, અનાદર છે જ્યારે નવનીત મોટો થાય છે ત્યારે તેના લગ્ન લેવાય છે, જન્મ રવાના થાય છે ત્યારે સૌ સબધી, સ્વજન સ્ત્રીઓ મીઠડા લેવા જાય છે રમા કામકાજના ઢસરડામાંથી પરવારી પોતે પુત્રને મીઠડા લેવા આશાલરી જાય છે, જ્યા લાખો હાથ કરી પુત્રના મીઠડા લેવા જાય છે, ત્યા નવનીતલાલ પુત્ર કહે છે “ છટ, આઘી રહેજે ! તુ મારા કપડા બગાડીશ, તારા હાથ ગદા છે, તુ કદરૂપી છું.” આ શબ્દો રમાને બાણ જેવા લાગ્યા.

મા બાપનુ માને નહિ, એ પુત્રને ધિક્કાર છે.
 સેવા કરી જાણે નહિ, એ પુત્રને ધિક્કાર છે,
 નાના થકી મોટા કર્યા બીનાં થકી કોરા કર્યા,
 ઉપકાર ભૂલે અભાગિઓ, એ પુત્રને ધિક્કાર છે માબાપ
 મોજે કરે મનકાવતી, હોટેલ, સિનેમાની મહી,
 માબાપ મરે દાણા વિના, એ પુત્રને ધિક્કાર છે માબાપ
 દેવું કરી પરણાવીયા, દાગીના વેચી અંગના,
 દેવું ભરે નહિ બાપનુ, એ પુત્રને ધિક્કાર છે માબાપ.
 પરણ્યા પછી નોખા થયા, લઈને લાડી સાથમાં,
 માતા કરે જો વૈતરું એ પુત્રને ધિક્કાર છે માબાપ.

પુત્ર આશાના તાતણે રમતી રમાના, સે કડો માણસની વચ્ચે પુત્રનુ આવુ બેહૂંડ વર્તન જોઈ દિલના તાર તૂટી ગયા બધા દુઃખ કરતા આ દુ બથી તેનુ હયુ કાળુ ગુમાવી બેહુ. રમાને અતરમા બહુ દુઃખ લાગ્યુ બ ગલામા રાહલમા તેડયા

હતાં તેના અખ ઠ દીવાની વાટથી જગલામાં લાવ લાગી. વીરસ્વરૂપી માતપિતાનાં હિલ દુભાવવા, ગરીબના નિસાસા લેવા, તેના હયાની હાથે કદુવાની લાઈ લાગી જતાં વાર લાગતી નથી.

તુલસી ધાવ બરીબગી, ઠણુ ન ખાલી બચ
મૂવા દોરકે ઘામસે, લોવા બરમ લો ભય

જાન તો ઘાલી ગઈ રમા રહી રહીને ઘાલી ગઈ મીઠાઈના દગ પડ્યા છે પણ રમાએ ખાધુ કે નહિ તેની ખબર અતર પૂછનાર, છતાં માણસે. આવે તેનું કોઈ નહોતું એનું અતર જગલ વેશન જેવું બન્યું હતું જાઈ જુઠા જોઈ-દાનિયામાં સૂતેલી છે જગલો સળખે. ચેરીનાં માણસો લેખાં ધર્મ ગમ્યાં. રમા બેબાકગી બિહી. જલદી જગલામાં આવ છે મારી સામુને બચાવી લઉં જલાવવા દોડી સામુ બેજાન અવસ્થામાં પડ્યાં છે તેને ઉપાડી પાછલે રસ્તેથી જહાર નીકળી. પછી નણુદને જલાવવા અદર દોડી, જ્યાં જહાર આવે ત્યાં અગ્નિની બળ ફરી વળી. રમા જોળખાવ નહિ એવી ઘઈ ગઈ હોરિપુલમાં લઈ ગયા રમણલાલને ફાન કચે. અટપુ લમ પતાવી સૌ પાછા આવ્યા બાપ દીકરો પૂછે છે, બા કયા નયા ? ફેબા કયા નયા ? પણ રમાને કોઈએ વાક પણ ન કરી પરંતુ અપકાર પર ઉપકાર કરનારી રમાના વતનથી સામુ—નણુદની આખ ઉધરી ગઈ અને કહેવા લાગી કે અમને જીવતદાન દેનાર, માતના મુખમાંથી ઉગારનાર રમા છે ધર આગળ દેવસ્વરૂપી દેવી જમદગ્નજાને અમે જોળખી ચકયા નહિ. જપી પ્રતિહાસ સાબગતા રમણલાલ અને નવનીત, બાપ-દીકરાની સાન કેકાણ આવી માટરમા જન્ને હોરિપટલે

પહોંચી ગયા. પુત્ર કહે છે બા ! તને કેમ છે ? રડતા લોચને માતાના 'પગ પકડી લીધા રમા કહે છે, બેટા ! હવે હું તને બિલકુલ નહિ ગમુ, કદરૂપી હતી તેમા વિશેષ કદરૂપી થઈ ગઈ પુત્ર કહે, બા ! હવે તો તુ મને બહુ જ ગમીશ, મને વિખૂટી પડેલી માતા આજે મળી ગઈ છે.

રમા કહે, બેટા ! ખોવાયેલો પુત્ર આજે હું પ્રાપ્ત કરી શકી છું બસ એ સતોષ લઈને હું જઈ છું. રમણલાલ પણ પત્નીની માફી માગે છે પાપનો પસ્તાવો કરે છે, રમા ! મેં તને ઘણો અન્યાય કર્યો છે. કુભાર જેમ્સડીરાને ન પારખી શકે તેમ હું તને ઝાળખી શક્યો નથી આ બધો પ્રતાપ તારો છે જે કોઈની ચઢામણીએ ચઢ્યો અને તારો તિરસ્કાર કર્યો. ખેર ! મારી બૂલને માફ કરજો. તારા ઉપકાર બૂલાય તેમ નથી.

અમે તને સમજી શક્યા નહિ મારી અજ્ઞાન ભરેલી બાલિશતાને બૂલી જજે રમા કહે મને તો શાંતિ છે સુખ-દુઃખ એ તો ગાડાના ચક્ર માફક ચાલ્યા જ કરે છે. ધર્મ છોડશો નહિ, માનવતાને છોડશો નહિ. તમારા આશ્રિતોને તિરસ્કારશો નહિ, એટલું જ કહેવાનું છે નવકાર મંત્રનું સ્મરણ કરતા રમા બલાસ થઈ ગઈ મુદ્દો કહેવાનો એ છે, કે સસારમા આવ્યા છો, તો તમારા હાથે કેટલા સારા કામો કર્યા તેનો હિસાબ કરો દરેક સાથે મૈત્રીભાવ રાખો.

મૃગાયુત્ર માતાને કહે છે બળતા ઘરમાથી સાર વસ્તુ કાઢે અને અસાર વસ્તુને છોડે તેમ હું આ બળતા બળતા સસારમાથી સાર વસ્તુ કાઢવા તૈયાર થયો છું, માટે

મને રબા આપો વગી પણ હા કહેશે તે અધિકાર
અવસરે કહેવાશે.

ઠમાખ્યાન ૬૮ સુ

સવત ૨૦૨૦ સાકરવા વક્રિ ૯ તા ૨૬-૯-૬૪ મંગળવાર

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ ઉત્તરા
ધ્યયન—સૂત્રના ૧૬મા અધ્યયનમા મહાવીર પ્રભુ મુખાપુત્રની
વાત કહે છે મુખાપુત્રના ઢેયામા આત્મ તત્ત્વની અનેરી જ્યોત
જગતી હોય છે બહેનો ઘઉંમાં પડેલા કાકરાને જેમ જુદા
કરે છે તેમ મુખાપુત્ર ક્યોપશ્યમ ભાવથી અભિપ્રાયમાં જડ
અને ચિત્તન્ય બન્નેને જુદા કરે છે અવગુણ કૃપી કાકરા ફર
કરવા, અસુચમ અને અવિશ્વતિભાવ કાઢવા તે માતાની આજ્ઞા
માગતા કહે છે

જઠા ગદે પશિતમ્મિ, તસ્સ ગદ્ધસ્સ જો પદ્દા

સાર મળ્યાનિ નીજેહ અમાર અબહુમ્મહા પારશા

હે માતા ! જે મહાનમા આજ લાગી હોય, ત્યારે
અગ્નિ-શિખાઓ જી શે થડતી હોય ત્યારે મહાન-માલિક સારી
વસ્તુને, સાર વસ્તુને બહાર કાઢે છે વાસણ છાણાં, લાકડાં કે
મીઠાંની કુઠલીઓ એ લેવા બેસતો નથી તેની નજર તો
તિલ્લેરી ઉપર છે તિલ્લેરીમા જે માલ પડ્યો હશે તેને તે
કર્ષ લેશે. દુકાન હશે તો થોપડા લઈ લેશે, એ જ ન્યાયે
આ સસાર વિષય કથાવના શડકે સુગતી રહ્યા છે તેમા
સાર વસ્તુ કઈ છે ? દેહ મહાન પુત્ર-પરિવાર બી, કુટુંબ,
પણ સાર વસ્તુ નથી પણ

સારં દસણં નાણં, સારં તવનિયમ સંજમ ધરં ।

સાર જિણવરં ધમં, સારં સલેહણા પહિય મરણં ॥

જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ, નિયમ, જિનેશ્વર કથિત ધર્મ, સલેખના-પડિત-મરણુ આ બધા સાર-રત્નો છે

રત્નનુ નામ પડે ત્યા સ સારીજીવની દષ્ટિ પૃથ્વીકાયથી ઉત્પન્ન થયેલા રત્નો ઉપર પડે છે, પણ જ્ઞાનીઓ કહે છે કે, તે સાચા રત્નો નથી જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર એ જીવનના સાર રત્નો છે જેમ યુગ્મમાંથી સાર વસ્તુરૂપે અત્તર છે, તેમ માનવ ભવના સારરૂપ આત્મિક ગુણો છે સંસારમાં સવારથી સાજ સુધી મજૂરી કરો, માથાબૂડ પ્રવૃત્તિમય રહો, પણ તેમાં કંઈ નિર્જરાનો છાટો ખરો ? ના, બદકે પાપબધનો ભારો માથે ચઢાવવાનો. પાપના પોટલા બાધવા કેમ ગમે છે ! મહેનત કરવા છતાં પરિણામે શૂન્ય રહે તો કોણ કાંઈ પુરુષ એવી મહેનત પાછળ મડયો રહેશે ? સાર નીકળતો હોય તો ક્યું કામનુ સાર રત્નત્રયમાંથી નીકળે છે એ પ્રાપ્ત કરવા ઇન્દ્રિય ઉપર વિન્ય પ્રાપ્ત કરવો પડશે.

આચારાગસૂત્રના પહેલા અધ્યયનમાં (શ્રુતસારમાં) કહ્યું છે, કે કામગુણ છે ત્યા સ સાર ઊભો છે ન્યા સ સાર છે ત્યા કામગુણ છે સાડાત્રણ મણની કાયામાં કમરનુ હાડકુ ભાગી જતા તે માણસ બેસી શકે નહિ કે હાલી ચાલી શકે નહિ, તેવી રીતે આ સ સારની કેડનો મ કેડો વિષય ભાવ છે જેમ કેડ ભાગેલો માણસ પોતાની જિ હંગી સૂતા સૂતા કાઢે, તેમ દર્શનમોહ ચુકત વિષય ભાવ ટળતા ચારિત્રમોહી આત્મા સ સારમાં બે ચાર ભવ કાઢે પણ તેનો સ સારીભાવ

નિર્મોહ્ય થઈ ગયો સમજવો. દર્શનમોહજી જીવને વિષય-
ભાવમાં એકત્વ બુદ્ધિ મનાવે છે

વિષયને લઈ જીવ કથાય કરે છે વિષય માતા છે
અને કથાય તેનાં સતાનો છે મા મરે તો સતતિ યાય નહિ
એમ સપરાય ક્રિયા નષ્ટ થઈ ગયા પછી અહ્ય બંધ
પડે છે પણ વિષય-કથાય જેના તગતગતા છે તેને
કથાયની તીવ્રતા વડે બંધાતાં કમી ખરબચડી અને
શીલચેલી દીવાલ ઉપર સીમેન્ટના પ્લાસ્ટરની માફક
આત્માની સાથે વધુ પ્રમાણમાં એકાકારપણે ઘોટી લાગ છે.
અને કથાયની અતિ મદતા હશે તો આરસ પહાણની દીવાલ
ઉપર ઘણી થેલી અને ઘોટી સીમેન્ટ લઈ પ્લાસ્ટર કરવા
લાગે તો તુરંત ખરી પડે છે તેમ કદાચ કમ થશે તો બહુ
અહ્ય અને રૂઝ-બંધ હશે. આખ્યાનો સંભગી, શાસ્ત્રો
વાચી એ જ કરવાનું છે, આત્માને રાગદેવથી પાછો હાવવાનો
છે રાગ એ રોગ છે, ત્યાગ એ તપ છે જેને જીવન બ્રમ
મલમપાલમાન બનાવવો હશે તેને રાગનો ત્યાગ કરવો પડ્યો
આજે મોટે ભાગે રાગના ત્યાગને બદલે રાગની તવગર
દશામાં રાગ-દેવની આગ ભજૂકવી રાખે છે

એક નદી-કિનારા નજીક શુરુ અને થોડો કૃપડી
ખાંધીને રહ્યા છે થોડે દૂર લાકડાંના બારાણાઓ
વિસામી ખાવા બેસે છે શિખ, ઝુરુને કહે છે : આ તોઃ
કેટલા બધા મરીજ છે ! આપની પાસે લખિય છે, તો તેને
તવગર બનાવો. શુરુ જવાબ આપે છે : તને લાગે છે કે આ
મરીજ ૪૫૫૫ તેતો તવગર છ શિખ કહેવા લાગ્યો : તમારી

વાત માન્ય કેમ કરાય ? આ લોકો ગરીબ છે તેથી તો જંગલમાં લાકડા કાપવાનું કદ વહોરે છે. ગુરુ કહે છે એ બહારથી ગરીબ લાગતા છતાં સ્વભાવથી ગરીબ નથી તારે પરીક્ષા કરવી હોય તો ભારામાથી એક લાકડું ખેંચીને લઈ આવ. આજ્ઞા પ્રમાણે શિષ્ય જાય છે. જેવું લાકડું ખેંચ્યું તેવો ભારાવાળાનો મિત્તજ ગયો. એલાને એક બે અડખોથ લગાવી દીધી, કારણ કે જીવને જ્યારે પ્રતિકૂળતા આવે છે ત્યારે જીવ સહનશીલતા રાખી શકતો નથી. પ્રતિકૂળતા પચાવવા માટે વિરોધને ટાળવા જીવતું જીવતું જ્ઞાન જોઈએ. જે જ્ઞાન વિભાવમાં જતા જીવને ટકોર કરે, કે સાવધ થા, આ તારો સ્વભાવ નથી, તે જ જ્ઞાન સાચું છે.

સાધક પ્રાર્થના કરે છે, હે પ્રભુ !
 પ્રાણુસખા ! તું બાળ ગણીને, નિશ દિન દેજે સહારો,
 જે દિન ભાન બૂલાયે આતમનુ, તે દિન કરજે ટકોરો રે,
 પ્રભુ મારા અંતરને અજવાળો.

સાધક પ્રાર્થના કરતાં કહે છે હે પ્રભુ ! હે પ્રાણુસખા !
 હું જો ભાન બૂલુ તો મને બાળક ગણીને ટકોર કરજે. માતા હંમેશા પુત્રનું હિત જ ચાહતી હોય છે. માતાને મન તો બુદ્ધિશાળી પુત્ર કે બુદ્ધિહિન પુત્ર હોય છતાં, બન્ને ઉપર તેના વાત્સલ્ય ઝરણા વહેતા હોય છે. વાત્સલ્ય ઝરણાનો અભાવ અપર માતામા હોય છે, સગી જનેતામા નહિ તેમ વિશ્વ વાત્સલ્ય તારક દેવની કર્ણા અપાર છે. નિષ્કારણ કર્ણાના સાગર હે પ્રભુ ! મારા જીવનની બૂલો ગણી ગણાય તેમ નથી મને તું સત્ય પથે દોરજે હું બૂલથી ભરેલો છું. ભૂલ્યાને ટેકો આપવો, પ્રેમથી પાંખમા લઈ સત્ય પંથ

દશાવેા એ સજ્જનોનું કલ્પ છે. દુઃખનો તો પાછળથી
 ટીકા જ થયો કરશે. “માણસ માત્ર જૂલને પાત્ર.” મહાશતક
 આવક સંધારામાં બેઠા હતા તે સમયે વિષયાધ જની આવેલી
 રેવતીને કહ્યું કે, તું મને હેરાન કેમ કરી રહી છે? મેં
 અવધિશ્ચનથી નિહાળ્યું છે કે તું ૭ દિવસમાં વિસુચ્ચિકાના
 શેગથી મરીને નરક ગતિમાં પડવાની છે. કોઈમાં સત્ય વાત
 કહી દીધી રેવતી ભયની મારી સાતમે દિવસે વિસુચ્ચિકાના
 શેગથી મરીને પહેલી નરકે ઘેરાયેલી હજાર વર્ષની રિષ્ટિએ
 નારકીપણે ઉત્પલ ઘર્ષ ગર્ષ. દશવૈકાલિકસૂત્રમાં સત્ય વાત
 પણ ને પરને પીઠાકારી-કઠોરકારી લુદ્ધને બેદનારી, મર્મને
 ઉદનારી હોય તો તેને અસત્ય ભાષા ક્ષીધી છે. જ્યારે વિહાર
 કરતાં ભગવાન મહાવીર સ્વામી રાજચૂદીમાં પધાર્યા ત્યારે
 ગૌતમ સ્વામીને કહે છે મૌતમ! જા, મહાશતકને કહે, કે
 સંધારામાં આવી ભાષા બોલવી કહ્યે નહિ માટે પ્રાયશ્ચિત લે.

એક મત એવા છે કે ભાષા જે છુટવાની હોય તે
 છૂટે ભાષા ઉપર ચેતન્યનું આધિપત્યપણું નથી-કારણ કે
 ભાષા જુઝ અને આત્મા ચેતન્ય છે તેની સામે સિદ્ધાંત
 કહ્યું છે કે અપેક્ષાએ વાત સાચી છે. ભનવતીસૂત્રમાં
 ભાષાને જુઝ પુઝવેલા કહ્યા છે પણ ભાષા છૂટે છે તેનો પ્રેરક
 આત્મા છે. ભાષા પાત્રના ભાવ આત્માનો છે. આત્મા જે
 ભાવ કરે છે તેને બ્યક્ત કરનાર ભાષા છે, મારે જ ભાષા
 એ ભાવને પ્રાપ્ત કરનારી કહી છે તથા ભાષા કેળવીને બોલે
 યાદુ પણ મત્ય પ્રિય રીત બોલે. એક ભાષાથી માત્ર આ
 કમ ભાષાય છે અને એક ભાષાથી સાત આક્રમ (કથયિત)
 છૂટે ૧૧

મહાશતકની ભાષા છૂટી ગઈ ત્યારે ગૌતમ સ્વામી પધાર્યા અને મિષ્ટ ભાષામાં જણાવ્યું કે હે દેવાનુપ્રિય શ્રાવક ! તમારે આ પ્રમાણે સંથારામા બોલવું કદ્યતુ નથી. વાત સત્ય હોવા છતાં અપ્રિય કઠોર હતી માટે પ્રાયશ્ચિત લેા મહાશતક પ્રાયશ્ચિત લઈ કર્મબંધથી છૂટા થયા.

કહેવાનો મુદ્દો એ છે કે, જ્યારે ભૂલ થાય ત્યારે સાચી સમજણ હોય તો જ્ઞાન ટકોર કરે કે, તને આ વ્યાજબી નથી પોતે પોતાની ભૂલ પકડી શકતો ન હોય તો ગીતાર્થ ગુરુની નિશ્રામા રહી તેને વિનંતી કરે ‘ગુરુદેવ’ જ્યાં મારી ભૂલ થાય ત્યાં મને તમે ટકોર કરજો’

આ શિષ્ય ગુરુ પાસે આવી કહેવા લાગ્યો “સાહેબ ! મારો ગાલ સૂનડી દીધો થોડીવાર પછી લાકડાના ભારાવાળા માથે ભારા ઉપાડી ચાલતા થયા ત્યાર પછી તે જ રસ્તેથી રાજાની સવારી નીકળી ગુરુદેવ શિષ્યને કહે છે, હવે જા માગંમા હરફર કરી તેને હેરાન કર લોઈલોકો રાજાની પાલખી ઉપાડી ચાલી રહ્યા છે એલો વચ્ચે હરફર કરે છે આથી માગં રુધાય છે સવારી અટકી પડી રાજા પૂછે છે ‘કેમ ભાઈ શું થયું ?

પાલખી વહન કરવાવાળાએ કહ્યું, કે કોઈ ચોગી પધાર્યા છે તુરત જ રાજા નીચે આવ્યા અને પગમા પડ્યા અને પૂછ્યું ‘આપના ગુરુદેવ કયા બિરાજે છે ? માફ કરજો, આપના ચાલવાના રસ્તામા મેં આડખીલ કરી તેની મારા માણસો વતી હું ક્ષમા માગુ છું મારા માણસોનો ગુન્હો, એ મારો જ ગુન્હો ગણાય રાજા તથા એલો ગુરુદેવ

પાસે આબ્યા. વદન કરી, સ્થાસ્થાને આનંદ વિકાર કરવા
 યાસતા ચમા ગુરુએ ઘેલાને કહ્યું, કે ગરીબ અને તવગર
 કેણું ? તેની સમજણ પડી ! રાજા દ્રવ્યથી તવગર પણ
 સ્વભાવે ગરીબ છે અને કઠિયારા ગરીબ છતાં સ્વભાવમાં
 તવગર છે આપણે કેવા બનવું છે ? જેના સ્વભાવમાં કૌમળતા
 નથી, સરસતા-સહનશીલતા નથી તે કપાયથી તવગર છે
 હમા વિદેશી જીવન વાંઘ છે

સમ્યક્ વિનાનો માનવ વાંધ
 હમા વિનાનું જીવન વાંધ
 સત્સંગ વિનાની કાયા વાંધ
 સેવા વિનાના પાથ વાંધ
 દયા વિનાની આજ વાંધ
 જ્ઞાન વિનાનું દેશ વાંધ

જીવન-સૌંદર્ય બેઠતું હશે, તો હમા લાભની પડશે
 કાયાની નિરોગીતા બેઠતી હશે તો સેવા-શુભ પ્રગટાવશે
 પડશે સમ્યગ્દશન બેઠતું હશે તો સત્સંગ કરશે પડશે
 ધનતા-પિપાસુએ જ્ઞાન ધમ ખીલવશે પડશે. આંખનું તેજ
 બેઠતું હશે, તો દયા પાળવી પડશે. જૂવના પુર્યોદયે હાલ,
 જે ધન મળ્યું છે તે આવતા બે મળશે, કે કંઈ અતિમાં
 લઈ જાયે તેનું જ્ઞાન છે ? પૈસા બે સાર વસ્તુ નથી. આ
 લોક બગીચાની-સાગી-મજાની રહ્યો છે તેમાં મૃતપુત્ર સાર
 વસ્તુ કાઢવા તૈયાર થયા છે આ સંસાર, જન્મ, જરા,
 મરણની ત્રિપુટીથી ઘેરાયેલો છે આધિ વ્યાધિ અને ઉપા
 ધિના બ કા ગગન સુધી પહોંચ્યા છે

જીવે આધિ વ્યાધિ અને ઉપાધિ એટલી બધી

વધારી મેલી છે કે, આ સસારમા તે કયાય સુખ પામતો નથી

ફૂડકપટની બાજુ ખેલી, દેશોદેશમાં ચણી ઉવેલી,
અંત સમયે જાણું મેલી, એકલો આલ્યો, એકલો જાણું,
મનસુખાતા ચણે મિનારા, મૃગજળ સરીખા લાગે પ્યારા,
ચાર દિવસના એ ચમકારા, એકલો આલ્યો, એકલો જાણું
જાગી જોને જીવલડા તું, એકલો આલ્યો, એકલો જાણું.

દગા રમી અન્યના મુખમાથી ઝટવીને પણ તિજોરી ભરવી છે, એવાઓને પણ અત સમયે સઘળું મેલી વિદાય લેવી પડશે. અજ્ઞાનીઓને અતૃપ્તિને કારણે, ધનવાનને જોઈને એમ થાય કે હું ક્યારે ધનવાન થાઉં ! તમને ધનની કિંમત કેટલી છે ? જીવ નીકળી જાય પછી જડ દેહનું શું થાય છે ? રાખ ધનથી આત્માની શી ગરજ સરે છે ? માટીમા શું મોહી રહ્યા છો ? મકાનનો પથરો એ પણ પૃથ્વીકાય છે અને હીરો એ ઊંચા નખરનો પથરો છે, પણ છે તો પૃથ્વીકાયને ? એકેન્દ્રિય પાછળ પચેન્દ્રિય પાગલ બને ? ચોરી કરે, ઇન્કમટેક્ષથી ખચવા નવા ચોપડા કરે, આ બધું શાને ? શું આપણું જીવન ખટપટ, દોષને કાવાદાવા આદિ અનેક કુર્કમો કરી અનીતિની કમાણી કરવા માટે છે ? ચોરીનો માલ તો ચડાળ ખાય બશેરના લોટામા પાચશેર ઘી નાખશે તો ઢોળાઈ જશે જેટલું કિસ્મતમા મળવાનું હશે તેટલું મળશે તેમા ધમપછાડ શાને કરો છો ? સમયની બરબાદી એટલે જીવનની બરબાદી. માટે વિચારો હવે ક્યા ઉપાય વડે જીવવું તેમ વિચાર્યું છે ! જડ અને ચેતન જુદા, એમ વાતો ક્યેં નહિ વળે ઉદ્યમ

ઠસ્વે પડશે નજર તેજ કરી, મન મક્કમ કરી ધ્યેયના રાહ
પર ડગલા માટે, તમે જરૂર મોક્ષ-મંજિલે પહોંચી જશે
અને આ જગત ભોતું જ રહી જશે.

उष्मेनहि सिध्यति कार्याणि न ममोदरम् ।

नहि सुप्तस्य सिद्धस्य प्रविशन्ति मृगं મૃગાઃ॥

સિંહને પણ શિકાર માટે છલ્લો માસ્વી પડે છે
સૂતેલા સિંહના મોઢામા મૃગહાં આવીને પડતા નથી ત્યારે
તમારે મોક્ષ જેવી કુર્લેખ વસ્તુ મક્કમતા મેળવવી છે એ
નહિ બને.

કમ કાંઈ ડોર નથી કે ડોડારા 'પડારા ઠપે' આત્મા બધ
કમ કાંઈ કૂતરા નથી કે કચક હીપે આત્મા બધ
કમ કાંઈ માણસ નથી કે બાવડુ બાંધી બહાર કઢાય

કમ તે આત્મપ્રદેશે ખીર-નીરના ન્યાયે કોઈ પ્રદેશને
અવગાહીને રહ્યાં છે બ્યારે આત્મા સ્વભાવમાં રમણતા કરશે,
ત્યારે કમો અપોઆપ વિદાય લેવા માંડશે.

ગાહલીના મત્ર પ્રતાપે જેમ ઝેર બહાર નીકળવા માંડે
તેમ અનાદિના કમો ટળવા માટે

જહો વાણી તારી પ્રસન્ન રસ લાવે નીતરતી
કુમુદીને પાતી અધુતરસ અજલિ કરી કરી
અનાદિની મૂર્છા વિષ તણી ત્વરાથી ઉતરતી,
વિભાવેથી રસ થી સ્વરૂપ ભણી રોડે પરિવૃત્તી

ભગવાનની અકષાયી વાણી, મધુર ગીરા પ્રવાહ, જેમ હિમાલય
માંથી । આ નીકળે તેમ, કેવળજ્ઞાનીના મુખારવિંદમાંથી નીકળતો
વાણીનો મોષ, ગૌતમમુખ રૂપ કુડમા આવી પડ્યો જણવશે
એ તેને ઝીલ્યો અને શાહશાંખીની રચના કરી. તેમાં હાલ

દ્રષ્ટિવાદસૂત્રનો વિચ્છેદ છે, બાકી અગિયાર અંગ હાલ મોજૂદ છે આ વાણીપ્રવાહથી અનાદિ કાળની મિથ્યાત્વ મૂર્છાનું ઝેર ઉતરે છે, સમ્યગ્દર્શનના પ્રવેશ માત્રથી ઓગણોતર કોડાન કોડી સાગરોપમ ઝાઝેરા કર્મ ખપી જાય છે જગતમા નવકાર મત્ર, એ મહાન મત્ર છે શ્રદ્ધા૩પી દીવડામા પરિશ્રમ૩પી તેલ અને મધ્ધમતા૩પી વાટ હોય તો પછી વાધો આવતો નથી

નવકાર મત્ર જેવો દુનિયાભરમા કોઈ મત્ર નથી છે શ્રદ્ધા ? શ્રાવકને શ્રદ્ધા હોય તે દેવ દેવલા પૂજવા ન જાય ! સુરધનને પગે લાગે કે સુરધન તેને પગે લાગે ! તથા પીપળાના પાન મૂકી દે એટલે પગે લાગે, ઉકરડી ઉઠાડી વહુને પગે લગાડે માથુ તો કિમતિ છે તેને મક્તિયુ કરી નાખ્યુ છે જ્યાં હોય ત્યાં નમાવી નાખે મસ્તક ઉત્તમાંગ ગણાય છે અહર્નિશ જિનેશ્વર દેવના ઝરણુમા ઝુંકાવવાનું હોય, બીજે નહિ છે તૈયારી ! મિથ્યાત્વની મૂર્છા ઉતારનાર પ્રભુની વાણી છે માટે એ વાણીની આરાધના કરો

મૃગાપુત્રને સાહેબી મળી છે, છતાં તેમા રહેવા માગતા નથી પુણ્ય પ્રમાણે સુખ સગવડતા મળે છે, તેમા રસ લેવો કે ન લેવો એ આત્માના હાથની વાત છે મૃગાપુત્ર માતાને કહે છે, આ સગવડતા સ સારમા હું ક્ષણુવાર પણ નહિ રોકાઉ તમને સ સાર સગવડતો લાગતો નથી મૃગાપુત્રને લાગ્યો છે માતા કને દીક્ષા લેવાની રજા માગે છે. વળી પણ શુ કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે

મ ૨૦૨૦ ના બાહરવા વર્ષ ૧૦ ને શુક્રવાર તા ૩૦-૬-૧૪

સિદ્ધાંત એકે જો કાલે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ ઉત્તર
ધ્યયનસુત્રના ૧૬મા અધ્યયનમા, મૃગાદુત્ર માતા પાસે
આજ્ઞા લેતા કહ્યું છે એકેદ્રિયથી માઠી પચેન્દ્રિયના
હવા મુખી જ મ પદ્ય મૃત્યુ અવરવર્તેલ છે જ મનું મળ
કારણ કોણે ઉજુ કયું ? હવે પોતે જ અજ્ઞાનતાથી ઉજુ
કયું છે કુખ કોઈ પણ પ્રાણીને મમત્તુ નથી હતા કેમ
આવે છે ? કુખ માટે કોઈ હવ પ્રયાસ કરતો નથી હતા
કુખ કેમ આવે છે ? આવા સસારમા ક્ષણમાત્રનું
પણ મુખ નથી. અજ્ઞાની પોતાની અજ્ઞાન દશામાં મુખ નથી
હતા મુખ જુદિ કરે છે તે જમ છે હવને મુખ મમે છે
અને જમા મુખ પ્રાપ્ત થાય તેમ છે તેની ઉપેક્ષા કરે છે
મુખ મમે છે હતા હવ મુખના કારણે આપનો નથી. કુખ
મમત્તુ નથી હતા હવ કુખના કારણે યોગ્ય પ દિમા કયે
જવ છે આજ્ઞાત ૧૬ સૌને મુખ મમે છે એ મુખ કવાથી
મ ? મુખ કોણ આપ ? પિતા હિંદ્રિયોના વિષયો નથી
જમરા વાપી-દાપીથી મુખ મમે ? ના.

ધરાવનારા—અકપાયી, અમોહી—અવેદીના કથેલા કથનમા ફેરફાર
હોય જ નહિ. બાલજીવો તીર્થ કરના વાક્યની અવગણના
કરી, જેમા સુખ નથી, તેમા નિર્થક પ્રયાસ કરી રહ્યા છે.
સુખ અને દુઃખનો વેદક, આત્મા—ચૈતન્ય દેવ—એક જ છે,
માટે જીવનાં લક્ષણને સમજી ચેતનાલક્ષણ જીવનુ છે આત્મા
જ્ઞાનમય છે સાકરને ગમે તે ખુણેથી આખવામા આવે તો
તેમાં મીઠાશ જ લાગશે. તેમ આત્મા જ્ઞાનમય છે અને
જ્ઞાન તે જ આત્મા છે. બન્ને એક બીજાથી જુદા નથી. જીવે
અનાદિના અધ્યાસે વિકૃત લાવ સેવી, આત્માનુ કચ્ચરધાણુ
કાઠી નાખ્યું છે સમયે પ્રમયે લાવમરણે મરી રહ્યો છે
બહારના કોઈ દુશ્મન નથી આત્મા જ પોતાનો દુશ્મન બની
રહ્યો છે

નથી કોઈ શત્રુ મારે આ દુનિયામાં,
ખરા દુશ્મનો મારા દિલમાં ધુપાયા,
લડતો રહ્યો છું નિરંતર ઝઝૂમી,
છતાં દુશ્મનો તો જરી ના જતાયા.
કલેજે પડ્યાં છે એવાં કંઈક કાણું,
કેમ કરી ગાઉં હું તો પ્રભુ તારાં ગાણું.
જીવનમાં મર્યાં છે, એવા રે ધી ગાણું,
કેમ કરી ગાઉં હું તો પ્રભુ તારાં ગાણું.

સાધક કહે છે ‘આ દુનિયામા કોઈ મારા શત્રુ નથી,
તો પછી વેરઝેર કોની સાથે બાધો છો?’ આણે મારુ બગાડ્યું,
આ મારૂ અહિત કરનાર છે, એમ લાગે ત્યારે જીવ દુશ્મના-
વટ બાધે છે, પછી એની સાથે વહેવાર ન રાખવો ગમે,
મરતાં સમયે પણ દીકરાને ભલામણ કરતો બાપ, જોજો! ફલાણો
મારો દુશ્મન છે, તેને મારજો, તો જ મારી સદગતિ થશે

આવા વેરઝેર કેટલા ઊભા છે ? જે દુશ્મન અજ્ઞાન પેદા છે, જેણે આત્માનું અહિત કરી નાખ્યું છે, તેના તરફ તો એવ દષ્ટિ સુદ્ધા પણ કરતો નથી.

રાનીઓ કહે છે, કે દુનિયાભરમાં કોઈપણ આપણું અહિત કરવા સમર્થ નથી. પોતાનો જ આત્મા પોતાનું અહિત કરી રહ્યો છે મોક્ષમાં પણ સર્વ જનાર પોતાનો જ આત્મા છે અને દુઃખવિમાં હસડી જનાર પણ પોતાનો જ આત્મા છે ત્યારે કોણ દુશ્મન ને કોણ મિત્ર ? દીલમાં છૂપા દુશ્મનો છે કોષ માન, માયા લોભ વેરઝેર તે દુશ્મનો છે તે નિરંતર આત્માનું અહિત કરી રહ્યા છે બહારના દુશ્મનોને દુશ્મન માની રહ્યો છે પણ તે તો નિમિત્ત છે, ઉપાદાન વાડું પોતાનું છે તમારી નબળાઈઓ અને ભૂલોનો સ્વીકાર કરે, તો જ તમે વિકાસ સાધી શકો. અશુભ ઉદય વખતે નિમિત્તના વડબકો કા ભરે છે ? આણે મારી આબરુ ઉપર ધમ્મે લગાડ્યો. આણે માડું ખરાબ કરી નાખ્યું દષ્ટિમાંથી વિપરીતપણું નીકળી જશે, તો કોઈ વાશ વેરી નથી, કોઈ અહિત કરનાર નથી. એવ પોતે જ ઊધાં પરિણામ સેવી પોતાનું અહિત કરે છે એમ દરેક એવની સ્વતંત્રતા ભગવાને બતાવી છે.

દરેક એવ કર્મ તોડવા કે બાધવામાં તે સ્વતંત્ર છે. જન્મસુક્રમારને સોમીલ પ્રાણણનું નિમિત્ત કેવું મળ્યું હતું ? છતાં કોષ કયો નહિ જેની દષ્ટિ ઉપાદાન સામે હોય, તે નિમિત્તોના વાક કાઢવા નથી. એ તો એમ જ સમજે કે કર્મનો ઉદયમાન મારા જ્ઞાનનો ઉદય કરાવવા આજ્યો છે જ્ઞાન સીમે રસ્તે સર્વ બાધ છે અજ્ઞાનીઓ એમ કહેશે, કે આવા માણસ

ક્યાંથી મળ્યા ? તે નિમિત્તથી છૂટવા માગે છે, પણ જે કર્મ ઉપાદાનમા પડ્યું છે તે લલે ક્ષેત્ર બદલે પણ કોઈને કોઈ એવાજ નિમિત્તો સામા હાજર થશે ઉપાદાન છે, તો નિમિત્ત આવ્યું, એવી ડલ્પના કરો છો ખરા ! જે સમજણમાં ન આવતું હોય તો, કયે ઠેકાણે સમજણમા ફેર પડે છે, તે જોતા જવ. નિમિત્તોની અસર લઈ ક્ષણે ક્ષણે રાગદ્વેષ, છણ-છણાટ, તણતાણાટ, કોધ કર્યા કરો છો પણ નિમિત્ત કારણ આપી છૂટી જવાનું છે

ઉપાદાન કાર્ય કરાવશે મોટાઈનું માપ ગુણોથી મપાય છે, વૈભવ કે વયથી નહિ તમારો અવતાર જૈન કુટુંબમા ઉચ્ચ કુળમા થયો ગર્ભમા હતા ત્યાં બલલા, ગાદલી-ગોદડી તૈયાર થઈ ગઈ અને કોઈને જન્મ પછી ગળથૂથીના પણ તાકડા હોય છે એકને રહેવા ઓટલો નથી અને એકને મકાનના પાર નથી આમ કેમ થયું ? કોણ સગવડ-અગવડ આપે છે ? પુણ્ય અને પાપ સગવડતા અને અગવડતા આપે છે, એવું તો માનો છો ને ? તો પછી એ પુણ્ય અને પાપનો કર્તા કોણ થયો ? ખોતેજ જેવા કર્મ કર્યા હોય, તેવા ફળ મળે જ જેવા પરિણામ થાય તે પ્રમાણે શુભાશુભ બધું પડતો જાય

‘મારી વહુનું મારે સહન કરવું ? વહુ બાપા-કૂતરી છે આવી વહુથી હાથ-જીભ કાઢી ગઈ’ પણ નિમિત્ત કા આવ્યું ! એ નિમિત્ત આવ્યું છે તે તારા કરેલા કર્મનું ફળ છે એકને એક માણસ એકને સુખરૂપ અને બીજાને દુઃખરૂપ લાગે છે કઈ રીતે, કયા કારણે, કેવા સંયોગોમા નિમિત્ત મળે છે, તેની જીવને બબર નથી જેને મોક્ષની આરાધના કરવી છે, તે

નિમિત્ત સામે નજર કરતો નથી. જગત નહિ દેરે, તું દેરી
જા જગત તેમનું તેમ છે, સચોટો પણ તેમના તેમ છે
વારી દૃષ્ટિ જે નિમિત્ત ઉપર છે તે બહાલી નાખ, તો વસ્તુ
સ્થિતિ સમજાઈ જશે. આજ દિવસ સુધી ન. સમજ્યો તે
મારાં જ્ઞાનનું ફળ હવે તમ વિચાર કરવો જોઈએ

સમવાન મહાવીર સ્વામી કમ ખપાવવા આયંબૂમિ
છોડી અનાયંબૂમિમાં વિચર્યાં જ્યાં આ 'પ્રભુ' છે તેવી પિંચણ
પણ કોઈને નથી જોવા અનાય દેશના હોઠો પ્રભુને લાડી વઢે
મારતા અને ત્રાસ આપતા હતા.

સામે જાડીન જોયું દુઃખકાને નોતમાં
કેરી જ તુજો જોના જ ને જાન કોતમાં
દેહને દુઃખાવનાર મત્થેકે લખને, હીધા
જાલમનાં ડાન, ચાલ્યા રે જાય વધ માન
જા'બહાની કેડીએ જોડી જાતીને જાય પેલા
ચાલ્યા રે જાય વધ માન

આધારાગસુત્રના હમા અભ્યયનનાં શિક્ષા ઉપેશમાં
મહાવીર પ્રભુનાં આશ્રિતનું વર્ણન છે પ્રભુએ તેમનાં જીવનમાં
કેટલા પરિસર સહન કર્યા તેનું વર્ણન છે 'મહાવીર પ્રભુ
ચરમ શરીરી હતા તજુ જ્ઞાન તો સાચે લઈને અવતર્યાં હતા
હીધા હીધા પછી જોયું જ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત
કરવા સાડા બાર વય અને એક પંખવાળિયાં મુખી પછી
મહેનત લીધો આપણને જરા કડી લાગે તો જોડીને
જેસી જોઈએ સમવાન તો જે સ્થળે કંઠો પવન સુસવાટા
કરતા હોય તેની સામે જિલા રહેતા હતા. બે હાથ પણ ખજા
ઉપર મૂકે નહિ, કમ ખપાવવા કબ્દ સહન કરવાની કેટલી
તેયારી ? દેહને દુઃખ પડે તેમાંથી મહાફળ કાઢવું ■ દેહાધ્યાસ

કેટલા છૂટયા એની આ પારાશીશી છે. ભગવાન કર્મનું દેણું પતાવવા તૈયાર થયા હતા. ઝેરી જતુ દેહ ઉપર આરૂઢ થાય, સર્પો શરીર ઉપર ચડી વીટળાઈ જાય, છતા ચલાયમાન ન થાય. સિંહ શું સસલાંથી બીએ ?

હુ કોણ ? સિંહ સમાન, મારો આત્મા બળવાન છે જેનામા ભય જેવું નામ નથી. આ તો ઓછાએ ભાળે ત્યા હાયરે ભૂત આબુ કોઈ ભૂત નથી પણ તારા મનમા ભૂત ભરાણુ છે, તે કાઢ ભય મોહનીય પ્રકૃતિના ઉદયથી વર્તમાન બીકણુ સ્વભાવને લઈને (હિ મતના અભાવે) ડરે છે આપણા ભગવાન તો ગાઢ જ ગલમા રાતના કાઉસગગ કરે, પરબોમા, ધાસની ગળ હોય ત્યા બિભારહે. અનેક ઝેરી જતુઓ ડખ દે, ભમરા શરીરમા પેસી કાણુ કરે છતા અશમાત્ર પણ ડખ દેનાર પ્રત્યે દ્વેષ નહિ કોઈ લાઠીથી તાડન કરે છતા તેની ઉપર રોષ ન કરે સત્તામા પડેલા કર્મને ખેચી ઉઠીરણુ કરી નાખે છે તપસ્યા એ કર્મ ખપાવવાનો અમોઘ ઉપાય છે, કર્મ ખપાવવા જરૂર છે કે નહિ ? હા, તો આવી સમજણ મળ્યા પછી પ્રતિકૂળ નિમિત્તો ગમે તેટલા ખડા થાય, પણ નિમિત્તનો વાક કાઢશો નહિ માટે જ્ઞાની કહે છે, કે સમજીને તમે સુધરી જાઓ જગત નહિ સુધરે. આપત્તિ આવે ત્યારે આટલું ન ભૂલતા, કે કસોટી કનકની થાય છે, પથ્થરની નહિ.

ચાર ગતિ, ચોવીસ દડક અને ચોરાસી લાખ જીવા-યોનિમા ભટકતા, કોઈ વાર, કોઈ જીવની સાથે, મા પણે, ભાઈપણે, સ્ત્રીપણે, પુત્ર-પુત્રીપણે, વેવાઈ-વેલાપણે, એમ અનેક

સળધે ભેજાઈ ગયા પાછા છૂટા પડી જવાના છે, જોવો આ સસાર છે, તેમાં સુખ કયા ઠેકાણે બાળી રહ્યા છે ! કુળદીપ કોને વાળના વિસામા માનો છે, આંધળાની લાકડી માનો છે, તે પુરુષાર્થ હશે તો તેનાથી ચાકરી પામશે. કંઈક માવતરો આજે પોતાના જ સતાનોથી દુઃખી દુઃખી થઈ રહ્યાં છે રોઈ, રોઈ, હેરાન-પરેશાન થઈ રહ્યાં છે દીકરો જન્મ્યો તે કરતા પાણી થયો હોત તો સાર હતું આવા વેણે ક્યારે બોલતા હશે ! તો પરથી હું સુખી થાઉં જ નહિ તે બુદ્ધિ આટલા અનુભવ પરથી તો કરો ?

તમને કેટલા અનુભવ થયા ! પરથી સુખ મળે તે જીવી માન્યતા ટાળે જ છૂટકો છે સમજવું આખ્યા પછી સત્તામાં જેટલાં કમ હોય તટલા બહાર નીકળો, જોમ આમ ત્રણ આપો કે I am ready હું તૈયારી કરીને જિલો છું

આજ ટિવસ સુખી હાર ખાધી તેનું કારણ તપાસો હાર્યા પછી હતાશ ન થયો મારાથી અશ માત્ર પણ કોષ ધાય જ નહિ છે તૈયારી ઠગલે ને પગલે નિમિત્તોની અસર તળે કેટલા છે ? “આ સસારમા માનીયે તો ઠીક બાકી વાતમાં કાંઈ સાર નથી.” જોમ કહેનારા સમજો છે, કે સસારમા અશાંતિ છે હવે શાંતિ ક્યાથી મળશે ! સ્વ ધર-માથી તેના માટે થોડો પ્રયત્ન કરો તો છેલ્લી જિંદગી સુધરી જશે. નહિતર કર્મના પોટલા ખાંધી નરકે જવું પડશે. ગજસુક્રમારે સમતા રાખી તો સિદ્ધગતિ પ્રાપ્ત કરી લીધી, ક્યારે સોમીલ નરકે ગમે થોડું સહન કર્યું તો પણ કળ મળ્યું સસારમા ક્યાય સુખ કે આબાદી છે નહિ.

કોઈ કોઈ વેળા ઉર ઉછાળે, આનંદ કેરાં પૂર,
કોઈ કોઈ વેળા આંખડી તારી, આંસુ થકી ભગ્નપૂર.

મુસાફિર, જાવું છે તારે દૂર,
કાળ કરે મજબૂર મુસાફિર, જાવું છે તારે દૂર.

દીકરાનો જન્મ થાય, કે આનંદમાં આવી જાય મોટો
થાય, પરણાવે ઘેર વહુ આવી પોખતા અનેરા આનંદમાં આવી
જાય પૈસાનો લાલ થાય, એટલે ઉર ઉછળે આવા ઉત્સાહના
ઉછાળામાં એ જ સ યોગો કપરા બની જાય છોકરો તોછડાઈ
કરી નાખે વહુ જેમ તેમ બોલવા લાગે, કે આ ટકટક કરતી
ડોશીનો ટાટિયો મારા ઘરમાં ન જોઈએ, ત્યારે પોખતી
વખતનો જે આનંદ હોય તે આસુમાં પલટાઈ જાય છે એક
એક વચન વજાપાત જેવા લાગે, ધ્રુસકે ધ્રુસકે રોવા માટે
નિમિત્તમાં સુખ માન્યું ત્યારે આવી ભૂલો થાય યુવાનવયે
સયમમાં વીર્ય ન વાપર્યું અને આમ જ વેડફી નાખ્યું,
તેથી જ સ સારી જીવને પસ્તાવો થાય છે તારા કર્યા તારે જ
ભોગવવા પડશે હવે શાંતિ રાખીશ તો નવા કર્મ ઉપાજન
થશે નહિ અને ભાવિમાં ભોગવવા પડશે નહિ

ધીમે ધીમે પંથ કપાશે, આવશે કોઈ દિન આરો,

તે દિન મળશે સાચો કિનારો, ત્યાં લગી જાવું દૂર,

મુસાફિર જાવું છે તારે દૂર,

કાર્ય સિદ્ધિમાં સાધનો તો ફક્ત ગૌણ છે, પરંતુ
વ્યક્તિનો દ્રઢ સંકલ્પ અને કોઈ પણ ભોગે કામ પાર ઉતા-
રવાનું મનોબળ જ પ્રધાન વસ્તુ બને છે કષાય પરિણામ
કરવાનો જીવને ઘણા સમયનો અધ્યાસ છે તે એકદમ
પલટો બાઈ જાય તેવું તો ક્યારેક, કોઈકને જ બને છે બાકી
તો નિમિત્ત બડા થતા રાગદ્વેષ કરવા મંડી જાય છે જ્ઞાની

કહે છે કે સમાધિ રાખ એક-ઐ દિવસમા આ કાવ સિદ્ધ થાય તેમ નથી જાની પાછળ ધણા સમયનો અભ્યાસ જોઈશે.

જાળકને બ્યારે પ્રથમ માતા ચાલતાં શીખડાવે છે, ત્યારે પગલી પાઠવા માટે ચાલણુ ગાડી પકડાવે છે પગમા જોર આવ્યું પછી ચાલણુ ગાડી છૂટી જાય છે કારણ કે હવે સ્વયંજન મેળવી લીધું છે તેમ પુસ્તકો, વીતરાગની વાલી, સહયુક્તો સમાગમ એ બધાં ચાલણુ ગાડી છે એ ચાલણુ ગાડી વડે ધીમે ધીમે આત્મશુદ્ધિમાં આગળ વધાય છે કઈ રીતે જીવન જીવવું જોઈએ, તે રીત જતાવનાર શુર છે, પછી જાલે મહાવિદેહ ક્ષેત્ર હોય કે ભરત-ઈશવત્ત હોય પણ સિદ્ધિ તો પુરુષાર્થે જ છે કોઈ ક્ષેત્ર ધર્મ આરાધન કરાવી કેવું નથી આ અવસર સુકર છે, માટે પાપ કરતા અટકે. જેના અભિ પ્રાયમાં એવું બહુ છે કે કોષ કરવા જેવો નથી, જતાં ક્યારેક ઘર્ષ જાય છે નિમિત્તના કારણે સમતા રહેતી નથી. કોષ ઘર્ષ જાય છે એમ કહેનારો હંબુ પણ સુધરશે, પણ જે એમજ કહે છે, કે કોષ તો કરવો જ જોઈએ. એમ અભિ પ્રાયમાં ઓછું બહુ છે તે જીવો કદી સુધરી શકશે નહિ. નિમિત્ત તો ખડાં છે જ તુ ખસીજા. બીજો કોષ કૂવામા પડે તો શુ તારે પણ કૂવામાં પડતું મૂકવું, તે ચોખ્ખું ? જાની અને અજાનીમાં કઈક પટાંતર પડે કે નહિ ? જોન હયાતનો જાણનાર કોષને દુરમન માને,

કોષ મત્તે તો નત કોષ સ્વભાવતા "

કોષ ઉપર કોષ કરે, અક્રિત ઉપર નહિ કોષ તને અનતાકાળથી ફલાવ્યો છે હવે તું તેની સંગતિ કરીશ

મહિ, એને છેલ્લા રામ રામ કરી લે. કોઈ જશે તો ક્ષમા આવશે અવગુણ ટળશે, તો સદ્ગુણ આવશે. કષાય ચારિત્રાવરણીયની પ્રકૃતિ છે, તે ટળશે ત્યારે ચારિત્રના પર્યાય વિશુદ્ધ થશે અને ત્યારે ગુણસ્થાનની શ્રેણીએ આગળ વધાશે. ધીમે ધીમે પણ જો પ્રગતિ કરશો, તો કોઈક વખતે સિદ્ધિ મળશે.

મૃગાયુત્ર માતાની રજા લઈ રહ્યા છે સયમ લેવાની હૈયામાં ધૂન લાગી છે. સળગતા સંસારમા હવે ક્ષણ વાર પણ જિભા રહેવા માગતા નથી વળી પણ શું કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે.

વ્યાખ્યાન ૭૦ મું

સંવત ૨૦૨૦ ભાદરવા વદિ ૧૧ ગુરુવાર તા ૧-૧૦-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ. ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રનાં ૧૬મા અધ્યયનમા મૃગાયુત્રનો અધિકાર આલી રહ્યો છે.

મૃગાયુત્રના અંતરમાં વૈરાગ્ય સ્ફૂર્યો છે. એમને પૂર્વ ભવોનું જ્ઞાન થયું છે. સ્વપરની વહેંચણી, જડ-ચૈતન્યનો વિવેક હૈયામા વર્તે છે આથી હવે આ સંસારમા સુખ લાગતું નથી ખત્રીસ રમણીઓનો સ્વામી, યુવરાજપદનો ધણી, ભૌતિક સમૃદ્ધિનો કોઈ ખાર નથી, તેને સયમ લેવાની ઈચ્છા થઈ ગામ-દેશનો ધણી જગતનો પતિ બનવા ઇચ્છે છે. આચારાગ સિદ્ધાંત કહે છે કે જે એકને નમાડે તે

ખડુને નમાડે છે મોહનીય કર્મને નમાવી દેયે તે આખા જગતને નમાવી દે છે જ્ઞાની કહે છે કે ખહાર દ્રષ્ટિ કરવાની જરૂર નથી. જે છે તે તારા આત્મામાં છે

હે હાજરકો દૂર જતાવે દૂરથી આસ નિરાસી
કહત કબીરા સૂત મીરે સાધુ થઈએ છિ મિલે અવિનાસી,
મોહે સૂત સૂત જાગત હાંસી પાનીમે ખીનખીયાસી (૧)

જે આત્મા હાજર છે, પોતાનો સાક્ષાત્કાર પોતાને જ કરવાનો છે, તેને દૂર જોતવા ક્યાં નીકળે છે ? દૂર જોતવા જાઓ પણ ત્યાં છે જ નહિ તો જઈએ ક્યાંથી ? આસ નિરાસામાં પછે છે, દારકા, કારી, આળુ, સમૃદ્ધિખર બધેય ફરી આખા બધુ મ કસુ પણ કાંઈ ન વળ્યુ તો હવે તો દિશા દેસ્વ અદર નિકાળ અવિનાશી અદર જ બેઠો છે આરાધ્ય દેવ તે જ છે સોડા સોડા તે 'હુ' તે 'હુ' જેવો સિદ્ધનો આત્મા તેવો જ આપણો આત્મા છે અસ ખ્યાલ પ્રદેશ તેના જેટલા જ છે તેઓએ અનતાગુણો બહત ક્યાં છે, જ્યાર આપણા આત્માના ગુણો આવરણથી ઢકાયેલા પડ્યા છે જેમ ફાનસ ફરતુ બહુ કપડુ વીટવામાં આવે તો પ્રકાશ મઠ દેખાય એથી આછો કપડુ વીટવામાં આવે તો વધારે પ્રકાશ દેખાય અને કપડુ સાવ લઈ દેવામાં આવે, તો ચોક્કો પ્રકાશ દેખાય છે, જોમ આત્મા એ પ્રકાશનો પુ જ છે અનુ ભવિએ કહે છે કે આત્માના તેજ પાસે રત્નોનાં અને સૂર્યનાં તેજ આખા પડી જાય છે

તમારે પ્રકાશ બેઠ્યોને ? ખહારનો પ્રકાશ તો સ્પષ્ટ છે અદરના આત્માનો પ્રકાશ-જે અપ્રતિકૃત જ્ઞાન-એટલે જે આંખુ પાછુ જાય નહિ જે આદિ અનતાગુણ સુખી ટકી

રહે તેવું જ્ઞાન આત્મામાં છે, બહાર શોધવા ક્યા જાય ? હીરા-માણેકના ઠઠારામાં બહારના તેજમાં સાચું તેજ નહિ. પચાસ રૂપિયાના વારનું કપડું પહેર્યું હોય, લાકરોડ રૂપિયાની મૂડી હોય, માલમલિદા ઉડાવતા હોય, તેનું શું વધારે સદ્ગુણ જાગી ગયા માનો છો ? વેશભૂષા કરી વધારે કિંમતી ગણાય ? કિંમત સદ્ગુણોમાં છે જે બહાર ઠઠારામાં કિંમત આકે છે, તે મૂર્ખાઓ છે શું તમારી શોધ હીરાની વીંટી કે દાગીનાથી હોઈ શકે ? મુનિને કોઈ દાગીના નથી એકે ઝરીની કિનારવાળું કપડું નથી, છતાં તે વિભૂતિને તમે નમસ્કાર કરો છોને ? ખાઈપીને નિરાતે બેઠો તેને તેને શાતા પૂછવાની હોય, કે ઉપવાસીને ? માટે સમગ્ર ગુણને નમસ્કાર છે, ત્યાગને ધન્યવાદ છે, ભોગને નહિ.

પ્રથમ ગુણ સ્તવન હોય, પછી નમસ્કાર હોય. માટે ગુણને પ્રગટાવો. ગુણ પ્રગટતા જશે તેમ પ્રકૃતિ ટપક જશે આત્માનો મોક્ષ મેળવવા, પર ચીજની જરૂર પડતી નથી લાખો રૂપિયા મેળવો તો મોક્ષ મળે તેમ નથી લાખો મળુસો સલામ ભરતા હોય, તેનો મોક્ષ થઈ શકે તેમ ખરું ? ના, ત્યારે સત્તાની લાલસા શાને ? સુખનો સ્વ આત્મા છે સુખ અદરથી મળે છે કપડા દાગીનાથી હાળતી સ્ત્રીનો પતિ, જો પરસ્ત્રીગમન કરતો હોય તો તે સ્ત્રી સુખી નથી કપડા ઘરેણા તો છે ! છતાં કહેશે કે સુખી નથી સુખ ક્યા લાગે છે ? પર વસ્તુમાં સુખ નથી, એ પાઠ રોજ લાણો હૃદયમાં એકરસ કરી નાંખે એમ દમને તાવરામાં નાખી. હિંદુ અગ્નિ દ્રવી તાવેજોળી . . .

તેમ અદૃશી ઐક્યસત્તાનું ઘોષન કરે, કે સુખ પરમા નથી
સ્વમાન છે પૈસા, આખરું સત્તા, વૈભવ, મળેા કે ટળેા, ગમે
તે માગેા. પરમાત્મથી માટી અનંત પુલ્કણ સ્કંધના અવસાને
સુખગુણનું વેદન છે જ નહિ.

સંયોગોથી હું સુખ માનું, તે મારી ભ્રમણા છે જે
સુખ પાછળ દુખ છે, તે સાચું સુખ નથી તેવો પાકો
સિદ્ધાંત અપનાવો. જ્યારે પોતે, પોતામાં રમણ કરે ત્યારે
જ અલૌકિક આનંદ પ્રગટે છે તે આનંદ મુખે કશો ન
ભય, ભણે તે માણે, બાહ્ય ઊભા ઊભા જુએ દ્રવ્યપાકમાં
તાવેલો દૂરતો હોય, તે દ્રવ્યપાકના સ્વાદને શું ભણે. એમ
પરમાં તદ્દની રહેનારાઓ સિદ્ધાંત વાણીના રસાસ્વાદને
આપી શકતા નથી જેણે આખ્યા છે તેને વિષય ઝેર જેવા
લાગ્યા. એક વાત સમજાણી પછી પર તે પર અને સ્વ તે સ્વ,
એમ લેઈ વિજ્ઞાન પ્રગટી શૂંકે.

લેઈ વિજ્ઞાન જગ્યા જિનકે થઈ મે સિવલક્ષિત જાયો. એમ અદ્વત
કેલી કરે સિવ મારજમે જમમાલિ જિનેશ્વરકે લપુનદન
સત્ય-સ્વરૂપ સદા છનકે પ્રગટયો, અવદાત મિથ્યાત નિકલન
સાંત દયા તિનથી પવિત્રાની કહે કરે એલી જનારની નહન.

સમજસાર નાટકમાં જનારસીદ્ધાસ લેઈ વિજ્ઞાનનું વર્ણન
કરતાં કહે છે જેના હૃદયમાં લેઈ વિજ્ઞાન એટલે સ્વ પરની
વહેણથી એક પરમાત્મ માત્ર પણ માડું નથી તેા પુલ્કણોનો
સ્કંધ, અને તેની વગણા મારી ક્યાંથી હોય ! આઠેય વગણા
જગતમાં અશ્વક પડી છે એવ જ્યારે સાવકમં નિમિત્તથી
આજ કરે છે ત્યારે આહક જની આવે છે, અને કર્મકે
પરણમી ભય છે મેળામાંથી જાળકને પૂતળી લઈ આપી

હોય તેને જોઈ બાળક હસે છે, તેને પારણામા નાખી હિચ-કાવે છે એ પ્રતળી ભાગી જતા, બાળક રડે છે, તમે આ બાલક્રિયા જોઈને શુ કહેશો! માટીની હતી તે માટીમા મળી ગઈ પણ બાળકને તે પ્રત્યે રાગ હતો એટલે તે રડે છે તમને જોનારને કંઈ થતું નથી. તેમ દેહમાથી ચેતન ઊડી જાય, પછી દેહની માટી, માટી સાથે માટીરૂપ થઈ જાય છે કવિની કલ્પનાનુ આ એક રૂપક છે

માટી કહત હે કુંભારકો, કયા ગાલત હે મુજકો,
એક દિન એમા વખત આયેગા, ગાડ દેવુંગી તુજકો,
એક દિન જાના રે, એક દિન જાના રે,
લકડી કહત હે સુધારકો, કયા છીલત હે મુજકો,
એક દિન એમા વખત આયગા, જલા દેવુંગી મેં તુજકો,
એક દિન જાના રે, એક દિન જાના રે

કુભાર માટીનો ઢગલો કરી પાણી નાખી ખૂદે છે, ત્યારે માટી કુભારને કહે છે હે કુભાર! આખો દિવસ મારી પાછળ પડ્યો છું, પણ એક દિવસ એવો આવશે, કે અમે તને ગાળી દેશું, માટી રૂપ બનાવી દેશું સુધાર રઘો લઈ લાકડાને છોલે છે, પણ યાદ રાખો કે લાકડા એક દિવસ તમને જલાવી દેશે જો કે આતો એક રૂપક છે માટી કે લાકડાને વાચા હોતી નથી, પરંતુ મુદો કહેવાનો એ છે કે, દેહ તે તુ નથી તે તો પારકુ ઘર છે એકવાર છોડવું જ પડશે તેના ઉપરના મમત્વ ઉતારી હું આત્મા છું એ પ્રથમ એકડો છે તેને ઘૂટવા માડો જ્યારે આત્મા વિભાવમા પરિણમન કરે, ત્યારે કર્મ લાગે છે એટલે કર્મ તે બગડે બે, બગડો બગડો એટલે બગડ્યો અને ધર્મ તજડો છે, તે

આવ્યે કર્મને હકારે છે તગડી મૂકે છે એક હોય ત્યાં
આનંદ બે જગાડે, ઘોશસી લાખ ચોનિમા આંટા મરાવે.
હવે ધર્મરૂપી તગડો લાવો, તો કર્મને તોડાય જડ-ચેતનના
ભાગલા પાડી દે અત્યાર સુધી તો મજિયારે, ફાગુ હંપુ
બ્યા સુધી મજિયારું હોય ત્યાં સુધી, સૌ થીની વાળી શિંધી
વાળીને ખાચ, પણ જુદા થાય અને નોખુ ઘર બતાવવું પડે
પછી બધી કરકસર આવે તેમ આ બધું મજિયારે મહાલુ
છે બ્યારે જુદો પડ્યો ત્યારે ખબર પડી માટે સ્વમા રમણતા
કરે. આત્માના અવિનાશી શાશ્વત સુખ મેળવવા પુરુષાચ
કરે.

આત્માના સંપૂર્ણ જ્ઞાન, દશન, વાસ્તવ એ રતનત્રય
અમૂલ્ય ॥ જેના આત્મામાં સેદ-વિજ્ઞાનની બ્યોત ઝળકે
છે તે અદ્વૈત સમાન ચિતળી ચિતળી ભૂત મધ્ય બધ છે
શિવ-માગ મા કહી કરે છે તેને જ્ઞાનીઓએ વિનેશ્વર દેવને
સમુનંદન કહ્યો છે મોટો પુત્ર સાધુ વચેદ પુત્ર આવક અને
સમકિર્તીજીવને સમુનંદન કહ્યો છે જેણે મિથ્યાત્વનૂનિક દનકાઠી
નાખ્યું તેને સત્ય સ્વરૂપની જોળખાણ મધ્ય બધ છે

જોળખાણ એ ખાણ છે તમને વડા પ્રધાનની
જોળખાણ હોય તો સુમાનથી આવોને ! બૌરબ સ્યોને !
ભૌતિક જોળખાણ તો ક્યારેક, આ લોકમાં પણ કામ નથી
આવતી, તો પરજાવમા તો કામ કયાથી આવશે ? માટે ધર્મની
જોળખાણ રાખો. ધર્માચરણ કરશો તો બ્યાં જશે ત્યાં ધર્મ
તમારી જોળખાણ રાખશે. તમને દુઃખી થવા નહિ દે ધર્મી
આત્માઓ શાંત હોય તેના હેયામા ઉજાટ કે હાથ વોચ
હોય જ નહિ મગનું-જનું માન-અપમાન, સુખ-દુઃખ એ

જોડકા તો સસારમા ભયાં પડ્યા છે મારી હાજરીથી થાય તેવું કંઈ છે જ નહિ મારું સુખ મારામા જ છે, એમ અકર નિર્ણય કરનારની કસોટી થાય તો પણ ડગતા નથી તેઓ સ્થિર પરિણામમા રહે છે, કંઈક દ્રઢધર્મીઓની પરીક્ષાઓ થઈ, છતાં અડગ રહ્યા છે. કોઈ પણ બહારનું મારું અહિત કરનાર નથી 'મિતિ મે સત્ત્વમુપસુ' એ મંત્ર જેના હૈયામા ઉતરી ગયો, તે આત્માઓ ઉચ્ચ કોટિના બની ગયા.

મૃગાપુત્રને સસારમા રહેવું ગમતું નથી, બળતા ઘરમા દૂધ-ચોખા ખાઈ લઉં પછી નીકળું એમ બેસી રહેવાય ખરું ? એ તો સાર વસ્તુને લઈને તરત જ બહાર નીકળી જાય સાર વસ્તુ કંઈ છે ! કોને તારવે છે ! આત્માને આત્મા એક જ સારભૂત છે એ વાત સમજાણી છે ને ? એ સમજાય તો પછી બીજી બધી વસ્તુની કિંમત તુચ્છ લાગે અનંત જ્ઞાનીઓએ તુચ્છ પદાર્થોને છોડ્યા તો તમારે તેની શી પડી છે ? આ મળે તો હું સુખી - નહિતર હું ખી થાઉં, સાચું સમજાણું પછી, એ કયા લગી રહેશે ? જડની કિંમત કયા સુધી આકયા કરશો ! રાગદ્વેષ કયા સુધી કરશો ? જ્યાં વસ્તુ જ આપણી નથી, આપણે મૂકીને જવું છે, પછી ખોટો મોહ શા કામનો ? જ્ઞાની કહે છે 'જે સમજવા માડયું હોય તો પર વસ્તુની મમતાને મૂકવા માડ, શ્રદ્ધાના મજબૂત પાયા ઉપર ચારિત્રની ઈમારત ચણ'

જ્યારે મૃગાપુત્ર માતાપિતા પાસે સયમ માગે જવાની રજા માગે છે ત્યારે માતા કહે છે 'હું પુત્ર ? દીક્ષા એટલે શું ચીજ છે ! દીક્ષા કોણ લઈ શકે ! દીક્ષા કાંઈ એક બે દિવસ માટે નથી લેવાતી, તેને ઠેઠાઠેઠ સુધી ગુણોનો ભાર વહન કરવાનો

હોય છે આજે લીધી અને કાલે ધરશેના, એમ ન હોય,
આજે તો પ્રતિજ્ઞા લેવામા કહેશે, કે કદમૂળની બાધા દેવી
હોય તો હશે, પળશે તો પાગીશ જેનામા હલ સહજ્ય બળ ન
હોય, ચિત્તની અસ્થિરતા હોય તેને પ્રતિજ્ઞા દેવાય શી રીતે ?
કેટલાક પ્રતિજ્ઞાને બધન માને છે, આપણે ગુરુ પાસે જવું નહિ અને
પૂછીએ કા ભાઈ ! કેમ દેખાતા નથી ? તો-કહેશે કે બાધા
ન સર્જ શકાય અને સાધુ પ્રતિજ્ઞાનું કહું છે માટે અમે ઉપાસ્યે
આવતા નથી. એવું બોલનારા બધા છે એ બાધા સર્જ તો
તેના જ વિઠ્ઠલ આબ્યા કરે, જે સ્ત્રીજની બાધા સર્જે તે સ્ત્રીજ
સામે આવી ખંડી થાય આમ સાતસાતના લોકો અમારી
પાસે આવે છે પણ ભાઈ ! પ્રલોભન સામે તું મક્કમ રહે
તો લાભ કેટલો થાય !

પ્રતિજ્ઞા લેનાર શ્રદ્ધામા મજબૂત હોવો એમને

માથુ મુઠાવવાથી દીક્ષા આવી જતી નથી. ઝાઝા
વરસોડે કે ઝાઝા મહેમાને દીક્ષા સારી' થઈ ન ગણાય દીક્ષા
તો વ્યક્તિના પરિણામ ઉપર અવલભે છે સધમનો આધાર
સ્થિત અકલાન ભાવ છે જીવ એવા ગુણસ્થાનનો ઉપડવો
પરજારો સાતમા ગુણસ્થાને આવી જાય, અપ્રમત્તા દશામા
બૃહનારો. દીક્ષા-ઉત્સવમા કેટલા આબ્યા એ એવા જિજ્ઞો ન
રહે. અમારી દીક્ષામાં બહુ ધામધૂમ થઈ હતી વાહ ભાઈ
વાહ ! શું દીક્ષાને પૈસાથી વખાણો છે ? દીક્ષા શા માટે
લેવાની હોય ! પેટ નથી ભરાતું એટલે કે વાહ વાહ
કહવરાવવા ! જેનો આ મા બગી છીયો છે, એ દીક્ષા ભાવમા
એમ જ ચિતવે કે ક્યારે છૂટું ? ક્યારે છૂટું ? શમ શમ
માથી એ જ પોઠાર હોય તેને માખાપ શેકે તે ન અમે.

વેપાર-વણુજ ન ગમે, કોઇ સાથે જોલણ ચાલણ પણ ન ગમે

મૃગાયુત્રને મા કહે છે બેટા ! દીક્ષા લેતા હજારો ગુણો ધારણ કરવા પડે છે. ઘોળે કપડેથી પતી જતુ નથી અહા, નવ દીક્ષિતને કેવો વેશ લખી ગયો છે ? આમ વખાણ ક્યે પતે નહિ ભાવમા ચારિત્ર લખ્યું છે કે નહિ ! કે પૂછડું દખાવતા કૂકાડો મારે છે ! મનમાનતુ ન આવે ત્યા ઊંચો-નીચો થઈ જાય વાતમા ફેરફાર થાય ત્યા તો ગુરુ સામે શી ગડા ભરાવવા મડી જાય. તે સાધુ દીક્ષાને લજવે છે સયમીના પરિણામ ઉચ્ચ કેટિના હોય સસારીઓ સસારમા રહીને કેટકેટલું સહન કરે છે ! તો મોક્ષ માટે તારે સહન કરવું છે તેમા કયા કોઈને પાડ કરી દે છે ! માન ખાવા, કે મોટાઈ મેળવવા, દેખા દેખીની દીક્ષા લીધી તેની કાંઈ કિંમત નથી 'હું' કહું તેમ થવું જોઈએ. આનુ આમ કેમ અને આનુ તેમ કેમ ! આમ અદ્વતી છણુછણાટ હોય- તેવા જીવો માગ્યા ઘરનુ ખાઈનેય સુખે રહી શકતા નથી

સાધુ ગૃહસ્થને ત્યા જાય તો કહેશે, પધારો પધારો આ વહોરો તે વહોરો, એમ પ્રેમપૂર્વક આગ્રહ કરે તે માણસને માન નથી આપતા, પણ મહાવીરના વેષને માનપૂર્વક વહોરાવે છે લિખારી અર્ધા કલાકથી અડધી રોટલી માટે આગણામા ઊભો ઉભો રગતો હોય છતા તેને ન મળે અને સાધુ પધારે ત્યા પરાણે પાત્રામા પ્રેમથી નાખી દે, આમા કોની મહતા છે ? ત્યાગની છે

એક વખત દુષ્કાળના સમયમા સાત દિવસથી ભૂખ્યો માણસ, એક ગૃહસ્થના આગણે કલાકથી રોટલીના ટુકડા

માટે કરજર છે પણ ન મળ્યું એટલે જરા ફર બાપ છે પાસેના બીજા ઘર આગળે જિલો છે ત્યાં બે મહારાજ વહો સ્વા પધારે છે બિખારી આગળામાં હાથ ત્યાંસુખી સાધુથી વહારવા ન જવાય કારણ કે બિખારીને અતરાય પડે છે મહારાજોને દેખી ગૂઢસ્થ કહે છે પધારો-પધારો મહારાજ' લાડવાનો ઘાળ લઈ આ-આ બિખારી ફરથી જોઈ રહ્યો છે મનમાં વિચારે છે હું એક કલાકથી કરજરું છું છતાં રોટલીનો ટુકડો પણ દેતા નથી અને આ સાધુઓનું પાત્ર લાડવેથી ભરી દીધું, માટે મહારાજ થાવું બહુ સારું ! બન્ને સાધુ મહારાજ ઓળી-પાત્ર લઈ પાછા વળ્યા બિખારીએ તરત જ મહારાજનો હાથ પકડ્યો મહારાજ મને ભૂખ લાગી છે માટે તમે કંઈક આપો, મહારાજ કહેવા લાગ્યા 'બાઈ ! આ આહારના માસિક અમે નથી. અમે ગુરુ આરાધી આ-આ છીએ એ ગુરુની આજ્ઞા વિના અમારાથી દેવાય નહિ માટે બે પ્રાણ હોય તો ઘાલો અમારા ગુરુ પાસે.

બિખારી તો સાધુ સામે ઉપાસ્યે આવ્યો ગુરુદેવ શાની હતા તેઓશ્રીએ જ્ઞાનમાં જોઈ લીધું કે આ માણસ સુપાત્ર છે પ્રત્યક્ષ જોત્યા કે આ આહાર તો તેને જ દેવાય કે જ અમારા જેવા માય બિખારી કહે કબૂલ છે ગુરુ કહે; દીક્ષા લેવી તે જિઠગી સુખી પાગવી પડશે.' બિખારી કહે બહે તૈયાર છું આત્માયદેવે સધની અનુમતિ લઈ "ક મિશન્તેનો' પાઠ બજાવ્યો. સાધુના કપડાં પહેરાવી દીધાં દીક્ષા આ દીધી પછી જૂના સાધુને કહેવા લાગ્યા કે આહારને કાઈ અર્થો નહિ. નવદીક્ષિતને જેટલું ખાવું હોય તેટલું ખાવા દો બિખારી સાત દિવસ જૂઓ હતા તેમાં લાગ્યા

મળ્યા પછી શુ ખાકી રાખે । ખાવામા હદ ન રાખી અકરા-
તિયા થઈને ખાધુ, ગળા સુધી આવી ગયો ભૂખથી હોજરી
સ કોચાઈ ગયેલી તેમા ભારે પદાર્થ અતિશય પ્રમાણમા
આવતા આકુળ-વ્યાકુળ થઈ ગયો હોજરી પચાવી શકી
નહિ પેટમા સખત દુખાવો ઉપડયો।

શેઠિયા પૂછવા આવ્યા નવદીક્ષિતને શુ વર્તાય છે ।
સીતોર વર્ષની ઉંમરના સાધ્વી ઊઠ-ખેસની વદણા કરે છે
ભિખારીને આશ્વર્ય થયુ, શુ દીક્ષાનો પ્રતાપ । ગુરુ પ્રત્યે
કહેવા લાગ્યો, મહારાજ । મે ખાવા માટે દીક્ષા લીધી અને
આ બધા મને પગે લાગે છે મારી તબિયતના સમાચાર
પૂછે છે માટે દીક્ષા એટલે શુ તે સમજાવો ગુરુ કહે છે
'ભાઈ' દીક્ષા ભવનાશિની, કર્મ કાપનારી, મોક્ષના અનંત
સુખને આપનારી છે આણુ સયમી જીવન દુનિયાભરમા
ખીજે કયાય નથી ઇન્દ્રો પણ સાધુને નમસ્કાર કરે છે
ચારિત્રના પરિણામો ચડવા માડયા સયમ-જીવનની મહત્તા
સમજણમા આવવા માડી. શેઠ કહે છે, કે કોઈ ડોક્ટરને
ખેલાવીએ, જલદી શાતા ઊપજે ગુરુ કહે છે, કાઈ જરૂર નથી
આ થોડા સમયનો મહેમાન છે ગુરુએ સથારો કરાવી દીધો।

ભાવના વિશુદ્ધ રહી. રાત્રિના બાર વાગ્યે કાળધર્મ
પામી ગયો પરિણામ ભદ્રકારી, સરલ, વિનયપૂર્વક, ઉચ્ચ
કોટિના હતા મરીને, ચદ્રગુપ્ત રાજાનો પુત્ર અશોક, તેનો
પુત્ર કુણાલને તેનો પુત્ર સપ્રતિ રાજા થયો જ્યારે સિ હા-
સન પદે આવ્યો ત્યારે ઘણા દેશોનો સ્વામી થયો રસ્તામા
એક વખત દીક્ષા દેનાર ગુરુ પોતે જ ચાલ્યા આવે છે
સપ્રતિ રાજા ગોખમા ખેઠા ખેઠા રાજ રસ્તે મુનિને જુએ

છે ધાનકો સામે બીય છે રાજા નજર કરે ત્યાં મહારાજ પરિચિત લાગ્યા. તરત જ નીચે ઉતરી મહારાજ સામે જઈ પગમા પડ્યો. રાજા બિડી સાધુના પગમા પડે, તેનું જોજસ પ્રજા ઉપર કરું પડે !

સંપ્રતિ રાજા કહે છે ‘આત્માય મહારાજ મને જોળખ્યો !’

તમને કે જુ ન જોળખે ! તમે મહારાજ સંપ્રતિ કહેવાઓ છો’ રાજા પૂછે છે પ્રજા ! એ રીતે નહિ, બીજી રીતે જોળખો છો ? ગુરુએ આખી વીંચી જ્ઞાનમા બોલુ મહો ! તુ તો મારો દુમક શિષ્ય બાર કલાકની દીક્ષા પાળી હતી તેજ આપકાલના સંપ્રતિ રાજા પ્રજા ! આપે કૃપા કરી મને ત્યાસ કરી દીધો. આપના ચરણમા જુ સમસ્ત રાજ્ય અર્પણ કરું છું બોલો શી આજ્ઞા છે ! ગુરુ કહે છે બાઈ ! સાધુને રાજપાટ કે વૈભવ કાંઈ કહ્યે નહિ. એ આજ્ઞા સ્વીકારી હોય તો પ્રથમ તુ આવક બન. જ્યાં અનાય પ્રદેશો છે ત્યાં મુનિઓ જઈ શક્તા નથી ત્યાં જૈન ધર્મને પ્રચાર કર સંપ્રતિ રાજાએ જૈન ધર્મને રાજધમ બનાવી ખૂબ પ્રચાર કર્યો.

આજે ઘણાં જોવા ગામો છે કે સાધુને અભાવે અન્યધમ ગમી બની ગયા છે તમે અમુક ગામોમા આવક ભાઈ-બહેનોને મોકલી ધર્મ બગૃતિ રખાવો છે તે મુદ્દર કાય છે સાધુઓ નહીં બહાનાં તમે એક ઠેકાણે પડ્યા રહે તે જૈનશાસનના ગુન્હેગાર છે વીર પ્રજાના જ્ઞાનની લક્ષણી કરવી તેના સંદેશા સવ્યજીવોને પહોંચાડવા પ્રવચનની પ્રભાવના કરવી તે પણ એક જૈનશાસનની સેવાનું અંગ છે સેવાભાવી સાધુને એક ઠેકાણે પડ્યું રહેવું તે શોભે નહિ

કોઈની વૃદ્ધાવસ્થા કે માદગી પ્રસંગ હોય તો જુદી વાત છે સત્રિતિ રાજ્યે તન, મન, ધનથી જૈનશાસનની અપૂર્વ સેવા બળવી જૈનધર્મનો ફેલાવો ઘણો કર્યો તેના પરિણામે, લાખો માણસો જૈન બન્યા આજે તો હવે જૈનોમા ઘસારો થવા માડ્યો છે

મૃગાપુત્રને માતા કહે છે - 'બેટા ! દીક્ષા એટલે હુ ખનો કોળિયો છે ખાડાની ધાર ઉપર ચાલવાની વાત છે શૂરવીર, ધીર પરાક્રમી હોય તેજ આ પથે પ્રયાણ કરી શકે છે દીક્ષા લીધા પછી પણ હજારો ગુણોને ધારવા પ્રબળ પુરુષાર્થ ખેડવો પડે છે' વળી પણ માતા મૃગાપુત્રને શુ કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે

*

અધ્યાખ્યાન ૭૧ મું

સંવત ૨૦૨૦ ભાદરવા વદિ ૧૧ા શુક્રવાર, તા ૨-૧૦-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે 'ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ પ્રભુએ સિદ્ધાંત પ્રજ્ઞ્યા તેમા ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના ૧૯મા અધ્યયનમા મૃગાપુત્રનો અધિકાર ચાલી રહ્યો છે

ત ચિન્તમ્માપિયરો, સામણ પુત્ત દુચ્ચર ।

ગુણાણં તુ સહસ્તાહ ધારેયન્વાહ મિક્કલ્લણો ॥૨૪॥

સમયા સન્વભૂપસુ, સત્તુ મિત્તેસુ વા જને ।

પાણાહ વાય વિરઠં, જાવજ્જીવાપ દુક્કર ॥૨૫॥

મૃગાપુત્રને માતા કહે છે હે પુત્ર ! સયમ એ ઉમદા ચીજ છે દીક્ષા એટલે ઉપરનો વેશ માત્ર નથી દીક્ષાર્થીએ

છે આવકો સામે બાંધ છે રાજા નજર કરે ત્યાં મહારાજ પરિચિત લાગ્યા તરત જ નીચે ઉતરી મહારાજ સામે જઈ પગમા પડ્યો. રાજા ઊઠી સાધુના પગમા પડે, તેનું ઓળસ પ્રભા ઉપર કેવું પડે !

સપ્રતિ રાજા કહે છે 'આપ્તાય મહારાજ મને ઓળખ્યો !'

તમને ઠેકાણું ન ઓળખે ! તમે મહારાજા સપ્રતિ કહેવાઓ છે રાજા પૂછે છે પ્રશ્ન ! એ રીતે નહિ બીજી રીતે ઓળખે છે ? શુરુએ આખી વીંચી જ્ઞાનમાં ભેગું મહો ! તું તો મારો દુમક શિષ્ય બાર કલાકની દીક્ષા પાળી હતી તેજ આપઢાલના સપ્રતિ રાજા પ્રશ્ન ! આપે કૃપા કરી મને ન્યાય કરી દીધો. આપના ચરણમા હું સમસ્ત રાજ્ય અપેક્ષા કરું છું જોડો શી આજ્ઞા છે ! શુરુ કહે છે બાઈ ! 'સાધુને રાજપાત્ર કે વૈભવ કાઈ કરવું નહિ એ આજ્ઞા સ્વીકારવી હોય તો પ્રથમ તું આવક બન. જ્યાં બનાય પ્રદેશો છે ત્યાં મુનિઓ જઈ ચક્રતા નથી ત્યાં જૈન ધર્મને પ્રચાર કર સપ્રતિ રાજાએ જૈન ધર્મને રાજધર્મ બનાવી ખૂબ પ્રચાર કર્યો.

આજે બધા કોવા ગામી છે કે સાધુને અભાવે અન્યધર્મ ગામી બની ગયા છે તમે અમુક જામીમાં આવક ભાઈ-બહેનોને મોકલી ધર્મ બગૃતિ રખાવો છે તે મુદ્દર કાય છે સાધુઓ નહીં બદલાતા તમે એક ઠેકાણે પડ્યા રહે તે જૈનશાસનના ગુન્હેગાર છે વીર પ્રભુના જ્ઞાનની લઢાળી કરવી, તેના સંદેશા બળ્યજીવોને પહોંચાડવા, પ્રવચનની પ્રભાવના કરવી તે પણ એક જૈનશાસનની સેવાનું અર્થ છે સેવાભાવી સાધુને એક ઠેકાણે પડ્યું રહેવું તે શોભે નહિ

કોઈની વૃદ્ધાવસ્થા કે માદગી પ્રસંગ હોય તો જુદી વાત છે. સપ્રતિ રાજ્યે તન, મન, ધનથી જૈનશાસનની અપૂર્વ સેવા બજાવી જૈનધર્મનો ફેલાવો ઘણો કર્યો. તેના પરિણામે, લાખો માણસો જૈન બન્યા આજે તો હવે જૈનોમા ઘસારો થવા માડ્યો છે.

મૃગાપુત્રને માતા કહે છે 'ખેટા ! દીક્ષા એટલે દુ ખનો કોળિયો છે ખાડાની ધાર ઉપર ચાલવાની વાત છે શૂરવીર, ધીર, પરાક્રમી હોય તે જ આં પથે પ્રયાણ કરી શકે છે દીક્ષા લીધા પછી પણ હજારો ગુણોને ધારવા પ્રબળ પુરુષાર્થ ખેડવો પડે છે' વળી પણ માતા મૃગાપુત્રને શુ કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે.

*

વ્યાખ્યાન ૭૧ મું

સંવત ૨૦૨૦ ભાદરવા વદિ ૧૧૥ શુક્રવાર, તા ૨-૧૦-૬૪

સિ.દ્વાત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ પ્રભુએ સિદ્ધાત પ્રજ્ઞા તેમા ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના ૧૯મા અધ્યયનમા મૃગાપુત્રનો અધિકાર ચાલી રહ્યો છે

ત બિન્તમ્માપિયરો, સામણં પુત્ત દુચ્ચરં ।

ગુણાણં તુ સહસ્સાઈ ધારેયન્વાઈ મિલ્લુણો ॥૨૪॥

સમયા સન્વમ્મપ્પસુ, સત્તુ મિત્તેસુ વા જગે ।

પાણાઈ વાય વિરઈ, જાવજ્જીવાય દુક્કર ॥૨૫॥

મૃગાપુત્રને માતા કહે છે હે પુત્ર ! સયમ એ ઉમદા ચીજ છે દીક્ષા એટલે ઉપરનો વેશ માત્ર નથી દીક્ષાર્થીએ

હજારો ગુણે પ્રત્યાવવાના હોય છે સાધુ જોડે ગુણોને સાધે તે તેને મેરુસમાન પાત્ર મહામતો પાળવાના હોય છે

પહેલું મહામત અહિંસા છે અહિંસા જો કૌનદશની આધારશિલા, અભરૂપ છે અહિંસા જોડે જગતના પ્રાણી માત્રને પોતાની માફક આત્મા સમાન માનવા દરેક પ્રાણીની હયા પાળવી. કોઈપણ જીવોના પ્રાણને દુભાવવા નહિ, દુખી કરવા નહિ, દબાવવા નહિ જેવો મારો આત્મા, તેવો જ અન્યનો આત્મા છે મહાપાણા સુહસાયા વુસ્થપદિકૂઠા' દરેક પ્રાણીઓ સુખ-સાવાને ઈચ્છા છે, દુખ દરેકને પ્રતિકૂળ લાગે છે સાધુની અહિંસા જોડે પ્રાણાતિપાતની જાવ જીવ સુધીની વિરતિ રાખવાની છે 'અપિયથદા વધ દરેકને અપ્રિય લાગે છે કેમકે આત્માનો સ્વભાવ જ જીવવાનો છે આત્મામા જીવીતલ્ય શક્તિ છે જીવન જીવવા દરેક પ્રાણીઓ ઝાવા નાખે છે પ્રાણીમા પહેલી માખી જીવવા માટે તરફડાટ કરે છ મરણ કોઈને પ્રિય નથી. અજ્ઞાનીઓ બીજાને મારી સુખ લેવાની ઈચ્છા સેવે છે જો હિંસક વૃત્તિ છે જો હિંસા બ્યારે હિંસક સામે (પડવારૂપે) તેની કોઈ હિંસા કરશે ત્યારે તેની હયા પાળવા કોણ જીવુ રહેશે ? માટે જ્ઞાનીઓ કહે છે કે અભયદાન આપો, તો જ વધને અભય દાન મળશે. સુખ આપશે તો જ સુખ પામશે.

અજ્ઞાનીઓ પૈસા લેખા કરવા કુટુંબ પોષવા શરીરનું રક્ષણ કરવું એમ અનેક પ્રકારે પાપ બાધે છે જીવોને ત્રાસ આપે છે પોતાને શરીરમા વેદના થતી હોય તો કહેશે, બધાણુ કરો મટી જશે પણ તંનાથી અનતા જીવોની હિંસા થાય છે તે નહીં વિચારે લસણ વાટી ગોળી ખાધી પણ

અનતા જીવોની સાથે વેર બાધ્યુ તેનું શું ? ભગવત કહે છે, જે કોઈ પાપ બાધી રહ્યા છે, તેના ક્ષણ ભવિષ્યમાં ભોગવવા જ પડશે દર્દ થવું એ પૂર્વે કરેલા ગુન્હાની સજા છે તેને તું સમપરિણામે ભોગવી લે તારા કર્યા તારે જ ભોગવવાના છે જેણે વીતરાગના માર્ગને જાણ્યો છે, એવા અહિંસક આત્માઓ કદી કોઈનો ભોગ લેતા નથી પાપકર્મ ઉપાર્જન કરનારો ભાવીના વેર ઊભા કરે છે

“વેરાણુવન્ધાણિ મહાભયાણિ” વેર મહાભયનું કારણ છે. અહિંસક જીવો પોતે દુઃખો સહન કરે, પણ બીજાને દુઃખ આપે નહિ જ્યારે હિંસક વૃત્તિવાળાઓ શરીર માટે ઈજેક્શન વાપરે, શરીર ફાટપુટ કરવા, માછલીના તેલ વગેરે, ડોક્ટર જેમ ફરમાન કરે તેમ, શીરોમાન્ય કરી વાપરે, તેમાં શું જૈનત્વ છે ? તેને જૈન કહેવાય કે જન ? બે માત્રા જ ઊડી ગઈ જેનામાં જૈનત્વ ઝળહળતું હોય તે હિંસા આદિ કાર્ય કરે નહિ, બીજા પાસે કરાવે નહિ અને કરનારને અનુમોદના પણ આપે નહિ આજે તો પોતાના શરીર સુખ માટે-મચ્છર ન કરડે તે માટે, ‘ડી ડી ટી’ વાપરે અરે ! શ્રાવકોના ઘરમાય તે વાપરવાના સાધનો દેખાતા હોય છે તમે કયા ધર્મના અનુયાયીઓ છો ?

ભગવાને દુઃખ સહન કર્યું પણ બીજાને દુઃખ દીધું નથી તમે એ ભગવાનને પગલે ચાલો છો, કે તે પગલા ઉપર પગ મૂકો છો ? હિંસા કરવી તે વિરાધના છે હિંસા દુર્ગતિમાં લઈ જનારી છે

હિંસા દુઃખની વેલડી, હિંસા દુઃખની ખાણ;
અનંત જીવ નકે ગયા, હિંસાતણું ક્ષણ જાણ.

હિ સાથી દુ ખ જ મળે, મુખ કેઈ કળે મળવાનું નથી
 પોતરી મિલ, ઘણા વગેરે ચત્રવાદો ળિલા કરી લક્ષ્મીની જ
 ગવેષણા કરે છે એવા આત્માઓ પોતે પોતાના આત્માની પણ
 કયા પાળી શકતા નથી. તેથી તે સ્વયં અધિઅતિમાં જઈ
 દુ ખનાંભાજન બને છે

મુનિસિપાલિટીની ખુરશીઆ બેસી, ઝેરના લાડવા
 કરવાનું કહે, ત્રસ લાવેની ઠાણુ કરનારાઓને, અનતાકાળ
 લક્ષ્મી અનુપલબ્ધિ રહે, તેવી ગતિમા મુકાઈ જશે. પાપ
 ખાના કરે ગટર કરે અહીં પાઈપ મૂકે આમ કહેનારા
 ળોની ખુરશી સોનાની છે કે ધગધગતા અગારાની ?
 સત્તાની ખુરશી સેતાનને સત્તાવે છે કયા ઉપડી જશે
 તેનું જ્ઞાન છે ? કે પછી પૈસા સામે જ દ્રષ્ટિ લખાય છે ? માટે
 સમજાવે એવી ખુરશી મળે તો તિલાંજલી, ઈર્ષ દેવે
 મત્સ્યઉદયોગ માટે હિંસક કારખાના ખોલી બીજા દેશમાં
 માલ મોકલી, આપણે દેશ સમૃદ્ધ થાય તંત્રુ સિદ્ધિ
 સમજાવી, તમારી પાસે મત મેળવી જાય તમ્ને મત આપે
 એટલે એ હિંસામા તમારી અનુમતિ આવી ગઈ

જેનથી હિંસાના કેઈ પણ કાચમાં સમતિ દેવાય જ
 નહિ તમે ફૂલી ફૂલીને મત આપે છે, તે ધોળે લૂગડે કાળા
 ઠાણ પાડવા જાઓ છો કરવું કરાવવું અને અનુમાદવું,
 મન-વચન-ઓ કાચાથી એમ ત્રણ કરણ અને ત્રણભેજથી
 પાપ લાગે છે શા માટે અનર્થા હંડે હાલ્યોછો ? તમારે
 છોકરીયો મોતી થઈ છે તો અમારી પાસે રથ મુરતિવા છે બેઠાંજે
 તો બતાવશુ આવા હાલીના ધખામાં બહુ પાવરધા છે
 પણ આ તો ખાડણિયામા માયુ મૂકે છે ખડાઈ જશે

શ્રાવક તો એવા મનોરથ સેવતો હોય કે આ બધા પાપ-
માથી છૂટી, હુ ક્યારે સર્વવિરતિ બનુ ! મારે એવો ધધો
કરવાનો હોય નહિ, તમે કેના સપુત છો ?

મહાવીર કે હમ, સિપાહી બને'ગે,
જો રકબા કદમ, ફીર ન પીછે હટે'ગે.
શીખા દે'ગે દુનિયાકો, શાંતિસે રહના,
અહિંસાકી વીજલી નસોમે' ભરે'ગે,
મહાવીર કે હમ સિપાહી બને'ગે.

તમે મહાવીરના લાડીલા નદન છો વર્ધમાનના લાડીલા
નદનના અભિવદન, ખાતમુહૂર્તમા, ઉદ્ધાટનમા કે હિંસાના
કોઈ પણ ખાતામા ન હોય મિલ કરી તે સારું કયું, યંત્રો-
ધોગથી દેશની આબાદી થાશે, તેમ પણ ન કહે કોઈ દીક્ષાના
સયમમાર્ગે જતુ હોય, કે તપ કરતુ હોય તેને અભિનદન
આપે, તેને વદન કરે, તે બરાબર છે બાકી હિંસક કાર્યોને
અભિનદન દેવા, તે યુન્યનુ નિકદન કાઢવા બરાબર છે

રાજના કુવરે, બગીચામા ફરતાં ફરતા, કોઠી'બહુ
હાથમા લઈ, તેની આખેઆખી છાલ ઉતારી નાખી છાલ
ઉતારીને પોરસ કર્યો-કેવી સરસ રીતે છાલ ઉતારી ! જેની છાલ
ઉતારી તે બનેવી થયો અને કુવર મરીને સાળો થયો તેર
કરોડ ભવે આ પાપ ઉદયમાન થયુ રાજનો કુવર-યુવરાજ-
પદનો ધણી-જીતશત્રુ રાજને ત્યા ધારિણી રાણીની કૂખે ઉત્પન્ન
થયો. ત્યા ધર્મઘોષ મુનિ પધાર્યા. આ મુનિ જીવોને ધર્મના
માર્ગે ચડાવી રહ્યા છે સાધુ-સતો જે સેવા કરે છે, તે
મ્યુનિસિપાલિટી કે સરકાર પણ શુ કરી શકશે ! સાધુ તો
જીવનમાં ઉતારીને પછી ઉપદેશ આપે છે ધર્મઘોષ મુનિની

દેશનાના પ્રતાપથી સ્કંધકના ભાવ સર્જોધને પામ્યા

ધર્મધોષ મુનિની દેશના પામીયા તે પ્રતિબોધ રે,
અનુમતિ લઈ માત તાતની, કમ શુ શુદ્ધ ધર્મધોષરે
નશુ નશુ સ્કંધક મહામુનિ

માળાપ કને જઈ કહે છે મને ધર્મધોષ મુનિના કથન
શ્રી. વાણી સાંભળવાથી, શૈભશૈભમા સયમ દેવાની વીર
અભિલાષા પ્રગટી છે માટે મને સયમમાજે જવાની રજા આપે।

એ જાત્રી ચૂક્યો છે, તેને શૈકતાર કોણ છે ? જેને
ઉછળી જાય, વોમિટની તૈયારી હોય તેને પાણી પીધે પણ
હેંકે બેસે નહિ, હાડનો વેશઅ તો મજાકિયા રંગ જેવો છે
તે કોઈ રીતે જોસર નહિ સયમ લીધા પછી પણ સતત
જાગૃતિ, શુભ પ્રગટાવવાનો ધનગનતો ઉત્સાહ દોષને ટાળવા
માટે પ્રજા પુરુષાધ કરવાનો હોય છે પાટે બેસી ખાઈ પી
મુખે સૂઈ રહેનારને ભગવાને પાપમમલ કહ્યો છે જોવામાં
પોઠિયા ધર્મ પાણી બરશે, તો પણ તેઓનો અરો નહિ આવે.
મા દેહમાં કોઈ જોછા નથી ! મૂઠ્ઠાથના શાટલા પલાલવા
મહેલા નથી સ્કંધકે દીક્ષા લીધા પછી અગિયાર અબોનો
અભ્યાસ કયો, તપ વડે શરીરને સૂકવી હાડપિંજર કરી
નાખ્યું કપાવને કૃશ કરી નાખ્યા।

સ્કંધક મુનિ વિહાર કરતા, જનેવીના ગામમાં આવ્યા
જરે મધ્યાહન તપ્યો છે ખરતો ખડખડી રહ્યો છે મુનિ
ઉપાડા પગ અને ઉપાડા માથે રીંગે પહોરે બોચરી કરવા
નીકળે છે શબ-શબી ગોખમાં બેઠા બેઠા શિપાટ રમે છે
શબી મુનિને જુએ છે પણ આ મારા બાઈ છે, તની ખબર
નથી. મુનિના વિહાર અપ્રતિબોધ હોય છે તેના પ્રાશ્ન

આગળથી 'ફિક્સ' ન હોય પણ આજે એ પ્રથા લગલગ નાખૂદ થઈ ગઈ છે મુનિને આદર સત્કારની લોહુપતા નથી, નહિ તર રાજના સામૈયામા શુ ખામી હોય ! ફલાણે ગામ ગયા, ત્યા આટલુ માણસ સામૈયામા આવ્યુ, આટલા મણુ તો લાડવા જોયા, અરે તારે તેની શી પચાત છે ! સાધુને તિરસ્કાર કે સત્કાર બન્ને ઉપર સમાન દષ્ટિ હોય

આગળના રાજઓના મહેલ શહેરના મધ્ય ભાગમા રહેતા, જેથી રાજ નગર ચર્ચા નિહાળી શકે રાણીની દષ્ટિ મુનિ ઉપર ગઈ રાણી વિચારે છે કે, અહા ! આવા તડકામા ઉઘાડે માથે સુકોમળ કાયાવાળા મારા ભાઈને પણ વિચરવુ પડતુ હશે મુનિને જોઈ પોતાના સયમી ભાઈનુ દશ્ય નજરો- નજર તરવરવા લાગ્યુ રાણીથી ધૂસકુ મુકાઈગયુ આખમાથી ડબક લઈને સાચા મોતી જેવા આસુડા ટપકવા માડયા રાજ સ્વગત વિચારે છે, કે અમે બે સોગઠાખાણુ રમી રહ્યા છીએ આવા આનંદપ્રમોદના વાતાવરણમા એવુ શુ ઓછુ આવ્યુ ? કોણુ સાલરી આવ્યુ ! રાજ જ્યા ચોકમા નજર કરે, ત્યા સ્કંધક મુનિને ચાલ્યા જતા જોયા રાજએ મિથ્યા અભિપ્રાય બાધી દીધો, કે નક્કી એ રાણીનો ચાર પુરુષ હશે સાધુનુ શરીર તો મલોખા જેવુ હતુ, છતા પૂર્વલવના વેરથી રાણીને પૂછવાપણુ ન રાખ્યુ અને એકદમ સેવકોને બોલાવી આજ્ઞા કરી કે, પેલા સાધુને પકડી ગામ બહાર લઈ જઈ તેની ખાલ ઉતારી મારી કને હાજર કરો સેવકો આ આજ્ઞા સાલણી ધૂણુ ગયા, પણ કરે શુ ? જેની ભાખરી એની ચાકરી કરવી પડે

સેવકો મુનિ પાસે આવ્યા મુનિને કહે છે 'અમારા

રાજાની જ્ઞાતા છે કે તમારી જીવતા ખાલ ઉતારવી' મુનિએ
 શબ્દ સાંભળ્યો છતાં શોભ ન થયો મનમાં કંઈ ન આવ્યો.
 'ગુ હું ગુ હોગાર છું ! તેમ પણ ન પૂછ્યું મારે બધા આવડે
 છે સમને બાહેર કરવા દો એમ પણ ન બોલ્યા મુનિને મન
 તો જીવન કે મરણ સિદ્ધાંતની બંને બાજુ સમાન હતી તેથી
 રાજકુકમને સખાઓ માન્યો આ તો મૃત્યુ મહોત્સવ થઈ રહ્યો
 છે, એમાં વળી દિલગીર થવાનું શું હોય ! દેહ તો જીવવાના
 સ્વભાવવાળો છે 'હું મરુ જ નહિ' જ્ઞાતો બાઈ કરવા પણ
 ભલો મળ્યો મુનિ કહે છે : 'બાઈ ! જિજ્ઞાસુ છો મેં તપ કરીને
 શરીરને એવું કૃશ કરી નાખ્યું છે, કે સહેલાઈથી ધામડી
 ઉતરશે નહિ, તમારા હાથને ઈલા આવશે માટે તમે કહો તેમ
 લેવો રહું

રામ સેવકને મુનિવર કહે છે કંઈક ફરસ મુજ હાથા રે
 બાધા રમે તુમ હાથે રે જાને કહો તેમ વહીયે જાયા રે
 જાહો જાહો સાધુજી સમતા પરિયા

મુનિ સમતાના સાગર ઘળે દયાના આગાર
 હોય જાને તો સાધુના અગદા ઠારવા આવડે બામ, તે શું
 ઉપદેશ આપી શકશે ! અહીં સ્કંધક મુનિ ઉપશમ રસમાં ગીલી
 રહ્યા છે રાજા કે સેવકોને આપ આપતા નથી કે તમારું
 સત્માનાશ નીકળી જશે મુનિથી આપ અપાય નહિ. સેવકને
 ધામડી ઉતારતા ત્રાસ છૂટે છે પણ રાજાનો કુકમ છે, ત્યાં
 ૫૫ કરે !

જલ જલ ધામડી તેણે ઉતારે મુનિ સમતા રસ ગીલે રે
 સપક મેળી જારીતણ કીને, કમ કલિતને પીલે રે
 જાહો જાહો સાધુજી સમતા પરિયા

સેવકોએ, ચડ ચડ ચામડી ઉતારી મુનિ ક્ષપકશ્રેણી, ક્ષાયક ભાવ, કેવળજ્ઞાન ને કેવળદર્શન પામી મોક્ષે જાય છે કેવી ઉચ્ચ કોટીનો આત્મા છે ! જે શત્રુમાં પણ મિત્ર સમાન, પરિણામ રાખે તે જ સાચો સાધુ છે કોઠિયુ એકેન્દ્રિય હતુ, તેની આખી છાલ ઉતારી પોરસ કર્યો, તેનાં કેવા પાપ બધાયાં ! ત્યારે તમે તો ડાળા ઝીણા સુધારી પોરસ કરો કે, જીવો, મેં કેવા સરસ સુધાર્યો છે ! પણ કેટલા ચીકણા કર્મ બધાય છે, તેનો ખ્યાલ આવે છે !

મુનિ તો મોક્ષે ગયા જનવરોએ મૃત શરીરને ખસોળવા માડ્યુ, તેમા લોહી લોહાણવાળી મુહપત્તિ લઈને સમડી આકાશે ઊડી અને જ્યાં રાજના મહેલની અગાસી આવી ત્યાં સન્નેગોવશાત્ છટકીને અગાસીમા પડી રાણી માથુ ઝોળતી અગાસીમા ઊભેલી, તેણે આ દ્રશ્ય જોયું, તો દોરા સહિત મુહપત્તિ લોહીઝરતી માસના લોચામા રંગદોળાયેલી દીઠી નક્કી કોઈ મુનિની મુહપત્તિ લાગે છે શુ થયુ હશે ? તે માટે સેવકને કહે છે : જાવ તપાસ કરો ત્યાં તો સેવકો ખાલ ઉતારીને રાજા કને આવ્યા રાણી આ બાબુથી મુહપત્તિ લઈ રાજા કને આવી, ખીજી બાબુથી પિતાના સૈનિકો આવ્યા અને ભાઈના ઘાતની વાત કરી જ્યાં આ હકીકત સાલળી ત્યાં તો પોતાનો જ ભાઈ-સ્કંધક મુનિના ઘાતની વાત સાલળતા આખમાથી આસુનો ધોધ વહેવા લાગ્યો. રાણીએ રાજાને કહ્યુ, મુનિના ઘાતનો હુકમ તમે કેમ આપ્યો ? મુનિનો શો ગુન્હો હતો ? રાજા કહે ‘ મેં તમારી આખમા આસુ જોયા, એટલે માની લીધુ કે તે તમારો ચાર પુરુષ હશે ’ રાણી કહેવા લાગી ‘ મને તો મારો ભાઈ સાલ્યો

હતો તેથી આખર્માં આસુ આવ્યાં હતાં તમારે આસુ આવવાનું કારણ તો મને પૂછવું હતું ?' પણ હવે શુ મામ ! વાત વણસી ગઈ, બાલ બગડી ગઈ 'ભાઈની વાત મઈ ગઈ

રાજા અને રાણી બન્નેને પસ્તાવાનો પાર ન રહ્યો. મુનિની હત્યા, જો જેવું તેવું પાપ નથી. પ્રાચલિતરૂપે બન્ને રાજા-રાણીએ, દીક્ષા લઈ સવમ પદે પઠયા મુદી કહેવાનો જો છે, કે મરણ નજીક મઈ બચ છતાં, સમભાવ રાજે ત્યારે જ શ્રીક્ષ્ણ મળે છે શ્રીક્ષ્ણ મેળવેના માટે કેટલી સહન શીલતા જોઈએ ?

મૃતપુત્રને માતા કહે છે કે દીક્ષા ! સવમ મામ આવો કપરો છે આવા પાક ભણવાના રહેશે. શત્રુ હો કે મિત્ર હો બધામા સમભાવ રાખવો પડશે. દીક્ષા લઈ જને 'નવજીવ' સુખી પાળવી દુષ્કર છે' વળી પણ માતા શુ કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે.

વ્યાખ્યાન ૭૨ મુ

સ ૨૦૨૦ ભાદરવા વદિ ૧૩ શનિવાર, તા ૩-૧૦-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધા મયેલી વસ્તુ પ્રભુએ સિદ્ધાંત પ્રશ્ન્યા તેમાં ઉત્તરશબ્દયનસુત્રના ૧૬મા અધ્યયનમા મૃતપુત્રનો અધિકાર થાશે છે

સમયા સમ્બ શુષ્ક, સત્ત મિતેસુ બા/જગ ।

પાળાઈ વાય ચિરજી જાવજીવાણ વુક્કર ॥૨૫॥

મૃતપુત્રને માતા સમભાવી રહ્યાં છે : 'હં પુત્ર ! ચારિત્ર પાળવું બહુ જ દુષ્કર છે સવમમાર્ગમાં હજારો

શુભોને ધારવા પડે છે. અનતજ્ઞાનીઓ ફરમાવે છે, કે જૈન સાધુએ એકેન્દ્રિયથી માડી પચેન્દ્રિય સુધીના બધા જીવોની દયા પાળવાની હોય છે કેઈપણ જીવને હણવા નહિ, હણાવવા નહિ કે હણનારને અનુમોદન આપવું નહિ. જીવન કુરબાન થઈ જાય તો ભલે, પણ ભયું સરોવર હોય કે વહેતી નદી હોય, ગમે તેટલી તરસ લાગી હોય, છતાં તેનું સચેત પાણી પીવાય નહિ પાણી પીવાની ઈચ્છા પણ ન કરાય કારણ કે સાધુ સમજે છે, કે સચેત જળમા મારા જેવા અનેક આત્માઓ વસી રહ્યા છે.

સાધુના નામનું મકાન, લાયબ્રેરી કે ઉપાશ્રય પણ ન હોય ‘નાના ગામડાઓમા બહુ તકલીફ પડે છે, માટે ઉપાશ્રય ચણાવો, તમે ધૂણીઘર શ્રાવકો છો, ઉપાશ્રય થાય તો સગવડ રહે,’ એવો ઉપદેશ સાધુથી દેવાય નહિ છ કાયની હિંસા કરાય નહિ, કરાવાય નહિ કે કરનારને અનુમોદના પણ અપાય નહિ. અગ્નિકાયના આરભ-જેવા કે લાઈટ-ફિટિંગ કરાવો, ઘરડા સાધુ રાત્રીએ પડી જાય છે, માટે બત્તી મુકાવવી, દૂર નથી સભળાતું, માટે લાઉડસ્પીકરમા બોલવું જોઈએ, એવું કેઈ પણ કાર્ય સાધુથી ન થાય એવી રીતે વાયરાની હિંસા, જેમકે પવન જે દિશામાથી આવે ત્યાં ‘ખારી મુકાવો’ એવી ભાવના સાધુ ન રાખે.

સાધુ, વનસ્પતિકાય-જેવા કે ફળફળાદિને છેદે નહિ, છેદાવે નહિ કે છેદનારને અનુમોદે નહિ ગૃહસ્થને ત્યાં વહોરવા જાય, દાતાર કહે મહારાજ સૂઝતી કેરીના કકડા પડ્યા છે, તમે બધી કેરીઓ વહોરી જાઓ અમારે ત્યાં

આખો કેરીનો કશડિયો પડ્યો છે સકાચ પટે તેમ નથી
એમ કહે, તો પણ સાધુથી તે કેરી વહોરાય નહિ કાશ્વ કે
કેરી બલે હોય, વેચાવી લેવા બાય નહિ પણ બીજી કેરીને
મુધાસ્વી પટે અને કેરી તો સચેત છે, છેદે તો તેની હિસા થાય
એટલે વહોરતા સાધુને બહુ ઉપયોગ રાખવો પટે પુખ્તના
હાર ભગવાનને ચડાવો, સમીપસરણની સ્થળા કરો, બીનો ફીવો
કરો ભગવતીસૂત્ર વાચતા હોઈએ ત્યારે બીનો દીપક જલતો
રાખવો બેઈએ આ આશ્રમ પાપવધક છે આ હિસક
ઉપદેશ છે હિસાથી કમ બપે નહિ

પ્રભુભાગની અદર જરા જેટલી પણ હિસાને સ્થાન
નથી હિસા થાય ત્યાંથી સાધુએ પાછું હઠવું બેઈએ ભગવાને
કહ્યું છે પૃથ્વીકામ, અપકામ, તર્કકામ વાત્સકામના છવેની
અવગાહના અનુભવા અસખ્યાતા ભાગની છે અસખ્યાતા
પૃથ્વીકામ છવના સરીરો ભોગ થાય ત્યારે પત્થર, મુને,
રેતી, હીરા, માણેક સોના રૂપા રૂપે રૂખાચ છે એક સરીર
તો આખે બેઈ ચકાતુ નથી. ભરના ફાણા જેવડી મીઠાની
કણીમાંથી એક એક છવ નીકળી, પારેવા જેવડી કામા કરે
તો આખા જગુડીપમા સમાય નહિ એટલા બધા ભરના
ફાણા જેવડી મીઠાની એક કણીમાં પૃથ્વીકામના છવો
તો પૃથ્વીકામનો ભેરશોરથી આરભ સમારભ કેમ થાય ! પ્રભુ
સાધુઓને ધિતવ છે કે તું આરભથી છેટો રહેજે એ તો
ચૂકરજના કામ છે

વળી મહાન બંધાવનારાઓ ખાતમુદ્દત જેના હાથે
કરાવે તેના ફાટા લેવરાવે પેલા ભાઈસાહેબ ફૂલાઈ બાય

જુઓ આ ચિત્ર ! અમુક સસ્થાની પહેલી ઇંટનું મુદૂર્ત મારા હાથે થયું છે પાણી નીકળે ત્યાં સુધી ખોદકામ કરાવે પાપભીરૂ ગૃહસ્થ રહેવા માટે નકાન ચણાવતો હોય તો પણ તેના દિલમાં અરેરાટી હોય, કે હું સસારમાં બેઠો છું, સાધુ બની જવાની તેવડ નથી. તેથી મારે આવા પાપના ધધા કરવા પડે છે ક્યારે એવો અવસર આવે કે નિષ્પાપ જીવન જીવું ? ‘પાણીવહ ઘોર’ પ્રાણીવધ એ ઘોરમાં ઘોર પાપ છે જૈન સાધુને હિંસક પ્રચાર કરવો કદ્યે નહિ (જેવા કે તળાવ, ફૂવા, વાવ બધાવવા)

વગડામાં સાધુ કાઉત્સગ્ગ પારી પ્રતિલેખન-ક્રિયા કરી રહ્યા છે હરણાનું ટોળું ઉગમણી દિશા તરફ ચાલ્યું ગયું પાછળ થોડીવારે શિકારી નીકળ્યો રસ્તામાં બે ત્રણ ફાટા પડે છે શિકારી મુનિને પૂછે છે, કે હરણાનું ટોળું કઈ દિશામાં ગયું ? મુનિ મૌન રહ્યા ભગવાને કીધું છે, ‘આવે વખતે મૌન રહેજે જીવહિંસા થાય છે માટે તારે ન બોલવું’ જો, ‘આ બાળુ ગયું’ એમ કહે, તો પહેલું મહાવ્રત ભાગી જાય ‘બખર જ નથી’ એમ બોલે તો બીજું મહાવ્રત ભાગી જાય શિકારી ક્રોધી પ્રકૃતિનો છે મુનિને મારવા માડે છે. ‘બોલ, નહિતર તલવારથી મારી નાખીશ હું હરણ પાછળ હેરાન થઈ ગયો છું’ મુનિ મરી જવું કબૂલ કરે પણ મૌન ન તોડે મુનિનો માર્ગ આવો વિકટ સૂયગડાગસૂત્રમાં ફરમાવેલો છે

સરભરાનું કામ સાધુથી માથે કેમ રખાય ? આ તો પછી આ મહેમાન ફર્સ્ટ ક્લાસમાં આવ્યા તેના માટે દૂધપાક પુરી કરજો, આ ગામડાવાળા છે તેના માટે ચુરમાના લાડુ

બનાવે. અરે રસોઈ થતી હોય ત્યા તપેલા ભેઈ આવે. આ તે સાધુ છે કે માત્ર લગોટી પહેરી છે. ગમે તેવા કોળ્યા ધિપતિ કેમ ન હોય, પણ મહેમાન માટે શું સાધુ સાધના મેલી હે! મનુ જેના માટે મુડાવી છે. વૃત્તિનો સાથો વળાંક તે જ સાથો વિશ્વતિભાવ હું સવ વિરતિ બન્યો છે, તો તારા ભારિતને વફાદાર રહેજો સાધુ સમક્ષ કાંઈ ઉઘાડે મોઢે બોલે, તો સાધુ તરત નકાર કરે કે ઉઘાડે મોઢે મારી સામે નહિ બોલાય હવે સામે માણસ એમ કહે કે હું મારા ભાવે, તમે તમારે ભાવે. તો સાધુ એમ જ કહે કે ભાઈ! તો હું તમારું કશું સંભળી શકીશ નહિ, બોલવું હોય તો યત્નાથી બોલો. ઉઘાડે મોઢે પડિત બણાવતા હોય, તો તેને સાધુના બવહારથી વાકેફ કરે જે માટે પ્રયાસ કર્યું છે, તેને વફાદાર તો રહવું ભેઈએ.

કોઈ કશોડપતિ ગૃહસ્થની કાર્મવાળીએ રસ્તા ઉપર પાણી નાખ્યું ૨૦-૨૫ રૂપિયાના પગારને પટાવાળો ગાળો દેવા માડ્યો. અને ડોલ લઈ લીધી. બાઈ રહતી ૨ વી અંકર આવી શેઠને બધી વાત કહી શેઠ બહાર આવી ઝુલુ-ભાઈ! બબર નહિ તેથી શૂલ થઈ ગઈ. હવે ફરીને સડક ઉપર કંચરે ૨ કથે નહિ. ડોલ પાછી આપી દે છતાં પણ પટાવાળો તો જમ તમ બોલવા જ લાગ્યો. શેઠ કહે છે 'ભાઈ! હું તને જોગણુ છું તું છવરાજ કોળીનો છોકરો છો. અમે તો તારા પટાને માન આપીએ છીએ માટે ડોલ દઈને ચાલતો થઈ જાય ત્યાં તો પટાવાળો વધારે ને વધારે અસહ્યતાથી બોલવા માંડ્યો. શું પટાને માન આપવાની વાત કરે છે! આજ્યો પટો એમ કહી પગે ફેંકી દીધો. જોટલે શેઠે તેનો કાન પકડી

બેચાર અડખોથ લગાવી દીધી પટાવાળો રોતો રોતો સુધરાઈ
મા ગયો ફરિયાદ કરી શેઠને બોલાવ્યા કેમ શેઠ શુ હકીકત
હતી ? અમારા પટાવાળાને તમે કેમ માર્યો ? શેઠે બધી હકીકત
સમજાવી મે તમારા પટાવાળાને માર્યું જ નથી પટાવાલો
કહે, બે ઘોલ લગાવી દીધી જુઓ ! ગાલ લાલચોળ થઈ
ગયો છે શેઠ કહે, પૂછો, પટો ફેડી દીધો પછી ઘોલ મારી છે કે
પટો હતો ને મારી છે ? તેણે પટો ફેગાવી દીધો પછી તે
પટાવાળો ક્યાથી રહ્યો ? પછી પટાવાળાને ઠપકો આપવામા
આવ્યો.

આ દષ્ટાંતનો સાર એ છે કે આ મુહપત્તિ એ પ્રભુ-
વીરનો પટો છે અને રચકરણ એ ઋષિનો ધ્વજ છે સ્થાન-
કવાસી જૈનોનું ચિહ્ન છે ન બાધે તો શુ વાધો ! એમ
કહેનારા આજે નીકળી પડ્યા છે વળી મુહપત્તિ તો કીધી
છે, પણ દોરો ક્યાથી આવ્યો ! અરે ભાઈ ? સમજો તો
ખરા ચશ્મા કીધા પછી કહે (ડાડલા) ફેઈમ ક્યા કહી છે
પણ કાચને રાખવા ફેઈમની જરૂર પડે જ ફેઈમ લેવાની
જુદી વાત કરવાની ન હોય એમ મુહપત્તિ એટલે મોઢા
ઉપર રાખવાની માટે મુહપત્તિ તે હાથપત્તિ, કે ઢીચણપત્તિ
નથી જૈનનો સાધુ બન્યો, પછી હાથમા મુહપત્તિ રાખી
એક હાથમા દડ, એક હાથમા પાત્રા અને મહારાજ વાતુ
કરવા મડી જાય મુહપત્તિ તો કેડે હોય, આમા જતના કચે
ઠેગાણે રહી ! સિદ્ધાંતમા પાઠ આવે છે કે, સવારમા પ્રથમ
મુહપત્તિનું પડિલેહણ કરવું, ત્યાર પછી ગોચાનું, ત્યાર પછી વચ્ચનું,
અને છેલ્લે પાત્રનું પડિલેહણ કરવું, એમ ક્રમ બતાવ્યો છે
ગૌતમ સ્વામી જેવાને મુહપત્તિની જરૂર પડી, તો તમે સમજો

કે જૈનની લિંગ મુહપતિ-ચક્રરજ વજર કેમ આવે ! મુહપતિ મુખ ઉપર રહે તે માટે હોશ છે

આગળ દશવાસી સાધુ વ્યાખ્યાન વાચતી વખતે મુખ ઉપર મુહપતિ રાખતા કેટલાક જોમ કહે છે, કે જોલવું હોય ત્યારે મુહપતિ બાધવી, પછી શી જરૂર છે ? પણ અજ્ઞાનક ઊંઠ બગાસુ કે જોડકાર આવે, ત્યારે ઉનો વાદશે સંયેત વાયરાના જીવને હણે છે તેનું પાપ લાગે છે પોતા વાળાએ પણ રાત્રે મુહપતિ કાઢી નાખી સૂવાય નહિ, તો સાધુથી કેમ સૂવાય ! વળી કેટલાક તો હંના બરેલા જોસીકા રાખે છે પણ અંદરનો ઉનો પવન જ્યારે કાઢવામા આવે, ત્યારે તે બહારના સંયેત પવનના જીવને હણનારો થાય છે, માટે સાધુને જોવું પણ ન કંપે

સાધુએ જોલવું-આલવું સૂવું-ઝેસવું વગેરે જતનાપૂર્વક કરવાનું હોય છે જતનાપૂર્વક ક્રિયા કરે તો પાપ કમ ન બાંધે ઉપયોગે ધમ છે પણ અજ્ઞાની આત્માએ સમજતા નથી મુહપતિ છોડી દીધી જોમા શુ ? નવતત્ત્વની વાત તો કરે છે ને ! માટે હાલો સાબળવા પછી કાલ સવારે રજેકરજા મૂકી દેશે, પાત્રા મૂકશે અને પછી માગી ખાવું ન પાલવ્યું જોડે ઘેર બેસી લોજન લેશે પછી પગે આસતિ રૂપિયા ખરાશે, તેના નામના મંદિર બંધાવાશે. જોકે બાળતમા પડવાઈ થઈ ગયેલા ક્યાં જઈને જીવા રહેશે ! જોકે છૂટ કેટલી છૂટને જીવી કર છે ! વિહાર છોડી ડોળીનો ઉપયોગ કરાય, ડોળી ન ફાવે જોડે મોટરમા અને છેવટ જોશાલેનનો ઉપયોગ, પણ થાય

આહાર પણ નિહીય હોય તો જ સાધુને લેવો કંપે

સામાના ભાવ જાળવવા સદોષ આહાર ન લ્યે તેતો ૯૬ દોષ રહિત આહાર પાણી લે લગવતી અને ઠાણાગસૂત્રમા કહ્યું છે, કે પ્રાણાતિપાત કરનારો, જૂઠું ખોલનારો, તથાગતના સાધુઓને અસૂઝતા આહાર-પાણી વહોરાવનારાઓ દૂકું આયુષ્ય ખાધે છે માટે સમજજો, ધર્મ કરતા કયાય ધાડ પડે નહિ !

રાગમા રગાયેલા આત્માઓ સાધુના સયમના લૂટારા બને છે સયમ પાળવો એ મુનિનું કામ છે. પળાવવો (સયમમા) આહાર-પાણીમા દોષ ન લગાડવા દેવો તે શ્રાવકનું કાર્ય છે તમે તેથી જ શ્રમણોપાસક કહેવાઓ છો સાધુ તો ખૂબ ઝીણવટથી પૂછે, પણ જો તમે જૂઠું ખોલો તો તમે પાપના ભાગીદાર બનો છો સાધુ ગવેષણા કરે, પણ આજના સાધુને અવધિજ્ઞાન કે મનપર્યાવ જ્ઞાન નથી કે તમારા મનના ભાવ જાણી લ્યે, માટે સમજીને નિર્દોષ આહાર પાણી વહોરાવશો તો લેનાર અને દેનાર બન્નેને લાભ થશે સુપાત્રે દાન દેવાથી કર્મ ખપી જાય છે એકાંત કર્મની નિર્જરા થાય છે આ તો સમય થાય એટલે તેડી આવે અને સાધુ પણ માને કે “પાત્ર પૂર તો વિઘ્ન દૂર” એવા સાધુ કે દાતાર ગ્રાહકોના દાનથી કાંઈ દિ’ વળે નહિ બહુ તો પુણ્યબધ થાશે

શ્રાવકનું બારમું અતિથિસ વિભાગી વ્રતમા શ્રાવકની હુમેશા એવી ભાવના હોય, ‘ક્યારે હું દાન આપી કૃતાર્થ થાઉં !’ ભાવના ભાવતો દ્વાર આગળ ઊભો રહે, પણ ઉપાશ્રયે તેડવા ન જાય ભાણે ખેતી ભાવના ભાવવાનું કહ્યું છે શ્રાવક

એમ પૂછે, કે કોઈ સાધુ કે સાધ્વી પધાર્યા હતા કે કેમ ? થોડો દાર્દમ શહુ જુઓ, કોઈ સાધુ પધારે તો પ્રેમથી બોલાવે પણ સાધુ આવ્યા બાવી રૂલેથી નીચે મૂકી કે જેણે તપેણ હંકુ ઉતારી નાખ્યું તેને તેમા સથેતની એવના કયા રહી ! તમે કહી એવું કર્યો નહિ હાથ બેડીને જણાવાય કે ગુરુદેવ ! વેળા ઘઈ નથી

સાધુએ કોઈ એક ઘર ઉપર મહાર બાંધ્યો નથી. સાધુને આહાર મળે તો સયમની વૃદ્ધિ અને ન મળે તો તપની વૃદ્ધિ છે ઉદ્દેશિક આહાર લેનાર-દેનાર બન્ને પાપના ભાગીદાર બને છે બાજુના લોટ, બોળ, લી તૈયાર છે, તેનો લાડવો વાળી વહોરાવે, તે ઉદ્દેશિક આહાર અણ્યા સાધુથી તે લેવાય નહિ આવો જૈનનો માર્ગ છે

સયમ લીધા પછી, સાધુને ઘણી ઘણી જાતના શાખની પડે છે એકલા વેશ માત્રથી કલ્યાણ નથી. અહરથી સમતાભાવ કેળવી લેવાની ખાસ જરૂર છે અઠ દિવસ સુધી વરસાદની એલી વરસતી હોય સાધુથી એમ ન કહેવાય, કે રહી ભય તો સાફ તડકો પડતો હોય તો એમ ન કહેવાય, કે વરસાદ આવે તો શાંતિ થાય પોઈ રાજા મહારાજા જૈન સાધુને કહું કે કેમ વરસાદ નથી આવતો ! તેમા જૈન સાધુ એમ કહે, કે જિભા રહો હું ચમત્કાર બતાવું અઠમ કરી બેસી ભય ધોયો દિવસ થાય પોષમાશ વરસાદ પડે, ત્યારે રાજા-મહારાજા ઉપર વારી ભય 'વાહ મહારાજ વાહ' ! પણ તે મહારાજાના ચારિત્રના ભૂકા બિડી ગયા જૈન સાધુથી કોઈ પણ જીવની હિંસા ન થાય એવા કાયદા પ્રવૃત્તિ કરાય નહિ.

કારણ કે તેને સર્વ પ્રાણીઓમા સમાનતા દેખાતી હોય.
દરેકમા મારા જેવો જ આત્મા બેઠો છે અને દરેક જીવ
જીવતરને ઇચ્છે છે. કોઈ પણ જીવને મૃત્યુ પસંદ નથી તો
કોઈ પણ જીવની હિસા મારાથી કેમ થાય ! અન્ય દર્શનીઓ
સાધુ-ખાવા-તાપસો કેવા હોય છે અને કેવા પ્રકારની હિસા
કરી રહ્યા છે

ધૂણી ધખાવીને, રાખ લગાવીને,
બેઠો લેગીડો એક, બળબળતા તાપમાં,
વૈશાખી તડકો, સામે છે ભડકો,
તાબે છે લાકડા, એ ભડભડતી આગમાં.

કૌતુક લેવા લેગીડાનું નીકળ્યા પાર્શ્વકુમાર,
નાગને બળતો, આગમાં દીઠો, હૈયે ઊઠ્યો ધબકાર,
કાળજડે કરુણા છલકાણી, ઉર કરે પોકાર,
ધર્મ નથી, આ ધત્તીંગ મોટું, પાર્શ્વે કર્યો પડકાર,
લેગી જંખવાણો, રાષે ભરાણો,
સળગ્યા અંગારા, એની તગ તગતી આખમાં.

કમઠ નામે તાપસે ધૂણી ધખાવી પાચ બાળુ અગ્નિ
પ્રગટાવી પચાગ્નિ તપ કરવા બેઠો હતો વારાણસી ગામમાં આવે
પ્રખર તપસ્વીની વાત વાયુવેગે ફેલાઈ ગઈ તમાસાને તેડું
ન હોય આખું ગામ હાલી નીકળ્યું લોકોના ટોળેટોળા
દર્શન કરવા ઉમટ્યા તાપસના તપની વાત, રાણી વામાદેવીએ
પણ બાણી પોતાના પુત્ર પાર્શ્વનાથકુમારને કહ્યું, ‘ત્રીકરા ! શું
કોઈ યોગી પુરુષ ગંગા કિનારે આવ્યા છે ?’ બેઠે પાર્શ્વ-
નાથને દર્શન કરવાની ઇચ્છા ન હતી છતાં માતાનું મન
રીઝવવા માતા સાથે ગયા પાચ બાળુ અગ્નિના ભડકા
બળી રહ્યા છે વચ્ચે કમઠ તાપસ બેઠો તપ તપી રહ્યો છે

પાશ્વનાથે તાપસને પૂછ્યું 'તમારા ગુરુએ તમને આશ્રમ તપ તપવાનું કહ્યું છે ? પણ મને તો આ બ્રજતા લાકડાંમાં ફિસા થતી દેખાય છે !' કમઠ તાપસને સ્વમાન હજારો લાગ્યું તે બોલ્યો 'તમને ઘોડાં ખેલવતા આવડે તપની બાબતમાં તમે સમજો નહિ તમારો આ વિષય નથી.'

પાશ્વનાથે કહ્યું 'ખાત્રી કરવી હોય તો આ મોઢું લાકડું બળી રહ્યું છે તેને ફડાવો તરત જ પાશ્વકુમારની આસાથી કુમારના માણસોએ બડબડવી આગની જ્વાળા વચ્ચેથી તોતિંગ લાકડું બહાર કાઢ્યું અર્ધ બળેલા લાકડાને ખુસાવી જવનાથી ફાટ્યું ત્યાં તો

લલક લલકને ન્યાસ ફાડી દેખાવત ખાત્રી,
નામ-નામણી કાઢ્યા બહાર બળતા જળબળ જળબ રે
પાશ્વ જિન મુખ્યે મોટી જાવલ (૨)
ચિત્તે સેવક રે તારો રે

નામ-નામણી અધ દગ્ધ સ્થિતિમાં લાકડાંની પેલ માથી દેખાણા. બેનાર સૌના કાળબા ઠેકાણે ન રહ્યા સૌ બેઝી ઉપર તિરસ્કાર વરસાવવા લાગ્યા જે દુનિયાનાં દુઃખ માટે કર્યું છે અજ્ઞાનના તિમિર માટે જે અરણ્ય છે, દુઃખિયાનાં ફિલને માટે જે વરણ્ય છે તે જ સાચો વરણ્ય છે

સ ન્યાસી કાશી તપ સાધતો, ચ જ્વાલિત પર કાળ
દોઢો મી પાશ્વ કુમારે પતન, અધ બળતો તે કાળ
સ ભળાબેશી નવકાર સ્વયં મુખ ઈ પ્રભુવન અવતાર
સો ભવિષ્ય ભત, કોઠાંજે જિત્તે, નિત જપીએ નવકાર

એવા નરણ્ય પાશ્વનાથે પચપરમેશ્વરી નવકારમત્ર સભળાવ્યો નામનામણીનું બોડું નવકાર મત્રમાં દત્ત-ચિત્ત બન્ધુ મુખ ભાવના ભાવતાં ભાવતાં મરીને ધણેન્દ્ર અને પદમાં

વતીનો ભવ પામ્યા જોગી કમઠ મિથ્યાદ્રષ્ટિ છોડતો નથી.
એણે કહ્યું, જો મારા તપેલા તપનું કાઈ પણ ફળ હોય તો
ભવિષ્યમા હું પાર્શ્વનાથનો વેર વાળનારો થાઉં આમ
વેરવૃત્તિ હૃદયમાં સઘરી રાખીને આયુષ્ય પૂર્ણ થયે મેઘમાળી
દેવ બન્યો.

ભગવાન પાર્શ્વનાથે ત્રીસ વર્ષની વયે દીક્ષા લીધી.
કમઠનો જીવ મેઘમાળીની દ્રષ્ટિ પાર્શ્વનાથ ઉપર પડી પૂર્વ-
ભવનું વેર તાજું થયું ભગવાન પાર્શ્વનાથ વડના વૃક્ષ નીચે
ધ્યાનમાં બેસા છે

ધ્વસ્તોઘ્વ કૈશ વિકૃતાકૃતિ મર્ત્યમુણ્ડ

પ્રાલમ્બ મૃદ્ધયદ્ધવત્કલ્પિનિર્યદગ્નિ ।

પ્રેતવ્રજ પ્રતિ ભવન્ત મયીરિતો ય

સો ઽ સ્યા ઽ ભવત્પ્રતિભવો ભવદુઃખહેતુ ॥૩૩॥

મેઘમાળીએ વિકરાળ ગંધા કેશ કરી ભય કર આકૃતિ
ગળામાં મૃત દેહના મસ્તકની માળા ધારણ કરી, જેના
નેત્રમાંથી અગ્નિ ઝરે છે, પ્રેત-પિશાચ જેવો, પ્રભુ સામે
ક્રોધિત થયેલો, પાર્શ્વનાથ પ્રભુ ઉપર રેતી અને પવન ફેંક-
વાની શરૂઆત કરી, છતાં પ્રભુ અડોલ રહ્યા ઘનઘોર વાદળામાં
બિહામણા અવાજે કાન ફૂટી જાય તેવી મેઘ ગર્જના કરતો
પછી વીજળી ચમકાવી વજ્ર ચીરાતું હોય તેવા કડાકા સાથે
મુશળધારાએ મેઘની વૃષ્ટિ કરી

પ્રભુ તો અચળ રહ્યા વરસાદનું પાણી વધવા લાગ્યું,
ગોઠણ, છાતી, ગળા સુધી અને છેવટ નાક સુધી પાણી આવી
ગયું, ત્યાં ધરણેન્દ્રનું આસન ચલાયમાન થયું ઉપયોગ મૂકી
જેયું તો મેઘમાળીને પ્રભુ ઉપર ઉપસર્ગ કરતો નિહાળ્યો

બનવું સહાનુભૂતિ દર્શાવી તેની પ્રતિક્રિયા અવગ્રહાને ધાય તેલો પ્રતિકાર કરવા સ્વાધનો ત્યાગ કરવો તે વિધેયાત્મક અહિંસા

(૩) દ્રવ્યદયા—હેખાદે મીથી કુર્સાથારથી, ભાવ સમજ્યા વિનાની જોએ આંશે હયા પાળવી

(૪) ભાવદયા— ખરી સમજણપૂર્વકની હયા પાળવી એલે દરેક પ્રાણી ઉપર અનુકંપા ભાવ રાખવો. કોઈ જીવને પતિત થવા ન દેવો તેના ભાવપ્રાણની રક્ષા કરવી મારા જેવા બધાના પ્રાણ છે, મને જેમ સુખસાતા ગમે છે તેમ જગતના દરેક જીવોને સુખસાતા ગમે છે તેથી મારે કોઈનેય કુ ખરૂંપ બનવું નહિ કોઈનું દિલ દુઃખાવવું નહિ. નત્ય મારે જીવને સ્થાપવા અને ભવની પરવશના કારણથી મુકત કેમ થાય એમ વિચારી માગ જૂલેસાના માગ દશક બનવું એ ભાવ હયા છે

(૫) બ્યવહાર દયા— આવક અવિકાઓ સંસારના દરેક ઉપકરણો એઈ-પૂજીને લે-વાપરે જેમાં જીવોની ઉપસ્થિતિ થતી હોય તેમાં ચતનાપૂર્વક કામ કરે પાણી ગળ્યા મિવાય વાપરે નહિ ધાન્યમા જીવાત પઠ નહિ તેની તકે દારી રાખે દાસ-દાસીઓ માથે માનવતાપૂર્વક બ્યવહાર અસાહે એ બ્યવહાર હયા છે

(૬) નિશ્ચય દયા— કર્મબધ આત્માને ન થાય તની નાવચતી રાખવી પુકગત એ પરવસ્તુ છે તે આત્મિક વસ્તુ નથી. પૌકગતિક પદાર્થો પ્રત્યે મમત્ત્વ બાવને છેદી

કામરાગ, સ્નેહરાગ, દ્રષ્ટિરાગની ભયંકરતાનો ખ્યાલ કરી તેનો ત્યાગ કરતો, વૈરાગ્યથી ભરપૂર આત્મદશાને ભોગવતો, ઊંચ પદે ખિરાજમાન થતો, પરભાવને નષ્ટ કરતો વિચરે તે સાચી ભાવ દયા છે આત્મા પોતે પોતાના રાગના કારણે સસારના સુખદુઃખમાં ગાડો-ઉન્મત્ત બન્યો છે તે આત્માને હવે શાણો બનાવી મોક્ષમાર્ગની આરાધનામાં બેડી દેવો તે ઉત્તમ ભાવ નિશ્ચય-દયા છે

(૭) સ્વરૂપ દયા=કોઈ માણસ ઉપરથી તો મીઠું મીઠું બોલે ઉપરથી દયા દેખાડી વિશ્વાસ બેસાડી પાછળથી ગળું કરે, અદરથી કૂડા પરિણામ સેવે જેમ કસાઈ બોકડાને આગણામાં પાળે, પોષે અને ખૂબ ખવરાવે પણ તે દયા દેખાવ માત્ર છે અતરંગ પરિણામ તો હણવાના 'છે, કોઈ સારો મહેમાન આવે, કે વધ કરી નાખે

(૮) અનુબંધ દયા=ઉપર ઉપરથી જરા કઠોરતા વાપરે પણ અતરથી હિતની ચિંતા સેવે જેમ માતા, બાળકને કડબુ ઔષધ પાચ છે બાળક ન પીએ, 'તો બે પગ વચ્ચે માથું દબાવીને પણ પરાણે પાચ છે બાળકને દુઃખ થાય છે પણ માતાના અતરમાં તો સતાનનો રોગ ટળી જાય ને નિરોગી બને તેવી જ ભાવના હોય છે

પિતા પુત્રને અવળે રસ્તે જતાને સફરસ્તે ચઢાવવા કર્કશ કઠોર શબ્દ વાપરે પારકી છોકરી સામે કુદૃષ્ટિ કરવી તે મારા ઘરમાં નહિ ચાલે, ન માને તો કદાચ ચૌદમુ રત્ન દેખાડી દે, છતાં દિલમાં પુત્રના હિતની ચિંતા-રમતી હોય છે કે મારા બાળકની બહાર બરાબ વાત ન થાય કોઈ

ઉપકારી ઉપકાર જૂલે નહિ ચેરી જૂલે નહિ ચેર,
 એક ખરે અમૃતની પ્યાલી બીજે લગાવણ ગેર
 એક બાવણી બક્ષિત કરે ને બીજે રહે છપ બાળી
 પાત્ર નાથને એવા મળ્યા ધરણેન્દ્ર જાને મેઘમાળી

પૂવે નાગના ભવમા પ્રભુએ કૃપા ઉપકારનું સ્મરણ
 યજુ દુરત જ સંકસ દેણવાળા નામનું રૂપ લઈ પ્રભુને ભૂષિ
 લઈ સીધા માથે દેણું છત્ર કરી દીધું નીચે દેહનું પૂજણ
 વાળી બોટલા જેવું કરી તે ઉપર પ્રભુને લઈ સીધા ઉત્તા
 ભગવાન તો સમભાવમા જ ટક્યા છે નથી ધરણેન્દ્ર ઉપર
 રાગ કે નથી મેઘમાળી ઉપર દ્રેષ ધરણેન્દ્રે મેઘમાળીને પંડી
 નમાવ્યો મુશ્કેલો કહેવાનો એ છે કે ગમે તેવા નિમિત્તા મળે
 છતા સમતા ન છોડવી. યજુ કે મિત્ર ઉપર સમભાવ ટકી
 રહે તેનું નામ અહિસા પાત્ર પ્રભુને ૮૪ દિવસે કેવળશાન
 યજુ ૭૦ વષ દીક્ષા પાળી, ૧૦૦ વષનું આયુષ્ય લોગવી
 મોક્ષે પધાવી. આવી અહિસા સાધુઓએ ભવજીવ મુખી
 પાળવાની હોય છે, જે બહુ દુષ્કર છે હજુ પણ માતા
 મૃગાપુત્રને શુ કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે.

વ્યાખ્યાન ૭૩ મુ

ગ ૨૦૨૦ ના બાદરવા વર્ષ ૧૪ ને સ્વિવાર, તા ૪-૧૦-૧૬

સિદ્ધાન્ત એટલે તમે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ પ્રભુએ
 મિદ્ધાન પ્રરૂપ્યા તમા ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના ૧૬મા અધ્યયનમા
 મૃગાપુત્રનો અધિકાર ચાલી રહ્યા છે

“નિચ્ચકાલ્પ મત્તેણ, મુસા વાય વિવજ્જણ ।

મામિયવ્વ હિય સચ્ચં, નિચ્ચાઉત્તેણ દુક્કરં ॥૨૬॥

મૃગાપુત્રને માતા સયમ માર્ગની દુષ્કરતા સમજાવે છે સયમી જીવન એ ઉમદા, ઉચ્ચ પ્રકારનું જીવન છે સયમથી આવતા કર્મો અટકે છે જિદ્દગી પર્યાંત જીવ હિસા કરે નહિ, કરાવે નહિ અને કરનારને અતુભોદે નહિ—મન, વચન, કાયાથી, એમ નવ કોટિના પચ્ચક્ખાણુ સાધુને હોય છે હિસાના બે પ્રકાર છે એક ભાવ હિસા, બીજી દ્રવ્ય હિસા એકેન્દ્રિયથી માડી પચેન્દ્રિય સુધીના જીવો પૈકી કોઈના પણ પ્રાણુ ઢૂટવા નહિ, તે ‘પ્રાણાતિપાત’ની વિરતિ છે

અહિસા એ પરમ ઉત્કૃષ્ટ ધર્મ છે સંપૂર્ણ અહિસક જૈનદર્શન એ કોઈ સામાન્ય દર્શન નથી હિસાથી ધર્મ માનનાર ગાઢ મિથ્યાત્વ સેવનારો છે માટે મુનિએ અહિસા ધર્મ જાળવવો એ પહેલા વ્રતનું રક્ષણ છે સત્ય, અગ્રીય, પ્રહ્લચર્ય અને અપરિગ્રહ એ બધા પહેલા વ્રતની પુષ્ટિ માટે છે આત્માના ભાવ—પ્રાણ જે જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્ર છે, તેના જીવે દયા પાળવાની છે દયાના આઠ પ્રકાર બતાવ્યા છે

(૧) સ્વદયા—પોતાના આત્માનું રક્ષણ કરવું પોતાના આત્માની દયા પાળવી ભાવહિસા એટલે કામ, ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, રાગ, ઝ્રષ, ઈર્ષ્યા, નિંદાથી આત્માના ભાવપ્રાણો હણાય છે, માટે સ્વદયા પાળનારે પળે પળે અતર્મુખ બનવું પડે છે

(૨) પરદયા—બીજા જીવોની હિસા ન કરવી તે નિષેધાત્મક અહિસા, અને કોઈ કુ બી થતા હોય તેને યથાશક્તિ સહાયક

બનવું, સહાનુભૂતિ દર્શાવી તેની પ્રતિકૂળ અવધાને થાય તેવો પ્રતિકાર કરવા સ્વાધીનો ત્યાગ કરવો તે વિધિયાત્મક અક્રિયા.

(૩) ક્રોધહયા-દેખાદેખીથી કુર્ણાચારથી બાવ સમજ્યા વિનાની જોએ જોએ હયા પાળવી

(૪) ભાવહયા- ખરી સમજણપૂર્વકની હયા પાળવી જોએ હરેક પ્રાણી ઉપર અનુકંપા બાવ રાખવો 'કોઈ જીવને પતિત થવા ન દેવો તેના બાવપ્રાણની રક્ષા કરવી 'મારા જેવા બધાના પ્રાણ છે મને જેમ સુખસાતા મમે છે તેમ જગતના હરેક જીવોને સુખસાતા મમે છે,' તેથી 'મારે કોઈનેય કુખરૂપ બનવું નહિ, કોઈનું દિલ દુઃખાવવું નહિ મત્ત્ય માટે જીવને સ્થાપવા અને ભવની પરવરાનાં કારણથી મુકલ કેમ થાય જેમ વિચારી માર્ગ બૂલેલાના માગે હરેક બનવું એ ભાવ હયા છે

(૫) બ્યવહાર હયા- આવક-આવિકાઓ સંસારના હરેક ઉપકરણો જોઈ-પૂછને લે-વાપરે જેમા જીવોની ઉત્પત્તિ થતી હોય તેમા ચતનાપૂર્વક કામ કરે પાણી જળવા સિવાય વાપરે નહિ ધાન્યમા જીવાત પઠ નહિ તેની તકે દારી રાખે દાસ-દાસીઓ માથે માનવતાપૂર્વક બ્યવહાર થલાવે એ વ્યવહાર હયા છે

(૬) નિશ્ચય હયા- કમબધ આત્માને ન થાય તેની નાવજેતી રાખવી પુણ્યજ્ઞ એ પરવસ્તુ છે તે આત્મિક વસ્તુ નથી. પૌંજનલિક પદાર્થો પ્રત્યે મમત્ત્વ ભાવને છેડી નાખવો

કામરાગ, સ્નેહરાગ, ઢ્રષ્ટિરાગની ભય કરતાનો ખ્યાલ કરી તેનો ત્યાગ કરતો, વૈરાગ્યથી ભરપૂર આત્મદશાને લોગવતો, ઊંચ પદે ધિરાજમાન થતો, પરભાવને નષ્ટ કરતો વિચરે તે સાચી ભાવ દયા છે આત્મા પોતે પોતાના રાગના કારણે સ સારના સુખદુઃખમા ગાડો-ઉન્મત્ત બન્યો છે તે આત્માને હવે શાણો બનાવી મોક્ષમાર્ગની આરાધનામા બેડી દેવો તે ઉત્તમ ભાવ નિશ્ચય દયા છે

(૭) સ્વરૂપ દયા=કોઈ માણસ ઉપરથી તો મીઠું મીઠું બોલે ઉપરથી દયા દેખાડી વિશ્વાસ બેસાડી પાછળથી ગંજુ કરે, અદરથી કૂડા પરિણામ સેવે જેમ કસાઈ બોંકડાને આગણામા પાળે, પોષે અને ખૂબ ખવરાવે પણ તે દયા દેખાવ માત્ર છે અતરંગ પરિણામ તો હાણવાના છે, કોઈ સારો મહેમાન આવે, કે વધ કરી નાખે

(૮) અનુબંધ દયા=ઉપર ઉપરથી જરા કઠોરતા વાપરે પણ અતરથી હિતની ચિંતા સેવે જેમ માતા, બાળકને કડબુ ઔષધ પાય છે બાળક ન પીએ, તો બે પગ વચ્ચે માથું દબાવીને પણ પરાણે પાય છે બાળકને દુઃખ થાય છે પણ માતાના અતરમા તો સત્તાનનો રોગ ટૂળી જાય ને નિરોગી બને તેવી જ ભાવના હોય છે

પિતા પુત્રને અવળે રસ્તે જતાને સદરસ્તે ચઢાવવા કર્કશ કઠોર શબ્દ વાપરે પારદ્રી છોકરી સામે કુદૃષ્ટિ કરવી તે મારા ઘરમા નહિ ચાલે, ન માને તો કદાચ ઔદસ્ય રત્ન દેખાડી દે, છતાં દિલમા પુત્રના હિતની ચિંતા રમતી હોય છે કે મારા બાળકની બહાર ભરાય વાત ન થાય કોઈ

આમળી ન જિંધે, તે માટે પુત્ર-પુત્રીને, તેમના મનથી માનેલા સ્વતંત્ર (સ્વચ્છદ) માંગે જતા રોકે ત્યારે, સત્તાને તે માખાપ કઠવા કે બુધ્ધિ લાગે તે બનવા બેજ છે, કારણ કે, સ્નેહ રાગે બેરાઈ ગયો છે છતાં વડીલો તેની દરજ્જા ચૂકતા નથી. આ અનુબંધ દયાનો પ્રકાર છે ગુરુ પણ શિષ્ય, બે આટે રસ્તે ચઢી ગયો હોય તો બે વચન કહી ઠેકાણે પાડે, કામળ કે કઠોર ચણ્ડે શિષ્યામણુ આપે, તે પણ શિષ્યના હિત માટે શિષ્ય કેમ આગળ વધે જૈન શાસનનો નેતા બને, જૈન ધર્મનો સંદેશો બેર બેર પહોંચાડે, નિજ ગુણ-વૈભવનો સ્વામી બને, તેના આત્માનું કેમ હિત થાય તેને માટે સતત, રાત્રી-દિવસ કાગળ રાખતા હોય છે વગી ગુરુ શિષ્યના ચારિત્રની લાઈન બેતા-તપાસતા રહે છે.

ખાવામા શુભ કયા રસ દેવી હોય છે ભોલવામા કેવો વિવેક છે ! કપડાં-જતાનો કેવોક ગૂઢ છે ! તપ કેટલું પ્રિય છે ! મનની કેટલી સ્થિરતા છે ! જ્ઞાન-સ્વાધ્યાય કરવાની કેવી રસિકતા છે ! નિદ્રાનો કેવો પ્રેમી છે ! તે બધાનું માપ કાઢી લે. ક્યારેય અવળી લાઈને હોય તો, બે વચન આકર્ષક કહ્યું સયમમાર્મમાં સ્થિર કરે છે. અવગુણના કબરો કદાવી ગુણરૂપી બગીચા ઔરભ સ્થાપર કરવા કોઈવાર અનુબંધ દયા વાપરે છે.

ગુરુ મળ્યતિ સરીખા, બહુ બહુ ઠાંડે જોડ
બીતરસે રજા કરે ઉપર લગાવે ઘોડ

કુશલ માનસુ ધડતાં અદ્વૈત કાચ રાખે છે અને ઉપરથી ટપલાં મારે છે તત્ત્વ ધરી ધરીને જોડ કાઢવી જ અને ધાટમા લાવવું છે એવી રીતે ગુરુ પણ શિષ્યને ધાટમા લાવવા અનુબંધ દયા કરે છે ઉપરથી જમનના નપલા મારે છે બનવાને

ચાર પ્રકારનાં ફળ ઠાણાગસૂત્રમા વર્ણવ્યા છે એક ફળ ઉપરથી પોચુ અને અંદરથી પણ પોચુ, તે દ્રાક્ષ છે એક ફળ ઉપરથી કઠણુ અંદરથી પોચુ, તે નાળિયેર છે એક ફળ ઉપરથી પોચુ અંદરથી કઠણુ તે ખોર છે એક ફળ ઉપરથી કઠણુ અને અંદરથી પણ કઠણુ તે સોપારી છે તેવી રીતે, જેનું હૃદય નવનીત જેવું અને ભાષા પણ મધુરી કોમળ હોય તે દ્રાક્ષફળનો નમૂનો છે એક ઉપરથી કઠણુ પણ હૃદયથી પોચા, એવા ગુરુ નાળિયેર સમાન છે કેટલાક મોઢેથી મૃદુતા વાપરતા હોય, પણ અંદરથી હૈયા લોહા જેવા હોય, તે ખોરફળ સમાન છે એક બહારથી કઠોર અને હૃદયના પણ કઠોર, એ સોપારીફળ સરખા છે આમ ચાર પ્રકારના માનવી કહ્યા છે, તેમા દ્રાક્ષફળ જેવાને સૌથી શ્રેષ્ઠ કહ્યા છે માટે દ્રાક્ષફળ જેવા શ્રેષ્ઠ થવાની આપણે જરૂર છે

કોઈ એક ધનાઢય ગૃહસ્થની પત્ની, સાધ્વીજીના દર્શન કરવા આવે છે સાધ્વીજી પાસે બે બાઈ બેઠેલી છે તેમા એક બાઈ સાધારણ સ્થિતિની છે, પણ અઠમ-અઠમના 'પારણા કરનારી તપસ્વી છે ત્યા ત્રીજી ધનાઢય બાઈ દર્શન કરવા આવી છે, પણ તેને પોતાના તવ ગરપણાનો ધમડ રંગે રંગે વ્યાપેલો છે, તેથી તે, જેમતેમ નમન કરી બેસી જાય છે

આ બાઈના અગ માથે દરદાગીનાના ઠંડારા બેઠા પેલી બાઈએ વાત કરી, કે તમે શ્રીમત છો, અને આ બાઈ જે અહીં બેઠેલી છે તેની સ્થિતિ સારી નથી, માટે કાંઈક મદદ કરો ત્યારે ધનાઢય બાઈ તોછડાઈપૂર્વક બોલી 'તમને ઠીક આ બધું આવડે છે આને હીઓ ને તેને હીઓ, શુ બધાને દેવા માટે લક્ષ્મી છે ' બિટની ડોક વધી છે, તે શુ કાપી નાખવા સાડું !

શુ અમે તમારા માટે કમાઈએ છીએ ? એક પાઈ પણ નહિ આપીએ' એમ ગવ પૂવક ઠઠાર બાપા અને ઉચ્છ્રાંખલ વતન કરી ત્યાંથી બાલી ગઈ બીજે દિવસ થાય છે ત્યાં બાઈના પતિ કાગાંબજરમા પકડાયો, વકીલને દશ હજાર આપવા પડ્યા ત્યારે છિટની ઠોક એક ઝાટકે કપાઈ ગઈ બ્યા સ્વધર્માં બધું સીદાતા હોય ત્યાં પાઈ ખરચવી પર તો અસ્વાસ્થ્ય થઈ, અને કોર્ટમાં નાણાની ચેલીઓ ઠલવે

, આજે બહુધા સ્વધર્મ-બધુ ન્તયે પ્રેમની લાગણી રહી નથી. આમજ પાળણ શહેરમાં એવો સિવાજ હતો કે નવો આવક કોઈ રહેવા આવે તો ગામના દરેક આવક પોતાને ત્યાં એકેક ટક સોજન કરાવે અને સોમ એકેક ઇંટ અને એકેક સોનામહોર આપે. જેથી પેલો માણસ તરતો થઈ જાય તેનો વેપાર શરૂ થઈ જાય આગના આવકોના દ્વાર અવશ્ય વૃદ્ધાન્તિ અભાગ દ્વાર રહેતા કોઈ પૈણ આવે બધાને માટે દસ્વાજના દ્વાર સાથે હુદયના દ્વાર ખુલ્લા રહેતા એમના હુદય કૃપણ નહતા પણ ઉદાર હતા આજે તો એમજ થઈ ગયું છે કે હર્ષિ તો ખૂટી જશે અરે તમને શુ તમારી પુણ્યાઈમાં વિશ્વાસ નથી ? જે વીરડામાં કે ખાલોચિયામાં પાણી પડ્યું રહે, કની ઉલેઆય નહિ તો તે પાણીની કઈ દશા થાય છે ? અધાય જાય છે તેમ જે નાણુ આબુ તો સત્કવ જમા ઉલેઆયે નહિ, તો આખર બાધુ અધારે તમને જે પુણ્યાઈથી મળ્યું છે તે તમારી આલુવિમાનુ પૂણ કરતા વધે અને વધેલી લક્ષ્મી સ્વધર્મ-બધુના ઉત્કળના ઉપયોગમાં નહિ આવે તો કઈ દશા થશે ?

જેના હયામાં મુદુતા વસી છે તેનો આત્મા તો જ્ઞાન

ધર્મ માટે જાતો હોય છે ઉત્તમ ઉદારતાથી જગકતો હોય, તે સ્વધર્મી બધુને મદદ કરે જે કબુલ છે, તે લાખ રીતે લુટાય છે કવિએ ઉપમા આપી છે કે દાન દેવા વાળો કટકે કટકે આપે છે ત્યારે કબુલ એકી વળતે બધુ આપે છે ક્યારે ? મરે ત્યારે

કબુલ તો મરવા પડ્યો હોય તો પણ સ્વાધીનતાએ કંઈ ન આપી શકે કોઈ કબુલની મરવાની ઘડી નજીક આવી રહી છે, ત્યારે પુત્ર કહે ‘બાપા’ જિંદગી આખી દાન કંઈ કર્યું નથી, માટે કંઈક ધરમાદો ગોલો દીકરને વિચાર થયો, બાપા કંઈ ગોલી શકતા નથી એટલે ગામમાથી લાડવા-ગાઠિયા મગાવ્યા થાળ ભરીને બાપા આગળ મૂક્યો ને કહેવા લાગ્યો ‘બાપા હાથ ફેરવો, આ લાડવા-ગાઠિયા ફૂંતરાને નાખવાના છે તેની અનુમોદના કરો તો, તેનાથી તમને પુણ્ય થશે’ બાપા મોતની નજીકમા છે થાળ ઉપર હાથ ફેરવતા ફેરવતાં બોલ્યા, “શુ આટલા બધા લાડવા,” કહેતા જીવ ચાલ્યો ગયો વળી કેટલાક તો દાન દેનારને પણ વારે “અત્યારે કંઈ નથી દેવું, શુ આવતું ચોમાસું નથી આવવાનું ?” પણ ત્યારે સ્થિતિ સારી હશે કે નહિ તેની તને બબર છે ? પૈસા ચાલ્યા જાય તો શુ કરી શકશે, અથવા પૈસા હશે ને ભાવ બિઠી જશે તો શુ કામનું ?

ભાવની વધઘટ થાય છે ને ? તમે અહીં બેઠા હો. ત્યારે એવા ભાવ થઈ આવે કે દીક્ષા લઈ લઉ, પણ બહાર નીડળો કે બીજી જ ક્ષણે સસારના ઝેરી પવનનો અપાટો લાગે, કે ઘર-કુટુંબ બધુ સાભરી આવે છે મનના ત્રણ વિવ્રળ પરિણામને કોણ રોકી શકે ? માટે જેટલું છૂટે તેટલું

છોડવા દો. લોભનો ત્યાગ બલે કરતો, કાંઈ સાથે લઈ મધુ છે ? છૂંવાના ભાવ કરનારો સ્વતોષના ઘરમા આવ્યો છે જેટલો લોભ-કથાય છૂટશે તેટલો લોભ જ છે આગળના આવકો જગડુશા, જાનાશા, ખેમો દેહરાણી એવા કઈક આત્માઓની ક્ષેત્ર શાસનમા વાત આવે છે હાલ પણ એવા આત્માઓ છે કે, જે આ માર્ગે જ્ઞાનદાનમા સેવામા, માનવ શક્તિ વગેરેમા ખર્ચે છે હેયામા પાશકા પ્રત્યે અનુકંપા ભાવ આવવો, હયાન્ય પરિણામ થવા તે અહિંસા છે

સાધુનું સવશ્રેષ્ઠ હયા-દાન તે અભયદાન છે કોઈ પણ જીવને સાધુ તરફથી ભય હોય નહિ. નમિ રાજર્ષિએ શકેન્દ્રને જવાબ આપતા કહ્યું છે કે હજી લાખ ગાયો મહિને મહિને દાન આપનાર કરતા, સયમી મુનિ શ્રેષ્ઠ છે પછી ભલે તે કૃતરાને શેટલાનો ડુકડો પણ ન નાખતો હોય પણ અભય-ધનનું દાન જે મુનિ આપે છે તેની તોલ ખીલુ કોઈ નથી આવું દાન બલજીવ મુખી આપવું બહુ મુશ્કેલ છે

હું પુત્ર ! બલજીવ મુખી સાધુએ અપ્રમત્તપણે વિક શ્વેતેશ્વરે તેમા ગદ્ગત કામ નહિ આવે, ગદ્ગતમા રહેતા ગતીમા ખાડી પડાય સયમ જે જાણમાં જિંદી કલા છે ગાડાવાળો ખાડુ ચલાવતા જિંદો હોય તો પાછવે પણ મોતર ચલાવનાર જરાક ઝોક ખાય તો જિંદી ખાડમાં જઈને પડે એવી રીતે સસારી કરતા સયમીએ વધુ સાવધત રહેવું પડે છે આવકના ઘરમા સામ્ર-વધુ દેરાણી નણદ-લોભાઈના કનિયા વ્યાસતા હોય, તો કહેવાય કે ઘેર ઘેર માટીના જૂલા છે પણ સાધુઓમા અદરો અદર ખળપડ કે

અખોલા હોય, તે કેટલું શરમાવા જેવું છે ! ક્યા બાપના મજિયારા વહેચવાના છે ! સાધુમા અણુબનાવ-ઝઘડો-ખટપટ શા માટે ? તમે શ્રાવકો, વિનમ્રતાથી મસ્તક નમાવો છો, તો અમારે કંઈક સમજવું જોઈએ, કે તમારા કરતા અમારી ભૂમિકા ઊંચી અને આકરી છે અને જવાબદારી ઘણી છે જરાક જો સાધુદશામા પ્રમત્ત રહ્યા, એટલે પતી ગયું, સયમ ઉપર પાણી ફરી વળે

અથની વાત છે, કે પાચ પાચડા આચાર્યના, છ છગડા સાધુના, સાત સાતડા સાદવીજીના, આઠ આઠડા શ્રાવકોના અને નવ નવડા શ્રાવિકાના નરકે ઉપજી જવાના છે કારણ કે ઉપરનો વેષ લજવ્યો છે, અતરંગ મરવું જોઈએ, તે મરું નથી લગવાને આવાઓની દીક્ષાને ‘દુ શિલ-પ્રવન્યા’ કહી છે દીક્ષા લીધા ઝાઝેરા વર્ષ થયા હોય, કે બનાવો આચાર્ય, પણ જે છત્રીસ ગુણ આચાર્યના હોવા જોઈએ તેનું ઠેકાણું ન હોય, તેવાઓ કંયા ઉપડી જશે તેમનો તો પત્તો નહિ લાગે નરક ગતિ કંઈ મુહપત્તિ કે વેષની શરમ રાખતી નથી. ‘શ્રાવકનાં નામ અને કાતરનાં કામ’ સઘમા કનિયા કરાવી ફાટફૂટ પડાવી, ઘરના કનિયા સઘમા લાવવા, આવા કેટલા પાપો સેવી રહ્યા છે કેટલાક તો ધર્મ કરવા આવે છે, કે જૂતા ચોરવા, તે ખખર પડતી નથી ખોરા-પથરણા, પુસ્તકો ઊપડી જાય, એ કેટલું શરમ-જનક છે ? ઉપાશ્રય એટલે નિર્ભય સ્થાન ગણાય છે તેના બદલે છે પ્રતીતિ ? આજે તો જ્યાં સુધી સઘનું વપરાતું હોય ત્યાં સુધી ધરનું વાપરવું નહિ, એવી જ વૃત્તિ થઈ છે મક્તમા મળતું હોય તો પૈસા ખરચવા નથી પુસ્તકના બે રૂપિયા ખરચવા

ગમતા નથી. અડધી કિમત મૂકે તો લેવા ફરોડો પડે
પુસ્તકની આખી કિમત બે રૂપિયા જેટલું તો તમારા એક
ટકના નાસ્તા-આ પાણીમાં ઊડી જતું હશે. એક ટકના
નાસ્તા જેટલી ધાર્મિક પુસ્તકની કિમત તમને નથી ?

ગુરુછો હોય તો મહાસવીણ દેએ' વીસ રૂપિયાનો
સાજો પહેરનારીને બે રૂપિયાનો ગુરુછો મૂકતમા બેઠે
છીએ પુસ્તક કે ગુરુગની કોઈ પ્રભાવના કરે તો તેની
કિમત નથી તેથી મોટું કસાણું થઈ જાય છે લોટા, ખરડા,
ખાલાની કિમત છે લોટા મળે તો હાથમાં લઈ તોળે, અહો
કેવા ભારે છે ! લોટો મળ્યો તેની ટીકા ન કરે પણ ગુરુછો
આપે તો ટીકા કરે. જ્યો કાંઈ ન મળ્યું તેથી પુસ્તક કે
ગુરુછો આપ્યો પુસ્તક તો મારા ઘરમાં છે તારા ઘરમાં ધમન્ય
ઉપકરણ છે અને સસારન્યા તપેલા આદિ નથી ? ધણા સેદ
પણ્યા છે છતાં તપેલા આદિ લઈ જ્યે અથવા શોકજી રૂપિયા
બેઠે છે દિલ કયા લલચાય છે ? પણ સમજાવો, ધરમાદો
એટલે ધરથી જ મહિા ધરમાદાનું ખાવ એનું જઠમૂળથી
જાય તમારા બાળકોમાં પણ એ સંસ્કાર કંટો કે ધરમાદાને
કલ્પિએ પણ પેટમાં જવો ન બેઠે તેને બદલે પ્રભાવનામાં
છાકશ પાવ્ય પાથિયા લઈ આવ્યો કેવી રીતે ? તો કહેશે
■ ? કહીને તા તમ તેને શાખાથી આપો, કે એમ કહે
પાછા જા, જની પાસથી લીધા તને પાછા હઈ કે હરામનું
એનું નથી હરામનું ગૌમાસ બરાબર એમ કહેનારી માતા
કુલી ? જ મ આપ અને સંસ્કાર ન આપે તેવાઓ શુ
માવતર થવાને તામક છે ? જેના સત્તાન મજાન પુરુષોની
ખુતરીમાં આવ તના માતાપિતાને ધન્ય છે

મૃગાપુત્રને સયમ લેવાની ભાવના થઈ માતા કહે છે 'હે પુત્ર હમેશા અપ્રમત્ત દશામા રહેવું પડશે પ્રમાદ સેવાશે નહિ મૃધાવાદ છોડવો પડશે' સત્ય-વચન પણ હિતકારી, પ્રિયકારી, બોલવાનું છે આવું વ્રત પાળવું બહુ જ દુષ્કર છે આજે તો અઠાઈ-તપ કરી નાખવા તૈયાર થાય પણ એક દિવસ જૂહું ન બોલવું એ નહિ પણ નાનો બાળક કહેશે, 'બાપા પૈસો આપો ભાગ લેવો છે' ખિસ્સામા હોય, છતાં કહે કાંઈ નથી માગણ માગવાં આવ્યું હોય તો કહેશે 'અમે નથી રાધ્યું' ત્યારે તમે શું લોટ ફાકવાના છો? નનૈયો જ ભણવો છે, પણ સમજીને "નનૈયો નેવે બેસે ને છ મહિને ઘરમાં પેસે." માંટે ભાષા બોલવામા ઉપયોગ જાળવો

દશવૈકાલિકસૂત્રમા સુવાક્યશુદ્ધિ નામનું એક સ્વતંત્ર અધ્યયન છે, તેમા સાધુએ કઈ રીતે બોલવું તેની બધી વાત કહી છે ભાષાના ચાર પ્રકાર છે સત્ય, અસત્ય, મિશ્ર, અને વ્યવહાર તેમા સત્ય અને વ્યવહાર એ બે ભાષા બોલવી અસત્ય અને મિશ્રને તજી દેવી સત્ય પણ પ્રિય અને હિતકારી બોલવું જીવે નિર્દોષ ભાષા બોલવી કાણેા હોય તેને કાણેા ન કહેવાય, રોગીને રોગી ન કહેવાય, કારણ કે એ ભાષા સત્ય હોવા છતાં અપ્રિય છે

મૃગાપુત્રને માતા કહે છે 'હે પુત્ર! કોઈને આઘાત પહોચાડે તેવી ભાષા ન બોલવી સત્ય, નિર્વાદ ભાષાનો ઉપયોગ બેચાર દિવસ નહિ પણ જીવજીવ સુધી રાખવાનો છે આવો સુયોગ બીજા વ્રતનો છે મૃગાપુત્ર તો પૂર્વે પાળીને આવ્યા છે માતા-પિતા તો ફરજ અદા કરે છે સયમમાર્ગની મુશ્કેલીઓ બતાવે છે વળી પણ માતા શું કહેશે, તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે

અ્યાખ્યાન ૭૪ મુ

અ ૨૦૨૦ ના લાહરવા પદિ ૦)) ને સોમવાર, તા ૫ ૧૦-૬૪

સિ. હાત જોત્તે ત્રો કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ અહીં નાથે સિદ્ધાત પ્રરૂપ્યા ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના ૧૬મા અધ્યયનમા મુખ્યપુત્રનો અધિકાર આલે છે પરમહુપાશુ પરમાત્માદેવ ભગવાન મહાગીર જીભા મતનું સ્વરૂપ સમજાવતા કહે છે સાધુએ અપ્રમત્ત દશામા વિચરવું બેઠાંએ

નિષ્વદાઠ વ્યમત્તેન મુસાવાય વિચચ્ચર્જ ।

માસિયમ્મં દિય સચ્ચ નિષ્વાઠત્તેન વુક્કરં ॥૨૧॥

સચ્ચત્તો વ્યમત્તસ્સ મય પ્રમાદીને દરેક ઠેકાણે ભય છે પ્રમાદના પાંચ પ્રકાર છે મહ વિષય કથાય નિદ્રા અને વિકલ્પા આ પાંચેય છુવનું પતન કરનાર છે માટે શાળીએ કહે છે કે પ્રમાદ ટાળી અપ્રમત્ત દશામા મુનિઓએ વિચરવું આરડ પક્ષીના બે શરીર વચ્ચે પાતણ અવર છે જરા તણખણ વચ્ચે ભરાય તો છૂટું પડી જાય અને મરણને શસ્ત્ર થાય. તેથી આરડ પક્ષી ઉપયોગ શાળી વિચરે છે તેથી રીતે મુનિઓએ ખૂબ સાવધાનપણે રહેવું બેઠાંએ. મુનિઓએ કાળજીપૂર્વક સયમ પાળવો બેઠાંએ જુડું બોલવાનું દુઃખ કેટલેક વજીરે રહેવું બેઠાંએ. જુઠું જલ્દી પકડાઈ જાય છે અને તેને પસ્તાવાનો વખત આવી જાય છે

નેજે મીઠી નિદ્રા ન જાણે પામે નહિ વિમામલ
તબિયત જોની રહે ન તાણ રાણ રહે નહિ રામ,
છવ તુ જાના ઠરીત નહિ કામલ

અસાની આત્માઓ એક વખત જૂઠું બોલી કપટના કામે કરી જૂઠા સોગન ખાય. જૂઠા માણસો જ સોગદ ખાય છે. તે ઢાંકવા ખીજા અનેક જૂઠાણા ઊભા કરવા પડે છે પરંતુ કદી જૂઠું એ સાચું થતું નથી એક શેર માખણનો પિંડ છાશ ઉપર તરે, જ્યારે નવટાકની કાકરી તળિયે બેસે છે, તેમ સત્ય હમેશા તરતું રહે છે સત્યવાદી માણસ અપ્રિયતાનું કારણ બનતો નથી એ દરેકનો પ્રિયપાત્ર બને છે. ધર્મરાજ સત્યવાદી હતા કૌરવ પક્ષને પણ એક ધર્મરાજનો વિશ્વાસ હતો. એથી જ યુધિષ્ઠિરનું નામ ધર્મરાજ પડી ગયું હતું શત્રુપક્ષે પણ ખાત્રી પડી ગઈ હતી, કે ધર્મરાજ બોલે તે સાચું જ હોય

માયલિયાપ નિયહિલિયાપ અલિયવચણેણં કુઢતોલે કુઢમાણે

પત્રવણા સૂત્રમા કહ્યું છે કે—માયા કરે, ખૂબ ગાઢી માયા કરે, જૂઠું બોલે અને કૂડા તોલ—માપ રાખે, તે જીવ મરીને તિર્યચ ગતિને પામે છે કોઈ તમને ‘બેલ’—બળદ કહી સ બોધે તો સાડાત્રણ કોડ રૂવાટા ઊંચા થઈ જાય છે જો બેલ—બળદ શબ્દ સાલજવો ગમતો નથી તો તે ગતિમા જવું કેમ ગમશે? જૂઠું બોલનાર પોતાના જ આત્માને છેતરી રહ્યો છે, સામે છેતરાય કે ન પણ છેતરાય તે તો સામાની ચતુરાઈ ઉપર છે ભગવાન કહે છે, જો આત્માનું હિત કરવું હોય તો સત્યનું શરણુ લે સત્યનો હમેશા વિજય છે કસોટી કદાચ આવે તે પાર કરી નાખે, પણ કસોટીમા લેવાઈ ન જાય.

यथा चतुर्भिर् कनकं परीक्ष्यते, निघर्षणं च्छेदनं ताप तादृनै ।
तथा चतुर्भिर् पुरुष परीक्ष्यते, श्रुतेन शीलैर्न गुणेन कर्मणा ॥

સોનાને કસોટીના પથ્થર ઉપર ઘર્ષણ કરે છે, એથી

આગળ વધી છેડે છે ત્યાર પછી અગ્નિમા નાખે છે એમ કસોટી કરવા છતાં સોનું પોતાનો સ્વભાવ મૂકતું નથી. તેમ હું ખ પડે-સકટ પડે પણ મુનિઓ મત્ત્ય સ્વભાવ છોડતા નથી. માણસની પરીક્ષા ચૂત શીલ, શુષ્ક અને કાયથી જ થાય છે મૃધાવાદથી સ્વદા વર્જિત રહેવું પડ્યો.

આજે માણસો પાયા વગરની બીંત થયે છે 'આ તો, મેં આરા માણસના મોઢેથી સાબળ્યું છે પણ સાબળેલું દેખ્યું ક્યાંકેકે જોડું પડી જાય છે ને ! કોઈની વાત કરવાનો તમને શું અધિકાર છે ! નિંદા કરી કમ બાધા છે. નિંદા કરવાથી સામે માણસ સુધરી જતો નથી એ તમને તેના હિતની ચિંતા હોય તો તે માણસ પામે પહેલથી જવ તેને સમજાવો કે બાઈ તારામા આટલાં તો શુષ્ક છે હવે આ એકાદ અવશ્ય હોય તેમ અમને લાગે છે તે સુધાર તો તારા ઉમઠા જીવન જની જાય તેમ છે તેમ સમજાવીને કામ લેશે તો સામે સુધરશે પણ જાહેશમા ઉતારી પાડવો જોગ અરોપ મૂકવા તેના વડે એવા પાપ બિના થશે કે પછી આશ જ નહિ આવે સામાયિક કરવી વખતે પણ સ્ત્રી કથા દેશકથા ભક્તકથા રાજકથા ચાલવી હોય આ શું સૂચવે છે !

પૌષ્ઠમા આત્માને પોષવાની વાત હોય કે અલ્પ મસકની વાતો કરવાની હોય ? પાપ અતિચાર બરાબર સમજે સામાયિક એ જે થકી યોગની ક્રિયા છે સાધુનું જીવજીવન ચારિત્ર છે જ્યારે સામાયિક એ જે થકીનું સાધુના જેવું ચારિત્ર છે તેમા પ્રભાવનાનો પેઠા અહીં મૂકો એમ કહી રમાલ પાઠે પતાસા નાંખો પિસા વહેવાતા હોય તો 'લઈ લો એવું કરાવ ખરું ? પિસા તમારા ખરા કે ! સામાયિકમા બેઠા

પછી પૈસાદિ લેવાય નહિ કે પૈસા વહેચાય નહિ ખરડો
પણ ન નોંધાવાય આજે સામાયિકમા જે પતાસા-સાકર
લેવાની કુપ્રથા પડી ગઈ છે તે સુધારવાની જરૂર લાગે છે

દર્શન કરવા છોકરો આવે તો પડો લેતો જાણે એમ
કહે એ રીતે પોષો પાળ્યા પહેલા તો સાકરનું પાણી
પણ થઈ જાય, આથી દોષ લાગે છે જો ખરાબર સમજતા
હો, જૈનદર્શનની સામાયિક કરવી હોય, તો સામાયિકમા
કોઈ પ્રભાવના કરવા કે લેવા ઉઠશો નહિ અરે! રત્ન વહેચાતા
હોય તો પણ ન જોઈએ, એમ દરેકના આત્મામા થઈ જવું
જોઈએ,

તેજને ટકોરો ખસ હોય, ડફળા તો ગધેડાને હોય
તમને પૈસાની એટલી બધી લત શેની લાગી છે! પૌષધ-
સામાયિક કરો, છતાં તૃષ્ણાનો પાર આવતો નથી ધર્મમા
ધાડ ન ઉઠાડો અઠાઈના પચ્ચડખાણુ લેનારને હોટલમા નાસ્તો
કરતો લાળો તો પકડોને! કે તુ આ શુ કરે છે! પચ્ચડખાણુ
નથી લીધા તે ગમે તેમ વર્તી શકે પણ જેણે પ્રત્યાખ્યાન લીધા
છે, તેને હવે બે ઘડી સામાયિકમા બેસી રહેવાનું હોય સસારી
પ્રવૃત્તિઓ કરાય નહિ પૌષધવ્રતમા ચોવીસ કલાક પૂરા આત્મ-
ધ્યાનમા ટકી રહેવું જોઈએ પૌષધ લીધો સવારના આઠ વાગ્યે,
પાણી લ્યો છ વાગ્યે, તેમ ન હોવું જોઈએ પૌષધવ્રતમા ચોવીસ
કલાકની નિવૃત્તિ લીધી છે, માટે સાચું જીવન જીવતા શીખો
ઉમદા જીવન જીવશો તો તમારા જીવનનો ખીજ ધડો લેશે
ખાકી જેણે જીવનમા કાળા ડાઘ લગાડ્યા છે, તેને ડગલે ને
પગલે સીધાવાનું જ રહે છે અને નિદ્રા માટે ઘેનની ગોળી
લેવી પડે છે કારણ કે, કાળા કામો કર્યા છે તે નજરે તરવરે

છે, તેથી હેમુ ધડક ધડક થાય છે, એની તબિયત પણ સારી રહેલી નથી જિજ્ઞાસમ નાસ્તિ શરીર શોષણમ શરીરને ચાતા વગવી નથી કંઈકના સોનાની છરીએ ગળાં કાપ્યા છે તે પાપો છાવીએ ઘડી બેસશે. માટે સમજીને કાંઈ રત્નેથી પાછા વળો.

પ્રારબ્ધમાં લાખ્યા છે તે જ મળવાતું છે પુણ્ય-પાપ ઉપર મદદા છેને? જે પુણ્ય-પાપને ઝોળખનાર છે, તેને કૂડ કપટ કરવાના પરિણામો થાય જ નહિ, પુણ્યોદય હશે, તેા અનેકમાધીતુ જુગર્ષણ-સોદો પાર પડી જશે પુણ્યોદય હશે તેા ગમે તે રીતે મળી રહશે અને જો પુણ્યોદય નહિ હોય તેા મમે તેટલું કરીશ છતાં પણ મળશે નહિ નત્તાય નુસ્સ' ઘનમસ્તિ નામ્વત્ તેા પછી કાવત્રાં શાને કરવાનાં હોય! જૈનદશ ન ઉપર વિશ્વાસ છેને!

દીપક મદ્દાનો મારો મગદાવે, પવિત્રતાની વધોત જમાવે,
જેને દીપક ના જુનાય નવિતર પાર નવિ પડેંઆય,
મૂંડા છવને ઉપકારી, એ જ્ઞાની ગુરુછ
જેમો નવિ મે જ્ઞાનમાં સાર રમત્યા કંઈ ને માથે માર
મૂંડ્યા છવને ઉપકારી એ જ્ઞાની ગુરુછ

જ મદ્દાનો દીપક મગદાવે છે તે પવિત્ર છે, નદ્દાવાધી કે પાવડર લગા વાધી પવિત્ર થવાતું નથી સત્ત્વવાદી પવિત્ર છે આખી જિહ્વીમા જુદું ન બોલ્યા હોય તેવા કંટલા નીકળશે! જ્ઞાની કંઈ છ જાણ્ય જન્મ જુદાંને ત્યાંમે અને સત્ત્વતાને અપનાવેા નાના બાળકને પણ શિખામણ રેવી કે જુદું બોલીશ નહિ. સાધુને કાષ્ઠી, માનવી, લોભવી ભયથી, દાસીથી જુદું બોલવું નહિ, બોલાવવું નહિ અને બોલનારને

અનુમોદવું નહિ એમ ૩૬ ભાંગાથી બીજી વ્રત પાળવાનું છે માટે હે પુત્ર ! હિંમેશને માટે સત્યનો સહારો લેવો બહુ જ દુષ્કર છે

શિષ્ય ગુરુ પાસે પ્રાયશ્ચિત લેવા આવે, ત્યારે કપટ કરે, ગુરુ એક વાર બોલાવે, બીજી વાર બોલાવે, ત્રીજી વખત બોલાવે છતાં જે પાપ દશ વખત સેવ્યું હોય તે પાપ વખત સેવ્યાનું કહે, તે દોષીત છે આચાર્ય મહારાજ પાસે સભ્યતા-પૂર્વક ખૂલ્લા દિલથી પ્રાયશ્ચિત લેવાનું જોઈએ પ્રાયશ્ચિત લેતા માયા કરે તો એક માસનું પ્રાયશ્ચિત હોય તેને જે માસનું આપવું પડે

सुद्धं रघव परितप अह रहस्समि दुक्कड करेति
जाणन्ति यणं तहाविउ माइल्ले महासदेयंति ॥१८॥

સૂચગડાગ અ ૪ ઉ ૧

પરિષદની અદર શુદ્ધ ભાષા બોલનારો, સાચા માર્ગની વાત કરનારો, પણ ગુપ્ત રીતે પોતે ખરાબ પાપ સેવતો હોય, તો તે મહાધૂર્ત (ચોર) છે, માયાવી છે જ્ઞાનીઓ તો ખરાબર જાણે છે પણ પેલો શિષ્ય પાપ એમને એમ ઢાકે તે કેટલા ગણુ થશે ? પ્રાયશ્ચિત લેનારે જેવું હોય તેવું કહી દેવું જોઈએ

કોઈ એક બ્રાહ્મણે, માસલક્ષી મિત્રના સંગદોષથી એક વખત મચ્છીનો ઉપયોગ કર્યો મચ્છીમારો માછલી પકડવા ગોળીઓ નાખે છે અને તેની અદર કાટો રાખ્યો હોય છે માછલી તો રંધાઈ ગઈ પણ કાટો ખાવામાં આવતા, બ્રાહ્મણના ગળામાં ખૂચી ગયો આથી બ્રાહ્મણ બહુ આકુળ-વ્યાકુળ થઈ ગયો ડોક્ટર પાસે ગયો, ડોક્ટરે ખરાબર

તપાસ કરી કહ્યું, કે તમને કઈક ખાવામાં આવી ગયું હશે
 છ માટે ખરેખર જે હોય તે બોલો, તો જ ઉપચાર થઈ
 શકે. બ્રાહ્મણ મુઝાવા હાજ્યો ને સાચી વાત કરીશ, તો
 ફરજેતો થશે માછલી ખાધી છે તેમ કહ્યું, તો કુટુંબીઓ
 નાત બહાર મૂકી દેશે. નહિ બોલો તો મરી જઈશ અને
 વિચાર કરી ડોક્ટરને કહ્યું, કે, થાઈ સાહેબ ! વાત બરા
 ખાનગી રાખજો, મેં માછલી ખાધી છે તેનો કંટો મળ્યામાં
 ખૂંચી ગયો છે ડોક્ટર કહે, હવે સાચું બોલ્યા છે એટલે
 ઉપચાર થશે, નહિતર આમને આમ મરી જાત કહેવાનો મુશ્કેલી
 છે કે પાપાચરણ કહ્યું હોય તે ડોક્ટર સમાન ગુરુદેવ
 આશ્ચર્ય પાસે જેમ હોય તેમ કહેવું પડે છે

અજ્ઞાન અવસ્થામાં પાપ થઈ ગયું હોય, તેનું પ્રાય
 સ્થિત ગુરુ આપે છે, પણ બધાં પાપ જેમ તેમ ગુરુ
 સમક્ષ પ્રકાશમાં લાવવા બેઠાં જોઈ જોઈ શાનીજો તેથી જ કહે છે
 કે જલ્દી વાહરણ સંગેજ કુસળીઓનો સમ કરશે. નહિ,
 મહાના દીપકને જલતો શયો સદાચારવાળું જીવન તે જ
 સાચું જીવન છે ભગવાન કહે છે તમારું જીવન જોઈ
 હોઈ જોઈ, કે બાંધે સ્ટીક મણિ, જેવું બહાર તેવું અંદર
 શયો મોઢેથી મીઠા અને અંદર ગુદી વાત તેમ ન હોય
 હાજો મણુ ફના હગલામાં દિવાસળીની આખી પેટી પડી અંધ
 હોય તો કઈ નુકશાન થતું નથી. પણ જોકે દિવાસળીનો
 તણજો પડે, તો હાજો મણુ ફ બસ્તીનૂત થઈ જાય છે તેમ
 પ્રાયશ્ચિત લેવું છે, લેવું છે જોમ કરતા ઘરઠો થઈ ગયો. પણ
 પશ્ચાત્તાપની જોકે જ ચિનગારી મગદાવો તો કર્મના અજ
 બળીને ખાખ થઈ જશે બડપી કામ લેવું જોઈ જોઈ આમને

આમ રહી જશો, તો પાપ તમારી સામે ઊભાં થશે. સખો-
હણામાં કહ્યું છે -

મહાલયા આરામ સુલોઅણાઈ, જંવજ્ઞદિટ્ટીઅ વિલુક્કમાણં ।
મોહ સમુત્તરેઈ તમેવ વત્થું, વેરગ્ગ-લચ્છિ પુણ અંતરપ્પયા ાઞા

મોટાં મકાનો, સારા બાગબગીચાઓ, સુદર નયન
વાળી સ્ત્રીઓ અને બાળકોને બાહ્ય દ્રષ્ટિથી અવલોકન કરનારને
મોહ ઉત્પન્ન થાય છે અને અતરંગ દ્રષ્ટિ કરનારને તે જ
વસ્તુઓ વૈરાગ્યરૂપી લક્ષ્મીનું કારણ બને છે મોટી મહેલાતો, કે
સુદર લોચનવાળી સ્ત્રીઓ અહીં જ પડી રહેશે, કોઈ સાથે
આવશે નહિ, ફક્ત પુણ્ય અને પાપ જ કરનારની પાછળ જશે,
માટે જ્ઞાનીઓ કહે છે, કે તમારા અતરમા દુષણો ચોરની
માફક છૂપાઈને બેઠા છે, તેને યુક્તિપૂર્વક પકડી બહાર કાઢો

કોઈ એક રાજા લોજન કરવા બેસે છે જમવા માટે
પણ જેટલું પિરસાયું હોય તેટલું જમી ન શકે શરીરે
એકદમ ફૂબળો થઈ ગયો ગમે તેટલું ખાવા છતાં શરીરે
ફૂબળો થતો ગયો પ્રધાનશ્રીએ વાત જાણતા પૂછ્યું, તમે રોજ
ફૂબળા કેમ પડતા જાઓ છો ? રાજા કહે, કે જે મારા
ભાણુમાં પિરસાય છે તે અદ્રશ્ય રીતે કોઈકે લઈ જતું હોય
તેમ લાગે છે, કારણ કે જે વસ્તુ પિરસાય છે, તે હું ખાઉ
નહિ તે પહેલા ઉપડી જાય છે ઉદર ઉચ્ચ ને ઉચ્ચ રહે છે
પ્રધાન કહે, તમે ચિંતા કરશો નહિ ચોરને અમે ખરાખર
પકડી પાડીશું

ખીજે દિવસે, આખાય ચોરડામાં ઝીણી રજ પથરાવી
દીધી જમવાનો સમય થયો, તે પહેલાં ચોર આવ્યો રજમાં
પગલા દેખાણુ એટલે તરત જ દ્વાર બંધ કરી દીધા પછી

અહરથી ધુમાડો ઠર્યો આથી ચોર જે અજન ગુરિકા આખમા આજી આવતો હતો તેને આખમા પાછી આવતાં, અજન બહાર નીકળા ગયું, અને પોતે પ્રત્યક્ષ થયો. એટલે પકડી લેવામા આ થો કહેવાનો મુદ્દો એ કે પ્રયોજની કુતારા ચોરને પકડવાની જેમ જ, સૂક્ષ્મમા સૂક્ષ્મ દોષ હોય તો પણ સાવધાની રાખવામા આવે, તો પકડાઈ બચ છે સાવધાન બનેા. અહર ચોર ક્યાં લગી બેસાડી રાખશે ?

જ્ઞાનીઓ કહે છે હૃમેશા અપ્રમત્ત કથામા વિશ્વ । અજ્ઞાન અવસ્થામા જૂદ થઈ ગઈ પણ તેને હવે સંધરવી નથી. ઇર્ષા, પ્રપચ્ચ એ બધા રાખવા જેવા નથી આજ્ઞા બોલિ લાભ બોલો છોને ? આરોગ્ય પ્રાપ્ત કરવું હશે, તો આ દોષોને સમૂળગા ટાળવા બોધથી. બે બડીની સામાયિક કચે કૃતાચ થઈ ગયા તેમ ન સમજીને. જ્ઞાનનો ફીપક ધુમ્મચ નહિ તેનો સતત ખ્યાલ રાખીને શિષ્ટામા પરિશ્રમનું તેલ પૂરો. શિષ્ટાની બ્યોત જલવી રાખો, શિષ્ટા વિના ચારિત્ર નથી અને ચારિત્ર વિના મોક્ષ નથી. અધકારની અવગણના કરીને જેઓ પ્રકાશની દિશામા અતિમાન રહે છે તેઓ પ્રગતિના પથે પહોંચ્યા વિના રહેતા નથી.

વીતરાગના માગ પ્રત્યે જેને શિષ્ટા પ્રકટી છે, તે કદી પણ બૂઠું આચરણ કરતો નથી. અહીંસા વપ પૂવે, મલ્લીક શેઠ કલકત્તામા થઈ ગયા જે કદી પણ બૂઠું બોલતા જ નહિ. ધરકને પણ એવી ખાત્રી હતી કે શેઠ કદી પણ જૂઠું બોલે જ નહિ.

એક વખત મલીક શેઠ હબરો રૂપિયાનો માલ બરી ધાન ઉતરતા હતા તેવામા ચાપિયા લોકો ચડી આવ્યા.

અને શેઠને લૂટી લીધા ચાચિયાના સરદારે કહ્યું, જે હોય તે આપી દે મલીક શેઠે બધું આપી દીધું શેઠ અને નોકર કિનારે ઉતર્યા બન્ને જણા ચાલવા લાગ્યા ત્યાં શેઠની નજર હાથની વીટી પર પડી શેઠને થયું કે, મને બધું જે હોય તે આપી દેવાનું ચાચિયાએ કહ્યું હતું, પરંતુ હું બોલ્યો કે મારી પાસે કંઈ નથી અને આ દશ હજારની વીટી તો આગળી ઉપર રહી ગઈ આટલા પૂરતું પણ સત્યનું ખૂન થાય તે ન પાલવે ચાચિયાએ હજી તો ચાલ્યા જતા હતા, ત્યાં તો તેમને સાદ કરી બોલાવ્યા શેઠે કહ્યું 'તમે પૂછ્યું હતું કે કાંઈ બાકી નથીને ? તે વખતે મેં ના કહી હતી પણ પછી ધ્યાન પડ્યું તો હાથની આગળીમા વીટી રહી ગઈ છે, માટે આને લઈ લ્યો' શેઠની આ વાત સાંભળી ચાચિયાનો સરદાર દિગ થઈ રહ્યો આપણે ઘણાને લૂટ્યા પણ આવો માણસ કોઈ મળ્યો નથી આનું પચાવવું તે કાચો પારો પચાવવા સમાન છે સરદારે બધા માણસોને પાછા બોલાવ્યા અને કહ્યું આ શેઠ નીતિવાન માણસ છે આનો માલ આપણને પચે નહિ માટે માલ પાછો સોંપી દો ચાચિયાઓના હૃદયનું પરિવર્તન થઈ ગયું ઉપદેશના ટનેટન કરતા આચારની એક કણ મહાન છે જે કામ ઉપદેશ દેવાથી ન થાય તે આચરણ કરી બતાવવાથી થાય છે ચાચિયાનો સરદાર શેઠના પગમા પડ્યો અને હવેથી ચાચિયાનો ધંધો છોડી દેવાની પ્રતિજ્ઞા લીધી

માતા મૃગાપુત્રને કહે છે 'હે પુત્ર !' જિંદગી પર્યંત આવું સત્યવ્રત પાળવું હુકમ છે, માટે તું સ સારમા રહી, ધર્મ ધ્યાન કર, પરંતુ દીક્ષા ન લે વળી પણ માતા શુ કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે

આખ્યાન ૭૫ સુ

અપ્રત ૨૦૨૦ આસી મુદ્રિ ૧ મ ગળવારુ તા. ૬-૧૦-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ પ્રભુએ
સિદ્ધાંત, પ્રરૂપ્યા ઉત્તરાધ્યયનનાં યોગણીસમા અધ્યયનમાં
મૃગાપુત્રનો અધિકાર આલી રહ્યો છે

દંતસોહજ માહસ્ત, અવત્તસ્ત વિવક્ષ્મણ ।
અનવગ્નેસજિજ્ઞસ્ત, ગિણદ્યા અવિ વુક્કર ॥૨૮॥

પરમકૃપાળુ પરમાત્માહેવે ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રમાં સુ ૩૩
ભાવે મૂક્યા છે. જીવ એ બહણ કરે, તો સસારનો અવ
આવ્યા વિના રહે જ નહિ. માતા મૃગાપુત્રને સાધુપણુ શું
વસ્તુ છે તે સમજાવી રહ્યાં છે. સાધુજીવન ઉમદામાં ઉમદા
મેષ જીવન છે એ જીવન ઉપરના વેષ પૂરતું નથી પણ અત
રના ભાવ સહિતનું છે ત્રીજા મતની વાત કરતાં માતા કહે છે
હાવ ખોતશ્વાની દુઝ્મ સળી જેટલું પણ સાધુશી આસા
વગર ન લઈ શકાય અને બીજી કોઈ પણ અણુ દીધેલ વસ્તુ
સાધુશી લેવાય નહિ. સાધુએ તો નિરવલ એવણા સમિતિ
પૂર્વક જીવન જીવવાનું છે એ પણ દુકકર છે. આમને વિષે
નગરમાં પૂર પાટણ કે અટવીમાં હોય, અહ્ય નાનું, મોટું
સમેત-અમેત કોઈ પણ ચીજને બહરા બહણ કરાય નહિ.
પાતે ધોરી કરે નહિ બીજા પાસે ધોરી કરાવે નહિ અને
ધોરી કરનારને અનુમોદના પણ ન આપે એવી પ્રતિજ્ઞા સાધુ
જીવનમાં લેવાની રહે છે

સ ગ્રહ પણ મોટી ચોરી છે. જરૂરિયાત કરતા વિશેષ સ ગ્રહ રખાય નહિ, ચોરી કરનાર અવિશ્વાસને પાત્ર બને છે, તેનો કોઈ સ ગ કરતું નથી તમારે નોકર રાખવો હોય, તો રૂંડો રૂપાળો કે રૂંટ પુંટ હોય, તેને રાખો કે ચારિત્રવાનને ? દુકાન કે ઘરમાથી કોઈ વસ્તુ ઉપાડી જાય નહિ, એવી ખાત્રી બેસે, દિલ તથા હાથનો ચોકબો હોય, તે ઓછું કામ કરતો હશે, છતાં પણ તમે તેને નોકર તરીકે રાખશો પણ જે ચોરી કરવાની આદતવાળો હોય, 'કોઈ મને જોતું નથી,' તેમ કરીને લઈ જાય, બહારથી પ્રમાણિકતા દેખાડે પણ અદર ચોરીની વૃત્તિ હોય, તેને કોઈ નોકર રાખે નહીં તેવી રીતે પાપ (ચોરી) કરવાની આદતવાળા શિષ્યો (શ્રાવકો) ગુરુને પોસાતા નથી ચોરી કરવાથી શુ નુકશાન થાય છે, તે જાણો છો ?, હા, જાણો છો તો પછી કાળાબજાર આદિ પાપ કેમ કરો છો ? પાપને પાપ માનવા છતાં ત્યાગ કેમ નથી થતો ?

છોકરામા કુસ સ્કાર પડ્યા હોય, ઘરમાથી દશ તોલા સોનું લઈ ચાલતો થાય તો માખાપ, જાહેરબજાર છપાવશે, છોકરામા જે કુસ સ્કાર પડ્યા, તે માખાપને ખૂંચે છે કેટલીક છોકરીઓ ઉન્મત્ત થઈ, પ્રેમી રાખી, પત્રો લખ્યા કરે, પછી ચોરીના ધંધા કરે, એ માવતરને ગમે ખરું ? ના, તેમ જૈન થઈને આ શુ ? કેના ઘેર અવતાર પામ્યા છો, મહાવીરના સત્તાન અપ્રામાણિક હોય ખરા ? ના, પરંતુ આજના માનવીને શ્રેય-અશ્રેયનું જ્ઞાન જ નથી જોરશોરથી પાપ કરી રહ્યા છે બિલાડીને દેખી કખૂતર આખ મીચી જાય છે તો શુ બિલાડી છોડશે ખરી ? ના, તેમ આખમી ચામણાથી પાપ

કરો પણ તમારો આત્મા તો બાણી દેખી રહ્યો છે પાપ
ભોગ્યા વિના કુઠે જ નથી.

માણસ પાપ કરી, ઢાકપીછાડો કરે છે, પણ પાપ
તો જ્યાં દાખ્યા હશે ત્યાંથી ડોકા કાઢશે, ત્યારે તમને એમ
થશે, કે આ લોમાંથી બાણ કયાથી નીકળ્યાં ? ધરીકમા
જોગે વાળી ગયો અને ઉપાડી ગયો, એ સી હજારની રકમ
મુનીમ લઈ ગયો હવે શું કરે ? ફરિયાદ તો કાય નહિ
અને બહાર કરવા બધ તો પોતે જ ફસાઈ બધ માટે
ચારી-કપડા-ધણા છોડી દો, ફૂડા-તોલ-માપણા રાખશે
નહી જોગના માપણ ઉપર એક મણ પાચરેર લખેલું હોય,
પણ જોગ મોકાડા ખાઈ ગયા છે તેવી રીતે, આવકના નીતિ
શુભ આજ્યા ગયા નામના લેખલ રહી ગયાં છે પહેલાં
પાયો નીતિ તે ધર્મના પાયો છે કરવી છે અનીતિ અને નીતિમા
ખતવણું છે પાપમય ધંધા કરવા છે, અને ખપણું છે પુણ્ય
શાળીમાં ભગવાને સાધુ માટે પણ ઠણું છે સસાર છોડ્યો
દીક્ષા લીધી સયમપદે પડ્યો શરીર એકવટિયું હોય પણ
ત્રણ વખત ખાવા એકએ તેમ છતાં કોઈ પૂછે કે તમે
તપસ્વી લાગો છો ત્યારે સાધુ જવાબ આપે, કે સાધુ તો
મહાય તપસ્વી જ હોય ! એમ જોલે પણ મારા શરીરનું
બંધારણ એવું છે એમ ન જોલે તે પોતે તપ કરતો નથી,
છતાં તપસ્વીનું બિરુદ ધરાવે તે તપનો ચાર છે તે કુસાધુ
મહામોહનીય કમને બાધે છે મહામોહનીય કમ બાંધવાના
ત્રીન સ્થાનો છે તે નાહું આ એક સ્થાન છે બાર મહિને
એક સવત્સરીનો ઉપવાસ કરવાનો, તેમા તપસ્વી થઈ ગયો !

મુશ્કવકલ ધમત્રમી એમ તમને લખવામા આવે,

પણ તે ઉપમાને ‘હું લાયક છું, કે નહિ,’ તેનો કોઈ દિવસ વિચાર કર્યો છે ? પચમહાવ્રત માહેલા, કોઈ ગુણ હોય જ નહિ, તો પછી તેને સાધુ કેમ કહેવા ? બહુસૂત્રી ન હોય અને બહુસૂત્રીનું બિરુદ ધરાવે, પ્રશ્નો પૂછીએ ત્યાં ચૂપ થઈ જાય કેમ ભાઈ ? તો કહેશે, હમણા તબિયત ઠીક નથી અને પ્રશ્નનો જવાબ કોઈ આપી દે તો કહેશે, કે એ તો, અમને આવડતું હતું

કોઈ એક ભાઈ, તાજ જ પરણીને આવ્યા પાડોશમાં રહેતી વૃદ્ધ ડોશીને વિનતી કરી, કે મારી પત્નિ નવી-સવી છે, કાંઈ પણ રાધવામાં અડચણ પડે, તો સલાહ આપજો માણ તો સલાહ આપે, ત્યારે આ બાઈ એમ કહે, કે એ તો મને આવડતું હતું વિનય તો કરવો નથી પોતે જાણે છે, એવું ગુમાન કરે, રોજ આમ થાય છે ગુમાન કરનારનું જીવન સ્મશાન જેવું બને છે ડોશીને થાય છે, કે આ બાઈને સલાહ આપવાનો ગણ નથી, કારણ કે જ્યારે ને ત્યારે એમ જ કહે છે, કે એ તો મને આવડતું હતું એક વખત દશેક મહેમાન આવેલા તેના પતિએ દૂધપાક બનાવવાનું કહ્યું બાઈ પેલી ડોશીમાને પૂછવા ચાલી, કે દૂધપાક બનાવવો છે, તે કેવી રીતે બનાવવો ?

માણએ, જાણ્યું, કે આજ ઠીક લાગ આવ્યો છે, હવે મારે તેની જોડ ભૂલાવવી માણએ તો સલાહ આપી, કે દૂધ લેવું, તેમાં હળદર, મીઠું, ધાણાજીર, નાખવું અને ઉકાળવું એટલે દૂધપાક સરસ બની જશે બાઈ ગુમાનથી જોલી આ તો મને આવડતું હતું મારા પિયરમાં ઘણીવાર બનાવ્યો છે

માણ કહે ભલે, વડુભા ! પિયરમા બનાવ્યો હોય તો બનાવજો
બાઈએ દૂધપાક બનાવ્યો. જધા સસ્કારો માણએ કહ્યા તે
કરી લીધા જમવા સમયે શાણા પડ્યા પીસવા માઠમુ
ત્યાં તેનો પતિ કહે. ‘આ શુ ! દૂધ ફાટી ગયું લાજે છે કાને
પૂછીને દૂધપાક કયો હતો ?’ શ્રી કહે માણને પૂછીને. તેમના
કહેવા પ્રમાણે જ દૂધપાક કયો છે

માણને પૂછ્યું તમે આ શુ બતાવ્યું ! મારી અબર
ઉપર પાણી ફેરવ્યું હવે મહેમાનોને જમાડવા કેવી રીતે ?
બાઈ વારી વહુને બહુ મ આવડે છે બ્યારે બતાવું ત્યારે કહેશે
કે એ તો મને આવડે છે તેનું બોલું ગુમાન ઉતારવા મેં ભીંધી
સલાહ આપી છે કહેવાનો ઝુરી એ છે, કે અબકુમ્મતિ થકે
બહુમુતિનું બિરુદ ધરાવે તે મહામોહનીય કર્મ બાંધે છે
અબ્રહામ્બારી થકે બ્રહ્માચારીનું બિરુદ ધરાવે, ગાયોના ટોળામાં
ઝમીડા મારક ફરતો હોય તેવા જીવો મહામોહનીય કર્મ બાંધે
છે સોનીના ધધામાં—

વારમાથી વાર ચોરે કાપડિયા પજ્જ ચોર
વારમાથી તણ ચોરે ફરકડો પજ્જ ચોર
દવા કહીને પાણી આપે ડોકટરે પજ્જ ચોર
ફાણી કહીને માટી આપે, પેડડો પજ્જ ચોર,
આ સમયમા બ્યા જુઓ ત્યાં ચારે બાજુ ચોર

ફરજના ધધામા કઈક ઠાલી લે. એનું બહાણુ ચાલુ
છે કે જનુ માપ નથી. આવા પાપના ધધા કરી કયે ભવે
હુટાયો ! ડોકટર દવાને બદલે પાણી આપે, યેલ ફાક્તિને બદલે
પૂળ આપે, બ્યા જુવે ત્યાં ચોરીના જ લક્ષણ પડી ગયા છે

“કેમ બેઠો ઉઠાસી તો કહેશે કે ન મળ્યો વિશ્વાસી,”

પછી અહીં મુહપત્તિ બાંધી બેસી જવું છે, પણ આ મુહપત્તિ લજવાય છે, તમે કોણ છો? કોને પગલે ચાલનારા છો? ભગવાને સ સાર તજીને સર્વ વિરતિનો પથ લીધો, તો તમે દેશ વિરતિમા ગાબડા શીદ પાડો છો! ઉમદા જીવન જીવવા પહેલા દ્રઢ મનોબળ કેળવવું જોઈશે કેટલાક સાધુ વળી એમ કહે, કે અત્યારે તો પાચમે આરો છે, અમે ન બને તે નથી પાળતા એમ અમે ચોકળે ચોકળું કહી દઈએ છીએ ચોકળું કહે છે, એટલે શું સાફ કરી રહ્યો છે! સાધુ થયા પછી નહાઈએ છીએ, લોચ થતો નથી, તેથી અસ્ત્રો વાપરીએ છીએ, તો તે શું સાફ કર્યું કહેવાય! આટલી મુશ્કેલીઓ છે તેની ખબર પહેલેથી જ હતી

સાધુને “ નગ્નભાવ મુ ડભાવ સહ અસ્નાનતા ” અસ્નાન વ્રત જિ દગી પર્યાંતનું હોય જો સ્નાન કરવું હતું, તો ઘેર બેસી રહેવું હતું વિહારમા ચલાતું નથી, એટલે મોટર વાપરશું બધાને સભળાય તે માટે વ્યાખ્યાનમા લાઉડસ્પીકર જોઈશે આમ વ્રતમા છીડા શા માટે? કેટલાએક એવું બધારણ બાધે, કે લાઉડસ્પીકર વાપરો પછી પ્રાયશ્ચિત લઈ લેવું પ્રાયશ્ચિત ગુન્હાનું હોય, પણ જાણી જોઈને પાપ કરવું, પછી પ્રાયશ્ચિત કરવું, તે તો પહેલા ભોજનને અશુચિથી ખરડવું ને પછી સાફ કરીને વાપરવું તેના જેવી બાલિશતા છે લાઉડસ્પીકર વિજળીના પાવર વિના ચાલે નહિ પાવર, પાવર હાઉસ માથી આવે છે, ત્યાં પાણીના કુડમા લીલકુંગ, માછલા વગેરે જીવો હોય, તેના ઘોઘમાથી વિજળી બનતી હોય છે, તેમા કેટલી છકાયની હિસા થાય છે? આવી છકાયની થતી હિસા ચલાવી લેવી, ને પછી પ્રાયશ્ચિત લેવું

તેવો ઉપદેશ સાધુનો ન હોય હિંસા તો મહાન પ્રાતક છે

કેટલાકથી ચારિત્ર પળતું નથી પાસત્યા થઈ ગયા છે તેને કાઈ પૂછે ત્યારે કહે, કે માગ તો આજ સાધી છે પણ મારાથી પળાતો નથી. જોટલે લાચાર છું, જેમ બતાવનારની મદદ સાધી છે પણ ચારિત્રમા ફેર છે પણ ખાવાના હોણી આજીવિકા ચલાવવા નીકળ્યા છે તેનું નીકળવું વિચારને પાત્ર છે

રૂપસ્તેન - રૂપનો ચોર-કાઈ કહે, કે જ્યોત્સના તમે તો રાજાના કુવર જેવા લાગો છો ! ત્યારે પોતે રાજકુવર ન હોય, સાધારણ ગરીબ ધરનો હોય છતાં કહે અમારે ત્યાં તો કાચુ રાજવર હું સાચી હકીકત છુપાવે

આચારશાવનો સ્તેન - આચારમા શિથિલતા રાખે દિવસે દિવસે આચારમાં છૂટ મૂકતો જાય આવા પાસત્યા કરતા આવડે સયમમા ઉત્તમ છે આવકને પણ આક્રમ કે પાખીની તિથિએ પોપોકે આયબિલ કરવાની વૃત્તિ થાય છે બ્યારે આતો સાધુ થયો જોટલે જાણે બધી છૂટ ૧૨ મહિને જેક સ વત્સરીનો ઉપવાસ પણ પરાણે થાય પણ પરબી તિથિમા આવકને લીલોતરી ન ખપે પણ સાધુના પાત્રમા હોય તો તે સાધુ ચઠ્યો કે ઉતર્યો ! લોકિક વ્યવહારમા પણ આ અડગતુ લાગે છે

વરસાદ અથિત પાણીનો છે જેમ કેવળગાનમા જોતા હોય દેવનો વરસાવેલો છે મુનિને માસખમણત્ર પારણ છે, છતાં કેવળી પુરુ મુનિને હુકમ ન કરે કે વહોરવા જવ, કરણ કે કેવળી ભગવાન પણ શુદ્ધ વ્યવહારને પાળે છે

આચારભાવનો સ્તેન જે કપટ રાજીને વ્યવહાર પાળી રહ્યો છે તે દલી છે અને બીજા પવિત્ર મુનિને પણ આપ-સમાન માની જેસે છે ચાના વ્યસનવાળો ચાની બાધા લેનારની પાછળથી નિદા કરે છે કોઈને ચા વગર ચાલે નહિ બાધા ભલેને કરે, માત્ર દેખાવ કરે છે, પણ પાછળથી છાનામાના પીતા જ હોય પણ શુ તારાથી પ્રતિજ્ઞા ન પળાય એટલે કોઈથી ન પળાય ! આવો આચારભાવનો સ્તેન પોતે આચાર ન પાળે ને પાળનારની નિદા કરે તે કિલ્લિવધી દેવ પણે ઉત્પન્ન થાય છે ઇન્દ્ર આદિ સામાનિક મહર્દ્ધિક મહાબ્યોતિવાન દેવ ન થાય, હલકી કોટિનો દેવ થાય માનવમા જેમ ભગી, તેમ દેવકોટિમા આ કિલ્લિવધી દેવની કોટિ છે પરિષદમા બોલવા બિલો થાય, ત્યાં બે ચાર દેવ બિઠી એકદમ તેને બેસાડી દે બેસ, બેસ, તારુ બોલવુ અમારે સાલજવુ નથી પૂર્વેવ્રતમા છીડા પાડયા તેના આવા પરિણામ હોય છે ત્યાંથી ચ્યવીને તિર્યચ ગતિમા મુકાઈ જાય વળી ત્યાંથી નારકીમા એમ ચારિત્રમા ગોટાબિલા કરનારની સ્થિતિ ભય કર થાય છે તેને સંપૂર્ણ જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, રત્નત્રયની પ્રાપ્તિ અતિ હુલ્લભ થઈ પડે છે માટે જ્ઞાનીઓ કહે છે કે, તમે જેવા છો તેવા પ્રકાશમા આવો આચાર, એ પ્રથમ ધર્મ છે. દ્વાદશાગીની રચના કરી, તેમા પહેલુ સૂત્ર આચારાગસૂત્ર રચ્યું છે

આજે તો જડ જુદુ અને ચેતન જુદુ, એમ બોલનારો રાત્રી ભોજનનો ત્યાગ નથી કરી શકેતો એવા જડમા લેવાઈ શુ ગયા છો ? શ્રીમદ્ રાજચંદ્રને કોઈએ બીડી ફૂકતા ફૂકતા પૂછ્યું કે કવિશ્રી મોક્ષે કેમ જવાય ?

શીમફે જવાબ આપ્યો કે આમને આમ

જીવને બંધાણુ થઈ પડ્યા છે વાતોનું બંધાણુ,
વ્યાખ્યાનનું બંધાણુ જોઈ દિવસ વ્યાખ્યાન બંધ હોય તો
આધુનવ્યાધુન માથે ઝટ કોઈકને બોલાવી લાવો, વ્યાખ્યાન
સામળવું છે કલાક પૂરી કરવી છે પણ,

કથા સૂણી સૂણી ફૂટયા કાન

તોય જાખા ન જાઓ પ્રસંગાન

વ્યાખ્યાન સામળી જીવનમાં ન ઉત્તાયુ તો અમારે તો
તમને ફક્ત બંધાણી જ સમજવાને ‘જ સોચ્છા પદ્ધિવરગતિ
તત્ત્વજ્ઞિતમદિ ભવ’ સામળીને જીવનમાં તપ-ક્રમા, અધિક સા
અરે અરે પણ આવવી જોઈએ. ચારિત્ર એ ઉમદા ચીજ
છે જીવન પથ ત ધોરી કરવી નહિ, એ હે પુત્ર! બહુ
દુકર છે

જાણા વિના સળી સરળી પણ ચીજ નહિ હોનારા

તપવાટે શુદ્ધ પ્રસન્ન થાશે એ જ સુરુષ જમાર,

તમે મળ્યો તે જ તમારા

મળી જેટલી તુચ્છ વસ્તુ પણ સાધુથી આશા વગર
લેવાય નહિ વગર મા આલસ થાક લાગે, તો શકેન્દ્રની આશા
ભઈ વિસામી લેવા બેસાય જેના મહાનમાં ઉતર્યો, જેને
મેન્દ્રાતર જન વ્યો તેને ત્યાં વહોરવા ન જવાય આવા કડક
નિયમો બરાબર પાળે ત સાધુનું જીવન ઉચ્ચકોટિનું બને છે
મદાવીર પ્રબુજો આ મર્યાદાથી છે સૂત્રસિદ્ધાંતમાં કાવો
છે કોઈ પણ સ થા કાવ વગર તો યાત્રી શકે નહિ.
આશ રાગમૂલમાં કાવ થ થા છે નિશિથ આવહાર વગેર

છેદ સૂત્રોમાં દડ ઘડયા છે, એમ આ શાસનનુ બધારણ ઉચ્ચ પ્રકારનુ છે

આજે સચાલકો ખોટા નીકળતા આ સંસ્થા ખળ-ભળી ગઈ છે તેના કાર્યવાહકો સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક અને શ્રાવિકાઓ છે

વ્રતોને ખરાખર જાણે અને આચરણમાં લાવે. સાધુ ન થવાય તો ખારવ્રતધારી શ્રાવક બને. શ્રાવક ન બનાય તો સમ્યગ્દંષ્ટિવ્રત બને. ભગવાનનુ શાસન ૨૧ હજાર વર્ષ ચાલવાનુ છે પણ બહોળી સખ્યામાં હોય, તે થોડી સખ્યામાં થઈ જાય તેમ બને.

મૃગાપુત્રને માતા ત્રીજા વ્રતની દુષ્કરતા સમજાવી રહ્યાં છે વળી પણ શુ કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે

વ્યાખ્યાન '૭૬ મું

સપ્ત ૨૦૨૦ના આસો સુદિ ૨ ને બુધવાર તા. ૭-૧૦-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલ વસ્તુ અહીં નાથે સિદ્ધાંત પ્રજ્ઞા ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના ૧૬મા અધ્યયનમાં મૃગાપુત્રનો અધિકાર ચાલી રહ્યો છે

“વિરહ અવમ્મચેરસ્સ, કામ મોગ રસન્નુણા ।
ઉગ્ગમ્હવ્વયં બમ્મ, ધારેયવ્વ સુદુક્કર ॥ ૨૮ ॥

માતા મૃગાવતી અને પિતા બલભદ્ર મૃગાપુત્રને સમજાવી રહ્યા છે, કે સયમ એ ખાડાની ધાર છે મનને જીતવું પડે છે તેના સબધની વાત કહી રહ્યા છે બ્રહ્મચર્ય એટલે

આત્મામા રમણતા કરવી. પોતાના અ સ્વરૂપમાં ટકવું તેનું નામ ભાવબ્રહ્મજ્ઞય છે સાધુઓ શ્રી પદ્મ-નરુપસક સંહિત સ્થાનમા રહે નહિ. વિખતિનો સગ કરે નહિ. શ્રીનાં અવસરો વિરખે નહિ વિષય કથા સાંભળે નહિ વિષયોની લોભપતા પૂવક ખોરાક ખાવો અને પોષાક પહેરવો એવા ભાવો કરે નહિ. કામવિકારને છૂતવો એ નાનીસૂની વાત નથી બ્રહ્મજ્ઞ રૂપી નગર નવ કોટથી સંબિજત છે જેને પાક ઉપર ગ્રેમ હોય તેને વાડ ઉપર પણ ગ્રેમ કરવો પડે છે જેવી રીતે પાકનું રક્ષણ વાડ કરે છે તેમ, ક્યારેક મન ફરી જાય વૃત્તિઓનું વલણ બદલાઈ જાય, કારણ કે છુવને અનાદિ કાળની એવી ટેવ પડી ગઈ છે, એ વૃત્તિઓને રોકવા બ્રહ્મજ્ઞની નવ વાડ ॥

શ્રી ભઠી હોય, એ આસને એકી સાથે બેસાય નહિ, શ્રી ભઠી ગયા પછી પણ એ બધી સુધી એ આસન ઉપર બેસાય નહિ શ્રી સામે ટીકી ટીકીને એવામા પણ દોષ હોય છે પૂવની રતિક્રિડા પણ યાદ ન કરાય શ્રીનો પરિશ્વરજ કરાય નહિ, શ્રી સાથે વાત કરવાનો પ્રસંગ આવે તો નજર શ્રીના પમના અગ્રહા ઉપર રાખે. પણ આખ સામે આંખનું મિલન ન કરાય

જાજે ચલચિત્રોનો પચન એરથોરથી વાથો છે ઠોણ કેની સાથે કેવી રીતે ગ્રેમ કરે છે ઉઠાવી જાય છે, આ બધા કુસસ્કાર બાલમગજમાં જલદી ધૂસી જાય ॥ ભારતીય સંસ્કૃતિ કે જ્યાં સતી, સતપુરુષો યાગિ મુનિ ત્યાગીઓ યદ્ય ગયા તેઓનું આદ્ય છુવન અને ઉત્તમ ધ્યાનિત મગજ ઉપર અસરકર્તા નહિ થાય પણ જે હલકુ છે તે જલદી અસર

કરી લે છે નીચે ઢાળ પ્રત્યે ઢળવાનો જીવનો સ્વભાવ છે પાણી જેમ સહેલાઈથી મોલે ચડે નહિ પણ મોલેથી નીચે ઊતરવાના સ્વભાવવાળું છે, તેમ કુસસ્કારો તરફ જીવનું ઢળણ જલદીથી થાય છે કુસસ્કાર કોઈને શીખડાવવા પડતા નથી

ઉચ્ચ સસ્કાર કેળવવા માટે, પ્રથમ, ઘર તે શાળા છે અને માબાપો જ સાચા શિક્ષક છે માતા જો ઉચ્ચ વિચાર ધરાવનાર હોય, તો બાળક ગર્ભમાં આવતા સુસસ્કાર ઝીલે છે બાળક ગર્ભમાં આવ્યું એમ માતાને જાણ થાય, કે તુરત ત્રણ વર્ષનું બાળક થાય ત્યાં સુધી, બ્રહ્મચર્ય પાળવાની પ્રતિજ્ઞા લે જ્યારે આજે વિષયાધ કેટલાક પુરુષો તેમની પત્નીને પૂરા માસ જતા હોય, છતાં બ્રહ્મચર્યની બધી લેતા નથી

મર્કટસ્થ સુરાપાનં, તત્ર વૃશ્ચિક દંશનં ।
તન્મધ્યે ભૂત સંચારો, ચદ્વા-તદ્વા ભવિષ્યતિ ॥

એક તો વાદરાનો સ્વભાવ ચપળ હોય, તેમાં દારૂ પીધો એટલે તોફાન વધે, આગળ વધીને વીછીએ ડાબ માર્યો અને કોઠામાં ભૂત ભરાણું પછી બાકી શું રહે? તેમ વાદરા જેવા મનવાળા મનુષ્યો ચલચિત્રો જોઈને, કેવા અનર્થો આવરે છે? કોલેજમાં ભણતા યુવાન, યુવતિઓ કેળવણી પામે છે કે, કેળવણી! આજે કોલેજમાં ભણતા યુવક-યુવતિઓ લગભગ ૮૫ ટકા જેટલા તો ચારિત્ર ગુમાવી બેસે છે લાહોરની અધિષ્ઠાત્રી પાસે પ્રમાણપત્ર કઢાવતા એવું પરિણામ આવ્યું, કે ૭૫ ટકા બહેનો કોલેજમાં કેળવણી લેતા ગર્ભ ધારણ કરી ચૂકેલી હતી શું કહેવું! ન ભણે તો કંઈ નહિ પણ ચારિત્ર તો ગ ધાવું જોઈએ નહિ

સત્યાચિત્ર એ જીવનની સુવાસ છે અને કુમાચિત્ર એ દુર્ગંધ છે ચારિત્રદીનનો કાંઈ પડછાયો પણ લેતું નથી. આજે ધુવાન દીકરીને શિક્ષક બણાવે છે અને કઈ પરિસ્થિતિ સર્જાય છે ? ગુરુ ધણી થઈ ગેસે છે કારણ કે જોકાત એ ખૂરી ચીજ છે સાધુને ભગવાને જોકલા બોલારી કરવા જવાની પણ ના પાડી છે ઘરમાં બાઈ જોકલી હોય ને જોકલો સાધુ વહેંચવા ભય, તો બ્યવહારિક દષ્ટિએ પણ બીજા લોકોને શકાનું કારણ બને અપ્રતીતિનું કારણ બને છે, તો બ્યાં જોક હિઠાળા ઉપર સ્ત્રી, પુરુષ-મિત્ર સાથે બેસતી હોય ત્યાં બોટાળા ન થાય તો બીજુ શુ થાય ? નવ વાડ વિશુદ્ધ બ્રહ્મચર્યના પાલનકાર સાધુ છે આવકોએ પણ પારકા ઘરમાં જવાની ટેવ પાઠવી જોઈએ નહિ સ્ત્રી સાથે જોગબાણ રખાય નહિ આજે જોવા પણ સૌભાગ્યવાન સંબંધન લોકો હશે કે, પટોથમા કોણ રહે છે તે પણ બજુતા નહિ હોય આવા સત્યાચિત્રવાન લોકો જેમ સૂચની સામે દષ્ટિ ફેકાય કે તરત જ નજર ખેંચી લે તેમ કાંઈ પર સ્ત્રી ઉપર નજર ભાય, કે દુસ્ત જ પાછી ખેંચી લે છે પરસ્ત્રી નીરખવી તે મારા ધર્મ નથી જેમ બધે જ્યાં મતોમાં બ્રહ્મચર્ય એ ઉમદામા ઉમદા મત છે બ્રહ્મચારીને હેવ નરે ઈ, સુરેન્દ્ર અસુરેન્દ્ર, જ્યાં નમન કરે છે પૂજન કરે છે

બ્રહ્મચારીને લગ્નિય વરે છે, બ્રહ્મચારી વિજ્યને વરે છે વળી જેને સાધના કરવી હોય તે બ્રહ્મચારી ત્રણ દિવસમાં જેટલું કામ પાર પાડી શકે તે અબ્રહ્મચર્યવાળાને ધણા વરસો લાગે છે બ્રહ્મચર્ય એ જગજગત વસ્તુ છે વરાળથી જોન્નિયન અને મિલો થાલે છે જેમ બ્રહ્મચર્ય એ વરાળ છે

જે વીર્ય પુત્રને પેદા કરે છે, એ વીર્યને પોતાનામા પચાવે તો કેટલા પુરુષનું બળ પ્રાપ્ત કરે ? પરંતુ જે માણસો વીર્યને વેરવિખેર કરી નાખે છે, મન-વચન અને કાયાથી દોષ લગાડે છે, તેઓ પોતાના આત્માને દુર્ગતિમા હડસેલો મારી રહ્યા છે, દુર્ગતિમા પરમાધામી દેવતાઓ ધગધગતી લોખંડની પૂતળીઓ સાથે આલિંગન દેવરાવે છે, માટે સમજાને પ્રહ્લયર્થમા દોષ લગાડનારા જીવો જૈન સંસ્કૃતિનો હાસ કરી રહ્યા છે જૈન દર્શન, તેમજ અન્ય દર્શનોમા પ્રહ્લયર્થનું માહાત્મ્ય ઘણું ગાયું છે પ્રહ્લયારીના મુખમાંથી વચન નીકળે તે વચન સિદ્ધ થાય છે

શ્રાવકો હમેશા ' સદાર સતોષી ' હોય, તેને પરસ્ત્રીનો ત્યાગ જ હોય તેનાથી પૈસા આપી વેશ્યા સગ થાય નહિ, પરસ્ત્રી સામે નજર સુદ્ધા પણ કરાય નહિ આજે તો દેશનું કેટલું પતન થઈ ગયું છે ! ભગવાને પાચમા આરાનાભાવો ભાખ્યા છે, તે અત્યારે ખરાખર વરતાય છે હજી તો ફક્ત અઢી હજાર વરસ ગયા, ત્યાં તો કાળો કેર વરતાઈ ગયો છે ચારિત્રનો ખ્યાલ નહિ રાખતા જીવન હારી ગયા છે. ભારત માતાના સપૂતો ચારિત્રહીન થતા જાય છે આગળ વિધવા વહુ કે દીકરી, આઠ દિવસે એક ઉપવાસ કરતી, ઉપાશ્રયે આવતી માખાપો તેમના હાથમા સતીઓની ચોપડીઓ મૂકતા રાવણ પાસે ત્રણ ખંડનું રાજ્ય હતું, છતાં સીતાને મન, તે તણખલા સમાન હતું રહનેમીને રાજુલ કહે છે હે રહનેમી ? તું રૂપમા નળ અને કુબેર જેવો હો કે પુરંદર જેવો હો તો પણ હું તને ન ઈચ્છુ સાધુ થયા બાદ હાડચામના પૂતળાની ઈચ્છા કરવી તને શોભે છે ?

આશિરને ખઠકેા હઈ કુષાશિર સેવાય ? અંધનકુળના નાગ જેવું આપણે થવાય નહિ. વઢેલા ભોગને પુનઃ ચટાય નહિ. માટે નિશ્ચય ચિત્તવાળો થઈ સયમમાં દ્રઢ બની જાએમ દ્રઢ ચિત્તવાળી રાજ્યલે સયમથી—આશિરથી ખસેલા પુત્રને પાછે સન્માર્જે બહાવી દીધા.

મદોન્મત્ત હાથીને મહાવત અકૂશ મારી અકૂશમાં લાવે છે, તેમ જિન વચ્ચનરૂપી અકૂશથી મહાવતરૂપી રાજ્યલે રહનેમી જેવા હાથીને ઠેકાણે લાવી દીધા. પ્રજાધારીના સજથી નિશ્ચય ચિત્તથી કુદર પરિણામી થઈ રહનેમી મોક્ષગામી થયા. આવા રાજરમણીની અને શ્રદ્ધિનો ત્યાગ કરીને નીકળે લાનું પણ મન ફટકી જાય જ્યાં મદો મત્ત ગયો જેવા યોધાં ખાય ત્યાં ખમી ગાઠરહાના તે શુ ગળા છે ? તેથી ભગવાન ચેતવે છે, કે સ્ત્રી-સગનો સવથા પરિત્યાગ કરજો વિકાર બને તો આમઠી ઉતરી ગયેલી સ્ત્રીને નજર સમક્ષ કંઈપણ જેમી હોહી-માંસના લોભામાં મોહને સ્થાને ધૂણા બગશે ! હોહીમાંસ પાસ-પડેની બરેલી કાયામાં મૂખાંબો મોહ પામે છે હસલો તો ખાઠા-ખાળાખિયા જાય નહિ.

મીતીકાને બારો બરવો મૂળી હાથેરે ચૂકવા મમે છે લાઠ બામરો
મનવે મૂખ બધને રે, હસને ઠપી છે હેવાન
ઉજાવલ જામે રમે સદા, જોખતો રે,

જો શોભાને મદાધી જામે સ્વામ
મનવે મૂખ બધને રે હસને ઠપી હેવાન

આત્મા હસ સ્વરૂપી છે સત્યાશિર જો મીતીનો બારો છે તે ઇાદી કાઝ તુલ્ય બની હાડધામમાં મોહી રહ્યો છે અજ્ઞાની એવો આત્માનું ગુમાવી રહ્યા છે જોઈ વખતના મૈથુનમાં અસ

ખ્યાતા સમુચ્છિન્ન અને નવલાખ સસી પચેન્દ્રિય જીવોની
 ઘાત થાય છે તો પછી મન વાળીને બેસો. ભોગ ભોગવવા
 જતા કદી તૃપ્તિ થતી નથી. આયુષ્ય દ્વકું છે ભોગો પાર
 વગરના છે. તૃપ્તિ શું વળવાની હતી ? દાવાગ્નિમા લાકડા
 નાખો, એટલે તે વધુ પ્રજ્વલિત થશે, પણ શાત થશે નહિ,
 તેમ ઇન્દ્રિયરૂપી અગ્નિમા તેના વિષયોરૂપી ઇંધણા નાખવાથી
 એ વધારે સળગે છે તે પાપ બાધી નિદગીને હોડમા મૂકી
 રક્ષા છે રાત્રી-દિવસ પરસ્ત્રીનુ રટણ કરે છે.

સૂયવડાગસૂત્રના ચોથા અધ્યયનની ૨૪મી ગાથામા
 ભગવાને કહ્યું છે

અન્નં મણેણં ચિન્તેન્તિ, વાયા અન્ન ચ કમ્મુણ્ણા અન્ન ।
 તમ્હા ન સદ્દહે ભિક્ખુ, બહુમાયાઓ કૃત્તિઓ નચ્ચા ॥

સ્ત્રીઓ મનમા કાંઈ ચિંતવે અને બોલે કાંઈ, માટે
 હે ભિક્ખુ ! સ્ત્રીઓનો સગ સદા તજવો જે સ્ત્રીવેદ મળ્યો
 છે એ અનતાનુબધીની માયા કરવાથી મળ્યો છે, બોલવું
 કાંઈક, ચાલવું કાંઈક, વાત કરતા હોય ને પૂછે તો કહેશે કાંઈ
 નહિ માથે ઓઢણા અમથા નથી મળ્યા મિથ્યાત્વના ઘરની
 માયા સેવવાના પરિણામ ફળ્યા છે તમે પુરુષ થયા છો હવે
 ઓઢણા ન ઓઢવા હોય તો માયાને તિલાંજલી દેજો સ્ત્રીઓમા
 માયા વિશેષે હોય છે સ્ત્રીના ચરિત્રને કોઈ પહોંચતું નથી
 જો કે બધી સ્ત્રીઓ માટે આવું હોતું નથી ઘણી પવિત્ર સતી
 સત્તારીઓ ઋણુ અને સરલ હોય છે, પરંતુ બહુધા સ્ત્રીપણુ
 એ માયાપ્રધાન વેદ છે

આવું સુણીને પુરુષો ફૂલાઈ ન જતા હો ! કારણ કે
 ઘણા પુરુષો સ્ત્રીઓને માથે પછાડે એવા માયાવી હોય છે

વેપારમાં તેના પરચા દેખાડે છે સ્ત્રીઓ પર ભગતકારથી
અનાચારના સેવનાર હોય છે

ભરથરી રાજાના હાથમાં અમરકુળ આપ્યું ભરથરી
વિધારે છે કે 'હું' છું અને પિંગલા મરી ભય તો બેને
વિયોગ મારાથી સહન ન થાય માટે આ કુળ તો હું પિંગલાને
જ આપુ સ્ત્રી પ્રત્યે કેવી આસક્તિ છે !

સાતસો શાસ્ત્રીઓનો સ્વામી એક પિંગલામાં દષ્ટિ ફેંધઈ
ભય છે પિંગલાને જ સર્વસ્વ માને છે કારણ કે તેના રૂપમાં
વિષયાધ છે છતી આજે આધળા આઠ પ્રકારના શાસ્ત્રમાં
વર્ણવ્યા છે તેમાં કામાધ એ પણ એક પ્રકારનું આધળાપણ છે,

દિશા પश्यति न एक कारिका नक्तं न पश्यति ।
अपूर्वच्छ काऽपि कामाण्यौ, न दिशो न नक्तं पश्यति॥

દિવસે બુવડ બેઈ શકતું નથી રાત્રીને વિશે કાગડાઓ
બેઈ શકતા નથી, પરંતુ કામાધ તો અપૂર્વ આધળો છે તે
પાપ કરતા દિવસ કે રાત્ર બેતો નથી. ભરથરી રાજા અતઃ
પુરમાં આવે છે, પિંગલા પ્રેમભયો વચનોથી સત્કારે છે

પિંગલાને રાજાએ અમર કુળ આપ્યું સભા મયા પછી
અન્ધપાળ આવ્યો શાસ્ત્રી કહે છે, આ કુળ તુ ખા કારણ કે
તાશ વગરનું મારું છવન નકામું છે પિંગલા વચનમાં અન્ધ
અને કાર્યમાં અન્ધ છે કયા રાજા ભરથરી ! અને કયા
અન્ધપાળ ! છતાં મોહની આધિ સાળી વસ્તુ દેખવા દેતી
નથી અન્ધપાળને અમર કુળ આપી લીધું અન્ધપાળને આ
એક પિંગલા જ નથી તેને એક બીજી વેરના પણ રાજેલ

તે વેશ્યાને તે ફળ આપે છે આમ રાજાએ આપેલું ફળ ફરતુ ફરતુ વેશ્યા કને પહોંચ્યું વેશ્યા પણ રાત-દિવસ પાપના ધધા કરનારી હતી શરીરને ભોગથી કમાવાનું સાધન માન્યું છે એ વેશ્યાને વિચાર થયો, કે મેં કંઈક પુરુષોને નમાવ્યા છે જિંદગીમાં ઘણા પાપ કર્યા છે હું આ ફળ ખાઈને જીવીશ તો કોણ જાણે કેટલાયે પાપ ખાધીશ ! માટે રાજા પરદું ખલજક ગણાય છે તેને ફળ આપી, આવું એવો મનસૂજો કર્યો.

વેશ્યા રાજા કને આવી, ચરણમાં ફળ ધરી પ્રાર્થના કરે છે, હે પ્રભુ ! આ અપૂર્વ એવું અમૃતફળ આપ આરોગો લોક હિતના કામ કરો રાજા ફળ જોઈ વિસ્મય પામી જાય છે. વેશ્યાને પૂછે છે, કે કંઈ રીતે અને કયાથી આ ફળ આવ્યું ! સત્ય હકીકત કહે વેશ્યાએ કહ્યું કે મહારાજ ! આપને એનું શુ કામ છે ! આપ તેને આરોગી દીર્ઘાયુ બનો એટલું જ મારે કામ છે રાજા કહે મારે આરોગવા કરતા તેની ઉત્પત્તિ જાણવાનું જ કામ છે રાજાએ હઠ પકડી, વાતનો અત લાવવા અશ્વપાળનું નામ આપ્યું અશ્વપાળને જોલાવ્યો અશ્વપાળ ! આ ફળ કયાથી લાવ્યો ? હકીકત પૂછતા અશ્વપાળના હાજ ગગડી ગયા રાજાએ કહ્યું સાચી હકીકત જોલ, નહિતર કોરડાનો માર પડશે પહેલા તો અશ્વપાળે આનાકાની કરી પણ માર સહન ન થવાથી થોથરાતી જીભે જોલી ગયો કે આપની રાણી પિંગલા પિંગલાએ મને ફળ આપ્યું છે. પિંગલા નામ સાલજતા બસ થઈ રહ્યું રાજાને ધિક્કાર છૂટ્યો સાથે “જગત કાયસ્વભાવૌચ વૈરાગ્યર્થમ્” કે ધિક્કતાંય તંચ મદન ચ હિમાંશ્વમામ ચ ॥ પરપુરુષની સાથે ચાર (પ્રેમ) કરનારી પિંગલાને ધિક્કાર છે, અશ્વપાળને ધિક્કાર છે, કામભોગને

ધિક્કાર છે, વેશ્યાને ધિક્કાર છે, અને મને પણ ધિક્કાર છે કે હું કામલોગમાં સપડાણો શુ આજો સસાર આવો જ છે ! કામલોગની રમતો નિહાળી સવેત્ર-વૈરાગ્યને પામ્યા પિંગલાને કાઈ ન કહેતા બરથરી સન્માસી થઈ ગયા.

શરીરનો ફાળો લેવાય છે ચામડી-સ્નાયુનો ફાટો લઈ શકાય છે, પણ જો મનનો ફાટો લેવાતો હોત તો માપ નીકળત કે માનવી કયા લેણો છે ! છતાં હરેકનો આત્મા તો જાણી-હેખી રહ્યો છે આત્મા તો કહે છે ને ! વળી ભગવાન જે ઘટ ઘટની અને મન મનની બાંધે છે તેના ધ્યાનમાં તો છે જ.

માતા મૃગપુત્રને કહે છે આવું પ્રણયમ જત બિહગી સુધી પાળવું મહાન દુષ્કર છે જેણે કામ-લોગના સ્વાદ ચાખ્યા છે, જત્રીસ નારીઓની માજ માણી છે, તેને એકદમ વૈરાગ્ય આવી જવો તે મગજમાં નથી આવતું, તેથી માતા કહે છે કે ઉત્ત જત એ પ્રણયમ છે તેનું નવ કાટિએ પચ્ચક્રખાણુ પાળવું એ અત્યંત કપરું કામ છે વળી પણ શુ કહેશે તે અધિકાર અવસર કહેવાશે.

આખ્યાન ૭૭ સુ

સ ૨૦૨૦ આશી શુક્રિ ૩ ગુરવાર, તા. ૮-૧૦-૬૪

સિદ્ધાંત જોડે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ પ્રભુએ સિદ્ધાંત પડ્યા ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના ૧૬મા અધ્યયનમાં મૃગપુત્રનો અધિકાર ચાલે છે

પરમ કૃપાળુ પરમાત્મા મૃગાપુત્રના અધ્યયનમા પ્રહ્ન-
ચર્યનું વર્ણન કરતા કહે છે કે, પ્રહ્નચર્યવ્રત એ ઘોરવ્રત છે.
પ્રહ્નચર્ય પાળવું એ નાનીસૂની વાત નથી મન ઉપર કાબૂ
રાખવો, ઇન્દ્રિયોને જિતવી, વિષયને વશ ન થવું, વિષયોને
વળ જેવા સમજવા, કદી પણ સ્ત્રીનો સગ ન કરવો, એ
બહુ દુષ્કર છે જેણે આવા દુષ્કરવ્રત પાળ્યા છે તેને ધન્ય
છે આ પ્રહ્નચર્યનું સેવન કરીને અનતા જીવે સિદ્ધ થયા.
વર્તમાનકાળમા સખ્યાતા જીવે સિદ્ધ થાય છે અને લવિષ્યમા
અનતા સિદ્ધ થશે પ્રહ્નચર્ય એ ઉમદા વ્રત છે. આ વ્રત
પાળવા કટીબદ્ધ થવું જોઇએ કામલોગને જિતવા દુર્જય છે,
પણ અજેય નથી મુશ્કેલીથી પણ જીતી શકાય તેવા છે.
અનતા તીર્થ કરો એ માર્ગે ગયેલા છે જો પ્રહ્નચર્ય ન જ
પળાતું હોત તો કદીપણ કોઈનો મોક્ષ થયો હોત નહિ
કામલોગ દુર્જય છે, જિતવા સહેલા નથી કંઈક જીવે આ
માર્ગે પતન પામી ગયા છે

“ચડે તો આખે પ્રેમરસ, પડે તો ચકનાચૂર”

જ્ઞાની પુરુષો વાસનામા વૃત્તિઓને જવા દેતા નથી
તેને કાલકૂટ ઝેર સમાન ગણે છે યુવાની દિવાની છે—ચાર
દિવસનું ચાદરડું છે જે યુવાનીમા મોહિનીના કટાક્ષ બાણથી
વીધાયેલો નથી, જીવનમા કાળો ડાઘ લાગવા દીધો નથી,
તેણે જ પ્રહ્નચર્યનું આરાધન સારી રીતે કર્યું છે એવા
જીવે લવિષ્યને પામ્યા છે તેઓ શારીરિક બળ સાથે આધ્યા-
ત્મિક બળ પણ મેળવે છે શુદ્ધતાને પ્રાપ્ત કરી કર્મ બપાવી
મોક્ષે જાય છે એક પ્રહ્નચર્ય લાવથી બીજા અનતા ગુણોનું
પ્રગટીકરણ થાય છે એક ગુણ અનતા ગુણોને ખેંચી લાવે છે

અન્ન દશનોમાં પણ પ્રહાસ્યની અજત્યતા ઉપર બહુ બાર યુક્તિમાં આવે છે રામકૃષ્ણ પરમહંસે શારદાદેવીને માતા માની લીધી હતી તેઓ કહેતા કે, સ્ત્રી પુરુષનો અહવાર મને ન છાજે માતા સામે જોડી દષ્ટિ કેમ કરાય ? રામમૂર્તિ, કથાનંદ સરસ્વતિ, સ્વામી વિવેકાનંદ આ બધા પ્રહાસ્યારી હતા ગાંધીજીએ પણ તેત્રીસ વયની ઉંમરે પ્રહાસ્ય પાળવાની પ્રતિજ્ઞા લીધી હતી વિષયોને વશ થયેલા પામમાલ થઈ જાય છે જ્યારે પ્રહાસ્ય પાળનારનું આરોગ્ય જળવાય છે, સાચાસાચ મનોબળ પણ કંઈ થાય છે જે વીધનું રક્ષણ કરે છે તેજ આરોગ્યતા મેળવી શકે છે બાકી ગમે તેવા સોનાના પાના ખવરાવવામાં આવે, પણ જેનું પ્રહાસ્ય ઓકળુ નથી જેના મનમાં વિષયના સંકલ્પોની દારમાળા બાહુ જ રહે છે તેઓ અધિગતિને પામે છે

નીરખીને નવયૌવના, હેશ ન વિષય નિહાન,
બહે કાઠની પૂતળી તે ભજવાન સમાન

નવયૌવનાને નીરખીને પણ જેનું ચિત્ત યજ્ઞગ ચઢુ નથી સ્ત્રી સહવાસ કરતા નથી, અસજ કથા અનુભવે છે બહે કે કાઠજાની પૂતળી હોય તેમ ગણે છે મનમાં વિકારને જ મવા દેતા નથી, તે ભજવાન સમાન છે જે જીવે બાહ્યવશથી બાહ્યપ્રહાસ્યારીપણે સમય પસંદ જિવન જાણે છે તેને તો ખન્યવાદ છે પતિને હાથગારી સતી સીતા બંડકે બળતી આગમાં પ્રવેશ કરે છે આજ દીટી સીતળ પાણી થઈ જાય છે તો પછી જે જીવે જીવનમાં કાંઈપણ ભૂતનો હેપ લાગવા લીધો નથી, મન વચન કાયાથી ત્રણેય પ્રકારે મૈથુનના સસગથી જાવ જીવ સુખી વજીત રહ્યા છે

તેવા પરમ પવિત્ર સંતસતીઓના દર્શન કરવાથી પાવન થવાય છે તેઓના નામ લેવાથી પણ વિઘ્નો દુર થાય છે તેવા સતસતીઓના દર્શન મગલ સ્વરૂપ છે

તૃણા જીર્ણ થવાની નથી જીવન નદીના અવિરત પ્રવાહ માફક આદ્યુ જાય છે તેમા કંઈક કરી લેવું જોઈએ બ્રહ્મચર્ય આ મનુષ્યલવમાજ પાળી શકાય છે “ઇચ્છા નિરોધ તપ” ઇચ્છાને રોકવી, ઇચ્છા થાય ત્યા પ્રયત્ન કરીને પણ મનને વાળવું, આવો વિવેક માનવીમા વર્તે છે બીજા ઢોર, ચકલી-કપુતરોમા શું વર્તે છે! બજારોમા જેના નજરે નજર નૃત્યો દેખાય છે એવાઓને પડદો ખરો? એવા હલકા જીવોના ભવો આ જીવે ઘણા કર્યા છે, છતા તૃપ્તિ વળી નથી માટે જ્ઞાની કહે છે કે વૃત્તિઓને વાળી અતર્મુખ દષ્ટિ કરો. કામભોગના સાધનો હોય છતા જેને વૈરાગ્યના ઝરણા અદરથી વહેતા હોય તેને દેવાગનાઓ પણ ચલાયમાન કરવા સમર્થ નથી વિકારને જેણે જીતી લીધો છે તેવા જીવો વદનીય છે અને આ લવમા કૃત્યકૃત્યપણુ પામી સિદ્ધ દશા પ્રાપ્ત કરવા તરફ પગલા માડી રહ્યા છે

દુર્જય એવા કામને જીતવો મુશ્કેલ છે ,

ન્યારે મુનિઓ જ્ઞાન, ધ્યાન, સ્વાધ્યાયમા રમણુ કરતા હોય ત્યારે કામ વિકારનો વટોળ આવે, ઇન્દ્રિયોના વિષયોમા મન ફૂદાફૂદ કરે ત્યારે હે શ્રમણુ ! તુ આહાર ઓછો કરી નાખજે, વિગય તજી દેજે તેટલાથી પણ જો મન મજ્જમ ન રહે તો ઉણોદરી કરજે તેટલાથી ન પતે તો રાત્રીના કાઉસગ્ગ કરજે, પણ ચિત્તને મલીન થવા દઈશ નહિ એવા ઉપાયો લગવાને

આચારાંગસૂત્રમા હસ્યાંબ્યા છે હે અમણ ! ઈન્દ્રિયોને યકવી નાખજો, એટલેથી ન પતે તો સ્થાન છોડી વિહાર કરી જાજો, અને એટલેથી ન પતે તો આહાર પાણીનો ત્યાગ કરી દેજો, પણ પ્રહસ્યમ નો ભાગ કરવા તત્પર થઈશ નહિ. આવીશ કરના વાક્ય છે સ્ત્રી સંગ કરે તેને હઠ સોજવવા પડે છે

ભગવાન પાંચનાથે ત્રીસ વર્ષની જોબન વયમા રાજપાટ અને રમણી મૂઠ્ઠી વીતરાગ પથે પ્રવાણ કરું હવે અને અતે મોક્ષ મેળવ્યો. ભગવાન નેમિનાથને પરણાવવાનો સંકેત કર્યો અને શ્રીકૃષ્ણ પરણાવવા બાંધ છે રાગુલના પિતાએ હઠ કરેલી કે જો નેમિકુમાર હથેલાએ પરણવા આવે તો જ મારી પુત્રી પરણાવું શ્રીકૃષ્ણ સમત થયા રાગુલ રૂપરૂપનો. અબાર થોસઠ કળાની બાણકાર હતી મેષ અને મુશીસ હતી

હેલ નમારા બહબહર્મા વાગી વળી હરણાઈ
નમરજનો સકુ હર્ષમા, હાલે હર્ષ વધાઈ

મોટા મહાપો બધાઈ ગયા જનપરણવા આવી રહી
છે રાગુલના હથે આનંદ સમાતો નથી

રાગુલ બિડી મોખમા સહ સોળ સજ્જાર
જાલે ઠલ ઠેલામણે, હેથે હર્ષ જાપાર
જાલે જાલે રે (૨) નેમકુમાર

જન આવી રહી છે ત્યાં દૂરથી ચીસ કરણ પોઠાર,
સાબળાય છે ભગવાન તો ત્રણ જ્ઞાન લઈને આવ્યા છે, મતિ
જ્ઞાન મુતજ્ઞાન અને અવધિજ્ઞાનના ઘણી ઠી આ કરણ જાહેર
સાબળતા જ રમમાથી ઉભા થઈ ગયા સારથીને પૂછે છે,
ભાઈ ! આ પોઠાર શેનો છે ? શકકળ જ્ઞાને થઈ રહ્યું છે !

પ્રાણ બચાવો, પ્રાણ બચાવો, પ્રભુજી અમારાં પ્રાણ બચાવો
જન તમારી આવે ભલે પણ જન અમારા શીદને જલાવો
પ્રાણ બચાવો (૨)

પ્રાણ બચાવો, પ્રભુ ! અમને ઉગારો, અમારૂં રક્ષણ કરો,
અમો તમારે શરણે છીએ વાડામા પાજરામા પુરાયેલા પશુ
આ પ્રમાણે આકેદ કરે છે

આ બિચારા પ્રાણીઓને પુરવામા કારણ કેણુ છે! પૂછતા
સારથી જવાબ આપે છે તમારા વિવાહ માટે ઘણા જનોને
લોજન કરાવવા માટે આ બધાં પશુઓને પૂર્યા છે.

એ પશુઓનો વધ થાશે, પછી લોજનીયાં રંધાશે.

પ્રાણ બચાવો (૨)

શ્રી નેમિનાથ કહે ખસ કરો મારા ખાતર અનેક
જીવોની કતલ થાય તે મારાથી જોવાતુ નથી

મારે ખાતર અનેક જીવની હિંસા નથી સેવાતી,
નથી પરણવું (૨) આ કતલ નથી જોવાતી,

માટે વાડાને ખોલી નાખો મારા ખાતર શુ હિંસા ?
એ કદી શ્રેયનુ કારણુ નથી સારથીને રથ પાછો વાળવાની
આજ્ઞા કરે છે વાડો ખૂલ્લો મૂકતાવેત બધા પશુઓ
આશિષ દેતા દેતાં વગડામા ભાગી નીકળ્યા રથને પાછો
વાળવામા આવ્યો રાજુલને હેયે વીજળી પડી

તોરણેથી વર પાછો જાય રે રાજુલ

બેની તોરણેથી વર પાછો જાય

માંડવેથી જન પાછી જાય રે રાજુલ,

બેની માંડવેથી જન પાછી જાય,

ઘણું રે મનાવ્યું તો એ માને જરી ના,

કેટકેટલું કીધું તો એ કાન ધરે ના,

લાખ લાખ છીધા ઉપાય રે રાજુલ

બિની માદવેથી જન પાછી ભય

અચાનક આ ગુ ! રાજુલને અશુભ ચિ હો દેખાણું.
અગ દરકમુ યાદવ શિરોમણી નરપુગવ પાછા ભય છે
પશુનો પોઠાર સાબળી હૃદય ક પી ઉકમુ, ત્યામ પમે પડી ગયા.
રાજુલને મૂચાં આવી ગઈ ઢાસીઓ પવન મેળવા લાગી ગઈ
જલિસ્મરણ જ્ઞાનમાં ભવોભવ ભેગા રહેલા, કેટલા ભવને
સ્નેહ તોડી વ્યાધ્યા ગયા પણ સંદેશો દેવા આન્યા હતા, કે
હું ત્યામ પમે જઈઉં, તુ ત્યાર રહેજે મોક્ષ માર્ગે પ્રવાણ
કરવું છે

રાજુલને શાત કરવા માતાપિતા પણ કહે છે પણ
રાજુલ દેહ લગ્નમા માનનારી નથી. મનથી લગની લાગી છે
કે પરણુ તો નેમનાયને જ

તને વિનવું શુ માયી તારા પમમા પડી

કહે નહિ રે જોડું શુ બીજની જુદી

તને કહેવું શુ માયી મારે પડી પડી

કહે નહિ રે જોડું ..

બીજા ઠેઠાં દેવને નથી આરાધવા,

બીજના મીઠા મારે નથી આરાધવા,

મારે જામે છે એમની પીડી જડી

કહે નહિ રે જોડું

તને કહેવું શુ માયી મારે પડી પડી

કહે નહિ રે જોડું ...

રાજુલના હૈયામાં નેમ પ્રભુ પ્રત્યે ઉત્કૃષ્ટ ભાવ છે
બીજા ઠેઠાના મીઠા આધ્યા નથી અને આધવાયે નથી જે મારે
નેમ પ્રભુ ગયા તે પમે હું વિચરીશ. નેમપ્રભુએ એક વખ

સુધી વરસીદાન દીધું, ત્યારબાદ સયમ લીધો. રાજુલે જ્યારે સાલજી કે નેમિનાથ પ્રભુએ સયમ લીધો છે, ત્યારે પોતે પણ અનેક સ્ત્રીઓ સાથે સયમ અગીકાર કર્યો. શ્રી કૃષ્ણ આશીર્વાદ દેતા કહે છે, જલદી જલદી મોક્ષ પ્રાપ્ત કરજો રાજુલના હૈયામા પ્રહ્લચર્યની પ્રીતિ છે ભારત વર્ષમા અનેક જીવો સત્યારિત્રવાન થયા છે, તે બધા પ્રહ્લચર્યના પ્રતાપે થયા છે. જ્ઞાનીઓ કહે છે કે દરેકે પ્રહ્લચર્ય વ્રત જીવનમા અપનાવવું જોઈએ. પ્રહ્લચારીને દેવ-દાનવ અને ગધર્વ પણ નમે છે.

માતાપિતા મૃગાપુત્રને કહે છે, હે પુત્ર ! આલું ઉત્ર પ્રહ્લચર્યવ્રત ધારણ કરવું દુષ્કર છે જ્ઞાનીઓ કહે છે, મેઘાવી કુશળ પુરુષો સ્ત્રી સંગ કરતા નથી તમે કુશળતા ચાહો છોને ? કુશળતા પ્રહ્લચર્યમા છે સૂયગડાગ સૂત્રના ૧૫ મા અધ્યયનમા કહ્યું છે કે જે સ્ત્રીઓને સેવન કરતા નથી, તે મનુષ્યો વહેલા મોક્ષગામી થાય છે જેમ ભડકે બળતા અગ્નિમાથી અપાટાબધ પવન પસાર થઈ જાય છે તેમ પ્રહ્લચર્યવાન આત્માઓ વિષય કામનાની અગ્નિમાથી અપાટાબધ મુક્ત થઈ જાય છે, પછી તેને પરિબ્રમણ કરવાનું રહેતું નથી. વિષય, કામના એ તો વિષ મિશ્રિત ખીર છે. તેને કોણ ખાય ? વિષય ઝેર છે મારી નાખનાર છે માટે ભગવાન કહે છે કે હે શ્રમણ ! સ્ત્રી સંગથી ચેતતો રહેજે મૃગાપુત્રને હજી પણ માતાપિતા શુ કહેશે તે સખંધી અધિકાર અવસરે કહેવાશે.

અધ્યાપ્ત્યાન ૭૮ સુ

સવત ૨૦૨૦ના આશ્વિન સુદિ ૪ શુક્રવાર, તા ૯-૧૦-૧૪

સિદ્ધાંત કોટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ અહીં નામે સિદ્ધાંત પ્રજ્ઞા ઉત્તરાધ્યનસૂત્રના ૧૬મા અધ્યયનમાં મૃગાયુત્રને માતાપિતા કહે છે અહિં સા, સત્ય, અસ્તેષ, પ્રજ્ઞાથય અને અપરિચ્છ એ પાંચ મહાવર્તો સવ વિરતિને પાળવાના હોય છે કેશ વિરતિને અણુમત પાળવાના હોય છે પરિચ્છ નવ પ્રકારનો બાહ્ય અને ચૌદ પ્રકારનો અભ્યંતર છે તેમાં બાહ્ય પરિચ્છ ૬ પ્રકારે (૧) ખેત કોટલે ઉધાકી જમીન (૨) વૃત્યુ કોટલે હાકી જમીન. ધર, હવેલી મકાન એ બધા હાકી જમીન છે (૩) હિરણ્ય કોટલે હિરા માણેક પરવાળા અહિં હવેશત અને (૪) સુવર્ણ સોનું, રૂપ (૫) ધન કોટલે શાકડ નાણું અને (૬) ધાન્ય કોટલે અનાજ કઠોળ વગેરે (૭) દુપદ કોટલે બે પગાં માણસો કુટુંબ, પરિવાર, માતા-પિતા બહેન, સ્ત્રી બાઈ એ બધાં અભ્યંતર દુપદમાં આવી નામ અને કાસ હાસીઓ નોકર ચાકર બાહ્ય દુપદ અણાય (૮) ચૌપદ કોટલે ચાર પત્રવાળાં જાનવરો હાથી ઘોડો બળદ છિટ ગાય શેસ બકરી વગેરે (૯) કુબ્જ કોટલે ઘરવખરી પેટી પટારા દ્રવ્ય જાળી-વાટક, રૂઠિયો મોટર ઇત્યાદિ એ નવ પ્રકારે બાહ્ય પરિચ્છનું વણન છે હવે ચૌદ પ્રકારે અભ્યંતર પરિચ્છનું વણન કરવામાં આવે ॥

- ૧ અન તાનુબ ધી ક્રોધ, માન, માયા, લોભની ચોકડી
- ૨ અપ્રત્યાખ્યાની ક્રોધ, માન, માયા, લોભની ચોકડી
- ૩ પ્રત્યાખ્યાની ક્રોધ, માન, માયા, લોભની ચોકડી
- ૪ સંબલનના ક્રોધ, માન, માયા, લોભની ચોકડી

ઉપરના ચાર કૃષાય, ૯ નો કૃષાય તે-હાસ્ય-રતિ-

અરતિ-ભય-શોક, દુઃખ-ચ્છા-સ્ત્રીવેદ-પુરુષવેદ-નપુ સક વેદ અને મિથ્યાત્વ મળી ચૌદ પ્રકારનો અભ્યંતર પરિગ્રહ છે પરિગ્રહ એટલે ચોતરફથી ઘેરાઈ જવું પરિગ્રહને પાપનું મૂળ કહ્યું છે પરિગ્રહ એ દુર્ગતિનો દાતાર છે કૃષાયનું કારણ છે, વધ, બધ અને કલેશનું કારણ છે પરિગ્રહ એ મહામોહ મિથ્યાત્વને વધારનાર છે. કૂડ-કપટની વેલડી સીચનારો છે જ્ઞાનીઓએ પરિગ્રહને નિવડ્યો છે. પરિગ્રહ છોડવા જેવો છે આવા પરિગ્રહમાં જે જીવો ગૃહ અને મૂર્ચ્છિત થયા છે, આસક્ત થયા છે, એ આત્માઓ અધોગતિમાં ગાડ્યા ગયા છે. તે આત્માઓ પોતાના જ હાથે પોતાના પગ ઉપર કુહાડો મારી રહ્યા છે ભગવાને આચારાગ-સૂત્રના બીજા અધ્યયનના છઠ્ઠા ઉદ્દેશમાં કહ્યું છે

“પસ વીરે પસ સિપ જે બદ્ધે પઢિમોચય”

વીર પ્રભુ તેને જ વખાણે છે, જે પરિગ્રહથી બંધાયેલાને મુક્ત કરે છે જેઓ પરિગ્રહથી ચેતી ગયા છે તે જ ત્યાગી છે, મહાત્મા સત છે તે જ પોતે પોતાને અને જગતને શાંતિ પમાડી રહ્યા છે જ્યાં પરિગ્રહ છે, ત્યાં ઉપાધિ છે જેટલો પરિગ્રહ વધારે, તેટલી ઉપાધિ વધારે જ્ઞાનીઓએ મહાઆરભ અને મહાપરિગ્રહને નરકમાં જવાના

કારણે! અવધાં છે પરિચ્છે માટે થઈને મહાઆરભ કરે, મિલ, જિન, ગ્રેસ, પોન્ટ્રી, ઘાણી, ઘાણાદિ સમારસોમાં કેટલા બધા જીવોની ઘાત થાય છે! પૈસો મળતો હોય તો મત્સ્ય ઉદ્યોગ પણ કરે, હાથ-માસના વેપાર કરે, આમ પદ્ધતિ પ્રકારના કર્મોદ્ધાન સેવે, પણ પરિચ્છેમાં મૂલિષીત થનારા જીવો દુર્ગતિ પ્રાપ્ત કરે છે કેટલાકને પરિચ્છે મળ્યો નથી, છતાં મનમાં જોવી આકાંક્ષા સેવે, કે કુ ક્યારે મોટર બાજલાવાળો બનું! ફલાણાને ધણી શ્રદ્ધિ અને સમૃદ્ધિ છે મને જોવી ક્યારે પ્રાપ્ત થાય! આવી ઇચ્છા કરવી તે પણ મહાપરિચ્છે છે

મહાપિ જોજો મૂર્ખને જ પરિચ્છે મળ્યો છે વસ્તુ હાજર હોય કે ન હોય, નવી ઇચ્છા થઈ રહી છે તે ઇચ્છા જો આરભ અને મમતા જો પરિચ્છે. જ્યારે ઇચ્છા થાય ત્યારે વસ્તુ હાજર હોવી નથી માનો કે ઇચ્છિત વસ્તુ પ્રાપ્ત થઈ તો ઇચ્છા બીજી વસ્તુની પ્રાપ્તિ માટે ફેરવાઈ જાય. ૧૦૦ રૂપિયાવાળાને હજારપતિ થવાની ઇચ્છા બાળી. હજાર પ્રાપ્ત થયા, તો લાખોપતિ થવાની ઇચ્છા બાળી. લાખોપતિ બન્યા ત્યાં કરોડપતિ બનવાની ઇચ્છા બાળી.

હવે દીનતાઈ ત્યારે તાણી પદલાઈને,

મળી પદલાઈ ત્યારે તાણી છે યોગાઈને,

સાંજડી યોગાઈ ત્યારે તાણી મ ત્રીતાઈને,

મળી મ ત્રીતાઈ ત્યારે તાણી વૃષતાઈને,

મળી વૃષતાઈ ત્યારે તાણી રેવતાઈને,

દીડી રેવતાઈ ત્યારે તાણી શ કયાઈને,

જાહો શાજા દ માનો માનો શ કયાઈ મળી,

વધે વૃષ્ટાઈ તોય જાય ન મતાઈને

સમાજમા કે પચાયતમાં હું ચુટાઉં તો ઠીક, એવી ઈચ્છા કરી, પટલાઈ મળી ગઈ હવે નગર-શ્રેણી થાઉં તો ઠીક, એ પણ થયો. હવે મત્રીપદ મળે તો સારૂ મત્રીપદ લેવા કઈક પ્રકારના ઉધામા કરે, સંજોગો અનુસાર મત્રી પણ બની ગયો, હવે રાજા બનુ તો ઠીક રાજા બન્યો, તો હવે સાર્વભૌમ સત્તાધિશ બનુ તો ઠીક કહેવાનો મુદ્દો એ છે, કે તૃણાનો અત જ નથી તૃણા વધતી જાય છે તેનું મારણ રાખે છે. વસ્તુ અનતી નથી તો પછી તૃણા અનતી શા માટે રાખે છે. તૃણા લોભમાથી જન્મે છે, લોભ એ સતોષ ગુણની વિકારી પર્યાય છે સતોષ ગુણ અનહદ, અમાપ છે એ જ્યારે અવળો પડે છે ત્યારે લોભરૂપે પ્રવર્તે છે લોભ પિતાની તૃણા પુત્રી પોતાનું વિરાટ સ્વરૂપ કરી આત્માને ઘેરી વળે છે મહાતૃણાનું મોહુ ભરાય એટલી વસ્તુ જગતમા નથી માટે વસ્તુથી તૃણા ત્રણ કાળમા પૂરી પડી શકે તેમ નથી વસ્તુથી તૃણા સતોષારો એ ઊંઘી માન્યતા છે જો તૃપ્તિ મેળવવી હોય તો “સતોષતોહિ પ્રબલ્લ ચ સૌખ્ય” સતોષ જ પ્રબલ સુખ છે તૃણા આત્માને ગરીબ બનાવે છે, જેને તૃણા અપાર છે, તે દરિદ્રી છે અને જેનામા સતોષ છે તે જ શ્રીમત છે પેલો ભિખારી રોટલીના ટુકડાથી અગર તો શાક-અથાણુ, ફાટયા તૂટયા કપડા અગર જૂના જૂતા મળ્યેથી સતોષ માનશે પણ લાખ હોય ને બે લાખ લેવાની ઈચ્છાવાળો એ મોટો ભિખારી છે તેને વિપુલ પ્રમાણમા મળે તો પણ તે સતોષ અનુભવી શકતો નથી આત્મા જ્યારે પોતાનું સામર્થ્ય વીસરી જાય છે, ત્યારે જ જડની પાસે ભીખ માગે છે હું કેાણુ! હું અનતજ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રમય, મારું અવિનાશી સ્વરૂપ એવે.

હું ક્યાં ફસાણો છું ! કોની પાસે માગી રહ્યો છું !

‘મારી ખજર રાખજો, શેકણ !’ પણ શેકણને તો તાર કરતા મોટી જૂજ ઊઘડી છે, તે તારી શું ખજર રાખશે ! પુણ્ય વખર આપ્યું, બેસી રહે ખડુ ! ભાગ્ય રજો ત્યારે હજારે હજારા ઘર્ષ બાથ પુણ્યોદય હોય તો ગમે ત્યાંથી ધન મળી બાથ અને પુણ્યોદય ન હોય તો ગમે તે/લાં ફૂલ-કપ/ કે કાવત્રાં રચી છતાં ન મળે.

વીરજીભાઈ સુરત શહેરમાં કેાઈ વૈશ્યવ શેકને ત્યાં નોકરી કરે છે વીરજીભાઈની સ્થિતિ ગરીબ છે શેક રાજ રાજ તાપી નદીમાં દૂધ પધરાવવા બેઠો લઈને વીરજીભાઈને મોકલતા દૂધ નદીમાં ફેંકવાથી પુણ્ય થાય તેવી માન્યતાવાળા શેક હતા શેકને નવરાશ ન હોય, એટલે વીરજીભાઈ પાસે દૂધ ફેંકાવવાનું કામ લેતા વીરજીભાઈ નિયમિત રીતે દૂધને બેઠો ફેંકવા જતા હતા એક વખત રસ્તામાં આઠો સપ્ દરી વળ્યો વીરજીભાઈને હાલવું કેવી રીતે તે સવાલ થયો વીરજીભાઈએ તો દૂધનું બોવરણું સપ પાસે મૂકી લીધું સપ દૂધ પીવા લાગ્યો દૂધથી તૃપ્તિ થઈ ગઈ નાજ દૂધ પી વીરજીભાઈ પાસે આવ્યો નાજને તાપ છુસ્વવો ખડુ વસમ છે સાપની બીક છે તેટલી પાપની બીક ખરી ? સાપ કોઈને સ્વપ્નામાં આવે તોય બાણે પુ મરી જઈશ એવી બીક લાગે છે મનમાં કઈનું કઈ ઘર્ષ બાથ છે ખૂબારી છૂં છે નાવે વીરજીભાઈનું ધીતિયુ મોઢામાં લીધું અને બાણે રસ્તો જતાવતો હોય તેમ ચાલવા માંડ્યું નદીની એક બાજુ શિલા પામે લઈ બાથ છે શિલાને ભરજા લઈ નાજ ઉઘડાવી લે છે

વીરજીભાઈને જાણે ઈશારો કરે છે, કે અદર ઉતરો શિલા નીચે લોચર છે, જેમા ગાઢ અધકાર છે. તેમા અદર જુએ ત્યા, સપત્તિના ઢગલો ઢગલા પડ્યા છે સર્પ નમસ્કાર કરી, આ બધુ ધન વીરજીભાઈને અર્પણ કરે છે. વીરજી વોરાએ સ્વીકાર્યું, ગણી જોયુ ત્યા છપ્પન કોડ સેનૈયા છે જ્યારે પુણ્યનો ઉદય થાય છે, ત્યારે કોઈને કોઈ ભેટી જાય છે રજ્યેથી કેટલુક ભેગુ થાય ! આજે તમે જોઈ શકો છો, કે દોરી-લોટો લઈને મુબઈ ગયેલા કોડપતિ બની બેઠા છે જે માણસ સજવાળી કાઢતો હતો, તે બાદશાહી ઠાઠથી આજે રહે છે આ કોણ કમાવી દે છે ? પ્રારબ્ધ લઈને આવ્યા છો, તે ફળવાનુ છે જીવને ધનસપાદન થયાનુ શુમાન હોય છે, કે મે આટલી કમાણી કરી બડાઈ કરવી તે મિથ્યા છે વીર્યનો ઊઘો પુરુષાર્થ છે એ ઊઘો પુરુષાર્થ જીવને અધોગતિમા લઈ જવાને કારણભૂત બને છે પુણ્યોદય હોય ત્યારે દોમ દોમ સાદ્યબી હોય, ત્યારે સૌ પગમા પડે, ગામમા આવ્યા હોય ત્યારે ઘેર લઈ જવા માટે ૧૦-૧૨ ધક્કા ખાય, ન આવે તો દુખ લાગે અને જ્યારે પુણ્યોદય ખસી જાય ત્યારે એ જ માણસ સામેથી બોલાવે કે સાહેબ ! ઓળખો છો ? સામે માણસ એમ કહે કે, ક્યાક લેગા થયા હઈશુ પણ ખાસ ઓળખાણ પડતી નથી અરે ભાઈ, પણ ઘડીકમા શુ થઈ ગયુ ! માણસ તો એનો એ જ છે ! કોણ કામ કરે છે તેની ખબર પડે છે ? પુણ્ય જો પુણ્યમા તમને શ્રદ્ધા હોય, તો ખોટા કામ કરો ખરા ! ના તો કેમ કરો છો ! નવ તત્વની યથાર્થ પ્રતીતિ નથી તો સમકિત ક્યાંથી આવશે ?

ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના ૨૮મા અધ્યયનમા મોક્ષમાર્ગની

પ્રત્યક્ષા ભગવાને કરી છે જીવ-તત્ત્વ જેનામાં ચેતના લક્ષણ છે, અસંખ્યાત પ્રદેશી છે, સુખ-દુઃખને વેદનાર સત્તામતે દરેક દ્રવ્ય-ગુણ-ધર્મોનો બાણુક સ્વભાવવાળો આત્મા છે, જેનું જ સ્વરૂપ તે અજીવ તત્ત્વ છે જીવ, અજીવને મહા ભમતા રાજે છે અજીવને લઈને જ મોટી જોડખાણ છે, જોવી જોવી માન્યતા, તે વિભાવ-ભાવ છે વિભાવ ભાવથી રામકેષ હમાંથી આશ્રવ પરિણમન થાય છે તેથી કમની આવકો ખડકાય છે શુભયોગ અને અશુભયોગ પ્રમાણે આશ્રવ થાય છે, પછી બધ પડે છે ક્યાયચુક્ત વીમ વીમતર વીમતમ, વીમવીમતમ પરિણામે પ્રકૃતિ, સ્થિતિ અનુભાગ, અને પ્રદેશ બાર રીતે બધ પડે છે તેમાં પ્રકૃતિ અને પ્રદેશ યોગના ધરના છે અનુભાગ અને સ્થિતિ જો બે ક્યાયના ધરના છે જેટલો તિવરસ તેટલાં તિમ કમ બધાય મદરસ હોય તો મદ કમ બધાય સંપૂર્ણ વીતરાગ થાય સંપૂર્ણ ક્યાયનો ત્યાગ થાય ત્યારે ઈર્ષોપશિકી ક્રિયામાં જીવ બે સમયનું શાતાવેદનીમ કમ બાધે છે

પહેલે સમયે બાધે, બીજા સમયે વેદે, અને ત્રીજે સમયે ખરી બાધ થોવીસ ક્રિયા સપરાયિકના ધરની છે જોટલે ક્યાય સહિતની ક્રિયા છે અને ઈર્ષોપશિકી ક્રિયા જોટલે ક્યાય સહિતની ક્રિયા જે સમયે બધ બાધે છે, તે સમયે કમ ઉદયમાન થતુ નથી, પણ તેનો અજાધાકાળ પડે છે મધ બધાણા પછી કમ ઉદયમાન થાય ત્યાં સુખીના વચલા ગાળાને અજાધાકાળ કહેવામાં આવે છે સીરોર કોડાનકોડી સાતર પમનું કમ બાધ્યુ હોય, તો સાત હજાર વય અજાધાકાળનો હોય છે ત્યાં સુખીમાં જીવ સમજીને વ્ય સમુજ વળી બધ

તો કર્મ ઉદયમા આવતા પહેલાં તેને પહોંચી વળે, કર્મ દયાળુ છે બધાણા કે તુરત જ છાતી ઉપર ચડી બેસતા નથી કર્મ કહે છે, કે સાત હજાર વર્ષ પછી આવીશ, પહોંચી વળાય તો પહોંચજે એમ ચેલેન્જ ફે કે છે

જે કોઈ તપ, વ્રત, સયમ, સવર, બ્રહ્મચર્યથી, જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપરૂપી હથિયારથી સુસજ્જ રહે છે, અહર્નિશ નિજ સ્વરૂપમા રમણુ કરે છે, વિષયને વારે છે, કષાયને કાપે છે, માનને મરડે છે, ક્ષમા-વિનય-સરલતા સતોષના ઝૂલણે ઝૂલે છે તેના કર્મ વિપાક ઉદયમાન નથી થાતા પણ સત્તામાથી જ તે બિચારાં પલાયન થઈ જાય છે. એટલે ઉદ્ધરણાથી કર્મને બંધેરી નાખે છે અને જીવ હજીવો બને છે બધ પછી ઉદયકાળ આવે છે શુભ બધથી પુણ્ય ઉપાર્જન થાય અને અશુભ બધથી પાપ ઉપાર્જન થાય છે ડામરની ધગધગતી સડક ઉપર પગમા પહેરવા પગરખા ન હોય, ખાવામા મરચુ ને રોટલો હોય, તનતોડ મજૂરી કરે ત્યારે પેટ ભરી શકે, તેવા પાપના ઉદયવાળા જીવોને જીવો છા ને ! અને પુણ્યોદયવાળો બંધે મણુના ગાદલા, મચ્છરદાની વાળા પલગમા સૂતો હોય, સુગંધી ધૂપ મધમધતા હોય છતા તેને પૂછવાવાળા મળે, કે સાહેબ ! ઊંઘ આવી કે નહિ ! તખિયત સારી છે ને ? આપને માટે શુ લાલુ ? બોલાવ્યા વિના ખાલી નજર કરે ત્યા ચાર-પાચ જણા ઊભા થઈ જાય, સામુ જોઈ બોલાવે, ત્યા સામો માણસ ધન્ય માને કે મને શેઠે આજે બોલાવ્યો આ નાટક બધુ કેાણુ ભજવે છે ! પાશેર ભાર ઉપાડવો પડતો નથી છતા લાખોની આવક ઘેર

ઝેડા બાલી આવે છે આ બધું ઠેવી રીતે મળે છે, તેનો વિચાર કરે છે? શુભનું કળ પ્રયોગ્ય છે

પાપનો ઉદય હોય તો ધરમા સી કુખ્યાં મળે, વળી ઉપરથી છાપરાનાં ઠેકાણા ન હોય ધરમાં વરસાદ વરસતો હોય, ખાનડાને ઘેરો પાયોજ ન હોય પથ્થરના બોમ્બ મૂકવા પડે જોડડી તો બંધે બીયરેહાલ હોય રાધવાની બાપી હાંકલી રહી હોય રાધવામા બરની લેસ અને બાંઠો થાટવો રાધનારી તાવડી કરતા ઉજળી હોય અને કલેશ કરનારી હોય લેણુ લેવા ૪-૫ લેણુદાર આંગણમાં આબ્યા હોય, છતાં કહેતો હોય કે શુ સસારમા લહેર છે! ગુડ કહે છે ભાઈ મૂક આ જાળ! આલ મારા લેજો! તારા આત્માનું સુધરે એવું કઈક તું કરી લે, પેલો એમ કહેશે, સાહેબ! એ વાત ન કરશે

સાધુનું કલ્પ ન માન્ય માનમા મરહાઈ ગયો કયામમાં કુટાઈ ગયો છતાં ચોરાસીના ચોટામા આનંદ-મોજ માણી રહ્યો હું એમ માને છે, પણ દુષ્ટા નીકળી જશે

સિદ્ધાંતમા ગાથાએ ગાથાએ વાત ગૂંથી છે ભગવાને એતબ્યા છે લક્ષ્મી-વૈભવ આ લોકમા કે પરલોકમાં પણ ત્રાણ રૂપ નથી છતાં જીવને પેસો મળે ત્યાં રાજી રાજી થઈ જાય નાના છોકરાને પેસો આપો કે રેતો જાંબ થઈ જાય પેસાના તો સપના આવે ૧૦૫ ડીઝી તાવ હોય, છતાં કેમ નહીં મળે તેવી વાત કરનારો આવે તો એ કલાક બેસી વાતો સાબળે, બંધે તાવ આવ્યો જ નથી જેવો વાત કરનાર આવે ખસ્યો કે કહેશે આવો પોતાં મૂકો હું મરી જઈશ.

પણ ત્યારે અત્યાર લગી શુ હું ? છોકરો કદરૂપો ગમતો નથી, પણ તેના બાપનો સગ કરવા ગયા તો છોકરો સામે ભટકાણો તે છોકરો કોણ ? ચોળખો છો ? ના, કદરૂપો છોકરો એટલે દુઃખ, તેનો બાપ એટલે પાપ દુઃખ પેદા કરનાર પાપ છે, પાપ વિના દુઃખ આવતું નથી

પાપનો ત્યાગ કરો, પહેલાં પાપ ટળે તો જ દુઃખ ટળશે. પણ પાપને છોડવું નથી અને દુઃખ જોતું નથી. એમ બે વાત નહિ બને. તો પાપ હવે કરવા છે ? ના અહીં તો ના પાડો છો પણ બહાર ગયા એટલે એવા ને એવા પાપ કરીને પોરસ કરે રણવાની આવડત તો મને જ છે ઘડીકમા હજાર પેદા કરી લીધા, એમ પોરસ કરે, પણ પાપના ફળ કડવા છે, એ ડાયરીમા લખી લીધું છે કે નહિ ! શુભ આશ્રવ-અશુભાશ્રવને સમજો છો ને ! કર્તા થાય તેને ભોક્તા થવું પડે, જ્ઞાતા-દ્રષ્ટા પણે ટકે તો દુઃખ ભોગવવું ન પડે તારો સ્વભાવ જ્ઞાન કરવાનો છે, જાણ અને જો, પણ રસ લઈને રાગ દ્વેષ કરીને નવા કર્મ ઉપાર્જન કરે છે તો તેનું ફળ નોકર્મ રૂપે આવી ખડું થાય છે એવું કહી કરીશ નહિ દ્રવ્યકર્મ, ભાવકર્મ, અને નોકર્મ રહિતની દશા સમજો તે નવે તત્વને સમજો છે કર્મ એ બધન છે

‘હું સત્તાધીશ’ આવી જાતનું ગુમાન લાવે તે પોતાનું સર્વનાશ નોતરી રહ્યો છે જ્ઞાની કહે છે, કે વૈભવો, સ યોગો મળવા, એ પુણ્યોદયને આધિન છે તેમા રસ લેવો કે નહિ રોકાવું કે ન રોકાવું તે વર્તમાન પુરુષાર્થને આધિન છે મૃગા-પુત્રના મહેલમા મણિરત્નની પીઠડિયું અને ચોરસા છે બગીચ

શ્રીઓ ગુણિયલ છે જે રીસાવામા તો સમજતી જ નહેવી!
 ધણીને અનુરક્તા પતિમતા હતી વળી માતાપિતાના તેના
 ઉપર આરેય હાથ હતા મુવરાજ પદનોધણી છતા આ જમામા
 રસ હેવો કેમ ન હેવો, જો પોતાના હાથનીવાત છે કેઈ પણ
 હજાર માગતુ હોય હેણદાર આવી ચડયો, તેની સામે
 તોછડાઈ કરે કે 'થાય તે કરી હે' એમ કહેવામાં આવે, તો
 હેણદાર ધરનાર હુંટાવી દે, હીસામ કરી નાખે, પણ જો તમે
 કેઈ પાસે પાચ હજાર માગતા હો, સામાની સ્થિતિ તમ
 હોય હેણ બરી થકે તેમ ન હોય, ત્યારે તેના ઉપર તમને
 કંજુશા આવે તો જતા કરી શકોછો, કહી શકોછો કે
 જા બાઈ તાર હેણ માંડી વાળ્યુ હેણ માંડી વાળવાનું
 કહી શકાય પણ હેણ જતુ ન કરી શકાય તેમ પુણ્ય
 ભોમવવા રહેવું પડે, એવું કઈ નથી, પણ પાપનો ઉદય
 આવ્યો ત્યારે ભોગવ્યા વિના ત્રણ કાળમાંય છૂટકો નથી,
 ઉદયમા નથી આવ્યા તેને સત્તામાંથી ઉડાડવા ખારે તો
 ઉડાડી થકે પાખના ઉદય પીડ્યો, ત્યારે બાપના બાપને
 યાદ કયે આરે નહિ આવે મૂગાપુત્રને રાજસાદ્યથી છે,
 બત્રીસ શ્રીઓ દિવ્ય નાટારસો પ્રબળ પુણ્યના ક્ષમણ
 વચ્ચે માતાને કહી રહ્યો છે કે મને દીક્ષા હેવાની રજા
 આપો મારે સમયપથે પડવું છે પુણ્યોદયે મને આ બધું
 મળ્યુ છે ત ભોગવી શઉ પછી છૂટે થાઉ તેમ મારે નથી કરવું

પુણ્યમા અને પાપમા આટલો ફરક છે માટે શાનીઓ
 કહેછ કે પરિશ્રદ્ધથી જયવા પ્રયાસ કરો પરિશ્રદ્ધ જો પાપનું
 મૂળ છે કટલાક એમ કહે છે કે વરસી તપ કર્યો ફાન દીપુ

વગેરે કરવાથી પુણ્ય બધાય છે અને એ પુણ્ય ભોગવવા ભવ કરવા પડે છે માટે તેમ કરવું નથી, આ માન્યતા ઊઘી છે. કબજિયાત હોય ત્યારે એરડિયુ લેવું પડે જેવું એરડિયુ પેટમાં પરિણમન થાય, કે મળનો નિકાલ થઈ જાય પછી એરડિયુ કાઢવા બીજું કંઈ લેવાનું ન હોય, તેવી રીતે પાપને બપાવવા પ્રયાસ કરવાનો હોય છે પાપ એ મળ છે, પાપ ટાળવા-કાઢવા પુરુષાર્થની જરૂર છે

પુણ્યને બપાવવું પડતું નથી, તેનો તો સહેજે નિકાલ થઈ જાય છે તપથી કર્મ બોદા થાય છે અશે અશે કર્મનું ખરી જવું તે નિર્જરા અને સંપૂર્ણ પછે આત્મ પ્રદેશમાથી કર્મોનું ખરી જવું તેનું નામ મોક્ષ. આ પ્રમાણે નવતત્ત્વની ચથાર્થ પછે ખાત્રી કરવી તેનું નામ સમકિત સમકિત કાંઈ દેવા લેવાની વસ્તુ નથી, કે સઘાડા-વાડાની ચીજ નથી સમકિત એ આત્માનો અરૂપી ગુણ છે સમકિતની પ્રાપ્તિ બે પ્રકારે છે નૈસર્ગિક અને અધિગમ નૈસર્ગિક એટલે કુદરતી અને અધિગમ એટલે ગુરુ દ્વારા, ગુરુના ઉપદેશથી

વીરજી વોરાને છપત્ર કોડ સોનૈયા આવી ગયા દીકરી સારે ઠેકાણે પરણાવી બાઈને પુત્ર થયો, જેનું નામ લવજી પાડ્યું લવજી ભાઈએ પહેલાં બભાત સપ્રદાયમાં યતિની દીક્ષા લીધી હતી પછી જૈનની દિક્ષા લીધી હતી સાચી દીક્ષા લીધા પછી ઘણું સહન કર્યું લવજીશ્રીએ જૈન ધર્મનો સુદર પ્રચાર કર્યો, લવજીશ્રી નાનાને ઘેર ઉછર્યા હતા માતાની પાસે પ્રતિક્રમણ રોજ સાભળતા સાભળતા મુખપાઠ થઈ ગયું એક દિવસ જાતે બોલવા માડ્યું યતિ વરજી

કહ્યું, આ પુત્ર મને આપી દો. મતિની દીક્ષા લીધી. મોટા થયા. સૂત્રોનું અવગ્રહન કરતા થયા તેમાં ખાતરી થઈ પછી સત્ય વસ્તુ સમજાણી છત્રી, આમર પાલખી, નહાવું, ધોવું એ સાધુને ન જાયે. મતિએ જાણા પુણ્યના થોડા ભોગવવામાં જ પડી ગયા છે. મારે તો સાચી જીનની દીક્ષા લઈ આત્માનું કલ્યાણ કરવું છે.

જ્યારે વીરજી બોરાને આ વાતની ખબર પડી, કે હવજી ગુરુદેવની સામે થયા છે. પછી તો શું કહેવું ! હેરાન કરવાના જ પ્રયાસો કરવા લાગ્યા. તેના ભક્તોને દૂવે પાણી પણ ભરવા ન દેવું, જોમ જૂળ દુ ખી કરવાના પ્રયાસ આઢ્યો કારણ કે શ્રીમન્ત હતા, રાજ્યાદિમાં પણ વિરજીભાઈનું વર્ણસ્વ હતું તેથી હવજીશ્રી (પૌત્ર)ને પજવવામાં જાણી ન રાખી, પણ જાતે સત્યનો વિજય અને પાપનો ક્ષય થાય છે.

પવિત્ર પુરુષો સોગને લાત મારી નીકળી ગયા છે મૃગાપુત્રને માતા કહે છે ધન-ધાન્ય નોકર-બાકરનો સમૂહ આવી સાણીમાં લીધેલો.

‘‘બાવીસ પરિમહ સ્તવા, શ્રી કર્ણો હથ વિહાર
દોષ મે તાલીસ હાળીને, શ્રી હેલો મુજ તો આવાર,
ધેર ધેર કરવું બોચરી શ્રી સુલો દુખ અપાર કે
મુજ બાહુડા શ્રમ મત લેલો અમને ખાદીને

ધેર ધેર બોચરી કરી સહીશ કઈ રીતે ? બાવીસ પરિમહ સહન કરવા પડશે. આવા દુખ કેવી રીતે સહન કરશે ? માટે રાજપાટ વેસવ સોગવ વળી પણ માતા શું કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે.

વ્યાખ્યાન ૭૯ મુ

સં. ૨૦૨૦ ના આસો સુદિ ૫ ને શનિવાર, તા. ૧૦-૧૦-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ
ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રનાં ૧૯મા અધ્યયનમા મૃગાપુત્રનો અધિકાર
ચાલી રહ્યો છે

ધણ ધન્ન પેસવગ્ગેસુ, પરિગ્ગહ વિવજ્જણં ।

સવ્વારમ્મ પરિચ્ચાઓ, નિમ્મસં સુદુક્કર ॥૨૧॥

મૃગાવતી માતા પુત્રને વાત સમજાવી રહ્યાં છે.
પચમહાવ્રતનું સ્વરૂપ, જે માતા સમજાવે છે, તે માતા કેવી
સરકારી અને જ્ઞાનવાન હશે ? પ્રભુના માર્ગને જાણ્યો હશે
ત્યારે જ પોતાના પુત્રને સચમની દુષ્કરતા સમજાવતા હશે.
પાચમા મહાવ્રતમા પરિવ્રજીના પરચક્ષાણુ કરવાના હોય છે
સર્વ પરિવ્રજીથી વિરામ પામવું સર્વ આરભનો ત્યાગ કરવો,
એ દુષ્કર વાત છે કારણ કે અનાદિથી લટકતા જીવને
પરિવ્રજીનો મમત્વ લાગ્યો છે, તેને છોડવાનું મન થતું નથી
જે જીવો આરભ પરિવ્રજીને સમજતા નથી તે ધર્મ પામી
શકતા નથી પૈસા-ધનનો મોહ, એ દુષ્કર કારણ છે એક
અગ્રેજ લેખકે કહ્યું છે કે, “ Love of Money is The
Root of evil ” પૈસાનો મોહ એ પાપનું મૂળ છે. જેને
પૈસાનું મમત્વ લાગે છે, જે પૈસા પાછળ જિંદગી ખરચે છે,
તે અતે દુષ્કર થાય છે જે જે જીવો પરિવ્રજીમા ગૃહ થયા
છે તે નરકે ગયા છે ભગવાન એક જ વાત સમજાવે છે કે,

ને તારે સંસારથી તરડું હોય, તારા આત્માનું શ્રમ કરવું હોય, તો વીતરાગદેવે જે માગ પ્રાર્થ્યો છે તે મારે આગળ વધ.

પ્રશ્ન કહે છે કઈ, અને આપણે કરીએ છીએ કઈ. આમ વિપક્ષ વાતનો મેળ કેમ ખાશે ? કેઈ પુરુષને બીજા બેડે અણબનાવ થઈ ગયો. અભોલા લીધા હોય, ખરી તેની સ્ત્રી ને તેમની સાથે હસીહસીને વાતો કરે બાલે, તો આ સંસારમાં તેનો વતોવ કહ્યો લાગે છે તેમ જ્ઞાની કહે છે તેનાથી વિપરીત વતન સાધકને માટે કહ્યો લાગે છે માટે હે ભવ્ય માનવી ! તારે તરડું હોય તો જ્ઞાનીએ જેની ના કહી છે તેનો આશર કરીશ નહિ.

આરભ અને પરિશદ એ દુ બના કારણે જ્ઞાનીઓએ કહ્યા છે અને તેના સેવનની ના કહી છે. માતા મુખપુત્રને સમન્વે છે કે પરિશદ રહિત વિચરડું તે વિશેષે કરીને ફક્ત છે કહાવ્ય બ્રાહ્મ પરિશદ તો છૂટે પણ તેટલા માત્રથી કહ્યાણ નથી.

સાધુ સમયખર્ચે વજ્ર, ત્રાસ, કબલ વગેરે રાખે તેના માત્રથી પરિશદનું કારણ બનતું નથી પરંતુ તે ઉપર મૂર્ખા ભાવ થાય તેના ઉપર શાગભાવ થાય, તે પરિશદ કહેવાય છે ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રમાં ધર્મકથા વિશેષે કરીને કહી છે તેની પાછળ ઉદ્દેશ તો એ છે એ ધર્મકથા સાબળી, એવો આરભ-પરિશદથી મુક્ત થાય પરિશદનાં કેવા કડવાં ફળ મળે છે તેનું આલેખી વર્ણન ધર્મકથા દ્વારા ભગવાને રમ્ય કર્યું છે ધર્મકથા તે ચરણકરણાનુયોગમાં સ્થિર કરાવવા માટે છે પ્રભુના પદે પડવા તૈયાર થવા માટે છે.

જ્ઞાની કહે છે, કે સમતાનાં દ્વાર ઉઘાડા રાખવાથી રાગ પોષાય છે, તો તેને બંધ કરી દે એ જાણું એકી સાથે જમવા બેઠા હોય, જમવાની વસ્તુ તેની તે છે, છતાં એક માણસ જમતા જમતા સાત આઠ-કર્મ બાંધે છે, જ્યારે બીજો સાત-આઠ કર્મોને છોડે છે. ભોજન એક સરખું છતાં પરિણામની ધારામાં ફેર છે. એક માણસ એમ સમજે છે, કે હું જમવા બેઠો છું શરીરને પોષણ આપવું પડે છે, કારણ કે, શરીર પાસેથી કામ લેવું છે, તે માણસ ભોજનને નિરસ લાવે ખાય છે બીજો આસક્તિપૂર્વક ભોજનની એક એક વાનગીને વખાણીને ખાય છે રાગ કરવાથી કર્મની આવક વધે છે અને તેથી સસારવૃક્ષ ફાલેફૂલે છે પુણ્યના યોગથી મનુષ્ય-ભવ મળ્યો છે તો તેમા આત્માનું કલ્યાણ કરવા વીતરાગના માર્ગે શક્તિ પ્રમાણે ચાલવા માડો જે પ્રકારના સાધનો મળ્યા છે તે પુણ્યોદયથી મળ્યા છે હવે વર્તમાન પરિણામમા તે તે સાધનોમા મૂર્છા કરે તો તેનાથી નવા નવા કર્મબંધનો ઊભા થાય છે મળ્યું તે પુણ્યોદયને આભારી છે આસક્ત થવું તે તારી નરી અજ્ઞાનતા છે જેટલી અજ્ઞાનતા તેટલા વધુ પાપ બંધાય છે સર્વ આરભ પરિશ્રદ્ધનો ત્યાગ કરી નિર્મમત્વી થવું ફુગ્ગર છે

उदारस्य तृणं वित्तं, शूरस्य मरणं तृणं ।

विरक्तस्थं तृणं भार्या, निस्पृहस्य तृणं जगत् ॥

ઉદારને મન પૈસો, શૂરપુરુષને મરણ, ત્યાગીને ભાર્યા, અને નિસ્પૃહિને આખું જગત તણખલા સમાન હોય છે ઉદાર જીવને પરિશ્રદ્ધ ઉપર મમત્વ હોતું નથી, આવ્યા ત્યારે

પ. ઉપર કંઈ નહોતું અને જવાના ત્યાં પણ દેહ ઉપર કંઈ રહેવા નહિ દે

આખ્યા નમન બાવું નમન કોના ઇમન કોના મન,

આ મારો દીકરો, બાઈ, બાપ, બહેન, મી, ધરણ્ય, રાજ્યચીકુ એમ મમત્વ બુદ્ધિ કરો છે, પણ આમા તમારું શું છે ? તારું હોય, તે તારાથી જુદું પડે જ નહિ અને જે જુદું પડે તે તારું હોય ક્યાથી ? માટે ક્યા કાંઈ માડું નથી તો પછી મમત્વ શા કામનું ? શરીર પણ અતં તારું નથી શરીર સહજ-પણ-વિશ્વસલ સ્વભાવવાળું છે તે પણ છોડીને જવાનું છે જ મો ત્યારે સવા કૂટ ધરતી અને જર્મિય ત્યારે કૂટ ધરતી બોધશે વચમા કેટલા કૂટ જમીન પણ દૂધી પડે છે થોડી જિંદગીમા આગાને કાંઈ પાર નથી. બાહ્ય ઉપાધિ કેમ વહેશે છે ? સુખે જીવન જીવવું હોય સકામ મરણે મરવું હોય, તો આ એક જ જ મમા એવો પુરુષાય કરો કે શાવિમા ફરી જ મરવું ન પડે જ મરવું ને મરવું, વળી જન્મવું ને મરવું, આમ આરો ક્યારે આવશે ? દુષ્ટી લોકો દુષ્ટ બન્યા આંધ્રુ સારવાં હોય છે તેનાં દુષ્ટ સાબળો જને તો તેનાં દુષ્ટ ફર કરવા પ્રયત્ન કરો, તેમનાં કાગળને કાપવા માટે મીઠા વચન કહો તેમા શું ફરિયાદ લાવે છે ?

प्रियवाक्य प्रवामिन् सर्वं क्षुप्यन्ति जन्तवः

પ્રિય વાક્ય બોલવું તોછડાઈ વાપરવી નહિ તોછડાઈ વાપરનાર પોતાના ધનનું ગુમાન આગળ કરે છે સામાને પણ એમ થઈ જાય છે કે ખઢી આશા રાખવી નકામી છે બાઈઓ ! જે કાંઈ તમારી કને માગવા આવે છે, તે

તમને બોધ દેવા આવે છે, કે એક દિવસ અમે પણ તમારા જેવા જ હતા, તમારી જેમ ધનની મડાગાઠ વાળીને બેઠા હતા, અમે મોજશોખ, ગાનતાન, હરવા-દરવા, ખાવા-પીવામાં બધું ગુમાવ્યું પરિણામે માગવાની દશા આવી

તમારો દિવસ છે, તો જો આ સમયમાં કંઈ પણ તમારા ધનનો સફળ ઉપયોગ નહિ કરો, તો જેવી અમારી હાલત થઈ તેવી જ તમારી હાલત થશે જે માણસ ઉદાર છે, તે પૈસાને તણખલા સમાન માને છે આતો વીરડો છે, જેમ ઉલ્લેચશો તેમ ભરાતો જશે. વીરડો નાનો દેખાય પણ કેટલા ખેરા પાણી ભરી જાય છે ! જેમ વીરડો ઉલ્લેચાય તેમ પાણી ભરાતું જાય તો પછી તમે પરિચ્છેદની મમતા રાખીને શું બેઠા છો ! આજે મળ્યું તેનું સુખ પણ અનુભવી શકતા નથી અને નવી નવી તૃષ્ણાઓ ઊભી કર્યે જ જાય છે. ખીજનું કેમ પડાવી લઉં એવી જ ભાવના વર્તે છે

મહર્ષિઓ કહે છે કે, જેના હૈયામાં ધર્મ છે, ત્યાં કરુણા-ભાવ હોય તે માનવી હાથેથી અપાય ત્યાં સુધી આપ્યા જ કરે, આગળના શ્રાવકના ઠાર અલગ રહેતા, ઉઘાડા રહેતા હતા. કપડા, અન્ન, છાશ આદિ જે જોઈએ તે મળે. આજે, તો છાશના પણ પૈસા લે તમારી ઉદારતાની શી વાત કરવી ?

પ્રાચીન કાળમાં શ્રાવકોના હૃદય વિશાળ હતા તેમના સંકુચિત માનસ નહોતા

ઉદારતાનો ઉચ્ચ નમૂનો, જેની જોડીએ હજીયે નથી એ, સ્વદેશ રક્ષણ ધર્મની ખાતર, દ્રવ્યની રેલો જેણે રેલી હતીએ, એક દિન જૈનો ભાગ્ય વર્ષનું, ભૂખણ થઈને ગોભ્યા હતા એ,

આમળના આવકોમાં ઉદારતાનો જોવો પ્રબળ ગુણ હતો, કે જેનો જોગ જગતમાં મળવો મુશ્કેલ છે તેની કથાઓ વાંચી તો ખબર પડે તેના આંગણે આવેલો હતાશ મધને ન જાય, પણ કંઈક ને કંઈક લઈને જ જાય કિલકુ આવેલ માણસે આશા રાખી હોય તેનાથી વધુ પામીને જાય. આમળના આવકો, 'કણે કણમાં ખાનારનું નામ છે' તેમ માનવા હતા જેના સામનું હશે તે લઈ જશે, ફાનમાં નહિ વાપરું તો જોકે વખત જવાનું તો છે જ, કાં મારી હયાતિમાં ધન આશુ જશે અને કાં ધનની હયાતિમાં હું આશુ જઈશ બેમાંથી જોકે વાત તો બનવાની જ છે તો પછી મમત્વ શા માટે! કે તિબેરી બંધ કરી રજોપીઆ મનુ જમે છે! પરિશ્રદ્ધ કાર્યો છે તેમાં ગૃહ ઘરેલાને કેવો ભવ કરાવે છે, તેની ખબર છે!

જોકે માણસે જોકે હબાર સોનામહોર ફાટી ફટી તેમાં મુશ્કિલ થયેલો તે છુપ મરીને કિ દર થયો પછી જ્યાં સોનામહોર ફાટી ફટી ત્યાં ગયો અને શાજ શાજ સોનામહોર બહાર કાઢે તેના ઉપર નાચે ફૂટે અને પછી જોકે જોકે કરીને પાછીતેજ જગ્યાએ જમીનમાં મૂકી દે કેાઈ જોકે માણસે વૃક્ષના જોડે રહીને કિ ફસ્તી આ પ્રવૃત્તિ જોષ પરિક્ષા કરવા જોકે સોનામહોર લઈ લીધી કિ ફરે જ્યારે સવ સોનામહોર હરમાં મૂકી લીધી ત્યારે તેમાંથી જોકે જોછી થયેલી જણાઈ તિમ અને પણ પરિશ્રદ્ધ સંજોગો જુઓ! માયાં પછાલી મરી ગયો. ત્યાંથી મરીને બીજી નરકે ઉત્પત્ત થઈ ગયો. પરિશ્રદ્ધમાં આસક્તિ રાખનારને પરિશ્રદ્ધ જેના બનાવશે તેનો નમૂનો તો જુઓ!

અત્યારે માનવ છો. તે મૂડીએ મૂડી આવતા ભવે રહેશે ખરી ? માંડ મનુષ્યભવ મળ્યો છે. ખડુ પુણ્યના ભેગે મળ્યો છે, તો આ ભવમા સાચી કમાણી કરવાની, કે શેલીઓ પંપાળવાની ? તમે નોટો ગણુશો કે નવકાર ? આજે પૃથ્વીએ કે કાઈ ધર્મધ્યાન કરે છે ? તો જવાબ મળે કે સતી વળતે ત્રણ નવકાર લાણુ છુ, અને ઊઠતી વળતે ત્રણ નવકાર લાણુ છુ. ખસ, પતી ગયુ ? ખડુ મોડુ કામ કરી દીધુ ? ક્યાં ઊભા છો ! વિચાર કરો.

નદમણિયારે વાવમા મૃગ્ધાં રાણી, તો મરીને નદ-પુષ્કરણી વાવમા દેડકો થયો. નદમણિયારને મિથ્યાત્વીનો સંગ થવાથી પુણ્યને ધર્મ માનવા લાગી ગયો. પ્રથમ તો તે ભગવાન મહાવીરનો શ્રાવક હતો. તેણે ગામ ખહાર ચાર બાબુ ચાર ખગીચા બનાવ્યા એક દિશામા દાનશાળા બધાવી બીજી દિશામા હજમતશાળા, ત્રીજી દિશામા નાટકશાળા અને ચોથી દિશામા ઔષધશાળા બનાવી. બધા વચ્ચે નદ-પુષ્કરણી વાવ ગળાવી જેનુ પાણી ઈષ્ટ, મિષ્ટ, પથ્ય અને હિતકારી હતુ ઘણા લોકો ત્યા વિશ્રાંતિ લે વાહ, નદમણિયાર વાહ ! એમ બધા વાહ વાહ કરવા લાગ્યા પણ વાહ વાહ તે હવામા ઊડી ગયુ બે ઘડી કાનને પ્રિય મનોહર લાગ્યુ, પણ જીવનના અતકાળે, નદમણિયારને સોળ રોગ ઉત્પન્ન થયા. શરીરમા બળતરાનો પાર નહિ ન ઊઠી શકાય, કે ન બેસી શકાય રાજગૃહી નગરીમા ઢઢેરો પીટાવ્યો કે જે કોઈ રીતે આ રોગ મટાડી જાણુતા હોય તે આવો, હુ મોટામા મોડુ ઈનામ આપીશ સૌએ આવી અજમાયશ કરી, પણ કોઈ રોગને મટાડી શક્યુ નહી વ્યાધિ વધતી ગઈ, પરિણામે

શાંતિથી શ્વાસ પણ લઈ શકતો નહિ દહ આવે ત્યારે તેને
લેવા ઠોણ સમય છે !

હીરાનો હાર પહેચે, હીરના ચીર પહેચે સંગીતના
સર સુણચે કઈ દહ મટે ! ના તો પરિચય કયે ઠોકણે કામ
લાગે ॥ તે તો જાલો ! મરતી વખતે ‘ધન શરણુ પેઢી
શરણુ, પૂત શરણુ, કહ્યો, કે અરિહંતા શરણુ, સિદ્ધા
શરણુ’ કહેશે ! ધમને કયાં રાખ્યો છે ! ધર્મનાં ભાવાં વિના
જશે તો ભવાટવીમા રજગી પડશે.

મધર એન્ડ ફાધર સમી, વોઠ વીચ નોટ કબી
વાચ કું માય માય ધોર હીચર કોઈ નહી
ધોર એન્ડ નોટ કમા ધોર હીચર કોઈ નહી

ફાની કુનિયામા એકલો જાણે જાણીને મનવા મોડ કમા ધો
જનું પડશે એકલા તારે સુણી મૃત્યુ તમારા કોણ...
બાલકે પછી જન્મમાં તારે કોણ કોણ વડાઈ ?
માતા કે પિતા કોઈ ન તારા કોઈ ને બેની દૂર રહેતારાં
ધરની સ્ત્રી પણ પાસે ન આવે, ભૂલશે જાણક તારાં... કોણ...
બાલકે પછી જન્મમાં તારે, કોણ કોણ વડાઈ ?

આ જન્મતમા માતા પિતા, સંપત્તિ, વારસો કોઈ
પણ તારી સાથે નથી આવવાનાં ભૂલ સમાન બાંધવો કે
ખમા કહેનારી બહેન કે અધોજના કહેવાતી સ્ત્રી પણ
આસુ પાડી બેસી રહેશે. આમાં કોણ વારુ છે ? માટે
મમતાનો દોર છોડે આત્મા-પરમાત્માના વિચાર કરે. જાન
દશન વ્યવસ્થિત-તપમા રમણતા કરે કરવા જેવું આ છે
જનું પગે બે તો શોભાય છે

આવે અંધારા, એસરે અજવાળાં એ
કાગ સમીચ ત્યાં કોનાં રમવાળા ?

જીવનતાં સ્વપ્નાં મનને મુંઝાવે એ
આત્માની સર્વ વાતો ભુલાવે.

આખ ઉઘડે કે સ્વપ્ન વિલય થઈ જાય છે, જ્યારે
આ સ્વપ્ન એવું છે, કે આખ મિચાણી કે ઊડી જાય છે
જગત સ્વપ્નવત્ છે માટે જ્ઞાનીઓ કહે છે, કેઈ તમારા
નથી મોહ કરશે! નહિ આરભપરિચહમા શુ રચ્યાપચ્યા
રહો છે? આ છે, ને આ નથી સોનાના દાગીના છે અને
હીરાના નથી આટલું કયું, હજી આટલું બાકી છે ત્રણ
દીકરા પરણાવ્યા, હજી બે બાકી છે નાનાને ઘેર પારણ
બધાય, એટલે રમાડીને જાઉં આવી લાલ-પાલ કરતા તારા
અમુલ્ય રાત્રિ દિવસો હરાઈ જાય છે જિદગી વ્યર્થ જાય
છે કેમ પ્રમાદમા પડ્યા છે! બધ ઉડાડો

તમે ગોદડું ઓઢી સૂતા છો, એટલે જ્ઞાનની લાઠી
લઈ ગુરુજી ફરી વળે છે, પણ સારી લાગતી જ નથી મારું
કોણ! હું કેનો! આટલો વિચાર તો કરો! મન-વાણી,
દેહ, પર પુદ્ગલ છે 'હું' અજર, અમર, અખડ, અવિનાશી
જાગતી જ્યોત છું હું મારું સ્વરૂપ ભૂલ્યો છું, તેથી જ
રખડપટી છે અજ્ઞાન એ અધાપો છે. આખે આખ
આવતી હોય તો ચશમાવાળાની દુકાને પહોંચોને! ડોક્ટર
આખ તપાસી કહે, કે આમર છે, ઓપરેશન કરાવવું પડશે.
સોય લઈ ડાળામા ઇન્જેક્શન દઈ દે, તો પણ કહેશે, કબૂલ
છે ડોક્ટર ગમે તે કરે, ત્યાં દલીલ કરતા નથી તો પછી
અહીં શું દલીલ કરવા માડો છો! મોહના પડળ ઉતારી,
જ્ઞાનનો પ્રકાશ મેળવવો હોય, તો જ્ઞાનીની વાણીમા શ્રદ્ધા
લાવવી જોઈશે

આવક થઈને જ દમૂળ ખવાય જ નહિ. અરે રાત્રીસોજન પલ્લુ કરાય નહિ છતાં રાત્રીસોજનના ત્યાગમાં પલ્લુ ગણાતણા કરે હસ જેવા પંખીઓ સાચા મોતીનો ઘાસે ચરવે. રાત્રે મૂકી દે છે ત્યારે માનવો દલીલ કરે છે, કે સાહેબ રાત્રે બનારમાંથી મોઠો આવું છું માટે રાત્રીસોજન ત્યાગ નહિ થાય દેવાનુમિયો ! તમને કંઈ કેટિમાં મૂકવા !

હિંદુ શાસ્ત્રમાં કહે છે કે, રાત્રીએ સોજન લેવું તે અત્યંત માસ બરાબર છે અને પાણી પીવું, તે લોહી બરાબર છે, કારણ કે કેટલાય વ્રસ છવે બેટલા સૂક્ષ્મ છે, કે દિવસના પલ્લુ નજરે માંડ માંડ દેખાય છે, તે રાત્રે તો કેમ કરી દેખાય ! રાત્રીસોજનમાં વ્રસ છવેનો ઘાણ નીકળી જાય છે માટે તમારાથી રાત્રીસોજન કેમ થાય ? સાધુ ચૂલસ્થની શેઠમાં કબાઈને કહે તબિયત અગે ન થાય તો કંઈ નહિ, જવા દે. બીજી રીતે ધમ ધ્યાન કરે. એમ અનુમોદના પલ્લુ સાધુથી ન દેવાય કારણ કે તેથી તો તેને મતમાં લીલો પાઠી લીધો.

કોઈ એક રાજા પાસે ગુરુ-શિષ્ય આવ્યા. શિષ્યે રાજાને ધર્મોપદેશ દેવા માંડ્યો. જેવું છે તેવું બોલ્યો : જે માણસ કુશળા બિંદુ જેટલું માસાહાર કરે છે તે મરીને “ યાવત્પ્યદ્ર દિવા કરે,” અર્થ-સૂચ રહે તેટલા સમય સુધી નરકમાં રહે છે આ સાબળી રાજાના ફવારો બિનાં મરજયાં પડે લાગી ગુરુને પૂછે છે મહારાજ ! મારું શું થયે ? મેં તો માસાહાર કરવામાં બાંધી નથી રાખી. ગુરુ કહે : તારું સમતા રાખે. ઘેલાએ એમ કીધું છે કે તલ જેટલું માંસ ખાય તો નરકમાં જાય પણ તમે તો ઘણું ખાધું છે માટે તમે

તો ઠેકડો મારી નરક કુડ માંથી બહાર નીકળી જશો. આવા ગુરુ તારશે શુ ? પાપના પોષક કુગુરુઓ એ તો કાળોકેર વર્તાવ્યો છે. રાજ વૈરાગ્યની શ્રેણીએ આવી જવાની તૈયારીમા હતો, છતાં લોભી ગુરુને એમ થયુ, કે જો હું ભૂલ બતાવીશ તો મારો સેવક નહિ રહે. એટલે ગુરુએ પત્થરની નાવ ઉપર ખેસાડી દીધો. આવા લોભી, લાલચુ કુગુરુ શુ કરશે ?

રાત્રી ભોજન શ્રાવકને ન હોય, તો પછી સાધુને તો સર્વથા ત્યાગ હોય જ રાત્રે ખામ પણ ન ચોપડાય. રાત્રીએ દવા પણ ન રખાય. જેમ પળી સવારે પાળ ખ ખેરી ઊડી જાય, તેમ સાધુ કોઈ પણ જાતના સગ્રહ વિનાના હોય, આવી હુક્કર વાત માતાં સમજાવે છે. હજુપણ શુ કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે.

વ્યાખ્યાન ૮૦મું

સં. ૨૦૨૦ ના આસો સુદિ ૬ ને રવિવાર, તા. ૧૧-૧૦-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ પ્રભુએ સિદ્ધાંત પ્રજ્ઞા ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના ઓગણીસમા અધ્યયનમા મૃગાપુત્રનો અધિકાર ચાલી રહ્યો છે

ચત્વિહેડવિ આહારે, ગર્હભોયણ વજ્જજાના ।

સન્નિદ્ધી સંચઓ ચેવ, વજ્જેયવ્વો સુદુક્કર ॥૩૦॥

મૃગાપુત્ર આત્મસ્વભાવના લક્ષે સ સાર ફગાવી દેવા તૈયાર થયા છે તે માતાપિતાને કહે છે ‘આ સ સાર

ન મ-નરા મનજીવી બ્રાહ્મ થયેલો છે આધિ, બ્યાધિ, ઉપાધિથી સ સાર બળી-જળી પ્રજાની રહ્યો છે હવે મારે આ સ સારમાં કષ્ટમાત્ર પશુ રહેવું નથી. મારે મૂળભૂત કથા-જે સિદ્ધ કથા છે તેને પ્રાપ્ત કરવી છે હવે મારે અર અતિમા સ્વર્ગવું નથી. જોવી રીતે મૂળપુત્ર સયમપદે પડવા તૈયાર થવા છે માતાપિતા પામે રજા લઈ રહ્યા છે માતાપિતા સવમ માનની દુષ્કરતા સમજાવે છે પચમહામત સમજાવ્યા.

હવે છુ મહામત, રાત્રી-સોજન ત્યાગનું સમજાવતાં કહે છે ચાર પ્રકારના અન્ન છે અનાજ પાણી, મેવો અને મુખવાસ આ ચારેય આહારનું રાત્રી-સોજન સાધુને વળ્ય હોય રાત્રીને વિષે, ધી, તેલ, દૂધ આદિનો સમઠ પશુ કરાય નહિ જે ઉપાશ્રયના મકાનમાં ઠંડા કે ગરમ પાણીના ઘડા રહેતા હોય ભગવાને કહ્યું છે, કે હાથની હથેલી સુકાય ત્યામુધી પણ, રાત્રીએ સાધુએ તે સ્થાનમાં રહેવાય નહિ ગવેવણા કરતા ણીજી સ્થાન ન મળે તો એક રાત્રીથી વધુ વખત તે સ્થાને રોકાવાય જ નહિ અને રોકાય તો જેટલા દિવસ રોકાય તેટલા દિવસનું વ્યસ્તિ કપાય મુનિનો માન કેટલો કઠિન છે ? આટલું કઠિન ચા માટે દીધું ? પાણી શખ્યુ હોય તો રાત્રીને સમયે જૂન તરસ લાગી હોય તો પીવાનો સકલ્પ થઈ જાય. તમારે પણ પાપધ કયો હોય તરસ લાગે ત્યારે ઠંડા પાણીના પોતા મૂકવાં પાપધમાં કલ્પ નહિ. સાધુને રાત્રીને સમયે ઠંડા કે ગરમ લેવ લગ્ય વા કલ્પે નહિ

સાધુને રાત્રી સોજન સાથે આ પણ વશત ॥ સાધુઓએ રાત્રીએ ૧૩૧ તેવા હદમાં પણ ઈજેકશન લેવાય

નહિ. ઉપાશ્રયમા અઘારુ હોય, ઘણા માણસો રાત્રીને વખતે પડી જતા હોય, હાથ-પગ ભાગે માટે ઝીણી લાઈટ હોય તો સારૂ, “અધા ઉપાશ્રયમા લાઈટ છે આહી કેમ નહિ.” આવો સકલ્પ સાધુથી થાય નહિ જે ઉપાશ્રમમા દીવા બળતા હોય ત્યાં મુનિએ રહેવું કલ્પે નહિ રાત્રીએ વાચવાનું કે ભણવાનું સાધુથી થાય નહિ. જેટલું આવડે તેટલું મોઢેથી સ્વાધ્યાય થાય, ધ્યાન થાય, ચિત્તવન થાય, અગર આખી રાત ધર્મજગરિકા કરવાનીયે ના નથી સાધુ રાત્રીએ પહેલી પોર-સીએ પ્રતિક્રમણ કરે, એ થઈ રહે એટલે સ્વાધ્યાય, બીજી પોરસીએ ધ્યાન ધરે અથવા સ્વાધ્યાય કર્યો હોય તેના અર્થની વિચારણા કરે ત્યાર પછી, સાડાખાર વાગ્યે નિદ્રા કરે અને ચોથે પહોરે પાછા સ્વાધ્યાયમા લાગી જાય આમ, સ્વાધ્યાય-ધ્યાનમા દીવાની જરૂર પડતી નથી.

આગળના માણસો સમજતા, કે પૂજના ઉપાશ્રયમા તો અઘારુ જ હોય હવે સુધારકો જાગ્યા, એટલે લાઈટ મૂકવા લાગ્યા લાઈટથી ઉપાશ્રયનો દેખાવ ઠીક લાગે. ખસ દેખાવમા જ રહી ગયા, પણ આ કયું સ્થળ છે ? ધર્મ કરવાનું કે ધાડ ઉઠાડવાનું ? આ ધર્મનું સ્થળ છે લાઈટ તો શું, પણ મનોહર ચિત્તઆકર્ષક ચિત્રો કે ધૂપ-સુગંધવાળું વાતાવરણ કે તોરણ-પડદા, સુખડના કેરણીવાળા કમાડ, જે જોવાનું વારવાર મન થાય અને સ્વાધ્યાય રોકાઈ જાય, ત્યાં તે સ્થળને મુનિએ, મનથી પણ ન ઈચ્છવું પણ જ્યાં સ્ત્રી-પશુ, પડગ રહિત સ્થાન હોય, કે જ્યાં જીવોની ઉત્પત્તિ થતી ન હોય, તેવા સ્થાનમા સાધુથી રહેવાય. ‘ઉપાશ્રય સુધારવા જેવો છે, નળિયા ચળાવ્યા નથી અને મોટા ઉપાડે ચોમાસાની

વિનવી કરી છે,' આર્વ મુનિ, મનથી પણ ન ઈચ્છે, મુનિને
માત્ર તદ્દન નિરાળો છે આ માર્ગમાં જોઈ પણ છપ્પની
હિસા પાલવવી નથી તો મુનિથી રાત્રીસોજન તો કેમ જ થાય ?
હેલને દુઃખ-શૂન્ય ટાક લાગે, તેની સાધુ કસ્ટ કરતા નથી કાશ્વ
કે બીજી ગતિમાં ઘણાં દુ ખો પશ્વશપથો, સોગવી આબા
કીજે તો સ્વામીનતાથી સહન કરીશ તો તેમા તારુ જ્યે છે

જેક જેડૂત જેતરમાં કામ કરી રહ્યો છે તમા ઘણી
મુનિ નીકળ્યા જેડૂત મુનિને જોઈને પગમાં પડયો વડન
નમસ્કાર કર્યો અહો, મને જાતના હથાન ક્યાંથી ! સાધુ-
પુરુષોના અજે અગમા દિવ્ય જ્યોત જળાદી રહી છે

સાધુજના જ ને જાજમા દીવડો જળાદી રે

વેરાગી સાધુ ગુણના બહાર

મધ્યમ દીવડો સાધુ લલાટ રે દિસે,

જે...રી જેમા પ્રકાશવત્તું તેજ બાસે રે

વેરાગી સાધુ ગુણના બહાર

બીજો દીવડો રે સાધુ નયને જુવાયો,

જે રી જેને દયાના દિવેલે જલાવ્યો રે

વેરાગી સાધુ ગુણના બહાર

ત્રીજો દીવડો જુએ સત્ત્વનો પ્રકાશ

જે...રી જેની તુલના કદી નવ થાયે રે

વેરાગી સાધુ ગુણના બહાર

મધ્યમ દીવડ લલાટમાં બાલ-પ્રદેશમાં પ્રકાશવત્તું તેજ
જળાદી રહ્યા છે બીજો દીવડ નયનમાં કરુણાના બરા વહે છે
આત્મવત્ત મર્ષ મૂર્તિપુ ચાપણ્યતિ સ પશ્યતિ ॥ મને જેમ
સુખ પ્રિય છે તેમ, જધા આત્માને સુખ પ્રિય છે દુ ખ
કોઈને પણ ગમતું નથી ત્રીજો દીવડ મુખમાં સત્ત્વનો

અળકે છે સત્ય જોલવુ, પ્રિય જોલવુ, અસત્ય કે અપ્રિય વચન ન જોલવા. સુભાષિત શબ્દો જોલવા, કે જે વાણી સામાના હૃદયમા આરપાર નીકળી જાય. હૃદય વૈરાગ્યથી રંગાઈ જાય એથો દીવડો હૃદયમા અળકે છે જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપની આરાધના કરનારા, રાગદ્વેષને જરા પણ સ્થાન ન આપનાર, ગુરુ-સત પુરુષોના હૃદયમા આત્મિક સુખની જવલત જ્યોત અળહો છે

સતના દર્શન કયાથી ? વળી સતની છાયા અને વાણી કયાથી ? સત પીડાયેલા બળતા-જળતા આત્માઓને શાત કરવા સરોવર સમાન છે. જેમ તાપથી પીડાયેલા માણસને સરોવર કને જતા, દૂરથી ઠંડા પવનની લહેરથી, અડધો તાપ સમાઈ જાય છે, તેમ સતને આવતા લાળે ત્યા હૃદયમા શાંતિ, શાંતિ થઈ જાય. શાંતિ પમાડે તેનું નામ સત સત એટલે લગવાનનો દેવાશી દૂત લગવાનની વાણીનો પયગબર છે આવા સતના દર્શન કરવાથી, ખેડૂતને બહુ આનંદ થયો. સત પાસે વિનમ્ર ભાવે કહે છે, આપના દર્શનથી હું પવિત્ર થયો છું, હવે કંઈક કહો

સત પાસે હોય તે આપે ત્યાગી પાસે ભોગની સામગ્રી ન મળે ‘વહુને જોળો નથી ભરાતો, મહારાજ માદળિયુ કરી દો’ એમ ન હોય, તરત જ સત પુરુષ કહેશે ‘ભાઈ દુકાન ભૂલ્યો, ઝવેરીની દુકાને બકાલુ માગી રહ્યો છે ? બ્રહ્મચર્યના પાળનારા પાસે આવી માગણી મૂકવી, કેવી શરમની વાત છે ? ત્યાગીની દુકાને ત્યાગની જ વાત હોય આજે તો કહેશે, દોરા-ધાગા કરી દો, તેજમદીના

ભાવ કાઢી દો, કંઈક એવો રસ્તો હેખાડી દો કે અમે ન્યાય
 ધર્મ બાંધી પછી અમે તમારા ભગત જ છીએ. પણ નિઝારતે
 નથી કે આ સત ગુરૂ છે ભગવાને કહ્યું છે, કે તું સસારીની
 લપછપમા પડીશ નહિ. ગૃહસ્થો કેવા છે, તે આચારાંગસૂત્રમાં
 બતાવતા પ્રશ્નને કહ્યું છે ગૃહસ્થનો સગ એ પાસલો છે
 આ પાસલો ભયકર છે આ મારો ભગત દુઝિયાથ છે,
 મારો સેવક છે, તો એને કંઈક કરી દેવું, એમ જોટી રમા
 ખાનારાઓ, સવમમા લાય મૂકી રહ્યા છે થડ ન થડું, તે
 તો ભાગ્યને આધિન છે તારી પાસે આવે તેને એક જ
 માર્ગ બતાવવાનો હોય

સુખમાં સુમરો, દુઃખમાં સુમરો સુમરો દિન ને રાત
 જીવતા સુમરો, મરતા સુમરો સુમરો સૌ સંજાણ
 સુમરો મત્ર જાણો નવકાર એ છે જોડ પૂર્વનો સાર
 એના મહિમા તણો નવિ પાર એનો જાણ જાન ત જાણ.

ખેડૂતને ઝુનિ કહે છે બાઈ, તારે તારું ક્ષેત્ર કરડું
 હોય તો આ નવકારમત્રનું આરાધન કરજો આ મત્ર મધ્ય
 છે જેમાં વ્યક્તિગત કોઈનું નામ નથી. તમે અરિહતાજ
 જેણે કર્મરૂપી શત્રુનો નાશ કરી, મોક્ષને ચોખ્ખો થયા, તેવાને
 નમસ્કાર આર ઘનધાતી કરીને તોડયા તેવાને નમસ્કાર હજો
 તમે જાણો છો કે પાંચનાથની માળા ફેરવો એટલે શુ
 મહાવીર નીચા એમ ? શાંતિનાથ શાતા કરે ! પણ તે તો મોક્ષે
 પહોંચી ગયા છે એવીસ વીથ કરેમાં નાના મોળા કહેવા, એ
 લોકોત્તર મિથ્યાત્વ છે નવકારમત્રમાં અરિહત પદે જે જે
 જીવા હોય તેને અને જીભ પદમાં અનતા સિધ્ધિને નમસ્કાર
 છે ૩૨ શુભ સહિત આપ્યાને નમસ્કાર છે ૨૫ શુભ સહિત

ઉપાધ્યાયને નમસ્કાર છે અને પથમહાત્રત ધારી, પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુપ્તિના પાલન કરનારા મુનિવરોને નમસ્કાર છે ફલાણા સઘાડાના સાધુને નમસ્કાર એમ ભેદભાવ નથી

પ્રભુતુ નામસ્મરણ કરવાથી ભવની રાશો તૂટી જાય છે સૂર્યનું એક ખાલકિરણ પ્રકાશતા રાત્રીનું અધારુ ગ્રાહ્યુ જાય છે, તેવી રીતે ભવની પરપરામા બધાયેલા કર્મો પ્રભુના નામ સ્મરણથી, ક્ષણવારમા નષ્ટ થઈ જાય છે તમે પ્રાર્થના કે જાપ કરો છો ? કે હૈયામા અજપો છે ? જે જાપ અજપો ન મટાડે, તે જાપ નથી જાપથી શાંતિ વળે, તે જ સાચો જાપ છે માળાના મણકા ફેરવે અને મન બીજે કયાય રચળતુ હોય અને કહે મે પાચ માળા ફેરવી, પણ તેનું જેવું જોઈએ તેવું ફળ મળે નહીં ‘મનકા મણકા ફેરલે, કરકા મણકા છોડ.’

અંદનને બંધન સર્પનાં, છૂટી જાયે મયુર ટહૂકાર,

ઉરમાં આવોને પારસ પાતળિયા,

એમ આત્મ અંદનને, કર્મનાં છૂટે બંધન તુમ આધાર,

ઉરમાં આવોને પારસ પાતળિયા.

અ દનવૃક્ષ દરેક વનમા હોતુ નથી જ્યા હોય છે, ત્યા એની સુવાસ એટલી બધી હોય છે કે, સર્પો તે વૃક્ષને વીટળાઈને રહે છે જ્યારે એ વનમા મોર આવીને ટહૂકાર કરે છે, ત્યા તેનો ટહૂકાર સાલળતા જ સર્પો જે ગાઢ ભરડાના બંધનથી વિટળાયેલા હોય તે એકદમ ઢીલા પડીને ભાગવા માડે છે મયુરના ટહૂકાર સામે સર્પો ટકી શકતા નથી, તેવી રીતે ભગવાનનું ભજન-નામ-સ્મરણ કરવાથી ઘણા ભવોના બધાયેલા નિખિડ કર્મો શિથિલ થઈ જાય છે નામ-સ્મરણ કરવાની ઝંખના કેવી છે ? જે પુત્ર પરદેશમા બેઠો

પૂજા કરાતો હોય તેને યાદ કરે ત્યાં ઉમળકો આવે. સત્રવાને આપણા ઉપર કેટલા ઉપકાર કર્યા છે? જો પ્રભુને યાદ કરતા ઉમળકો આવે છે?

મુનિ જોડૂતને કહે છે, જાઈ આ જગતમાં જીવ જોડો જ આવ્યો છે અને જોડો જ જશે. જેતર વાઢી, ગામ, ગરાસ, જંબૂ મૂંઢીને જોડલા જ જવાનું છે જગતના સજાયા સ્વાર્થી છે, સ્વાય નહિ સરે તો કોઈ કોઈનું આ જગતમાં નથી. માટે ધમધ્યાન કર, ધર્મમય જીવન ગાળ. કોઈની ગુણો આગ ન લગાડવી જુદું બોલવું નહિ પર જી ઉપર જરાય દષ્ટિ ન કરવી પરિવ્રજ ઉપર મર્મત્વ ન રાખવું, તે ઉપરાંત રાત્રી સોજનનો ત્યાગ કર રાત્રી સોજનના ત્યાગથી ઘણા કાયદા થાય છે રાત્રીના સમયે જોઈ વખત કોઈ જાન જતી હતી સ્થેન ઉપર આ મગાવ્યો. કોટલવાળે ક્ષીટલીમાંથી આ ભરી આવ્યો. ક્ષીટલીના વચ્ચેના નાળામાં ઢેક રોડી સલવાઈ ગમેલ હતી આથી જાનેયા જધાને ઝેર જડણુ કન્યાને રાત્રી સોજનની બાધા હતી તેથી તે જાથી ગઈ રાત્રે તો ઘણા જીવોના કચ્છરધાણ નીકળી જાય છે.

જોડૂતે રાત્રી સોજન ન કરવાની બાધા લીધી મુનિના મોઢામાંથી વેણ નીકળ્યું કોણે પડો છે ગમે તેવી કસોટી આવે છતાં મતને આપ્ય ન આવે તેની કાળજી રાખજે, જોમ મુનિજો કહ્યું જોડૂત કહે ભલે સાહેબ. મુનિ તો નિયમ આપીને રસ્તે પાયા જોડૂતે મુનિના મોઢેથી, જે મોઢાક ફૂલમાં ખર્ચો તે વીણી લીધા તમારે તો વ્યાખ્યાન આજ નહિ તો કાલ સંજાણશે જોમ જ ને? આ તો વીરશંકર

ગણાય, એટલે રોજ વ્યાખ્યાન હોય, તેથી જ તો રીઠા થઈ ગયા છે. રોજનું સિચન કેવા બનાવે ! તેને બદલે “તુમ કહેતા ભલા, હમ સુનતા ભલા કરવાનું બધું કાચું,” એનો અર્થ કંઈ નથી.

ખેડૂત સાજો ઘેર ગયો, ઘેર જઈને માતા-પિતાને કહે છે મારે રાત્રે ખાવાની પ્રતિજ્ઞા છે, માટે જે હોય તે આપી દો. અરે આપણે લોકવરણને બાધા હોય ! માતા બોલી, આપણે આરતી થયા પછી જ ખવાય, આમ તને વહેલા જમી લેવા કોણે ભરમાવ્યો ? આપણે ખેતીનો ધંધો, આવા ધંધામા આવી બાધા ચાલતી હશે ? રાત્રીએ ચૂરમુ બનાવ્યું છે, ચાલ ખાવા ખેસીજી ખેડૂત કહે છે ‘દેહ જાય તો ફરખાન છે, પણ રાત્રે હું ખાવાનો નથી’ “જો તું નહિ ખાય તો અમે પણ ખાવાના નથી” માતા બોલી ખેડૂત કહે તો તેટલો વધારે લાભ, હું તો એ જ મતનો છું આમ ધરના કોઈએ ચૂરમુ ખાધું નહિ હવે ચૂરમુ ખાડેલું, તે ચાળણુ ખિલાડીને નાખ્યું ખિલાડી ખાઈગઈ અને ત્યા જ ઢળી પડી. સવારે જ્યાં જુએ છે, ત્યાં તો ખિલાડી ચતીપાટ લીલીકાચ થઈને પડી છે રાત્રીએ ચૂરમુ નાખેલ, તેનું ઝેર ચડી ગયું, લાગે છે નક્કી ચૂરમામા કાઈક પડી ગયું હોતું જોઈએ જ્યાં લાડવા લાગીને જૂએ, ત્યાં કણાના કટકા નીકળ્યા જે ખાડણિયામા ચૂરમુ ખાંડેલ તે પૂજ્યા વિના ખાડતા અદર પેસેલ કણાના કટકા ચૂરમામા ભળી ગયેલ હતા મહારાજનો એક જ ઉપદેશ સૂણતા કેટલા જીવ બચી ગયા ! માટે રાત્રી ભોજન ન કરવું, તે ખેડૂતના આખા કુટુંબને સમજાઈ ગયું. આજે બહેનો રાત્રીના પુરી-થેપલા કરે છે, પણ કેટલા જીવોનો

કમ્પરમાણ નીડળે છે, તેની ખબર છે ?

રાત્ર રાધે ને દિવસે ખાય તે અશુદ્ધ
રાત્રે રાધે ને રાત્ર ખાય તે પણ અશુદ્ધ
દિવસે રાધે ને રાત્ર ખાય તે પણ અશુદ્ધ
દિવસે રાધે ને દિવસે ખાય તે શુદ્ધ

આર ભાગામા છેલ્લો ભાગો જ શુદ્ધ છે રાત્રીને
રાંધતા જતના શુ રહેશે ! રાત્રે જમતાં કીડી પેટમા ભય તો
બુદ્ધિનો નાશ થાય છે કરોળિયો પેટમા ભય તો શરીરમા
કરોળિયાનો રોગ થાય છે જૂ પેટમા ભય તો જલોદર રોગ
થાય છે, માટે રાત્રીસોજન કરવા જેવું નથી. બાળકોમા પણ
એવા સંસ્કાર પાડો કે, રાત્રીસોજન કરાય જ નહિ. તમારા
ઘેર રાત્રીના દશ વાગે મહેમાન આવે તે પણ રાત્રીને ખાણી
કે સોજન પામે નહિ, એવું જોડ રાખો. આજે તો મહો
રાજનાં દશન કરવા બહારગામ ભય અને રાત્રીને મોઝ
પહોંચે, ત્યારે સોજન કરે શુ આ બાબતી છે ? દશન
કરવા આવ્યા છે એટલે રસોડુ શુ રાત્રીના દશ વાગ્યા
સુધી બાહુ રાખવું ? વળી દશને આવતા પચરણુ, મુકંપત્તિ,
ગુએ બાદિ ઉપકરણો સેગાં ખરાં કે નહિ ?

પરણવા આવ છે ત્યારે ઉપરણી તરત આવ છે
ખરા ! આ તો સતની-સલામાં દશન કરવા જવું છે
સામાયિકનાં ઉપકરણો સાથે લીધા વિના જવાય જ નહિ !
પણ તમારે તો માગીને મળતાં હોય ત્યાં સુધી, ધરનાં
વાપરવાની બાધા હોય તેમ લાગે છે ! બે રૂપિયાનો ગુએ
લો તો તે તમે વાપરી શકો અને ધરનાં પણ વાપરી શકો
રખનનું પુસ્તક જેની કિંમત બે રૂપિયા હોય, પણ વેચાતું
લેતાં ટાંક વણે ન્યારે વાહલા મુ લા પક-ખાવડ, લાલી

લગાડવામાં કેટલું ખર્ચ કરી નાખે છે ! એક સિનેમા જોવા જાય, ત્યાં પાંચ-દશ રૂપિયાની ઉઠાડે, નાસ્તામાં જે પાંચ રૂપિયા ઊડી જતા હશે.

આર્દ્રકુમારને અનાર્થ દેશમાં, જ્યાં સાધુપુરુષને જોગ નથી એવા દેશમાં અલયકુમારે પુજણી અને મુહપત્તિ વગેરે ઉપકરણો ભેટ મોકલ્યા હતાં આર્દ્રકુમાર આ ભેટ આવેલી ચીજો જોઈ રાજી થયો. અરીસા સામે ઊભો રહી મુહપત્તિ મોઢે ફેરવવા લાગ્યો. ખરાખર ગોઠવતા મોઢા ઉપર ચડી ગઈ, જ્યાં અરીસામાં જોયું તરત જ જાતિસ્મરણ જ્ઞાન થયું, કે પૂર્વે મેં કયાય આવું રૂપ જોયું છે ! મુદ્દો કહેવાનો એ છે, કે એક માણસ ઘરમાં ધર્મ કરે, તો ખીજ પણ તેના રંગે અવશ્ય રંગાય એક જણ કુટુંબમાં કદમૂળ ન ખાતો હોય, તો તેની અસર આખા કુટુંબમાં પડે છે. જૈન થઈને હોટલમાં જવાય જ નહિ હિન્દુ હોટલ એટલે “હિન્દુ હો. તો ટળ” તારા માટે અહીં સ્થાન ન હોય, છતાં પણ, આજે હોટલમાં જઈ પુરી-ખટોટા ખાઈને ધર્મની ધાડ ઉઠાડે છે સમજજો, તમારા બાળકોને નાનપણથી જ સારા સસ્કાર પાડજો પ્રથમ શાળા તમારું ઘર છે જીવનનું ઘડતર માવ-તરથી જ થાય છે તમારા સસ્કારમાં કચાશ હશે, તો જ તમારા સતાનો સસ્કાર વગરના થશે.

મૃત્રાપુત્રને માતા કહે છે આ છઠ્ઠું વ્રત, તે અહિંસા વ્રતને, પુન્ટ કરનારું છે આ વ્રત, જાવજીવ સુધી પાળવું બહુ દુષ્કર છે માતા પુત્રને હજી પણ શું કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે

અધ્યાય ૮૧મું

સ ૨૦૨૦ ના આસો સુદિ ૩ સોમવાર, તા. ૧૨-૧૦-૧૬

સિદ્ધાંત એવે રહે છે કે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ નાથે
સિદ્ધાંત પ્રદર્શા. ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના ૧૬મા અધ્યયનમાં
મૃગાપુત્રનો અધિકાર આવી રહ્યો છે

મૃગાપુત્ર મુવરાજ પદના ધર્મી, બત્રીસ રમણીઓના
સ્વામી છે. દોશુન્દક દેવતા જેવું મુખ લોગવી રહ્યા છે તેમાં
એક સાધુના ઇશન થતા બતિસ્મરણ જ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું એ
જ્ઞાનમાં પૂર્વ જવો નારહી, તિર્થંચ, ઇશાના જવો જોયા. જે
લોક જોયો અને ત્યાંથી અવતીને પાતે અહીં માનવ જન્મમાં
આવ્યા છે તે પણ જોયું હવે જે કામ અપૂરું છે તે પૂરું
કરી લેવું છે બાળ્યા પછી વાર શુ ? જાવ નિદ્રા લીધી ગઈ
છે જ્ઞાનનો પ્રકાશ વર્તી રહ્યા છે એવા મૃગાપુત્ર, માતા
પાસે સયમ-માગે જવાની રજા માગે છે માતાને કહે છે,
કે હવે હું ઠિ પાક ફળને ખાવા ઇચ્છતો નથી. બળતા-બળતા
આ સ સારમાં સાર વસ્તુ આત્મા છે, બાકી બધી વસ્તુ અસાર
છે અજ્ઞાની લોકો અસાર વસ્તુનો મોહ કરે છે, સાક્ષ્ય
સમ્બદ્ધજ્ઞાન, ઇશન, આદિત્ર અને તપ એ છે ઇન્દ્રિયોના વિવરો
કે સ્વજનસ્નેહી કોઈ સાર-જૂત નથી.

“સાર વસત્ત્વં જાત્ત્વં, સારં તત્ત્વં નિયમ જ જમસિયલ્લ જર ।

સાર નિયમર ચમ્મ સારં સલિહવા વંદિમ મરત્ત ॥

ઈશન અને જ્ઞાન સાક્ષ્ય છે આત્માના ખબનામાં

અનતાગુણો છે તેમા જ્ઞાનગુણ નિરાકાર છે, પોતામા શુ પડયુ છે, તે જ્ઞાન બતાવે છે ધર્માસ્તિકાયનુ ચલણ લક્ષણ, અધર્માસ્તિકાયનુ સ્થિર લક્ષણ, આકાશાસ્તિકાયનુ અવગાહના લક્ષણ, કાળનુ પરાવર્તન લક્ષણ, જીવનુ લક્ષણ ઉપયોગ, અને વર્ણ, રૂપર્શ, રસ, ગંધ એ પુદ્ગલોના લક્ષણ, આ બધુ જાણવાનાર જ્ઞાન છે. પ્રમેયત્વ નામનો ગુણ દરેક દ્રવ્યમા છે જાણુવુ તે દોષ નથી વિષયભાવ કરવા, મનોરૂ અને અમોરૂભાવ કરવા તે જ બંધનુ કારણ છે. જો જાણુવા માત્રથી, બંધ પડતો હોત, તો કેવળીને મોટો બંધ પડે, કારણ કે કેવળી લોકાલોક બન્નેને જાણી રહ્યા છે, માટે જાણુવુ તે બંધનુ કારણ નથી. પોતાનો ગુણ પોતાનો નાશક ન થાય પર વસ્તુ નાશક છે

રાગ-દ્વેષ એ વિકારી ભાવ છે, તે જ આત્માનો નાશ કરનાર છે અરીસામા અગ્નિનુ પ્રતિબિંબ પડે છે, તે અરીસામા દેખાય છે, પણ તેથી અરીસો સળગી જતો નથી ખરકની શિલા પડી હોય, તો અરીસામા ખરકની શિલાનુ પ્રતિબિંબ દેખાય છે, પણ તેથી અરીસો ઠરી જતો નથી. અરીસો જુદો છે, અને અગ્નિ કે ખરકની શિલા જુદા છે અગ્નિ અરીસો ન થાય, કે અરીસો અગ્નિ ન થાય એમ જડનુ જડમા અને મારુ મારામા, એમ મજિયારો વહેચતા આવડે છે કે નહિ? પરચીજ મારી થઈ શકે જ નહિ, તે જડ છે, હું ચેતન્ય છું. જડનુ પરિણુમન ચેતન્ય કરી શકે નહિ અને ચેતનનુ પરિણુમન જડ કરી શકે નહિ, માટે સ્વભાવમા ઠરી જાઓ પરમા જાઓમા, કષાયની અગ્નિમા સળગો નહિ શાપની સામે આશીર્વાદ આપવો, આનુ નામ

ક્રમા પૂરુ કરનારનું મનથી પણ અહિત ન ઇચ્છવું

‘શાન્તી કહે છે, કે જે ક્રોધ કરે છે, તેને જ નુકશાન થાય છે તારા શાનની સ્વચ્છતા થઈ ત્યારે ખંખર પડી, કે ક્રોધ નુકશાનકર્તા છે હવે જે ક્રોધ કરે તે માણસ જ્ઞાન ક્રોધ તો જ ક્રોધ કરે

‘હું ક્રોધ ન કરું તો’ ન થાય આ જ પુરુષાદ કરવાનો છે, બાકી કાંઈ જીભ જોડકામમા પુરુષાદ નથી કરવાનો. તને ક્રોધના નિમિત્તો મળે, છતાં પણ તારે તારા સ્વભાવમા કરવું અજ્ઞાની આત્માઓને દોહામાં થઈ માડુ લાગી જાય છે જ્યારે સમજણવાળાને, હિંદમાં કંઈ અસ માત્ર પણ લાગતુ નથી. સમજણવાળાને ૧૦૫ કિમી, તાવ હોય, છતાં પૂછે તો કહેશે, ઠીક છે હું માડુ કામ કરું, એ એનું કામ કરે જ્યારે અણસમજૂને ૬૬ તાવ હોય ત્યાં ધમધમાટ કરી મૂકે કારણ કે સહનશીલતાનો અભાવ છે શાનમાં જેવું હોય તેવું અળકે છે તેમા શાનનો દોષ નથી અણવું તે ક્રોધ નથી રાગ-ક્રેષ કરવો તે ક્રોધ છે એટલે શીખી જાઓ તો ૧૪૧ વીતરાગ થતાં, વાર નહિ લાગે.

હવે માતા મુગ્ધાપુત્રને સચમ કેવી રીતે પાળવો એમને, તે જતાવે છે. સાધુ થવામા આજી જિંદગીની અપેક્ષતા કરવાની છે બૌદ્ધ લોકોમાં કુળી (સાધુ) થાય છે તે અમુક વર્ષો કુળી તરીકે રહે, પછી ન પળાય તો પાછા અસારમા આશ્વા પાવે. તેવો આ જીનનો માગ નથી જીનમાગ એ સર્વથી અતુત્તર પ્રધાન માગ છે જીનક્રિયાની યોગે કંઈ ન આવી શકે

નૈનધર્મમા એક એક દ્રષ્ટાત જુઓ. ગજસુકુમારને સોમીલે સળગાવી નાખ્યો, છતાં ગજસુકુમારે ક્ષમાના પાઠ શીખવ્યા. સ્કંધક્રના શરીરની ખાલ ઉતારી નાખી, છતાં સમતા ધારણ કરી. કામદેવ શ્રાવકને, દેવે પિશાચ, હાથી અને સર્પનુ રૂપ ધરી પરિસહ આપ્યા, છતાં સહનશીલતા રાખી. આવા તો શ્રાવકો હોય, ત્યાં સાધુની તો શી વાત કરવી! હું ખ ખમી લેવું, પણ હું ખ દેવું નહિ, તે મત્ર નૈનદર્શનમા ભણાવવામા આવે છે ભગવાને અભયદાન દેતા શીખડાવ્યું છે તમારે પોતાને અભય થવું હોય, તો અભય દાનના દાતાર બનો, તો જ તમને અભય મળશે સુખ દેવાથી સુખ મળે છે દગા-ખાણ કરી, છેતરપીંડી કરી, કોઈના ભાવ-પ્રાણને લૂટવાથી સુખ મળે નહિ મહાન પુરુષોએ કીધું છે, કે સમતા રાખતા શીખો.

ક્રોધ આવે છે, ત્યારે આખથી ખખર પડી જાય છે, તેમ જ ખોલવામા પણ ખખર પડી જાય છે ક્રોધનો અને તાવનો સમન્વય કયો છે તાવમા આખ લાલ થાય છે, માથું ભારે થાય છે, ક્રોધમા પણ તે જ દશા થાય છે તાવવાળો ખકે છે, કાતો ફૂટે છે અને કાતો ગાણા ગાય છે, તેમ ક્રોધીને ક્રોધના આવેશમા ખોલવાનું ભાન રહેતું નથી. જ્યારે ક્રોધીને ક્રોધનો આવેશ આવે છે, ત્યારે સામા માણસે મૌન જાળવવું જોઈએ ખોલશે તે થાકશે જે માણસ સમતા રાખે છે, તેને જોર પડતું નથી.

क्षमा खड्ग करे यस्य, दुर्जन कि करिष्यति ? ।

अतृणे पतितो बह्नि, स्वयमेवोप शाम्यति ॥

જેની પાસે હમાનું ખડગ છે તેને દુર્જનો શુ કરી શકવાના હતા ? જ્યાં તણખલા, ક્યારા કે બજતણનો જોરાક મળતો નથી તે અગ્નિને આપોઆપ કસી જવાનું રહે છે માટે કેમની સામે થનું નહિ પણ તેની કથા ખાવી. જિજ્ઞાસે પ્રકૃતિને વશ પડ્યો તે કમલોર છે' કેટલાક અજ્ઞાનીઓને જાણતા કેસ વાગે તો ધમપછાડા કરશે બારણું લાગી જાય તો બારણાને પાછાડશે શુ કરે છે તેનું તેને જ્ઞાન નથી રહેતું આજનું જગીને ગાંઠે બંધાય નહિ આવા નિમિત્તો મળ્યા તે તમે પૂર્વે પણ ક્યાં તેનું ક્ષણ છે હવે સમતા રાખી સોગવો, નહિતર પાછું ભવિષ્યમા ભેટશે ખૂણ ખૂણ જોલતા હોય, ત્યારે સામે માણસ કહેશે, હવે સહનશીલતાની હક હોય આતો રામ કહાણી રાખે છે અરે ભાઈ ? ક્યાં રામના ઘોડ વરસનું ડુંખ તે માહેલો તારો જોઈ દિવસ ખરો ! દુખના ગાઠવાં શુ જિઆં છે, તે તો જતાવો ! જગીને ગાંઠે ક્યાં સુધી બાંધી રાખ્યો ! જનસુક્રમારના દુખની બે ધડી પણ ખરી ?

માથુ તો સર્વ મૂઠાવે જરા મન મૂઠતા શીખે
જાવી ફેડો જાનેરો લાવ નાંવે ફરી ફરીને
જાવી ફેડો મનુષ્ય રેલ નાંવે ફરી ફરીને.

વરણોટે ચઠાવી, મૂઠ મૂઠાવી, પાટે બેસાડી દીધે,
ભેટલે શુ પતી ગયું ? મન મૂઠાવું જોઈએ, નહિતર તો સાધુ
જેવા સાધુ ચડકોશી નાગ ઘર્ષ ગયા ક્યારે આયુષ્યનો
બધ પડ્યો, જોની શી ખબર છે ? આયુષ્યનો બધ પડતી
વખતે જો કોધ મુક્તા પરિણામ રહેશે, તો અતિ બગડી જશે
મને કેણુ કહી શકે ? અરે ભાઈ શુ કેણુ ? પ્રભુ વીરે પણ
કેટલા પરિસહ સહન ક્યાં છે તે માહેલો જોઈ પણ પરિસહ

આપણને છે! એક રાતના વીસ પરિસહ-હાથી, સર્પ, વજ્રમુખી
 કીડીઓ, પરિસહ દે, છતાં ભગવાન એ બધું સમભાવમા ઝીલે
 છે જ્ઞાતા, દ્રષ્ટાપણે સ્વભાવમા ટકી રહેવાની આવડતવાળા
 છે, તેથી હું બહુ બરૂં નથી પરિણમતું આજની આપણી
 દશા કેવી છે? આપણને તો કોઈ બે ચાર કડવા શબ્દો
 કહે, ત્યાં તો લાલપીળા થઈ જઈએ છીએ બળવાન હોય
 તો મારવા દોડવાના, મારી ન શકીએ તો ગાળાગાળી કરવાના,
 ઉઘાડે છોગે ગાળો ન બોલી શકાય તો મનમા બડબડાટ-
 ગણગણાટ કરી હંનરો ગાળો ભાડી નાખવાના ઠાણાગસૂત્રમા
 દશ પ્રકારના મૂડ કહ્યા છે પાંચ ઇન્દ્રિયોના વિષયના, ચાર
 કષાયના અને છેલ્લે શિરમૂડ કહ્યું છે વેશ માત્ર પહેરી
 લીધો પણ સાધુતાનું જે તેજ પડવું જોઈએ તે નથી પડતું,
 માટે લાઈન ચેઈન્જ કરવાની જરૂર છે જેના જીવન બાગમા
 રેનેહના ઝરણા વહે, ત્યાં વેરઝેરના બાવળ ન ઊગે “હું
 કંઈક છું, મને કેમ કોઈ કહે!” અરે તું શું છો! મૂળામા
 હતો ત્યારે મક્તમા વેચાણો પગવડે કચરાણો ડાળાનું
 અથાણું કરે અને પાદડાને ફેંકી દે છે, એમા આપણે હતા
 કે નહિ! શાક લેવા જાઓ છો, ત્યાં ઉપરથી થોડું લો છો,
 એમ મક્તમા વહેચાણો! ત્યાં તમારું કયું વજન રહ્યું હતું,
 કે આહી ‘હું, હું’ થઈ પડ્યા છો! જેનામા સહનશીલતા
 છે, તે જ પરિસહને જીતી શકે છે

ઉરમેં ન માન હોવે, દિલ એકતાન હોવે,
 પ્રભુ ચરણ ધ્યાન હોવે, જબ પ્રાણ તનસે નિકલે,
 એસી દશા હો ભગવન! જબ પ્રાણ તનસે નિકલે

ન્યારે દેહમાથી પ્રાણ છૂટતા હોય, સામે કપરા
 સ યોગો હોય, “મરતો નથી ને માઓ મૂકતો નથી” આવા

વેળા સામળતો હોય, છતાં મનમાં આક્રુણ વ્યાક્રુણ ન થાય તે વખતે ધ્યાન ખરૂં હોય પ્રભુ ! હું કેવળ તારી ભક્તિમાં લીન થઈ બાઈ, નવકારમંત્ર બોલતા બોલતા રેહ છૂટી જાય, તે સ્થિતિ માણુ છું પણ આ માટે તો અગાઉથી તાલીમ લીધી હોય તે કેળવી શકે, પણ જેને જોકે વચનમાં વાધા પડતા હોય તે સંલેખણ કેમ કરશે ? જે માણસ એકાસક્ષુ કરી ન શકતો હોય તેને માસખમણના પચ્ચકખાણ કેમ દેવાય ! જેનામાં સંકલ્પશીલતા નથી તે સંચાર કરવાને લાયક નથી. સાદાં તપ, એકાસક્ષુ આયર્જિલ, ઉપવાસ, છક, અઠમ કરીને પ્રેક્ષીસ પાઠવી જોઈએ. અદરથી હમન કરશે તો જ આગળ વધી શકશે.

દીક્ષા લીધા પછી નિહારમાં પેટમાં બોટા વળતા હોય, સામે આમ દેખાતું ન હોય તરસનો પરિસહ એટલો બધો કે મોઢે લોટ ઊઠતો હોય, આજે અખારા આવતા હોય, આવી મુશ્કેલીમાં મુકાઈ જાય, છતાં સાધુ ધૈર્ય પ્રાણ કરે છું મિત્ર તો આશીર્કે શાખીને સાધુ ફરતા હોય છે, બીક રજ માત્ર નથી, પૂણ તૈયારીમાં હોય છે કોઈ કહે. ચાલી બાઈ ક્યારે જન્મું છે ને, બોલે ! તૈયાર થઈ રહેલો ટાઈમ થયે ત્યારે હું તમને સાદ પાડીશ. પેલો તૈયાર થઈને નીકળે. ગાદીમાં બેસી ગયા હવે જે સ્ટેશન આવે ત્યાં ઉતરી જવાનું છે એટલે સરસામાનનો ઢાગીનો એક પણ પડવો ન રહે, તેની કાળજી રાખે એક અસ્થિર લોભા મારે આટલી કાળજી અને આમાજ-ધમ માં જ બેઠકારી સેવી રહ્યા છો ! ધમ કેમ રચતો નથી ?

કોઈ કોઈ કહું છે કે હું ધમને માનતો નથી. બે

તુ ધર્મને માનતો નથી, તો તેં મહાવીરને પણ ન માન્યા, તો પછી આહી આવો છો શા માટે? તમે ધર્મને માનો છો તેથી તો તમારે ને અમારે મેળ છે બાકી તો તમે જેને ઇચ્છો છો, તેને અમે છોડીયે છીએ પરિશ્રદ્ધ અમારે જોઈતો નથી. કેઈ સસારી સગાવહાલાની ઘડિયાળની દુકાન હોય, તે કહે કે, સાહેબ! આ એક ઘડિયાળ રાખો તો સાધુ કહી દે, કે અમારે તે ન જોઈએ પચોતેર રૂપિયાની ફાઉન્ટન પેન રાખો તો તે પણ સાધુને ન કદપે 'ત્યાગે એને આગે અને માગે ત્યાથી ભાગે' અમે પરિશ્રદ્ધનો તિરસ્કાર કરીએ છીએ ત્યારે તમને પરિશ્રદ્ધ ચોટયો છે! તત્ત્રીએ સાડા કામ કર્યું છે માટે થેલી આપો તત્ત્રી કહેશે ખરો કે, મારે આ પરિશ્રદ્ધનો સાથ જોતો નથી કે પોતાની જાતને શ્રેષ્ઠ માને? ડોકમા હાર પહેરાવે ત્યારે આ કાળો નાગ કા પહેરાવે એમ કહો ખરા! નારી તમારી ડોકમા હાથ નાખે તો નાગણી માનો! સમજજો, મોહ જેરીલો છે

સાપની બીક તેટલી પાપની બીક લાગે છે? સાપનું ઝેર તો વળી મત્ર દ્વારા કે ઇન્જેક્શનથી ઉતરી જાય, પણ પાપના ડખ તો ભવોભવ પીડશે જે સાધુ થયા પછી દેહને કેળવે નહિ, તેને મુશ્કેલીનો પાર નથી રહેતો ભૂખનું દુખ સહન કરવાનું ન રાધે, ન રધાવે, પાકી કેરી છેદે નહિ, છેદાવે નહિ, આવો જૈન સાધુનો માર્ગ છે ક્ષુધા પરિશ્રદ્ધ સેવવો ક્ષુધાથી ગમે તેવી વ્યથા થાય, પરંતુ મોઢા ઉપરની લાલી ઉતરે નહિ ખુમારી હોય, નરકમા અનાંતિ ભૂખ અને તરસ સહન કરી છે, પરવશપણે સહન કરી જ્યારે આ તો તપ થાય છે વહોરવા જાય ત્યા અતપ્રાન્ત, લૂખ-તુચ્છ

આહાર મળે, તો ખજાણામાં લવલેશ ફેર ન પડે શરીરને તો દુરમનનો દીકરો માને કર્મને લઈને જ શરીર મળ્યું છે અને કર્મ તે આત્માનો શત્રુ છે નોકમ રૂપે ફળ આપે છે, તે દુરમનનો દીકરો, તેને વળી સત્તુ માત્ર રાખી શુ ફેરવવાનું હોય ! આ શરીર પાસેથી કામ લેવાય તેટલું લઈ લે। વિજય ચોરને ધના શેઠે જેમ જોરાકનો અર્ધો ભાગ આપ્યો હતો, તેમ આ શરીરને જોરાક આપવો પડે છે

ધના શેઠના પુત્રને મારી નાખનાર વિજય ચોર અને પોતે રાજના ઠંડના કારણે બેઠ જ હેઠમાં પુરાય છે પહેલે દિવસે શેઠ માટે રસોઈ આવી શેઠ જમવા બેઠા વિજયચોર કહે, શેઠ મને કંઈક આપો, હું બધા દિવસનો જૂઝ્યો છું શેઠ કહે છે કે શુ હું દુરમનને આપુ ? વિજયચોરને આપ્યું નહિ. શેઠે બેઠલાએ લોબન ઠંડું ખાધું બેઠેલે નિકાર કરવા જવું પડે છે શેઠ કહે છે જિલો થા. સામે બાલીને દુરમનને બેલાવવો પડ્યો મેં ખાધું છે તેથી નિકાર કરવા જવું છે બે તુ જિલો નહિ થા, તો હેઠ હાલશે શી રીતે ? માટે જિલો થા વિજયચોર કહેવા લાગ્યો, શેઠ ! પ્રથમ મને અર્ધો ભાગ જોરાકનો દેવાનું કળૂણ કરે। તો જ હું સાચે બાહ્ય શેઠ બિચારો શુ કરે ? કળૂણ થયો પછી તો રાજનો કાયકમ થઈ ગયો ભાત દેવા આવનાર માણસે આ જમી વાત શેઠાણીને કરી, કે શેઠ તો પોતાના જોરાકમાંથી વિજય ચોરને ખવડાવે છે

શેઠાણી બહુ યત્નસે માય છે પછી તો જોરાક મોકલવામાં કળુસાઈ કરે છે અમુક વખત પછી શેઠ નિદ્રીત થઈ

ઘેર આવે છે સગા-વહાલાં-સ્વજનો હાર-તોરાથી સ્વાગત કરે છે. શેઠ નિર્દોષ છૂટી આવ્યા, તેનો આનંદ વર્તાય છે. પણ શેઠાણીનું મોઢું ગમગીન દેખે છે શેઠે જાણ્યું, કે શેઠાણીને કાંઈક માઠું લાગ્યું છે આંખ એ અરીસો છે. વિકારી, અવિકારી, કૂર, કપટી, લુચ્ચો એ બધાં, આખ જોવાથી ઓળખાય. આગળ ધનવંતરી વૈદ્ય આખ જોતા અને રોગનું નિદાન કરી લેતા હાલની જેમ નળીઓ મૂકવાની કે પેટમાં ટકોરા મારવાની જરૂર રહેતી નહિ

શેઠ શેઠાણીને કારણ પૂછ્યું ત્યારે શેઠાણીએ કહ્યું, ‘તમે આપણા પુત્ર દેવદત્તને મારનારને પોષતા હતા !’ આ વાત તો હું મરીશ તો પણ નહિ ભૂલું શેઠે કહ્યું ‘તમારી વાત બરોબર છે પણ જ્યારે મારી હકીકત સાલજશો ત્યારે તમને બરાબર બબર પડશે’ શેઠે અથથી ઇતિ સુધી હકીકત સમજાવી અને શા માટે ખોરાકમાંથી અર્ધો ભાગ દેવો પડતો હતો, તે પણ કહ્યું શેઠાણીને વાત સમજાણી ભૂલ થઈ તે બદલ માફી માગી

ભગવાને આ દષ્ટાંત મુનિઓ માટે કહ્યું છે વિન્ય ચોરને શેઠ આપતો હતો તે ચોરને રૂપપુષ્ટ કરવા માટે નહોતો આપતો, પણ આવશ્યક કામ કઢાવવું હતું તેથી આપતો હતો તેવી રીતે હે મુનિઓ ! ઇન્દ્રિયોને પોષવા આહાર લેશો નહિ, કે દેહની કાંતિ વધારવા ખાશો નહિ, પરંતુ સયમના નિર્વાહ માટે ધ્યાન-સ્વાધ્યાયમાં ટકવા માટે, આ શરીર પાસેથી કામ કઢાવવું છે, માટે આહાર પાણી લેવા પડે છે, એમ સમજી વિચારી આહારપાણી લેવાના છે જેમ સાધુને

તેમ તમને પણ આ દૃષ્ટાંત લાગુ પડે છે. રામતાં જમાણાં, ચટણી, પાપક, એક બાણામા કેટલાં દ્રવ્ય રાખે છે ? તમારે પણ સમજવાનું છે, આત્માને સવળે રસ્તે ચઢાવી ઉદ્ધાર કરવો હોય તો જે પુત્ર ? સમજના માટે વિવશતાં, પ્રથમ તો શુદ્ધા પરિસદ સહન કરવો પડશે. શુભાપુત્ર માતાને શુ જવાબ આપશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે.

વ્યાખ્યાન ૮૨ મું

સવત ૨૦૨૦ આસિા મુદિ ૮ મગજવાર, તા. ૧૩-૧૦-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ નામે સિદ્ધાંત પ્રજ્ઞાં તેમાં ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના જોગણીસમા અધ્યયનમાં શુભાપુત્રનો અધિકાર આલી રહ્યો છે. સમવાન મહાવીર પતિત પાવન-સૌમ્યકાશી વાણી વડે સાધુ જીવનનું આલેક્ષ્ય વર્ણન કરે છે.

માતાપિતા શુભાપુત્રને સયમ કેટલો કરશે છે, તે કહી રહ્યાં છે. તાપુના જીવનમાં બાવીસ પરિશદ છે. પરિ એટલે બારે જાણુથી, સદ્ એટલે સહન કરવું બારે જાણુથી સહન કરવાનું શાને માટે ? માર્ગાદિવ્યવન નિમરાઈ પરિબોધવ્યા પરિશદા : નિર્જશ અર્થે સહન કરવાનું હોય છે જે કાંઈ દુષ્ટ પડે તેનો સામનો સમજાવમાં રહીને કરવાનો છે તેમા અઝાર પરિસદ વેદનીય કર્મના ઉદયથી, સાત પરિસદ બારિત મોકના છે એક દશન મોકનીય

કર્મના ઉદયથી, જે જ્ઞાનાવરણીયના ઉદયથી અને એક પરિ-
સહ અતરાયના ઉદયથી આવે છે પરિસહનો સામનો આર્ત
કે રૌદ્ર ધ્યાનથી થઈ શકે નહિ, પણ સમતાભાવથી સહન
કરવાના હોય છે તેમા પ્રથમ ક્ષુધા પરિસહનો સામનો
કરવાનો હોય છે આહાર સજ્ઞા, અનાદિ કાળથી જીવને લાગી
પડી છે જ્યાં જે ગતિમા ગયો ત્યાં આહાર મેળવવા પ્રયત્ન
કરવામા ખામી રાખી નથી હવે ઉપવાસ કરવો, તે આહાર
સંજ્ઞાને રોકવાનો પ્રયત્ન કહેવાય ઉપવાસ નથી અને
સાધુ વહોરવા જાય ને મળે નહિ, ગામમા પચાસ ઘર ફરે
છતાં બટકુ રોટલાનોય જોગ ન મળે, તો પણ સાધુ સમ-
ભાવને છોડે નહિ

‘કોઈ દાતાર નથી કે કોઈનામા રામ નથી વસ્યા
શુ ?’ એમ મનમા કલ્પના પણ કરે નહિ બધી જોગવાઈ
હોય છતાં ગૃહસ્થ ના પાડી દે, છતાં લેશ માત્ર પણ મનમાં
ખેદ ન કરે કેટલાએકતો એમ પણ બોલે કે આ મૂડિયા
તો હાલી જ મળ્યા છે જેવા તેવા શબ્દો બોલી નાખે ગાળો
દે કે માર મારવા માટે, છતાં પણ મનમા સામા પ્રત્યે ક્ષેપ
કરે નહિ ક્ષમા એ સાધુનો પહેલો ધર્મ છે ક્ષમા રાખવાથી
સાધુ પરિસહને જીતી શકે છે ક્ષુધાનો પરિસહ સમતા-
ભાવથી સહન કરે

બીજો પરિસહ તૃષાનો છે કયાય પાણીનો જોગ ન
મળે નદી ચાલી જતી હોય છતાં એ સચેત પાણીને અડકે
પણ નહિ શીતનો પરિસહ ઓઢવા પછેડી સિવાય કાંઈ
ન હોય અને ઠંડી ખૂબ પડતી હોય, તે પરિસહ સમભાવથી

સહન કરે આચારાગ સૂતના ૮ અધ્યયનનાં ૩ જા ઉદેશામા
અગવાન કહે છે

‘ત મિલક્ષુ સીયકાસ પરિચેય માણગાય’ ઠગસ’કમિતા
ગાદાબદે જ્યા આડસ’તો ! સમયા ? ના જાણુ તે ગામજામા
રખાઈતિ ! !’

મુનિને ઠડીથી મૂલતો ભોઈ કોઈ ગૂઢસ્થ એમ કહે,
કે હે આયુષ્યમાન મમણ ! તમને ઇન્દ્રિયો પીઠે છે તે મૂલો
છા ? તો સાધુ કહેશે, મને કોઈ ઇન્દ્રિયોના ધર્મ પીડતા
નથી, પણ ઠડીના પરમાણુને આ દેહ સહન કરી શકતો
નથી, તેથી શરીર ક’પે હું તો એ ગૂઢસ્થ કહે, કે તાપજુ
કરું તો ના કહી દે, કારણ કે અગ્નિ કાચનો આશભ સાધુને
કષ્ટતો નથી. તેમજ કોઈની સગડી સળગાવેલી પડી હોય,
તેનો તાપ લેવો પણ કષ્ટ નહિ. સાધુ સચમ હીચે છે, તે
સમજે છે કે સચમમા મુરકેલીનો સામનો કરવો પડશે.
અમે તેવો પ્રબલ તાપ પડતો હોય કામરની સડક ઉપર
પત્ત મૂકે ત્યાં પગ જૂળ જળતો કોમ તો પણ મુનિ એ
ઉચ્છ્વતાની આવાપના દ્વેષે પણ પત્તમા ગૂઢ જ પલ પહેરે
નહિ. કારણ કે દેહને પ’પાળવો નથી, શાતા યિગિયા રહેવું
નથી, પણ આ શરીર પાસે કામ કરાવવું છે પછી જલેને
શરીર કાણુ જાકુ પડી જાય, સાધુને વળી કોને દુષ જતાવવાં છે !
મને તાપ લાગે છે એવી જરા પણ અસર મન ઉપર ન દે

જડ ને સૈતન્ય જન્ને પ્રવ્યનો દુઃખલાવ સિન્ન
સુમતીત પજે એને જન્ને સમજાય છે

જડ તે હું નહિ અને હું તે જડ નહિ. દેખાય છે

આ શરીર, તે તો પુદ્ગલનો પિંડ છે દ્રશ્યમાન પદાર્થો આખે ચડે છે તે પુદ્ગલના પિંડ છે તે મારુ જોય છે, હું તેનો જ્ઞાતા છું, જીવ પુદ્ગલોનો કર્તા થઈ શકે નહિ દરેક પરમાણુના વર્ણ, ગંધ, રસ અને સ્પર્શ સ્વતંત્ર છે સ્કંધમા લખ્યો એટલે પરાધીન થયો અને દરેક પરમાણુ છૂટો ફરે ત્યાં સુધી અવિકારી, શુદ્ધ-વ્યજન પર્યાયવાન કહેવાય છે. દેહને તાપ લાગે છે, ઉષ્ણ-શીત તે પુદ્ગલની પર્યાય છે તેથી હું ઉનો કે ટાઢો ન થાઉં મારામાં શબ્દ, રૂપ, ગંધ કે રસ નથી, હું અરૂપી છું

ખૂબ ઠંડી પડતી હોય, વસ્ત્રો ઓછાં હોય, છતાં મુનિ ધ્યાનમાં અડગ હોય પ્રભુ મહાવીરના દર્શને નીકળેલા ચેલણા મહારાણીએ પ્રભુના કેટલાયેક સાધુઓને ઠંડીમાં ધ્યાનમાં બેસેલા જોયા જોઈને ચેલણા મહારાણી વિચાર કરે છે, ધન્ય છે આવા પવિત્ર મુનિઓને ! ઘરની બધી સાહ્યબી છોડી, સુકોમળ કાયાથી આવા પરિસરો સહન કરે છે, તેમને ધન્ય છે ચેલણા રાણી રાત્રીને વખતે સૂતા છે, તે વખતે પલંગ બહાર જરા હાથ રહી ગયો, તેથી હાથને ઠંડી લાગી જતા વિચાર આવ્યો ને બોલાઈ જવાયું, કે ‘શુ કરતા હશે એ !’ રાજા શ્રેણીકે આ શબ્દો સાંભળ્યા રાજાને શકા પડી કે રાણીના દિલમાં કોઈ ચાર પુરુષ વસે છે, રાણી વ્યભિચારિણી લાગે છે શકા એ ધીમું ઝેર છે રાણી ઉપરની પ્રિત તૂટી જાય છે ‘ચેલણા ન જોઈએ’ એવો મનમાં કોપ ઉત્પન્ન થયો બહાર નીકળ્યા ત્યાં અભયકુમાર સામા મળ્યા ચહેરા ઉપરથી પારખી ગયા કે પિતાજી વિહ્વળ દશામાં છે ‘કેમ પિતાજી ! વિહ્વળતાનું શુ કારણ છે ?’—અભયકુમારે રાજાને પૂછ્યું, રાજાએ

કંઈ હકીકત ન જણાવતાં કુકમ કરી દીધા, કે ચેલણાના મહેલને સળગાવી દ્યો. રાજાનો કુકમ તે કુકમ. સાનુ પૂછાય નહિ. અભયકુમારે કુકમ માન્ય કર્યો. રાજા શ્રેષ્ઠી ભગવાન મહાવીર પ્રભુના દશને જઈ રહ્યા છે. અભયકુમાર પિતાની આજ્ઞાને હોપતા નથી અગાસીમા ઘોઠો કમરો હતો તેમાં અગ્નિ પેટાવ્યો.

આ તરફ રાજા શ્રેષ્ઠી મહાવીર ભગવાન પાસે જઈ પૂછી રહ્યા છે, કે પ્રભુ ચેલણાના વ્યારિત વિશે શું ? ભગવાન કહે છે, કે એકા રાજાની સાતેય પુત્રીઓ સતીઓ છે મુગીદ છે, રાત્રીમાં રાણીઓ ઠણ, કે શું કરતા હશે એ. એ વાતની શકા થઈ છે, પણ તેના હૃદયમા તો એ વખતે મુનિઓ જ રમી રહ્યા હતા. ઠીમાં હાથ બહાર રહી જતા હું ખ મનુ, તો મુનિ કેવી રીતે આ ઠી સહન કરતા હશે ? એ વિચાર આવતાં રાણીથી રાત્રીને વખતે બોલાઈ ગયું હતું. રાજાને પસ્તાવો થયો. જલદી પાછા વળે છે ત્યાં અભયકુમાર સમા મળે છે. જ્યાં મહેલ સામે જુવે, ત્યાં પ્રમાદાના બોં બોરા નીકળે છે. રાજા બોલી કીધા. અરે અભય ! બ જલદી બ. અભયકુમાર કહે છે કે ચેલણા માતા સુરક્ષિત છે હવે મને આપની રજા મળી ગઈ રાજાએ વચન આપેલ હતું કે જે દિવસ હું બહારો હતો તે દિવસ તું હીક્ષા લેજો. આજે રાજાથી બહારો અપાઈ ગયો. કહેવાનો મુદો એ છે કે મુનિઓ ઠીને પરિસહ સહન કરે છે તે આત્માનો મેલ કાપી નાખવા સમતાભાવે સહે છે. સાધુનો આત્મા બળવાન હોય છે, તેથી પરિસહ સહન કરી શકે છે.

સયમમાર્ગ એ તો ખાડાની ધાર છે ડાસ અને મચ્છર કરડતા હોય, છતાં ધ્યાનમાથી વિચલિત ન થાય ભગવાન કહે છે, કે સત્રામને મોરચે તો શૂરવીર અને ધીર હોય, તે જ ઊભો રહે છે બાણોનો વરસાદ વરસતો હોય, છતાં પાછો હટે નહિ તેમ સાધુને ગમે તેટલા મચ્છરો કરડે, પણ તે તો એમજ સમજે કે મચ્છરો દેહ ઉપર દશ દે છે આ દેહનું લોહી માસ ખાય છે, પણ કાંઈ મારા આત્માના ગુણને ખાતા નથી માસ ને શોષિતનો આહાર કરનારા મચ્છરોને શરીર ઉપરથી ઉડાડે પણ નહિ, તેમ મનથી પણ દેષ કરે નહિ આવો મુનિનો માર્ગ છે

દેહ તે હું નહિ આતો પાડોશીના ઘરમા નુકશાન થાય છે, તેમા મારે શું ? આજે તો જૈનોના બચ્ચાએ! મચ્છર દેખે ત્યાં ડી ડી ટી છાટવા તૈયાર થઈ જાય છે ખૂબ પાણીનો વપરાશ હોય અને જતના ન હોય તો ખાળ-મોરીમા મચ્છર ઉત્પન્ન થાય છે તને ઊઘ ન આવે એટલે શું મચ્છરોને મારી નાખવા ? દરેક જીવને જીવતર પ્રિય છે ગમે તે જીવ હોય, પણ શ્રાવકથી કોઈપણ જીવને ત્રાસ અપાય જ નહિ, એવું હોવું જોઈએ પથારીમાથી માકડનું જોખું નીકળે તો સવારે ઊઠીને પ્રાયશ્ચિત લેવું જોઈએ

સાધુને કોઈ આક્રોષ વચનો કહે, ગાળોની ઝડી વરસાવે તો પણ ચલાયમાન થાય નહિ પણ આ બાલ છે, અજ્ઞાન છે એમ સમજી સમભાવમા ટકી રહે જ્ઞાની હોય, તે એવા વેણ કાઢે નહિ અને અજ્ઞાની વેણ કાઢે તેનો ઘોખો હોય નહિ આટલું સમજે તો કેટલું સમાધાન થઈ જાય !

કુખ કેટલું હળવું થઈ જાય ! માટે સહનશીલતા રાખતા
શીખો જેની સહનશીલતા જાણી, તેનું વહેલું કમ્પાસ
થવાનું છે. ક્ષમાના પાઠ કાઢ્યા છે તેથી જ આજે દિનકની
શીખો, સત્તારીખો અગિયી સગી મરે છે, કૂવામાં પડે છે,
ઝેર ખાય છે. આમ બહાળ મરણે મરનારા જીવો જનતા
જ મ મરણ વધારી રહ્યા છે. સજોગો મળ્યા છે, તે તમારા
પૂર્વે કરેલા પાપના ઉદયે મળ્યા છે.

જે નિમિત્તો મળે છે, તે પૂર્વ કમના ઉદયે ખડા થાય
છે. પછી જમે ત્યાં લાખો, ભડકો સગાવી બળી મરે, પણ
કમ છૂવાનાં નથી. કમ તો જીવની સાથે જ જાય છે. બીજી
ગતિમાં પણ કમો સાથે આવશે અને તમે આથી પણ વધુ
કેફાડી સ્થિતિમાં મુકાઈ જશો, માટે સહનશીલ બનો. કાલ
જેવા વેલુ કહે છતાં મૌન પાળે. સહન કરશો તે જિગી નીક
જશે. ધરતી કેટલું મહન કરે છે ત્યારે માતી જેવા ઢાણ
પાકે છે ! કુખ પાછળ સુખ ચાલ્યું આવે છે, માટે સમજી
ને સહન કરતાં શીખો.

કેઈ તમારા અવગુણ અવલુવાઈ કરે તો તે તમારા
અવગુણ તરફ ધ્યાન કરે છે. હવે તે અવગુણ તમારામાં હોય
તો તેને કાઢવા પ્રયત્ન કરો. અને જો તે અવગુણ તમારામાં
ન હોય તો પાછળથી તો વીધું કર જેવાના પણ અવલુવાઈ
બાલનારા બોલે છે. પછી તું તેવળી કાણ ! જોમ વિચારી સહન-
શીલતા કેળવો. સામે યાજો તો તેને પાશ બેઠે, પણ માન
રહો તો સામે યાજી જવાનો છે. સામેથી કબરો વેલુ બોલે
અને તમે જોકે પણ શબ્દ ન બોલો તો વિજય તમારો થવાનો.

છે સામા બોલનારની અસર તમારા ઉપર થશે નહિ, તો સામે બોલનારો હારી જવાનો છે કોઈ અપશબ્દ બોલે ત્યારે વિચારવું કે એ બોલે છે પણ મારતો તો નથીને ? અને કદાચ માર મારવા મહે, તો જાન લેતો નથીને એમ સમજી સહન કરવું અને કોઈ તલવાર લઈ સામે ચડી આવે તો દેહના કટકા કરશે, પણ મારા આત્માને મારવા તો તે સમર્થ નથી જ, એમ સમજી સહનશીલતા રાખવી, પણ ક્રોધથી સામનો કરવો નહિ વેરથી વેર બૂઝાય નહિ, હિંસાથી હિંસા હણાય નહિ, વેરથી વેરનું શમન થતું નથી

જાણુ પાસે અજાણુ થઈ, તત્ત્વ દ્યૈઃ તાણી,

સામે થાય અગ્નિ, તો તમે થાવ પાણી.

આગ લાગે ત્યારે બબાવાળાઓને બોલાવાય છે તેમ આ સદ્ગુરુ બબાવાળાઓ આવી ગયા છે પ્રભુની વાણીના સદેશવાહકો, વાતાવરણ શાંત કરનારા, કષાયની અગ્નિમાં બળી રહેલા જીવોને ભગવાનની વાણીરૂપ પાણીનો વરસાદ કરનારા સાધુઓને દર ચોમાસે તમે બોલાવો છો ને ? શા માટે ? કષાયની હોળી ચારેકોર લાગી પડી છે, તેમાંથી શાંતા અનુભવવા માટેજ ને ! આત્માની શાંતિ જોઈતી હોય તો ભગવાન કહે છે, કે ક્ષમાનું હથિયાર હાથમાં લ્યો વધનો પરિસહ પડે છતાં પણ મુનિ સમભાવ કેળવે તો મુનિનો વિજય છે ત્યાર પછી દુષ્સેન્યા-એ પરિસહ એટલે ઉતારો કેવો મળે, બીચીનીચી ભૂમિકા હોય, સર્પ વગેરેનાં દર પડ્યા હોય અને જ્યાં બીજુ રહેવાનું મન ન થાય એવી દુષ્સેન્યા, હેયુત્ર ! કેમ સહેવાશે ?

ત્યાં નથી બાદી ને બાલ મણુપિયા રે
ત્યાં નથી કેમ હીંદોળા ખાટ કુ વરણ
કેમ કરી સહેસો જોમને રે !

હિં પુત્ર ! સયમ માજ મા તો જૂમિ જ સમ્યા હોય.
આવા સુખમાં તું ઉછર્યો છે અને હવે આવા આકસ્મ
પરિસહો તું શી રીતે સહન કરી શકીશ ? બાળક પ્રત્યે માતાને
મોહની લાગણી વતે છે, તેથી માતા કુળ સેવ્યાનું વર્ણન
કરે છે વળી પણ શું કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે.

ઝાખ્યાન ૮૩ મું

સવત ૨૦૨૦ના આસો સુદિ ૯ ને બુધવાર, તા ૧૪-૧૦-૧૪

સિદ્ધાંત બોટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલ વસ્તુ અહીં
નામે સિદ્ધાંત પ્રજ્ઞ્યા ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રનાં ૧૬મા અધ્યયનમાં
મૂળાપુત્રનો અધિકાર આવી રહ્યો છે

સુદા તણ્દા ય સીરણ્દા જન મસન જેવળા ।

મહોના વુલ્લ સેવળા ય તળ ફાસા જાજમેવય ॥૧૧॥

મહાન પુરુષોએ સંપૂર્ણ જ્ઞાન અને દશન પ્રાપ્ત
થયા પછી વાણી પ્રકાશી છે સયમમાજ માં કેટલી મુરકેલીઓ
તે માતાપિતા મૂળાપુત્રને સમજાવે છે મરણાંત ઉપસત્ર
આવે તો પણ મુનિ સમજાવે સહન કરે પણ આ સયમ
ક્યાંથી લીધો ? જોમ ન થવું જોઈએ કપાયના પુમતાથી
બચના માટે મુનિ આ બાળ સમાનુ અમોઘ શસ્ત્ર હોય છે
સમાપ્ત આવવાથી સયમ માગે અમે તેવું કુળ આવે તો

પણ તે હળવું થઈ જાય છે ગમે તેવી શય્યા, આસનો મળે, તૃણની પથારી,^૧ દાલની પથારી મળે, અદરથી સળિયો ખૂચતી હોય, છતાં તે તો અપ્રમત્ત દશામા વધારો કરનારી છે, એમ કહ્યે

મુનિ પહેલી પોરસીએ સ્વાધ્યાય કરે, બીજી પોરસીએ ધ્યાન, ત્રીજી પોરસીએ ગોચરી કરવા નીકળે વળી ચોથી પોરસીએ સ્વાધ્યાય કરે અને તે જ પ્રમાણે રાત્રીના સમયે પહેલી પોરસીએ સ્વાધ્યાય, બીજીએ ધ્યાન, ત્રીજીએ નિદ્રા લે અને ચોથે પ્રહરે સ્વાધ્યાય, એમ કાર્યક્રમ પ્રમાણે રમણતા કર્યે જાય છે વહોરવા જાય ત્યારે પણ ઇર્યાસમિતિપૂર્વક આગળ ઘોસરા પ્રમાણે જમીન જોતા ચાલે છે, જોયા વિના એક પગ પણ મૂકતા જ નથી સયમમા સાવધાનપણુ છે. પ્રાણી, બીજ, લીલોતરી, કથવા, ફીડી આદિ કોઈ જીવને કિલામના ન ઉપજે, કર્મ ન બધાય, તેવી રીતે જતનાપૂર્વક વર્તે, તે જ સાધુ છે

શિક્ષાચરી બહુ દુષ્કર છે એક પાણીનું ઝિંદુ પણ યાચના સિવાય ન લે કોઈ સ્થાનકે આવીને આપી જાય તે લે નહિ શ્રમણનું જીવન એવી રીતે શ્રમમય છે વહોરવા જાય ત્યાં પણ પૂછે, કે કેના માટે નિપજવ્યુ છે? કયાય પણ દોષ ન લાગે તેની સાવધાની રાખે છે યાચવા જાય છે, છતાં કગાળ નથી શુદ્ધ, નિર્દોષ, આહાર-પાણી મળે તો જ લ્યે છે ઘરડા માટે, માદા માટે, કે સુવાવડી સ્ત્રી માટે કર્યું હોય, તો તેના વાપર્યા પહેલાં ન લે જેમ ભારડ પક્ષી અપ્રમત્તપણે વિચરે છે, તે પ્રમાણે સાધુના દરેક કાર્યમા સાવધાની હોય છે.

આણતા, બેસતા, ખાતા, પીતાં, સૂતા જાગૃતિ વતી રહી છે, એવા મુનિઓને પાપક્રમ બધાતા નથી જાણવા જાય ત્યાં જાણ ન મળે તો એમ માને, કે માસ અતશય કમનો ઉદય થયો છે, પણ દ્રેષ કરવો કલ્પતો નથી કોપને હડસેલો કે ત્યારે શિક્ષા દેવાય કે સયમ એટલે માગી ખાવાનો રસ્તો નથી. બિખારી આંખે જીલો હોય, કલાક સુખી કરજતો હોય, છતાં પણ તેના તરફ લક્ષ ન કરે અને મુનિ આવે ત્યાં પધારો મહારાજ,' એમ કેમ થાય છે? મુનિ રૂપઆપ આવે છે બહારથી શઠો પાઠે નહિ, કે સૂજતા અને ! કે જઈ નજર નાખે, કે અસૂજતી ઠાઈ ચીજ તો નથીને પછી ઢાતારના ભાવ જુઓ. બે જણા જમવા બેઠા હોય, એમાં એક વહોરવા માટે આમત્રણ કરે અને બીજો ન કરે તો મુનિએ હેવું કલ્પે નહિ પણ બન્ને બ્યારે કહે, ત્યારે જ દેવાય વગી ઠાઠમ આરોગી આદિ સચેત કે મિશ્ર આહાર-પાણી દેવાં કલ્પતા નથી.

સાધુ સચેતના ત્યાગી અને અચેતના લોગી હોય સયમમા હોય ન જાણે તે જુઓ છે જાણ મળે તો મઠ ન કરે અને જાણ ન મળે તો દ્રેષ ન કરે. ઘણું મળ્યું હોય તેનો સત્ક શાખી શકાય નહિ. ઠેરી કે પ્રવાહી ઠાઈ ચીજ રાતવાસી શાખી શકાય નહિ. કારણ કે મુનિ પરિશ્રદ્ધમા રાચતા નથી. મળે તો સયમની વૃદ્ધિ અને ન મળે તો તપની વૃદ્ધિ છે વહોરાવતા આશિય પણ ન આપે, કે ના પાઠ તેને થાય પણ ન આપે. અગત્ય કુટુંબમાં વહોરવા જાય જેને લેન ધમનુ જ્ઞાન નથી તેવા કુટુંબમાં પરિશ્રદ્ધ પવાને સજવ રહે, દેખતા જ કહે કે ચાહવા જાય. અથવા તો આકરા

શબ્દો સભળાવે શબ્દના પ્રહાર કરે, તાડન કરે, લાખા હાથ કરી, ગાલમા આંગળા ભરાવી, શબ્દો સભળાવે, છતાં મુનિ તેના પ્રત્યે દ્વેષ ન કરે, એ તો એમ જ સમજે કે અજ્ઞાની જીવો તો આવા જ હોય હું સમજણો છું, મને સત્ય રસ્તો સમજાઈ ગયો છે, ક્ષમાથી આત્માનુ કલ્યાણ થાય છે, તેમા શ્રેય છે, એ મુનિ સારી રીતે સમજે છે

કોઈ માણસની પેઢી બેસી જતા, લાખોની ખોટ આવે, તો કેટલું આર્તધ્યાન થાય ? પણ આતો સહેજે અપરિચ્છેદી થવાણુ એમ ધ્યાન કરે તો કેવું જેઓ પ્રભુના પથે પડ્યા છે, તેઓએ રત્નોના આવાસો, હેમ, હીંડોળાં અને રાજરમણીઓ છોડી છે, તે મરજીથી છોડી છે સયમને માર્ગે, આત્મ કલ્યાણ માટે, વિચરનારા પરિસહ આવે ત્યારે જરા પણ આકુળવ્યાકુળ થતા નથી ગમે તેવા ઉપસર્ગ આવે, છતાં પણ લેવાઈ જતા નથી દીક્ષા પ્રત્યે અણુગમો લાગતો નથી.

“દેવલોક સમી દીક્ષા, લાગે મીઠી મહર્ષિને,
સંયમ શક્તિહિણને, મહા નરક સદૃશ.”

કેટલાક કહે છે, કે અશક્તિમાન થાય ત્યારે સાધુ થઈ જાય છે પણ જૈનનો સાધુ અશક્તિમાન થઈ શકતો નથી કારણ છે, તે પૂર્વના સસ્મરણોને યાદ કરે છે જેને સયમનો રસ નથી, તેને પરિસહ આવતા ‘મારુ શુ થશે’ એમ થઈ જાય છે પણ જે સયમમા સ્થિર છે તે તો જાણે છે, કે આ માર્ગે જ કર્મ ખપાવવાનો છે જઘન્ય બે હજાર કોડ સાધુ, ઉત્કૃષ્ટા નવ હજાર કોડ સાધુ સાધ્વી, આજ માર્ગે

વિચાર્યાં છે, વિચારી રહેલ છે હું શું નવો માગ પાછો છું !
તેઓ કેટલું સહન કરી ગયા તો હું સહન કેમ ન કરી
શકું ? સસારમા જીવ, ધનાઢ્ય શેઠની નોકરી કરતા કેટલું
સહન કરે છે !

પૈસા માટે મા બાપ, કુટુંબ અને પરજોડી સીને ઊઠીને
દરિયાપાર જવા તૈયાર થાય છે ટાઢ હોય, તઢકો હોય પણ
નોકરીનો સમય થાય એટલે જરૂં જ પડે છુટકો જ નહિ.
અરે ભૂખનું કુખ પણ સહન કરે છે પૈસો તો પુષ્પ હોય
તો જ મળવાનો કે ટકવાનો છે, છતાં આટલું સહન કરે
છે તો મુનિઓ શાશ્વતી મોક્ષરૂપી લક્ષ્મી પ્રાપ્ત કરવા કેમ
સહન ન કરે !

મહારાષ્ટ્રમાં સત્ત સુકારામ નામે શક્ત પુરુષ થઈ
ગયા છે તેઓ એક વખત ચેરડીનો ભારે લઈને આત્મા
આવે છે રસ્તામા ઇકરાઓ મળે છે એક એક સાંઠો
આપતા આવે છે બેર આવે છે ત્યારે શક્ત એક જ સાંઠો
હાથમા રહે છે તેની સ્ત્રી બારીમાથી આ બધું બોઈ રહી છે
જેવા બેર આવ્યા કે સ્ત્રીએ ન કહેવાના શબ્દો કીધા આ
તમે શું કરી રહ્યા છો આજ્ઞલ છે કે નહિ ? સુકારામ કહે
છે 'જેના ભાગ્યનું જે હોય તે લઈ લાય' ન માજે તોય
આપણું બોઈએ ત્યારે મેં તો માગ્યું ત્યારે આપ્યું છે' 'આ
એક સાંઠો લાગ્યો છું સીના હાથમા સાંઠો આપ્યો સીને
એકદમ ગુસ્સો થયો. ચેરડીનો સાંઠો સુકારામના બરડા ઉપર
લગાવી દીધો. કીધનો પારો એટલો બધો બધી ગયો હતો,
કે બરડામા મારતા સાંઠાના બે કટકા થઈ ગયા છતાં સુકા

રામે આખ લાલ ન કરી, પણ બોલવા લાગ્યા, કે મને ખબર જ હતી તમે પતિવ્રતા સ્ત્રી છો, એટલે મને મૂકીને ખાઓ જ નહિ એટલે તમે આ શેરડીના સાઠાના બે ભાગ કર્યા આવા સત પુરુષ તુકારામ હતા.

તે જ ગામમા શિવાભાઈ કરીને કંસારા આ સત પુરુષના પ્રતિપક્ષી હતા તુકારામ પ્રત્યે ગમે તેવું બોલે છે, છતાં તુકારામ ક્યારેય પણ તેમના પ્રત્યે દ્વેષ કરતા નથી એક વખત કોઈ બ્રાહ્મણ પોતાની પુત્રીના લગ્ન કરવા માટે, કરિયાવરમા કંઈ આપવું પડે, તે માટે સંત તુકારામ પાસે આવ્યો. ફાળામા કંઈક આપવા તુકારામને વિનતી કરી તુકારામ કહે. ‘ભાઈ! પ્રથમ શિવાભાઈ કંસારા પાસે જ પ્રથમ તેની પાસેથી ફાળામા નોંધાવી આવો, પછી અમે ફાળો પૂરો કરી દઈશું. સત તુકારામના માણસો સાથે પેલો બ્રાહ્મણ શિવાભાઈ કંસારાને ત્યાં ગયો પ્રતિપક્ષીના માણસોને જોતાં વેત જ શિવાભાઈ કંસારાનો ગુસ્સો આસમાને ચડ્યો. જેમતેમ બોલવા લાગ્યો તુકારામના માણસો કહેવા લાગ્યા ‘ભાઈ, અત્યારે બહુ ટાઈમ નથી, જે નોંધાવવું હોય તે ટીપમા નોંધાવી દો, અમે લઈને જ જવાના છીએ, નહિ આપો ત્યાં સુધી અહીં બેસીશું કંસારાએ બોલ્યું, કે આ લોકો લીધા વગર છોડે તેમ નથી એટલે એક તાબાનો ઢબુ આવ્યો.

બ્રાહ્મણ તો વિચાર કરવા લાગ્યો આ ઢબુથી શરૂઆત થઈ, તો મારી પુત્રીના લગ્ન કેમ ઉકેલી શકાશે ! એ તો ઢબુ લઈને સત તુકારામ પાસે આવ્યો તુકારામે બોલ્યું,

ઠાઈ હરકત નહિ, બ્રાહ્મણ પાસેથી હળુ લઈ સગડીમાં નાખ્યો, જહાર ઠાક્યો, ત્યાં સુવણનો સિંહો ઘઈ ગયો. બ્રાહ્મણને વિશ્વાસ બેઠો કે હવે કામ પતી જશે બ્રાહ્મણ તો તુકારામને પજે લાગી આવતો થયો. આ વાત, શિવાબાઈ કસારાને ક્યોપકણ પહોંચી, કે તાંબાનો હળુ તુકારામ સોનાનો કરી દીધો. નક્કી તેમની પાસે પારસમણિ હોવો જોઈએ તેને ઝાળો ભાડનાર હવે તેમનો ભકત બની ગયો. અથવા આશા માણસને કેવા નમ્ર બનાવે છે ! એ તો તુકારામના પત્રમા પડ્યો. દુશ્મન છીડી સેવા કરવા તૈયાર થઈ ગયો. તુકારામના ઘરમાં આરેકોર નજર કરે છે પણ ક્યાંય પારસમણિ હાથ લાગતો નથી.

એક દિવસ તુકારામને પૂછે છે “આપની પાસે પારસમણિ છે ?” એ આપેલા હળુનું સોનું બતાવી, આપે બ્રાહ્મણને આશુ હાથ, તો એવા પારસમણિના દશન તો કરાવે ? તુકારામ કહેવા લાગ્યા ‘બાઈ ! પારસ તો આત્મા છે આત્મામા જોટલો અકમાથી ભાવ કેળવાય, તેટલા પ્રમાણમા લખિયો. ચરણમા નમે છે માટે ઈશ્વરનું ભજન કરે. માથાને માથે. અહરની પ્રકૃતિને ટાળે. સમભાવ કેળવતાં રીજે, તો આ લખિય હાથવેતમાં જ છે

મુનિઓના મોહાના શુભા, પરસેવામા પણ લખિય હાથ છે તે વાક્યા જતા હોય અને હવા સ્પર્શે ત્યાં મરકી આદિ રાજો મટી જાય. મુશી કહેવાનો એ છે, કે જે અહરના શત્રુનો વિજેતા બને છે તે જ ખરો વિજેતા છે શિવાબાઈનો હૃદય પહોંચે ઘઈ ગયો તે શત્રુ મટી મિત્ર બની ગયો.

તુકારામની સ્ત્રીને પણ આટલી હદે ક્ષમા જોઈ, પશ્ચાતાપ થયે।
જેના જીવનમાં સહનશીલતા છે, તે ગમે તેવા ક્રોધના નિમિત્તો
મળતા, પણ લેવાઈ જતા નથી ક્ષમા ગુણ ધારણ કરવાથી
ખીજા બધા ગુણો એની મેળે ચાલ્યા આવશે હૃદયમાં
ક્રોમળતા લાવે। ક્રોધની સામે અઘડવું નથી, એવો સંકલ્પ
તો કરો ।

ભાઈ ભાઈ વચ્ચે મનિયારા વહે ચવામાં, ‘તારે જોઈએ, એ
મારે ન જોઈએ,’ એમ સમભાવમાં વર્તે, તો મનિયારે વહે-
ચવા કોટે ન ચડવું પડે આજે તો, જગતમાં મનિયારા
વહેચવા માટે કેવા વિનાશ સર્જાય છે ! તે મુખર્ધમાં બનેલા
એક ખરા પ્રસંગ ઉપરથી સમજાશે, કે કંઈ કોટિએ દેવનાં
પરિણામો પરિણમે છે ।

એક પિતાના, એક માતાના, એક વડની બે વડવાઈ,
એક કોઠામાં આજોડેલા, એક લોહીની સગાઈ,
ખૂંદેલા એકજ જોળે, સૂતેલા એક હીંચોળે,

સગી એક મા ના જલુયા બે ભાઈ. ૧

માતા માને બે આંખનાં રતન, બાપ માને બે હાથ,
લોક માને કે રામ-લક્ષ્મણની, જોડલી સાથેસાથ,
એક પ ખીની બે પાખો, લોકોની ઠારતી આખો,

બધુઓ એક ખીજાની બાંય. ૨

એકજ જાતનાં કપડાં પહેરે, ને એક થાળીમાં ખાય,
એકની ચોપડી બીજે વાચે, બેય એક નિશાળે ભાય,
રમવા બે લેગા જાતા, નાનેથી મોટા થાતા,

નહોતી ભાઈ ભાઈ વચ્ચે જુદાઈ. ૩

સંપત્તે સુખમાં કાળ જતાં, ત્યાં ઘરમાં આવી બે બાઈ,
નાનીને મોટી વહુઓ કહેવાતી, એણે માંડી ચતુરાઈ,
દેરાણી દેર નચાવે, જેઠાણી જેઠ રીઝાવે,

સ્વામીને વેલની જેમ વીંટોળે ૪

ધીમે ધીમે છે ભાઈઓ વચ્ચે રાજુ થઈ વસીફાઈ
 ઘર ઠામે ને ઘર જાવરે જીવ્વી ઠરે સરસાઈ
 વાણીનો વિતથ મૂળી, છલેથી જામૃત મૂળી
 નાની વાતમા લય ખીલ્ય ૫

એ પ્રેમદાઓએ પોતપ્રકારથી ને પાત્રુ કોઈ નવાઈ
 રાજુ કોઈને લલના મઠે એક મેલી એક રાઈ
 કંઈ અને તીખી વાણી કાઢે લાજા રામકા તાણી
 પાડોરી એવા લય લવાઈ ૧

એક જાણી દિવસ કોપી, ને હાકુ પકડુ તરિ કાઈ
 લાકડી ઉઠીને માથાં ફરયા નીકળ્યા રાતાં કોઈ
 માણીના કુણ જૂથા એ જોજાના જૂદનારાએ,
 જોજાની યાદ ખરેખર જોઈ ૭

જાણના કંઠકા પાથમાં લીધા રીત જનીને હાસ,
 સંજની ભિલા પિતાઈ મામે જન્ને પુરાની પાસ
 તોય ન માને કપુતો માથે જેતા કાળના ફૂટે,
 પિતાએ તાજ્યા ઉતા નિશાસ. ૮

એમ સંસારે થતુ આવતુ તેમ આ સંસારે જાય
 જન્ને ભાઈન જુદા થવાની હલમા લાગી લાય
 વહે માયાં રાજરખિલા, હી કરાને જાણ ફૂટેલા
 ઉવે ભાઈ ભાઈમાં જાતર જળાય. ૯

ભરોં કુકુળ મેલીને વહેરોં એકલ છવન તાપ
 ભાઈ ભાઈથી દૂર પડતાં મનથી આપે ભાપ
 દરયા આ ધરનાં પાપ કરતા જનુ વસેપાત
 જળાચ્યાં રેશમાં માને જાય ૧

તન જુદાં ને જાન જુદાં એના મન જળ જુદાં જાય
 કોઈ કોઈનું મેલુ તરિ જેતા જાતકાં છવન લય
 ન કાપની યાયા સામે એવા મે ભાઈની વાંસિ
 માનવો પાંસી કરતા લય ૧૧

બુદ્ધ થતા એક ભાઈના ભાગ્યે, કીધું ઝાઝું જોર,
લક્ષ્મી વરી ને બુદ્ધિ ફરી, ત્યાં પૈસાનો આવ્યો તોર,
ભૂલ્યો એ ભાઈ વિસામો, ભૂલ્યો માખાપનાં નામો,
એતો એની નારીમાં ઘેલો થાય ૧૨

ગરીબ ભાઈને ઘેર દારિદ્ર, આવ્યું અપરંપાર,
સાત દિવસથી અન્નનાં સાંસાં, ભૂખ પાડે પોકાર,
ધનિકો મદમા રાતા, નથી કાંઈ ખખર લેતાં,
હવે કેમ દિવસો કાઢયા જાય ? ૧૩

બાકી હતું તે આવી બીમારી, ને તાવે પડ્યો બેભાન,
ડોક્ટર બોલ્યા બાઈ તમોને, આજે ભારે નુકશાન,
છાંટો જો દૂધનો આજે, નહિ એના પેટમાં જામે,
તમારા સ્વામીનાં જાશે પ્રાણ. ૧૪

માન સ્વમાન ભૂલી દેરાણી, જેઠને ઘેર જાય,
જેઠાણી પાસે દૂધની માગણી કરવા તૈયાર થાય,
આવી ભીખ માગવા આટો, દેજો જરા દૂધનો છાંટો,
તમારા દિયરની સ્થિતિ ઘવાઈ. ૧૫

વેંત નમે એને હાથ નમનારી, એવી હિંદની સ્ત્રી હરકોઈ,
એક વખતની બાજનારી, હવે ગળે બાજીને રોઈ,
ભલે ખહેન ભલે આવી, ઘરમાથી તાંબડી લાવી
લોટો દૂધ દીધું નીચું જોઈ ૧૬

પણ જીવતા-મૂવા ભાઈની, જેને નોતી, કાંઈ જરૂર,
દૂધનો લોટો નજરે ચડતાં, ભાઈ બન્યો નિષ્કુર,
કાઠી ધિક્કારની વાણી, મળે નહિ દૂધ કે પાણી,
રહેજો મારી કૂર દ્રષ્ટિથી દૂર ૧૭

અપશુકનથી આંખો ફરકીને, મારી લોટાને લાત,
ભાઈ ભાઈનું દૂધ ઢોળે, ત્યાં કોણ કરે પંચાત,
લાગી એતો લાત પુણ્યને, એનું ચિત્ત થયું શુન્ય ને,
કર્મનો ઉદય આકરો થાય ૧૮

ઠોની લફમી ઠોણુ ફૂધ ને, ઠોણુ ઠદે અભિમાન
 વેરવેરને ઈર્ષાના પાપે, જાણુમાં લાગી લાય
 માનવના પુણ્ય મૂલ્યા પાપના પદા ફૂલ્યા,
 સુખધર્મા ધોર મર્યાદા ઉત્પાત ૧૬

ખાટુ લોભને ખડતી ધરણી ધૂલે ને આમ કુ ઠાય
 મુખધ સહેરમાં એમિલ માસે ધોર ધડાકા આય
 લાભોના માલ જોવાયા છવો કંઈ નાના મોટા,
 ધકીકમા લતા ન લતા આય ૨

ઠાજ તૂટયા જાણ્યા તૂટયા પડી દીવાલોમાં દાદ
 પથ્થર મેદલની જેમ ઠાઈ બસો વણીધો દાદ
 અચકર આમ ફેલાતા બબરો સુતા ચાતા,
 જાણી ત્યા તે રાખના હમલા આય ૨૧

ઠોઈ ઘસા ધરનાર વમરના, ઠોઈની રૈણ બધ
 ઠોઈ સીમતિબ્દી માલને મૂકી જતા મેલાલી મર્ધ
 લતા જે આજ અમીરો, ઘસા તે ઠાલ ફીરો,
 પાસે નહિ પાઈ ખાવાને રહી ૨૨

ઠોઈ માતાનો લાલકવાયો, ઠોઈ જાળ માતાને તાવ
 ઠોઈ સ્વામીની છવનસાથી ઠોઈ સતીનો નાથ
 અકાલે ઠાળ સિંધાબ્યા, જોવાયા કાથ ના બ્યા,
 ધેર ધેર અધો ઠાળો કંઠનાદ ૨૩

ઠીમત આધનું ધર પદ્મ ને સરીર ઉત્પન્ન બધ,
 બીજા ધેરથી બીજા જાઈની, બીડી એમજ ઠાય
 પદયા બેઠે જકઠી પાસે અમેતન એકલા આસે
 ફૂટેલા માથા બેઠે અજ્ઞાના ૨૪

મથના રેલો માથામાયી, લોલીની નીકળી ધાર
 ચોક્કમા વહેતી એક ઘઈ ત્યા મળ્યો પાલયા પોકાર
 આજર ત્યા આજ ઉપાદી બન્ને વીર દણ્ડી મીલાપી,
 સામે પર્વોક્કમા પ્રવાણ આય ૨૫

ધાયલ દેહે ફટેલ કર્મે, દુષ્ટેલ જીવન સાથ
 દેરાણી જેઠાણી બન્ને પહોંચી, શ્રવણુર તણે નિવાસ,
 એક થઈને પાયે લાગી, ક્ષમા ને સેવા માગી,
 નહોતો ચૂડી ચાંદસો કેઈની પામ, ૨૧

આવી રીતે જો ભાઈને બહેનો, કુસંપમાં પડી જાય,
 ધન, આખર ને દેહ ગુમાવી, થઈ જાય બેહાલ,
 સદગુરુ માયુ' બાંખે, કર્મ કોઈનું ન માંખે,
 રહો સહુ સંપ સંપી સુખદાઈ ૨૭

[સને ૧૯૪૪ ની ૧૪મી એપ્રિલ શુક્રવારે બપોર પછી
 ૪-૧૦ મુબઈની ગોદીમાં દારૂગોળાથી ભરેલી સ્ટીમરમા
 અચાનક આગ લાગતાં જે હોનારત સર્જાએલી હતી તેમા
 બનેલી આ સત્ય ઘટના છે કુટુંબ-કલેશ કયા સુધીનું હું બદ
 પરિણામ લાવે છે, તેનું આખેડૂં બ ચિત્ર આ કાવ્ય મા
 આલેખાયું છે]

કુસપના કેવા પરિણામ આવે છે, તે આ ઉપરથી
 સમજાશે જે ભાઈને મિત્ર કરી શકતો નથી તે દુનિયાને મિત્ર
 કેવી રીતે કરશે! 'મિત્તીમે સવ્વ ભૂણસુ' બોલવા માત્રથી કાંઈ
 વળતું નથી, સાધુને સહનશીલતા કેળવવાની હોય છે પરિસહ
 આવે તે સમલાવે સહન કરે છે, પણ કષાયથી સામનો કરતા
 નથી વળી પણ શુ કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે

આધ્યાન ૮૪ સુ

સ ૨૦૨૦ આસો સુદિ ૧૦ ગુરુવાર, તા. ૧૫-૧૦-૧૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ પ્રભુજે સિદ્ધાંત પ્રજ્ઞા ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રનાં ૧૬મા અધ્યયનમાં મુખ્યપુત્રનેા અધિકાર ચાલી રહ્યો છે

તાલના તરજના ચેક વદ વચ પરીસદા ।

વુલ્લ મિલ્લાપરિયા જાયના વ મદામયા ॥૩૨॥

માતા પિતા મુખ્યપુત્રને સયમ માગની મુરઠેલીઓ સમજાવી રહ્યા છે એ મુરઠેલીઓને વટાવવી સહેલી નથી જેમ કબૂતર ચણ ચણીને છીડી જાય છે, પાંખમાં કાંઈ ભરાવી રાખતુ નથી, તેવી રીતે મુનિ કાંઈ પણ સમજવૃત્તિથી પાસે રાખી શકે નહિ. મમત્વી હોય તે જ અથવા તે મળશે કે નહિ મને એવો જેને વિશ્વાસ નથી તે સમજ કરે મુનિ લેશ માત્ર પણ સમજ ન કરે. કેટલાક અમદાગ્રી હોવો માને કે મળશે નહિ તેથી તેલ, જોળ, ધી, સાકર આદિ રાખે છે પણ શાતપુત્રના વચનમાં જે ટલિ રહ્યા છે તે કહી પણ સમજને ધમજતા નથી. સમજવૃત્તિને ગૃહસ્થવૃત્તિ છે જે સમજ રાખે છે તે સ્વાધુ નથી—પરિવર્જિત નથી.

સયમ લોધા છે તેને તો આ દેહ ઉપર પણ મમત્વબુદ્ધિ હોય નહિ પરિચ્છે જ મૂચ્છો છે દેહ જાન પાન, વસ્ત્ર કબજ પાવપુચ્છણ, પાટશા રત્નોદરણ કે ઉપામયસ્થળ કોઈપણ વસ્તુ ઉપર મુનિ મૂચ્છિત બને નહી

જેણે આખો સ સાર સ્વેચ્છાએ છોડયો છે, પછી આ મામુલી ચીજ ઉપર મૂર્છા શાને? જે સચ્ચ કહે છે, તે ચ સારમા ઊડો ઊતરતો જાય છે સચ્ચ એ મુનિઓ માટે સર્વથા ત્યાગવા યોગ્ય હોય છે તે રાખે નહિ કે રખાવે પણ નહિ કોઈ ગૃહસ્થ પાસે બે હજાર જમા રખાવ્યા હોય તો ભણવા કામ લાગશે, એવું મુનિ કલ્પે નહિ સાધુના નામના બેકમા કદી ખાતા હોતા હશે? તો પછી સમારીમા ને સાધુમા ફેર કયા પડ્યો?

મુનિ કોઈ પણ વસ્તુ મૂલ્ય આપીને લેતો નથી ભગવાને સાધુને સ્વતંત્ર બનાવ્યા છે મૂડ મૂડાવવા માટે બે દોકડા હજમને દેવા પડે તેટલા પૂરતો પણ સાધુ કોઈનો આશિયાળો નથી કારણ કે હાથેથી લોચ કરવાનો હોગ છે કેશનો લોચ બહુ જ દારુણ, એવો લોચ હાથેથી કરવાનો હોય છે ‘પગશે ત્યા સુધી પાળીશુ, પછી આ ચાલ્યા સ સારમા’ એવો આ માર્ગ નથી સાધુને બોલે ઉપાડવા મજૂરની પણ જરૂર રહેતી નથી કારણ કે સાધુથી ઉપડે તેટલું જ રાખવાની આજ્ઞા છે ત્રણ બેડ કપડાથી વધુ રખાય નહી પાત્ર પણ અમુક જ વસ્ત્ર, પાત્ર, કળલાદિ જરૂર પૂરતું જ રખાય છે અને તે બંને ઉપાડે છે

વિહાર કરવામા પણ કોઈનો આશ્રય સાધુ સ્વીકારે નહિ ‘આવશે તો બેગ મળશે, ગામડામા કોણ આવો છો!’ એમ અગાઉથી ગૃહસ્થને તૈયાર કરે તે સાધુ શિથિલાચારી છે, પણ જે સમર્થ છે, તેવા સાધુ ગૃહસ્થનો પરિચય કે આજ્ઞા રાખતા નથી સાધુ તો ટાઢા ટુકડા ખાય અને આકાશે

જીવ્યા બંધ આનંદ આનંદ વતતો હોય છે આવા મુનિ સમઢવૃત્તિને ઇચ્છતા નથી. તમે અમણોપાસક કહેવાઓને? તો પછી તમને સમઢ રાખવો કહ્યો? પરિમઢ એ મહા પાપનુ કારણ છે મહામૃચ્છા એ મહાપરિમઢ છે આલકોને ભગવાને અલ્પારથી અને અલ્પપરિમઢી કહ્યા છે

કોઈ એક ગામમાં આલજ નામનો વણિક પુત્ર રહે છે કસારાની ડુકાનમાં નોકરી કરી માડ પેન બરે છે પણ એની મુખમુદ્રા બેતા એમ જાય કે, આવો ભાગ્યશાળી પુરુષ અને એનું નસીબ આવું? કોઈક બ્યોતિષી પણ કહેતા કે આલજ ભાઈ તમે બહુ ભાગ્યશાળી છે પણ નસીબ આવું પાંદડું છે તે ખસી જાય તો તમારે ત્યાં લક્ષ્મીની રેલમછેલ ઘઈ જાય એ વખતે આ વણિક બોલતો કે ભાઈ! શા માટે મારી મરકરી કરે છે?

એક વખત આલડ આવક મુનિનો બોધ સંભળી રહ્યા છે વ્યાખ્યાનમાં પરિમઢની વાત આવે છે પરિમઢ એ પાપનુ મૂળ છે એણે તો આત્માને પરેશાન કરી નાખ્યો છે આ બહુ આલડ આવક સાંભળે છે આલડની સ્થિતિ મોળી છે મનૂરી કરીને પેન બરે છે તેને વિચાર ક્યો કે મારી પાસે મિલકત તો છે નહિ, શા માટે ખોટી આશામાં લટકવું? એમ વિચારી તે પ્રતિજ્ઞા કરવા લાગ્યો ક્યો પણ ગુરુ બ્યોતિષશાસ્ત્રના બાણકાર હતા. એની હસ્ત રેખા બેઈ લીધી છે એટલે પૂછે છે કે ભાઈ! કેટલી છૂટ રાખવી છે?

ગુરુમહાશય! પરિમઢ પરિમાણ મતમાં પાવ સોના મહોરથી વધારે ધન ન રાખવું એવા નિયમ આપો સલાએ

આશ્ચર્ય સહિત હાસ્ય વેચ્યું । જેને ખાવાના ફાંફાં છે, ફૂટી બદામની મૂડી મળે તેમ નથી, એનેય પાચ સોનામહોરનેા મોહ । એક મશ્કરો બોલ્યો “ભાઈ ! આટલાથી તારે નહિ ચાલે” ગુરુદેવ શાન્ત સ્વરે બોલ્યા પુરુષના નસીબ આડું પાદડું હોય છે ક્યારે ભાગ્ય ખુલ્લી જાય તેની શું ખબર પડે ? માટે વિચારીને વ્રત લેવું કે જેથી ભગ કરવાનેા પ્રસંગ ઉપસ્થિત ન થાય આભડ વધવા લાગ્યો દશ, વીશ, પચાસ, સો, હજાર, લાખ ગુરુ બોલ્યા, ભાઈ ! એટલાથી પણ તારે નહિ ચાલે, કારણ કે ગુરુએ રેખા જોઈ હતી, માટે તેઓપ્રતિજ્ઞા દેતા અચકાતા હતા છેવટે આભડે પ્રતિજ્ઞા લીધી કે પ્રભુ ! ત્રણ લાખથી વધુ મારે ન કલે વધુ થશે તો હું ધર્માંદાના કાર્યમા વાપરી નાખીશ બધા મશ્કરી કરવા લાગ્યા આવું વ્રત તો સાડું

નિયમ વસ્તુ બહુ સારી છે આજે સાઠ વર્ષ થઈ ગયા હોય, છતાં બાધા લેતા શરમ અનુભવે છે પણ શરમ રાખવી ન જોઈએ પ્રતિજ્ઞા લેવાથી પાપના બોજનું નિયંત્રણ થાય છે જેને પ્રતિજ્ઞા નથી, પછી ભલે તે કામ કરતો ન હોય, છતાં પાપ ચાલ્યું આવે છે, કારણ કે, આશ્રવના દ્વારા ખુલ્લા છે ઓછામા ઓછી પ્રતિજ્ઞા, એક શ્વાસોશ્વાસ સુધીની અને વધુમા વધુ પ્રતિજ્ઞા, જવજવ સુધીની લઈ શકાય છે જેવી પેતાની શક્તિ હોય, તે પ્રમાણેની પ્રતિજ્ઞા લઈ શકાય છે

આભડ ત્યાંથી ચાલ્યો જાય છે કેટલાક વખત પછી એક વખત ભરવાડ બકરીના ટોળા સહિત સામે મળે છે

તેમા એક બકરીની ઠોકે મણિ બાંધેલા બુખે ૨૭૬ ભસ્વા ને આ મણિની કિંમત નથી. આભડને બાણુ ચંપ કે, આ બકરીને ઠોકે બાંધેલ મણિ હોય તો મિતનો છે. બરવાડ પાસેથી ચોગ્ય દામ આપી બકરી ખરીદી લીધી તેની ઠોકેથી મણિ છોડી સરાણે ચડાવી તેજથી બનાવ્યો. તે વખતે પાંચમા રાત્રિ સિદ્ધરાજના રાજમુગુટમાં જવા માટે મણિની જરૂર પડી. તેવો મણિ આભડ પાસે હતો. આભડ ત્યાં પહોંચી ગયો અને તેનો મણિ રાજાએ એક લાખ સોનામહોરમાં ખરીદી લીધો. ક્યારે બાબુ ખુશી બાંધે છે તેની ખબર પડતી નથી. ક્યારે બાબુરવિ તેજ કરે છે ત્યારે બિખારી પણ શ્રીમત બની બાંધે છે.

આજનો સેડીઓ ગાલનો વેડીઓ નોકર ૨૭૬ મેક થઈ બાંધે છે
 કિલ્લે મુલક એમ કાઠા જાવનીમાં કાળે કરીને સૌ કાંઈ છે,
 હો માનવી ! જીવનના રસો પલટાય છે

આભડ આવક મજૂરમાંથી લખપતિ બની ગયો. પછી તે વેપાર કરવા લાગ્યો. એટલે લાખમાંથી વધુ લાખ સુધી પહોંચી ગયો. તે ઉપરની કમાણી થવા માંડી તેનો ધરમાલો ચૂક કરી લીધો. વાપરવા છતાં મનને જરાપણ અભિમાન નથી. સ્થાન મળ્યા પછી એક કાર ન થયો અને ધન મળ્યા પછી મદ ન થયો. એ વાત સહેલી નથી. અભિમાનમાં અવાય નહિ, તેને જ માન મળે અને પણ આભડ આવકે જરીખર્ચ એક છે. તે તો પૈસાને કાચનો ઝેલ સમજે છે. અપાય તેટલું આપી દે છે. 'તન છૂટે ધન કોન કામ કો ?' આશ્વા ત્યારે સાચો કર્મ ન હતું જ્યો ત્યારે કર્મ લઈ જવના નથી તો પછી કૃપણ શા માટે કહેવરાવો છો ?

આલડ શ્રાવક ધર્મના કાર્યમાં ખૂબ ધન વાપરે છે અને નગર શ્રેણીનું પદ પામે છે કહેવાનો મુદ્દો એ છે, કે પરિશ્રદ્ધ ક્યારે વધશે તેની ખબર નથી, માટે અગાઉથી મર્યાદા બાધવી જોઈએ જે મર્યાદા બાધે છે તેનામા સતોષ-ગુણ પ્રગટે છે અને જે અમર્યાદિત છે તેને તો જેમ લાલ મળે તેમ લોલ વધે છે, તૃણા વધે છે નમિરાજર્પિ કહે છે, કે દરેક ગામ, ગરાસ. પૂર, પાટણ, પૃથ્વીમા જેટલા ચોવીસ પ્રકારના ધાન્ય સોનુ, રૂપુ, હીરા માણેક, આદિ રત્નો અને પશુવર્ગ-ગાય, ભેસ, ઘોડા, હાથી-આખુ લોક ભરીને એક માણસને આપવામા આવે, છતા તેનો તૃણાનો ખાડો પૂરાતો નથી એવું જાણી, હે મુનિઓ તપને આચરો

એક મુનિ મહારાજ બહુ સારા વ્યાખ્યાતા હતા. વ્યાખ્યાન કરતાપચમહાનતોમા પ્રથમ વ્રત અહિં સા ઉપર બહુ સારૂ ખોલતા હતા સત્ય ઉપર પણ સરસ વ્યાખ્યાન આપ્યું. તેમ જ અદત્ત અને બ્રહ્મચર્ય ઉપર પણ સચોટ વ્યાખ્યાન આપ્યું અને જ્યાં પરિશ્રદ્ધની વાત આવી, ત્યાં વ્યાખ્યાન કરવામા સહેજ સકેય અનુભવવા લાગ્યા એક ચતુર સાલજનાર પારખી ગયો કે મુનિશ્રી પરિશ્રદ્ધ ઉપર વ્યાખ્યાન બહુ સચોટપણે કરી શકતા નથી, કાંઈક અચકાય છે

મહારાજની શૈલી વેધક છે સામાના દિલને હચમચાવી નાખે એવી વાણી છે, પણ પરિશ્રદ્ધની વાત આવતા મોળા કેમ પડી જાય છે ? એક વખત મહારાજ ઠંડીલ જવા બહાર જાય છે શ્રાવક ઉપાશ્રયમા જઈ મહારાજની ઝોળી જોઈ, અદર કપડામા વીટાળેલી એક સોનામહોર લાળી ચતુર

આવક સમજી ગયો કે, ન્યા સુધી આ સોનામહોર છે, ત્યા સુધી મુનિશી પરિમહનું જ્ઞાનજેવું થવું જોઈએ તેવું કરી શકાયે નહિ, કારણ કે આચરણમાં હોય તે જો ઉપદેશમાં આવે તો જ તેનો પ્રભાવ કોઈ જોઈ પડે છે

મહારાજને આ સોનામહોર નડતરરૂપ છે આવકે તે સોનામહોર લઈ લીધી અને પોતાના ગજવામાં મૂકી લીધી. મુનિ બહારથી આવ્યા પડિલેલણ કરવા મડયા ઝોળી તપા સતાં માણમ પડ્યું કે સોનામહોર નથી ઠીક થયું, કોઈકે મને જાણ થો છે મને નડતરરૂપ હતી તે રહેજે છૂટી ગઈ સાધુથી તો કહેવાય નહિ કે કોણે મારી સોનામહોર લીધી છે ? જો કહે તો આવકો કાન પકડેને ? સાધુ પાસે તમ નોતેના મોકલા જાવો તો શું કહે ?

ટિઠિટ, કવર, પતાં આદિ સાધુથી કાંઈ પણ ન રખાય કારણ કે જો પણ ચલણી નાણું છે કથન અને કામિનીના ત્યાગીને વળી આ ડખલ શી ? કેટલાક માગ જૂલેલાઓને સાજ પડે ત્યાં નપાલનો ઘેલો ભરાય વ્યવસ્થા માટે માણસ રાખવો પડે આવી ભાંજખમા પગવાની સાધુને શી જરૂર છે ? જોને કયા પેઢી ચલાવવી છે ? કથન કરવા આવજો' જોવો કાગળ પણ સાધુથી લખાવ નહિ જો તો સ્વ સ્વરૂપમાં મહાલતો હોય કા હવ સાસુ વડુને બને છે ને ? અરે પણ તારે જાણ વાની શી જરૂર છે ? સસાર તો કારમો છે જ, તું માંડ કરીને છુટ્યો છા તા પાછા વળીને કયા જોઈ રહ્યો છે ?

નય કાચગી ઉતારે છે પછી તે કેવી સુવાળી કાંચગી છે ત જોવા મોકલાતા નથી તે તો સસાર ચાલતો જ માન છે તમ આ સમાર છા નાર સાધુને “ મારી મા ડુઝી માય

છે, એના ભરણપોષણ માટે ટીપ કરી દ્યો, કંઈક મદદ કરો”
એમ સાધુથી કહેવાય જ નહિ.

અમારુ ચોમાસુ કરવા તો લઈ જશો, પણ ફડ ફાળો
કેટલો થશે ! મારી મુરાદ તો એક લાખ રૂપિયાની છે લાય-
બ્રેરી, પાઠશાળા અથવા તો નામ રહી જાય તેવી તિથિ બાધવામા
લાભ મળવો જોઈએ, એમ કહેનારા સાધુમા ને ભટજીમા શુ
ફેર પડ્યો ! ભટજી રામાયણ કે મહાભારત વાચતા પહેલા
રકમ નક્કી કરે છે, તેવા જો જોઈ સાધુના લક્ષણ હોય તો તેને
કેવો કહેવો ?

બીજે દિવસે સમય થતા મુનિ પાટ ઉપર આવ્યા
પરિચ્છ એ કારમુ પ્રત છે, એના ઉપર સચોટ રીતે વ્યાખ્યાન
કરી શક્યા, કારણ કે જે ખટક હતી તે નીકળી ગઈ વ્યાખ્યાન
સરસ રીતે થયું સાલળી પેલા ચતુર શ્રાવકનું હૈયું નાચી
ઊઠ્યું પરિચ્છ એ કલેશનું કારણ છે

પૈસા, પૈસા, પૈસા તારી વાત લાગે પ્યારી રે,
રાતદિવસ પૈસાને માટે ભટકે નરને નારી રે
પૈસા, પૈસા, પૈસા, તારી વાત લાગે પ્યારી રે,
ભણવું મણવું પૈસા માટે, પૈસા મોટી ચારી રે,
પૈસાથી બાકુડાં છાના, પૈસાથી ઘેબર-ધારી રે,
પૈસા પૈસા, પૈસા, તારી વાત લાગે પ્યારી રે

અર્થનો-ધનનો લોભી જીવ રાતદિવસ રાત્રમહારાત્ર,
શેઠિયાઓની નોકરી સ્વીકારે છે ડિગ્રીઓ મેળવે છે તે એટલા
માટે કે, વધુ પગાર મળે પૈસાની વાત જીવને ખડું પ્યારી
લાગે છે પૈસો આવતા છાતી કાઢીને ચાલવા લાગે છે દોલત-દોલાત
મારે છે, આવે છે ત્યારે કેડમા લાત મારે છે, તેથી છાતી

ઠાઠીને ચાલે છે અને જાય છે ત્યારે છાતીમા હાત મારે છે તેથી વાઠો વળી જાય છે તેમ આવતા અને જતાં 'દોહત'ને હાત મારે છે નાનો બાળક પણ પૈસો કેતા છાનો રહી જાય છે પગવાગાથી માંડી પ્રધાન મુખી લાભિયા ખાતામા પૈસા અર્થે ઠેવા ઠેવા અનેથો સેવાય છે ? આજે તો નીતિ-પ્રામાણિકતા બહુ જ ઓછી રહી છે

આ ાળના અમલદારો પરમજુમાં જતા ત્યા પોતાના ખર્ચે રૂઝ પીતા કોઈ પગે લાગી થી રૂઝ મૂકી જાય અને અમલદાર ને જૈન ધર્મનો બહુનાર હોય તો કહેશે માફ કરજો, આ મને ખપે નહિ, આ તો ગાયની માટી બરાબર ગણાય કોઈ વકીલ પાસે ખૂનના તહોમતવાળો આશેપી આવી કહે છે કે મને તમારા ઉપર શ્રદ્ધા છે, આજે આ પડિકુ મારો કેઇસ હાથમાં લ્યો ત્યારે ધર્મમાં માનનાર વકીલ એમ જ કહેશે 'ભાઈ તું ખરેખર ખૂની છે તું મને એક લાખ આપવા તૈયાર થયો છે એટલે શું હું મારું સત્ય છોડું ? મને ધમ વહાલો છે પસ્તીના કાઝળો લઈને' ત્યારે પેલા કહેશે અરે સાહેબ, વિચાર કરો, એક લાખ દેનારો મારા જેવો નહિ મળે.' વકીલ જવાબ આપે છે 'ભાઈ નોખી લેજે કે એક લાખની ના પાડનાર પણ મારા જેવા કોઈ તને મગશે નહિ. મુઠો કહેવાનો એ છે કે પરિવ્રજની મૂર્ખાં છોડવીએકએ જે માણસ લાંચ અને નીતિ અને પ્રપચથી ધન મેળે છે તે તેની પાછલી અવસ્થામા બહુ દુખી થાય છે એવી કોઈડી સ્થિતિમા મુકાઇ જાય છે કે કા પક્ષમાત થાય કે કાતો છુવડા પડે એમ રૂતરાને

મોતે મરે છે મુદ્દો એ છે કે તમે સસારમા છો તો પણ
ન્યાય-નીતિ વિરુદ્ધ ડગલું ભરવું ન જોઈએ

કોઈ ખૂરા કહો યા અચ્છા, લક્ષ્મી આવે યા જાવે,
લાખો વર્ષો તક જીવું યા મૃત્યુ આજ હી આજાવે;
અથવા કોઈ ફેસા હી. ભય યા લાલચ દેને આવે;
તોભી ન્યાય માર્ગસે. મેરા કલ્મી ન પગ ડીગને પાવે

ગમે તેલું કપટ પડે, અથવા મૃત્યુ નજીક આવી જાય, કોઈ
ભય અથવા લાલચ દેવા આવે, તો પણ ન્યાયના માર્ગેથી
પગ ડગવો ન જોઈએ મુનિ પાસે શ્રાવકે ખુલાસો કર્યો, કે
મે ચોર બુદ્ધિથી તમારી સોનામહોર લીધી નથી, પરંતુ આપ
પરિશ્રદ્ધ વ્રત ઉપર સુદર પ્રકાશ વ્યાખ્યાનમા પાડી શક્યા
નહિ, તેથી મને થયું કે કંઈક નડતર લાગે છે જ્યાં તમારી
ઝોળી જોઈ તો આ સોનામહોર નીકળી આપને હવે આ
રાખવી છે ?

મહારાજ શું જાલે ? મહારાજ જોલ્યા કે તમે જ
મારા ગુરુ થયા મારામા દોષ હતો તે તમે કાઢ્યો પ્રિય
કહેનાર પાત્રસો હોય, પણ હિતકર તો કોઈક જ હોય છે
માટે તુ મારો ઉપકારી છે અહીં આ સ્થાનકે તો અનેક
આવે અને અનેક જાય તેમાથી કોઈની ગીની પડી ગઈ હશે
મે તે ભાળી, એટલે સહેજે ‘રાખી લઉ’ એવી વૃત્તિ થઈ
આવી મે મારા વ્રતને દૂષણ લગાડ્યું છે, મારે સોનામહોર તો
જોઈતી નથી. પણ અત્યાર સુધી રાખવા પડેલનું પ્રાયશ્ચિત્ત
લઉ છું

શ્રાવક કહે છે ‘મારે પણ જોઈતી નથી’ અન્ય
ગરીબને આપી દીધી કહેવાનો મુદ્દો એ છે કે, દૂષણ કાઢનાર

મળે તો તેના ઉપર અસ્મો ન કરવો, પણ તેને ઉપકારી માનવો જેનું અતર સ્વચ્છ, એ સદાય સ્વચ્છ છે મુનિની વૃત્તિ કષ્ટતર જેવી હોય, કંઈ પણ સમઠ રખાઈ નહિ કેશને। હોય પણ ઘાડુણ છે માથુ જોગતા એક વાળ ખેંચાય ત્યાં જોય વોચ યાય ત્યારે આખા માથાના વાળ ખેંચીને ઠાઢવા, એ તો બહુ જ કપડુ કામ છે માતા કહે છે, કે સાશગી અં ત્યાં ડુવાંટા ઊભાં ઘઈ જાય છે તારી આવી સુકોમળ કાયા છે, તું હોય કેવી રીતે કરી શકશે ?

અળકતા રમામવચ્છના કેશને રે ચૂંદવા બાણ બકાલાની જેમ
ડુંબચ કેમ કરી કહેશે। જેમ ને રે

હે પુત્ર ! જૈનની શિક્ષામાં માથાને હોય હાથે કરવાને હોય છે જેતરમાં જોગતા બાણ-પાલાને જેમ ચૂંટે છે તેવી રીતે વાળને ખેંચી ઠાઢવા એ કપડુ કામ છે માટે હે પુત્ર ? બેર સ્ત્રી યાય તેટલું કરી દ્યો' વળી પણ માતા શું કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે.

આખ્યાન ૮૫ મુ

સવત ૨૦૨૦ના આશો સુદિ ૧૧ શુક્રવાર, તા ૧૧-૧૦-૧૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ અદ્વી નાથે સિદ્ધાંત પ્રદેખ્યા ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના ૧૬મા અધ્યયનમાં મૃગાપુત્રને। અધિકાર ભગવાન રૂપમાવે છે સર્વસ્ય લાજન શાસ્ત્રમ શાસ્ત્ર છે એ આપ્ત પુરુષની વાણી છે, તે સવને હોયન એટલે આજ સમાન છે

માતાપિતા, મૃગાપુત્રને સમજાવી રહ્યા છે 'હિ પુત્ર !
કેશનો લોચ કરવો બહુજ દારુણ છે વળી જિંદગી પર્યંત
“દુઃસ્વર્ગ સંભવ્ય ધોર ધારેહં મહાપ્પજો” ધોરમા ધોર એવું
પ્રહસ્યં વ્રત પણ પાળવું પડે છે નવયૌવનાને કાષ્ટની પૂતળી
સમાન ગણે તે જ ભગવાન છે પ્રહસ્યં વ્રત એ તો ખાડાની
ધાર છે વચનમા પણ ગલીય કે ઠઠ્ઠામશ્કરી કરવા, જેવા તેવા
શબ્દો વિષયના ઉચ્ચારાય નહિ, કે કલ્પના પણ મનમા કરાય
નહિ આવું પ્રહસ્યંવ્રત પાળવું દુષ્કર છે ગમે તેવા વિષમ
પ્રસંગે પણ અતરને આચકો ન જ ખાવા દેવાય મોહ પર
વિન્ય મેળવે તે જ ખરો વિજેતા છે, એ જ જગન્નાથ બની
શકે છે

જેબનનો કાળ એ તો સળગેલું આભલું.

પગલાંને કેમ હું ચલાઉ હો આતમા,

સિદ્ધની વાટે વાટે જવું,

મોહ ભરેલું મારું લોચનનું જોડલું,

સમતાની સેર ક્યાથી આવું,

હો આતમા સિદ્ધની વાટે વાટે જવું

યુવાની દીવાની છે યુવાનીમા ઉછળતું લોહી, પૌષ્ટિક
ખોરાક, પોશાક પણ તેવા જ હોય, એમાં સ ગદોષ લાગે તેમા
મનને વશમા રાખવું બહુ આકર છે જેણે યુવાનીને નથી
જાળવી, તેને તેના કપરા પરિણામ ભોગવવાના રહે છે કાળા
માથાનો માનવી યુવાનીમા સવળો પડે તો તરી જાય છે
અને જો અવળો પડે તો દુર્ગતિને નોતરે છે વિષનું પાન
તો એક જ વખત મારશે, પણ વિષય વિષનું પાન વારે વારે
મારશે ને લખ ચોરાશીમા ધુમાવશે

કોઈ એક સ્ત્રી, જેને ઘર સમૃદ્ધિનો પાર નથી. અઢળક સપત્તિ છે પણ વરસ દિવસમા ધણીનું સુખ ચાલુ ગયું અને બાઈ વિધવા થઈ પછી મહેલ વૈભવ, ફાગી નાઓ આ બાઈને અદરથી આગ ઉત્પન્ન કરનારા નીવાયા બધું સુખ છતાં એક ધણીનું સુખ ચાલુ જતા બધું સુખ નષ્ટ થઈ ગયું એમ લાગતું હતું ઉપવાસ આયબિલ વ્રત પચ્ચક્રખાણ કે સત્સંગ હોય તો મન કાળુમાં રહે, પણ એ શાય નહિ જોઈએ આવે. દિવસ વિધવાના સકલ્પ-વિકલ્પ કયાં કરે કે એવો કયો પુરુષ ધારુ તો માત્રુ છવન સુજેથી પસાર થાય !

વિચાર કરતાં તે નગરનો રાજા તેને ચોખ્ખા લાગ્યો રાજા મને અહણુ કરે તો મારી જિંદગી સુધરી જાય ! બાઈ રાજાને ખત લખે છે, કે હું બહુ જ દુઃખી છું આ સરનામે મને મળવા આવજો રાજા બહુ ડાહ્યો અને વિચક્ષણ પુરુષ છે તમા હૈયામા અનુકંપાભાવ છે તેણે વિચારુ કે, નહીં બાઈ બાઈને બાવા અનાજ નહિ હોય. કોણ જાણે શી પરિસ્થિતિમા મુકાઈ ગઈ હશે માટે મારે જાતે તપાસ કરવા જવું આવે. મનસૂબો કરી જવા તૈયાર થયો રાજા પોતાના આંગણે આવ્યા જાણી બાઈને સત્કાર કર્યો

રાજા સાથે બે પહેરેગીરો છે બાઈ કહે. મારે જાપની એકની સાથે જ વાત કરવી છે બે બા પહેરેગીરો હશે તો હું હૃદય ખોલી નહિ શકું રાજાને પહેરેગીરોને બહાર જવા દુકમ કર્યો, પછી બાઈ પ્રત્યે બોલ્યો. શુ કામ છે અને શુ વાત કરવી છે ? બાઈ કહે છે મારી સ્થિતિ આપ જાણો

છોને ? ધણીનું સુખ નષ્ટ થઈ ગયું છે, બાકી મારે કોઈ વાતની ખામી નથી. મારી એક પ્રાર્થના સ્વીકારો મારી સાથે એક વખત શીલભંગ કરો, મને પુત્ર થાય એટલે તમે છૂટા' રાજા આશ્ચર્ય પામ્યો અરે ! આ તું શું માગણી કરે છે ?

वनेऽपिसिंहा गजमांसं भक्षिणो, बुभुक्षिता नैव तृणं चरन्ति ।
एवं कुलीना व्यसनाभिभूता, न नीच कर्माणि समाचरन्ति ॥

વનમાં વસનારો સિંહ-હાથી, હરણાંદિના માસનું ભક્ષણ કરનાર ને સો-સો લાઘણો થાય પણ સિંહ ખડ ખાતો નથી તેમ કુલીન પુરુષો ગમે તેવા કષ્ટમાં મૂકાય, તો પણ નીચ કર્મ-વ્યભિચારને આચરતા નથી

‘તારે પુત્ર જ જોતો હોય, તો ‘હું’ જ તારો પુત્ર બની જાઉં હું મારી માતા પેઠે તારું સ્વમાન જાળવીશ આજથી તું મારી માતા છે અને હું તારો પુત્ર છું માટે આજથી કોઈ પરપુરુષ સામે જોવાની ઈચ્છા પણ કરીશ નહિ

‘शील पर भ्रूषणम्’ હે માતા ! શીલ એજ ખરું ભૂષણ છે મારા જેવો પુત્ર મળે તેની માતા દુરાચારિણી કેમ હોય

ખાઈ ઉપર રાજાના સત્યારિત્રની સુદર છાપ પડી આખા માનસનો પલટો થઈ ગયો ખાઈ રાજાના ચરણમાં પડીને માફી માગવા લાગી ઊઘે માર્ગે હતી તે સવળે માર્ગે આવી ગઈ કપડા પર થીંગડા હશે તોય ચાલશે, આખરૂં પર તો એકાદ ડાઘ પણ નહિ ચાલે મુદ્દો એ છે, કે યૌવનકાળ એ તો ચાર દિવસનું ચાદરડું છે ત્રિવેક બ્રહ્માના ભવતિ વિનિપાત શતમુખ અર્થાત વિવેકથી બ્રહ્મ થનારનો સો રીતે વિનિપાત

ઘાય છે તે ઠાળમાં મનને વિકારી બાવમા જવા ન દેવું
અમાર હોય કે અમરણધી, પણ જે વાસનાના ગુલામ ન હોય, તેજ
સાચા શૂરવીર છે મન પ્રવાહી છે તે જ્ઞાન રૂપી ઘડામાં જ
સ્થિરતાથી રહી શકે મન વશ કરવું દુસાધ્ય ખડુ, પણ
અસાધ્ય નથી. કારણકે અનતા સિદ્ધો ઘઈ ગયા છે, તેમણે
મનને વશમાં રાખ્યું ત્યારે જ સિદ્ધ દશાને તેઓ પ્રાપ્ત કરી
શક્યા છે

મન સાચુ તેણે સમજી સાચુ એક વાત નવિ બોલી
એમ કહે સાચુ તે નવિ માત્ર એ ઠહી વાત છે મોટી
હો કુ કુલિન! મનકુ કિમહી ન જાને
મનકુ દુરાસાધ્ય તે વશ બાણ્યુ બાજમથી મતિ બાણ્યુ
જ્ઞાન દધન મજુ માણકુ બાણ્યુ તો સાચુ ઠરી બાણ્યુ
હો કુ કુલિન! મનકુ કિમહી ન જાને

મન એક દિવસમાં વશ ન ઘાય એક જ ઘાથી ફૂલો
ખેદાય નહિ અધ્યાત્મયોગ કેળવવો પડે તે અધ્યાત્મયોગ
અભ્યાસ વડે અદરથી પ્રગટાવવાનો છે પોતાના ઉપર પોતાનો
કાળુ ઉત્પતિ આપે પારકાનો કાળુ અવનતિ આપે એકાંતમાં
બેસી શેજ મનને સમજાવવું કે સકલ્પ-વિકલ્પથી કાયદો શું
છે? સાપ કરટે છે ત્યારે સાપના પેટમાં કંઈ પહોંચતું નથી,
પણ જેને કરટે છે તેનો તો જીવ બચ છે તેમ મનમાં સકલ્પ-
વિકલ્પ આવે છે તેથી આત્મામાં કર્મના બધ પડે છે મન
એ કર્મના થોક બાધવાનું એક યત્ર છે મન જીત્યું તેણે
જગ જીત્યું એમ કહેવતમાં પણ છે પણ એમ કહેવા માત્રથી
કંઈ સતોષ વળતો નથી. લાડવો કાગળમાં લખ્યો હોય ત્યા
જીભ ફેસવાથી લાડવાનો સ્વાદ આવતો નથી શામ એ

લખેલો લાડવો છે અનુભવગમ્ય થાય તે જ સાચો લાડવો છે દ્રવ્યશ્રુત એ ભાવશ્રુતને પ્રગટ કરવા માટે હોય તો જ દ્રવ્યશ્રુત કાર્યકારી બને છે

આગમમા ચાવીઓ ખતાવી હોય, પણ ચાવીઓ કખાટથી દૂરજ રહી ગઇ હોય તો કેમ ખોલી શકાય? ચાવી લાગુ કરવી જોઈએ. લાયખિરીમા આખી બત્રીસી હોય, હાથના લખેલા, અને સસ્કૃત, ગુજરાતી, હિન્દી ટીકાવાળા શાસ્ત્રો હોય, પુસ્તકોનો કોઈ પાર નથી, પણ ગણવા માત્રથી કાંઈ જ્ઞાન થઈ જતુ નથી જીવનમા ઉતારો તો જ્ઞાન પરિણમ્યુ કહેવાય

કોઈ એક માદો માણસ વૈદ પાસે દવા લેવા જાય છે વૈદે રોગનુ નિદાન કરી તેને ત્રણ પડિકા ખાવા આપ્યા પેલો માદો માણસ તો ઘેર જઈ અદરની દવા ફેંકી દીધી ને પડિકા ચાવી ગયો કારણ કે પડિકા લેવાના સમજ્યો હતો આઠેક દિવસ થયા, છતાં દર્દમા કંઈ ફેર પડ્યો નહિ, એટલે ફરી વૈદ પાસે આવ્યો વૈદને કહે છે, મને આપના પડિકાથી કાંઈ આરામ નથી જણાતો વૈદને આશ્ચર્ય થાય છે અરે, ત્રણ પડિકાથી તો બસ રોગ ચાલ્યો જવો જોઈએ વૈદ પૂછે છે ‘ભાઈ! તમે દવા શી રીતે લીધી છે?’ ત્યારે પેલો કહે છે તમારી આજ્ઞા મુજબ, દવા કાઢી નાખીને પડિકા બરાબર લીધા છે ’ વૈદ કહે છે ‘ ભાઈ! જે રીતે જે વસ્તુ મહત્વની લેવાની હતી, તે તે લીધી નથી ’ પછી રોગ કયાથી હુટે! ’ તેમ ઘેર સૂત્રોની થપ્પીથી કખાટ ભર્યા હોય, પણ જીવનમા ન ઉતારો ત્યાં લગી, પડિકા પીધા બરાબર છે

આગમમાં ત્રણ અક્ષરો છે આ-અ-મ આ એટલે આપ્ત પુરુષના હેયામાં યોજન થયેલી વાણી, ગ-એટલે ગણ પ્રશેષી શ્રવિત થયેલી અને મ-એટલે મુનિવરોએ માન્ય કરેલી એવી આ આગમનો વાણી છે પાશ્વમાં આરામાં શ્રાવકોને માધુનો આધાર છે અને સાધુને સૂત્રસિદ્ધાંતનો આધાર છે સૂત્રસિદ્ધાંત પ્રમાણે ક્રિયા કરે તો તેનું ચાસ્તિ શુદ્ધ કહેવાય છે

આગમ પ્રમાણે ચાલનાર સાધુ ઉચ્ચ ઠક્ષાનું જીવન જીવી શકે છે અને તો જ તે જીવ મોક્ષનો અધિકારી બને છે પતંગ, જે આકાશમાં અદ્ધર બેઠે છે તે દોરના આધાર બેઠે છે દોર બંધે નાની ફિરકીમાં ફેખાતો ન હોય, છતાં તે પતંગને ઉચ્ચે લઈ જવામાં આધારભૂત છે દોર ન હોય તો પતંગની શી દશા! કોઈ એમ કહે, કે મારે દોર (સૂત્ર) (સૂત્ર એ દોર છે) ની જરૂર નથી હું મારી મેળે મારા જ્ઞાનનો પ્રકાશ કરી લઈશ. મારે સફળરૂપે જોગની કે પુસ્તકની જરૂર નથી. મારું ઉપાદાન પાકશે ત્યારે હું અવશ્ય મોક્ષમાં જઈશ. આમ ઉપાદાન લઈ નિમિત્તને ાગનારો, દાર વગરના પતંગની જે દશા થાય છે તેવી દશાને પામે છે પતંગ જીવે બેઠે છે તેમાં આધારભૂત દોર છે ફિરકીમાંથી દાર નીકળે જ જાય છે તેમ એક સૂત્રની ગાથા થયે તમા આપ્તુય મોમાંસુ પસાર થઈ જાય છતાં તંબા જાય, અનતા હેતુ, રહસ્ય ખૂં નહીં આ પતંગના પાકા સૂત્રને તો વાની બીજા કોઈ પાખડી દારમાં તાકાત નથી. વેદાંત ચાત્રીક, માખ્ય કે અન્ય કોઈ મત આ મ્યાજવાડસૂત્રને તો વા સમય નથી એવા અદ્ધર આ સિદ્ધાંત છે

આગમ એ અરીસો છે. પોતે કેવો છે, કયા ડાઘ છે, પ્રગતિ કયા રુધાર્ધ છે તે આગમમા જુએ તો ખબર પડે તેમ છે. આગમ બધું બતાવી દેશે જો ગુરુદેવનો જોગ ન હોય તો હાથેથી વાચન કરી અર્થ ખેસાડવા, એમા ન સમજાય ત્યા નોંધ કરી જ્યા સતોનો જોગ હોય તેને પૂછી નિર્ણય કરવો.

આત્માદિ અસ્તિત્વના, જેહ નિરૂપક શાસ્ત્ર,
પ્રત્યક્ષ સદ્ગુરુ યોગ નહિ, ત્યાં આધાર સુપાત્ર

ગુરુગમથી વાચણી સ્વીકારવાથી વધારે ફળદાયી બને છે હાથે હાથે અર્થ કરી પોતાના અભિપ્રાયે સમજી લેવાથી સિદ્ધાંતો કેવા ભાવથી કહ્યા છે, તે સમજાશે નહિ અને જો બધું લઈ ખેસશે તો મહાન અનર્થ કરી ખેસશે. ઉત્સૂત્ર પ્રજ્વળા જેવું મોટું પાપ બીજું કંઈ નથી માટે વાચણી ગુરુગમથી લેવી આગમમા એક ઠેકાણે એમ કહ્યું છે કે- હે મુનિ ! જીને તારે પગના અગુઠાથી માથા સુધી ખરાખર નીરખવી અને એક ઠેકાણે એમ કહ્યું છે, કે જેમ સૂર્ય સામે નજર પડતા આખ વીચાય જાય છે, તેમ જી સામે દષ્ટિ પડતા આખ મીચી દેજે, પણ મીટ માડીને જોતો નહી. આ જ્યે કથન આગમમા છે પણ પ્રસંગો જુદા છે તે જો ગુરુગમ હોય તો સમજાય પગથી માથા સુધી જોઈ લેવાની આજ્ઞા એટલા માટે કરી છે, કે વહોરવા જાય ત્યારે મુનિએ જોઈ લેવું, કે ફૂલની વેણી માથામા નથીને ? હાથ ભીના છે કે કોરા ? સચેતનો સગટો નથી ને ? તે દષ્ટિએ જોવાનું કહ્યું છે વિકારી ભાવથી મીટ પણ માડીશ નહિ અને જો નજર પડી જાય તો આખ મીચી દેજે

ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના યોગ્યા અધ્યયનમાં ભગવાને કહ્યું છે કે કરેલા કર્મો ભોગવ્યા વિના છૂટકો નથી. હવે જો એમ જ હોય તો પછી મત, પચ્ચક્રખાણુ, તપ, ત્યાગનો અથ શું રહ્યો ? બીજી જગ્યાએ એમ કહ્યું છે, કે મત, તપ, પચ્ચક્રખાણુ આદિથી કમ ની નિર્જરા થાય છે ભગવતી સૂત્રમાં કહ્યું છે, કે જીવ કમ કેટલા વેદો છે ? ત્યારે ભગવાન મ્યાહવાદથી સમજાવે છે કે, કેટલાંક વેદાય અને કેટલાંક ન વેદાય જે કર્મો ઉદયમાન થયાં છે તે ભોગવ્યા સિવાય છૂટકો જ નથી. પણ જે કર્મો સત્તામાં પડ્યાં છે, તે ઉદયમાં આવે, તે પહેલાં મત, તપ, ત્યાગ, પચ્ચક્રખાણુ આદિથી છિડાવી શકાય છે

કમ બે પ્રકારનાં છે શિથિલ અને નિકાચીત હવે શિથિલ કેને કહેવાં અને નિકાચીત કેને કહેવા તેને માટે દર્ષાત છે સોયના બારાને વાળાથી બાધી હોવામાં આવે અને તે બારાને અગ્નિમાં નાખવામાં આવે, લાલગોળ થઈ જાય છતાં હજી સોયોને જુદી પાડવી હોય તો પડી શકાય ॥ કારણ કે હજી સોયો જુદી છે પણ જ્યારે માથે ધણુનો ધા પડે ત્યારે એકમેક થઈ જાય છે પછી સોય છૂટી પડતી નથી, કારણ કે પિંડ થઈ ગયો જ્યાં સુધી ટીપી નથી ત્યાં સુધી જલે ગરમ કરી છતાં સોયને જુદી પાડવી હોય તો પડી શકે ॥ પણ ઉપરથી ધણુનો ધા પડે, એટલે પિંડ થઈ જાય પછી સોય છૂટી પડી શકે નહીં તેમ કમ પહેલાં નિષ્કત કહેવાય પણ જેમ ટીપાય એટલે પિંડ થઈ જાય તેમ તેવા કમને નિકાચીત કહેવાય ॥ નિકાચીત કમ બાંધ્યું તે ભોગવ્યા સિવાય છૂટકો નથી. શિથિલ કમ મત તપ, ત્યાગ

આદિથી, સાધુપણું લેવાથી કે સથારો કરવાથી નિર્જરી નય છે, પણ હીરની ગાંઠ ને ઉપર તેલનું ટીપુ પડી ગયું, પછી તે ગાંઠ તૂટે પણ છૂટે નહીં, તેવા નિકાચીત કર્મોને ભોગવ્યા સિવાય છૂટકોજ નથી

આ પાત્રમા આરાના જીવોને અત્યારે અરિહંત, ગણધરો, જઘાચારી, વિદ્યાચારી, આહારક શરીરી કે વૈક્રિય શરીરી કોઈનો ભેગ નથી ક્રૂત જિનેશ્વર દેવે પ્રરૂપેલી વાણીનો આધાર છે આ ન્યાયયુક્ત માર્ગે ચાલશે તો કલ્યાણ થશે આગમમા એક જગ્યાએ સાધુને ગુણવાળા કહ્યા છે અને બીજે ઠેકાણે સાધુને ગુણ વગરના કહ્યા છે હવે કયા ગુણ રહિત અને કયા ગુણ સહિત સાધુ હોય તે ગુરુગમથી ખખર પડે ૨૭ ગુણો સહિત અને પાત્ર પ્રકારના કામ-ગુણ રહિત તે સાધુ છે

મૃગાપુત્રને માતા કહે છે “ હે પુત્ર ! આગમમા ઠેર ઠેર કહ્યું છે, કે સયમ પાળવો દુષ્કર છે હે પુત્ર ! તુ સુખમા ઉછર્યો છે, હુ ખ ભાળ્યું નથી, વળી તુ સુકુમાર છે, માખણના પિડા જેવી તારી કાયા છે, તુ સયમને લેવા સમર્થ નથી સયમ લેનારાનું શરીર કસાયેલું હોયુ જોઈએ જે ભૂખ, તરસ, ટાઢ, તાપાદિ સહન કરી શકતો હોય, તેજ સયમ લઈ શકે સાધુતા પાળવાના કષ્ટ સહન કરવા જેવું તારું શરીર નથી, માટે સયમ લેવાની વાત મૂકી દે ” સયમની દુષ્કરતા સમ-જ્ઞેવતા માતા વળી પણ શુ કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે

સ ૨૦૨૦ ના આસો સુદિ ૧૧ના રાનિવાર, તા ૧૭-૧૦-૧૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે ઠાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ
ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રનાં ૧૬મા અધ્યયનમાં મૃગાપુત્રનો અધિકાર
આલે છે

માતૃભાગ્યમવિસ્ત્રાયો ગુણાળં તુ મહમ્મરો ।

ગુસ્મો લોહમાદમ્બ ઝો પુત્રા હૈદ ગુસ્મદો ॥૩૬॥

મોહની લાગણીને વશ થઈને માતાપિતા મૃગાપુત્રને
સથમની કુબ્ધરતા સમજાવી રહ્યાં છે. પથમહાવતો બાવણવ
મુધી પાળવાં પડે છે. અહિંસા સત્ય, અઘોય પ્રલમ્બ
અને અપરિશ્રદ્ધ આ પથમહાવતો એક બે દિવસ ઠે એકાદ
બે વરસ પાળવાનાં નથી, પણ બાવણવ મુધી પાળવાનાં
હોય છે

પથ મહાવત છે મેરુ દુષ્ક એ

બાવણે ખાંડાં ઠેરી બધાં પાર

તુ વચ્ચે! ઠેમ કરી સહેલી એમને ૧

નિઠ્ઠીપથ ત પથમહાવત પાળવાં તે તો ખાણની
પાર ઉપર ચાલવા જેવું છે. સથમ પાળવો જહુ જ કુબ્ધર
છે આ સથમ લીધા પછી જેને પશ્ચાતાપ થાય ॥ ૩
ક્યાંથી દીક્ષા લીધી? તેનો સથમ ફળીનૂત થતો નથી. માટે
હં પુત્ર ! આરવાહકના ખબે લોહાનો બાર મૂકશે હોય તેને
જેમ વહન કરવો. દુષ્કર છે તેવીરીતે સથમના બાજને
વહન કરવો જહુ જ કુબ્ધર છે. ઉઘાડી તલવાર ઉપર પગ
મૂકી ચાલવા જેવું છે

સંયમ દુક્કર ઘણો જાયા, સુકોમળ છે તારી કાયા,
 પરિસહ આકરા સહવા, સુવાળા સુખને તજવા,
 મૃગાવતી રાણી, આંખોમાં આસુ આણી,
 કહે પુત્રને તે વાર, સંયમે મત જાવ, માનોને મારી વાત,
 પૂર્વના ભવ દેખી, ભવેના દુખ પેખી,
 જાગ્યો છે આતમરામ, જાણુ છે શાશ્વત ધામ
 થોભાવુ ના જરી.

માતા આખમા આસુ આણી પુત્રને કહે છે 'હે પુત્ર !
 તારી કાયા સુકોમળ છે, તે કાઈપણ કામ કર્યું નથી દીક્ષા
 લીધા પછી ઘેર ઘેર લીક્ષા લેવા જવી, વળી ત્યા સુજતા
 આહાર-પાણી મળે કે નહિ તેની ગવેષણા કરવી, પાય-વિહાર
 કરવો, વચનના, મારના, તાડન, તર્જનના પરિસહ સહન
 કરવાના રહે છે

સાધુને બાવીસ પરિસહ સહન કરવાના હોય છે એ
 પરિસહ સમભાવે સહન કરતા મુનિ ઘણાં કર્મની નિર્જરા
 કરી નાખે છે. નિવૃત્તિ બાદર નામના નવમા ગુણુસ્થાને બાવીસ
 પરિસહ હોય છે, દશમે, અગ્યારમે અને બારમે ગુણુસ્થાને
 ચૌદ પરિસહ હોય છે આઠ મોહનીયના ઉદયના કાઠી નાખ્યા,
 તેરમે ગુણુસ્થાને અગ્યાર પરિસહ હોય છે, 'એકાદશજિને'
 એટલે કેવલીને અગ્યાર પરિસહ હોય અને તે બધા વેદનીય
 કર્મનાજ હોય આવા પરિસહોને સહન કરવાના હોય છે, આવુ
 કઠોર વ્રત લેવુ બહુ મુશ્કેલ છે બીજા દર્શનોમા સાધુ વાહન
 વાપરી શકે, બોજ ઉઠાવવા મજૂર રાખી શકે, તેમ જ પૈસા
 પણ રાખી શકે છે સ્વામીનારાયણ સપ્રદાયમા સન્યાસની
 દીક્ષા લેનારો કડિયો હોય, તો મદિર અર્થે કડિયા કામ કરી
 શકે, માળી હોય તો બગીચા વગેરેમા કામ કરે, પણ સ સારથી

પરદશા-આણે નવું જીવન જીવવાનું જોવું જોનના સાધુનું સાધુપણ
 છે જોનના સાધુને જરા પણ હિંસા કરવી પાછાં નહિ. આવે
 જોનના સાધુનો માગ ફક્ત છે

જેને વિચાર થયો કે આત્માને જાળવવો છે, સર્વ
 માર્ગે વિચરવું છે, તે પછી સંસારમાં ચેકાતો નથી. રાત્રી
 કહે છે, કે

જેને છે મૃત્યુથી ડર, જે જાણે મરવું નથી
 મૃત્યુથી જે છૂટી જાય, તેમને મૃત્યુથી ભય

જેણે કાળને જીત્યો હોય, કાળ સાથે મિત્રતા જોમ
 અને મૃત્યુથી પલાયન થઈ જવાની શક્તિ હોય તે જ મૃત્યુ
 સૂઈ શકે છે કાળ નથી જ આવવાનો તે જને તેવી વાત
 નથી. અહીંથી બર લેવા થયો કે કેમ તેની શું ખબર છે ?
 શ્વાસ નીચો લીધો તે જીવો થયે કે કેમ, તેની શું ખબર
 છે ? છતાં પ્રમાણની પધારીમાં આગસનું જોશિકું લઈ કેમ
 સૂતા છો ? કાલ કરીશ વરસ જે વરસ પછી પર્મજ્ઞાન
 કરીશ એવા વાચકાના વેપાર આંહી ન હોય

હર્ષની અણી ઉપર ઝાકળનું જિંદુ ક્યાં સુધી ટકી
 રહે ? તેનું આ મનુષ્ય જીવન છે ક્યાં દેવતાનો સાજશિપમ
 ને પદ્મોપમ સુધીના આમુખ્ય ક્યાં આ માનવીનું આમુખ્ય
 તેની તુલનામાં તમારું સો વર્ષનું આમુખ્ય તો જિંદુ સમાન
 છે તો પછી ગળાવવા શું ગળો છો ? કા સાલજોડોને કાં
 દોરી લોગો ? ધમ કરવામાં વાચકો શો ? જેના પગનું
 હાડકું ભાગ્યું હોય તે જોમ વિચારે ? કે હમણાં ટિવાળીટાણું
 છે એટલે જરા ખમી જાઉં પછી નવરાશે હાડકોડને જતાવીશ
 અને હાડકું ચાવી લઈશ પણ જોમ ન હોય તે તો હાડકું

ભાગે કે તરત જ હાડવૈદને ત્યાં દોડી જશે તેમ તમે ઘરડા થયા છો, છતાં હજી કાલ-કાલ કયા સુધી રાખશો ? જેના દિલમાંથી નવું શીખવાની ધગશ મટી જાય એનું નામ ઘરડો.

તમારા જીવનનો હેતુ શું છે ? ખાવું, પીવું ને સૂઈ રહેવું, શું એ જ તમારા જીવનનો હેતુ છે ? શું એજ તમારું જીવન ધ્યેય છે ? તમે મિત્રને સંબોધન કરી પત્ર લખો, પણ પૂરું સરનામું ન કરો, તો તે પત્ર ગેરવલ્લે જાય ને ? તેમ, તમે તમારું જીવન પણ ધ્યેય વગરનું જીવશો તો નિષ્ફળ જશો.

મૃગાવતી રાણી પુત્રને કહે છે, કે સયમ બહુ દુષ્કર છે તારું શરીર સુકોમળ છે હાથે કરીને દુઃખને વહોરી લેવું તને પાલવે નહિ, માટે સયમની વાત મૂકી દે તું સયમની વાત કરે છે, ત્યાં અમારા રુવાડા ઊભા થઈ જાય છે. રાગ એટલું દુઃખ છે માતાને રાગ છે, જ્યારે પુત્રને વૈરાગ્ય છે ખન્નેની સયમમાર્ગ જોવાની આખ જુદી છે જેને સાચો વૈરાગ્ય ઉપજ્યો છે તે મોહના રાગમાં રગાતો નથી મૃગા-પુત્રનો આત્મા જાગી ચૂક્યો છે, હવે તેને પ્રમાદમાં રહેવું પાલવે તેમ નથી

થોડા વખતમાં ઘણું કામ કરી લેવાનું છે કમાણીનો અવસર હોય ત્યારે માલના થોકે થોક કાઢે, ત્યારે ઊઘવું પોસાય કેમ ? આલસ્યહિ મનુષ્યાણા શરીરસ્યો મહારિપુ આજસ-પ્રમાદ તે આત્માનો મહાન દુઃખન છે, ઉદ્યમ સમાન બધું નથી

અન્ય દર્શનીના સાધુ ગમે તેટલા ભેગા કરો, જ્ઞાની હોય, છતાં પણ ભગવાનના એક શ્રાવકના તુલ્યે પણ ન

આવે જૈનના સાધુની સાધુતામાં આશ્રવના નિશાપૂવઠની તપશ્ચર્યા િ આવકાના પણુ એજ મનોરથ હોય 'ક્યારે આ બધુ છોડી સયમ માંજે જાઉં?' જે મોઢે ગયા છે તે આજ માંજે ગયા છે જાવમાં સાધુપણુ ખાવ્યા સિવાય મોઢે જવા નથી. સયમ પથ લેવો તેમના માટે સહેલો છે.

કોઈ એક માણસ અન્ય કશનીમાં તાપસની દીક્ષા લ્યે છે આશ્રમમાં સ્ત્રી વાચન-ધર્મધ્યાન કરવાનું હોય છે. બિલાચરી કરવી પડે છે આ બાઈ બધારે સસારી હતી, ત્યારે બેરથી દુકાન અને દુકાનેથી બેર જવાનો જ મહાવરો હતો. એટલે બિલાચરી માટે બેર બેર લાઠવું આઠડું લાંબે છે એટલે પોતાને જ બેર જાય છે તાણ દીક્ષા લીધી છે એટલે ધરના સૌ બધું સત્કારે છે સ્ત્રી કહેવા લાગી 'તમે અહીંથી બિલાચરી લઈ જશો અને ત્યાં આશ્રમમાં જશો ત્યાં રસોઈ કરી જશો માટે અહીં જ ઊની રસોઈ જમી લ્યો તમારે રોજ રોજ જમવા આવતા જવું તમારે માટે બધું તૈયાર રહેશે.'

આ તાપસ રોજ કાયકમ પ્રમાણે બેર જમવા આવવા મળ્યો. ધરના પણુ સારી સારી વસ્તુ તૈયાર બનાવીને રાંજે છે રોજના સારા ખોરાકથી શરીરનો રોજાવ કરી ગયો, કાણુ કે હવે કઈ કામનો બોલો તો હતો નહિ અને માત્ર મહીલા ખાવા મગવા લાગ્યા આનું નામ ॥ પર છોડ્યું કહેવાય. જાત જાતના સોજન જમતા સાધના કરવાનું ચૂકી ગયો.

એક વખત મોળે પુત્ર માત્ર ખરીદવાના કામે બહાર

ગામ ગયો છે વહુ પિયર ગઈ છે ઘરમાં કોઈ નથી. જમવાના સમયે આવે છે વસ્તુ તૈયાર છે જમવા બેઠા જમી-પરીવારી બેઠા પછી, સ્ત્રીઓ ખારણુ વાસી દીધું. સ્ત્રીને મનોવિકાર હાથ આવ્યો રહ્યો નહીં તાપસનું આવડું આવી પલગે બેસાડી દીધો. પરિણામે વ્રત ભગ થયું અહીં સમય ઘણો પસાર થઈ ગયો. તાપસો રાહ બેઠો રહ્યો છે જે ગુન્હેગાર હોય છે, તેનું હૈયું ફડફડતું હોય છે

પાપ અને સાપ લપાતા-છૂપાતા આવે છે તાપસમા પાપ પ્રવેશી ચૂકયું, હવે તેને ક્યાય ચેન પડતું નથી તેને થયું કે મારાથી અઘટિત થઈ ગયું ઘરનો ઉખરો ચડ્યો, માલમલીદા ખાધા, સગદોષથી આ દશા થઈ હવે અસગ રહેલું છે, હવે મારે વસ્તીમા રહેલું જ નથી પોતાથી વડીલ તાપસોની આજ્ઞા માગે છે, કે મારે એકાતમા સાધના કરવી છે, માટે રજા આપો

તાપસ તો એકાત જ ગલમા ઝૂપડી બાધી રહેવા લાગ્યો. ઝૂપડીમા ઊઠરનો ઉપદ્રવ થવા લાગ્યો તાપસની કોપીન-કંકનીમા ઊઠર ટોચો મારી જાય છે ધ્યાન ધરીને બેસે તો શરીર ઉપર ચડી જાય છે એટલે તે પરિસહથી બચવા એક ખિલાડી રાખી

આથી ઊઠરનો ઉપદ્રવ તો મટ્યો પણ એક બે દિવસમા તો ખિલાડી ભૂખથી લોથપોથ થઈ ગઈ તાપસને ઉપાધિ થઈ કે, આ ખિલાડી જો મરી જશે તો મને પાપ લાગશે ત્યાં આગળથી ભરવાડો દૂધ વેચવા જતા હોય છે, ત્યાં વાસણ લઈને ઊભો રહે છે ખિલાડીને પાવા માટે દૂધ લઈ આવે

છે ભરવાડોને અનુકંપા થઈ કે મહારાજ હયાળુ છે વળી રાજ દૂધ લેવા અહીં ઊભા રહેવું પડે છે, તે કરતા એકાદ ગાય આપી દીધી હોય તો આપણને પુણ્ય થાય અને આ મહાત્માને તકલીફ જોઈ પડે ભરવાડ એક ગાયનું હાન કરી નાખ્યું મહાત્માને ગાય આપી.

મહાત્મા કહે છે, ભાઈ ગાય તો આપી પણ તેને રાજ ખવડાવવા પાછી પાવા માણસ ભેટશે તેનું શું ! ભરવાડ કહેવા લાગ્યો, મહારાજ મારો ભાઈ છે તે ખુશીથી તમારી સેવામાં રહેશે. ભરવાડે પોતાના ભાઈને ગાયની માવજત કરવામાં શાખી દીધી, ભરવાડ ગાયની માવજત કરે, પછી બાકી શું રહે ? દૂધ બિલાડી પીએ છતાં પણ વધવા લાગ્યું ભરવાડ પણ દૂધનો ઉપયોગ કરવા લાગ્યો. મહારાજે ભરવાડને કહ્યું, કે આ જમીન વણખડી પડી છે તો તેમાં કાંઈક દાણા વાવવામાં આવે તો પછી તારે કયામ જરૂર ન પડે અને આપણું કામ થઈ જાય મહારાજે ભરવાડની સહાયતાથી ખેતર ખેડાવ્યું.

સારા વરસાદ પાછીથી સારો પાક થયો. અનાજ પણ ઊંચી નીકળ્યું રાબતના થોડેસ્વાર નીકળ્યા અને પૂછવા લાગ્યા આ કેનું ખેતર ! તો કહે જોગી મહારાજનું ! ભુવે, અસર દશા કેળવવા આશ્રમમાંથી છૂટી અહીં જ જલમા આવ્યો છે છતાં અહરથી સર છૂટ્યો નથી, ત્યાં સુધી બહારના સર છાંડ્યે કંઈ વળતું નથી. સાધુથી ગૃહસ્થને સર ન થાય કેમ ચાતા છે ને ? જોમ પણ સાધુ ગૃહસ્થને પૂછે નહિ ગૃહસ્થને સુખસાતા પૂજવી એ અણગાર છે.

એક વખત વરસાદ ન આવવાથી, દુષ્કાળ પડે છે જોગી મહારાજને મહેસૂલ ન ભરી શકવાને કારણે સખત દંડ થાય છે. સખત તડકામા વાકા ઊભા રાખવામા આવ્યા પીઠ ઉપર મોટો પથરો મૂકવામા આવ્યો, પોતે હલવા જતા પથરો પડ્યો. એટલે ઉપરથી ચાળુકનો માર સહન કરવો પડ્યો. ખેતરની ઉપજ તો પોતે ખાધી ન હતી પણ પાપ વૅચું તેનું ફળ કેવું ભોગવવું પડ્યું. ચાળુક ફટોફટ ખરડા ઉપર પડવા માડ્યા એટલે પોતે ખૂબ જોરથી હસવા લાગ્યો. લોકોને આશ્ચર્ય થયું, કે આ મહારાજ હસે છે કેમ ? મહારાજ કહેવા લાગ્યા કે આ કફનીએ કેર વાળ્યો છે તેને સાચવવા ઊંઢર, ખિલાડી, ગાય, ખેતર, આ રીતે પરિઘ્રહ ઊભા કર્યા અને કંઈ નિયતિએ પહોંચી ગયો.

જ્યા સુધી અદરથી મમત્વભાવ ન ટળે ત્યા સુધી ગમે ત્યા જાય પણ કંઈ છૂટી શકાતું નથી ઘેર હોય તો ખૈરા છોકરા, કુટુંબ, પરિવાર અને અહી આવે ત્યા ચેલા-ચેલી સ સારમા હોય તો ઘરેણું-ગાઠા, રાચરચીલું અને અહી સૂત્રસિદ્ધાંતના પરિઘ્રહ વધાર્યા. આમા છોડ્યું શું ? નાનામાથી નીકળી મોટા સરકલમા આવી ગયો. સ સારમા હોય ને માદો પડે, તો એના કુટુંબને ચિંતા અને અહી આવ્યા પછી તો આખા સઘને ચિંતા ગામોગામના સઘને ચિંતા થાય. આ અમારા શ્રાવક-એની આમ વ્યવસ્થા કરો, જાણે મઠનો મહત્ત્વ જોઈ દ્યો સાધના તો કયાય ફેકાઈ ગઈ, ને ઊંધે રવાડે ચડી ગયો.

જવા નીકળ્યા'તા અમે ઉગમણી દિશાએ,
આથમણે છેડે અંતે આવીને ચડયા,

અમે ભવતા મુસાફિર બૂઢારે પઠયા
 ક્યા રે જર્જુ તુ ને ક્યા જઈ રે ઘઠયા
 અમે ભવતા મુસાફિર બૂઢારે પઠયા

ક્યા મુખી અદરથી સસાર જિયો છે ત્યાં મુખી
 બહારનો સસાર છોડે તે બહુ હિતકારી થતો નથી. ભગવાન
 કહે છે, કે અભ્યંતર સસાર છૂટે તોજ તારુ હિત થાય
 સયમ જો જોકે જો વરસની વાત નથી આવે છવ લગી
 વિસામી હેવાનો નથી જોટલા બધા કાચો સયમ માત્રમાં
 પઠયા છે શુભરૂપી મોળે. ભાર લઈને આલવાનું જ લગેડીયા
 સાધુ જેવી આ ઈશ્વા નથી. રત્નચિતામણિ દે દી, કાચતા
 ટુકડામાં રાખવાનું હોય નહીં. ધમ સમજ્યા પછી, ધર્મ કરવામાં
 લીલ ન કરવી. પહેલાં સમજો, પછી આચરણમાં ઉતારો. ધર્મમાં
 દહધમી અને પ્રિયધર્મી બનેા ધમનું કવચ પહેર્યો, તો
 અતરંગ શત્રુ તમને લોદી શકશે નહિ.

માતા સયમની કુશરતા, ઉપમાઓ આપીને પુત્રને
 સમજાવી રહ્યા છે હંજુ પણ શુ કહેશે તે અધિકાર અવસરે
 કહેવાશે.

—૨૮૪૧૬૦—

વ્યાખ્યાન ૮૭ મુ

સ ૨૦૨૦ ના આસી મુદિ ૧૩ ને સંવવાર, તા ૧૮-૧૦-૧૪

સિદ્ધાંત જોલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ
 તેનું નામ સિદ્ધાંત. પ્રશ્નજો સિદ્ધાંત પ્રશ્નમાં ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રનાં
 ૧૬માં અધ્યયનમાં મુખ્યપુત્રનો અધિકાર આવે છે

“આગાસે ગંગસોડ વ્હ, પહિસોડ વ્હ દુત્તરો ।

વાહાહિ સાગરો ચેવ, તરિયવ્વો ગુણોદહી ॥૩૬॥

માતા પિતા મૃગાયુત્રને સંયમની દુષ્કરતા સમજાવતા કહે છે, કે ચુલહિમવત પર્વત ઉપરથી પાણીનો દરોડો પડે છે, તેને આકાશગંગા કહે છે તેનો પ્રવાહ અહીં ઉપર જલુ. સામે પૂર તરલુ દુષ્કર છે; જ્યાં મચ્છ-કચ્છ, નક-ચક દરિયાના રાક્ષસો હોય, મોજા ઉછળતા હોય, એવા સમુદ્રને બે જીવવડે તરવો મુશ્કેલ છે તેમ સયમ માર્ગમા ગુણરૂપી દરિયાને તરવો ઘણો મુશ્કેલ છે સયમ માર્ગ એટલે કે ગુણોની વૃદ્ધિ કરવી એક પણ અવગુણ આત્મામા ન ધૂસી જાય તેની તકેદારી રાખવી પડે છે કામ, ક્રોધ, લોભ, પરિશ્રદ્ધ, મોહ, એ કોઈ આત્મિક ધનને લૂટી ન જાય તેની સયમ માર્ગમા ચોકી રાખવી પડે છે કર્મ કાપવાની કળા શીખવા સાધુ માર્ગ એ એક વિદ્યાલય છે. કર્મ કાપવાની ધર્મ કળા અહીં શીખવાય છે બધી કળા કરતા ધર્મ કળા શ્રેષ્ઠ છે ગુણો પ્રગટાવ્યા સિવાય અવગુણ ટળે તેમ નથી

પ્રથમ તો આ ધર્મ પામવો એ જ મહામુશ્કેલ છે. સુખના રસિયા જીવો ઘણા છે, ત્યારે પુણ્યના રસિયા જીવો થોડા છે અને ધર્મના રસિયા એથી પણ થોડા છે સુખના રસિયા દીન લાગે છે, પુણ્યના રસિયા ખિન્ન લાગે છે અને ધર્મના રસિયા (અમીર છે) સાત્ત્વિક હોય છે ભૌતિક સુખની વાછના કરવી તે શરમ ભરેલી વાત છે પોતાના આત્મામા અનત ગુણનો ખજાનો છે સ્વ તરફ દષ્ટિ કરો, તો તે અનત ગુણનો ખજાનો મળે તેમ છે આજે તો કહીએ કે ધર્મ-ધ્યાન કરો છો! તો કહેશે સમય નથી ‘No time’ આમ

કહેતા શરમ આવવી જોઈએ જે જીવને હજી સંસારમાં
પરિભ્રમણ કરવું ગમે છે તેને ધમ રુચવે કઠિન છે

રીંછે રીંછે ન માનિશ્ય મૌલિક ન ગજે ગજે ।
માયવે નહિ મનઃ જલન ન લમે લમે ॥

શૂન્ય હુ ખ, યદ-તડકા વિગેરે પરિસહ સહન કરીને સાધુ
પુરુષો ધર્મનો ફેલાવો, લઘાણી-પ્રભાવના કરી રહ્યા છે મોહનો
પદ કેમ સરળ પડે જમતના જીવો આત્માથી કલ્યાણ કેમ
સાધી શકે, આત્મા પોતે અનંત ગુણોનો સ્વામી કેમ બને,
તે માટે સાધુપુરુષો આ માર્ગ સમજાવી રહ્યા છે સત્સત્ત્વની
ફરેક ઠેકાણે જરૂર છે લઘાઈમાં ઉતરનાર ચોદાને શસ્ત્રાસથી
બચવા બખ્તરની જરૂર પડે છે તેવી રીતે સંસારી જીવોને
ધર્મ મોહરાજના બાણ સામે ટકી રહેવા ધમનું બખ્તર જરૂરી
છે ધર્મનું બખ્તર ધારણ કરનારનો આત્મા મોહરાજના
બાણથી એકાંતો નથી મોહરાજને જીવને ફેલાવવા બાળ
પાથરી છે કુટુંબ સ્ત્રી, પરિવાર વૈભવ સત્તા, સપતિ, આ
બધી મોહરાજની બાળ છે તેમા ધર્મીઆત્મા ફેલાતો નથી
આ બાળમાં ન ફેલાવા સત્ત્વ પુરુષો ઘેતવણી આપે છે

સત્ત્વ પુરુષો પોતાના જીવનમાં ધર્મને ઉતારીને પછી
જ વાત કરે છે આત્માના ગુણો કેળવવા શત અને દ્વિવસ
મહેનત કર્યા કરે છે અને આત્મ પ્રદેશમાં અવગુણ પેસી
નબાધ તંત્રી સતત ઘોઘી કરે છે જે તિલ્લેરીમાં રત્નો હોય તે
તિલ્લેરીને તાણુ હાથે વળીત ઝોરડાને પણ તાણુ લગાવી
બારણા બધ કરી, ખાટલો ઢાળી સતત ઘોઘી કરવામાં આવે
છે કારણ કે તિલ્લેરીમાં પડેલી વસ્તુ કિંમતી છે તે વાત

સમજાણી છે. તેવી રીતે આ શરીર કિમતી છે કે આત્મા ? ભવિષ્યમા આ શરીરની તો રાખ થવાની છે, શરીર તુચ્છ પદાર્થ છે, તો પછી તેની આટલી માવજત શાને ? જીવ દેહનો એટલો બધો મમત્વી થઈ ગયો છે, કે દેહ ટકે તો 'હું ટકું'—શરીર છે તો હું છું ? શું માની બેઠા છો ? જડની અવસ્થા અને ચૈતન્યની અવસ્થા જુદી જુદી છે

જડની પરિણતિમા તું શું કરી શકવાનો હતો ? જો તારી મરજી ચાલતી હોય તો તું ઘડપણને આવવા દે ખરો ? બચપણ, યુવાની અને ઘડપણ ક્રમે ક્રમે ચાલ્યું જ આવે છે શરીર એવા જ સ્વભાવવાળું છે, ત્યાં આપણી મરજી કાંઈ કામ લાગતી નથી શરીરની સાચવણી કરવા છતાં પણ પ્રમાણથી સિદ્ધ થાય છે કે 'દેહ તે હું નથી' છતાં જડ એવા દેહ પાછળ શું લાગ્યા પડ્યા છો ? આત્મા માટે બે ઘડી પણ કાઢવા તૈયાર નથી સામાયિક કરવાનું કહીએ તો કહેશે કે દુકાન ખોટી થાય છે, કા મહેમાન આવ્યા છે, એમ કંઈક બહાના કાઢે છે જ્ઞાની કહે છે કે આ તો તારા હિતનું કહીએ છીએ, ૬૦ ઘડીમાથી બે ઘડી તો આત્માર્થે કાઢ ! તોય તારું કલ્યાણ થઈ જશે ભવિષ્યમા હિરાન ન થવું પડે હું ખનૌ વાયરો વાય નહિ, તે માટે સફળરૂઢ ધર્મનું કવચ પહેરવા કહે છે સેત પુરૂષો ચેતવણી આપે છે કે ભાઈ ! કાંઈક જીવન સુધારણામા લાગી જ જીવનમા ભરેલા કર્મરૂપ દુષ્ટ તત્વોને જો દૂર કરવા હોય, તો આરાધનાનો દિવ્ય સંદેશ આપનાર પ્રભુનું વચન સ્વીકારી લે

કેટલાક કહેશે, અમારે આખો દિવસ ધર્મધ્યાનમા કેમ

જીલ્લું ? વાંસે પૂછડું લાખું છે, તેમ કહેનારને સ્થાનીઓ કહે છે 'ભાઈ! જે પ્રહી તો કાઢ ? ફુકાને તમારા વલી કોઈ બેસ નાર હોય તો તમને એમ થાય છે, કે હું વખાણુ સાબળવા જઈ ! નહીતર નહીને ? પણ હું કોણ ? ક્યાંથી આવ્યો ? માટે સ્વરૂપ શું ? આ બંધન વગણા રોને લઈને છે, પુણ્નલિક જાળમાં ક્યા ફસાઈ પડ્યો છું, તે વિચારવા જે પ્રહી તો કાઢ ! આ દેહ અશાશ્વત છે કણુ કણુમાં વિલસી જાય ત્યાં સ્વભાવવાળો છે જે પ્રહી ન મળે તો ૨૪ મિનિટ, અરે બોલીસ મિનિટ ન મળે તો બાર મિનિટ, અરે બાર મિનિટ નહિ તો છેવટ ૭ મિનિટ, પણ સત્સ ગ કર કણુમાત્રના સત્સ ગથી ચાર જેવાના પણ જીવનપલટા થઈ ગયા છે ત્યારે તમે કાઈ ચાર જેવા તો નથી જ તમારે પછો લાવવો તેમાં કેટલીવાર ! જે સમજે છે, કે પરલોકમાં જઈ પડશે, ત્યાં ધન, પુત્ર, પરિવાર, કોઈ સહાયશૂલ મનાર નથી તો ફોજટનો મોહ શાને કરે ભે ?

અનંત જ્ઞાન, કશન મુખ, વીર્ય લોચ ઉપલોચ, લગ્નિ ક્ષમા ત્યાગ, માહવતા, સત્ય સયમ બ્રહ્મચર્ય, તપ આદિ જનતા ગુણો આત્મામાં ભરાં છે જે જાવનો અત લાવવો હોય તો આ ખજાનાને સાચવવાની જરૂર ॥ જરાક નિમિત્ત મળ્યું કે કોષને જતો ન કરે જે હેય છે તેને ઉપાદેય કરે ત્યાસુખી ધર્મ દોષ નહિ જાય. અને જ્યાં સુખી ધર્મદોષ નહિ ટળે ત્યાં સુખી સમ્બન્ધશૈન પ્રાપ્ત ક્યાંથી થાય ! તમે જાતે જ તમારા યોગિયાત જનો જ્યારે કાયાથી કઈ કાય થાય તે બીજા બોધ શકે છે પણ અધ્યવસાયમાં જે કાય થઈ રહ્યું છે તે પોતે અજરતા સ્થાની જ જાણી શકે છે

કોઈ મોટી બેઠના રક્ષક માટે પાશ યોગિયાતોની

ટુકડી રાખવામા આવી ચોકિયાતો રાત દિવસ હથિયાર સહિત બેઠનું રક્ષણ કરવા ચોકી કરી રહ્યા છે ચોકિયાતો બેઠના આગળના દ્વારને અને તાળાને સાચવીને ચોકી કરી રહ્યા છે લૂટારાઓએ બાણી લીધું કે ચોકિયાતો ફક્ત આગળનો દરવાજો સાચવીને બેઠા છે ફરતી ચોકી કરતા નથી આથી લૂટારાઓ પાછળની પછીતના ભાગેથી બાકોરુ પાડી, અદર પ્રવેશી ગયા અને માલના કોયળા ભરી લીધા બહાર ચોકિયાતો હોકારા પડકારા કરે છે ચોર લોકો તો ખજાનો લઈ પલાયન થઈ ગયા સવારમા બેઠના માણસો આવ્યા બેઠુ તો બેઠ લૂટાઈ ગઈ છે ચોકિયાતોને પૂછ્યું 'તમે ચોકી કેવી રીતે કરો છો?' 'સાહેબ! અમે તો તાળુ તપાસતા રહીએ છીએ જુવો આ તાળુ અકબધ છે

‘અમને શું ખબર કે પછીતેથી ચોર લોકો પ્રવેશી, આવી ચોરી કરશે.’ તેવી રીતે બહારના વેશ રાખેથી મુહપત્તિ, ગોઝછો, માળા રાખવાથી, ઉપરના તાળા સાચવ્યાથી કાંઈ વળવાનું નથી અદરથી લૂટારા બાકોરુ પાડી લઈ ગયા તેનું કાંઈ ખરું? તમે કઈ રીતની ચોકી કરી રહ્યા છો? ચારે બાજુથી સાવધાની રાખો કે ચોર પ્રવેશતા તો નથીને? અદરના વિકારો, કષાયો, ‘મારુ તારુ છે, એ નહિ નીકળે’ ત્યાં સુધી ઉપરના તાળા લગાવ્યે કાંઈ વળવાનું નથી મહા-પુરુષો કહે છે ‘ભાઈ, તું તારી અદરમા દંષ્ટિ નાખ બહારની ટાપટીપમા શું પડી ગયો છો? શોધ અદર ચલાવ’ સોયમા દોરો પરોવવો હોય ત્યારે દોરાને પાતળો કરી, સોય નજીક લઈ જવો પડે છે, વળી ધ્યાન પણ સૂક્ષ્મ કરવું પડે છે, આખો કયાય ફરતી હશે તો દોરો પરોવાશે નહિ

તેવી રીતે આત્મારૂપી સોયમાં સમક્ષિતરૂપી દોરો પડેલાવવા
એકાકાર થવું પડશે.

જા તરબંધિ પ્રથમ થવી જોઈશે, પછી સમ્યગ્દશન પ્રાપ્ત
થશે પછી જ દેશવિરતિ કે સવ વિરતિ થઈ શકાશે અને
ત્યારપછી ઇચ્છીએ ઘડી મોક્ષ સધાશે. પણ જેનું મન બારે
બાજુ રખડે છે સ્વ ધરમા રહેવું બોધ્યું નથી, તે શું કરશે ?
તે શુભરૂપી દરિયાને કેમ તરી શકશે ? માતાપિતા મૃગા
પુત્રને એમ કહે છે કે દીક્ષા એ કાંઈ પારકો માલ જાપવા
માટે નથી. દીક્ષા લઈને અધ્યાત્મ પરિશ્રમ કરવાનો હોય છે
દીક્ષા એટલે તો બીનાં ઘઉં હળવા જેવું કઠિન છે સ્વાધ્યાય,
ધ્યાન તપમા હત્તચિત્ત બની કર્મ કાપવા પ્રયત્ન કરવાનો
ચાકુ જ હોય છે કાંઈ આત્મિક ધન ભૂટી ન જાય તેની
તકેદારી રાખવાની હોય છે

વીસ હજારનો થેલો બરી ટ્રેનના મુસાફરી કરનાર
ઠેવી સાચવણી રાખતો હોય છે ! તેવી સાચવણી સત્યની
કરો છો ! કેટલાક કહે છે કે

પૈસો મારો ખરેખર જાણ્યો મારો ગુરુ
છોકરા મારા સાચીયામ કોની સેવા કરુ

જનુ ધરમાં આવી ગયું સેવા કયા કરવા બની ?
આવી પરિસ્થિતિમા વિચાર તો કરો કે શું કરી રહ્યા
છો! પૈસો વધશે તેમ યત્નઓ વધશે. ચેન્ડ અને પટારો
બરાબ ત્યારે દુશ્મનો જ ઊભા થાય છે પેટ બહુ ભરાઈ જાય
ત્યારે અજીજ થાય છે અને તની પાછળ પાછળ અનેક
હા આવે છે પટી ભરાઈ ત્યારે ચોર લોકો સરકારની નજર

અને ભાયાતોની નજર પડે છે. માટે જાની પુરુષો કહે છે, બન્નેને ઓછા કરી નાખો, તો તબિયત પણુ સારી થઈ જશે અને દુશ્મનો પણુ મિત્રમા ફેરવાઈ જશે

કોઈ એક મુસાફર સત્તર હજારનો થેલો લઈ ગાડીમા જઈ રહ્યો છે થેલાને જરા પણુ રેઠો મૂકતો નથી એમા ખૂબ તરસ લાગી એટલે થેલો લઈને ઉતર્યો નળ પાસે થેલો મૂકી પાણી પીવા લાગ્યો તેટલી વારમા સીટી વાગતા એકદમ ટ્રેનમા ચડી બેઠો. ઉતાવળમા સત્તર હજારનો થેલો લેવો ભૂલાઈ ગયો. ટ્રેનમા ચડી બેઠો પછી મુસાફરને પેલો થેલો સાલ્યો પણુ હવે શુ થાય ? ગાડી બહી રહે ત્યારે ઉતરાય ને ? પછીના સ્ટેશને ઉતર્યો ઘેર ગયો પણુ કયાય ચેન પડતુ નથી. ભાઈને તો તાવ ચડી ગયો એટલે બીજી (વળતી) ટ્રેન પકડી શક્યો નહીં અહીં સ્ટેશનના નળ પાસે ગામડિયો કોઈ ખેડૂત નીકળતા તેની દષ્ટિમા આ થેલો આવ્યો જ્યાં જુએ તો સત્તર હજાર રૂપિયા ખેડૂતના દિલમા આનંદ ન આવ્યો, પણુ કરુણા ઉપજી કોઈકે ખિચારો ભૂલી ગયો લાગે છે, જો આનો ધણી મળે તો સોપી દઉં, એમ ચિંતવતો તપાસ કરે છે, પણુ કોઈ મળતુ નથી

બીજો દિવસ વીત્યો સવારમા ખેતરે જાય છે, અતરાતમા એને બહિરાતમાનુ અદર યુદ્ધ ચાલે છે બહિરાતમા એમ કહે છે ‘કયા તું ચોરી કરવા ગયો હતો ? સહેજે મળ્યું છે, તો શા માટે મોજ માણી ન લેવી ?’ અદરથી અતરાતમા કહે છે ‘ફટ છે તને, આવા હરામના પૈસા તારે ન જોઈએ’ ગાડીનો સમય થતા સ્ટેશને જઈ બહી રહે છે,

કોઈ પરાક મળતું નથી આમ ત્રણ ત્રણ દિવસ વીતી ગયા જેટલું
જેતરનું કામ ખોટી કરીને દૂધનને સમયે હાજર થાય છે
પૂછે, પણ કોઈ માસિક મળતો નથી ચાલ્યા દિવસે બ્યારે
જેટલું રોશન ઉપર આવે છે ત્યાં એક માણસને બાકા
ઉપર લમણે હાથ દઈને મ્હાન વડને બેઠેલો બેથે

જેટલું એ માણસને બેઠું પૂછે છે કેમ બાઈ, તબિયત
બરાબર નથી! શુ થયું છે!

પેલો કહે છે 'બાઈ, મારી જિંદગીભરની કમાણીની
થેલી આજથી ચાર દિવસ પહેલાં આ જગ્યાએથી ઉપડી
મઈ છે તેની વિમાસણમા હું બહુ દુઃખી દુઃખી થઈ ગયો.
હું જેટલું પૂછે છે 'સત્તર હજાર હતા કે કાર્ક બોલ્યું હતા!
થેલી કેવા રગની હતી?' એમ ખાત્રી કરવા માટે બધી
હકીકત જાણી લીધી. જેટલને ખાતરી થઈ કે જેની થેલી
ખોવાણી છે તે આ જ માણસ છે બેઠેલો પછેડી ખોલી
પેલી થેલી આપતા કહ્યું બાઈ આ થેલી લઈ લ્યો તમારી
જ છે બરાબર જણી બેઠો હવે એ માણસને કેવો આનંદ
આવે! જેટલ કહે છે 'બાઈ હું ચાર દિવસ થયાં બેના
માસિકની થોડા બહાવુ હું વાત બહાર પાડું તો કોઈ
હજો કરીને લઈ જાય, તેથી સામેથી ફરિયાદ સાંભળ્યું, તો
ખાત્રી કરી, આપવી તેવા ઉદ્દેશથી આજ ચાર દિવસ' થયાં
રોશનતા ધક્કા ખાઈ હું આજે તમે ખાત્રી લાયક મળ્યાં
બેઠે થેલી તમને સોપી હું હળવો બનું છું

પેલો પગે લાગી કહે છે તમે ખરેખર દેવ જેવા
એ આજુ ધન છતાં તમારું મન લલચાસુ નહીં પેલો

ભાઈ હજારનું બડલ આપે છે ખેડૂત કહે છે ‘ભાઈ ! મારે લેવા જ હતા તો મને પૂછનાર કોણ હતું ?’ પેલો કહે છે ‘મને આ થેલી પાછી મળી તેનો આનંદ ઉછળે છે’ એટલે ભેટ તરીકે આપને સ્વીકારવું પડશે આ કહે છે ‘મારે એક પાઈ પણ ન ખપે’ પેલો નામ સરનામું પૂછવા આવ્યું રાખે છે કોઈ વખતે પ્રસંગ આવ્યેથી હું કંઈક આપી કૃતાર્થ થાઉં, એ માટે નામ તથા સરનામું પૂછે છે, તો ખેડૂત તે પણ આપતો નથી આ એક બનેલી સત્ય ઘટના છે

આજે ભારતભરમા નીતિમત્તાનું ધોરણ તદ્દન નીચું ગયું છે, છતાંય ક્યાંક ક્યાંક હીરાઓ અળકી રહ્યા છે ખેડૂત બહુ ભણેલો ગણેલો હતો નહિ છતાં સસ્કાર રેડાયા હતા, કે હરામનું કંઈ લેવાય નહિ આજે તો સેવાનું નામ લઈ ફરનારાઓ ખેંચ પક્ષોની લાચો ખાઈ ઘર ભેગું કરનારાઓની વાત કીધી જાય તેમ નથી જેનામા આવા ગુણો નથી તે આધ્યાત્મિક વિકાસ શું કરી શકશે !

મોક્ષ પુરુષાર્થના અર્થે છે અને આ સંસાર પ્રારબ્ધે પડ્યો છે, આત્માર્થે પુરુષાર્થની ધારા વધતી જાય, તેમ આત્માના ગુણોની ખીલવટ વધતી જાય છે ધર્મમા સવેગ એટલે એક પ્રકારનો વેગ સમ્યક્પ્રકારનો વેગ તેનું નામ સવેગ. તે પ્રગટાવવો જોઈશે

માતા મૃગાપુત્રને સમજાવે છે ‘હિ પુત્ર !

વાલુયા કલ્પલો ચેવ, નિરસ્સા ય ડ સ જમે ।

અસિધારા ગમણ ચેવ, દુક્કર ચરિત તવો ॥ ૩૭ ॥

સયમ લેવો એતો વેળુના કોળિયા ભરવા બરાબર છે વેળુના કોળિયા નિરસ છે તેમ સયમમા પાત્ર ઇન્દ્રિયના

વિષયના રસથી નિરસ બનવાનું છે. અહીં ઝાઝામાળ કે ડીમ ડીમ ખરું ? અહીં રેશમી જાલીયા ઉપર બેસવાનું ખરું ? વાજ, તબક્કા સારગી કંઈ નથી. પોવાક પણ સાવ સાદો કીનારી, ઝીંક સતારા કે આબહા બધો નથી આવે કહેયે, પ્રતિક્રમણમાં અમને રસ પડતો નથી. જવેલા જાતા હોય ત્યાં તાન ચઢે છે ઉપવાસ નિરસ લાગે છે આયબિલ કરુ ત્યાં તો ઉછાળા આવે છે આયબિલના લોજનમાં અંધ આવે છે નિરસ લાગે છે બધું બાણુ હોમ તો સરસ લાગે છે પણ લીલો વાસટિયો ખાનાર બોકડાના અને છરો ફરે છે, તેમ ઈન્દ્રિયના ગુલામ બનનારને દુગતિ મળે છે

ધન્ય અણગારે દીક્ષા લીધા પછી બવણવ સુધી આયબિલ કરી હટી છઠ્ઠા પારણે છઠ્ઠી ઉચ્ચ તપસ્યા અને પારણે આયબિલ કરતા ધન્ય અણગારે દીક્ષા લીધી તેજ દિવસથી પ્રતિજ્ઞા કરી કે બવણવ સુધી મારે છુ છઠ્ઠા પારણા કરવા અને પારણામાં પણ નાખી દેવા જેવો જેને કોઈ અતિથિ કૃપણ સિખારી ન હોય, જેવો આયબિલનો આહાર બધે. પ્રભુએ આજ્ઞા આપી અને એમણે એ તપ શરૂ કર્યું

બેઠે બેઠે પારણા શ્રી, બવણવ લગી બણ,
આંતરૂ તો પાણુ નહીં શ્રી આયિલકુજો આપાર
નવમરિના સંજમ પાણિયોલ કરી મયા જેવો પાર મે
સૂણો જનવણ સિવપુર દીધો રે મારાન દને.

નવમાસ સુધી આકરી તપસ્યા કરી. માખણના પિંડા જેવી કાયા હાડપિંજર સમાન કરી દીધી આ તો અહીં હજાર વધ પહેલાની વાત છે

શ્રી હજાર સાધુમાં ધન્ય અણગારની તપસ્યાને ભજ

વાને વખાણી કે મહાન દુષ્કર કરણી અને મહાન નિર્જરાના કરનાર તે છે કર્મને ખપાવવા કેટલી જહેમત ઉઠાવી ! ધન્ના અણુગારે નવમાસના સયમમા આઠ માસ સુધી છૂંના પારણે છૂં અને છેલ્લા માસે પાદોગમન સથારે કર્યો સાડાચાર મિનિટ અને અગ્યાર સેકન્ડ જો વધુ આયુષ્ય હોત, તો સીધા મોક્ષે જાત અત્યારે સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાનમાં તેત્રીસ સાગરો-પમનુ આયુષ્ય ભોગવતા ખિરાજે છે, ત્યાથી મનુષ્યપણે અવતરી મોક્ષમા જશે ધન્ના અણુગાર મહારથી હતા તેની સ્ત્રીઓ કરિયાવરમાં ખત્રીસ કોડ સોનૈયા લઈ આવી હતી, ત્યારે તેની સપત્તિ કેટલી હશે તે તો વિચારો.

આવા સમર્થ પુરુષોએ દીક્ષા લીધી છે, આ શુ નવરાનો ધર્મ છે ? દિવાળી ટાણુ છે એટલે મરવાનીય નવરાશ નથી એમ કહે ? વિચાર તો કરો, અત્યારે આયખિલની ઓળી ચાલી રહી છે તેમા એક આયખિલનુ પણ મન થાય છે ! તમને કેવા ગણવા !

મૃગાપુત્રને માતા શિખામણુ આપે છે. વેળુના કેળિયા જેમ નિરસ, તેમ આ સયમ નિરસ લાગે તેવો છે વિષય જીવને અનાદિથી વહાલા છે આજે જીવ ઠાઠ-ઠઠારામા બહુ લલચાય છે આ ધર્મમા એવુ કાંઈ પણ નથી તલવારની ધાર ઉપર ચાલવુ જેમ દુષ્કર છે, તેમ સયમમાર્ગે ચારિત્ર-તપ પાળવા ઘણા દુષ્કર છે વળી પણ સયમની દુષ્કરતા સખધમા માતા શુ કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે.

આખ્યાન ૮૮ સુ

સુવત ૨૦૨૦ આસો સુદિ ૧૪ સોમવાર, તા ૧૯-૧૦-૧૪

સિંધાત એટલે ત્રણ કાલે સિંધ થયેલી વસ્તુ ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના ૧૬ મા અધ્યયનમા મુગાપુત્રનો અધિકાર આલે છે ભગવાનની વાણીમા અનંત અમૃત ભર્યું છે જ્યાં આત્માને શુદ્ધ વીર, ધીર પરાક્રમી બનાવી કર્મોને હરાવવા છે, ત્યાં કાયરતા ન જ પાલવે. એના માટે આ અધ્યયનમા અપૂર્વ ભાવો ભર્યા છે

મહી વગન્ત વિહીપ, ચરિત પુત્ર વુક્ત ।

મયા લાહ મયા ચેષ ચાયયજ્ઞા સુદુક્ત ॥૩૮॥

સપ જેવી રીતે આડું અવળું ન બોતાં, સીધા ચાલતો હોય છે તેવી રીતે સાધુ પણ ઈર્ષ્યામિતિપૂર્વક મહાન્, દુકાન્ કે બોડ ન બોતા એકાત દષ્ટિથી ચાલે છે જતા આવતાં જતુ બીજ કે લીલાવરી ન કચરાય, તેમ કાચુ પાણી કરોળિયાની ભાગ, લીલકૂગ કે કાચી માટી, એકેદ્રિયથી માટી પચેન્દ્રિય સુખીના જીવની કિલ્લામના ન થાય પગલવી કચરાઈ કે હકાઈ ન બાય મસળાઈ કે ચોળાઈ ન બાય દુઝ ન થાય ત્રાસ ન થાય તેને માટે સાધુ બહુ જ સાવચેત રહે છે જ્ઞાન, હજાન અને ચારિત્ર્ય પાલન કરવા ઈર્ષ્યામિતિ છે ઈર્ષ્યામિતિનું પાલન કરનાર સાધુને ખબર જ કે જવા મારો આત્મા તેવો જ હશે જીવાનો આ મા છ

મારા દેહથી કોઈને પણ હુઝ, ત્રાસ કે કીલામના ન ઉપજે વાણીથી પણ કોઈની વિરાધના ન થાય મનથી પણ કોઈનું ખૂંડુ ન ઈચ્છવું, એમ મન વચન કાયાથી, ત્રણ ભાગે પાત્ર સ્થાવર અને ચાર ત્રસ, એમ નવ પ્રકારે, નવ કોટિએ હણવા નહિ, હણાવવા નહિ કે હણનારને અનુભોદણ નહિ, એવી રીતે ૮૧ ભાગા થયા એ જાતની પ્રતિજ્ઞા લેનાર સાધુ ઈર્યાસમિતિથી ચાલે છે રસ્તામા વાતચીત કરવા પણ સાધુ રોકાય નહિ, વળી રાત્રે પૂજ્યા વગર પગ ન ઉપાડે રજોહરણ, જીવદયા પાળવા માટે છે કેટલીક બહેને। ગોચ્છાને રૂમાલે વીંટી થેલીમાં રાખી મૂકે છે અને જ્યાં આવે ત્યાં એમને એમ બેસી જાય છે “અપ્પમજ્જિય મારુહ્હ પાવસમણેત્તિ વુચ્ચહ્” સાધુ માટે તો આમ કરનારને પાપ-શ્રમણ કહ્યા છે યતના એ ધર્મ છે, જેટલી જીવદયા પળાશે તેટલો લાભ છે

આચારાગસૂત્રમા કહ્યું છે “જેને તું હણવાનો ઇરાદો કરે છે, ત્યાં તું પોતેજ હણાઈ ચૂક્યો છે ખીજા જીવોને કબજે કરવાના અને મારી નાખવાના લાવ થયા, ત્યાં તું પોતેજ હણાય છે ભૂતોને-વનસ્પતિને ઉપદ્રાત કરવાથી જીવની વિરાધના થાય છે, તેમા આત્મવિરાધના છે ખાતા, બેસતા, પીતા, સૂતા, ચાલતા, ઉપયોગ રાખવાનો છે ઉપયોગ ત્યાં ધર્મ છે. જતના વગર સાધુ ફક્ત દશ ડગલા જ ચાલ્યો હોય, તો તેને ભગવાને પ્રાયશ્ચિતનો અધિકારી કહ્યો છે ચાલવું તો ક્ષેત્રથી ધૂસરા પ્રમાણુ જોઈ જોઈને ચાલવાનું કહ્યું છે કેટલાક ચાલતા વાતચીત કરતા હોય છે, અગર તો પુસ્તક વાચત હોય છે કે સજ્જાય કરતા।

આલતા હોય છે 'આ બપો દિવા સયમ-માર્ગની વિરાધક છે આલવી વખતે એકાત દષ્ટિથી આલવું ચતના બહુ બારપૂવક પાળવાની છે જેનો પાયો પાઠો તેનું સવ પાકુ ચોવન એટલે જીવન-મહેલનો પાયો સયમ સિમેન્ટથી તેને મજબૂત બનાવીએ રબોલરણ, મુકપતિ એ બધા સયમનાં, દવાનાં ઉપકરણો છે

આજે માણસો દયાધર્મથી વંચિત થઈ ગયા છે. દિવાળી આવી રહી છે ત્યારે બાવા બાવા પાડી, કેટલાય કથવા વગેરે અનેક જીવજંતુઓ જે ચોમાસામા ઉત્પન્ન થયા હોય તેનો કચ્છરમાણ વાળી નાખે છે જ્યેષ્ઠાર્થ ન ઉટકે તો શું વાધો આવી જાય છે? આપણું આત્માનું આંગણ સાફ નથી તેનું શું? વાસણનો કાટ કાઢનારા આપણે વાસ નાનો કાટ કાઢવાનું કદી વિચારીએ છીએ? આગળ તો અગિ કાઓ સૂડલામા છાણા પૂજીને રાખતાં એક કામ પણ જોયા વિના કે પૂજ્યા વિના કરતાં નહીં આવકોને જતના કેટલી હોવી એકંએક! આજે તો મિલમા ઢાણા ઢળાવે ત્યાં થણાનાં, ગાળા રહી જતા હોય જેમા સોયા, ઝાટકયા વિનાનું કોઈ ધનેશ-ધંધળ હોય તેના કચ્છરમાણ નીકળતા હોય છે કોઈને જોવું છે કયા? કેવો પ્રમાદ સેવાઈ રહ્યો છે?

ડી.ડી.ટી છાંટો છે ત્યારે તો ત્રસ જીવની હિંસા નજરોનજર બાળો છે. કેટલાય માખી મચ્છર, ઝીંકરો નાશ પામે છે આવકથી ત્રસ જીવની હિંસા થાય નહિ અને તેના સામનો પણ રજાય નહિ. આવી માકડ મારવાની હિંસક દવાઓનો વપાર પણ થાય નહીં આગળ કામકાજ હાથથી

થતા, છતાંએ ધર્મધ્યાન કરવાનો સમય કાઢતા આજે પાણી, ઠામ, વાસણ માટે જુદી જુદી કામવાળી અને રસોઈ કરવામાં બે તપેલી ઉતારવી પડે, છતાંએ ધર્મ-ધ્યાનનો સમય નથી મળતો, એ કેટલો પ્રમાદ ગણવો ? પરદેશમાં રહીને તેઓનું અનુકરણ કરીને, દેહની વિભૂષામાં પડી ગયા છે. આગળના શ્રાવકોને પદર દિવસે ઘોણું નીકળતી, આજે રોજ રોજ નળ ચાલ્યા જ જતા હોય શું આ પાપ નથી લાગતું ?

આગળ તો પાશેર પાણી વાપરવાનું હોય ત્યાં નવટાક વાપરતા સમજતા કે પાણીમાં જીવ છે સંકોચથી કામ લેતા. આજે માનસ કયા ઘડતરથી ઘડાઈ રહ્યું છે, કે દયાના અકૂરો નાશ પામી ગયા છે શાક સુધારી ઘર વચ્ચે ફેંકી દેશે. રસોડા જુઓ તો ઉકરડા જેવા, પગ મૂકવાની જગ્યા ન મળે આગળના લોકો દાળ કરતા, તો કહેતા કે ચણાની કે અડદની દાળનું શાક કયું છે આજના જેવા રૂઢ ન હતા આજે જીભના સ્વાદ એવા લાગી ગયા છે કે, સાંજે તળેલું જ ખાવા બેઠાંએ પચે કે ન પચે, દવા લેશું, પણ ફરસાણું તો બેશે

આગળના લોકોને ચાલતા ચાલતા કાંઈ પણ ખાતા શરમ આવતી આજે ખાપ અને બેટો બનતર વચ્ચે ચીનાઈ સીંગ ખાતા હોય છે સારા ઘરની બાઈઓ હોટેલમાં આઈસ્ક્રીમ ખાઈ આવે છે, આ બધું શું ચાલ્યું છે ! સ્ત્રીઓ સિનેમા ઉપર હોય ! કેટલું ખરાબ કહેવાય ! ઘર કયું, ખાનદાની કેની ? શ્રાવકની સ્ત્રીઓ એ ઠંકાણું હોય ? આજે તો કંઈ સ્થિતિ થઈ રહી છે ? આગળ તો છાના છપના જતા,

હર રહેતો. આજે તો સસરા જઈને આગળથી ટિફ્ટ લઈ આવે, પણ બેઠને કરવું છે શું ? ધર્મ સમજવા જેવો છે સત્સંગ— ગુરુનો સંગ કરવા જેવો છે ત્યાં જશે તો ત્યાં. વૈરાગ્યમાં આત્માન્દી ઉત્પત્તિ કેળવી શકશે. નીતિ, ન્યાય પ્રામાણિકતા જીવનમાં આવશે.

પરજી સારે દષ્ટિ ન કરવી, જોવા ભાવ હોવા બેઠજે મનમાંથી વાસના બંધ ઇન્દ્રિયમાંથી લાલસા બંધ, દેહમાંથી આળસ બંધ ને વાણીમાંથી નિંદારસ બંધ અને સત્સંગમાં રહે તો જીવન જીવી જવાય શકિલ્લિયે. ચોર પોતાના પુત્રને એક બલામણુ કરે છે, કે દીકરા, પ્રતિજ્ઞા લે કે મહાવીર પાસે જવું નહિ કે તેની વાત સાંભળવી પણ નહિ, તેમ જ દશ ન કરવા નહીં જે રહેતો તું નીકળતો હો ત્યાં મહાવીર સ્વામી વાણી સંભળાવતા હોય તો તેવે સ્થળેથી ઠાનમાં આંગળી નાખી પસાર અને આટલી બલામણુ કરે છે શકિલ્લિયાના બાપને પ્રતીતિ હતી કે ભગવાન મહાવીર ક્ષિત્રિયાનર છે પામરને પરમાત્મા બનાવી દેનાર છે લોકાને સોનું બનાવનાર છે ગમે તેવો ચોર, પછી ચોર ન રહે, પણ સાધુ જ બની બંધ હવે પોતાનો પુત્ર જો જોવો શાય તો પરપરા વાલ્યો આવતો ચોરીનો ધણી ભાગી બંધ

આજે સારા ધરના જીનો પોતાના પુત્રને એજ સિખા મણુ આપે છે કે સાધુ પાસે અમારથી બહુ નહીં બીક લાગે છે રખેને સાધુ થઈ જશે, વૈરાગી થઈ જશે ! અમે દીક્ષાના વિગતની નથી. એમ મોઢેથી મીઠું બોલે પણ હૃદયમાં એમ છે કે છોકરો સાધુ પાસે ન બેસે તો સારું આગળ

ચોરનો ખાપ તેમના પુત્રોને આવી લલામણુ કરતો, અત્યારે તમને ચોરના દીકરા કહેવા કે શુ કહેવા ? તેમાય જો છોકરાને વૈરાગ્ય લાગી જાય, તો મહારાજ પાસે પહોચી જાય અને કહે 'મહારાજ ? તમે શુ ભૂરફી છાટી છે ?' એનનાથી થાય તેટલુ કરે પણ આ માર્ગ જોટો છે, તે સાબિત કરી દેયો છે તમારામા ત્રેવડ ?

ત્યાગમાર્ગ સારો છે કે ભોગમાર્ગ ? જો ત્યાગમાર્ગ હૈયામાં સારો લાગતો હોય તો તમારા છોકરાને ઉપાશ્રયે લાવવાનુ કેમ વિચારતા નથી ? શુ ડર લાગે છે ? સતના સમાગમમા લાવવા કેશિષ કરતા નથી અને જ્યા સુસ સ્કાર ભુંસાય છે, મોહના કારમા ખાણુ છે, એવી કેલેજેમા લાગવગ લગાડીને, પૈસા ભરીને પણ દાખલ કરે છે. લાડૂતી શિક્ષકો શુ જ્ઞાન આપશે ? સાધુ જેવા નિસ્પૃહી કેણુ છે ? ખતાવો તો ખરા ! દુર્ગતિમા ન ઘસડાય જાય તેવો માર્ગ ખતાવનાર સાધુ-સતો છે સતની શિખામણુ રૂપ શિક્ષાને માથે ચડાવે એ જગતનો મુગટ મણિ અને હૈયામા થવુ જોઈએ કે, કેલેજમા ગયા વિના ચાલશે, પણ સતનાં દર્શન કર્યા વગર નહિ ચાલે સાધુને ચરણે શાંતિ પામે, કષાયથી ખળેલો જીવ ઠંડો થાય છે પોતાના દોષો ધ્યાનથી સાલળવા એ શ્રવણભક્તિ

એ ચરણે પ્રાણી શાંતા રે પાવે, પામે તેલીલ વિલાસરે પ્રાણી,
જન્મ જરોને મંરણમીટાવે, ન આવે ફરી ગર્ભાવાસ રે પ્રાણી,
સાધુજીને વંદના નિત નિત કીજે.

તમે તમારા પુત્રને ભણાવો, ગણાવો, વારસો આપો, તેથી શુ કૃતકૃત્ય થયા માનો છો કે ધર્મનો કઈ વારસો સોપો

છે ? તમને જીવ-અજીવનું જાણપણું ખરું ? એક રૂપિયાના એકસો પૈસા 'જો બધાવને આવડે, પણ જીવના લોહ કેટલા ? " ૫૬૩ " જો તો કોઈને જ આવડે શાસ્ત્રમા તુઝીયા નગરીના આવકોનો અધિકાર સાબળો, ત્યાંના આવકો નવે તત્વના મધ્યમ જાણકાર હતા આજે કેટલા ઘીડવાણા ! અમારે બહોળી પ્રખર, અમારે ફલાણા મહારાજ ધોમાસાં માટે જોઈએ છીએ અહીં અહીં હજાર ધર માટે સારા વક્તા હર ધોમાસે જોઈએ. પણ અમારેય સારા ઓતાઓ જોઈએ છીએ તમે જેવા તેવા વક્તાને ન ચલાવી શ્યો તો પછી અમારે જેવા તેવા ઓતા વડે કેમ ચલાવાય ? તમને અસર કેમ થતી નથી ?

વાણિયાના ઘીકરને નામું ન આવડે તો પેહી ઉપર કેમ બેસાડાય ? અમારે તમને પેહી સોંપવી છે, પણ જાણપણું ક્યાં ? શાઓદાર સમિતિના મેમ્બરો કહેવાય, છતાં બગીચ સૂત્રોના નામ બોલાવો તો કેટલાને આવડે ? જહુ સારા કાગળ છપાઈ સારી, એટલું જોવાથી શું ઉદાર મંડળો ? આવકોમા રૂ. ગુણ હોય પણ બ્યા ગુણની જ ખબર ન હોય ત્યાં લાવવા કોશિષ કેમ કરી શકે ? આગળના આવકો સિદ્ધાંતના જાણકાર કે જ્ઞાતા હતા અત્યારના આવકો છાપાં વાંચનારા ! ઉપમા શું અપવી ?

જીવનનું ઘડતર ઘડનારા સાધુ-સત ॥ તેઓ જે માટે ચાલે છે તે માત્ર જતાવી રહ્યા છે તેની પાસે રાગ દશન, વ્યારિત્ર અને તપની જ વાત હોય શું વેપાર કેટલા ઘીકરા ઘીકરી, કોણ વેવાઈવલા એમ પૂછવાની વાત નહોત્ય.

સ સારમા માથુ મારે નહિ એને તો એના આત્માનું કરવું છે એકાત અધ્યાત્મ દૃષ્ટિથી ચાલે છે આજે તો “સાધુએ લાઉડસ્પિકરમા બોલવું જોઈએ, તો જ ધર્મનો ઉદ્ધાર થાય, પાપ થોડું ને ધર્મ ઘણો થાય, ગળાને તકલીફ ઓછી પડે, જમાના પ્રમાણે વર્તવું જોઈએ” આવું બોલનારા સાધુના ચારિત્રના ચૂરેચૂરા કરી રહ્યા છે ભગવાનને તેના જ્ઞાનમા શું જમાનો નહિ દેખાયો હોય, તેમ માનો છો ! આટલા બધા ધર્મ કરવા આવશે કે ધાડ ઉઠાડવા તે નહિ જોયું હોય ?

આજે ગળું બેસી ન જાય તેની તકલીફ ટાળવા તૈયાર થશો, આવતી કાલે કહેશો, આવતા જતા બે ચાર મહિના નીકળી જાય છે, માટે ટ્રેનમા ડબો રખાવીએ ટ્રેન તમારે માટે ક્યા દોડે છે ? ‘આમા શુ, આમા શુ !’ એમ કરતા કરતા જીવ કેટલો પતનને પથે જાય તેનો કાંઈ વિચાર કરો છો ખરા ?

ભગવાન કહે છે ‘હિ જીવ ! તુ સ્વ સમયને બરાબર સમજ લે, પછી પર સમય તરફ જુદા જુદા દર્શનો શી રીતે બોલે છે, તે તરફ દૃષ્ટિ કરજે પ્રથમ તો ઘરમા જે નિવાન પડ્યું છે, તે જોઈ લેજે સિદ્ધાંત વાણીને ગુરુગમથી સમજી જીવનમા ઉતારો જૈનોનો સ્યાદ્વાદ બિચા ન બરનો છે

કોઈ એક મુનિ ચાલ્યા જાય છે, ત્યાં રસ્તામા અન્ય દર્શની મળ્યો, પગે લાગી પૂછે છે ‘મહારાજ ! જૈનનો સ્યાદ્વાદ સમજવો મુનિ કહે છે ‘ભાઈ ! સાધુથી ચાલતા ચાલતા બોલાય નહિ પેલો કહે ‘સ્થાન ઉપર આવવાની મને કૂરસદ નથી, માટે અહીં જ સમજવો ત્યારે મુનિ દૂકમા

છો ? તમને જીવ-અજીવનું જાણપણું ખરું ? ‘એક રૂપિયાના એકસો પૈસા’ એ બધામને આવડે, પણ જીવના એક ઠેટલા ? ‘પદ્મ’ એ તો કોઈને જ આવડે ચાસ્ત્રમાં તુમીયા નગરીના આવડેનો અધિકાર સાબળો, ત્યાંના આવડે નવે તત્ત્વના યથાથ જાણકાર હતા આજે ઠેટલા ઘીડવાણાં ! અમારે બહોળી પ્રખર, અમારે ફલાણા મહારાજ શ્રામાસાં માટે જોઈએ છીએ અહીં અહીં હજાર ધરા માટે સારા વક્તા હર વૈભાસે જોઈએ. પણ અમારેય સારા શ્રોતાઓ જોઈએ છીએ. તમે જેવા તેવા વક્તાને ન ચલાવી દ્યો, તો પછી અમારે જેવા તેવા શ્રોતા વડે કેમ ચલાવાય ? તમને અસર કેમ થતી નથી ?

વાણિયાના ઘીકરને નામુ ન આવડે તો પેદી ઉપર કેમ બેસાડાય ? અમારે તમને પેદી સોંપવી છે, પણ જાણપણું કયાં ? શાઓદાર સમિતિના મેમ્બરો કહેવાય, છતાં બત્રીસ સૂત્રોનાં નામ બોલાવો તો ઠેટલાને આવડે ? ખરું સારા કામગી, છપાઈ સારી એટલું જોવાળી શું ઉદાર થઈ ગયો ? આવડેમાં ૨૧ ગુણ હોય પણ જ્યાં ગુણની જ ખબર ન હોય ત્યાં લાવવા ઠેશિય કેમ કરી શકે ? આગળના આવડે સિદ્ધાંતના જાણકાર કે જ્ઞાતા હતા અત્યારના આવડે છાપાં વાંચનારા ! ઉપમા શું અટપવી ?

જીવનનું ઘડતર ઘડનારા સાધુ-સત છે તેઓ જે માટે બાંધે છે તે માત્ર બતાવી રહ્યા છે તેની પાસે જ્ઞાન દશ ન વ્યસ્તિ અને તપની જ વાત હોય શું વેપાર ઠેટલા ઘીકરા, ઘીકરી, કાણુ વેવાઈવેલાં એમ પૂછવાની વાત નહોત

સ સારમા માથુ મારે નહિ એને તો એના આત્માનુ કરવું છે એકાત અધ્યાત્મ દષ્ટિથી ચાલે છે આજે તો “સાધુએ લાઉડસ્પિકરમા જોલવુ જોઈએ, તો જ ધર્મનો ઉદ્ધાર થાય, પાપ થોડું ને ધર્મ ઘણો થાય, ગળાને તકલીફ ઓછી પડે, જમાના પ્રમાણે વર્તવું જોઈએ” આવુ જોલનારા સાધુના ચારિત્રના ચૂરેચૂરા કરી રહ્યા છે ભગવાનને તેના જ્ઞાનમા શુ જમાનો નહિ દેખાયો હોય, તેમ માનો છો ! આટલા બધા ધર્મ કરવા આવશે કે ધાડ ઉઠાડવા તે નહિ જોયુ હોય ?

આજે ગળુ ખેસી ન જાય તેની તકલીફ ટાળવા તૈયાર થશો, આવતી કાલે કહેશો, આવતા જતા ખે ચાર મહિના નીકળી જાય છે, માટે ટ્રેનમા ડબો રખાવીએ ટ્રેન તમારે માટે ક્યા દોડે છે ? ‘આમા શુ, આમાં શુ !’ એમ કરતા કરતા જીવ કેટલો પતનને પથે જાય તેનો કાંઈ વિચાર કરો છો ખરા ?

ભગવાન કહે છે ‘હે જીવ ! તુ સ્વ સમયને ખરાખર સમજ લે, પછી પર સમય તરફ જુદા જુદા દર્શનો શી રીતે જોલે છે, તે તરફ દષ્ટિ કરજે પ્રથમ તો ઘરમા જે નિવાન પરચુ છે, તે જોઈ લેજે સિદ્ધાત વાણીને ગુરુગમથી સમજી જીવનમા ઉતારો જૈનોનો સ્યાદ્વાદ જિયા નખરનો છે

કોઈ એક મુનિ ચાલ્યા જાય છે, ત્યા રસ્તામા અન્ય દર્શની મળ્યો પગે લાગી પ્રછે છે ‘મહારાજ ! જૈનનો સ્યાદ્વાદ સમજવો મુનિ કહે છે ‘ભાઈ ! સાધુથી ચાલતા ચાલતા જોલાય નહિ પેલો કહે ‘સ્થાન ઉપર આવવાની મને ફૂરસદ નથી, માટે અહીં જ સમજવો ત્યારે મુનિ દૂકમા

કહે છે એ આ ત્રણ આંગળી જોયી કરુ છુ તેમાં આ આંગળી
 કનિષ્ઠ છે તે અનામિકાની અપેક્ષાએ નાની છે વળી અનામિકા,
 ત્ર્યેષ્ઠ આંગળીની અપેક્ષાએ નાની છે કનિષ્ઠની અપેક્ષાએ
 અનામિકા મોટી અને મધ્યમાની અપેક્ષાએ અનામિકા
 નાની છે આ અમારો એનેકાંત વાદ છે આત્મા નિત્ય પદ્મ
 છે અને અનિત્ય પદ્મ છે દ્રવ્યની અપેક્ષાએ નિત્ય અને
 પદ્મોત્પન્નની અપેક્ષાએ આત્મા અનિત્ય છે પોતાના દ્વ્ય ક્ષેત્ર,
 કાળ અને ભાવથી આત્માની અસ્તિ છે અને પરદ્રવ્ય, પરક્ષેત્ર,
 પરકાળ અને પરભાવથી આત્માની નાસ્તિ છે સ્વાદ્ય અવ્યક્ત
 એટલે એક સમયમાં જોણી શકતો નથી આત્મામા અનતા
 શુદ્ધ છે તેમા એક શુદ્ધનુ યથાથ કથન થઈ શકતું નથી
 આત્માને જોળખવા માટે અપેક્ષા લેવી પડે છે એકાંતે માનવા
 જાય તો જૈન હથ ન રહી ન શકે

હું એ જોઈએ છું કે, નથી તે જાણે છું કે
 નથી તે નથી જોઈએ છું કે, કહો પછી કહે જાણે
 જાણજાણે કહી શકે જોળખજો
 પ્રેમ થજો ૩ તે પ્રજુ ઉપર કહી શકે પારખજો,
 જાણજાણે કહી શકે જોળખજો

આત્મા નિત્ય, પ્રવ શાશ્વત વસ્તુ છે એમ અસ્તિથી
 વાત એકાંતે ઉપાડીએ તો પક્ષપાત થાય છે નથી તે પદ્મ અપેક્ષાએ
 બતાવવું એઈએ આત્માના શૂન હથ ન અસ્તિ છે પદ્મ વર્ણ
 રૂપ ગદ્ય અને રસ નથી આત્મા પોતે જ સ્વદ્રવ્ય છે
 અમખ્યાતા પ્રદેશ એ સ્વક્ષેત્ર છે સમય સમયની થતી અશુદ્ધ
 તત્ત્વની પરિણતિ એ આત્માનો સ્વ-કાળ છે અનંત સુખ,
 વીર્ય હથ ન, એ આત્માનો સ્વભાવ છે પોતાના દ્રવ્ય ક્ષેત્ર,

કાળ અને ભાવથી આત્મા અસ્તિ ધરાવે છે પરદ્રવ્ય, પરક્ષેત્ર, પરકાળ, અને પરભાવથી આત્મા નાસ્તિ ધરાવે છે છે એમ પણ માનવું, અને નથી તે પણ માનવું

આત્માના અનતા ધર્મો છે, તેની વ્યાખ્યા નય, પ્રમાણથી થઈ શકે નય એટલે ન્યાય વસ્તુનું સ્વરૂપ સમજી, વાણી છોડવી ભાષામા તો કમખદ્ધ આવે છે, જેમ રવૈયો છાશની ગોળીમા ફરતો હોય ત્યારે એક નેતરુ ઢીલુ મૂકવું પડે અને ખીજને ખેચે, ત્યારે છાશ અને માખણ જુદા પડી શકે-તત્ત્વ તારવી શકાય છે, પણ બનેને પકડી રાખવાથી માખણ ન ઉતરે તેમ જ્યારે વ્યવહાર નયની મુખ્યતા, ત્યારે નિશ્ચય નયની ગૌણતા હોય છે પણ જે નિશ્ચય નયનો લોપ કરે છે, તે લક્ષ ચૂકે છે અને વ્યહવાર નયનો લોપ કરનાર તીર્થ કર માર્ગને ઊડાડી નાખે છે માર્ગ કાપવો તે વ્યહવારનય છે ઉપાશ્રયે જવું છે, લક્ષ થયો તે નિશ્ચયનય અને ત્યા પહોચવા, તે દિશામા પગલા ભર્યા તે વ્યહવારનય થયો તેમ મોક્ષ એ નિશ્ચયનય છે જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ એ બધો વહેવાર માર્ગ છે. બન્ને નયો પરસ્પર સાપેક્ષ છે અને જો અપેક્ષા છોડી દે તો કુનય કહેવાય

નિશ્ચય વાણી સાંભળી, સાધન તજવા નોય,
નિશ્ચય રાખી લક્ષમાં, સાધન કરવા સોય.

જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ એ મોક્ષ માર્ગ છે રટમુ અધ્યયન વાચો તો ખખર પડે કે, ચાર કારણ ચુકત મોક્ષ માર્ગ છે એકલા જ્ઞાનથી કે એકલા દર્શન કે એકલા ચારિત્ર કે તપથી મોક્ષ થતો નથી કોઈ તો કહે, સિદ્ધને

સામાયિક, ઉપવાસ, મત-પચ્ચક્રખાણાદિ ન હોય તો મારે
પણ તે કરવાની જરૂર નથી, પણ તું કયા ઉભો છે ? સિદ્ધ
દશા પ્રગટાવવા માટે બધું કરવાની જરૂર રહે છે સાધન
વિના સાધ્ય સાંપડે નહીં જૈનદશન એ સાપેક્ષવાદ-
અનેકાંતવાદ છે

સપ્તભગ્ની, ત્રિપદી, ચાર નિષેપાનું અને પ્રમાણનું
જ્ઞાન કરવું ભેદને જ્ઞાનની બહુ જરૂર છે બાળે બહેને
અભ્યાસ કરી રહી છે, પણ શું બાળબોને જ્ઞાન મેળવવાની
જરૂર નથી લાગતી ? મહાવીરના આવકે નવ તત્ત્વના બધુજાર
હોય અમારે શું આમજ ઘસાવી લેવું ? ભણકાર વિના પેઢી
પર કેવી રીતે બેસાડવા ? તમે સમજણપૂર્વક ધર્મને નહીં
આજરો તો તમારી પેઢી કેવી થશે ? ઉપાધ્યય ભેશે કે કેમ ?

મૃગાપુત્ર શિક્ષા લેવાની તૈયારીમાં છે માબાપને જૈન
ધર્મનું સારું જ્ઞાન છે એટલે તો સચમ માત્રની કુશ્વરતા
સમજવી પુત્રની કસોટી કરી રહ્યાં છે પુત્રને કહે છે ‘આસ્ત્રિ
પાળવું બહુ કુશ્વર છે માટે સવમની વાત છોડી દે’ હજી
પણ માતા શું કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે

બ્યાખ્યાન ૮૬મું

સ ૨૦૨૦ આમેલ મુદિ ૧૫ મંગળવાર, તા. ૨૦-૧૦-૧૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાલ સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ
ઉત્તરાધ્યયન સુત્રના ૧૬મા અધ્યયનમા મૃગાપુત્રનો અધિકાર
ચાલી રહ્યા છે

મૃગાપુત્રને માતાપિતા કહે છે

“જહા અગ્નિ સિદ્ધા દિત્તા પાઞ્ઠં દોઢ સુદુક્કરા
તહા દુક્કરં કરેઽંજે, તારુણે સમણત્તણ ॥૩૯॥

મૃગાપુત્ર શુદ્ધ સ્વભાવને પામેલા છે આત્માના સ્વભાવ તરફ લક્ષ્ય રહેલું છે આત્માનું અનંત સુખ-જ્ઞાન, દર્શન, અને વીર્ય પ્રગટાવવા તાલાવેલી જાગી છે ભૌતિક પદાર્થ ક્ષણિક અને વિનશ્વર છે, જેના સંયોગ પાછળ વિયોગનું દુઃખ જિજ્ઞાસુ જ છે જેમા સુખનો અંશ માત્ર પણ નથી, એવું જોણે જાણ્યું છે, પછી ભૌતિક પદાર્થોમા તે લેપાય જ નહિ જ્યાં નામ માત્રનું સુખ અને અનંતુ દુઃખ છે, તેવામા અજ્ઞાનીઓ ફદાફદ કરે છે સંસારના સુખો મૃગજળ સમાન છે મૃગજળ એ જાતિ છે સંસારનું સુખ મૃગજળ જેવું છે, તેની પછવાડે દોટ મૂકવાથી સુખ પ્રાપ્ત થતું નથી એટલું જ નહીં પણ ઉલટાની તૃષા વધે છે દૂધપાક ખાઓ પણ અપચાનો ભય છે ભોગમા રોગનો ભય છે ધન મેળવવામા ચોરનો, અગ્નિનો, રાજાનો ભાયાતો, વગેરેનો ભય રહે છે ધન મેળવતા પણ દુઃખ છે અને સાચવતા પણ દુઃખ છે અજ્ઞાનીઓ ધન મેળવવા પાછળ પ્રબળ પુરુષાર્થ કરી રહ્યા છે પણ તેમા સાર-નિષ્કર્ષ શું કાઢ્યો ? અતે કાંઈ નહીં

મૃગજળ પીવા દોડી મર્યો હું, વ્યર્થ ઇન્દ્રજાલમાં હું મોહ્યો,
મેં ખહું રીતે તપાસતાં, સાર આ સંસારમા ન જોયો,
સાર આ સંસારમા ન જોયો, મેં ખહું રીતે તપાસતા,
સાર આ સંસારમાં ન જોયો.

ધામ ધગ, સુત, તાતની પ્રીતિ મોઘા અવસરને મેં ખોયો, રે ખહું

દુનિયામા કયાય પણ સુખ નથી, છતાં અજ્ઞાનીઓ

તેની પાછળ દોડે છે અગ્નિ આત્માઓ કહે છે, કે અમે જે સુખ લોગવીએ છીએ, તે સુખ, સાધુ-સાધ્વીઓ કેળી શકતા નથી, તેથી અમારા રગમાં લગ પાડે છે પણ શાનીઓ કહે છે કે સસારમાં સુખ છે જ નહિ બે સસારમાં સુખ હોત તો વ્યક્તિ રાજ્ય જેવા સુખ છોડીને કેમ બાલી નીકળ્યા ! બળખાની માફક છોડી દીધુ બળખો મળામાં આવ્યા પછી તે અંગે પાછો ઉત્તરાશ જશે ? ત્યારે તમે શુ કરી રહ્યા છો ! સસાર છોડવા જેવો લાગે છે ? તેના પરથી તમને મોઢું ઉતરે છે ?

અગળના લોકો ધાન્ય નીપજવું તે ખોલે ખોલે દેતા પશુ-પંખી ખાઈ જાય તે તેના જાગ્યું ખાઈ જશે એમ માનતા હતા જાણે બે દૂડા પશુ મોઢામાં નાખે ત્યાં શુ કરી દેશે, એજ વાત ચર્ચ પડી છે વાંદરા શેજડાં, અને હરણાનો સહાર કરી નાખે છે 'બસ અમારે જ ખાવું છે—અમારા સુખને આડે આવે જ કેમ ? પણ ભાઈ જે મળવાનું છે તે તો ચોક્કસ છે કશું હંજરનો થીક લઈને બેઠા જશે તેમા વધુ કે ઓછું નહિ મળે, પૂરેપૂરા કશું હંજર જ મળશે. દિલગીર થાઓ છો શા માટે ? તમે તમારા જાગ્યમાં લઈને આવ્યા છો તે મળશેજ, દરેક જીવ છ જોઈ લઈને જ આવે છે અતિ, બતિ, સ્થિતિ, અવગાહના, અનુભાવ અને પ્રદેશ એ છ જોઈ આમુખ સામે લઈને દરેક જીવ આવે છે તો પછી જોતી તૃષ્ણા ઊભી કરી, ધમાધમ શાને કરે છે !

તમામ સુખ શુ વાસ્તવિક સુખ છે ? બે હોત, તો વ્યક્તિ રાજ્યો જેવા દીકરા કેમ હોત ? માટે વિકારી સુખ

સંસારનુ છે, તેને તજવું પડશે તમારે જોય જોઈએ છે, તે કેમ બનશે ? વિભાવ ત્યા સ્વભાવ નહિ અને સ્વભાવ ત્યા વિભાવ નહિ સહજ સુખ તારા આત્મામા છે, માટે જ્ઞાનીઓ કહે છે, કે સુખ મેળવવા બહાર રખડપટ્ટી કરશો જ નહિ જે છે તે તારામા છે, તારામાથી મળશે. માતા, પુત્ર, કુટુંબ, સ્ત્રી, પરિવાર અને ધન માટે મોઢો અવસર જોઈશમા સયમ માર્ગે પગલા માડો. સયમ માર્ગમા નામનુ જ દુઃખ અને અનતુ સુખ છે

આહાર મળે, પાણી ન મળે, સુવાના સાધનો—ક્ષેત્ર ન મળે, ભૂખ—દુઃખના પરિસહ સયમ માર્ગમા પડે છે એ બધા પરિસહો તમે સાલજ્યાને ? એ બધા પરિસહોનુ દુઃખ નામ માત્રનુ છે એને સમભાવે જે સહન કરે છે, તેને ભવિષ્યમા મોક્ષનુ અનંત સુખ પ્રાપ્ત થાય છે. થોડીક તકલીફ સયમ માર્ગે વેઠવી પડે છે, પણ ભવિષ્યમા સંસારનુ પરિભ્રમણુ ટળી જાય એવુ અનતુ સુખ પ્રાપ્ત થાય છે

“ નામ સુખ અનંત દુઃખ પ્રેમ ત્યાં વિચિત્રતા,
નામ દુઃખ અનંત સુખ ત્યાં રહી ન મિત્રતા.
નેત્ર થકી ન્યાયને, નિહાળ રે નિહાળ તું,
નિવૃત્તિ શીઘ્રમેવ કરી, તે પ્રવૃત્તિ બાળ તું ”

કદોઈ છોકરાને પેડા આપી રત્ન લઈ દેએ છે બાળક પેડાના સ્વાદમા લલચાઈ રત્ન આપી દેએ છે એક રત્નમાં કેટલા પેડા ભર્યા છે, તેનુ ભાન બાળકને નથી તેમ અજ્ઞાની લોકો ક્ષણિક ભૌતિક સુખને માટે આત્માના શાશ્વત સુખને જતુ કરે છે, પુણ્યના રસિયાઓ ઘણા છે, પણ ધર્મના રસિયા બહુ વિરલ હોય છે નિગોદમા સમયે સમયે અનંતા જીવ

ઉપજે છે, બ્યારે સિદ્ધમાં, જોકે સમયે ઉત્કૃષ્ટા ૧૦૮ની સખ્યામાં,
વધુમા વધુ જાય છે હસકાં કામો કરનારા જીવો પ્રજા છે,
ધર્મ માટે પ્રયાણ કરનારા જીવ ખડુ અસ્થ છે ધર્મ બધાને
સ્વતો નથી કોઈક જાગ્રત્યાગીને જ રહે છે તેમાં તમારા
નબર હાગી જાય તો બેઠો પાર થઈ જાય ! જ્ઞાનીઓ કહે
છે કે અસુચમથી નિવૃત્તિ અને સુચમ માર્ગે પ્રવૃત્તિ કરે,
એ જ મોક્ષનો ઉત્કૃષ્ટ માર્ગ છે અનતા જીવો આ માર્ગે
જાણ્યા છે, વતમાનમાં યાત્રે છે અને અવિશ્વાસમાં આસરે.”

एतन्मये ध्रुवे नियम, सासप मित्रदेसिप ।

सिद्ध्या मित्रंति जाणेन सिद्धिरसति तदावरे ॥

મૃગાપુત્ર આ માર્ગે ચાલવા તૈયાર થયા છે માતાપિતા
હાજરીવશ થઈને કહે છે કે પુત્ર ! જેવી રીતે અગ્નિની
શિખા પીવી દુહર છે તેમ તરણ વચમા સુચમ હોવો દુહર
છે જેની ઇન્દ્રિયો શાંતિ ગઈ હોય થકપણ આબુ હોય તે જ
ઉપાશ્રયે આવે ને ! ધરડુ ઘેર પાવરાપોએ હોય તેમ ધરડાઓ
ઉપાશ્રયે શોસેને ! યુવાનોને શુ ધર્મ કરવા જોવો હાગતો
નથી ? મૃગાપુત્ર તરણ વચમા, આવા શબ્દોગ ઊઠીને નીકળવા
તૈયાર થઈ ગયા છે મળેલા હોએને હાત મારી. સુચમ માર્ગે
વિચરવા તાહાવેલી જાગી છે

‘तदा दुष्कर्मरेडंते द्वाह चायस्स कोत्थसे ।

तदा दुष्कर्म करेडंते कीदृश समजसज ॥४०॥

જેવી રીતે શણના કોથળાને પવનથી ભરવો દુહર
છે તેમ કાચર માણસોને સુચમ પાળવો દુહર છે જાણે કે
મારા શરીરને ત્રાહ કે તાપ હાગી જશે ! યજ્ઞાતુ નથી ત્યાં

વિહાર કેમ થઈ શકે ! ઊઘ આવે તો પછી સજ્જાય કેમ થઈ શકે ? બૂખ લાગે ત્યાં આય બિલ-ઉપવાસ કેમ કરી શકાય ? આમ કાયર માણસો શુ કરી શકશે !

જનની જણુ તો ભક્ત જણુ, કાં દાતા કાં શૂર,
નહિતર રહેજે વાંઝણી, મત ગુમાવીશ નૂર.

સયમમાર્ગ શૂરવીર અને ધીરનો છે ' કાયરોને વેશ પહેરાવી દીધો એટલે શુ વદનીય-પૂજનીય બની ગયા ? તેને લાગશે કે તપસ્યાની જરૂર નથી ધીમે ધીમે દીલો પડી ગયો. પછી ભલે આઠમ, પાખી હોય તો પણ ઉપવાસ ન કરે બે વખતના પ્રતિક્રમણનો કર પ્રભુએ મૂક્યો છે એટલે સાધુઓને તે કયાં સિવાય છૂટકો નહિ ઝર્મની કઠણાઈ તો બુઝ્યો, આવા કાયરો સાધના શુ કરશે !

વળી પણ માતા મૃગાપુત્રને કહે છે, કે મેરૂ પર્વતને ત્રાજવે તોળવો જેમ દુષ્કર છે, તેમ આ સયમમાર્ગ તરુણ વયમા વહન કરવો દુષ્કર છે. મેરૂ પર્વત એક લાખ જોજનનો છે એક હજાર જોજન ધરતીમા છે અને નવાણુ હજાર જોજન ઉપર છે તેમા ભદ્રશાલ, સોમનસવન, નદનવન, અને પડકવન એમ ચાર વન છે તેમા જાત જાતની ઔષધિઓ છે જેને સૂર્ય અને ચંદ્ર પ્રદક્ષિણા કરે છે બે ચંદ્ર ને બે સૂર્ય જ બુદ્ધીપમા, ચાર ચંદ્ર અને ચાર સૂર્ય લવણુસમુદ્રમા, ૧૨ સૂર્ય અને ૧૨ ચંદ્ર ધાતકીખડમા, ૪૨ ચંદ્ર અને ૪૨ સૂર્ય કાલોદધિ સમુદ્રમા, ૭૨ ચંદ્ર ને ૭૨ સૂર્ય, અર્ધ પુષ્કર-દ્વીપમા છે તત્કૃતકાલવિભાગ તેને લીધે કાળના વિભાગ પડે છે અને સમયની ગણતરી થાય છે તે સમય ઉપરથી નારકી, તિર્યક, મનુષ્ય અને દેવના આયુષ્યની ગણતરી થાય છે.

એક ચદ્ર અને એક સૂર્યને ૮૮ ગ્રહ, ૨૮ નક્ષત્ર અને ૧૬, ૯૭૫ કોડાકોડ તારાનો પરિવાર છે કુલ મળીને અહીં દ્વીપમા ૧૩૨ ચદ્ર અને ૧૦૨ સૂર્ય છે અને અહીં દ્વીપ બહાર અસંખ્યાતા ચદ્ર અને અસંખ્યાતા સૂર્ય છે તે અવસ્થિત છે એટલે કે પરિભ્રમણ કરતા નથી

આજે વિજ્ઞાન કહે છે, કે પૃથ્વી ફરે છે અને ચદ્ર-સૂર્ય સ્થિર છે પણ જૈન દશનમા પૃથ્વી સ્થિર છે અને ચદ્ર સૂર્ય ફરે છે એમ ભગવાને કેવળજ્ઞાનમાં જોઈને ફરમાવ્યું છે, તેમાં જરા પણ ફેર નથી. આકાશના આધારે વાયુ છે વાયુના આધારે પાણી, પાણીના આધારે પૃથ્વી, અને પૃથ્વીના આધારે ત્રસ અને મ્યાવર જીવો રહ્યા છે કેટલાક કહે છે, કે પૃથ્વી શેષનાગ ઉપર સ્થિર છે શેષનાગ પૃથ્વીનો ભાર ઝીલે છે એ જરા ખાડા અવગણી શક્ય ત્યારે ધરતીકંપ વગેરે થાય છે, એમ અન્ય દશને કહે છે જો એમ માનવામાં આવે તો પછી શેષનાગ કેના આધારે રહ્યા હશે ! મુશી કહેવાનો એ છે કે આ જગત અનાદિ કાળથી અદ્યુ આવે છે અને અનંત કાળ સુધી રહેવાનું છે

શ્રેષ્ઠ મુનિએ ભગવાનને પ્રશ્નો પૂછ્યા છે પ્રશ્ન લોક પહેલો કે અલોક પહેલો ? ત્યારે ભગવાને જવાબ આપ્યો છે બન્ને શાશ્વત છે લોક અને અલોક બન્ને અનાદિના છે જીવ-અજીવ પણ અનાદિના છે ભગવાનનું કથન એ આપ્ત પુરુષની વાણી છે અનંત જ્ઞાન પ્રગટાવ્યા પછી વાણી નીકળી ન એટલે એ જ સત્ય અને નિશ્ચય છે વિજ્ઞાન પૃથ્વીને જોઈ ૬૧ જેવી માનવાને બહાર દૂરે થાળી જેવી માનવા લાગ્યા

છે ભગવાને તો કહ્યું છે, કે જબુદીપ ચદ્રાકારે અને તેને ફરતા સમુદ્રો. દ્વિપો ચૂડી આકારે છે મેરૂપર્વત મધ્યમાં નાભી સમાન છે દશ હજાર જોજન મૂળમા પહોળો અને ૯૯ હજાર જોજન ઊંચો છે મેરૂ પર્વતના નદનવનમા દેવલોકના દેવતાઓ કીડા કરવા માટે જાય છે

આખા જગતમા સૌથી મોટો ગણાતો પર્વત મેરૂ પર્વત છે તેવા મેરૂપર્વતને ત્રાજવામા તોળવો દુષ્કર છે, તેમ નિશ્ચયપણે હીક્ષા લીધા પછી ચલાયમાન ન થવું, શ્રદ્ધામા મજબૂત રહીને સમ્યક્પણે દર્શન ચારિત્રમા ઝીલતાં રહેવું, એ ખડું જ દુષ્કર છે

સયમમાર્ગમા મન મારીને જીવવું સહેલું નથી મિથ્યાભાવ ન પેસી જાય તેની સાવધાની પણે પણે રાખવી તેખડું મુશ્કેલ છે કોઈ મત-દર્શન ખડન મડનની વાતો કરતા હોય, કુતર્ક વડે બોલતા હોય, છતાં જૈન શાસનમા અશ્રદ્ધા ન ઉપજે, તેમ વર્તાવું ખડું કઠિન છે આજે તર્કવિતર્ક ઘણા વધી ગયા છે પણ અનુભવીઓ જે કહે છે તેજ વાત સાચી છે

એક તર્કવાદી રસ્તા વચ્ચે ચાલ્યો જાય છે, રસ્તા વચ્ચેથી એક મદોન્મત હાથી ચાલ્યો આવે છે મહાવત હાથી ઉપર બેઠો છે, પણ હાથી તેના વશમા રહ્યો નથી આથી મહાવત પડકાર કરે છે, કે દૂર હટજો, ભાગજો, વચ્ચે આવશો તો મરી જશો લોકો નાસભાગ કરે છે તર્કવાદી સામે ચાલ્યો આવે છે મહાવત કહે છે, છતાં તે માનતો નથી તે તર્ક કરે છે કે, હાથી મને સ્પર્શીને મારશે કે સ્પર્શ્યા વિના ! જે સ્પર્શીને મારશે તો મહાવત પણ સ્પર્શીને બેઠો છે તે પણ

મરવે બોધ્યો પણ તેને મારતો નથી તો મને કેવી રીતે મારી શકે ? આમ તક મળે તક માં રસ્તા વચ્ચે ઊભો રહ્યો. હાથી આવ્યો. પેલાને સૂઢમા ઉપાડ્યો, કચરીને મારી નાખ્યો. સુરો કહેવાનો એ છે કે આવા કુતકવાદીઓ, ધર્મમાં તક લેતા કરી, ધર્મને છિન્નચિન્ન કરી નાખે છે.

મહાન પુરુષના અનુભવનાં વચનો એ તો શિલાલેખ છે અને અમરદાણના વચનો પાણી ઉપર ચિતરામણ જેવા છે. અનુભવી મહાન પુરુષોના ઘોઠા શબ્દો પણ શિલાલેખ જેવા છે, જ્યારે અજ્ઞાની અમરદાણનાં કબરો શબ્દો પણ ફેમટ છે મા? સિદ્ધ અનુભવીઓ જે વાત પ્રકાશમાં લાવે છે તેને સમજીને ભગવાન હયાનુ સ્વરૂપ સમજાવતાં આધ્યાર્મ્યસૂત્રમાં પાંચમા અધ્યયનના છઠ્ઠા ઉદેશમાં દર્શાવે છે.

સખ્યેસરા નિવૃત્તિ તક્ષા સત્ત્વ ન ચિરજા
મહ તત્ત્વ ન ગાહિયા બોળ અપ્યદઠાજસ્ત ॥

જ્યાં સવ સ્વરૂપ નિવૃત્તિ પામે છે, જ્યાં તરફ પણ વિષમ્યાન રહી શકવા નથી અને બુદ્ધિ અવગાહન કરી શકવી નથી તેવું સિદ્ધનું સ્વરૂપ છે એ પદને પહોંચવા પુરુષાચ કરે તેજ પહોંચી શકે સિદ્ધ પદ પમાય ખડુ પણ વચનમાં-વાણીમાં ન આવી શકે.

જે પદ શ્રી સર્વજ્ઞ હીકુ જ્ઞાનમાં

ઠહી શકયા નહિ તે પણ શ્રી ભગવાનને,

તેજ સ્વરૂપને જન્ય વાણી તે શુ ઠકે

અનુભવ બોધર માત્ર વશુ તે જ્ઞાનને અપૂર્વ અવધર

સંપૂર્ણ જ્ઞાન, હયાનના ધારક પરમાત્માને જ્ઞાનમાં

સિદ્ધનું સુખ હીકુ છે પણ તે વાણીમાં ઠહી શકયા નથી.

મૂગાના મોઢામાં સાકરનો ટુકડો આપીએ અને પછી કહીએ કે બોલ, સાકરનો સ્વાદ કેવો ! તો શુ તે કહી શકશે ? તેમ આ અનુભવથી જ સમજાય, એ વાણીમા વણુવાય તેમ નથી

“ મોહ ક્ષયાદનુભવન્તપિ નાથ મર્ચ્યો,
નૂનં ગુણાન્ ગણયિતું ન તવ ક્ષમેત ।
કલ્પાંતવાંત પયસઃ પ્રકટોડપિ યસ્માન્,
મીયેત કેન જલધેર્નનુ રત્નરાશિ ॥
(૪) કલ્યાણ મંદિર

જેનો મોહ નાશ પામી ગયો છે, એવા પવિત્ર આત્મા જેને સંપૂર્ણજ્ઞાન, દર્શન પ્રાપ્ત કર્યું છે, તેવા લગવાનો પણ તમારા ગુણોને જાણે અને જુવે ખરા, પણ ગુણોનુ ખ્યાન કરવા સમર્થ નથી. જેમ દરિયામા દહેર આવે, પ્રલયકાળે પાણી એક બાજુ ખસી જાય અને રત્નના ઢગલા ખુલ્લા થઈ જાય, તેને કોણ માપી શકે ? સાગર તો રત્નાકર છે, તેવી રીતે તમારા ગુણોનુ માપ કાઢવા કોઈ સમર્થ નથી

એહ પરમપદ પ્રાપ્તિનુ ધ્યુધ્યાત મૈ,
ગત્ત વગરને હાલ મનોરથ સ્વ જો,
તો પણ નિશ્ચય રાયચંદ મનમાં રહ્યો,
પ્રભુ આજ્ઞાયે થાશું એ જ સ્વરૂપનો અપૂર્વ અવસર

આ પદ પ્રાપ્ત કરવાનું પાત્રમા આરામા કોઈનુ ગળુ નથી કેવળ મનોરથ જેવુ છે જો મનમા ઉતારીશુ, તો એ પદને અવશ્ય પામીશુ લગવાનની આજ્ઞાએ વર્તનારને ભવ કરવાના હોય નહિ માતા મૃગાપુત્રને કહે છે હે પુત્ર ! જે ભુજથી સ્વયંભૂ રમણ સમુદ્ર જે અર્ધો રાજમા ફેલાયેલ છે તે તરવો દુબ્ધર છે, તેમ જેના કષાય મર્યા નથી, ઉપશમ ભાવને પામ્યા નથી, તેને સયમ-સાગર તરી જવો બહુ જ

મુરઠેલ છે માતા કસોટી કરે છે વળી પણ શું કહેશે તે
અધિકાર અવસરે કહેવાશે

વ્યાખ્યાન ૬૦ મુ

સવત ૨૦૨૦ના આસો વદિ ૧ ને બુધવાર, તા ૨૧-૧૦-૧૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલ વસ્તુ અહીં
નામે સિદ્ધાંત પ્રજ્ઞા ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના ૧૬મું અધ્યયનમાં
મૃગાપુત્રનો અધિકાર ચાલી રહ્યો છે

મૃગાપુત્રના માતાપિતા મૃગાપુત્રને સવમમાગની
દુક્કસ્તા ઉપમાઓ આપી, બતાવી રહ્યા છે કે પુત્ર! શબ્દ,
રસ, રૂપ, ગંધ અને સ્પર્શના કામભોગોને ભોગવી લે અને
અમે કાળધમ પાત્રીએ ત્યારપછી તું ધમ વિશે વિચરશે
દીક્ષા લેવી ઉત્તન છે તે હકીકત છે, તે વિના મોક્ષ નથી,
પણ ભુક્તભોગી થઈને કે પુત્ર! પછી દીક્ષા લેને જેને સંસાર
મુખ વહાણા ભાગ્યા હોમ તે ભોગનું આમત્રણ કરે.

મોટા મંદિર માળિયરિ શન સમીપક ચાલ
તુજ વિના સૌ અજખામજ્જાજી કેમ જાયે દિન શત રે,
ભયલ તુજ વિના થઈ રે જમાસ!

‘કે પુત્ર! આવડા મોટા મંદિર આવાસ, શબ્દમહેલ
તારા વિના અમને ખાવા પાશે. મનુષ્ય જન્મ મળ્યો છે, તો
લહાવા લઈ લે સવમમાગે વ્યાખ્યો જઈશ તો અમારી
પરિસ્થિતિ કેવી થશે?’

આ મનુષ્ય ભવને સ્થાની અને અસ્થાની છવ જન્મે

હુર્લ્લ ગણે છે પણ બન્નેની દૃષ્ટિમાં તફાવત છે અજ્ઞાનીઓ કહે છે, કે આ ભવમાં ખવાય તેટલું ખાઈ લેવું, પીવાય તેટલું પી લેવું, આનંદ, ભોગ ભોગવી લેવા, પછી આવો મનુષ્યભવ મળવો બહુ હુર્લ્લ છે. જ્યારે જ્ઞાની કહે છે, આ મનુષ્યભવમાં આત્મા જે આનંદ-ધન-ચેતન-પ્રકાશમય જ્ઞાન પુજ છે તેનો પ્રકાશ કરો.

જન્મ-જરા-મરણના અનંતા ફેરા ટાળી અજન્મમાં બનવા માટે આત્મ સ્વભાવમાં રમણતા કરી લેવો, નારકી અને દેવતાને બહુ બહુ તો સમક્રિત સ્પર્શી શકે, પણ તેથી આગળ વધી શકતા નથી તિર્યંચો બહુ બહુ તો દેશવિરતિ થઈ શકે, પણ એક મનુષ્ય ભવમાં મોક્ષે જવાનો પરવાનો મળે છે આ ભવમાં શ્રેણીયે ચડતા કેવળજ્ઞાન પ્રગટાવી સંપૂર્ણ મોક્ષ પમાય છે માટેજ મનુષ્યભવની હુર્લ્લતા જ્ઞાનીઓએ કહી છે.

ભોગના સુખો આ જીવે અનંતીવાર ભોગવ્યા છે પુત્ર, મિત્ર, કુટુંબ, ધન, નારી ને પદવી આ બધું અનેકવાર મળ્યું છે પરંતુ એક ધર્મ મળ્યો નથી એ ધર્મને મેળવવા આ મનુષ્યભવ પ્રાપ્ત થયો છે પામરમાથી પરમાત્મા, નરમાથી નારાયણ અને જનમાથી જનાર્દન આ ભવમાથી જ બનાય છે પરમાત્મા થવાની ભાવના બર આવતી હોય તો આ ભવમાં જ આવે છે આવું જેના હૈયામાં વસ્યું છે, એવા મૃગાપુત્ર ભોગની લાલચમાં લપટાતા નથી સંસાર એને કારણે લાગે છે. જન્મ પાછળ મૃત્યુ નથી એવો એકાદ ભવ તો બતાવો ? મોત તો જન્મ પાછળ નિશ્ચિતપણે આવવાનું જ છે.

શરીર રૂપી મહાનર્માં માલિક જુદો છે જાણી કરવાની નોટિસ આવે છે, માથાના ધોળાવાળ થવા, કો આ શરીર જાણી કરી જવાની નોટિસ રૂપ છે છતાં લોહપત્તા મૂકતા નથી. આત્મજ્ઞાન થતું નથી. શું કહેવું ?

કેદીએ કેદથી જરૂર જળદનું ધોસડું છૂટે
સાચુ જ્ઞાન થતા જ પદન નથી જમતા નથી જમતા.
જ્ઞાતમનુ જ્ઞાન થતા જોયો નથી જમતા નથી જમતા.

કેદજાનામા પડેલો કેદી છૂટવા માટે દિવસ ગણતો હોય છે કે ક્યારે આમાથી છૂટું, તેની ચિંતા સેવતો હોય. કારણ કે જોયે કેદજાનાને જ પદન માન્યું છે પણ તમે તો જેલને મહેલ માની બેઠા છો કે શું ! તમને છૂટવાના ભાવ છે કે જેલની મુદત વધારવાના ? 'ચિરજીવી શાઓ' તેમ કહે તો શાંત થાઓ છો અને કોઈ મર' કહે તો ? શરીર વિના જીવનું ગમે છે કે આયુષ્ય કર્મ વડે જીવનું ગમે છે ? અહીંયા તો આયુષ્ય હોય તેટલું જ જીવાય છે આયુષ્ય ક્ષણિક છે ક્ષણે ક્ષણે કપાય છે આત્મામાં જીવન શક્તિ ભાવપ્રાણને ધારણ કરે છે તે પ્રાણી છે આપણે રૂબ પ્રાણથી જીવીએ છીએ

"જાનું તારુ પદન રે જોળન પૂજા શાશે
કે જન જેથી કાયા તે રાખમાં રાખાશે "

પદન, જોળન એ બધું પૂજા થવાનું છે ખરે ! આ કે જન જેથી કાયા પણ રાખમાં રાખાશે તેમ છતાં મહત્વ કેટલું છે ? શરીરને ધંભા ન પહોંચે તે માટે સજાળ કેટલી રાખે છે ? જોઈએ, પથરણું જુદું કોઈ પથરણું ઉપર પથ મૂકે તો દિમાગ ખસી જાય છે હીવાનજાનામાં પણ No admission

ના પાટિયા મારો છે પણ કાળરાજની ફ્રેજ શુ રજા મોગીને
અદર આવશે ? માટે મમત્વ એ મારીનાખનાર છે મમત્વ
બુદ્ધિને છોડ, તો મોક્ષ નજીકમા જ છે

એક હોસ્પિટલની બાજુમા પાગલશાળા છે એક વખત
પાગલશાળામા આગ લાગી દર્દીઓ જે ઊઠવા-બેસવાની તાકાત
વગરના છે તે “કેઈ બચાવો, કેઈ બચાવો” એવી રાડ પાડવા
લાગ્યા. અમુક જેને લાગવાની શક્તિ હતી તેટલા લાગવા
માડયા. બીજાને દયાળુ લોકોએ હાથ ખેચી ખેચીને બહાર
કાઢયા પણ જે પાગલો હતો તે તો અગ્નિ જોઈને નાચવા કૂદવા
લાગ્યા, હાથ અલીને બહાર કાઢે, છતા પાછા પરાણે અદર
જવા લાગ્યા અને કહેવા લાગ્યા કે અરે અમને આ હજી
જોવા ઘો એવી રીતે સતપુરુષો હાથ અલી બહાર કાઢે ત્યારે
અજાનીઓ, જાનીનો હાથ છટકાવી બળતા સસારમા પડવા
મથે છે

‘અમે સસારી-અમારે તો હાથુલુ માણુલુ છે’ વાત
આવે, પગ દાબે, એવુ મારે સુખ જોઈએ છીએ. પણ તને વહુ
આખી દાખી દેશે એનુ શુ ? કાઈક ધર્મમા ઉજમાળ બનો
કેટલાક તો ઉપાશ્રયથી આધા ભાગે છે, જાણે જઈશુ તો બાધા
ચોટાડશે પણ બાધા લેવી એ તારા હિતની વાત છે ડોક્ટર
દવા આપે છે, તેની સાથે ચરી પાળવાનુ પણ કહે છે

પ્રભુનુ નામ રસાયન સેવે પણ જો પથ્ય પળાય નહીં,
તો તેનુ ફળ લેશ ન પામે, ભવરોગો કદી જાય નહીં,
પહેલું પથ્ય અસત્ય ન વદવુ, નિંદા કોઈની કરાય નહીં,
નિજ વખાણ કરવા નહીં સૂણવાં, વ્યસન કશું
મેવાય નહીં

સદ્ગુરુર સાયન આપી રહ્યા છે પહેલું પદ્ય સત્ય ન બોલવું તે છે કમાળીને ધક્કો લાગે તો ભલે પણ સત્યને ધક્કો ન પહોંચાડવો. બીજું પદ્ય, નિંદા કરવી નહિ કરવી તો આત્મનિંદા કરવી બીજાની નિંદા કરી વગર પેસાના ધોળી શ્યા માટે થાઓ છો ? કોઈની પણ નિંદા કરવી નહિ, તે માટેનું નિંદા નિવેધકમંડળ અમેરિકામાં સ્થપાયું છે તેના સભ્ય થાય તે રૂપાણુ તાણુ સોનાની ફૂચીએથી ત્રણ વાર ખોલે એટલે એ રીતની પ્રતિજ્ઞા લેવાય કે, મન-વચન-કાયાથી હું કોઈની નિંદા કરીશ નહિ, કરાવીશ નહિ કે કરનારને અનુમાદીશ નહિ નિંદા ન કરવી તે ફરેકથી બને તેડું છે, એમા કયા જૂખધુ-તરશ્શુ રહેવાનું છે ? બવજીવ સુધી નિંદા ન કરવી એવું મત લેનાર કેટલા ? આમા ગાંઠેથી કોઈ પાલ પચીસ છોડવા પડતા નથી, છતાં આ મત લેતા આઠડું કેટલું લાગે છે ?

ગાંધીજી પોતા પાસે ત્રણ પૂતળાં રાખતા હતા એક પૂતળાને મોઢે હાથ બીજાને આંખે હાથ અને ત્રીજા પૂતળાને કાન આડા હાથ હતા એટલે કે નિહકને એવો નહિ નિંદા કરવી નહિ અને સાંભળવી પણ નહિ આજે તો ઠેણ બંધે કેવી ઠેવ પડી ગઈ છે કે સામાયિકમાં પોષામા પણ નિંદા કરવા લાગી બાય છે પારકી નિંદા આઠે જીવ જીવો નથી આવતો.

કેટલાંક પાપ ઉશે બાણી જીવનમાં બાણી જીવનમાં દેહલોક કાળ જશે, પરતી પ આતમા પરતી પ આતમા, માયાના બંધન ઠકારે ઉભે મારી કાળાથી જટી બંધારે, આરે અવતારમા ઠકારે અને સ્ત્રી મહાવીરનાં દસ ન થાયરે ! ધડી ધડી અ તરમા આંખે ઉમળકા, આંખીને આંધ્યા બંધારે આરે

કાળ અનતો ગયો, પારકી નિદા આડે જીવને
સ્વનિદા, આત્મ નિદાનો સમય મળતોજ નથી દેશકથા, સ્ત્રી-
કથા, ભક્તકથા, રાજકથા આદિ ૪ કથાઓમા જીવ રોકાણો
છે જ્ઞાનીઓ કહે છે, પરકથા મૂકી, હવે સ્વકથામા આવ

સમયસારની ત્રીજી ગાથામા કહ્યું છે, કે કામલોગની
અને બધની કથા જીવને અનતીવાર પરિચયમા આવી ગઈ છે,
તેથી તે જીવને સુલભ છે પોતાની આત્મકથા સાલજવામા
નથી આવી, પરિચયમા નથી આવી, અનુભવમા પણ નથી
આવી, માટે દુર્લભ છે સત્પુરૂષો મળે તો પણ સમજવા તૈયાર
થયો નથી એ આત્મકથાજ દુર્લભ છે માયાના બધનમા
પડી સ્વરૂપને ભૂલ્યો છે

કોઈ છોડાવવા ધારે છતા પણ છૂટવા તૈયાર નથી તમને
આ સસાર દાવાનળ નથી સમજાણો ? માદા કહેવા કે ગાડા
કહેવા ! કઈ કોટિમા ગણવા ! ડાહ્યો હોય તો જિલો કેમ
રહે ! ભગવાને સસારને દાવાનળ કહ્યો છે સર્વજ્ઞ કહે છે,
કે આ લોક જન્મ-જરા-મરણથી બળી-બળી રહ્યો છે, તેમા
ક્ષણવાર પણ થોલવા જેવું નથી માતા-પિતા મૃગાપુત્રને કહે
છે, કે પ્રથમ ભોગ ભોગવી લે અને પછી સયમ પથે વળજે

પલંગ તળાઈએ પોઢતોજ કરવા ભૂમિ સથાર,
કનક કચોળા છાડવાજ રે કાચલીયે વહેવાર રે,
ભયા, તુજ વિના ઘડી રે છ માસ.

બત્રીસ બત્રીસ રમણીઓ, બત્રીસ બધ નાટકના ધમકાર-
વાજિત્રો પાછળ, દિવસ કયા જિગે છે ને આથમે છે તેની
બબર નથી દેવલોક જેવું સુખ છોડી હે પુત્ર ! ભોય પથારીએ
સૂવું પડશે તમે પોપો એક દિવસ કરો ને ભોય પથારીએ

સૂતા ત્રણ દિવસ તો ઠેઠ દુ ખે, જ્યારે મુનિને તો ભવજીવ સુખી લાકડાનું પાટિયું તે ઉપર શયન કરવાનું, દાલની પલા રીએ સૂવું પડ્યું. વાસણો પણ પાતુના કલ્પે નહિ અને તેવો તાપ પડે પણ પગમાં પગરણુ ન પહેરાય અને તેવી ટાક પડે છતાં તાપથી થાય નહિ વધુ કપડાં પણ ન રખાય 'બિટા' સઘમમાએ આવું દુ ખ છે તારે સાધુપણુ લેવું છે એ વાત સાંભળી અમારું ચિત્ત ચમકેળે વ્યડ્યું છે પ્રથમ ભુકત-ભોગી થા પછી દીક્રા લેજે તુ બત્રીસ નારીઓને ભરથાર તારા વિના એ બત્રીસ રમણીઓનું શુ થશે ! શુ તને તેની ક્યા નધી આવતી ?

મોહવશ માતાપિતા પુત્રને સસારમાં શેઠવા કેશિય કરી રહ્યાં છે પણ મૃગાપુત્રને તો અદરથી તાણાવેલી બત્રી છે સ્વ સ્વરૂપની પિપાસા બત્રી છે તેવા જીવો અને તે થાય પણ સસારના બંધનમાં લેખાતા નથી.

સસાર એ બંધનરૂપ છે તમને એ બંધનરૂપ લાગે તો કે પ્રતિજ્ઞા બંધન લાગે છે ? હું બાધા ન લઈ શકું કાં ભાઈ કેમ ? નોકરી કરે છે ત્યાં શેઠનું બંધન કુટુંબનું બંધન સ્ત્રીનું લક્ષ્મી સમાવડું છેડાછેડીનું બંધન, બધા બંધનમાં પલા તૈયાર પણ સવરે કહેલી પ્રતિજ્ઞા કરવા, એ બંધન સ્વીકાર્યા જરા પણ તૈયાર નથી.

કમની આવકો શેઠવા માટે બાધાની જરૂર પડે છે જે બાધાનો નિર્બંધ કરે છે તે તત્ત્વજ્ઞાનને પણ સમજીત નથી મત-પચ્ચક્ષણ એ શુ જ-ની ક્રિયા છે ? એ જડની ક્રિયા હોય તે પછી ચેતનની ક્રિયા કઈ ? ખાવું-પીવું તે ?

સમસાવમા બે ઘડી ટકવું, આત્માનો અકષાયભાવ પ્રગટાવવો, તે સામાયિકને જડની ક્રિયા કહેવાય ? ઉપવાસ ઉપ એટલે આત્માની, સમીપે વાસ કરવો તે ઉપવાસ મારા આત્માના અણુઆહારક સ્વભાવની વાનગી ચાખવા માટે ઉપવાસથી અખ-તરો કરે છું આત્માના સ્વભાવમા ટકવું તે શું જડની ક્રિયા ? સામાયિક કે ઉપવાસને જડની ક્રિયા કહી ન કહેવાય.

ઉમાસ્વામી તત્ત્વાર્થસૂત્રના નવમાં અધ્યયનમાં કહે છે કે, “તપસા નિર્જરાચ” તપથી નિર્જરા થાય છે તેનાથી કર્મના બંધનો તડોતડ તૂટે છે, માટે આત્મદશામા રમણ કરનારાઓ ભોગની ઈચ્છા રાખતા નથી અજ્ઞાની, ખાવા-પીવામા ગૃહિ અને, સયમ ન પાળી શકે, સ્વભાવથી પડવાઈ થઈ જાય ત્યારે કહે કે મને અપૂર્વ જ્ઞાન વર્તે છે !

અજ્ઞાનીની દશા તો જુઓ ! વ્રત, પચ્ચક્ષુઆણુ ત્યાગ-સયમની કાંઈ જરૂર નથી એકલો આત્માને ઓળખો એટલે બેડોપાર, એમ મોઢેથી બોલ્યે શું બેડોપાર થઈ ગયો ? દષ્ટિ સમ્યક્ ન થઈ તો નવ પૂર્વના જ્ઞાન વાળો નિર્ગોદમા ગયો. જે જ્ઞાન પાછળ આવરણ નથી તે જ્ઞાન શુષ્ક છે પણ જે જ્ઞાન ક્રિયાત્મક-ચારિત્રાત્મક છે તે જ જ્ઞાન ફળદાયી છે અજ્ઞાની આત્માઓ પડવાઈ થઈ ગયા હોય, છતાં જાણે નથી પડયા તેવું પ્રદર્શન કરે છે

કોઈ એક શેઠ ઉપાશ્રયમા વ્યાખ્યાન સમયે બેઠા બેઠા ઊઘતા હતા એક વખત જરા શેઠની આખ દળી એટલે ચાલુ વ્યાખ્યાને મહારાજે પડકાર્યો, કા શેઠ ! ઊઘો છો ? શેઠ કહે ‘સાહેબ, હું ઊઘતો નથી, પણ નિદ્રા

દેવી ન આવે તે માટે આજના કમાડ બંધ કરીને બેઠો છું” મહારાજ કહે ઠીક લાઈ! બ્યાખ્યાન આજના આશુ ફરી શેઠને આ વખતે તો ઝોફુ આવી જતાં ઠોફુ નમી મનુ મહારાજે પઠકાયાં ત્યારે શેઠ કહ્યું ‘ઝરે સાહેબ, ? નિદ્રા દેવીને હું ઠોફી હલાવી પડકાર કરું છું કે મારી સામે આવી તો બે । ઠીક ફરી થોડા સમય પછી શેઠને એવું સખત ઝોફુ આશુ કે જમીન ઉપર ઢળી પડ્યા મહારાજ કહેવા લાગ્યા ‘કેમ શેઠ, શુ ચાલે છે ?’ શેઠ કહે સાહેબ, હું તો નિદ્રા દેવીની છાતી ઉપર ઘડી બેઠો હતો.’ છતાં એમ કહેતો નથી કે સિદ્ધ આવે છે આમ સાધારણ સિદ્ધ જેવી વાત પણ છુપાવે છે તો જેની વાહવાહ બોલાવી હોય દિગ્વિજયી મનાતા હોય-તે કેમ કહી શકે કે હું પડી મર્યો ! અપૂર્વ માગના પ્રકાશક ભગવાનના લાડીલા નહન ! તો આવાજ હોયને ! આ અભિનિવેશિક મિથ્યાત્વ છે પ્રશ્ન કહે છે, એવા બાલ જીવોને । તુ સગ કરીશ નહિ’ વળી તેના સગ કરનારાનો પણ તુ સગ કરીશ નહિ પછાવા પણ લઈશ નહિ લક્ષ્મી ચાલી ગઈ હશે તો તે ફરી સાંપડી શકશે, પણ સમક્ષિત-રત્ન બે ગયું તો ફરી લાધવું બહુ દુસ્સર । માટે તુ ધર્મના માટે પ્રયાણ કર ધર્મ સખાયો છે તે સિવાય ત્રણે કાલે જીવનો ઉદ્ધાર નથી.

માળાપ બોઝની વાતો ફરી મૃગાપુત્રને સસારમા રાખવાની વાતો કહે છે કહે છે । મુજબ બોઝી થા પછી દીક્ષા લેજ ત્યારે મૃગાપુત્ર કહે છે

સાં વિતેન્મ્યાપિયદો પચમેયં મહા પુત્ર ।

इदं मया निष्पिपासस्म नम्य किञ्चिदु दुष्करं ॥૪૫॥

‘હે માતા પિતા ! આપ જે વાત કરી રહ્યા છો, તે સત્ય છે. પણ જેને આ લોકની, વંશવની કે સુખની પિપાસા નથી, તેને સયમ માર્ગ કિંચિત માત્ર પણ હુંકર નથી મૃગા-પુત્ર પૂર્વ લવે સયમ પાળીને આવ્યા છે, અતુલવ ગમ્ય છે, એટલે માતા-પિતાની દલીલો તોડવા વાતો કરે છે. વળી પણ શુ કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે

વ્યાખ્યાન ૯૧ મું

સ. ૨૦૨૦ આસો વદિ ૨ ગુરુવાર, તા ૨૨-૧૦-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ અહીં નાથે સિદ્ધાંત પ્રરૂપ્યા ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના ૧૯મા અધ્યયનમા મૃગાપુત્રનો અધિકાર ચાલી રહ્યો છે.

માતાપિતાએ, સમય માર્ગની જે હુંકરતા ખતાવી તેના જવાબમા મૃગાપુત્ર કહે છે જેને આ લોકના ભૌતિક સુખની અભિલાષા નથી, તેને માટે કંઈ પણ હુંકર લાગતું નથી. જેની દૂકી દ્રષ્ટિ છે, આ ભવ પૂરતી જ દ્રષ્ટિ છે, તે જીવ પરાધીનતા ન સેવવી પડે એ માટે ધન એકઠું કરે છે મકાન, વસ્ત્રાદિ પોતાની સગવડતા સચવાય, તે માટેની તૈયારી કરી રાખે છે, પણ જ્યારે રવાના થશે, બીજી ગતિમા જશે ત્યારે કાંઈ સાથે આવશે ? પારસલ રવાના કર્યા પહેલાં સરનામું તપાસવાની જરૂરત રહે છે તેમ તમારી જિંદગીના પારસલ પર મૃત્યુની મહોર વાગે તે પહેલાં તેનું સરનામું તપાસી લેજો, કે આ પારસલ પ્રભુના ચરણોમા પહોંચશેને ?

આવતો ભવ કેવો થશે તે કહી વિચાર્યું છે? આ ભવ પૂરતી
તો ચિંતા કરી છે, કે જો મારી પાસે કાંઈ નહિ હોય તો
છાકરા સગા નહિ થાય પણ પરભવ માટેનું કાંઈ ભાતુ
માખી લીધું છે ખરું ?

જવું મજલ લાખી સહી તેયારી કાઢી લીધી નહિ
ભાતુ ન હોયે સાચમા ભાતા વિના કેમ ચાલશે ?
તેજુ થયું વિસ્વાસનું માન્યા વિના કેમ ચાલશે ?

લાખી મજલે જવાનું છે, ત્યાં જાઉં કરશે ? આ લોકની
પિપાસાવાળાને સયમની કુશ્મરતા લાગે છે મુખ તરસ,
ટાઢ ન સહેવાય વચનો ન સહેવાય પણ આવતા ભવની
તેયારી કેવી કરી છે ? અનંત સાશ્વત મુખ મળે તેવી તેયારી
છે ? સગાં-વહાલા કુટુંબ, સ્ત્રી પરિવાર માટે ઘડીને ઠાળાં
ધોળાં કંઈ છુ, પણ પાપના ગાસઠા કેણુ લોગવશે ? પોતેજ
આ લોક પૂરતી જેની નજર છે, તે દુઃખી થાય છે, પણ
જેને આ લોકની પિપાસા નથી શાશ્વત, મુખ નજર સામે
પડયું છે દિવ્ય નયનો જેના ખુલી ગયાં છે તેવા જીવો
ભૌતિક મુખમા લલચાતા નથી સાકર ઉપર બેઠેલી માખી
।મે ત્યારે બિટી શકે છે જળજા ઉપર બેઠેલી માખી તેમાં
ઘાટી ભાય છે તેમ સમ્યગ્દષ્ટિ આત્માઓ સાકરની માખી
જેવા ॥ મિથ્યાદષ્ટિ આત્માઓ જળજાની માખી જેવા
છ તેને મરણના અત મુખી ત્યાગમાજ સ્વીકારવાનું મન
થતું નથી. આજળના અનેક આવકો મરણ નજીક આવ્યું
નથી છતાં સાજ પાચ વય આત્માને પોષવા પોષકશાળામાં
વિચરતા હતા

મુનાપુત્ર કહ્યું છે માતા

મારીર માણસા ચેવ, વેચનાઓ અનન્તસો ।
મપ સોઢાઓ મીમાઓ, અસદ્ દુક્ખ મયાણિ ય ાદ્યા

અત્યારે હું પર્યાયમા રાજકુમાર છું, પણ મને ભૂત-
કાળ સાલજ્યો છે દુનિયામા જે પ્રકારના દુખ છે, શારીરિક
અને માનસિક એકેન્દ્રિયથી માડીને અસરી પચેન્દ્રિય
જીવોને મન હોતુ નથી, તેથી તેમને એકલુ શારીરિક દુખ
હોય છે સરી પચેન્દ્રિય (નારકી, તિર્થંચ, દેવ, મનુષ્ય)ને
જે જાતના દુખ હોય છે મૃગાપુત્રને જાતિસ્મરણ જ્ઞાન
થવાના પ્રતાપે, પૂર્વના ભવ નજરે દેખાયા છે. આ વેદના
પાસે સયમની કઠણાઈ કાઈ નથી સોળ પ્રકારના રોગથી
ખીડાતો હોય, એવી વેદના અનંતીવાર જીવે ભોગવી છે. વળી
માનસિક વેદના એટલે એકનો એક પુત્ર ચાલ્યો ગયો, શુભ
થયો, તેની પાછળ વલોપાત કર્યો, જાહેરાત છપાવવી, વાવ-ફૂવા
તળાવ વગેરે ઠેકાણા તપાસી લેવા, ‘શુ થયું હશે’ આવી
અનેક જાતની માનસિક ચાતનાઓ સહન કરવાની હોય છે

દીકરી ભણાવી-ગણાવી મોટી કરી, કોઈ ઉપાડીને
ભાગી ગયો આખરે ગઈ, અને ઘર, કુટુંબમા મોડું દેખાડી
શકાતુ નથી, આ બધી માનસિક ચિંતા છે કોઈની સાસુ,
વહુને તીરની આણી ઉપર રાખતી હોય, હરેક કામમા ટક
ટક કર્યા જ કરે, કામવાળી રિસાય તો મનાવા જાય તેટલી
કિમત પણ વહુની નહિ વળી કેટલીક સાસુઓ તો ઘાસલેટ
રેડી વહુને સળગાવી મારે છે, પછી કહે, કે વહુ તો બળી
ગઈ! પણ નરકમા પરમાધામીઓ તે સાસુને અનેકવાર
બાળીને ભડથુ કરી નાખશે, પછી ત્યાં ગમે તેટલી રાડો પાડે

પણ કોઈ છોડાવશે નહિ આ બધી માનસિક ચિંતા છે ચિંતા
હૃદયને કોરી ખાય છે

ચિંતા બધી અભાગથી ત્રિફલ જળતને ખાય,
અર્થાં શકાને આઠડે મરતા નરકે લઈ જાય

ચિંતા ઉપરથી મીઠું બિટી જતા ચિંતા બની જાય
છે ચિંતામા મહદુ સળગે છે અને ચિંતામા જીવતો માણસ
સળગે છે

માખાપને ચિંતા રહે, કે દીકરાનું ક્યાંક ધર બંધાય
તો ઠીક ફલાણા બાઈની દીકરી છે કોઈના કહેણુ આખા
નથી કહેણુ આવે સ્વીકારે બાઈ ધરમા આવે, મછી ભેઈ લો
તકાકો ! મારે ધરજાણુ ભેજો, મારે કામવાળી ભેજો ! બહે
ધણી બીજા માગતો હોય પણ મારે તો બધુ ભેજો. આવી
સ્ત્રીઓ કુભાર્યા કહેવાય જ્યારે સહજુથી સ્ત્રીઓ તો અધાંગના
ઘડને બિંબી રહે છે ઢાગીનો તમારો જ છે, અલકારેથી હું
ચોંભીશ નહિ દેખા ઉતારી નાખો-તમે ઝેર ખાઈને જીવન
દૂક કરશો તો મારે કોના માટે જીવવાનું હોય ! ભેમ સહ
જુથી સ્ત્રીઓ ! રીખાઈને સહજ પથે સ્વીકારે છે

મૃગાપુત્રને અધાજ શ્યામ વતે છે પૂલ ભવમા આશ્રિત
પાણ્યુ છે માતાને કહે છે આ સત્તાર અનાદિની અટવી છે
જેનો છઠો ઢખાતો નથી મારો તમારો આત્મા અનાદિ
કાગથી આ બવરણુના રજળે છે કમના સળધે જ મ-મરણ
યમા જ કરે હ જ મ-જરા મરણુવાળી આ અટવી છે
કયાય પણ સ્થિર રહીને ઠરવાનું કામ નથી. કોઈ પૂછે, કે બાઈ !
કયાના રહવાસી ? તો તમે જલદી કહી દેશો કે રાજકોટના.
બહે રહવાસી રાજકોટના કહવાળો પણ ખરી રીતે તો

પ્રવાસી જ છે. રાજાને પ્રયાણ કરવું છે, દાસી રસોઈ તૈયાર કરી રહી છે ચારણીમા જીવે ત્યાં કુગળી નથી રાણીએ પૂછ્યું, કેમ બધું તૈયાર થઈ ગયું ? ત્યારે દાસી કહે છે 'ચલના હૈ, મગર રેના નહિ હૈ (રેના એટલે કુગળી) બસ ! આ શબ્દ સાલળતા જ રાજાની મોહનિદ્રા ઊંડી ગઈ જાગૃત થઈ ગયો. રાજા રાજાને ઠેકાણે રહ્યું ને રાજા તો ચાલી નીકળ્યો. ઉપાદાનની જાગૃતિ હોય તો નિમિત્ત ટકરાય કે તુરત જ જાગી જાય છે પછી કોઈ રોકવા પ્રયત્ન કરે તો પણ તે રોકાય નહિ મૃગાપુત્રે તો મુનિને દેખ્યા ત્યાં વૈરાગ્યનો રંગ લાગી ગયો. તમે તો રાજા વ્યાખ્યાન સાલળો છો, શેષ કાળ પણ ખાલી ન જાય, છતાં કયા ઊભા છો ? અનંતા પુણ્યના યોગ હોય ત્યારે સત્સંગ પ્રાપ્ત થાય છે હવે ગદલાતલ્લા કયા સુધી કરવા છે ?

કાળનો ઝપાટો વાગી રહ્યો છે, માટે એતો, આવો અવસર ફરી નહિ મળે ચાર ગતિ રૂપ આ અટવી જખર-જસ્ત છે, તેમા વળી જન્મ પાછળ મૃત્યુ લાગ્યું પડ્યું છે. દેવને પણ મોત જ્યાં જ્ઞાનમાં દેખાય ત્યાં હાજી ગગડી જાય દેવને એરતો થાય મનુષ્ય કે તિર્થંચ ગતિમા જઈશ, તે સ્થાનને જીએ કૂલ કૂલની સેજમા રહ્યા હોય તેને વીર્ય શુકનો ગદો આહાર કરવો કેમ ગમે ! સવા નવમાસ સુધી ગર્ભાવાસમા ઊંઘે માથે, ઝાડ ઉપર કેરી લટકે તેમ, લટકવાનું રસહરણી નાડ દ્વારા આહાર પહોંચે એવી અધારી કેટડીમા આ જીવ અનુભવ કરી આવ્યો છે

માતા જોસે ત્યારે ગર્ભને થાય કે મને પાતાળમા લઈ ગયા કે શું ? અને માતા જોઈ હોયને ઊભી થાય તો

બધે આકાશમા ઉછાળ્યો. માતા ખાડવા બેસે તો ગર્ભને
બધે મુદગરનો માર પડતો હોય તેવો અનુભવ થાય છે
માતા રાધવા બેઠી હોય તો ગર્ભને ખાક લાગે છે થતી
સૂવે ત્યાં સીરોર મણની શિલા છાતી ઉપર બધે રાખી હોય,
એવો અનુભવ ગર્ભને થાય છે માતા આહાર કરે તેનો નિહાર
નાકની ઢાડી ઉપરથી થઈને બાય છે બુખો, ગર્ભમા દયા કેવી
થાય છે ? આવા ગર્ભસ્થાનના બધાં દુઝો, આ છવે વચ્ચીવાર
હોગળ્યા છે ગર્ભોવાસમા સવાનવ માસ સુધી-પાર વગરની
વેદના સહન કરવી પડે છે આખા શરીરમાં સાઠાત્રણ કરોડ
ડુવાટા છે કોઈ કોપાયમાન દેવતા ડુવાટે ડુવાટે હોહાની સોમો
ભોંકી ધામડે મઠી, તઠકે સૂકવે ને જેવી વેદના થાય તંબી
વેદના ગર્ભોવસ્થાની છે જ મતાં કોડ ગણી વેદના, અને
મરતા કોડાનકોડી ગણી વેદના, એમા જ મલી વખતે પુરુષાર્થ
હોય તો સીધો અવતરે નહિતર આઠો થાય પછી નર્સ-ડોક્ટરને
બોલાવાય ડોક્ટર કહેશે કેઈસિ ગણીર છે ! બે છવ નહિ
બધે, ત્યારે બાઈને બચાવવાના પ્રયત્ન થાય-ગર્ભનું તો કોણ
સચુ થાય ?

ડોક્ટર લોખંડના સળિયા લઈ ગર્ભનું તાળવું છેડે છે
કટકા કરી કરીને કાઢે છે નારકીનાં દુઝો તો નરકમા હોય,
પણ-અહીં તો ! ભ મા જ ખલાસ થઈ ગયો. મનુષ્ય અવતાર
મણાયો- રણ શુ કરી શક્યો ? તેની અપેક્ષાએ તમે કેવા
ભાગ્યશાળી છો ? તમને કેવી તક મળી છે ?

સવાનવ માસ સુધી ત્રાહિ ત્રાહિ પાકારતો હતો. જ મ
થયો ! ગણી મૂઠી, ત્યાં જો દુખ જૂઠી ગયો ને સ સાર મીઠો
નાકર જવા લાગ્યો મોટે થતા અજન-પાવહર છાતી સીધી

ગયો. આ બધા નખરા કયાથી ! સવાનવ માસની કઈ દશા
હતી તે સભાર તો ખરો ? હવે ફરી ગર્ભાવાસમા આવવું ન
પડે, તેવું કાંઈક તો કરી લે

તું તો બૂલી ગયો તેનું ભાન, છેક હારી બેઠો નાદાન.
હવે જાગ જાગ હેવાન રે, જાગ જીવડા, પ્રભુને મળવાને જાગુ.

ગુરુ રાડો પાડી સમજાવે છે, છતાં કાંઈ કરવાનું
મન જ થતું નથી એવો નાદાન બની ગયો છે ચોવિહારના
પચ્ચક્રખાણું ન થાય, પ્રતિક્રમણું તો કયાથી જ થાય ? માળા
ફેરવવાનું કહીએ તો કહેશે યાદ ન રહે, તો પછી તારું
થશે શું ? બજારમા ન જનારા કેટલા અને ઉપાશ્રયે ન
જનારા કેટલા ? ગુરુ સમજાવે છે, કે આ માર્ગ સુરક્ષિત છે
શ્રોતાઓએ વાત લક્ષમા લેવી જોઈએ, તોજ શ્રોતા વક્તાનો
મેળ રહે છે

બા બ્ર પારવતીબાઈ મહાસતીજીની આજે તિથિ છે
પોતે શાત સ્વભાવી, જ્ઞાની, ગલીર, વિદ્વાન હતા ગામેગામ
ફરી, ધર્મનો સદેશો પહોંચાડ્યો હતો

કરો દંકાર એવો, છૂટે પાખ ડી દેવો,
વીરોનો રાહ એવો, કદમ બઢાતે જાઓ,

મહાવીરનું શાસન, ચારેકોર ફેલાતે જાઓ

ઘર ઘર સંદેશ વહાલા, વીરનો સૂણાતે જાઓ.

સમકિત વિનાની કીધી, કરણીમેં આજસુધી

ટાળ્યો નહિ લવનો ફેરો, સમકિતનો લઈને લાવો-મહાવીર.

પૂજ્યશ્રીની શૈલી બહુ જ સુંદર હતી ગામડાથી
શહેર સુધીનાઓને પ્રત-પચ્ચક્રખાણું દઈ કંઈકને વૈરાગ્ય માર્ગે
વાળ્યા હતા એવા પૂજ્ય મહાસતીજી ધર્મની આરાધના

ઠરી, પણા છવોને સ માર્ગે વાળી આત્માનું કદમાણુ ઠરી ગયા છે પ્રમાણે, જે ધમનાં શરણાં લેશે, તે મુખી થશે. મૃગાપુત્ર વળી પણ પોતાની માતાને, ધમનો પાઠ શી રીતે સમજાવશે. તેનો અધિકાર આવસરે કહેવાશે.

વ્યાખ્યાન ૬૨ સુ

સ વત ૨૦૨૦ના આશો વદિ ૩ શુક્રવાર, તા ૨૩-૧૦-૧૪

સિદ્ધાંત જોડે જોડે ઠાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના ૧૬માં અધ્યયનમાં મૃગાપુત્રનો અધિકાર ચાલે છે

‘મહા દમ’ દમ સીય વત્તોડ્યન્તગુણો વદિ ।

નરપદુ વેયણા સીયા અસ્તાયા વેદયા મય ॥૪૮ ॥

મૃગાપુત્ર માતાપિતાને કહે છે ‘હે માતાપિતા ! આપે સ ધમમાર્ગની દુષ્કરતા વર્ણવી છે તે વાત ખરી છે પણ મારી મુશ્કેલી તો જુઓ ! મૃગાપુત્રે છેલ્લા સ સી પચ્ચિન્દ્રિયના જે જે કાવો કર્યો છે, તે જોઈ શકે છે નરકમાં કેવી વેદના છે તેનું દિગ્દશન માતા પાસે કરે છે

નરક સાત છે ધમા, વશા શિલ્લા, અજઞ્ઞા શિલા મધા માધવઈ જો પ્રમાણે સાત નરક છે અને તેના સાત ગોત્ર છે રત્નપ્રભા શકરાપ્રભા વાલુપ્રભા પદપ્રભા, પૂમપ્રભા, તમપ્રભા અને તમતમાપ્રભા આ બધી નરક થનોદધિ ધનવા, તનવા અને આકાશને આધારે છે પહેલી નરક જોઈ લાજ જો સી હજાર જોજનમાં છે જોકે હજાર જોજનનું પદ નીચે

મૂકીએ અને એક હજાર જોજનનુ પડ ઉપરનુ મૂકી દઈએ, તે વચ્ચે એક લાખ ઈંઠોતેર હજાર જોજનની પોલાણુ રહે છે. એ પોલાણુમા તેર પાથડા અને બાર આતરા છે આ પાથડાની અદર નારકીના જીવો રહે છે આતરામા ભવનપતિ દેવતા રહે છે

ત્યા દેવો સુખ ભોગવે છે અને નારકી દુઃખ ભોગવે છે. રાજકોટમા ઘણા માણસો રહે છે, તેમા કેટલાક સાદ્યખી ભોગવે છે, અને કેટલાયને ખાવાનાય સાસા ડે તેમ નરકમા કુલીઓમા ઉત્પન્ન થતા નારકીના જીવો દુઃખ ભોગવે છે, ૧૬ હજાર જોજનનો ખરકાડ તે સોળ જાતના રત્નમય છે તે રત્ન શ્યામ વર્ણી, ખળ્યા કોલસા સરીખા છે ૮૦ હજાર જોજનનો આઉખળ છે, ચોરાસી હજાર જોજનનુ પકખળ છે, એમ એક લાખ એ સી હજાર જોજનનો પૃથ્વી પિંડ છે તેમા ઉપરના હજાર જોજન, તેમા ૧૦૦ જોજન ઉપર મૂકીએ અને ૧૦૦ જોજન નીચે મૂકે, વચલા ૮૦૦ જોજનની પોલાણુમા વાણુવ્ય તર દેવતા રહે છે ઉપરના એકસો જોજનમા દશ જોજન ઉપર ને દશ જોજન નીચે મૂકે, વચ્ચે ૮૦ જોજનમા જ્વલકા નામના દેવતા રહે છે એકસો જોજન નીચે, અહી થી, વાણુવ્ય તર દેવતા રહે છે અજ્ઞાની જીવો, ખાલજીવો, દારુ પીનારા, માસા-હાર કરનારા, પચેન્દ્રિયના વધ કરનારા, આરભ-પરિચ્છેદની સીમા નહિ રાખનારા જીવો નરકે જાય છે તેની અદર એકલુ પરવશપણુ છે

આચારાગસૂત્રમા કહ્યું છે, કે કૂર કર્મ કરનારા ખાલ જીવો-જેના હૈયામા નિર્દયતા વસી છે તેવા જીવો નરકમા જાય છે. આવા નરક આવી નરક નિર્દયતા કરનારા નરકમા

નથી. નરકના આશુખ્ય અહીં જ થાય છે બોખવવા ત્યાં જવું પડે છે કાશ્વ આપે તો કાથ થાય છે ચિદ્રુ કૂરેદિકમ્મદિ ચિદ્રુ પરિધચિદ્રિતિ અચિદ્રુ કૂરેદિ કમ્મદિના ચિદ્રુ પરિધિ જા જેવા કૂર કમીં છવ કરે છે, તેવી કૂર અતિમા જવું પડે છે જે કૂર કમીં કરતા નથી તેના માટે દુર્ગતિનાં બાણનાં બંધ છે બહાસ્વતીઆઓ બહારવટુ ખેડે છે નાક, કાન કાપી દે છે વેર કોની સાથે હોય છે અને કેટલાયે નવાણીયા વચમાં કુટાર્થ જાય છે ખેડૂત આદિ દેખાણો કે કાન નાક કાપ્યા જ છે! એક માણસ ખૂન કરે સરકાર ખૂનનો જાહેરો ફાંસીથી આપશે પછી બહો પાવસોના ખૂન કર્યા હોય પણ જમી સભાની ફાંસી તો એકવાર જ હોય છે પણ કમ જેવો ન્યાયાધીશ દુનિયામાં કોઈ નથી.

અમરજી અને અમાર બન્નેને સરખો ન્યાય આપે છે ગમે તેવા હોય જેવા કમ કર્યા હશે, તેવી ગતિમા ઉત્પન્ન થવું પડશે. ત્યાં જોગબાણ કે લાચ રક્ષત કામ નથી આવતી અહીં તો ગમે તેવા ગુન્હા કર્યા હોય છતાં પૈસા વેરી ફીજો તો છૂટી જવાય છે પણ ત્યાં તો અનેક વાર અગ્નિમાં બસકુ થવાનું છે નાશક્રીડા જોખમા જોખમ આશુખ્ય દશ હજાર વખતું અને વખુમા વખુ તેત્રીસ સાગરપમનું છે જ કિલ્લિયા સુરો લીરીત વૃક્ષના અ પ્રાક જાતુર્ણા ત્રીણ નરક સુધી પરમાધામી દવતાઓ માર માટે છે પૂર્વે કરાયેલાં કમનું સમસ્ત કરાવે છે માર અને મેણુ લેણુ જ જરાવારની પણ શાતા નથી. દુ ખનો પાર નથી. નરકમા પ્રકાશ નથી, અંધકાર જ ભરી છે કયાય પણ પ્રકાશનું કિરણ નથી.

અ તાવટુ અદિઅરના અદિસુરણ મઠાજ મઠિયા ।

નરકનો આકાર અદરથી ગોળાકારે અને બહારનો આકાર ચોરસ છે જ્યારે દેવલોકનો આકાર બહારથી ગોળાકારે અદર ચોરસાકારે છે

નરકની અદર જમીન, સળવેલા અઘ્ઘાની ધાર જેવી છે પગ મૂકે કે કપાઈ જાય દેવલોકની ભૂમિ જાણે કૂલકમળમા પગ મૂકે તેવી છે દેવલોકમા દેવદેવીના અને રત્નોના અજવાળા, દાગીનાના શુભ પુદ્ગલોના અજવાળા, પ્રકાશના પુજ પથરાયેલા છે, જ્યારે નરકમા નારકીના અશુભ પુદ્ગલોનો નિત્ય અધકાર હોય છે નરકના જીવો જ્યારે તેમા દાખલ થાય છે, ત્યારે જેવું ક્ષેત્ર તેવી વેદના, લાગુ પડે છે અનતી ભૂખ છે, અનતી તરસ છે આખા જગતનું ધાન્ય, નારકીના જીવને ખવડાવવામા આવે, છતાં નારકીના જીવને ભૂખની તૃપ્તિ ન થાય અહીં પોતાના સ્વાદ માટે કંઈક જનવરોનો સહાર કરી નાખ્યો હોય, એવા કૂર કર્મો કર્યા હોય તેને, ત્યાં તેનું જ માસ કાપી ખવરાવે છે

અનતી ભૂખ અને અનતી તૃષ્ણા છે અનતી ટાઢ અને અનતો તાપ છે આવા દુખો હું સહન કરી આવ્યો છું પછી અહીં વહોરવા જતા તડકો લાગશે, ડામરની સડકે કે વેળું ઉપર કેમ ચાલી શકાશે ? ભૂખ્યું રહેવું પડશે વગેરે દુખો જે વર્ણવે છે, તે મને કાંઈ વિસાતમા નથી માફદેવી માતા, સયમી પુત્ર ઋષભદેવને યાદ કરી કદપાત કરતા કહે છે

ભૂખ પાખું મારો રિખવો, લઈને કામ ચલાવે,
સુંદર લોજન લાણે જમતા, કેમ કરીને લાવે રે,

માતાના નયણલાંને, પુત્રે બાહ્યા પુત્રે રહતા રાખ્યા છે
જમ હૃદયનું બીડું બંધી રાખ્યું ત્યજીને આડમારે
માતાના નયણલાંને

હવે ટાલુ ને જૂનાં ધાન્યથી ખનાવેલો આહાર શી રીતે ગળે ઉતારતો હશે? કેવું મગતું હશે? અમે તો શાક અથાણું, પાપડ, રાયતા, ચટણીના કેટલા દૃઢ કરીએ છીએ ત્યારે મારે પુત્ર, મહાન સાધુની રાજસોગ સોગવી નીકળ્યો છે હવે કેમ ખાવતું હશે? માતાના હિસમાં લાગણીવશ આવ્યા વિચારે આવે છે, પણ હે માતા! નરકમાં તો અનવી જૂળ અને અનવી તરસ છે ત્યાં સરખત કે આઈસક્રીમ રાખ્યું નથી કે મળે તરફડિયા મારી મારીને જૂળ-તરસ વેઠીને, આખી જિંદગી ઠાલી હતી અહીંતો સ્વામીનતાએ એક રાતના ચોવિહારના પચ્ચક્રખાણમાં નરકના પાવસો વરસના રેણા કપાય છે ચોવિહાર ચોકખા ભેઈએ.

આજે તો ચોવિહારનાં પચ્ચક્રખાણ કરે તેમાં લોટા પાણીની ફૂટ રાખે પણ અહીં છૂટની વાત ન થાલે, નક્કર ચોવિહારના પચ્ચક્રખાણ કરવાની વાત છે અહીં તાપ પડે તો એરક ડીશન રૂમમાં બેઠો હોય સુગંધી ટટ્ટીએ લગાવી દીએ શિતળ પીણા પીએ પરંતુ ઇલેક્ટ્રીક પંખામાં પથ્થરની જીવાની કેટલી હિંસ થાય છે? પાંખમાં ચક્રણ કરાણ કે કપાઈ બાય છે શાની કહે છે કે જેટલી સગવડ લીધી છે તેનો ત્યાં બરાબર જવાબ દેવો પડશે. પથ્થરની હિંસા વાયરાના જીવની હિંસા કૂંડા માખી, મચ્છરના કચ્છરખાણ નીકળી બાય છે તમારાથી પસીનો સક્રેન નથી થાતો તંથી પંખા ચાલુ કરો છો પણ સામાના પ્રાણી આલ્યા બાય છે તેનો વિચાર જરાક તો કરો.

વરસીતપનુ પારણુ હોય તો ય કહેશે, સામો પંખો મૂકો, પણ પંખો ન જોઈએ, એમ ખરું ! શુ હંખ પડી ગયું છે ! સાધુ કેટલુ સહન કરે છે ! અહીં શાતા શીખિયો થાવા જાય છે, પણ મરીને કંઈ ગતિમા મુકાઈ જવાશે તેની ખબર છે ? માટે સ્વાધીનતાએ સમજી જા. જે માણસ સ્વાધીનતાથી સમજી જાય છે તેને પછી દુર્ગતિના દ્વાર જોવા પડતા નથી અનતજ્ઞાનીઓએ જ્ઞાનથી જોયું છે, જાણ્યું છે, કેવળ જ્ઞાનમાં કંઈ પણ અજાણ્યું નથી. નારકીના હુ ખને જ્ઞાનીઓ જ્ઞાનમા જુએ છે પણ વેદતા નથી નારકી જાણે છે અને વેદે છે માટે જ્ઞાની પુરુષોના વચનમા રક્ત રહી, કૂર કર્મોથી પાછા હટી જવાય, તો દુર્ગતિમા જલું ન પડે. જ્ઞાનીઓ કહે છે, કે જ્ઞાતા ખનો પણ કર્તા ન ખનો, મશીનો, જીનો, પોટરી, વગેરે ભઠ્ઠિયોનાં કારખાનાં કર્યા તેથી શુ પ્રગતિ કરી ?

પાપની પ્રગતિ થઈ રહી છે, કપાસિયા જીનમા લોઢાતા નથી પણ તારો આત્મા જ લોઢાય જવાનો છે, પુણ્ય પીલાઈ રહ્યું છે, માટે સમજી જા. ભવિષ્યમા કેટલાગણુ હુ ખ, સામુ થઈને આવશે તેનો ખ્યાલ છે ખરો ? નરકમા અનતો તાપ છે તેની કલ્પના તો કરો મેરૂ પર્વત જેવડો લોઢાનો ગોળો નારકીમા ફેંકવામા આવે તો એકજ સેકન્ડમા તેનો રસ થઈ જાય, તેટલી ગરમી નરકમા છે. અગાર-છાર-કોલસાની અગ્નિ, ચક્રમકની અગ્નિ, એમ અઢી દ્વીપની અગ્નિ એકઠી કરોને તેનો ઢગલો કરો અને તેમા નારકીના જીવને સુવાડો તો તેને શાતારૂપ લાગે અને ઘસઘસાટ ઊઘી જાય તો પછી કલ્પના કરો કે અઢી કરતા કેટલો તાપ, અનતગણી અગ્નિ નરકમા હશે ? ત્યાં વૈકેય ખનાવેલ અગ્નિ, છે, હે માતા ! એવી નરકની યાતના હુ અનંતીવાર લોગવી આવ્યો છું

સાતે નરકે કુ મથાઈ અનતી અનતી રેવાર
 છેદન, લેદન મે સઘાઈ ને કેતાં ન આગે ખાર હો માથા
 સખ હામેળી રે જય

મૃગાયુત્રનો વેરાગ્ય અદ્ભુત છે છે માતા ! અનતીવાર
 છેદન લેદન, તાડન, તજ નના કુળ આ છવ લોગવી આવ્યો
 છે હું અગ્નિમા ચેકાયો છુ બાઈઓ રાઈમીથીથી વધાર કરે
 છે ત્યારે રાઈમીથી તડોતડ ફૂટે છે રાઈને ઢાણે ઢાણે છવ છે
 ચર્ધ ન મૂકો તો વાણો શું છે ! વળી ઠામુ સમારીને ઉપર
 મીકુ-મરમુ બજરાવવાની દેશન થઈ પડી છે ફલીવડાં ઉપર
 ઠાથમીર મથ્યા નાળે. ઠાથાં અને પાઠા લીલોત્રી તથા ઠાથૂળ
 ઠોરની જેમ ખાવાજ મઠ્યા છે શું ઠોરનો અવતાર આવ્યો
 છે ? ફૂગળી લસણ, માજર-મૂળા ઈઠાના રસ, આમાં શું વીટા
 મીન માનો છો ! વીટામીન પ્રજ્ઞાવ્ય મા છે પ્રજ્ઞાવ્ય પાળો
 તો ઘણી શક્તિ પ્રજ્ઞા થયો.

એક બાઈ વિધવા છે સારી સપત્તિ પાસે છે, સાથે
 ધર્મ પણ વહાલો અણ્યો છે અપજ-નિરાધાર-ઠોઈ પણ તેને
 આંઝણેથી નિરાશ થઈને જતુ નથી બાઈ ધર્મ ધ્યાનમાં
 રહે છે રોજ સામાજિક કરે છે વિધિના પૌવધ કરે છે
 સાધુસતની વાણી સંણે છે સુપાત્રે દાન રહે છે ઓઠરો જોડનો
 એક છે અગ્યાર વધનો થયો કમના વિપાકે મૂઝારો ઉપડયો
 શરદી ઠંડ થઈ આવ્યો. ઓઠરોને શાતા વળવી નથી વેદોને
 બોલાવ્યા, ઉપચાર કરાવ્યા છતાં ફેર પડતો નથી.

ઠોઠર ઠંડે છે આ બાળકને ઠંડા ન્યુમોનીઆ છે
 એક ઉપાય છે કે જોળા મૂકો તેના ઉપર ચાર પાચ માણી
 આવીને બેસે તેનો શ્વેશ કરી ખવરાવવામાં આવે તો વમન

થાય અને એ વાટે કફ નીકળી જાય, તો આરામ થાય. બાઈ કહે, અરર ! એ શું બોલ્યા ! મારા છોકરાના પ્રાણ જેવો જ માખીઓનો પ્રાણ છે. માખી મારીને શું હું છોકરાને જીવાડું ! તો કહે, અમે કરી દઈએ ? બાઈ કહે, એવું મારી પાસે બોલશે નહિ. પાચમની છઠ કોઈ કરનાર નથી આયુષ્ય સૌ સૌનું ભોગવે છે મારાથી ત્રસ જીવની હિંસા થાય જ નહિ. બાઈ કેટલી દ્રઢધર્મી છે ! એક દીકરા ઉપર ધામધૂમ છે, છતાં માન્યતા કેવી છે ! આ જગતમાં મુસાફર ભેગા થયા છીએ, આયુષ્ય પૂર્ણ થયે, ક્યારે ઊઠીને કયા જવાના, તેની શી ખબર છે ?

“ તળાવની પાળે માનવ પંખીડા, મળીને એકઠાં થાય છે,
હળી મળી સૌ આનંદ છૂંટી, ચોતે ચોતાને ઘેર જાય છે
હો માનવી, ”

સાજ પડી, ડાળે ડાળે સૌ ભેગા થયા છીએ. સંઘવી, શેઠ, સખીદા, વોરા, મહેતા, શાહ-આમ સબધરૂપી ડાળો ઉપર બેસી ગયા છે. સવાર પડશે કે કયાના કયા ચાલ્યા જઈશું તેની ખબર છે ? આવ્યા ત્યારે કોઈનેય ઓળખતા ન હતા. મોટો થયો એટલે મા, ભાઈ, ખડેન કહેવા લાગ્યા. પછી તો માયાના બધન બધાણું ‘સ્નેહપાશાં મયંકરા’ લોખંડની સાંકળ તોડવી સહેલી છે પણ સ્નેહના બધન તોડવા બહુ મુશ્કેલ છે ભલે પછી એ કાચા સૂતરને તાતણે બાંધેલા હોય પરણવા જાય ત્યારે સપુટિયુ ફાડાવે છે ને ? એ સપુટિયુ પણ તમને ઉપદેશ આપે છે, કે ભાઈ, હવે તારા કૂટયા સમજી લે કેટલા સાથે લડાઈ, ટટો, કાળાખજાર કરી પેટ ભરો છો ? કોના માટે ભેણ કરો છો ? કર્મ કોણ

સોગવી દેવા આવશે ?

બાઈ કહે છે, મારા પુત્રને માટે એવી હવા ન હોય. ધરમાં હીવરની હવા ખાવવી હોય તો તમે નાં પાછી ન શકો ? છોકરા નળગો છે, માછલીનું તેલ આપીએ છીએ, આવી હવા આવકને ખપેજ નહિ. સસ્કાર કેવા રેઠો છે ? ભાં ક હમૂળ ન રંધાય ત્યાં માછલીનાં તેલ ધરમાં રખાય જ કેમ ? વપરાય પણ ક્યાંથી ?

બાઈ કહે છે કે જે ઘડું હોય તે ઘાય, પણ આ કમતો નહિ જ ઘાય નિવડા ઉપચાર કરો આનું ન મં ફ્રંક ખર્ચો કહેવાય આજે તો બેરેશોરથી હિંસામુક્ત હવા વાપરતો હોય, સાધનો પણ તેવાં હોય .

બડિયાળના પટા પણ વગેરે બનાવતા કેવી કેવી કૂર રીતો ઢોરના કુણા બળને મારવામા આવે છે કરનાર હોનાર અને સોગવનાર ઋણેય પાપી હરે છે તમે વાપરો છો તેથી જ તેઓ બનાવે છે માટે તમે પણ પાપના બાગીકાર હો છો.

નિર્દોષ ઉપચારથી બાળક બની ગયો કહેવાનો મુશ્કેલ છે કે છવડું કે મરડું જો તો આમુખ્ય ઉપર આધાર રાખે છે પણ કટોકટીના સમયે ધર્મમા ફ્રંક રહેવું જો મુખ્ય વાત છે પૂજ્ય ગુરુદેવ શ્રી કેશવલાલજી મહારાજ કહેતા, કે-

‘આત્મ જેવ રક્ષા કરે પ્રારબ્ધ કરે પોષણ
તેનું મિત્ર રક્ષા કરે પમ બને નિરજન નાથ

આમુખ્ય છે ત્યાં સુધી કોઈ વાળ વાંકો કરનાર નથી અને પ્રારબ્ધ નમે ત્યાંથી લાવી આપી પોષણ કરવાનું જ છે

મૃગાપુત્ર માતા પિતાને કહે છે, મારા જીવે નરકમાં અસહ્ય વેદના લોગવી છે પછી સયમની મુશ્કેલી મને શી લાગે ! નરકના દુઃખ પાસે સયમનું દુઃખ કંઈ વિસાતમાં નથી માટે હું માતા ? મને રજા આપો હજી પણ મૃગાપુત્ર થું કહેશે, તે સખધી અધિકાર અવસરે કહેવાશે

વ્યાખ્યાન ૯૩ મું

સંવત ૨૦૨૦ આસો વદિ ૪ શનિવાર, તા. ૨૪-૧૦-૬૪.

સિદ્ધાત એટલે ત્રણે કાલે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ. પ્રભુએ સિદ્ધાત પ્રજ્ઞા, ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના ૧૯મા અધ્યયનમાં મૃગાપુત્રનો અધિકાર ચાલી રહ્યો છે. મૃગાપુત્ર માતા પિતાને સમજાવે છે કે,

કન્દન્તો કન્દુકુમ્ભીસુ, ઉઢ્ઢુપાઓ અહોસિરો ।

હુયાસજે જલન્તમ્મિ, પવ્વકપુવ્વો અણન્તસો ॥૪૧॥

પૂર્વજવનો જેને સાક્ષાત્કાર વર્તે છે, તેવા મૃગાપુત્ર વૈરાગ્યથી તરખોળ છે નરકની દશ પ્રકારની ક્ષેત્ર-વેદના છે. અનતી ભૂખ, અનતી તરસ, અનતી ટાઢ, અનતી ગરમી, અનતો દાહ, અનતો જવર, અનતી ખરજ, અનતો ભય, અનતું પરવશપાણુ અને અનતો શોક વર્તે છે, ત્યાં કોઈ કોઈને મદદ કરી શકે નહિ અનાથી મુનિને આખા શરીરમાં દાહજવર પેદા થયો છે જેની વાત શ્રેણિક રાજાને કરી છે જાણે દેવતા કોપાયમાન થયા હોયને, શૂળ લોકે, એવી

આજમાં વેદના ઉત્પન્ન થઈ આખા શરીરમાં જળવશનો
કેઈ પાર નહી

જનુ તે રાજવૈય બોલાવીઆ, કીધા તે કોઠ ઉપાસ,
જાવના અહન અર્ધીયા, તોય તેને રે સમાધિ ન થાય
મેળીકરાય કુ રે અનાધિ નિર્જીવ

અનાધી મુનિ પોતાના જીવનની આપવીતી મેણીક
રાજને કહે છે આંખોની વેદના જાણે ડોળો નીકળી પડ્યો
વળી શરીરમાં વિપુલ દાહ, અતુલ જેની તુલના આપી શકાય
નહિ, ઇન્દ્રનું વજ્ર પડેને જેવી વેદના થાય તેવી વેદના આખા
શરીરમાં થતી. બધા રાજવૈયો બોલાવ્યા, તોપણ કેઈ મને
મારા દુઃખમાંથી મુક્ત કરી શકશે નહિ. જાવના અહનમાં
જોવો મુણ છે કે જાવન મણ તેલની ઉજળતી કડાઈમાં ફક્ત
એક જ ટીપુ નાખવામાં આવે તો તે તેલ પોષ માસના
પાણી જેવું શીતળ થઈ જાય, જોવા અહનના લેપ મારા શરીર
ઉપર લગાવ્યા છતાં થાતા વળી નહિ, અથાતા વેદનીય
કર્મ ઉપાજન કરેલાં તે લોગવ્યા વગર છૂટકો નથી. પોતેજ
કર્મ બાંધ્યા છે તો લોગવવાં પણ પોતાને જ પડ્યો.

જે જીવોએ બધા પ્રાણી, જૂત, જીવો અને સત્વોને
ત્રાસ પમાડ્યા છે કૂર રીતે હિંસા કરી છે, દુઃખ ઉપજાવી
આનંદ અનુભવ્યો છે દેહકાના પગ કાપી પારસલ કરી દીધાં
છે સામેથી કહેવરાવ છે કે દેહકાના પગ ફાટે લાગ્યા છે,
માટે મોકલતા રહેજો. કેના કૂર પાપ ? કેટલા દેહકાં મારે,
ત્યારે કેટલા પગ થાય ! જોવી કૂર કમાણી શા માટે કરા છે ?
તો જવાબ આપે છે કે અમે પહેલા ડોકુ ઉઘાવી રહ્યો છીએ

અને પછી પગ કાપીએ છીએ પણ તારુ ડોકુ કોઈ ઉડાવી
 હયે, તો કેટલી વેદના થાય ! પારકા જીવોને દુ ખ દેનારને
 ક પારી છૂટતી નથી, જાણે પોતાને માથે મોત જ નથી આવા
 ચીકણા કર્મ બાધનારો ૭૦ કોડાનકોડી સાગરોપમ સુધી શાંતિથી
 બેસી શકે નહિ એવું દશાશ્રુતની દમી દશામા કહ્યું છે નરકમા
 જીવો રુદ્ધન કરે છે, આકન્દ કરે છે, પણ શુ પરમાધામીઓને
 દયા આવે છે ? ઢોરને ભાડું પડ્યું હોય, કાગડા ઠોલતા
 હોય, તોય અનુકંપા આવવી જોઈએ, તેના બદલે આજના
 માનવીઓ જીવોને ફૂર રીતે મારે છે મત્સ્ય ઉદ્યોગમા સવા-
 રમા ઊઠી લોચ લઈને મોટી મોટી જાળ પાથરી, અસખ્ય
 માછલાને મારતા હોય છે જ્યારે માછલાને પકડે છે, ત્યારે
 તે જીવોનો તરફડાટ કેવો હોય છે !

કોઈ પણ જીવને મોત ગમતું નથી છતાં ફૂર રીતે
 મારે છે કાટા ગળામા ખૂચાડે છે આવા મત્સ્યઉદ્યોગ શરૂ
 કરાવનારની સમિતિમા જેઓ અનુમોદન આપે, તેઓ સૌને
 આ કારમી હિસાનું પાપ લાગે છે હિસા કરવી, કરાવવી
 અને અનુમોદવી, એ ત્રણેયમા પાપ લાગે છે તમે એવા
 માણસોને વોટ આપવા જાઓ, એટલે હિસાને અનુમતિ
 આપી રહ્યા છો તમારો ધર્મ શુ બોલે છે ? કરવું, કરાવવું
 અને અનુમોદવું એ પાપ છે તમારી ખુદ્દિ ખૂઠી કેમ થઈ
 ગઈ છે ? એવાને મત દેવા કેમ જાઓ છો ! આગળના
 માણસો જો કોઈ ચમારને ધીરધાર કરતા ભાળે, તો ધૂળ
 કાઢી નાખતા ચામડાનો વેપાર વાણિયાનો દીકરો કરી જ ન
 શકતો આજે તો કોઈ કોઈ વેપારી માસના વેગનો ભરીને
 મોકલે અને અહીં પહોંચે નખરે બેસી જાય એવા ધર્મપ્રેમીનું

લેખક લખવાય છે તમે ધમ પ્રેમી છો કે પૈસા પ્રેમી ! આવી
હિંસા પાછળ કંઈક વહેણો રોકી, પરદેશમાં માલ મોકલવા
હોય, પછી દેશમાં આવી સઘ જમાડી લ્યો, જોટલે શુ પાપ
ધોવાઈ ગયું જોમ માનો છો ?

કમને કોઈની સરમ આવતી નથી. માંધાતા ચક્રવર્તી
રાજા-જેવાને જ્યારે કમને પાછો લાગ્યો, ત્યારે પ્રણામ
ચક્રવર્તિ જેવા સાતમી નરકે જઈ પડ્યા ત્યાં તેનું ધન, વૈભવ,
ચૌક રત્ન નવનિધાન, કોઈ બચાવી શક્યું નહિ. તમારે કોના
ખાતર ભેટુ કરવું છે ? છ બહુના અધિપતિની ૬૪ હજાર
રાણીઓ પણ, નરકમાં પડતાં તેનો હાથ ગાલી શકી નહીં
જોળખાણ કાંઈ કામ આવતી નથી. તમે શુ જોઈને જિવે માથે
રળવા માડ્યું છે ? કમ જાંઘ્યા ત લોગવ્યાં વિના છુટકો જ
નથી, તમને કેટલું મળે તો સતોષ થાય ? ઉત્તરાધ્યયન
સુત્રમાં પ્રશ્ન પ્રશ્ને છે

સમ્ય જગ ગદ્ ગુદ્ સમ્ય વાચિ ધર્મ મથે ।

સમ્ય ડવિ તે અપરજાત મૈવ તાવાય તં તથ ॥

ઉ અ ૧૪ ગા ૪૬

સવ લોક ભરીને ધન જોઈ જ માણસને આપી દ્યો છતાંય
તેને સતોષ થતો નથી. હે આત્મન્ ! તૃષ્ણા કોઈ રીતે પૂરી
કરી શકાય તેમ નથી. તૃષ્ણા-તરંગોને ઉછળે ચડતો જીવ
બેરશોરથી પાપ કરે છે આરભ-સમારભને બનથનાં મૂળ
કીધા છે તેને ખૂબ ખૂબ વિકસાવે છે કંઈકના કચ્છરખાણ
વાળી નાખે છે આતું સુગંધ પુરુષોને છાજે ખરું ? જોકે
મહાત્મા નહીં કિન્નારે પર્ણકૃતિ જાંધી ધમધ્યાન કરી રહ્યા છે
ત્યાં જોકે માણસ પરદેશથી ખૂબ કમાઈને આવેલો, તે તેની

પર્ણકુટિએ આવે છે. એરણની ચોરી કરી સોયના દાન દેવાં છે. તે દાન કરે છે, કે માન કમાય છે ?

આજે તો નામની બળતરા બહુ હાલી છે, પણ તીર્થ કર જેવાનાં નામ ન રહ્યાં તો તારા શુ રહેવાનાં છે ? પાચમો આરો ઉતરશે ત્યારે ગંગા, સિંધુ નદી, લવણની ખાડી, વૈતાલ્ય પર્વત, ઋષભકુટ એ પાંચ જ રહેશે. બાકીબધુ દટણ-પટણ થઈ જશે, પછી તારુ નામ કયા રહેશે ? છતાં અજ્ઞાની જીવોને માન કમાવવું છે અભિમાનમા અટવાય નહિ તેનેજ માન મળે અને પચે માન મળવું તે પુષ્ટ્યોદયને આભારી છે માન મેળવવા પ્રયાસ કરવો તે પાપનો પ્રયાસ છે. ભગવાન કહે છે, કે માનને ટાળો. ભગવાનને બ્યારે સામે મળનાર પૂછતા કે કોણ છો ? ત્યારે એમજ કહેતા કે, હું ભિક્ષુ છું, સાધુ છું, પણ જાતની ઓળખાણ નથી આપી કે, હું ત્રિશલાનદન, મારા જન્મ વખતે ૬૪ ઇન્દ્રે મારા જન્મ કલ્યાણ મેરૂ પર્વત ઉપર ઉજવ્યા હતા જવાબમાં 'અહં મિત્તુ' 'હું સાધુ છું' એટલીજ ઓળખાણ આપી છે આજે તો ઓળખાણ માટે મરે છે માન કષાયને પોષે છે

પ્રભુ કેટલા નિરાભિમાની હતા ! આજે તો હાથમા મશાલ રાખી, પ્રકાશ વેરનાર મશાલચી અધારે અટવાઈ ઠોકર ખાય છે એ રીતે જ્ઞાનનો ઘમડી, પ્રભુ માર્ગે અટવાય છે ને ઠોકર ખાય છે માન મેળવવા માટે પરદેશથી કમાઈને આવેલો આખા ગામને ધુમાડાબધ જમાડે છે આખા ગામમા ઢોલ વગડાવ્યો વાહવાહ, જયજયકાર ખોલી રહ્યો પેલા માણસને વિચાર થયો કે મે આખું ગામ ધુમાડા બધ જમાડ્યું, પણ

પેલા નદી કિનારે બેઠેલા સત હૃદય નથી પધાર્યા લાવ, વિનતી
કરે ત્યાં જૂ પડીએ બચે છે વિનતી કરે છે મહાશય મારે
બેર પધારે, મારે સાત ઝોરડા મુખડીના ભર્યા છે આપ
પધારે ખટકુ વહોરે તો મારૂ લેજો લાગે

સાધુ કહે ॥ માર્ગ! લોહીના લાડુ અને લોહીની
મુખડી મારે ન ખપે જોમા કેટલાયની હાથ નિતરે છે વિચાર
તો કરે એક અનાજ પેટમાં બાય તો બુદ્ધિ જાગે થઈ જાય
તાઈ મન કેવું છે? જાની કહે છે, કે વિચારે, તિલેરી, સર્ગ,
વહાલા કુટુંબ, જો બધું અહીં પડી રહેશે. કમ આત્મા સાથે
જાય છે કમને કામજો તો લેજો જ છે શુભ કે અશુભ
કમ જે કયાં હોય તે સાથે આવશે જ માટે જાનીએ કહે
છે કે કૃષ્ણિક ભૌતિક મુખમા શુ રાખી રહ્યા છે? જિહ્વા
માર દિવસની ચાંદની છે

ખીલેલુ ફૂલ જોતાં આનંદ આવે છે પણ ડાળીએથી
જુદુ પડેલ પગ વડે કચરાય છે ત્યારે સ્થિતિમાં જાય છે
તેમ આ કાયાની અવસ્થા પણ તેવી જ છે મારે જુવાનીમા
કમને હ કાવવા તૈયાર થાએ. મોહના સૈન્યને છુટી દ્યો
પાછી પહેલા પાળ બાધી દ્યો. નહિતર મનની મનમા રહી
જશે કરવાનું છે તે અટપટ કરવા માટે જિહ્વાની અપાટાળ
ચાલી બાય છે કણે કણે આશુખ્ય કપાતુ બાય છે કમાણી
કઈ કરવાની છે તે સમજો. મન, વાણી અને કાયાના દોષ
લાગ્યા હોય કમ બધાજા હોય, તેનું પ્રાચલિત લઈ દ્યો,
નહિતર ચક્રવર્તિ બ્યાજની પેઠે જોકનું કેટલાગણુ સામુ આવીને
જીવુ રહેશે તેનો કાઈ દિસાબ નથી તમારા ખાતાં વપાસો
જમા કે ઉપાર કમુ પામુ વધતું બાય છે

આ માનવભવમા એવી કરણી કરો કે કર્મના ભૂકા ઊડી જાય હું ધર્મી કહેવાઉં, હું સઘસંચાલક, મને દુનિયા ધર્મી માને, પણ પોતાનું હૃદય તો પોતે કરેલા પાપથી ડખતું હોય. તમે ગુરૂ પાસે કહેવા જાઓ કે ઢાંકપીછોડો કરો ! ડોક્ટર પાસે જાવ ત્યારે રોગ બાબત જે હોય તે હકીકત કહેવી પડે છે ને ! ત્યારે ગુરૂ પાસે પ્રાયશ્ચિત લેવામા શરમ શી છે ?

તમને તમારા આત્માની અનુકંપા આવે છે ! મેં અઘોર પાપ કર્યાં છે, ભલે જગત મને ધર્મી કહેતું હોય, પણ મારો આત્મા અને કેવળી ભગવાન તો ઘટ ઘટ અને સમય સમયની વાત જાણી જોઈ રહ્યા છે.

આ ભવમા કેવી હિંસા, ચોરી, અનિતિના પાપ કર્યાં છે ? પરભવના ન સાભરે પણ આ ભવનાં તો સાભરે છે ને ? કે મૂઢમતિ છો ? જો સાભરતા હોય તો એ પાપને પ્રકાશમા લાવો હું હવે એવા પાપ કદી કરીશ નહિ, એ શરત પહેલાં હોય, પછી પ્રાયશ્ચિત લેવાય પહેલાં પાળ બાધવી જોઈએ પશ્ચાતાપ નહિ કરો, તો નારકીના દુ ખોની પીડા સાભળો છો ને ! ભગવાને કિંપાક કૃણ અમરતા કીધા હશે ? તમને દેહ ગમે છે કે ધર્મ ? દેહને સાચવવા કોઈ લાખ રૂપિયા દીએ તો પણ ઝેરી કૃણ બાઓ ખરા ? તો વિષય કેવા છે ! પ્રભુના વચન ઉપર શ્રદ્ધા ખરી ?

લોભને વશ થઈ જનપદોનો વધ કરી નાખે બોબનો ધડાકો થાય ને લાખો માણસોના કન્યરઘાણુ વળી જાય ગઈ લડાઈમા કઈકને તોપને ગોળે બાધી, લડાકા કર્યાં શરીરના

દુકદે દુકદા ઉઠે આવા પાપ કરીને જ દરથી પોરસ થાય
આવાં પાપ કરીને સત્તા મગી બાય તોય શુ ! સત્તા કાલમ
ટકવાની છે ! કાળ પાસે કોઈની કાઠણી ચાલવાની નથી.

આ માણસ બ્યારે બહુ આચર્યું કરે છે, ત્યારે સાધુ કહે
‘‘ કે, હું તો લોહીના લાકડાં આવા નહિ આવું, પણ આ બહે-
નને અને તેના ચાર સત્તાનોને સહ બજો પેલી બાઈને
આમ ત્યુ આપી સહ આવ્યા માણસોને બહામણ કરી
હીધી. પીરસવા માંડ્યું, પણ અહીં તો માપજ નથી જેમ
ખાવા મળી, તેમ બમણી મૂળ ઉઘડવી ગઈ સાતેય જોરડા
વળિયા બાટક થઈ ગયા, છતાં પેલી બાઈની મૂળ સતોપાઈ
નહિ. કાતુ-પાતુ જે હેતુ તે આપવા માંડ્યું, પણ બાઈ તો
ખાંઈ ખાંઈ કરે છે મૂળ સતોપાટી નથી પેલો મૂળવેદ,
મહાત્મા પાસે ગયો, પગમાં પડ્યો મહારાજ ! બચાવે, હું
બહુ હેરાન થઈ ગયો છું પેલી બાઈએ તો ગજબ કયો મારા
સાતેય જોરડા બાઈને ખલાસ કર્યા અને હજી માથે છે હવે
કર્યું શુ ? ગારી વાંસે આવે છે જાણવો નહિતર મરી ગયો
મહાત્મા કહે છે ભાઈ ! તને વારા ધનનું ગુમાન છે જેમ
કહી કમ ટકમાથી પાણીની જ જલિ ભરી, બાઈ ઉપર ખંટવા જ
જોડકાર આપો હજારો મણ સુખડી ખાવા છતાં સતોપ
ન થયો અને એક જ જલિમાં તૃપ્તિ થઈ ગઈ એ જ જ
લિમાં શુ હશે ? લોહી છવને તૃષ્ણા કેટલી ! કેટલું હોય
તો પે બરાય ! મૂળ કેવી ઉઘડી છે ? તેના માટે આરજ
સમારજ કેટલા થાય છે તે તો બુજો !

નહિ પરજેલી નહિ રે કુવારી પુત્ર જન્માવજ પારી
એ કાળીદાહીનો ઠોઠ ન મેલ્યો પશુય જાળકુવારી
જાવજ, એસારે જ્ઞાન વિચારી

અઢી દ્વીપમાં ખાટ ખટલી, ગગન ઓશિકું તળાઈ,
ધરતી આલની કરી પછેડી, તોય ન સોડ સંધાણી,
અવધુ, એસોરે જ્ઞાન વિચારી.

તૃષ્ણા જીવને રૂલાવનારી છે. તિર્યચમા પણ એક
કૂતરો પોતાની શેરીમા બીજા કૂતરાને ગરવા ન દ્યે કબૂતર
માળામા બીજા કબૂતરને ન આવવા દ્યે ગાય ભેસ પાડા
ખકરી લડતા દેખાય છે માણસ માણસનો ઘાતકી બને છે,
છતાં તૃષ્ણા હજી બાળકુવારી છે જરા અવસ્થામાં શરીર
સ કોચાઈ જાય, ચાલવાનો વેગ મદ પડી જાય છે, દાતની
શ્રેણી નાશ પામી મુખનો ગોખલો થઈ જાય છે, દ્રષ્ટિ પણ
રૂપ ભેદ શક્તી નથી, હાથનું છાજી કરવું પડે છે, કાને
સંભળાતું નથી, રૂપતો હાસી કરતું કયાય પલાયન થઈ ગયું
અને મુખમાથી લાળો વહેવા માડે છે, સ્વજનો-બાધવોને
તેનું બોલ્યું ગમતું નથી, તેના વચનો કોઈ માન્ય રાખતા નથી,
તેની પત્ની પણ બરાબર સેવા બજાવતી નથી, પુત્રો પણ
અવજ્ઞા કરી રહ્યા છે, જરા અસિત પુરુષની દશા બરેબર
દયા પાત્ર છે એવાઓને આશા તૃષ્ણા તોડી વ્રત-પચ્ચક્ષ્ણ
લેવાનું મન નથી થતું અને તૃષ્ણાના પૂર ભેરમા તણાઈ
રહ્યા છે

અઢી દ્વીપનો ખાટલો અને આકાશનું ઓશિકું કયું,
ધરતીની પછેડી કરી તો પણ સોડ પૂરી થઈ નહિ મહાત્મા
અમ્રત રસની અજલિ ભરી સમજાવે છે, કે ભાઈ સતોષના
ઘરમા આવી જા સતોષની એક અજલિ છટાય ત્યાં બેડોપાર
થઈ જાય છે

આત્મ દેવને જ જાણવો છે, સાધવો છે, એની જ

આશાધના ઠક્વી છે તૃપ્તિના તરગમાં ઉછળવું નથી. એવો મહામ નિષ્ક્રય કરી દ્યો. આ દુનિયામાં જીવણ હિસાબ કાચો કર્યો. તો કઈ ગતિમાં જશે ? નરકમાં કેવો કાલ છે ? નારકીનાં છવો કેવાં દુખો અનુભવે છે, તેનું મુગાપુત્ર ખ્યાન કરે છે વળી પણ શું કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહવાશે.

વ્યાખ્યાન ૬૪ મુ

સ ૨૦૨૦ ના આસો વડિ ૫ ને સંવિવાર, તા ૨૫-૧૦-૬૪
(બહેર વ્યાખ્યાન સ્મૃતિ શ્રી કાર્તિકાવાક નિરૂપિત પાલામમ)

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ નામે સિદ્ધાંત મરૂખ્યા ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના ૧૬માં અધ્યયનમાં મુગાપુત્રનો અધિકાર આલી રહ્યો છે

અવન્તો અવુકુમ્મીસુ, રૂપાન્તો અસીતિરો ।

રૂપાન્તો અવન્તમિ પદ્મપુષ્પો અવન્તસો ॥ ૪૧ ॥

લીલ"કર દેવની વાણી બેને શાશ્વતી તાલાવેલી લાગી છે એવા જાવી છવોને જ રુષે છે

સુખાયતે લીલ"કરસ્ય વાણી અવન્તસ્ય અવન્તસ્ય એતરસ્ય,
સુખાયતે સર્વ"વનસ્ય શીષી, જવાપ્ત્યા ઠક્વીય સુખાયતેન

સવશ પરમાત્માની વાણી લાયક છવોને રુષે છે. ધોમાસામાં જ્યારે બધી વનસ્પતિ લીલીછમ થઈ જાય છે ત્યારે જવાસો બળી જાય છે તેમ જાગવાનની વાણી અલબ્ધ છવોને રુષતી નથી, પરંતુ તે સાંભળી અલ્બ્ય છવો ઉ-મુજ

હોય તે સન્મુખ થાય છે અને મિથ્યાદર્શનનો ત્યાગ કરી સમ્યગ્દર્શન પ્રાપ્ત કરી લે છે કેટલાક દેશવિરતિ, તો કેટલાક સાધુપણુ અગીકાર કરી લીએ છે. પ્રભુની વાણીમા એટલું સામર્થ્ય છે કે, જે અમલમા મૂકે તેનો ખેડોપાર થાય છે ભગવાનની વાણી સાલળવા બાર જાતની પરિષદ ભરાય છે ભગવાનની વાણી યોજન ગામિની છે અર્ધ માગધી ભાષામાં દેશના આપે છે અને બધા પોત પોતાની ભાષામા સમજી શકે છે.

પ્રભુવાણી એક સરખી હોવા છતાં સૌને પોત પોતાની લાયકાત પ્રમાણે સમજાય છે જેમ વરસાદ બધે સરખો પડે છે, પણ આબલીમા ખટાશ રૂપે, લીમડામાં કડવાશ રૂપે, એમ જેવું પાત્ર તેવું પરિણમે છે, એમ પોતાની લાયકાત પ્રમાણે, જીવો ભગવાનની વાણી શ્રદ્ધા કરે છે સ્વાતિ નક્ષત્રમા વરસાદ વરસે છે ત્યારે છીપલા સામેથી ઉછળી સ્વાતિ નક્ષત્રનું બિંદુ શ્રદ્ધા કરે છે, જેમાથી લાખની કિંમતના મોતી નીપજે છે એ જ સ્વાતિનક્ષત્રનું બિંદુ સર્પના મુખમા પડે છે ત્યાં ગરલ રૂપે પરિણમે છે પાત્ર તેવું પરિણમન થાય છે ભગવાનની વાણી એક સરખી પાણીના પ્રવાહ માફક વરસે છે, તેની અદર વૈરાગ્ય રસના ઝરણા વહે છે. જેવી જીવની તૈયારી તેવી વાણી પરિણમે છે

ચાર ગતિ, ચોવીસ દડક અને ચોરાસી લક્ષ જીવા-યોનિમા આ જીવ રખડપાટ કરી આવ્યો છે, એમ રખડપટ્ટી કરતા અનંતો કાળ વહી ગયો, અનંતા પુદ્ગલ પરા-વર્તન થઈ ગયા, છતાં હજી પરિભ્રમણનો અંત ન આવ્યો

અહીં માનવપુરમાથી મોક્ષ નગરીમા જવાય છે કેવળજ્ઞાન અહીંથી જ ઉત્પન્ન કરી શકાય છે ચારબોલ જ્ઞાન, દશન, વ્યસ્ત્ર અને તપની આરાધના અહીં માનવજનમાં જ થઈ શકે છે દેવોને જ્ઞાન હોય છે પણ તપ કરી શકતા નથી. દેવો જ્યાં વીધ કર બિરાજતા હોય, ભવિતાત્મા અણુગ્રાસે બિરાજતા હોય ત્યાં પોતાનાં દેવલોકના નાટ્યરસો છોડી, સમ્બદ્ધિ દેવો ત્યાં પહોંચી જાય છે દેવો તત્ત્વની ઘણાં કરે સ્વાધ સિદ્ધતા દેવોને તત્ત્વની વિચારણા કરતાં તેત્રીસ સામશ્યપમનું આયુષ્ય ક્યાં આશુ જાય તેની ખબર પડતી નથી. તે દેવો દેવલોકના સોગ્ર સુખમા લિપ્ત થતા નથી. મિથ્યાદષ્ટિ આત્માને શકેદ ફૂટી જાય કે કોઈ જૂટવી સ્થે ત્યારે ગુસ્સાનો પાર ન રહે.

મૂર્ખો તેટલો પરિચ્છે અને ઈચ્છે ત્યાં આરભ છે બદ્ધરનો પરિચ્છે હોય કે ન હોય, પણ અભ્યંતર પરિચ્છે ઈચ્છે, મૂર્ખો જેટલી વધારે, તેટલો આરભ વધારે. તેને તોડવા અને સ્વ સ્વભાવમાં ટકવા, મનુષ્ય જવમા પુરુષાચ ઉપાઠવાનો છે દેખાવમા સુદર હોવા છતાં સુવાસ વિનાનાં પુષ્પની જેમ, સુદર ઇંખાતો માનવદેહ, વ્યસ્ત્રની સુવાસ વિનાનો કથાચ કામનો નથી.

માનવ માનવમા અતર કોઈ હીરે તો કોઈ કકરે એક માનવ એવો હાથ જે જિંદગીમાં બહુ જોડ્યો ન હોય દષ્ટિ નિર્મળ હોય તેવો માણસ આધારભૂત છે કોઈ જુદું બોલી ઇમા-અપચ આદરી માનવ-માનવને ત્રણે છે હિંસક પશુઓ પણ સજાતિય હિંસક પશુનો ખોરાક લેતા નથી. જ્યારે

માનવી તો માનવીને ખાય તેવો કૂર ખન્યો છે પૈસા માટે થઈને કંઈક જીવોના કચ્ચરઘાણુ વાળી નાખે છે પછી મરીને પરમાધામીના પરોણા થાય છે ત્યાં નરકની કુલીઓમા ઉત્પન્ન થાય છે પાચસો ભોજન સુધી ઊંચો ઉછળે તેટલી તીવ્ર વેદના હોય છે, ત્યારે ગીધ પક્ષી આદિ ચાચો મારી, નીચે પાડે છે અને વૈક્રિય કરેલા શિયાળો, શિકારીઓ નીચે પડે ત્યાં ફાડી ખાય છે આમ આક્રંદ કરતો વિલાપ કરતો માથુ હોઠ અને પગ ઉપર એ પ્રમાણે લોહાની કુલીમા અગ્નિ પ્રજ્વળી ખાળે કર્મ કરતી વખતે પાછુ વાળીને ભોયુ નથી. કેટલાયના શિયાળો લૂટયા છે હિસાને પરિણામે દુર્ગતિમા જવું પડે છે અહીં તો દુખના માર્યા અગ્નિસ્નાન કરે, તો બળી રાખ થઈ જાય છે, પણ નરકમા જીવ મરતો નથી અને તીવ્ર વેદનાનો અનુભવ કરે છે નિકાચિત આયુષ્યવાળા હોય છે ઓછામા ઓછુ આયુષ્ય દશ હજાર વર્ષનુ અને ઉત્કૃષ્ટા તેત્રીસ સાગરોપમનુ આયુષ્ય છે મનુષ્ય ભવમા કંઈકની આજીવિકા તોડી, કંઈકને મારી નાખ્યા, આ બધા મનુષ્યોમા પણ અતર છે ને ? કેટલાયે મોક્ષમા ગયા અને કેટલાયે સાતમી નરકે ગયા

વજ્રફલનારાય સઘયણુ વાળો મોક્ષે જઈ શકે અને તેવા સઘયણુવાળો જ સાતમી નરકે જઈ શકે સાધના કરવા બળ ભેઈએ, સઘયણુ મજબૂત ભેઈએ હવે લાઈન બદલાવવી તે પોતાના હાથની વાત છે સદ્ઉપયોગ કરવો કે દુરુપયોગ કરવો તે પોતાના હાથની વાત છે મનુષ્ય ક્ષેત્ર અહીં દ્વીપમા જ છે તે સિવાય કયાય નથી દેવતા, નારકી, અસ-ખ્યાતા હોય અને તિર્યંચો અનતા છે, મનુષ્યો ઓછામા

જોછા છે, તેમા આપણે ન બરલાગી ગયો, તો હવે આ ભવમાં મોઢે જવાના કામ કરવા કે નરકે જવાના? એનું મળ્યું છે તો પૂછો પુન્યની પાળો જાંખી શકે, ને પાપના પધા પણ કરી શકે

બાળકોને જ મ આપી, જેના માળાપો ચાલી નીકળ્યા છે તેવા બાળકોને આ આશ્રમ સાચવે છે માનવ હયા કેદામાં વસી છે એટલે અહીં લાવી મોટાં કરે છે આ બાળકો પણ મનુષ્ય ભવને તો પામ્યા છે તેના માળાપ રસ્તા વચ્ચે છે હી ચાલી નીકળ્યાં હશે, તેઓ કેવા લાગણી હીન હશે? અને હયાના પાળનારા માણસો તેમને અહીં આશ્રમમાં લાવી ઉછેર કરે છે તેમના હયાના પરિણામ કેવા છે?

કોઈ એક હિંદુ બાળક અનાથ પદ્મ છે એમ જાણી મુસલમાન બાઈએ તેને ઉછેરું ખણીને કહે છે ‘હું તે બાળકને હિંદુની રીતે ઉછેરીશ’ બાળકને હાર કે પરમાટી આપતા નથી, પાલનપોષણ કરે છે શાંતિમા ખબર પડી ગઈ કે હિંદુના પુત્રને આ બાઈ ઉછેરી રહી છે ઘણા કહેવા લાગ્યા કે આ બાળકને ફેલી હશે, અજસ્તો મારી નાખો આ તો વિધવી કહેવાય એ ઉછેરશે તો નાત બહાર મૂકી કંઈશુ આવી ખાકખમહી મળવા લાગી બાઈ તો નિશ્ચયમા અડગ રહી તે કહે હું તો આ બાળકને ઉછેરીશ પણ ત્યાગીશ નહિ માણુને લોભે પણ આ બાળકનું હું રક્ષણ કરીશ

આમ આ બાળક મોટે ઘાય છે અને પોતાની કમની વ્યાપે નાબળે પારે ફેલાયા કેવા ઉચ્ચ દેશિના બાલો

નળે ! મુદો એ છે, કે જેનામા દયાના પરિણામ હોય છે, તેનું હિત થાય છે, સુખ થાય છે, કલ્યાણ-ક્ષેમક્રુશળ થઈ જાય છે જે ત્રાસ આપે છે, નિસાસા દે છે, તેને કઈ ગતિ મળશે ? જે જીવો વ્યભિચારાદિ કૂર કર્મ કરે તે પહેલી ભૂલ, પછી ગર્ભ પાડવા દવા, ઇન્જેક્શનો લીધા તે બીજી ભૂલ, છેવટ જન્મ આપવો પડ્યો. છતાં મને કોઈ ઝોળખી ન જાય, એવી રીતે બાળકને ત્યજીને ચાલી જાય તે ત્રીજી ભૂલ જન્મનાર બાળકને પણ અશુભ કર્મના છાટા પડ્યા હશે કે જન્મ વખતે આવા સંસ્કાર થાય છે માં આપ મૂકીને ચાલ્યા જાય અહીં આશ્રમમા લાવી પચેન્દ્રિય જીવોને બચાવી લેનાર અને તેનામા ધાર્મિક, સંસ્કાર રેડનારને તેની રક્ષા કરનારને, બચાવનારને, શરણ આપનારને, મહાન લાલ થાય છે

ઇસુના ધર્મમા પણ નિરાધાર બાળકોને લઈ આવે છે મોટા કરી કામ ઊપર ચડાવે છે, તેઓ ધર્મ પ્રચાર માટે કેટલું કામ કરે છે ? પોરબદરમા શ્રી નાનજીભાઈ કાલીદાસ તરફથી આર્ય સમાજની સ્થાપના લગભગ સાતસો વિદ્યાર્થીનિઓ ગુરુકુળમા અભ્યાસ કરે છે ગમે તે જ્ઞાતિના હોય, ત્યાં જ્ઞાતિ પુછવામા આવતી નથી ગીતાના પાઠો, મંત્રના પાઠો ભણાવી ધર્મના, બ્રહ્મચર્યના, સતીત્વના સંસ્કારો રેડવામા આવે છે અને આ માટે શેઠ શ્રી નાનજીભાઈ જાતે જહેમત ઉઠાવી રહ્યા છે મોરબી પાસે ટકારામા દયાનંદ સરસ્વતિ થઈ ગયા જેમણે આર્યસમાજની સ્થાપના કરી, મૂર્તિપૂજનો સખત વિરોધ કર્યો તેને શાસ્ત્રસમત ન ગણી, ભગવાન નિરજન, નિરાકાર છે એવો દોષ કર્યો નાનપણથી જ

સંસ્થાઓ દ્વારા બાળકોને સસ્કાર પાડી તેઓને ઠેમ આગળ
લાવવા, તેવી પ્રવૃત્તિઓ બાકી છે

તમે જૈન છો, તમારામાં જૈનત્વના સસ્કાર ભરા છે
તમારા બાળકો વીચ કરના છવનને સમજે, ધમ — નીતિના પાયા
સમજે, તેવા સસ્કાર બચપણથી રેડવા મઠિા ધર્મને પામ્યા
અને પમાડો

પૂજ્યશ્રી પુરુષોત્તમજી મહારાજ સાહેબ જ્ઞાતિએ કણબી
હતા જૈનને ત્યાં નોકરી કરતા હતા વ્યાખ્યાન સાંભળવા
બહેનો આવતા, ત્યાં છોકરાંને સાચવતા હતા વ્યાખ્યાનમાંથી
એક બે વાક્ય કાને પહોંતાં અને તેમને નવીન વિચારો સ્ફુરતા
હતા. એ અરસામાં ઠાઈ મહારાજશ્રી કાળ કરી ગયા, તેની
પાલખી એઈ, વિધાયુ' કે આ તો મરણમાં પણ ખાટી ભામ
છે વળી ઠાઈની દીકરા થઈ બબ્બ મહોત્સવ, વરપોટો બે હાથે
પેસા વેરતા હાળીના—હારે. એવો દીકરા પણ બન્ન અને
મૃત્યુ પણ બબ્બ રીતે થાય છે તેમ પોતાને લાગ્યું હવે
સસારમાં રહીને મુશ્કેલી તો વેઠવી પડે છે, છતાં નિર્જરા
થવી નથી, ત્યારે અહીં મુશ્કેલી વેઠીએ તો નિર્જરા થાય છે
એટલે આ મારગ ડુબ્યો નાગરહાસ થોક પૂછે છે : ‘પ્પસા !
મારગ ડુબે છે ! હા સાહેબ, સમય આપો તો ભણું,’ એવો
પૂ. પુરુષોત્તમજીએ જવાબ આપ્યો પછી તો ભણવા માંડ્યું
અને તમે એઈ શક્યા કે તે મહાપુરુષે ગોઠવે સપ્રકાયમાં
નામ ઉચ્ચવળ કર્યું કેટલું જ્ઞાન ? આગમ પ્રત્યેની ? ડુબિ
કેટલી ? મુશો એ છે કે નાનપણમાં સસ્કારો છે તે કાશ
પડામાં જલદી ઝીલાય છે અહીં થોડી મુશ્કેલી વેઠવી પડે છે પણ
શાશ્વત મુખ પ્રાપ્ત કરી દ્યે છે જે શરીરનો આત્માશીલિયો

છે, તે ભવ હારી જાય છે તરવુ કે ફૂળવુ એ બે વસ્તુ મનુષ્યના હાથમા છે. વીર્યશક્તિ તો છે, હવે તે વીર્ય સવળુ કે અવળુ ફેરવવુ તે તેના હાથની વાત છે

ખેડૂત લોકો રોજ ઊઠી, હળ લઈ સાંઠીઓ સૂડી, ખેતર ખેડે છે, તેમ ક્ષેત્ર વિશુદ્ધિ કરવાની જરૂર છે મનુષ્ય ભવમા આવ્યા છો તો જ્ઞાનીઓ ક્ષેત્ર વિશુદ્ધિ કરવાનુ સમજવતા કહે છે

નિયમ ધરમના ધોરી જોડો, ખેડો અનુભવ હળને લઈ,
મોહ માયાનાં ઢેકાંરે ભાંગો, સમનુ ખાતર દઈ,
ખેલીડા ઊઠો ઉતાવળા થઈ, વાવણીઆ જોડો ખેતરમાં જઈ

અહિંસા, સત્ય, અદત્તાદાન, બ્રહ્મચર્ય, અપરિગ્રહ એ યમ છે અને વ્રત-પચ્ચક્ષાણુ, ઉપવાસ આદિ નિયમ છે, અનુભવ રૂપી હળ છે યમ અને નિયમના બળદો છે, આત્મા રૂપી ક્ષેત્રમા, મોહ માયાના ઢેકા ભાગવાના છે આમ પ્રથમ ક્ષેત્ર વિશુદ્ધિ કરવાનુ જ્ઞાનીઓ કહે છે પછી સારો વરસાદ થતા, ખી વાવવાનુ છે, કચુ ખી વાવવાનુ છે !

જ્ઞાન ધ્યાનના કણુ મોંઘેરા, લેજો તન મન નાણુ દઈ,
મનુષ્ય-ક્ષેત્રમા વાવો વિવેકથી, ગુરુગમ ઓરણી લઈ,
ખેલીડા ઊઠો ઉતાવળા થઈ, વાવણિયા કરો ખેતરમાં જઈ.

જ્ઞાન, ધ્યાન, સ્વાધ્યાય રૂપી મોંઘેરા કણુ, તનમન નાણુ દઈને લેવાના છે જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ, એ મોક્ષ માર્ગ છે ગુરુગમની ઓરણી લઈ મનુષ્ય-ક્ષેત્રમા આ સુદર વાવણી કરવાની છે સુદર વરસાદ, પ્રકાશ મળતા મે મોટા થાય ત્યારે વાડની જરૂર પડે છે

એક ખેડૂત, વાડ કરવા માટે ખોદતો હતો, ત્યાં, કે

એક ચરુ સાથે અથડાવી, તે યમકયો. જુઓ છે તો રત્નોશી
 બરેલો. ચરુ છે પણ આ કણુની અસાન છે, તેની દષ્ટિમાં
 તો તે પાંચિકા લેખે છે એ તો જોઈશુમા નાજીને પખીજોને
 ઠંડાઠવાના ઉપયોગમાં લેવા મઠયો. એક એક કણુ કિમતી
 બાપ છે, તમે કેટલા વરસ ધયા આવી કિમતી રત્ન સમાન
 કણુ જોઈશુમાં નાજીને ઠંડાડી રહ્યા છો ! કણુ કણુની કિમત
 કરો.

આ પણ પણ છે અણુમાંથી જેને કુમાવસો ના,
 મિંધિરુ આ માનવ સ્થન. હાર લયો ના
 એ માનવતા હોઠે, સૌભાગ્યવતી બહેને,
 તમે જુલી બચો ના, મિંધિરુ આ માનવ સ્થન હારી બચો ના

ખેડૂત તો રાજ છાપરી ઉપર ચડી જોઈશુથી આ
 રત્નોનો પખીને ઠંડાઠવાના કામમાં ઉપયોગ કરવા લાગ્યો.
 ખેતર પાસે પાણીનો ધરો છે તેમા બધા બા પડવા લાગ્યા
 પટેલની સ્ત્રી ભાત લાવે છે પટેલ ભાત ખાવા બેસે છે બાકી
 વધેલો એક પાચિકો પટેલનો પુત્ર હાથમાં રમવા લ્યે છે
 બાઈ તો પોતાના પતિને ભાત જમાડી ગામ તરફ વળે છે
 પુત્રના હાથમા પાચિકો રહી ગયો છે ગામમાં પ્રવેશતાં
 ત્યમુખલાલ અવેરીની દુકાન આગળથી નીકળતા અવેરીએ
 એમુ તો છોકરાના હાથમા રત્ન છે પટલાળીને જીવી રખાવી
 બાઈ કાજ કાઢી જીવી રહી અવેરી કહે છે, બાઈ આ તારા
 છોકરાના હાથમા શુ છે ? બાઈ કહે, કે પાચિકો છે અવેરી
 કહ ૬ માથે લેવો છ બાઈએ કહ્યુ આલ્યો. જેમાં શુ ?
 મારો છાકરો રમતા હતા તો હવે તમારો છાકરો રમશે.

અવેરી કહે બાઈ ! અમારે અણુકણુ ખરે નહિ

અમે ચુસ્ત શ્રાવક છીએ. પટેલને બોલાવી કિંમત કરાવો બાઈ તો જલદી જલદી ખેતરે જાય છે. પટેલને કહે છે કે ઝવેરીને પેલો પાચિકો લેવો છે અને તેની કિંમત કરવી છે, માટે તમને બોલાવ્યા છે પટેલ કહે એવા પાચિકાની શુ કિંમત હોય ? એવા તો ઘણા પાચિકા મેં ગોઠ્ઠણના ઘા કરી ઉડાડી નાખ્યા છે પણ પટલાણી કહેવા લાગી કે, ઝવેરી લપ લઈને ખેઠો છે, કે મારે એમને એમ નથી લેવો, કિંમત કરાવવી છે પટેલ, ઝવેરી પાસે આવ્યો. ઝવેરીએ પટેલને કહ્યું, ભાઈ ! આ રત્ન છે, આની કિંમત મામૂલી નથી. આ રત્નના એક લાખ આવશે ! એ સાલળતા પટેલથી 'હે' થઈ ગયું. ઊભા રહો, હમણા આવુ છું ખેતર લણી દોડી ગયો, ચારે બાજુ જોવા લાગ્યો. પણ ઊડા પાણીમા પડ્યા, શેના જડે ! હતાશ હતાશ થઈ ગયો પટલાણી કહેવા લાગી, કે હવે મોઢું કરોમા, આ એક રહ્યો તેની તો કિંમત કરો.

તમારા કેટલા વરસ ચાલ્યા ગયા ? પચીસ, પચાસ, સાઠ વરસના થયા હશેને ? આમ કેટલા વરસ ઉડી ગયા ! આ માનવ ભવ પ્રાપ્ત થવો મુશ્કેલ છે કર્મના વિપાકો ટાળવા માટે હેં ગૌતમ ! આ અવતાર મળ્યો છે, માટે સમય માત્રનો પણ પ્રમાદ ન કર

રાજ્યનો કોઈ હાથી ઘરડો થવાથી એકલો વિચરે છે સુવાનીમા તેની સારસ ભાળ માટે પાચ દશ માણસો રોકવામા આવતા લડાઈમાં મોખરે રહેનાર હાથીને જ્યારે ઘડપણ આવ્યું ત્યારે પાચ માણસ પણ હાજરીમા નહિ સ્વાથી સખ ધ જુઓ છોને ? તરસ લાગી છે પણ પાણી પાનાર કોઈ

નથી. એવે હાથી પોતે પાસેના તગાવમાં પાણી પીવા જાય છે કાંઠા છોડી ગાશામાં આવ્યો. પગ મૂક્યો, ત્યાં જુલવા લાગ્યો. આરે પગે જુલ્યો જાયો. સામે કાઠો દેખાય છે ચીસ નાખે છે પણ કાઢવમાંથી નીકળી શકતો નથી. ગામ લેણુ થયું ફોરડાં બાધ્યાં, પણ હાથી જેવા મહાકાય પ્રાણીને કાણ કાઢી શકે? સૌ વિચારમાં પડયા કાઢવો કઈ રીતે? આતો રાજનો હાથી રાજને ખબર પડી પૂવનો હાથીનો સ્નેહ માઢ આવ્યો. અરે, આ હાથીએ તો ધણી લડાઈએ છતાંવી દીધી છે એની આ દશા! શું આ હાથી નહિ નીકળે?

રાજા અન્ન-પાણીનો ત્યાગ કરી બેસી ગયા બહાર-જામથી એક માણસ આવ્યો, તેણે હાથીને કાઢવાનું બીડું ઝડપ્યું તેણે બધા લોકોને દૂર કર્યા લડાઈના પોષાક પહેરાવી સૈન્યને બોલાવ્યું, સ્વચ્છી ગડા ફૂક્યું રાજાને બોલાવી માથે ટોપ પહેરાવી બિલા રાખી દીધા લડાઈનો દેખાવ તૈયાર કર્યો હાથી આ બધું જોઈ વિચારવા લાગ્યો. કે હું કાંઈ પામર નથી મેં ધણું સન્નિધિ ખેડ્યા છે કાઢવમાં શું હું મરું! જોર કર્યું તાનમાં આવી ગયો અને ધીમે ધીમે બહાર નીકળી ગયો.

તમારી સામે વ્યાખ્યાનના સ્વચ્છી ગડા ફૂકાય છે બહાર નીકળો અમે તમને તમારા ગુણો માઢ કરાવીએ છીએ તમે અનત-સુખ-બગ વીચના ધણી છો, ખારો તો એક સન-યમા ચોઈ રાજ લોકને સ્પર્શી આવો એવી શક્તિ છે તમે મોહના પકમાં થયા જુલ્યા ગયા! શાશ્વત સુખ માટે મોહ સહન કરવું પડે તો કરી દ્યો.

મૃગાપુત્રને સાચો વૈરાગ્ય લાગ્યો છે આ ભવમા રાજનુ સુખ પ્રાપ્ત થયું છે, પણ ગયા ભવમા કેટલા હું ખ સહન કર્યા છે, તે માતા-પિતાને કહી રહ્યા છે, હજી પણ શુ કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે.

વ્યાખ્યાન ૯૫ મું

સવત ૨૦૨૦ના આસો વદિ ૬ ને સોમવાર, તા. ૨૬-૧૦-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ. નાથે સિદ્ધાંત પ્રજ્ઞા ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના ૧૯મા અધ્યયનમા મૃગા-પુત્રનો અધિકાર ચાલી રહ્યો છે મૃગાપુત્ર માતાપિતાને પોતાના થયેલ પૂર્વભવોની વાત કરે છે, તાદૃશ અનુભવેલી વાત કરી ખતાવે છે

“મહાદવગ્ગિસ ફાસે, મરુમ્મિમ વહરયાલુપ ।

કલમ્બ્થાલુયાપ ચ, વહ્પુવ્વો અણન્તસો ॥૨૦॥

આત્માની જે જાતની પરિણતિ છે એક સ્વભાવ પરિ-ણતિ અને બીજી વિભાવ પરિણતિ જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર અને તપમા રમણતા કરવી, તે સ્વભાવ પરિણતિ અને રાગ, ક્રેષ, કષાય, કલુષિત ભાવમા રમણતા કરવી તે વિભાવ પરિણતિ કહેવાય કર્મના પુણ્યલોની વર્ગણા તે દ્રવ્ય આશ્રવ આશ્રવ પછી બધ પડે અને તેનો ઉદય થાય ત્યારે ફળ બેઠું કહે-વાય ઝાડ વાવે કે તરત ફળ બેસતુ નથી અમુક મુદત વિત્યા પછી ફળ બેસે છે. તેમ કર્મ કર્યા તે જ સમયે ઉદય-

માન થતા નથી. કાગ પાકે ત્યારે ઉદયમા આવે છે ત્યારે
ફળ ઠેવા હોય તે નરક અતિનું વચન ચાલી રહ્યું છે

અતિતાપના પ્રતાપે મારવાડ દેશની રેતી બહુ ગરમ
થઈ હોય એથી પણ અનત ગણી ધગધગતી નરકમા રહેલી
કદમ્બ વાણી નદીની રેતીમા પૂર્વે મને પરમાધામીઓએ
અનતીવાર બાળ્યો છે પ્રથમ તાપ પડતો હોય તેમાં ઉઘાડે
પણે આલવાનું હોય તો કેવું વસતુ લાગે ? કર્મ બાધતા
મીઠા લાગે છે પણ સોગવતા વસત્રા લાગે છે

લક્ષ્મીબાઈ શેઠને ચાર દીકરા છે શેઠ પેસે ટકે સુખી
ગૃહસ્થ છે વેપાર એકતા કર્મયોગે અવળા ધધો થતા મોટી
જોડા આવી ગઈ દીવાળી ફૂંદી નાખ્યું તેના કુળગૌર લાલજી
મહારાજ શેઠ પાસે આબ્યા કહેવા લાગ્યા શેઠ તમિ ખરાબ
કરી રહ્યા છે કેટલા જિવારા રાવે છે કેટલાક મરીબની
થાપણુ જોળવી તેથી જિવારાઓને હાથ લાગી જતાં કર્મકને
હાટ ફેંકી થઈ ગયા છે એકુ ઘણું પણ ચૂકવી દ્યો, તો
પણ કર્મક સામાને રાહત થાય' શેઠ કહે 'મારી પાસે કાર્મ
જી નહિ તમિ બીજી વાત કરો, આ વાત જ ન કરવી'

સળપે હું ચુરુ છું એટલે કહેવું પડે છે" લાલજી
મહારાજ જોડ્યા, કેઈના નિસાસા લેવા સાશ નથી. એથી
તો મહાન પાપ લાગે. 'અરે મહારાજ એવું ચૂકવવા બેસીએ
તો કર્યા પાર આવે!' શેઠ જોડ્યા 'મરણ છાકરાઓ નમાલા
લેવા જી એને શું બાવા કરી નાણુ ?' શેઠ કેવું બોલે છે !
સ્વામ માધવા માટે બીજાનું યમિ તે થતું હોય મરી જતા
હોય કુટારા જતા હોય તે જોવાની તેને જરૂર દેખાતી નથી.

લાલજી મહારાજ નિરાશ થઈ ચાલતા થયા બે-પાંચ દિવસ પછી પાછા શેઠની પાસે આવ્યા અને કહ્યું શેઠ ! જોટ બંધ તેમા શરમ નહિ, એ તો વેપાર છે પણ આ તો નાક બંધ તેનો સવાલ છે

સંપત ગઈ તે સાંપડે, ગયાં વળે છે વહાણ,
ગયા અવસર આવે નહિ, ગયાં ન આવે પ્રાણ.

શેઠ તમારે તો લીધા તેને દેવાના છે, કાંઈ ઉપકાર કરવાનો નથી લેતી વખતે સાડ લાગ્યું, હવે દેતી વખતે કડબું કેમ લાગે છે ! “બોલશો નહિ” શેઠ તાડુકયા, તમે તો બ્યારે ને ત્યારે આ જ વાત લઈને બેસો છો લાલજી મહારાજે પૂછ્યું, ‘શેઠ કેટલી જોટ આવી ગઈ છે, વાત તો કરો’ ‘લાખેક રૂપિયાની જોટ ગઈ છે’ શેઠ બોલ્યા. “માલ કેટલો પડ્યો છે” લાલજી મહારાજે પૂછ્યું મકાન, ફરનીચર વગેરે ગણીએ તો લાખ કે દોઢેક લાખ થાય “ત્યારે થોડુંક તો આપો” લાલજી મહારાજે સૂચન કર્યું “વળી તમે એ વાત ઉઘ્યારી ! મેં કેટલીવારના પાડી છે કે તે વાત જ કરશો નહિ” શેઠ રીસે ભરાતા બોલ્યા

પણ શેઠ સૂતી-બેસતી વખતે રાડીરાડો નિસાસા નાખે છે તમારી પાસે દોઢ લાખ તો છે, કંઈક તો આપી દ્યો તો રાહત અનુભવે લાલજી મહારાજે દાણો દબાવી બેથો, પણ શેઠને તો દેવું અને મરવું બન્ને બરાબર છે વીસેક દિવસ પણ ન થયા, ત્યાં તો લક્ષ્મીચંદ શેઠ માદા પડ્યા શરીરમા વેદનાનો પાર નથી આખા શરીરે શૂળ નિકળવા માડ્યું વૈદ દાકતરો કોઈ નિદાન કરી શકતા નથી સુખે સૂવાતું નથી

લાલજી મહારાજ શેઠની તબિયતની ખબર ઠાઠવા આબ્યા, 'હાં શેઠ કેમ છે ?' કીધા જેવી વાત નથી. મહારાજ આખા શરીરે બળતણ ઉપડી છે અદરથી સોયા બરાવતા હોય એવી વેદના ઉપડી છે હવાથી કાંઈ પણ દેશકાર પડતો નથી. કહો, કાંઈ ઉપાય હોય તો બતાવો, શેઠ બાપ્યા શેઠજી, લાલજી મહારાજે થાત મૂઠી "ગામની બહાર એક સત આબ્યા છે, શુ અકસીર હવા બાલે છે ! એક જ પડીકી થ્યો એટલે બીજીની જરૂર પડતી નથી. હવાથી ન મટે તો મત્ર તત્ર પણ બાલે છે આપની ઇચ્છા હોય તો તે સતને લઈ આવું."

"અરે મહારાજ ! વાર લગાડો નહિ. જેરજમાં મોટર પડી છે લઈને તે મહાત્મા પુરુષને જલદી લઈ આવો વિલબ ન કરો. શેઠે આતુરતા પૂર્વક કહ્યું મોટર તૈયાર કરી લાલજી મહારાજ તો નિત્યાનંદ સત પાસે આબ્યા. / બધી વાતથી વાઠેક કયાં. શેઠે આ રીતે બચાને કહળાવ્યા છે માટે તેના જીવનને પલટો થાય તેમ કરવાનું છે."

લાલજી મહારાજ આ પ્રમાણે સન્યાસીને સમજાવી શેઠને બજલે આબ્યા દ્રશ્ય દેખતાં જ પધારે, પધારે મહારાજ ! કહી શેઠ પધારીમાં બિલા થઈ ગયાં.

મહારાજ હું મરી રહ્યો છું શેઠ પોતાનું કુખ વ્યક્ત કરવા લાગ્યા મને શરીરમાં અસહ્ય વેદના થાય છે' હું બેઈ લઈ છું કાંઈ કહેવાની જરૂર નથી. સામુ બાપ્યા. સામુએ તો શેઠના વાંસે, છાતીએ હાથ દેશ્યો બેઈ લીધું કહેવા લાગ્યા શેઠ, તમને વ્યાધિ ઘણી છે તમને બને

મોતને ચાર તસુનુ છેડુ રહ્યું છે આ રોગ એવો છે, કે એમા દવા કાઈ કામ નહિ આપે’

‘અરર! તો તો હુ શુ મરી જઈશ?’ શેઠ રડી પડતા બોલ્યા. ‘તો પછી કઈક ઉપચાર તત્ર-મત્ર....’

‘હા મત્ર કામ કરશે’ ‘પણ આ કામ બહુ આકર છે’ સાધુએ જવાબ આપ્યો. મહારાજ ખર્ચ ગમે તેટલુ થાય, અતલસના કટકા, અડદના પૂતળા, જે કરવુ હોય તે કરો, તે તમામ સગવડ કરી દઈશ પણ મને જલદી રોગ મટાડો’

‘શેઠ! ખરચ એક પાઈનુચે નથી’ મહાત્મા બોલ્યા. ‘તમે જે સગડીનો શેક કરી રહ્યા છો, એ સગડી ઉપર તમારો પુત્ર હાથ બાળે ને તે બળેલો હાથ તમારા શરીરના હુ બતા ભાગ ઉપર ફેરવે તો હમણા જ રોગ ચાલ્યો નય તેમ છે.’

શેઠ તો વિચારમા પડી ગયા હાથ શેકવા કોણ દીકરો તૈયાર થાય? શેઠ બોલ્યા ‘પરમાણુ દ કયા ગયો!’

‘જી પિતાજી, શુ હુકમ છે!’

‘આ મહાત્મા કહે છે તે સાલજ’

મહાત્મા બોલ્યા, ‘ભાઈ! તારા પિતાએ આટલુ આટલુ રળી તંમને ઉછેર્યો, લણાવ્યા-ગણાવ્યા અને પરણાવ્યા છે હવે તમારા પિતાને માટે આટલુ હુ કહુ તેમ કરવાનુ છે ‘હાથ શેકાઈ નય, પછી તે બળેલો હાથ તુ ફેરવ’ હુ મત્ર લખતો જાઉ, તો શેઠનો રોગ ચાલ્યો નય તેમ છે’ પુત્રે કહ્યુ ‘મહારાજ, એ વાત ખોટી, એ મારાથી ન બને’

અરે બાઈ તારો હાથ જળશે તો હું ઉપચાર કરી
ચીતળ કરી દઈશ, પણ એક વાર હાથ મૂક તો ખરો ! તારા
બાપ માટે કરવું છે

પુત્ર કહેવા લાગ્યો મહારાજ ! હું એક જ પુત્ર નથી,
અમે ચાર બાઈઓ છીએ. મહાત્માએ દરેક પુત્રને કહ્યું, છતાં
કોઈ તૈયાર થયા નહિ. શેકને મહાત્મા કહેવા લાગ્યા 'શેક
જીવો તો જશ છોકરાઓ માટે તમે કેટલી ધૂળ નાખી છે
કાળાં બબર કરી કેટલાનાં ગળાં ચૂસ્યાં છે ! કેટલાંની ચાપલ
ઓગવી છે ? છતાં તેઓ પાંચ મિનિટ અગ્નિમા હાથ ચેકવા
તૈયાર નથી તો શેક તમારે તેના માટે કાળાં વક્રમ કરી
નરકમા ઓછામાં ઓછું દશ હજાર વરસ અને વધુમાં વધુ
તેત્રીસ સાઝરોપમ જેટલો સમય—અગ્નિમા ચેકાવું પડશે તેની
તમને ખબર છે ? તમારા પુત્રો તમારા માટે થઈને મઠા
જેટલો હાથ પણ ચેકવા તૈયાર નથી. ત્યારે તમે તેને માટે
એક બે વાર નહિ, પણ અનતીવાર ચેકાશે તો તેના માટે
થઈ શકે શકે મરે છે ?

મહારાજ ! તમારી વાત સાચી ■ પણ બિચાર
કરશે શું ! એનું શું થશે ?' અરે એનું શું થશે કે વાડું
શું થશે ? મૂઠી કે લપ પૈસા માટે થઈને અનતીવાર જળવા
તૈયાર છે ? સાઠમૂઠા જેમ ધાણી જૂને તેમ પરમાધામીઓ
વૈકિય અગ્નિ કરી, નારકીના જીવોને જૂને છે ક્યાં કમ ત્યાં
લોગવવા પડશે.

કમી ક્યાં બે આપણે, ભૂતકાળના જ મો લઈ
તે કમ તુ રજ સોમચા વિષ્ણુ માલ એકે છે તરી
માતા, પિતા, મિત્ર શુપુત્ર પતિ, ન જી જઈ સુતુ થઈ નિવારે
વિપત્તિને મુત્યુ તણા જ કાળે, સદમ પુણ્ય સરવ જ આપે.

માતા, પિતા, ભાઈ, દાસ, દાસી શુ ત્રાણુ રૂપ છે? દીવામાં દિવેલ હશે ત્યા સુધી બળશે તેમ સ્વાર્થનુ તેલ હશે ત્યા સુધી સૌ સેવા કરશે. “When Cow is old She is soon Sold” સ્વાર્થ નહિ સરે તેવી ગાયને માલિક ઊઠીને કસાઈ વાડે મૂકી આવશે. ‘નાથ આલીને પરાણે ધી પાયા હતા તેવા બળદો ઉપરથી સ્વાર્થ સરી ગયો, ન્યારે સાવ વૃદ્ધ અને ચાલવાને અશક્ત થઈ ગયા, ત્યારે પાનરા-પોળમા મૂકી આવે, માટે આ બધો સ્વાર્થમય સ સાર છે પુત્ર, માતા, પુરૂષ-પત્ની, બાપ-દીકરો શેઠ-નોકર એમ અરસ-પરસ સ્વાર્થનીજ રમત છે ‘શેઠ તમારા પુત્રો આટલું કરવા તૈયાર નથી, તો તમે અન તીવાર શેકાવાનુ કેમ કરો છો?’

શેઠને બરાબર શિખામણ લાગી ગઈ ઉપદેશથી જે કામ ન સરે તે અનુભવથી બધુ સમજાઈ ગયુ. શેઠના જીવે પલટો બાધો ‘લાલજી મહારાજ ! અત્યારે ને અત્યારે લેણુ-દારોને ખોલાવો મારે ચૂકતે ભરપાઈ કરી દેવું છે’ હૃદય પલટો ખાતા શરીરનુ ઢઢ પણ મોળુ પડી ગયુ-કલુષિત ભાવ આખો ઊડી ગયો અને બધાના પૈસા ચૂકવી પોતે કલ્યાણના માર્ગે પોતાના જીવનને ઝુકાવ્યુ નરકની વેદનાને ભય લાગ્યો તો સવળે માર્ગે આવી ગયા અહી પણ મૃગા-પુત્ર પોતે અનુભવેલા નરકના દુ બનુ વર્ણન કરતા કહે છે

રસન્તૌ કન્દુકુમ્ભીસુ, ઝટ્ઠ વધ્ધો મબન્ધવો ।

કરવત્ત કરકયાર્દિહિ, છિન્નપુન્વો અણન્તસો ॥૨૧॥

હુ ખૂમો પાડતો (અસહાયી) ઝાડની ડાળીયે ઊ ધે માથે બાધી, કુલીમા લટકતો રાખ્યો વળી કરવતે કરીને

મને અનતીવાર છેલ્લે ત્યાં માફ કોઈ હયા ખાનાર ન હય
કર્મને કતાં પોતે જ બન્યો છે તો હવે ભોગવવાનું પોતાને
જ છે પરિણામ પોતાનાં છે, તો હૃદય પણ પોતાનો જ છે

અહીં તો હયા ખાનાર કોઈક પણ મળે. બકરા-ઘેટા
કસાઈખાને લઈ જવાતા હોય અને 'મહાજનને ખજર પડે,
તો છોડાવી પાંજરાપોળમાં લઈ જાય, પણ ત્યાં નરકમાં હયા
ખાનાર કોઈ ખડુ ? શુ પરમાધામીઓને હયા આવે કે હાસી
કરે ! આજે તો ધણા જીવોને હયા જેવા પરિણામો રહ્યાં નથી.
મોટર માદી પડે તો વરસે હજાર બારસો ખણી નાખવા તૈયાર,
પણ દુકાનનો માણસ કે તેના કુટુંબમાં કોઈ માફ પડે, તો
તરત હીસમીસ કરી બીજો જોતી થયે. પણ ભાઈ 'ઠીક થાય
ત્યારે નોકરી ઉપર આવજો અને હવાનું બિલ પણ અહીંથી
લઈ જજો મુજાતો નહિ એમ કહેનારા ચેક કેટલા ! આજે
તો પરિસ્થિતિ એવી થઈ ગઈ છે, કે સૌ સૌની ગતમાં રમે
છ મજૂરમ ઠળ-વેપારીમ ઠળ, જુદાં એક બીજને એક બીજ
ઉપર રૂબ વેર, ઇર્ષા, આ બધાંનું કારણ શુ ? માનવતા મરી
મઈ છે

રવિવારે સિનેમા જોવા જવું કે હોસ્પિટલમાં જવું ?
કોણ દુખી કે નિરાધાર છે ? પૈસાનો સફળ્ય કરવાનો મુલ
અવસર છે લક્ષ્મીનો નાશ તો થવાનો જ છે તો પછી દુખી
આના દહ પ્રેર કરવામાં એ લક્ષ્મીનો સ્વર્ણપયોગ થાય તો
પછી નરકના બારણા જોવાના ન હોય

માટે વીતરાગને માર્ગે પડે મહાયુરુષો કહે છે અનતીવાર
પરમાધામીઓને કુશીઓમાં બાળ્યો ત્યાં કોઈ બંધવે,

સાથીદારો લેગા ન આવ્યા જીવ આવ્યો એકલો અને જશે પણ એકલો જ છતાં જિ દગીલર મનસૂખા કેટલા કર્યા ?

સ સાર મૃગજળ સમાન છે, તેમા કયાય સુખ છેજ નહિ મનસૂખા કરો છો પણ મૃગજળથી તૃષા છીપાવાની નથી પાપ, દગા, પ્રપચો વગેરે કરીને કંઈકને મારી નાખ્યા છે પરિણામ ભોગવતી વખતે આકડ પડવાનુ છે માટે દુર્વોસના કાઢી, સદાચારી બનજો, અનુકંપા રાખજો

સમકિતના પાત્ર લક્ષણો કહ્યા છે તેમા જિનશાસનને ઠીપાવે સાધુની સેવા કરે, ધર્મથી ડગતાને સ્થિર રાખે, સાધુ-સાધર્મીની વૈયાવચ્ચ કરે અને ધર્મ વિષે ચતુરાર્થ રાખે, બીજાનુ દુ ખ દેખી અનુકંપા ભાવ જાગે આવા આત્માઓને નરકમા દ્વાર જોવા પડતા નથી

નરકમા પરમાધામીઓ નારકીઓને કરવતથી વેરે છે, જીવતા ખાલ ઉતારી નાખે છે જેમ અહીં ડોક્ટર બનતા, જીવતા દેડકાની ખાલ ઉતારે છે, ફૂદી ન શકે એટલા માટે ચારેય પગે ખીલીઓથી પગ જકડી રાખે છે અને પછી સ્નાયુ, અવયવો વગેરે જોવા માટે દેડકાના શરીરની ખાલ ઉતારે છે એમ કેટલાય દેડકાના કચ્ચરઘાણુ વાળી નાખે આવા કાળા વક્રમથી ખાધેલા કર્મ તમને નહિ મૂકે તમારા પુત્રને ડોક્ટર બનાવો છો તે કંઈ રીતે થાય છે ! બીજાને બચાવવાની વાત તો આગળ ઉપર રહી, પણ જેને જીવાડવાની શક્તિ તારામા નથી તો પછી તેને મારી નાખવાનો તને શુ અધિકાર છે ? આજે ડોક્ટરો જે ભણી રહ્યા છે, તે કોલેજમા જીવ અને નિરીક્ષણ કરે તો ત્રાસ થઈ જાય આ કર્મ ભોગવવા આકરા થઈ પડવાના છે

મૃતપુત્ર કહે છે માતા ! નરકની કુબીજોમાં મેં
અનતીવાર દુખ ભોજન્યાં છે સયમમા તો શુ દુખ છે ?
હજુ પણ નરકના કુખોનું ધ્યાન કરશે તે અધિકાર અવસર
કહેવાશે.

વ્યાખ્યાન ૬૬ મું

સવત ૨૦૨૦ આસો વદિ ૮ મંગળવાર, તા. ૨૭-૧૦-૧૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાલે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ
નાથે સિદ્ધાંત પ્રજ્ઞા, ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના ૧૬મા અધ્યયનમાં
મૃગાપુત્રનો અધિકાર આલી રહ્યો છે.

મૃતપુત્રને બાતિરમરણ જ્ઞાન થતા પૂર્વે મરેલા સગી
પરિન્દ્રિયના ભવો યાદ આવે છે નરક મતિમાં ઉત્પન્ન મરેલા
અને ત્યાં જ કુખો સહન કરવા પડેલાં તેનું ધ્યાન માતા
પિતાને આપી રહ્યા છે.

વૃક્ષને સુતાર જેવી રીતે છેદે કાપે દુકડે દુકડા કરે,
તેવી રીત નારકીઓને પરમાધામીઓ કાઢે છે છેદે છે, દુકડા કરે
છે શાશ્વતી વૃક્ષોના થડ સાથે બાંધી હઈ હાથમાં નેતરા
લઈ તેને વૃક્ષ સાથે મસળે છે વૃક્ષના થડમાં તિક્ષ્ણ કાટ
હોય છે તે નારકીના શરીરમાં લોકાત્તા અપાર વેદના થાથ
છે માતા ! આવી વેદના મારા અને તમારા છવે અનતી
વાર ભોજવી છે પણ તમારું માન મળેલા સુખમાં આ બધાં કુખો
મૂલી જવાય છે નરકના કુખો તમારું માન સુખ આપે દેખી
શકાતા ન હોય પણ જ્ઞાનીઓના કહેવા પ્રમાણે શ્રદ્ધામાં તો

લાવો. ચાર્વાક મત પરભવને માનતોજ નથી ખવાય તેટલું ખાઈ લ્યો, પીવાય તેટલું પી લ્યો. ચાર્વાક એ નાસ્તિકવાદ છે જૈનદર્શન કહે છે, કે ભૂતકાળ હતો, વર્તમાન છે અને ભવિષ્યકાળ પણ હશે આત્મા ત્રણે કાળમાં ટકવાવાળો છે દેહની પર્યાય બદલાય છે. જૈન કુળમાં જન્મ થયો ત્યારથી જ એ ગળથુથીમાં પાચું હોય, કે દેહ તે તું નથી, અનંત જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ, બળ વિદ્યાનો તું ધણી છો ખીજા એવાં દર્શનોમાં—મતમાં જન્મ થયો હોત તો આ વાત હૈયામાં ખેસાડવી ભારે થઈ પડત મિમાસકો, આત્મા છે એમ કહે છે પણ મોક્ષમાર્ગને ઉવેગે છે આત્મા સ્વર્ગમાં જાય છે, મોક્ષ જેવું કાંઈ છે જ નહિ તમે અહીં જૈન કુળમાં આવ્યા તે શું ઓછું ભાગ્ય સૂચવે છે?

અહાહા કેવું ભાગ્ય જાગ્યું, વીરના ચરણો મળ્યાં,
રોગ, શોક, દરિદ્ર સઘળાં, તેડથી દૂરે થયાં.
કામધેનુ કામકુલ, ચિતામણી સમ તું મલ્યો,
આજ મારે આંગણે, શ્રી વીર કલ્પતરૂ ફળ્યો.

કવિઓ ભકિતરસના કાવ્યપાન કરાવતા કહે છે, હે નાથ ! હું રખડતો ભવાટવીનો મુસાફર, સુદર ભાગ્યના યોગે જિનેશ્વર દેવના ચરણે આવ્યો. કામધેનુ, કામકુલ, ચિતામણી રત્ન, અને કલ્પતરૂ, આ ચારેય મારા આગણામાં પ્રાપ્ત થયા, તે હું કેવો ભાગ્યશાળી ? ભગવાનનું શાસન મળ્યું તેટલેથી ભાગ્યની ઈતિસમાપ્તિ ન સમજાને પણ પ્રભુએ જે રાહ બતાવ્યો છે તે આજા પ્રમાણે અઢાર પાપસ્થાનનો ખ્યાલ રાખી તેને તજવા જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રમાં રમણતા કરવી, તે આજા છે અનંતકાલ રખડતા ઢોરની જેમ રખડયા. દુધાળા

ઢોરને માલિક ખીલે ખાંધે છે અને ક્ષય વખરના—કશયા ઢોરને,
છૂટા મૂકી દમે છે આપણે આજ્ઞાના ખીલે જ ધાતુ છે કે
રખજી રહેવું છે? આજ્ઞાના ખીલે જ ધાયા પછી નાનકડું
કલવ્ય પણ મેરૂ પવત સમાન બની જાય છે

શાલીભરે પૂવ ભવમાં પવિત્ર મુનિ પ્રત્યે જહુમાન
આવતા ખીરનું ઢાન આપતા, અહુ જેટલું ઢાન શાલીભરના
ભવમાં કેટલું મેરૂતુલ્ય પરિણમ્યું? બ્યારે નાજેશી ક્રાશ્વળીએ
પવિત્ર ધર્મરૂપી અણુજારને કડવા તુળડાનું શાક વહોરાન્યું,
તેને પરિણામે અનંત કાળ સુધી રખડવું પડ્યું માટે કલ વ
કે અનુષ્ઠાનની કિમત જોની પાછળના ભાવની છે

સિદ્ધસેન દિવાકર ભગવાનની સ્તુતિ કરતા કહે છે
હે નાથ! અનવીવાર તારા દશન ક્યાં પણ હયામાં પ્રેમ
વડે ધારણ ક્યાં નહિ કાયા બીજે અને મન બીજે ભમતું
હાય જે ધરીની સામાયિકમાં પણ મનને સ્થિર રાખવાનું
મુશ્કેલ બને છે ને! ભક્તિ કેવી છે? વેશ્યા નારી જેવી છે કે
સતી સ્ત્રી જેવી? વેશ્યાનું મન ક્યાંય હોય અને તન બીજાને
સોપે તે પ્રમાણે ભગવાનની ભક્તિ કરતા મન ક્યાંય રખડતું
હોય કનચિત્ત ન થવાતું હોય તો તે બશબર કુળદાસી ન
થાય જેના તન, મન વાણી એકમેક ઘર્ષ પ્રજુના ઘરણમાં
સોપાય છે તેને પછી પહરભવથી વધુ ભવ કસ્વાના રહે જ
નહિ વિતરાગની વાણીનું વચન આપણા દિલને સ્પર્શતું
નથી એ આજ્ઞા બો સ્પર્શી જાય તો બેઠોપાર ઘર્ષ જાય

જેના હેમાંમાં જોન શાસનની આજ્ઞા હોય તેને નરક
ગતિના કુખ ભોગવવા પ તા નથી જ્ઞાનીઓ કહે છે, સાવધ

થા તારી કાર્યવાહી તપાસ, કરેલા કર્મ લોગવ્યા વગર
 છૂટકો જ નથી આખમા કણુ પડે તો ઝટ કાઢવાનું મન
 થાય તો આત્મામા ઘણા પાપો ભર્યા છે તે ખૂચે છે ? અને
 જેને ખૂચતા હોય તે અનીતિ-અન્યાય કરે ખરા ! એનું હૈયું
 એક પ્રભુને ઝખતું હોય છે । હે પ્રભુ ! મને પાપમાથી
 બચાવ, હું તારે શરણે છું “શિષ્યતેડહં સાધિમાં ત્વાં પ્રપન્નમ્”
 અનંત કાળ થયો, છતાં જીવે પાપકર્મ કરવામા બાકી રાખી
 નથી ધર્મ પ્રત્યે રસિકતા જગાડી નથી

મૃગાપુત્રના હૈયામા ધર્મ પ્રત્યેનો રસ જાગ્યો છે. લોગના
 સાધનો, રાજસાહ્યબીનું સુખ, બત્રીસ રાજ રમણીઓ વગેરે સુખને
 લાત મારી નીકળવા તૈયાર થયા છે. તમારી સન્મુખ ધર્મ
 પડ્યો છે. તમને ધર્મ ગમે કે લોગના સાધનો ગમે । લાખ
 નથી મળતા છતાં લખપતિ થવાની ઇચ્છા કેટલી છે । જ્યારે
 મૃગાપુત્રને મળ્યું છે છતાં લાત મારવા તૈયાર થયા છે ફરક
 કેટલો ? આમા મેળ કયાથી મળે । કેળા અને મીઠું, સાકર
 અને મૂળા પેઠે મેળ કયા મળે ?

મૃગાપુત્રના હૈયામા રસિકતા જાગી છે, જાતિસ્મરણ
 જ્ઞાનમા નરકના દુખ દેખાણા છે જેનું વર્ણન માતા પિતાને
 કરી રહ્યા છે

આજે પૂજ્ય આચાર્ય શ્રી જસરાજજી મહારાજ સાહેબની
 પુણ્યતિથિ છે મહારાજશ્રી જ્ઞાની, ધ્યાની, અને પડિત
 શિરોમણી હતા ક્ષત્રીય હતા સત પુરુષનો ભેટો થતા પવિત્ર
 આત્માના ઉપાદાનની જાતિ થઈ ગઈ પુણ્યશાળી આત્માને
 જરાક નિમિત્ત મળતા ઉપાદાનની તરત જ જાગૃતિ થાય છે

આવા પૂજ્ય જસરાજી મહારાજ હતા અને તે એમને
નીરખ્યા નથી. પણ અમારા વિદુષીગુણીજી દિવાળીબાઈ મહા
સતીજી તેઓશ્રીના બહુ ગુણગાન કરતાં વાતે વાતે
કહેતા, કે શુ જસરાજી મહારાજનો ઉપકાર ! પોતે અંધ
હતા, છતાં આતરઅશુ ખુશ્વા વતતાં અમારાં ગુણીજી
ઉપાશ્રયમા પગ મૂકે કે પારખી જતા સુયોપશ્રમ શક્તિ ઠાઈ
ઓર હતી અમારા પૂ. મહાસતીજી પૂજ્યશ્રીના ઉપકાર વિષે
બહુ વાત કરતા તમારામાથી ઘણાએ તેઓશ્રીના દશ ન ક્યાં
હશે.

જ્યારે આતમનો દિવડો બને ત્યારે અમારા દૂર દૂર ભાને,
હામે ખારો સુસાર હામે ખારો અણુમાર
એને આત્માતા સુખની રહ હામે

ભાષો રે આત્મા, આત્મા ભગી,

મુક્તિના સુખની ખ્યાલ ભગી, અભિલાષ ભગી.

આવા પવિત્ર આત્માઓએ જગતમા કેટલાયને જગ્યાડયા છે
સાસારિક સુખના વિષયો ફેંકી દેવા જેવા છે એમાં શ્યા
પશ્યા રહો નહિ ધમ એકજ પવિત્ર છે અને મહેલુ કરવા
લાયક છે આ અમર રૂળ છે તેને ખાઓ તો સિદ્ધનાં સાચવ
સુખ મળશે.

લાકડા લાકડામા જેમ ફરક હોય તેમ સાધુ
સાધુમા પણ ફરક હોય છે સાધુ ખની માન, મોટાઈ, પૂજા
સ્થાપા મેળવવા ધનિકોના વાંસા ઘાળડવા અને એવાનું કુપ
કરી તેમા માધાત્મા થઈ બેઠો હોય અને કઈક છીએ પણ
માન ત હોય કે સત્ય હકીકત શુ છે ! રાગની દબિને ભઈને
ખોળા આગળ આવી બાય છે કઈક છીએ એ બતાવવા

મત્ર-તત્ર, દોરા-ધાગા, આડી અવળી વાતો કરી સામાને કેમ પાડવો, આવી જાતની હરિક્ષાઈ ચાલતી હોય પણ સાચા સતારા સામે ખોટા સતારા કયા સુધી ટકી શકે? સાચો સતારો કહેશે, પાણીમા પડ તો ખખર પડે! સાચા સોનાની સામે રોડગોડક કયા સુધી ટકી શકવાનું? પણ હમેશા સાચી વસ્તુની જ હરિક્ષાઈ થાય છે. ધૂળ સામે ઢેકાએ હરિક્ષાઈ કરી જાણી છે? ઘણા સાચા સાધુઓ આગળ થઈ ગયા છે તેની કીર્તિ હજી પણ ગવાય છે તેઓ અગરબત્તીની જેમ સુગંધ-સુવાસ કમૂતા જાય છે

પૂજ્ય જસરાજજી મહારાજ મરૂ ભૂમિમા વૃક્ષરૂપ, દુખિયાને વિસામારૂપ અને દૂખતાને આધારભૂત હતા, આવા શરણુભૂત મહાત્મા મળવા બહુ દુર્લભ છે વેશધારી, માર્ગને લજવનારાને, ગુરૂ ન કહેવાય ગુરૂ ત્યાગી કે ભોગી! આવા કુસાધુઓ સમાજ અને શાસનને કલકરૂપ છે

કણ્ઠીઓ પોતાના પુત્રને શિખામણ આપતા કહ્યું હતું કે ખાડામા પગ પડી ન જાય તેની તકેદારી રાખજો ખાપનો આશય એ હતો કે, કેઈ પણ સ્ત્રી ઉપર ખોટી દ્રષ્ટિ કરતો નહિ, પણ પુત્ર આશય સમજતો નથી ગાડુ લઈને જાય છે ત્યા ખાડો આવતા ગાડા ઉપરથી ગળડી પડયો પાછો પિતા પાસે આવ્યો અને કહેવા લાગ્યો ગજબ થઈ ગયો ખાપે બધી હકીકત સાલળી પછી કહે, લાઈ મે આમ કીધું નથી આ ખાડાની વાત કરી નથી તારી દ્રષ્ટિ, કુદ્રષ્ટિ ન થાય તે જોવાનું છે આશય સમજ્યા ન હોય ને આવું કરી ખેસે સિદ્ધાંતના આશયને, રહસ્યને સમજો સાધુ કઈ

બાપામા વાત કરે છે તે મમજો છો ને ! કોઈ પણ સને
જોમા સીનો સગ થાય જ નહિ એકસી સીને ત્યાં એકલા
સાધુથી વહેારવા પણ જવાય નહિ. સાધુપણુ જહુ કઠિન છે.

પૂ. જસરાજજી મહારાજને ૩૨ આગમીનો સારો
અભ્યાસ હતો અણિશુદ્ધ પ્રશ્નચારી સમમના બાવમા સ્થિર
રહેનારા હતા તેમના જવાબી સમ્રદાયને, આખા જૈન સમા
જને ખોટ પડી છે

મૃગાપુત્ર સ્વાતુભવની વાત માતાપિતાને કરી રહ્યા છે
વગી પણ શુ કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે.

આખ્યાન ૯૭ મુ

સ ૨૦૨૦ આસો ત્રિ ૯ જુથવાર તા. ૨૮-૧૦-૬૪

સિદ્ધાત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ તેનું
નામ સિદ્ધાત. ઉત્તરાખ્યન સૂતના ૧૬ મા અધ્યયનમા મૃગા
પુત્રનો અધિકાર આવે છે

મૃગાપુત્ર નરકના કુ જોનું વણન કરતા કહે છે હે
માતા ! જવી રીત કૃપિકાર ચેરડીને કાણુમાં નાખી પીલે છે
તવી રીત પરમાધામીઓ નરકના જીવોને કાણુમાં નાખી પીલે છે
ગેરડી તો એકે ક્રિય જીવ છે બ્યારે નારકીના જીવો પશ્ચન્દ્રિય
જીવો છે અને ગરડીન તો એકજ વાર પીલે બ્યા નારકીને
તા અનતી નાર પીણાવુ પા જ આ ગતિ જીવે પોતાને જ
મા ૧ ઉની કરી ૩ મનુષ્ય બવમા પાથ ક્રિયો મજસી
ત્યા ૩ ૧ ન કરી શકયો પાથ પન્દ્રિય અને છડુ મન

આવા સાધનો મળવા બહુ જ દુર્લભ છે. તે મળવા છતાં તેનો સફળિયોગ કરી ન શક્યો મનનુ મશીન મનનનુ ઓઈલી જ માગે છે જે સાધનથી તરી શકાય તેને બદલે તે બધનરૂપ બન્યા.

સૌ સાધન બંધન થયાં, રહ્યો ન હોય ઉપાય,
સત્સાધન સમજ્યો નહિ, ત્યાં બંધન શું જાય ?

સાધનો દ્વારા છુટવું જોઈએ, તેના બદલે જીવ બધાતો ગયો પ્રહ્લચર્યમા ટકી રહે તો અનત સસાર કટ કરી નાખે અને આજ ભવમા અપ્રહ્લચર્યથી અનતો સસાર વધારી નાખે માનવ ભવમા આ બધા સાધનો, પાંચ ઇન્દ્રિય અને છઠું મન, મળ્યા છે તેના સફળિયોગને બદલે કંઈક જીવે. તેનો દુરઉપયોગ કરી રહ્યા છે માનવ ભવ અનત સસારનો અત કરવા માટે છે માનવ પાસે જ્ઞાન છે, શ્રદ્ધા છે, ચારિત્ર છે તે વીર્યાતરાયનો ક્ષયોપશય કરી શકે છે

માનવ ભવમા સાધનો મળ્યા મન મલ્યુ, જે વડે ભેદ વિજ્ઞાન પ્રગટાવી સ્વ સ્વભાવમા ઠરવાને બદલે પરના વિચારોની હારમાળામા ઉતરી ગયો છે ક્ષીલ્મની જેમ, આ મનના ફેાટા નથી લઈ શકાતા, નહિતર મનની કેવી રખડપટ્ટી છે, તેની ખખર પડત

મન એક સુદર મશીન છે ઘણા પુણ્યોદયે મન પ્રાપ્ત થાય છે એકેન્દ્રિય જીવને એકલી કાયા જ હોય છે, બે ઇન્દ્રિય જીવોને કાયા અને જીભ જ હોય છે, તે ઇન્દ્રિય જીવોને કાયા, જીભ, અને નાસિકા, ચોરેન્દ્રિય જીવોને કાયા, જીભ, નાસિકા અને આખ હોય છે અસરી પચેન્દ્રિય જીવને પાંચેય ઇન્દ્રિયો હોવા છતાં મન નથી હોતુ, એથી મનન

કસ્વાની તાકાત અસરી પશ્ચિન્દ્રિય જીવોમાં હોતી નથી. જેને પાશ્ચિમ ઇન્દ્રિયો સાથે મન મળ્યું છે તેવા જીવોને સરી પશ્ચિન્દ્રિય કહેવાય છે મન દ્વારા જીવ ઊંચા વિચારો કરી શકે છે અને જેના વિચાર ગુદ, તેના આચાર પણ શુદ્ધ થતાં જીવન ઊંચા પ્રકારનું બને છે કતબ પ્રથમ મનમાં સ્વપ્નરૂપે ઉદ્ભવે, પછી વાણીમાં આવે અને છેવટે કાષા દ્વારા પરિણમે કાયા અને વચનને જોપવતું અધરૂ છે, પણ તેથી અધરૂ મનને જોપવવાનું છે અશુભ વિચારો આવે તો તાણહતોળ જોપરેશન કરાવી નાખવું મન તો યશુ, પક્ષી, નારકી, દેવ વગેરેનેય છે, પણ માનવનું મન કઈક વિશિષ્ટ છે

સોપાન જોવી મનુષ્ય માટે છે યશુને નથી. યશુનું મન સ્થુલ છે વિવેક અવિવેકનું જ્ઞાન નથી હજી ગાયો હોય તેમાં નવ જાયોને ધારો આપ્યો હોય અને જોકેને આપવો બાકી હોય તો નવ જાયો વિવેક જાળવતી નથી 'ખાવાં મડી પડે છે જ્યારે માણસને તો હશેયના બાણા પીસ્યાણા ન હોય ત્યાં સુધી કોઈ ખાણ નથી આપ્યો વિવેક વર્તે છે માટે જો વિવેક દ્વારા મનને નિર્મળ બનાવે

જેટલું મન નિર્મળ, તેટલો આત્મા જીવે જડે છે અને જેટલું મન મલીન, તેટલો વધારે ક્રમ બધ પડે છે અધમ વિચારો દૂર કરવા માટે સતના ધરણો સત્સંગ કરવાની જરૂર છે સત્સંગ સુક્ષ્મ વિચારોની ખીલવટ કરે છે કલ્યાણને માર્ગ દોરે છે જોમ સત્સંગ કોઈ જોર કામ કરે છે

સત પુરુષાના ચરણોમાં જતા આત્માને ઠઠક કામ

છે, કષાયનો ઉકળાટ સમી જાય છે, સત પુરુષોના અંગે અગ-
માથી શીતળતાના પરમાણુઓ વહ્યા કરે છે સત પુરુષોના
પરમાણુ શાત અને પવિત્ર હોય છે

માનતુ ગ આચાર્યશ્રીએ કહ્યું છે - હે નાથ ? ત્રણ
ભુવનની અદર શુભ વર્ણ-રસ, ગંધ, સ્પર્શ આદિના જે પર-
માણુ હતા તે બધા ભેગા થઈને જ જાણે કે તમારા દેહનું
નિર્માણ થયું ન હોય ? સત પુરુષોના દેહમાથી બ્રહ્મચર્ય
ભાવને સ્પર્શતા પરમાણુઓ નીકળે છે, તે આસપાસના વાતા-
વરણને પણ નિર્માણ કરે છે

આગળના સતો જ ગલમા વસતા, કારણ કે ત્યાં પવિત્ર
વાતાવરણમા પરમાણુ ચોકખા હોય છે પરિણામના વિચાર
તો પોતાના જ છે, પણ વાતાવરણ નિમિત્ત કારણ છે આ
વાત એકાંતે કહેવાતી નથી બાકી વાતાવરણની અસર તો
થાય જ છે વસતીનું વાતાવરણ ગદુ હોય છે ગૃહસ્થના
મકાનની અડોઅડ સાધુનો ઉપાશ્રય હોય તો સત મહાત્માના
આદેશનોને કોઈ વાર અસર કરી જાય છે

આગળના ગૃહસ્થો સત્તાનના હિત માટે થઈને ગર્ભ
રહે, ત્યારથી ત્રણ વર્ષ સુધી સયમ પાળતા બાળક અસયમી
પરિણામવાળો ન બને તેની તકેદારી રાખતા આજે તો ઉગતી
વયમા જ બાળકોને વિકાર ઉપડે છે તેમા માખાપોનો દોષ
રહેલો છે

કોઈ એક રજપુતાણીનો બાળક પારણામા પોઢયો છે
એક વખત તેનો પતિ પાલવ પકડે છે ત્યારે પત્ની પતિને
ચેતાવે છે અરે કોઈક ત્રીજો માણસ જોઈ રહ્યો છે. પતિ કહે,

ઠાણું ! આ બાળક પત્નીએ કહ્યું જુઓ ! પાસે પોતે
બાળક આખા આડા હાથે દઈ દે છે આપરાજનાં આવા
બચપણના લક્ષણો હતા તે ક્ષત્રિયાણી ત્યાંથી ધણીને સ્વાના
કરી દઈને પોતે પોતાની હાથે કટાર બાઈ મરી ગઈ પુત્રનું
શાળી સુધારવા ત્યાર પછી આપરાજના બાપને બીજા લગ્ન
માટે બહુજ કહેવામાં આવ્યું છતાં તેણે કહ્યું કે આવી ટેકીથી
અને લાજવાળી મરનારી બાઈ જેવી કન્યા હોય તો પરણું

જીવનમાં મર્યાદા હોવી એમને બાળકોને સુધારવા
ગૃહસ્થોએ વાતાવરણ શુદ્ધ રાખવું એમને, વૈદ્યાનીકોએ પૂરવાર
કર્તું છે કે આદોલનની અસર થાય છે વસ્તી ગીચ હોય,
સસારીઓ વસતા હોય, આદોલનો અશ્વત્થા હોય ત્યાં
ઉપાદાન યકિત જેની તીવ્ર હોય તેને વાધો નથી બાકી
નબળો હોય તેને વાધો છે પાણીને ઉચે અવવામાં મહેનત
પડે છે પાચકે માટે પાણી ચઠાવવું હોય, તો પ્રથમ ટાંકી
તેની ઉપી કરવી એમને છે તેમ અધ્યાત્મભાવમાં જીવે ચઠવા
મનરૂપી ટાંકીના વિચારો જીવા એમને. મન નીચું કે અધમ
હોય તે જ્ઞાનના પુન્તક સહે વાળી જતો હોય પણ હજી તેનું
મન સોયતળીએ જ બેઠું હોય, તો છાર પર લિપણું તેના
જેવી દશા સમજવી

સાખ્ય મત માને છે કે પુરુષ ક્ષિત્યવતો છે, પ્રકૃતિ
/ છે જાત જે દરમ્યાન થઈ રહ્યું છે તે પ્રકૃતિનું પરિ-
ણમન થયેલું છે નિઃશયનયની અપેક્ષાએ આત્મા સિદ્ધ જેવો
છે શુદ્ધ બુદ્ધ નિરજન છે તેને કમ લાગતા નથી ક્ષિત્ય
આમાં અને કમ તે જડ છે બન્ને સિદ્ધ છે એક પણ

વાત સાચી છે પણ તદ્દન ભિન્ન માની લઈને યથેષ્ટ વિચરવા લાગી જાય તો તે વ્યભિચારના અખાડામાં આવી જાય છે જે જ્ઞાતા-દષ્ટા હોય, તેના જીવનના કાર્યો કેટલાં ઊંચા હોય ?

ત્યાજ-વૈરાગ્યથી મોક્ષના ધ્યેયને પામવાનું છે. જે ધ્યેયને ચૂકે છે, તે આગળ વધી શકતો નથી અધ્યાત્મ ભૂમિકા પ્રાપ્ત કરવા, પ્રથમ વ્યહવાર શુદ્ધિ જીવનમાં લાવવી પડશે. દેખાતા પદાર્થો અસત્ છે, તેનાથી મનને કાંઈ લાગે વળગે નહિ, એમ માન્યતા કરવાથી છૂટી જવાતું નથી મનને પવિત્ર કરવાની જરૂર છે જેનું મન પવિત્ર તેની વાણી પણ પવિત્ર છે અને કાયા પણ પવિત્ર છે જે ઈન્દ્રિયોને વશ પડે તો તે તો અતોભ્રષ્ટ તતોભ્રષ્ટ જેવી સ્થિતિમાં છે

જેણે મન અને પાંચે ઈન્દ્રિયોને વશ નથી રાખ્યા, તે જીવે એકેન્દ્રિયપણે ઉત્પન્ન થાય છે શેરડી પીલાય છે ત્યારે રસ અને છોતરા જુદા પડે છે. કેટલી તીવ્ર વેદના અનુભવાતી હશે ! તેવી રીતે પરમાધામી નારકીના જીવોને શેરડીની જેમ કોલુમાં નાખી પીલે છે મરવા ઇચ્છે પણ નિકાચિત આયુષ્યને લઈને મરી શકતા નથી

આપણને જાગૃત કરવા માટે થઈને શાસ્ત્રકારે નરકના હુ ખનુ વર્ણન કરતી ગાથાઓ પ્રરૂપી છે આ જીવે તાડન, તર્જન, વધ, બધ, કલેશ, પરિસહ, પરવશપણે અનતીવાર સહન કર્યું છે પણ અત્યારે જો કોઈ દુકારો કહે તો દૂકો થઈ જાય

એક માણસ સ્વ ઇચ્છાથી ચોવિહારા અક્રમના પરચ-ફાણુ લ્યે છે, સ્વ ઇચ્છાથી તપ કરે છે, તેને હુ ખ લાગશે

નહિ પણ નિજારા થયો. પણ કોઈ માણસ શેગથી પીડાતો હોય પેટમાં ઘાફ પડી જાય, હોય અને ડોક્ટર કહેશે કે ત્રણ દિવસ સુધી કાંઈ પણ ન લેયો, તો પરવશપણે સહન કરશે બિખારી મોટા પોષાર કરી બીજા માટે છે ત્રણ દિવસ ફરે છતાં કાંઈ ન મળે અને સાધુ જોયારીએ જામ અને તેને પણ સુજતુ ન મળે, તે બનેમા કાંઈ ફર લાગે છે ? સાધુ અધિભાગ્યે કમ ખપાવી રહેલ છે, બ્યારે બિખારી આત અને રૌદ્ર ધ્યાન કરી કમ બાંધી રહ્યો છે

માંદો માણસ, કોઈ સમયે જાત માટે, ઘરનાઓ આપે નહિ કારણ કે તેના હાલની તરફ દ્રષ્ટિ છે માંદો માણસ પણ આહાર ન મળવાના કારણે કમ બાંધી રહ્યો છે છેકરો કહે, બટાનાં શાક કરી આપો, તો કરી આપો ખરાને ? આજે તો ચોકલેટ લેવડા આઈસક્રીમ, ગુલ્લી વગેરે જેમા અભક્ષ્ય આવતા હોય ખાવા જોગ્ય ન હોય તેવાં ખાણાં ખાઓ છો પણ આવી વસ્તુ ખવાય નહિ નીકળ બહાર, કોમ કહે નારા કેટલા છે ? નાનો બાળક ભરાઈ ગયો હોય, ને કોઈ કહે, કે દારૂની સમસ્યા પાલ કોટલે શરદી દૂધી જશે, તો નિર્દોષ બાળકના રેહને પણ વટલાવવા તૈયાર થઈ જાવ !

પૂ કસ્તુરબાને મદવાડ થયો ડાક્ટરે કહ્યું - કે માંસનો શેરવો ખવરાવવો પડશે વાત સામળતા જ ગાંધીજીને કહે છે મને અહીંથી જ ઉપાડો આ લોકો દવાને બદલે કાંઈક ખવરાવી લીએ તો શુ ખજાર પડે ? હું મરી જાઉં તો જલે પણ મારી કાયા બ્રહ્મ કરશે નહિ ધમ પ્રત્યે કેટલી મદદ ? રેહ / કવો તે તો આમુખ્ય કમ પ્રમાણે છે દવા ઈન્જેક્શનોથી રેહ ટકે એ માનવ મિથ્યાત્વ છે

દર્દીઓનાં દર્દને, દફનાવનારું કોણ છે ?
દોરી તૂટી આયુષ્યની, ત્યાં સાંધનારું કોણ છે ?

તાવ આદિ દર્દ વખતે પરવશપણે સહન કરવું પડશે, તો પછી સ્વાધીનતાએ સહન કરી કર્મ અપાવવા કેમ આગળ પડતા નથી ? અક્રમના પરચૂખાણ કરનાર, નારકીમાં કોડ વરસ સુધીના કર્મ અપાવે તે કરતા વધારે કર્મ અપાવે છે. આત્મા પાસે એટલી શક્તિ છે ગુમડું થયું, ફૂટયું, વળી થયું, ફૂટયું, એમ કે'દિ આરો આવે ? પણ જો ચેકો મૂકવામા આવે તો રસી નીકળી જાય ને તુરત આરામ થાય એમ કર્મ ઉદયમા આવે ત્યારે ભોગવવું, તે ક્યારે આરો આવે ? તપ એ ચેકો મૂકવા બરાબર છે, માટે સ્વાધીનતાથી તપ કરીને કર્મને અપાવો.

ખવાય કેટલી વાર ! બજારમા હાલતા, ચાલતા ખવાય ? આખો દિવસ ખીડીયો તો ચાલુ વ્યસન એટલા બધા આજે વધી પડ્યા છે કે દિવસના ૨૦-૨૫ કપ ચા જોઈએ, પાનના ડૂંચા પણ તેટલા ખાવા જોસે ત્યારે ભાઈને તો દશ વાના વગર ચાલે જ નહિ

આજનો માનવી પોતે ઊભી કરેલી સગવડોનો જ ગુલામ બન્યો છે પ્રહેલા માણસ ટેવ પાડે છે, પછી ટેવ માણસને પાડે છે વ્યસની માણસ કોઈ પણ બાધા લેશે નહિ બાધા વળી શુ કહેવાય, મહારાજ ! ધાર્યા પ્રમાણે બાધા દેજો મહારાજ પૂછે, તારૂં ધારવું શુ છે ! તો કહેશે, ચણોડીની દાળ ન ખાવી, કડવી તુબડીનું શાક ન ખાવું, સિંહની સામે લડાઈ ન કરવી, સાચા મોતીની ઘુઘરી ન ખાવી ! કઈ દશા છે ? બાધાથી છોટો ભાગનાર આત્મ કલ્યાણ શુ સાધી શકશે ?

માટે મતના વેરી થયો નહિ. મત દ્યે છે તેને ધન્ય માનને
શ્રાવક તો મત લેવાના મનોરથ ચિતવતો હોય

એક શાગમાથી અનેક શાગ થયો પેન-માથુ હ જે
વગેરે અનેક પ્રકારની વદના થાય છે, તે પૂર્વે કમ બાધ્યા છે,
તેના ઉદ્ધરનું આ પરિણામ છે જે બોગબ્યા વગર છટકો નથી
જાયાબીટીસ થયુ હોય ને આ મૂઠી દ્યે તે કાંઈ તપ નથી
કમ્બાનો નિરોધ એ તપ છે જેને કમ્બા હોય સાધન પણ
હાજર હોય લીપેલો ખોરાક બરાબર પચતો હોય છતા
ત્યાગી કે તે સાથે ત્યાગી છે

આગળ તો જૈનોના ધરમા કદમૂળ ખવાતા જ
નહિ આજે તો જૈનોને ચેર ખટોના શીકા ભર્યા હોય.
આતે જૈનનું ધર મનાય? સ્વામીનારાયણ પદવાળા પણ
દૂગળી-લસણ ખાય નહિ ભગવાનને યાજ ધરતાં દૂગળી
ખાજ હોવાને કાચ્છે હડી પડી એવે ન ખવાય કદા
એવું જ સમજતાં દૂગળી-લસણને ખાતા નથી. અમે
સમજણ આપીએ છીએ કે એમા અનતા હોવો છે છતા
તમારે કાંઈ છે વિચાર? નાતના વડા ભાટે આપો ત્યારે
કદમૂળ આહાર ન થાય તેવી શરત રાખીને આપો છો?
આજ તો આખો આહાર કાન ઠરી ગયા છે અજ્ઞાનતાની હા
નથી શ્દી.

વળી નારકીઓને પરમાધામી દેવો લોહાના રથમા
બેઠે છે અહીં બહુ ભાર ભર્યા હોય યોવીસ મણનો સરકાર
તરફથી ભાર ભરવાનો કાયદો હોય છતા ચોત્રીસ મણ ભરે
વળી ઉપરથી પશુઓને પરણાથી માયો હોય તેની નરકમાં

પરમાધામીઓ કેવી દશા કરે છે ? લોઢાના રથમા જોડે ધોસડ્ડ તો સળગી રહ્યું હોય છે કાઘ ઉપર મૂકે તો અપાર વેદના પરવશપણે સહન કરવી પડે છે

પ્રતિક્રમણમા પહેલા વ્રતમા ‘પેયાલા’ શબ્દ બોલો છો ને ? પેયાલા એટલે પાતાળ કળશા જેવા પ્રધાન એવા પાતાળ કળશા જેવડા અતિચાર સેવ્યા હોય તેના કેવા ભય-કર પરિણામ આવે છે, તેનું વર્ણન મૃગાપુત્ર કરી રહ્યા છે સ્વાનુભવની વાત કરી રહ્યા છે પોતે નારકીપણે જે અનુભવ્યું છે, તેની વાત માતાપિતાને કહી રહ્યા છે વળી પણ શુ કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે

~*~*~*~

વ્યાખ્યાન ૯૮ મુ

સવત ૨૦૨૦ના આસો વદિ ૧૦ ગુરુવાર, તા. ૨૯-૧૦-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ ઉત્તરાધ્ય-યનસૂત્રના ૧૯મા અધ્યયનમા મૃગાપુત્રનો અધિકાર ચાલે છે

કુવન્તો કૌલસુણપદ્મિ, સામેદિ સઘલેદિ ચ ।

ફાદિઓ ફાલિઓ છિન્નો, વિપ્ફુરન્તો અળેગસો ॥૫૪॥

જીવનમા જીવો જે જે કૃત કર્મો કરે છે તેના પરિણામ રૂપ નરકના ડું બોનું વર્ણન મૃગાપુત્ર, સ્વાનુભવથી કરી રહ્યા છે જે જીવો હિંસા કરી ત્રસ-સ્થાવર પ્રાણીની તીવ્ર પણે ઘાત કરે છે, કોન્દ્રેકટથી સોસાયટીઓ ઊભીકરનારાઓ પાણી, અગ્નિ, ચુનો, પથ્થર, કીડી, આદિ અનેક ત્રસ-સ્થાવર જીવોનો સહાર

કરી નાખે છે મરીન, ઘણા, સઘ્યા આદિ ઊભા કરી કેટલાયે જુવોને પીલી નાખે છે આ બધી હિંસા પોતાને કેમ જ્ઞાનદ મળે, શાતામળે તે માટે ઘડન કરી રહ્યો છે માન-કષાયને પોષવા, જીવ વીકણા કરી જાંવે છે પણ મૂળના, શક્તિશાળીના ભવમાં પત્ર વડે કથરાણે, જોવા અનેક ભવ કરી આવ્યો, પણ જીવને તેનું જ્ઞાન નથી જોકે જ્ઞાસ મૂકે ને જોકે જ્ઞાસ જીવો લીજે તેટલી વારમા સાહસતર ભવ ઘર્ષ જાય રપદ આવલીકાનું આયુષ્ય છે જોકે અત્યુત્કૃષ્ટમા રપપરદ વાર જ મે જીવે તેટલી વાર મરે કદમૂળમા આવી રીતે મારો-તમારો જીવ ઉત્તર ઘર્ષ આવ્યો છે અહીં મોટાઇ મારે, બીજા-છાકરા, કુટુંબ મારે, કેટલાયે જીવોની તીવ પથે ઘાવ કરી નાખે છે હિંસા આચરે આવતો નથી પણ જ્યારે જો પાપકર્મના ફળ ઉદય આવશે ત્યારે જોડલાં-છોતરાં નીકળી જશે.

રાગ-રેવમા તરબોળ રહેનારા જીવો કમ ના આશ્રવ ખૂલ્યા રાખી રહ્યા છે જીવ પોતાની શાતા મારે જોરોરથી હિંસા કરે છે અને જૂઠું જોણવી વખતે મારો આત્મા હણાય છે જોમ થતું નથી મારો આત્માને કેટલું તુકશાન પહોંચશે તેનું જ્ઞાન નથી હાથ પડે તો કેમ ઉઠાવી લેવું અધારામાં રાખી સ્વાય તાપી લેવો પછી ઉપરથી પોરસ કરવો કે રણવાની આવડત તો મારામાંજ છે ! આવા જીવોને કોઈ સાચું કહે તો શિઝા ભરાવે. દેવ-સુદને પણ જવાબ આપી દે 'મહા રાજ ! જમરા ધધા આડે ન આવવું, જમાનો કેવો છે, જૂઠું ન જોણીયે તો સરકાર પેસો લઈ જાય આમ કરી આત્માને બારે કર્મી જનાવે ॥

કંઠી બાંધે કંઠ વિષેને મોટી રાખે માળ,
ગળાં કરે નિત્ય ગરીબ જનોના, કૂર હોય જેમ કાળ,
કૂડાં, કપટ કળાના કામ, આવાં શીખ્યા ક્યાંથી રે ?

કંઠમા કઠી હોય અન્ય દર્શનોમા રૂદ્રાક્ષની માળા
પહેરે, રામ નામ જપ કરતો હોય, એવા બગલગતના આત્માઓ
કંઈકના ગળા કરતા હોય છે. મોઢે મુહપત્તિ બાધી હોય,
પણ જ્યાં સુધી ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, વિષય-કષાય, એ
આધ્યાત્મિક દોષ નહિ ટળે, ત્યાં સુધી ઉદ્ધાર કેવી રીતે થશે ?

સૂયગડાગણસૂત્ર અ પ મુ ઉ-૧-ગા-૪

તિવ્વં તસે પાણિણે થાવરેય, જહિંસહ આયસુહં પદુચ્ચા ।
જે લુસપ દોહ્ અદત્તહારી, નસિકલ્લહ્ સેયવિયસ્સકિ ચિં ॥૪॥

સુધર્મા સ્વામી જણુ સ્વામીને કહી રહ્યા છે, કે નરક
ગતિમા કોણુ જાય !

પોતાના જીવની શાતા નિમિત્તે, ત્રસ અને સ્થાવર
જીવોની ઘાત કરનાર અને ચોરી કરી રાજ થનાર, ચોરીનો
માલ પચાવી પાડનાર અને જૂઠું બોલનાર, જરાપણ મહાન
પુરુષોની શિક્ષા લીધી નથી તેવા દયાહીન જીવો નારકીમા
અવતાર લ્યે છે. તીવ્રપણે પ્રાણીની ઘાત કરનારા, અણુદીધુ
લેનારા, એવા પાપી જીવો નારકીમા જાય છે અહીં ખૂન-
બહારવટા ખેડ્યા હોય અને એની સજા લોગવવી પડે તે
વખતે માતા-પિતા, પત્ની, કુટુંબ, કોઈ પણ છોડાવવા સમર્થ
નથી આ લવમા પણ આ બધું નજરે જોવા મળે છે ને ?
તો અહીંથી ગયા પછી કેની ઓળખાણ રહેવાની છે ? કોણુ
મા, કોણુ બાપ, કોણુ પુત્ર કે પત્ની ? તો કર્મ કેના માટે
કરે છે ?

નરકના દુઃખ તો સંભળો ! કાંગાળા ઝાડનો ઝૂલો બનાવી, પરમાધામીઓ ડાળ બતાવે, હસરડે, શરીર કાંગાથી વીંધાઈ બચ વળી આ કાટા તો તિક્કણ, બળતરા થાય તેવા આત્મ યાય છતા નારકી મરે નહિ. નરકમા નારકીઓ રૂઢન કરે છે “બચાવો બચાવો” તેને મારે છે છેડે છે, હણે છે ચારકોરથી જૂઠા પડવી હોય, એવલા બધા અવાજ નરકમાં થતા હોય છે આવી નરકમાં ફાળવ થાવું કેમ જમે ન જમે તો કારણ આપવા કેમ જમે છે ! જેની શુદ્ધ લેશ્યા અને પ્રશસ્ત પરિણામ હોય તેને માઠી ગતિ ન હોય

એક ગામમાં સાત મિત્રો રહે છે જ્યાંસુધી કપટ બળ હોતી નથી ત્યાં સુધી મિત્રતા ટકે છે માયાવી માણસોનો કોઈ વિશ્વાસ કરતું નથી જ્યાં મિત્રીભાવ હોય ત્યાં દ્રવ્યની સરળતા હોય છે જેમ બીતમા દોરેલું ચીત્ર, જમે તેટલો પવન આવે છતાં હલતું નથી, એમ જમે તેટલા વિપત્તિના વાવાઝોડા આવે છતાં પણ જે પ્રેમ તોડે નહિ તે જ સાચો મિત્ર કહેવાય આ સાતેય મિત્રો ગામમાં ક્યાંય કોઈ માફ-સાબુ હોય તો તેની સેવા કરવા ઉપદ્રી બચ છે કોઈને કોઈ મૂઝવણ હોય તો સાતેય મિત્રો એકા મળીને ઉઠેલે છે દીન દુઃખીને મદદ કરે ને પારકા મારે મરી ફીટે એનું નામ જ મરદ ગામ લોકોને પણ આ મિત્રો પ્રત્યે સારો આદર છે ગામમાં કોઈ શરીરનો ધંધો ન કરે બેઠાર હોય તેને કામ આપે કોઈપણ બહેન-બેટી સામે કોઈ ખરાબ દષ્ટિ કરે નહિ. એવી રીતે આ સાતેય મિત્રોએ ગામનું માનસ ફેરવી નાખ્યું છે કોઈની નિંદા કરતા નથી. નિંદા કરવી તે તો વિષ્ણુ ખાવા બરાબર છે કાંઈના અવગુણ જૂઠતા હોય તો તેને રૂબરૂ જઈને કહેવું પણ

પાછળથી નિંદા કરવી નહિ દુનિયા સેવા કરે એમ નહિ પણ
મારે સેવા આપવી એમ હોવું જોઈએ આ શરીર શું કામ
આવવાનું છે ? અન્યની જીવન વાડીમા પાનખર રૂપે નહિ પણ
વસત રૂપે પ્રવેશવું જોઈએ દાગીનાના ઠઠારાથી જ શું આ
શરીર શોભે ? આ શરીરની શોભા પરોપકાર કરવાથી છે,
અદન અર્થવાથી નહિ “દાનેન પાણી નેતુ કકણેન.”

કરમાં પહેરે કડાં, પણ કર પર કર ધરીયો નહિ,
એ માણસ નહિ પણ મડાં, સાચું સોરઠીયો ભણે !
મેમાનું ને માન, દલભર દલ દીધાં નહિ,
એ મેડી નહિ પણ મસાણું, સાચું સોરઠીયો ભણે !

જ્ઞાની કહે છે, કે દેવા માડ “બધા તો ગદા” દેવા માડ
કે માગનારો ભૂલે દીધા પછી અહંકાર ન લાવવો. દેવામા
દીલગજો જોઈએ શું કાંઈ બાધી જવું છે ? ફેંકવા માડો
દડો જેટલા ભેરથી ફેંકશો તેટલો ઉછળીને સામો આવશે,
તેમ જેટલું આપશો તેટલાથી અનેક ગણુ થઈને સામું
આવશે એમ સિદ્ધાંત કહે છે. પણ જેને આ સિદ્ધાંત સમ-
જાણો નથી એને તો બીક લાગે છે કે હાથ શું ખૂટી જશે !
એવી ખોટી ચિંતા રહે છે જ્ઞાની કહે છે, વર્તમાન કાળ
ઓળખી પરોપકાર અર્થે દેવાય તેટલું દે શુભ કામ ભૂલી
જવા, અશુભને યાદ રાખવા અને તેનું પ્રાયશ્ચિત લેવું

આ સાતેય મિત્રોની ગામમા વાહ વાહ બોલાય છે
આ સાતેય મિત્રો વાહ વાહ માટે કામ કરતા નથી ખ્યાલ
જુદો જ છે ભાવના કોઈ ચોર છે મતભેદ પડે પણ મનભેદ
પડતા નથી, ત્યાજ સાચી મિત્રતા છે દૂધપાણી જેવો સંયોગ
હોય પાણી બળતું જોઈ દૂધને લાગી આવ્યું, મારો મિત્ર

બળે છે, એટલે પોતે તરત અગ્નિમા પડવા ઊભરાણુ ધરનાએ
 બણુ એટલે તરત ઉપર પાણી છાટુ ડ્રમ ઉભરાણુ
 બેસી ગયુ મિત્ર આલ્યો એમ બણુ મિત્રના મિલનમા
 શાન્તિ અનુભવી. આ સાત મિત્રો પણ એવા જ છે તે
 ગામનો મુખી આ સાતેય મિત્રોને એક અવરમા બળે છે
 ક્યારે આ સાતેયનું ઠાટણુ ઠડુ તો મુખ ઘાય આ સાતેય
 મિત્રોની મામમા બેઠાબાઠા છે તે આ મુખીથી ખતી જતી
 નથી. એક વખત સાતેય મિત્રો મોઢી રાતના મીટિંગ જરીને
 મોઢી રાત્રે સૂતા છે એક જ જોરડામાં સૂતા છે, એવી બજાર
 પડતાં મુખી કાકડો લઇને ગયો, પાસે ઘાસની જાલ
 હવી તેમાંથી ઘાસ લઇ નીસરણી મૂકી અગ્નિ લગાડી
 જાલમા સપ કથવા વગેરે કેટલી જીવાત હોય ! જાલ
 સગમતા બાણુનું ધર સળગુ અગ્નિની ગરમીથી સાતેય મિત્રો
 જાગી ગયા કયાથી નીકળવું ? કમાડને તો મુખીએ અગાઉથી
 સાકળ ચડાવી દીધી છે ! જોરડાની દિવાલ જડુ ઊંચી છે
 બહાર જામ લોક ભેગુ થયુ તે કોણાહલ મથ્યો છે, મુખી
 પણ સૌની સાથે જાગી ગયો છે

અહર જોરડામા રહેલા સાતેય મિત્રો વિચારે છે કે
 નીકળવું કઇ રીતે ! એક મિત્રને વિચાર આલ્યો એક જણ
 ઘોડી થયો તેના ઉપર બીજો, ત્રીજો એમ ઠેક પછીત મુખી
 ચડીને એક જણ બહાર જોસરીમા પડેલી નીસરણી લાવીને
 પછીત ઉબી કરી દીધી અને વારાફરતી સાતેય મિત્રો બહાર
 નીકળી ગયા “શમ રાજે તને કોણ વાજે” ! સાધનાના પંથે
 જે પૂમ એના ચરણને સિદ્ધ થયે.

જામ લોક આનંદમા આવી ગયુ બધાએ આ સાતેય

મિત્રોને અભિનંદન આપ્યા મુખીને પણ ક-મને ખોલવું પડ્યું પછી તો તપાસ ચાલી કે આગ લગાડનાર કોણ ? પાપ છાનું રહેતું નથી સગડ પકડાણા અને નક્કી થયું કે આ તો મુખી-નાજ ધધા છે આખું ગામ મુખીને તિરસ્કારની દૃષ્ટિએ જુએ છે હવે મુખીનું શું કરવું ? તે બાબત સાતે જણાવિયારે છે.

એક મિત્ર કહે છે કે, ખૂનનો બદલો ખૂનથી લેવો ખીજે કહે, એમ નહિ પણ એને હાથ-પગ વિહોણો કરી નિંદગીભરે રૂલાવવો તે જ સજા છે ત્રીજે કહે, એમ નહિ, એના નાક-કાન કાપી અવળે ગધેડે બેસાડી હૃદયપાર કરવો ચોથો કહે, એને જ્ઞાતિમા હલકો પાડવો, એમ સૌ સૌ પોતાના અભિપ્રાય આપવા માડયા

સાત રાજકુમારો જાળુડાના વૃક્ષ તળે આવે છે. જાળુ ખાવાની ઇચ્છા થઈ ત્યારે કૃષ્ણકુમાર કહે છે કે, આખું ઝાડ પાડી નાખો નીલકુમાર કહે છે, ઝાડ પાડવાની જરૂર નથી, ડાળો કાપી લાવો કાપોતકુમાર કહે છે, ડાળો કાપવાને બદલે જે ડાળ ઉપર જાળુડા હોય તેજ કાપો તેજસકુમાર કહે છે, જે ઝીણી ડાળીના ગુચ્છ પડ્યા છે તેજ કાપો, મોટી શાખાનું શું કામ છે ! પદ્મકુમાર કહે છે, કે જાળુડા જ લઈ લ્યો, ગુચ્છાનું પણ શું કામ છે ! શુક્લકુમાર કહે છે, કે જાળુ માટે ઝાડ ઉપર ચડવું અને આ બધું કરવું તેને બદલે નીચે ઢગ-લાબ ધ પડ્યા છે તેજ વીણી લ્યો ને ! જાળુ ખાવાનો આશય તો બધાયનો છે પણ છઠ્ઠાનો અભિપ્રાય ઉચ્ચ પ્રકારનો છે તેમ સાતમો મિત્ર કહે છે, કે આપણે મુખીને સજા કરીશું તેથી સુધરશે નહિ, પણ એને મિત્ર બનાવી દઈએ બે એ

આપણે મિત્ર હોત તો આપણને મારી નાખવાનું મન થાત
જ નહિ માટે આપણે તો મુખીને મિત્ર કરી લેવો જોઈએ.
સુમા આપવી એટલે વેર જેરનું પુરાણ ખાતું ચૂકતે કરવું
બાકીના છયે મિત્રો આ હકીકતમા સમત થયા હવે સૌ મુખી
મત્તે આદરભાવ રાખે છે અનેકની આવી વડે જ હુદમની
તિબેરી ખેલાય છે મુખીને વિચાર થાય છે કે હું ગુન્હેગાર
હું તેમ સાબિત થયા છતાં આ હોઠો કેમ કંઈ પગલા લેતા
નથી ! વળી મને પ્રેમ દ્રવિષી બુલે છે આદરભાવ રાખે છ
આ સાતેય મિત્રોનું વતન-મુખી ઉપર છાપ પાડે છે મુખી
સામે ચાલી, આ સાતેયના પગમાં પછી માફી માગે છે અહો
મે તમારા ઉપર ધણું કમું તમારા જેવા સબ્બન માટે મને
કેવી કમતિ સૂઝી ! મને કંઈ નરક સંભરશે ? તિરસ્કારના
ઠાક કોષથી નહિ પણ પ્રેમથી ધાવાય મિત્રો કહે છે ભાઈ !
જે થવાનું હતું તે થઈ ગયું હવે તું અમારો આકર્ષ
મિત્ર છે કસ્તુરી અને સુખઠ પોતાના દુઃકડા કરનારનેમ
સુગંધિત બનાવે છે;

મૈત્રીભાવનું પવિત્ર અણુ યુગ ઉભામા વસ્યા કરે
શુભ થાઓ આ સઠજ નિશ્ચયનું એવી ભાવના નિત્ય રહે
મુલ્યથી ભરેલા મુખીજન રેખી, ઉંચુ મારૂ નૃત્ય કરે
એ સંતોના અણુ કમળમાં યુગ જીવનનું અધ્ય રહે

આ દાખલાથી એ બેવાનું છે કે, હુદમની કરનાર
મમિ તવા હું ખના વાદગ વરસાવે પણ આપણે મૈત્રીભાવ ન
છાડવા મારૂ ગુરૂ કરનાર દુનિયાભરમા કોઈ નથી હું પોતે
જ મારૂ મારા આ માનુ બૂદ કરી રહ્યો છું પોતાના
ઉપાદાને નિમિત્તા ખા. થાય છ

માર્ગ બૂલેલા જીવન પથિકને માર્ગ ચીધવા ઉભો રહું,
કરે ઉપેક્ષા એ મારગની, તોયે સમતા ચિત્ત ધરું,
જે જીવો કિલ્લટ પરિણામ સેવી રહ્યા છે, કૂરતા સેવી
રહ્યા છે, એવા જીવોને નરકમા પરધામીઓ કેળ, નોળ આદિ
જાનવરોના સ્વરૂપ કરી ફાડી ખાય છે સામ અને સખળ
નામના પરમાધામીઓ નારકી ઉપર તૂટી પડે છે નારકીના શરી-
રના લોચેલોચા કાઢી નાખે છે નારકી તરફડતો અનતી વેદના
અનુભવે છે હે માતા ! આવી વેદના મે જાતે નારકીના ભવમા
અનુભવી છે એ હુ ખો પાસે સયમના હુ ખો કઈ વિસાતમા
નથી માતા ! મારે સયમ લેવો છે, મને રજા આપો વળી
પણ શુ કહેશે તે અવસરે કહેવાશે.

વ્યાખ્યાન ૯૯ મુ

સં. ૨૦૨૦ ના આસો વદિ ૧૧ ને શુક્રવાર, તા. ૩૦-૧૦-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ તેનું
નામ સિદ્ધાંત ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના ૧૬મા અધ્યયનમા મૃગાપુત્રનો
અધિકાર ચાલી રહ્યો છે

મૃગાપુત્રને જાતિસ્મરણ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું છે, પૂર્વના
ભવો જોઈ રહ્યા છે પૂર્વે સયમ પાળ્યો છે પ્રહ્લચર્યાભાવને
કેળવ્યો છે, તે પ્રકાશમા આવ્યું છે નરક ભવના હુ ખનુ
વર્ણન કરતા કહે છે

અસીદિ અયસિવળ્લાદિ, મલ્લેદિ, પટ્ટિસેદિ ચ ।

છિન્નો મિન્નો વિમીન્નો ચ, ઓદ્ગળો પાથ કમ્મુણા ॥૨૨॥

જૂઠું બોલનારા, ઘોરી કરનારા, મહાપરિશ્રદ કરનારા મમત્વ રાજનારા, હાથમાંસ આદિનો આહાર કરનારાઓ નરક અતિમાં જવા તૈયાર થાય છે, કારણ આખ્યા વગર કાચ થતું નથી. બીવાલે તો કળ જેસે જીવો ભાવ નરક અહીં ખડું કરે છે, ત્યાર પછી દ્રવ્ય નરક ઉત્પન્ન થાય છે, માટે જ્ઞાનીઓ કહે છે કે કારણ આપવાં બંધ કરો આશ્રવ એ બંધનું કારણ છે મત-પચ્ચક્રબાણ, તપથી આશ્રવના દરવાજા બંધ કરો જીવના પરિણામ શુભ અને અશુભ બે છે શુભ પરિણામે કર્મની નિર્જેરા થાય અને અશુભ પરિણામે કર્મના બંધ થાય અને તેનાથી દુઃખવિમાં જવું પડે છે પોતેજ સમયે સમયે ભાવ મરણે મરી રહ્યો છે સત્તિદાનદ કું પોતેજ હ, માફ સ્વરૂપ એજ છે એવું જ્ઞાન જીવે ક્યારેય પણ કહ્યું નથી. જેવો સિદ્ધજીવે બિરાજતા સિદ્ધોનો આત્મા છે, તેવોજ મારો આત્મા છે જનત જ્ઞાન, દર્શન, આરિય, વીર, સુખ નો પિઠ છે વણ રસ રૂપ, બંધથી શક્તિ, જનત શક્તિવાળો તેવો મારો આત્મા નિશ્ચયનજે સિદ્ધ જેવોજ છે તેના અને મારા આત્માના અસંખ્યાતા પ્રદેશોમાં ફેર નથી જનત અણે જે તેના આત્મામાં છે તેજ મારા આત્મામાં પડેલા છે સિદ્ધ ભગવાને તે પ્રગટાવ્યા છે જ્યારે મારા આત્માના બુદ્ધે અવશ્ય જમા છે

મનુષ્ય ભવની સંજ્ઞતા-ખાવું, પીવું, હરવું, ફરવું, નાટક-સિનેમા જોવાં જોટલા પૂરવી નથી. મનુષ્ય ભવમાં આનુષ્ય બદલે છે દેવતાઓના સાગરોપમ અને પદ્મોપમનાં આનુષ્ય આગળ મનુષ્યનું આનુષ્ય કોઈ હિસાબમાં નથી, સાવ અલ્પ જ છે

“ સક્કમ્મુણા વિપ્પરિયા સુવેદ ”

જ્ઞાની કહે છે, પોતાના જ કર્મ વડે જીવને વિપર્યાસ-પાણુ પ્રાપ્ત થાય છે દરેક જીવ, કર્મ કરવામા અને કર્મ ભોગવવામા સ્વતંત્ર છે કર્મ જીવેજ કર્યા છે મૃત્રાપુત્ર કહે છે, હે માતા ! હું જૂતકાળના કર્મોને યાદ કરું છું, ત્યાં મારા રોમે રોમ ખડા થઈ જાય છે પૂર્વ કર્મના ઉદયે નરકમા પરમાધામીઓ કપડું ચીરે તેમ નારકીને ચીરી નાખે છે. મુદ્દગળ, મુસળ અને સાબેલા વડે તેના ગાત્રોને ભાગી નાખે છે, બાણથી, ભાલાથી વીંધે છે, ત્રાકથી, વડુ વીંધે તેમ વીંધી, ભડભડતી અગ્નિમા નાખી શેકે, ત્યાં કેવી વેદના થાય ! ત્યાં નારકી ખરાડા પાડે પણ કોણ સાબળે ? પરમાધામી તો હું ખ દેવામા રાજી છે પૂર્વે કરેલા કર્મોને પરમાધામીઓ યાદ કરાવે છે

ઉત્સૂત્ર પ્રજ્વળા કરનારની જીભ બહાર કઢાવે છે, પછી તેના દુકડા કરી નાખે છે કોઈને દાન દેવાનો ઉમળકો આવ્યો હોય ત્યારે બીજો કહે, રાખોને ભાઈ ! ઘણા દેવાવાળા છે, એને તો માગવાની ટેવ પડી ગઈ છે, અથવા તો કહેશે, જોણ નહિ, પોર ચોમાસે વાત, આમ દાન દેનારને વારે છે, તેવા જીવોને નરકમા પરમાધામીઓ મોઢા ઉપર મુદ્દગળના માર મારે છે નાકની સુગંધ માટે કંઈક પુષ્પોના અર્ક કાઢી અત્તર, સુગંધી સાણુ, આમ સુગંધીમા રાચતો, ઘણા જીવોના કચ્ચરઘાણુ વાળી નાખનારના નાક કાપી નાખે છે કાનથી વિકથા સાબળી હોય, પાયા વગરની ભીતો ચાણી હોય, અથવા એવી વાણી સાબળવામા રસ પડતો હોય, તેના કાન કાપી નાખે છે, પારકી નિદા સાબળે છે તે વિષયનો ખોરાક

કરી રહ્યો છે ભજવાને નિહાને પીકનું માંસ કણુ છે નિદા કરવી અને સ્ત્રાંભળવી બન્નેમા દોષ છે માટે જ્ઞાનીઓ કહે છે કે ગુણગ્રાહી ક્રિષ્ણ રાજો તોજ ગુણ આવશે. સામાયિક, પૌપદ્ય કયાં હોય છતાં સમજણ નથી પડતી કે કુવલી કરવામા ક્યાંદો શુ છે? તે કરતાં નવકારની પાલ માગ્ય કર તો પાપ ધોવાશે. જે બધા વાતો છે જેમાથી કાંઈ સાર ન નીકળે તેવી વાતો કરવી નહિ.

સૂચ પત્ર ૧ ઉદ્દેશામા પ્રભુ દર્શાવે છે

छिन्दन्ति बाह्वस्त्रं पुरेण नक्तं ओष्ठेबि छिन्दन्ति दुर्बेबिक्रमे ।
मिथ्यं विमिश्रस्म विहृत्पियत , तिवसादि सुसाहि भितावयन्ति ॥૨૨॥

નારકીઓને નરકમા પરમાધામીઓ કેવું દુઃખ આપે છે તેનું વર્ણન, અહીં ગાથામા આપ્યું છે પરમાધામીઓનારકીનું માથુ તોડે છે આંખ, કાન, નાક, હોઠ, જીભ કાપી દે છે કોમને હાથેથી હર્યા છે દુઃખ દીધાં છે, માર માર્યા છે લોહી ચૂસ્યા છે એવા જીવોના હાથને મૂળમાથી કાપી નાખે છે કેવી વેદના ધાય તેની કલ્પના તો જરા કરો? જ્ઞાની કહે છે કે તમારી પરિણતિ તમારી નજર સામે રાખો, વારંવાર પરિણામની ધારા વપાસતા રહો ભક્ત રહો. દુનિયા, શુભ મનહમમ ભવના સાવી નૂતન વર્ષોબિનહન આપે કે આશિષ આપે, તેથી કાંઈ તમારું સાફ નહિ થઈ જાય અને જો જોમ જ માનવા હો તો તમે જીનહશનને સમજ્યા જ નથી. જીન હશન જેણે પચાવ્યું છે તે પશાબીન ન હોય જીને આશિષ આપે, કે સો વર્ષનો મા ખૂળ આવક મળે સત્તાધીશ થા, જોમ કીધે કાંઈ થઈ શકાય ખરું? તો પછી ગુણવત્ત્વ કે પાપવત્ત્વ કયા રહ્યું ?

શુભ કમાણી કરી હોય ત્યારે હજારો વિરોધિઓ હોય છતાં
 વિન્ય થાય આખા ગામનો વિરોધ છતાં પણ શુભ પુણ્યનો
 ઉદય હોય તો વિન્ય થાય રોગ થાય, ઘણા ડોક્ટરોને ફેરવ્યા,
 કોઈની દવા લાગુ ન પડી, અને ઘરડા માવતરે હાથ ફેરવ્યો
 કે શાતા વળી ગઈ! જશોનામ કર્મનો ઉદય તો જુઓ?
 પુણ્યનો ઉદય થાય ત્યારે નિમિત્તો ન હોય ત્યાથી સામે આવી
 ચડે છે શુભાશુભ લાવ જીવના પોતાના જ છે અને એ પર
 ઉપર ઢોળવા જાય છે એટલે જ ખત્તા ખાય છે રાગ-દ્વેષ એ
 લાવ કર્મ છે, તેથી દ્રવ્યકર્મ બંધાય છે અને તે નોકર્મ રૂપે
 પરિણમે છે વીતરાગ વાણી મહા પુણ્યોદયે મળી છે, માટે
 જ્ઞાની કહે છે કે સમજણુમા આવી જાઓ, નહિતર ચાર
 ગતિના ચક્કર ખાવા પડશે વજ્ર જેવા પાપ કરે છે, ગાઢપાપ
 કરીને ઉપરથી પોરસ કરે છે અને લોગ રૂપી કાદવમા રચ્યો
 પચ્યો રહે છે, તે નરક ગતિમા જાય છે જે એમ કહે છે કે
 હું સિદ્ધાંત અને આગમને માનતો નથી, પુણ્ય શું ને પાપ
 શું, તેને માનતો નથી, પણ તેથી કાંઈ તે કર્મથી છૂટી શકતો
 નથી અક્રીણુ ઝેર છે એ માનવુ હોય તો માન, ન માનવુ
 હોય તો નહિ ખાકી અક્રીણુ અક્રીણુનુ કામ તો કરશે જ જીવ
 અનાદિ કાળથી છે, તેમ કર્મ પણ અનાદિ કાળથી છે અને
 સસાર પણ અનાદિ છે જીવને કર્મનો સંયોગ થતા સસાર
 છે અને કર્મનો વિયોગ તે જ મોક્ષ છે કર્મની શૃંખલા
 તોડવાનો આ અવસર છે ભગવાન કહે છે કે આવો અવસર
 ફરી ફરીને મળવો મુશ્કેલ છે

અથસ્તા લોહરુદ્ધે જુત્તો, જલન્તે મમિલાજુપ ।

ચોદ્ધો તોત્તજુત્તેદ્દિ, રોજ્જ્ઞો વા જહ પાડિઓ ॥૬૬॥

મુખાપુત્ર કહે છે હે માતા ! મોઠાં વજનવાળો હોદ્દાનો
 રથ, જેનું ચોંસરૂં અગ્નિથી તપાયમાન હોય તે કાંધ ઉપર
 મૂકે ત્યારે કેવી વેદના યાચ ? આવાં દુ જો અનવીવાર કું
 સોઝવી આવ્યો છું એવા હોદ્દાના રથમાં મને એડી પછી
 પરમાધામીઓ તે રથ ઉપર બેસે છે, કબજારે છે ખૂબ ભેર કરે
 છતાં રથ ચાલે નહિ, કારણ કે નારહીઓ નપુ સક છે તેનામાં
 બળ કે તાકાત નથી બહુ રૂઠન વિલાપ કરે છે, તે વખતે
 પરમાધામીઓ કહે છે, તે શુ પાપ કયાં છે, તે સંભળ બળદની
 કાંધ ગદગદવી હોય લાલ ઘોળ થઈ ગઈ હોય, તેમાં લવાત
 પડી ગઈ હોય એવા બળદો ઉપર વધુ બોલ નાખી, ઉપર
 બેસી લાકડીએથી માચો હોય, આર વાળી લાકડીઓ મર્મસ્થાનમાં
 મારી હોય એવી રીતે મૂળાપશુ આગળ વજન જેઘાંબુ
 હોય, આંખમાંથી આંસુ ઘાઘ્યા જતાં હોય છે પણ મૂઝ
 પશું કહે કેવી રીતે ? આવાઓને ત્યાં ઢોરનો અવતાર આવવો
 એ પણ ઢોરના કમની કડખાઈની વાત છે જ્યારે કામ આપતો
 બધ ઘાય અશક્ત ઘાય એટલે માલિક ઉઠીને કસાઈવાટે
 મૂઠી આવે સ્વાર્થો દુનિયાતો ભુજો ! આવા લવો માટે નરક
 વિના બીજી કંઈ અતિ હોય ! નરકની ભૂમિ પાવ, પડે, અને
 વજ્રમય ઠાટાથી ભરેલી છે અસ્ત્રાની ધાર જેવી ભૂમિ છે
 આવી ભૂમિ ઉપર જોને વહેવડાવી પરમાધામીઓ આગલાં
 કર્મોને યાદ કરાવે છે ત્યાં પરમાધામીઓ આર ઠોર ઉભા
 રહે છે આવા ત્રાસમાં ન મૂકાવું હોય તો લવન સુધારે
 લવન કેવું છે તે ભુજો માઈ લવન મહાનપુરુષોની
 હરણમાં મૂકાય તેવું છે કે અધમ છે તે તપાસો, મહાન
 કાર્યોથી મહાન યવાય ■ ફરુણ મૂઠી સદગુણ મહણ કરે,

ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, વિષય-કષાય, તૃષ્ણાએ બધાં તજવા જેવાં લાગે છે ? “ હા ” તો ક્યારે તજશો ? સિદ્ધાંતમા ત્યાગ, વૈરાગ્ય, સંયમ, યમ-નિયમના બધાં સાધનો ખતાવ્યા છે, તેમા તરબોળ થઇ જાઓ, પાંચ વખત એક એક સિદ્ધાંત વાંચી જાઓ, તેમાંથી ઉમદા ભાવ પ્રગટે છે જેમ જેમ અવગાહન કરતા જશો, તેમ તેમ વિષય-કષાય પાતળા પડ્યા વગર રહેશે જ નહિ વૃત્તિ ડોકીચુ કરતી હોય ત્યા પોતે તલવાર લઇને બેઠો હોય, એ તલવાર જ્ઞાનની જે જે ભાવ ઉપડે તેનો “ જ ” પરિજ્ઞાથી છેદ કરી ભાવના પલટાવી નાખે, તમે જ્ઞાન દ્વારા તમારા પરિણામની ચોકી કરતા શીખો ઘણી સામાયિક, પ્રતિક્રમણ, મત-તપ કર્યા પણ છાનાં ખૂણે પાપ કેટલા થઈ રહ્યા છે તે તપાસો વૃત્તિઓને નહિ વાળો તો વિકાસ કેમ થશે ? તારૂ જ્ઞાન તને કેમ પ્રગટતું નથી ? કઈક આડું આવતું હોય તેમ લાગે છે ને ? આખે મોતીયો આવતો હોય તો એ આવરણ ખૂંચે છે જલદી ડોક્ટર પાસે જઈને મોતીયો ઉતરાવી નાખે છે, તો પછી આત્મા ઉપરનું આ આવરણ કેમ પોસાય છે ?

અનંત શાંતિ, સુખ, શક્તિનો ખજાનો આત્મા, આવરણથી કેવો નમાલો બની ગયો છે ? મારાથી ઉપવાસ ન થાય, ચોવિહારના પચ્ચક્રખાણુ ન થાય, કેમ ન કરી શકે, ભાઈ ! શરીર ઉપર જ દષ્ટિ છે. કદાચ મારૂ વજન ઘટી જશે ? દેહ ઉપર રાગ ઘટે તો તપ ઉપર રાગ વધે, અને જેટલી તપની વૃદ્ધિ થાય તેટલી કર્મની નિર્જરા થાય હુણુકર્મી થવું હોય તો આ રસ્તેથી થવાય

ભગવતી સૂત્રમા ગૌતમ સ્વામીએ મહાવીર પ્રભુને ૩૬ હજાર પ્રશ્નો પૂછ્યા છે, જેના બે લાખ ૮૮ હજાર પદ

૩ ગૌતમ પૂછે ૩ હે પ્રભુ ! એવ શિષ્યમેવ હજીકર્મી કેવી રીતે થાય ?

‘ પાપાદવાય ચેરમણ જાવ પરિગ્રહાઓ ચેરમણ
કેદાદ વિવેગે જાવ મિચ્છાદસણ સલ્લ વિવેગે ॥

પ્રાણાતિપાતથી નિવૃત્તિ કરનાર, દયાની પ્રવૃત્તિ કરનાર
જૂઠ, ક્રોધ માન માયા, લોભ, ઉપર વિન્ય મેળવનાર એવો
હજીકર્મી થાય છે તમને ગુસ્સો આવે છે ? ઉપવાસ છડ
વગેરે તો ન બની શકે જોમ માની લઈએ, પણ ક્રોધને જિત
વાનું તો બને છે નહિ ! મનને કાળૂમા લ્યો, કુમાના પાક
ઠાપ્યા છે તે પાકા કરો અહાર પાપસ્થાન ન સેવે તો એવ
હજીકર્મી થાય અને અહાર પાપસ્થાન સેવે તો ભારેકર્મી
બને આ બંને મા ! છે કયે રસ્તે ચાલવું તે એવના કામની
વાત છે

સૌચ્યા જાપ્પાકસ્થાણ સૌચ્યા જાણહ પાવન
ઉમય પિ જાણહ સૌચ્યા, જસેયત્ત સમાયરે ॥૧૧॥

ધમનો રસ્તો કયો અને પાપનો માગ કયો તે
સાંભળવાથી ખબર પડે સ સારનો રસ્તો જો કાળાનો પથ
છે, પણ મોહભાવથી એવે મુહાવમ માન્યો છે સ સારમાં
ઘોઘીક મજા અને આજી સજા છે અહીં ઘોઘુ સ ધમનું ફાંજ
સ્વીકારી લેનાર બાવિમા અનતુ મુખ પ્રાપ્ત કરે છે

તમને સ ધમ લેવાની ભાવના બજે છે ! આ સ સારમાં
હવે મારે જોઈ કાણુ પણ મોહવું નથી જોઈ કાણુ લાખેણી
બધ છે તેમ મૃગપુત્ર માતાને કહી રહ્યા છે

જે તે અભરિય વસ્તુઓ ગ્રહીને, કાયા ન આવે તેમ કરીને,
શામી ન જોઈ વિવસ ન જોયા, બરકથી જાનને જોઈ

એની શું ચે મરામત હોય, એની શું ચે મરામત હોય,
કાયા છે પિંજરૂં રે એની શું ચે મરામત હોય ।

આ કાયા એક પિંજરૂં છે. અદરથી આત્મા રૂપી
પોપટ ઉડી જતા આ કાયાની શુ કિમત છે । છતાં એ
કાયામા અલક્ય વસ્તુઓનું ભક્ષણ કરી જેમ ઈન્દ્રિયો નચાવે
તેમ નાચે છે. કઈ કઈ વસ્તુ અલક્ય છે જેમા ઇડાનો રસ
આવે છે, તે વિષે શ્રી રતિલાલભાઈ આપણને કહેશે.

(મુખઈ-માઢુંગા વાળા) શ્રી રતિલાલભાઈ મનજીભાઈ
શેઠે ઉભા થઈ જણાવ્યું કે ઘણાં જૈન કુટુંબોમા આઈસ્ક્રીમ,
જેલી, જીલેટીન આવલટાઈન, ચીઝ, પનીર વગેરે વાપરવામા
આવે છે. ચીઝ તૈયાર કરવામા રેનેટ નામનો પદાર્થ દૂધમા
પડે છે રેનેટ એટલે દૂધ પીતુ વાછરડું અથવા બીજા પ્રાણી-
ઓના દૂધ પીતા ખચ્ચાઓની હોજરીમા જામી ગયેલ દૂધનો
જથ્થો.

આ રેનેટ દૂધને જમાવવાનું કામ કરે છે ચીઝ બના-
વવામા રેનેટને બદલે પેપસીન પણ વપરાય છે. પેપસીન એટલે
ડુંકકર, ઘેટા અથવા વાછરડાની હોજરીનો તાજો અને તદુરસ્ત
શરીરનો પદાર્થ (સ્નાયુ)

આજ કાલ યુવાન વર્ગ ચીઝ હોશે હોશે ખાય છે વળી
આઈસ્ક્રીમની અદર કસ્ટર્ડ પાવડર પડે છે. તેનાથી આઈસ્ક્રીમમા
ચીકાશ આવે છે, પણ એ કસ્ટર્ડ પાવડર એટલે ઇડાનો
જૂદો કરીને દૂધમા મીકસ કરી તેની રોટલી વણી તેને શેકીને
તેનો પાવડર બનાવવામા આવે છે

જીલેટીન તત્વ પ્રાણીઓના શરીરમા થતાં સફેદ રેષા-
વાળા સ્નાયુમાથી કાઢવામા આવે છે આ રેષાઓને અંગ્રેજીમા

ઠાટીલેજ ઠહે છે ઠાટીલેજ પ્રાણીઓના સ્નાયુમાંથી અથવા
બામડા તથા હાડકામાંથી કાઢવામાં આવે છે આ હલ્દેટીન,
જેલી બનાવવામાં ખાસ વપરાય છે હલ્દેટીનને ૫૬૨થી વીસ
મિનિટ સુધી પાણીમાં ભીજવી રાખવામાં આવે છે, પછી
તેને આજ ઉપર રાખીને ખૂબ હલાવવાથી જેલી બને છે
આજઠાલ આઈસ્ક્રીમ ખાનારાઓ તથા બનાવનારાઓને ખબર
નથી હોવી કે આ ચીજો શું છે ? આજે જૈન ભાઈઓ
રાત્રીએ સુખ રૂપ નિદ્રા આવી જાય તે માટે જોવલટાઈન
પીએ છે

જોવલટાઈન બનાવવાની ફેક્ટરી લડનથી લીવરપુલ
જતા રસ્તામાં આવે છે આ ફેક્ટરીમાં હજારો બરફે લાખો
મરઘા તથા બતકા પાળવામાં આવે છે અને તે મરઘા-બત
કાના ઈંડામાંથી જોવલટાઈન બનાવવામાં આવે છે જોવલટાઈન
બનાવવાની ઠોકરુમેન્ટરી ક્ષીરમ ઉત્પાદવામાં આવી છે (ક્રીરતિલાલ
ભાઈ મહેતા)ને તે જાતે જોએલ છે જોવલટાઈન શબ્દ લેટીન
બધાનો છે જોવલ જોટલે ઈંડું અને જોવલ ટાઈન જોલે
ઈંડાનો લેગસેજ વાળો પઠાચ થાય છે

ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણે, ચીઝ, કસ્ટડ પાવડર હલ્દેટીન,
જેલી જોવલટાઈન વગેરે વસ્તુઓમાં અલગ પઠાચ પડતા
હોવાથી જૈનોએ તેનો ઉપયોગ કરવો ન જોઈએ, જોવી મતલબનો
કામળ શ્રી રતિલાલભાઈએ વાચી જાણાવ્યો

ત્યારબાદ પૂજ્ય મહાસતીજી સાહેબે ફરમાવ્યું કે ક્રીડીને
બચાવનાર જૈન આ ચીજો કેમ ખાઈ શકે ! જુલ તો નડુણી
છ તમે જોટલુ લાવી, ખવરાવશો, પણ જોશી સતોપ પામશે
નહિ. આવા આઈસ્ક્રીમો જોકલેટ, કસ્ટડ પાવડર, જેલી,
જોવલટાઈન પણ જૈનથી પીવાય નહિ તેમજ વપરાય નહિ

[આવી અલક્ષ્ય વસ્તુઓ વાપરવી જોઈએ નહિ એવું
પ્ર ખા પ્ર મહાસતીજી માહેજે ફરમાવતા, મોટી સંખ્યામાં
ભાઈઓ-બહેનોએ પ્રતિજ્ઞા લીધી હતી.]

પ એન્ડ્રિયનો શિકાર કરનારા અને તેના દેહને ખાનારા
નરક ગતિમાં કેવા દુ ખો ભોગવે છે, તે અધિકાર અવસરે
કહેવાશે

વ્યાખ્યાન ૧૦૦ મું

સપ્ત ૨૦૨૦ના આસો વદિ ૧૨ ને શનિવાર તા. ૩૧-૧૦-૬૪

સિદ્ધાત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ

“દુયાસણે જલન્તમ્મિ, ચિયાસુ મહિસો ચિવ
દ્વોપકો ય અવ્વો પાવ કમ્મેહિ પાવિઓ ॥૫૭॥

માતાપિતાને કહે છે, હે માતા ! જીવ અનાદિ કાળથી
વિભાવ ભાવમાં રહેલો છે, તેથી નવા નવા કર્મો ઉપાર્જન
કરે છે કર્મનું આવવું તે આશ્રવ, બધાવું તે બધ સૂતેલા
અજગર માફક કર્મોનું પડ્યા રહેવું તે સત્તા ઉદયમાન થાય
ત્યારે વેદવા શરૂ થાય અને વેદાતું જાય તેમ નિર્જરતું
જાય આ બધા પાસાઓને યથાર્થપણે સમજવા જોઈએ
દુનિયામાં કોઈ પણ પદાર્થ એવો નથી કે પરાણે વળગે
જીવ જ્યારે રાગ-દ્વેષ કરે છે, ત્યારે જ કર્મો ચોટે છે અને
પછી જૂલનો ભોગ-દડ ભોગવવો જ પડે છે, કૂર કર્મ કર્યા
વગર કૂર ગતિ થતી નથી, ભાવિ જીવનનું ઘડતર કેવું છે તે

અતરમા તપાસો જાવિ ગતિનું ઘડતર ઘડવા માટે મનુષ્ય
 ભવ જો ઘડતરથાળા છે અહીં તાલીમ અપાય છે દેવ,
 તિર્થંચ, મનુષ્ય નારહી અને મોક્ષ જો પામેય ગતિના દર
 વાળા, અહીં ઉપાડા છે ૫ ઠેરોદમા જન્મ હોય તો પશુ
 જન્માય છે અધમ કામ કરનારને અધિગતિ મળે છે અને
 ઉચ્ચ પ્રકારની કાયવાહી કરનારને ઉચ્ચ ગતિ મળે છે તારો
 સજ નહાર કે સહારક, મિત્ર કે દુરમન, તુ પોતેજ છે આત્મા
 વડે જ આત્માનો ઉદ્ધાર થાય છે સુગુરુ સુદેવ, સુધમ, આ
 બધા અશુભિનિર્દેશ કરનારા છે સ્ત્રોત જતાવે છે, પશુ ચાલવું
 તે પોતાનું કામ છે બીજો કોઈ ધમ કરી દેયે અને તમે તરી
 જાઓ એમ નથી

તરિહિન્તિ ચેતકાહિન્તિ તેહિ આરાહિયા કુલે ભાગ

અહીં તો કરશે તે તરશે જે ધમ કરે છે તે જા હોઠમાં
 અને પરહોઠ બન્નેમાં આરાધક બને છે માટે આત્માને
 વિભાવમાંથી પાછો વાળી સ્વભાવમાં ઠેમ લાવવો તે માટે
 સત્યુક્ત્યે મોક્ષ આપે છે પરથી વિરમી તુ તારામાં રમમાણ
 બન સ્વભાવનું લક્ષ કર પોદગલિક વસ્તુઓ અશાશ્વત છે તે
 તારી નથી અને તારી સાથે આવનારી પણ નથી અનિત્ય
 તે નિત્ય થવાની જ નથી સ્ત્રી ધન, જગલા, પુત્ર, ખસ્તિાર
 જે જે હસ્યમાન પદાર્થો છે તે ફપાન્તર થવાના સ્વભાવવાળા છે
 ક્ષણે ક્ષણે જોની પર્યાય પલટાવી રહે છે નાનું બાળક તેમાંથી
 પર્યાય પલટતા સુવાનવય અને ત્યાજ્યજ્ઞ વૃદ્ધાવસ્થા આમ
 દેખાય છે ને ? મહાત્મા ઉગતો સદ્ગુણશિમ લાલ ગોળા જેવો
 બાલ સૂચ અણાય મધ્યાન્હ આવ છે ત્યારે સુવાવસ્થા અને
 ન્યારે સાજ પડે છે તે વૃદ્ધાવસ્થા ત્યારે તડકો માલો પડતો

જાય છે, અને આથમતી વખતે દરિયામા જાણે ડૂબકી મારતો હોય તેવો લાલચોળ, એ છેલ્લી અવસ્થા આ સૂર્ય તમારા જીવનમાથી સુવર્ણનો ટુકડો લેતો ગયો છે. સૂર્ય રોજ ઉગી અને આથમીને એ જ બોધ આપે છે કે મારી અવસ્થાની જેમ તમારા દેહની પણ ચાર અવસ્થા છે

ગુમાવ્યું બાળપણું બાળક બુદ્ધિમાં તમે,
પ્રીતિના સંગે બોયાં જોખનના જોમ તમે,
ખુદાનો બેહાલ છે, તેનો તમને ખ્યાલ છે,
જીવાલાઈ ' જુઓને જરા પાછું વાળીને,-

હે જીવો ! પાછું વાળીને તો જીવો ! બાલપણુ રમત ગમતમા વીતાવ્યું, રમત આડે ખાવાનું પણ ભાન ન રહ્યું ત્યારે યુવાન થયો ત્યારે રમણીનો સગ લાગ્યો, જે પગામાથી ચોપગો થયો રમણીને રાગના રમકડા આપવા, કેમ તે રાજી રહે, તેમા યુવાની ગુમાવી નાનો બાળક હતો ત્યારે રમકડા જીદા હતા, હવે યુવાન થયો એટલે રમકડા જીદા થયા, પણ અતે તો રમકડા ખરાજ ને ! સગપણુ કર્યું ત્યારે સાકર ચૂદડી, એ રાગનું રમકડું સમુરતુ, દિવાળી-હુતાશણી પર્વમા રમકડા એકઠા કરતા જાળ બાધતો ગયો, પછી તેમા ઝપલાણો પછી ક્ષેત્રે, હુ બનો પાર નથી હવે પસ્તાવો થાય છે, પણ પ્રથમથી પાસલો દેખાણો નહિ સત્પુરુષો પોકારી પોકારીને કહે છે, રહેવાદે, સ સારમા પડવા જેવું નથી વનની ભૂલભૂલામણી કરતાં યૌવનની ભૂલભૂલામણી વધુ ભયાનક હોય છે હવે તમે કહો કે અમને સયમ લેવાનું મન થાય છે પણ છૂટકું શી રીતે? પથારા સ કેલતા કેટલો સમય જાય ! સત્પુરુષો કહે છે, રાજનામા દઈ દયો. ચાર જણા

મહીને તમને ઘરમાથી નાંકે, તેના કરતાં તમે હાથેજ ઉપરો
આ સમજાય છે ? સમજાતું હોય તો છોડી દ્યો ! આ બધી
જાણે પાથરી છે તેમ નથી લાગતું ! સસાર જો મોઢબળ
છે વાસનાવિષ છે જ્યારે ઉપાસના અમૃત છે આવાશાંત
સૂત્રના ૨ અધ્યયનમા ભગવાને કોની પ્રશ્ન સા કરી છે

एतवीरे एतसि ए अण्वेह क्षाय मज्जाग एतमाय पदुम्बर

આ કાળમા આવાશાંતિ સૂત્રો ભરત કોત્રના ભગ
વાન છે આ સાક્ષાત્તીથ કર દેવની અમૃત વાણી છે સાક્ષાત
ભગવાન પાસેથી સાબળીને સુધમાં સ્વામી જો આની રચના
કરી છે જે લોક સંયોગને અતિક્રમી જ જાળથી છૂટી ગયા છે,
બધનમાથી મુક્ત થયા છે, તેને જ વીર પ્રભુ પ્રશ્ન સે છે આજ
ન્યાયમાજ છે ભગવાન કોની પ્રશ્ન સા કરે છે ? જ્યારે તમે
કોની પ્રશ્ન સા કરો છો ? મિલવાળા બગલાવાળાકે મોટરોવાળાને
વખાણો ને ? જ્ઞાની કહે છે કે બધનથી મુક્ત થએલા વખાણવા
લાયક છે તમે જેને વખાણી રહ્યા છો તેને જ્ઞાની પુરુષો
“ બિબ્બારા ” કહે છે તે તો ક્યાને પાત્ર છે રોગી છે તેને
મમત્વનો રોગ લાગુ પડ્યો છે તેને સત્પુરુષો વખાણતા નથી
તાજ સાધન આ ભવમાજ ઘર્ષ શકશે. ધર્મકરણો માટે મુવાન
વધને વખાણી છે ધરડા થયા પછી શુ કરશે ? મુવાની શુ નિત્ય
નવા ખાવા પીવા હરવા કરવા નાટક-સિનેમા જોવા માટેજ
છે ? એમાજ કુતાવ પછુ માન્યુ છે ? આનાથી ઉદ્ધાર છે ? નથી
મુવાન વય ધમ કરવામા બધી રીતે યોગ્ય છે જે બળ, ઉદ્ધાસ
વીધ મુવાનવયમા હોય છે, તે વૃદ્ધાવસ્થામાં નથી હોતુ ત્રણકલાકે
આસન વાગી સાધના કરવી હોય તો મુવાનીમાં ઘર્ષ શકે,

ખાકી વૃદ્ધાવસ્થામાં તો ખાલી ચડી જાય, કા કેડ દુખવા-
 આવે, નાકમાંથી લીટ આવે, જરા એટલે શક્તિનું ઝરી જવું
 આ અવસ્થામાં શું કરી શકશે ? અત્યારે અવસર છે કમાણી
 કરી લેવાનો સમય છે જ્યારે એક વસ્તુના દશ ગણા દામ
 ખોલાતા હોય ત્યારે ક્યો વેપારી પ્રમાદવશ થઈ સૂઈ રહે ? તમે
 પ્રમાદમાં કેમ પડ્યા છો ! ખુઠાપો બે હાલ છે છોકરાઓ
 હાલતા ચાલતા અપમાન કરી નાખે, મોઢું તોડી દ્યે, પોતે
 બધું જમાવ્યું હોય છતાં એમ કહે કે હવે ક્યારે મોત
 આવે ને છૂટું, એમ થઈ જાય છે પણ તે જે ઉભું ક્યું છે
 તે તારે જ લોગવવાનું છે ગાણા ગાઈ ગાઈને વહું લાવ્યા,
 પછી છોકરા થાય તેને માટે ખાધા રાખી છે છોકરા થયા, ને
 લોહી પીવાઈ ગયા, શું દશા છે ? નાટક ભજવી રહ્યા છો
 કે ખીનું કંઈ ? સસારમાં તટસ્થ રહીને એક પ્રેક્ષક તરીકે
 જોશો તો આ સસાર એક તમાસો લાગશે

વહું મરી ગઈ ખાઈયો કાળા સાડલા પહેરીને આવી
 જ્યાં પદરેક દિવસો ન થયા, ત્યાં ફરી ચાલતા થયા એની
 એ ખાઈઓ લાલ-લીલા સાડલા પહેરીને ગાણા ગાવા
 આવી, આ તમાસો નથી લાગતો ? એક નરે ત્યાં
 ખીનું તૈયાર, આમાં રાડવાનું કેને છે ? વિષયનો ભિખારી
 પાછો એમ કહે, કે તારા વગર હું જીવી ન શકું, પણ મરી
 જાય એટલે દશ માસ પણ શોક ખરો ? દશ માસ તો
 પ્રહ્લ્લચર્યમાં રહું એમ ખરું ? ઘડપણમાં કાંડે ઘડિયાળ બાધે,
 તો લોકો હાસી કરે, કે વાહ ઘડપણમાં જાણે ઘૂઘરા સાપડ્યા !
 હાથમાં હીરાની વીટી પહેરે, કેવો લાગે ? વિભુષા કરવાને
 યોગ્ય નથી રહ્યો અને ધર્મ ડરવો રૂચતો નથી પાપના ઘઘા

કર્મા છે અત્યાર સુધી કુકર્મ હતાવ્યો, હવે પ્રભુનો કુકર્મ ઉઠાવવા તૈયાર થા જ્ઞાની કહે છે, હવે બધી લપ મૂકી છેવટની જિંદગી સુધારવા પથારીમાં પડયો પડયો નવકાર મત્ર તો જણાવે. કરવાનું છે તે રહી બાક છે આ ભવમાં જનતા જ મ-મરણનો જાત કરવાનો છે જ મ, જરા, મરણની ફાસી આ જન્મમાં તોડવાની છે હવે ભવ નથી ભોતા જોમ નક્કી કરી જો સોજ તો અનેક ગુણ અનેક વાર મળ્યા છે દેવલોકના સોજ આગળ અહીંની શુ અણના છે ? છતા ભગવાન તે ભવને વખાણતા નથી કેમકે ત્યાં ધમ નથી. ધર્મ ફક્ત મનુષ્યભવ માં જ પ્રાપ્ત કરી શકાય છે

હવે, અહવ આદિ નવ તત્વોની વચાધપણે પ્રતીતિ કરે તેમાં હવે પ્રબોધનો જ મોક્ષ થાય છે, હવેને કર્મ લાગ્યા છે તેનાથી છુટવું છે મિથ્યાત્વની ગાંઠ વળી ગઈ છે તે અદરથી જ ઉઠેલાયે, બહાર આંખો દેશ્વવાથી ગાંઠ ઉઠેલાયે નહિ. હરિયામા રત્નો પડ્યા છે હૂબહી મારે તે પામે. તેમ આત્મરત્ન પ્રાપ્ત કરવું હોય, તો તું અતર જોજ કર તું પોતે વારામાં રમમાણ થા

સુમવડાગ સુત્ર ૨ અ. ૧ ઉ

પુરિસૌરમ પાલકમ્મુના પલિયન્ત મણુવાજ લીલિય ।

મજ્ઞાદ્દ કામમુચ્છિયા મોહજન્તિ નરા મસ વુદા ॥૧॥

આત્માને આ જન્માએ પુરુષ કહ્યો છે કે પુરુષ ? પાપ કર્મથી તું ચાત બન અટક બસ કર પણ કરી નાખ્યું શહેરોમાં જેમ અકસ્માત નિવારવા લાલ-લીલી બત્તીઓ મુઠવામાં આવે છે તેમ જ્ઞાની પુરુષો સોજના જિખા રીઓ જે હૂંફે ને બૂસકે પાપ કર્મ કરી રહ્યા છે તેવા આત્મા

સામે સિદ્ધાત રૂપી લાલખત્તી ધરી લવ્યજીવોને અકસ્માતથી અટકાવે છે. મનુષ્યનુ જીવન અપાટા બધ પાણીના પ્રવાહની માફક ચાલ્યુ જાય છે તે જોઈને તમને કાંઈ થતુ નથી શું !

જ્ઞાની કહે છે, હે લવ્ય જીવો ! સાચો માર્ગ હાથ લાગ્યો છે તો અપાટાબધ પગલા કેમ ઉપાડતા નથી ? કયા ખામી છે તે તપાસો કાળની રેતી ઘડિયાળામા સરકી રહી છે. આગળ સામાયિક કરવા બેસતા ત્યારે રેતી ભરેલા ઘડિયાળા રાખતા. ધીરે ધીરે રેતી ઉપરથી સરી નીચે આવે ત્યારે એક કલાક ગણાય તેમ કાળની આયુષ્ય રેતી સરકી રહી છે પછી લીવરના ઈન્જેક્શનો કે ટીકડી ખાય, તો શુ આયુષ્ય વધે ખરૂં ! કાળજી કેરૂં રહી ગયુ છે તેથી હૈયે વાત જ ઉતરતી નથી. જ્ઞાની કહે છે, કે આ મનુષ્ય જીવન ક્ષણિક અને ક્ષણભગુર છે ઘડીકમા આખ મીંચીને ઉઘાડીયે, ત્યા કંઈકના મોત થયેલા નજરે જોઈએ છીએ કંઈક એકસીડેન્ટમા, મોટરમા, હવાઈ જહાજમા, કંઈક રીતે અચાનક મૃત્યુના મુખમા હોમાઈ જતા નજરે જોઈએ છીએ, છતા હૈયામા ઊંડું ઉતરતુ જ નથી કામ ભોગમા ગૃહ થયેલા આત્માઓ એમ જ માને છે કે કામ ભોગ મળ્યા તે જ સ્વર્ગ છે ધ ધોપાણી સારા, પૈસા ખૂબ છે, અમારે તો ચોથા આરાની સાહ્યબી છે મોહમા ઘેરાઈ ગયેલો જીવ અનેક બીજા પાપો ઉભા કરે છે, જે સાલગતા કમકમાટી આવે છે ત્યારે ભોગવતા શુ દુખ પડશે તે કોણ કહી શકે ?

સિ હસ્થ રાજને શ્યામા નામે રાણી હતી ૫૦૦
રાણીઓમા તે માનીતી હતી એટલે ધીમે ધીમે બધી

રાણીઓને કાપ, આના ઉપર ઉતરવા લાગ્યો રાજાના ચારેય હાથ શ્યામા ઉપર છે ૪૬૬ રાણીઓએ ધાવ માતાઓને બોલાવી શ્યામાનું કાટણ કાઢી નાખવા કાવતરું રચ્યું રાજ્યમાં મેલી રમતો તો ચાલતી જ હોય શ્યામાને આ કાવતરાંની ભણુ થઈ બચ છે એટલે એ ઉદાસ થઈને કોપમુદમાં બેઠી છે રાજા આવ્યા પૂછ્યું કે કેમ ઉદાસ છો ? તો કહે, મારું મોત નજીકમાં છે રાજા કહે, અરે ! તારા વગર હું છુલ્લી શક્તિશ નહિ. શું વાત છે ! શ્યામા બધી કાવતરાંની હસીકત કહે છે રાજા હસીકત સામળી એમ કહે છે કે, કોઈ તારે વાળ વાંકો નહિ કરે હું હમણાં જ તેમનો નાશ કરી નાખીશ એમ કહી ત્યાંથી નીકળ્યા પછી એક સુઠર અનેક સ્થાનવાળી શાળા બનાવી અને એ નવી શાળામાં ૪૬૬ રાણીઓ તમા તેની ધાવ માતાઓને આવવાનું આમત્રણ આપ્યું ખાવા-પીવાના સાધનો કાઢી આપ્યાં રાણીઓને થયું, રાજા આપણી પ્રત્યે કેવા ભાવ દર્શાવે છે ! નવી શાળામાં ૪૬૬ રાણીઓ અને તેની ૪૬૬ ધાવ માતાઓને રાખી, રાત્રીના સમયે અગ્નિ મૂકી શાળાને જલાવી દીધી તમામ ફરવાનજનો બચ કરી દીધા અહર રાણીઓ અને ધાવ માતાઓ સડો પાડે બચાવે ! બચાવે ! પણ બહાર રાજ્યને પોલીસ પહેશે મૂકી દીધો છું અહર કાઈ જઈ શકે નહિ આ દરમિયાન રાજા રાજ સાથે ૭ મારી શ્યામાને માસ્વાના ઉપાય કરનારના કેવા હાલ થાય ૭ ? પણ હું જાણ તારા પાપ તારે ભોગવવા પડશે ત્યારે કના આકરા પડશે ? શ્યામાની સાથે સુખ લેમગી, આશુખ્ય ૫ થતા ત્યાંથી મરી છૂટી નરકે ગયો પછ્છલી તણુ નરકમાં પરમાવાર્મીઆ દુતારાણી જવડી જવાળામાં નારદીઆને ફેંકે

છે, બાળે છે આજે ઘણી જગ્યાએ યજ્ઞમા પાડાના બલીદાન દેવાય છે અનાર્થ લોકો બલી તરીકે પાડાને વધેરે છે બ ગાળમા એ માન્યતા હજી દ્રઢપણે છે કલકતામા કાલી માતાનું મંદિર છે, ત્યાં પાડા-બકરા વધેરાય છે ગાધીજીએ અને સત વિનોબાજીએ આ અટકાવવા ઘણો પરિશ્રમ ખેડ્યો, છતાં ફળીભૂત ન થયા માતાને રાજી કરવા પાડો, બકરો, ફૂકડો ચડાવે પણ કોઈ પોતાનો દીકરો ચડાવે છે !

अश्वं नैव , गज नैव , नैव व्याघ्रं च सिंह च ।

अजापुत्र बलिदघात देवो दुर्बल' घातक . ॥

હોમ ઉવનમાં થાય છે, નિર્બળ કેરી ઘાત,

માગે નહિ કદી વાઘનો, ભોગ ભવાની માત.

યજ્ઞમા પાડાને હોમે દેવ ઉઠીને નિર્બળની શુ યાચના કરે ! પાડો તે' સસી પચેન્દ્રિય જીવ છે તે સમજે છે કે મને મારી નાખવાના છે એટલે થાય એટલું જોર કરે છે, પણ માણસો પરાણે લાંકડીના પ્રહાર મારી યજ્ઞમા નાખે છે તે જીવને કેવી વેદના થાય ! ૪૯૯ રાણીઓ અને તેની ધાવ માતાઓને અહિં ભડથા કર્યા હોય તેની નરકમા કઈ દશા થાય !

મુદો કહેવાનો એ છે કે, જો તમે તમારા આત્માનું હિત ઈચ્છતા હો, તો કોઈના ઉપર ટટો અગડો, દેષ કરો નહિ. સૌના પાપ સૌને ભોગવવાના રહેશે તુ સમતા રાખ જેટલી સમતા રાખશો તેટલો ઉદ્ધાર છે, બાકી કોઈ તને તારી શકે તેમ નથી સૌ સ્વાર્થના સખધી છે, માટે કઈક સમજો વળીપણ મૃગાયુત્ર માતાને શુ કહેશે તે અવસરે કહેવાશે

રાણીઓનો કોપ આન
 હાથ રયામા ઉપર છે ૧૧૫
 બોલાવી રયામાનું કાટું ૧૧૫
 મેલી રમતો તો બાલવ ૧૧૫
 જાણુ ઘડ જાય છે એ રેન ખી
 છે રાજા આન્યા પૂછ ૧૧૫
 મોત નહીંકમા છે રાજા ૧૧૫
 શક્તિશ નહિ શુ વાત
 કહે છે રાજા હકીકત જેવ
 વાળ વાંકો નહિ કરે જો ૧૧
 એમ કહી ત્યાંથી નીકળ
 શાળા બનાવી અને રજા
 તેની ધાવ માતાઓને શ્રી શુ ગામના
 પીવાના સાધનો કાઢી ૧૧૫ / ૧૬
 પ્રયે કેવો બાવ હથોડે બેસે ૧૬
 અને તેની હલ્કુ ધાવ રજામાં તા ૧૬
 મૂકી શાળાને જલાવી અને તપી મા
 હીધા અહર રાણીઓ નરકમાં કઈ રજા
 બચાવો ! પણ બહાર
 અહર કોઈ જઈ શકે તમારા આત્માનું
 છે મારી રયામાને માર બગડો કય કરો
 છે ? પણ હો બાઈ તો શ્રી શુ સમતા રાખ
 કેવા આકરા પડશે ? કે બાઈ કોઈ તને
 પૂછ ચતા ત્યાંથી મરી જાય છે માટે કઈક
 ૧૨માધામીઆ કુતાશય તે આવસરે કહેવાશે

પાશુ તમ ૧-૧૧-૬૪

રાણીની વસ્તુ અહીં
 ૧૬૫૫ જાણવનમા

તેનું કાવ સમ્યક્ છે
 ૧૬૫૫ જાણવનમા
 ૧૬૫૫ પ્રબળ
 ૧૬૫૫ છે આત્મા
 જાણિ અનત
 જાણુ ખજ
 ૧૬૫૫ જાણનાની
 ૧૬૫૫ તમે રાજ
 તેની તમને
 તિ મજનો
 છે બચાવે
 ૧૬૫૫ સાથે
 ખજનો
 ના તરફ
 સાચી
 નોમા

વિદ્યા પ્રધાન ધન છે. આવો અખૂટ ખજાનો આત્મારૂપી કખા-
ટમાં પડ્યો છે પણ કૂચી ખોવાઈ ગઈ છે વિદ્યા એ ગુપ્ત ધન
છે. તે ચોરોની નજરે ચડતુ નથી દેવાથી નિત્ય વૃદ્ધિ પામે છે.
પણ એનું માહાતમ્ય સમજાણું નથી, એટલે જ્યાં ત્યાં જીવ પરમા
મોઢા નાખે છે રાજા ભીંતે લીખ માગી રહ્યો છે ચૈતન્ય
જડની લીખ માગે છે. લાખ મળે ત્યારે કોડ મળે તો સાડ,
એમ તૃષ્ણા વધારતોજ જાય છે, ધનને અનર્થનું કારણ ભગ-
વાને કીધું છે. એ જીવને માટે કુપથ્ય છે પણ જેમ વેંઘ દર્દીને
કુપથ્ય સેવનની મના કરે, તેમ દર્દીને તે વધુ વહાલું લાગે
છે, તેવી રીતે વીતરાગના માર્ગને સમજતા નથી, તેવા ખાલ
અજ્ઞાની જીવો, ના પાડવા છતાં કૂર કમોં કરી રહ્યા છે અઠાર
પાપ ન સેવવા એમ ભગવાને આજ્ઞા ફરમાવી છે તેની અવ-
ગણના જીવ કરી રહ્યા છે હઠીલી પ્રકૃતિને ટાળવા જરા હં
કરવી પડશે પ્રકૃતિ જડ છે, હું ચૈતન્ય છું, વળી પ્રકૃતિ નારી
જાતિ ભીંતે, શું મને પુરુષને દખાવે ! હું પ્રકૃતિને વશ પડું કે
પ્રકૃતિ મારે તાળે રહે ? હવે હું એને બરાબર ઓળખી ગયો છું

મૃગાપુત્રને નિજ સ્વભાવનું ભાન થયું છે હવે બત્રીસ
રમણીઓ કે બત્રીસબ ધ નાટકના ધમકારમા તે લેખાતા નથી
હ.ખ પડયું છે માટે દીક્ષા લ્યે છે, તેવું કાઈ કારણ નથી મૃગાપુત્ર
સાસારિક સુખને ત્યજીને આધ્યાત્મિક સુખને આગળ કરે છે
સ સારના સુખ જડ છે, તે કિંપાક ફળ જેવા ઝેરી છે, એમ
જ્ઞાનીઓને સમજાણું છે મૃગાપુત્ર સ્વાનુભવની વાત કહે છે હે
માતા ! મેં નારકીના ભવમા કેવા કેવા દુખો સહન કર્યા છે !

હ્યુસણે જલન્તિમ્મિ ચિયાસુ મહિસો ચિવ ।

દહ્નો પક્કો ય અવસો પાવ કમ્મેહિ પાવિઓ ॥૫૭॥

આધ્યાન ૧૦૧ મુ

સ ૨૦૨૦ ના આસો વદિ ૧૩ ને શુક્રવાર, તા ૧-૧૧-૬૪

સિદ્ધાંત કોટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ અહીં નામે સિદ્ધાંત પ્રદ્ય્યા ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના ૧૬મા અધ્યયનમાં મૃગાપુત્રનો અધિકાર વ્યાલી રહ્યો છે

મૃગાપુત્ર સમ્યક્દષ્ટિ આત્મા છે તેનું જ્ઞાન સમ્યક્ છે હવે સમ્યક્ચારિત્ર લેવાની તાલાવેલી બાત્રી છે પૂર્વજવમાં સયમ પાળીને આવ્યા છે, અપૂર્વ કાચ પૂરું કરવા પ્રયત્ન પુરુષાથ ઉપાઠયો છે આત્મસ્વરૂપનું જ્ઞાન થયું છે આત્મા અનંત જ્ઞાન કશન, ચારિત્ર, તપ, બળ, વીર્ય, આદિ અનંત ગુણોના ખજાનામાં ભરેલો છે જેને આત્માના અપૂર્વ ખજાનાનું જ્ઞાન થયું છે તેને સાસારિક પૌંડ્રમલિક, જઈ ખજાનાની ખેવના હોતી નથી રાજા-મહારાજાના ખજાના બેઈ, તમે રાજા થાઓ છે પણ તમારી પાસે કેટલો ખજાનો છે તેની તમને ખબર છે? રાજા-મહારાજા કે શેઠ-શાહુકાર તેનો ભૌતિક ખજાનો ભેગો લઈ ફરી શકતા નથી ધાર, ઠાકુનો ભય રહે છે બ્યારે આત્માનો અનંત ખજાનો તો બીજી બાજુમાં પણ સાથે લઈ જઈ શકાય છે દેહ બદલાય છતાં આત્માનો ખજાનો ભેગો ને ભેગો આવે છે તે આત્માના અનંત ખજાના તરફ દષ્ટિ કરવાની ખાસ જરૂર છે, તેની ધન્યોદ્દેશ્ય એ સાચી ધન્ય તેરશ બની જાય

જિજ્ઞાસન લર્થજન પ્રધાન અર્થોત્ સવધનોર્મા

વિદ્યા પ્રધાન ધન છે આવો અખૂટ ખજાનો આત્મારૂપી કખા-
ટમાં પડ્યો છે પણ કૂચી ખોવાઈ ગઈ છે. વિદ્યા એ ગુપ્ત ધન
છે તે ચોરાની નજરે ચડતું નથી દેવાથી નિત્ય વૃદ્ધિ પામે છે
પણ એનું માહાતમ્ય સમજાણું નથી, એટલે જ્યાં ત્યાં જીવ પરમા
મોઢા નાખે છે રાજા બિઠીને ભીખ માગી રહ્યો છે ચૈતન્ય
જડની ભીખ માગે છે. લાખ મળે ત્યારે કોડ મળે તો સાડ,
એમ તૃષ્ણા વધારતોજ જાય છે, ધનને અનર્થનું કારણ લગ-
વાને કીધું છે. એ જીવને માટે કુપથ્ય છે પણ જેમ વેદ દર્દીને
કુપથ્ય સેવનની મના કરે, તેમ દર્દીને તે વધુ વહાલુ લાગે
છે, તેવી રીતે વીતરાગના માર્ગને સમજતા નથી, તેવા ખાલ
અજ્ઞાની જીવો, ના પાડવા છતાં કૂર કર્મો કરી રહ્યા છે અઢાર
પાપ ન સેવવા એમ લગવાને આજ્ઞા ફરમાવી છે તેની અવ-
ગણના જીવ કરી રહ્યા છે હઠીલી પ્રકૃતિને ટાળવા જરા હઠ
કરવી પડશે પ્રકૃતિ જડ છે, હું ચૈતન્ય છું, વળી પ્રકૃતિ નારી
જાતિ બિઠીને, શું મને પુરુષને દખાવે ! હું પ્રકૃતિને વશ પડું કે
પ્રકૃતિ મારે તાબે રહે ? હવે હું એને ખરાખર ઓળખી ગયો છું

મૃગાયુત્રને નિજ સ્વભાવનું ભાન થયું છે હવે ખત્રીસ
રમણીઓ કે ખત્રીસબ ધ નાટકના ધમકારમા તે લેપાતા નથી
હુઃખ પડ્યું છે માટે દીક્ષા લ્યે છે, તેવું કાઈ કારણ નથી. મૃગાયુત્ર
સાસારિક સુખને ત્યજીને આધ્યાત્મિક સુખને આગળ કરે છે
સ સારના સુખ જડ છે, તે કિંપાક ફળ જેવા ઝેરી છે, એમ
જ્ઞાનીઓને સમજાણું છે મૃગાયુત્ર સ્વાનુભવની વાત કહે છે. હે
માતા ! મેં નારકીના ભવમા કેવા કેવા હું ખો સહન કર્યા છે !

हुयासणे जलन्तिम्मि चियासु महिसो विव ।

દહો પક્કો ય અવસો પાવ કમ્મેહિ પાવિઓ ॥૨૭॥

‘ હે માતા ! જ્યારે નારદીનેા દેહ મને મળ્યો હતો ત્યારે ત્યાં જોછામા જોછું આશુખ્ય ૧૦ હજાર વધનું અને વધુમા વધુ આશુખ્ય ૩૦ સાઝશોપમનું હોય છે પરમાધામી જો દુતાશની પ્રગટાવી, જેવી રીતે યજમા જીવતા પશુઓને હોમવામા આવે છે, તેવી રીતે નારદીને પરમાધામીજો વેદિય કરેલી અગ્નિમા હોમે છે એક બે વાર નહિ પણ અનતીવાર મને હોમ્યો ત્યારે મેં કેટકેટલી વેદના સહી કર્યો ! જે બીજાની શાતા લૂટે છે તેને નરકગતિનું આણું ફળ મળે છે

સને ૧૬૨૮મા આફ્રિકામા એકો નામે એક ઝૂંહ રાજ થઈ ગયો તેની માતા ઉમાદેવશ ગાંડી થઈ ગઈ અને મૃત્યુ પામી ગઈ બહા રાજાને માતાના મૃત્યુથી બહુ દુઃખ થયું એટલે ધર્મધ્યાન કરવાને બદલે એક જ દિવસમાં સાત હજાર માણસોના પૂન કરી નાખ્યા બીજે દિવસે તેની માતાની કબર સાથે જામમાથી દશ સુદર કન્યાઓને લઈ જીવતી બધી દેવામા આવી એનો શ્વાસ કેટલો ડુધાણો કર્યો ! તેનાં બધી સાસુ, સસરા માતા-પિતા જોઈને કેવાં આક્રંદ કરતાં કર્યો ? તેની માતાની સફળિત થાય તે માટે સાત હજાર પશુને પણ ઠાપી નાખ્યાં શુ એમ સફળિત થતી કર્યો ? તેની માતા પાછળ ચોક્ક પાળવા એવો ત્રાસ વર્તાવ્યો કે બાર માસ સુધી અનાજનો કણ પણ વાવવા નહીંપિા દૂધ કોઈએ વાપરવું નહિ. બાર માસ સુધી કોઈ સ્ત્રીએ ગભ ધારણ કરવો નહિ. કર નારના કુટુંબનો નાશ કરવામા આવશે, એવું દરમાન ઠાકરું કેલેલો. જુદમ ! પ્રજા ત્રાહી ત્રાહી પોકારી ગઈ આવો પાપી રાજા જ્યાં હોય તેની પ્રજા કેાનુ ચરણુ થયે ? એ એકા રાજાનું તેના એરમાન ભાઈએ પૂન કરી નાખ્યું આવો દૂર વર્તીય

કરનારા નરક સિવાય કંઈ ગતિમાં જાય ?

આગળ વિલાયતથી વાઈસરોય હિંદમાં આવતા, ત્યારે શિકાર કરવા જતા હતા અને તળાવનાં ચાર હજાર ખતકોનો સહાર કરી નાખતા પાણી લોહી જેવું થઈ જતું વળી ઉપરથી પોરસ કરે, કે મારુ નિશાન કેવું ! સત્તા નીચે દબાયેલા હિંદના પ્રજાજનો તે વખતે ચૂ કે ચા કરી શકતા નહીં આજે મત્સ્ય ઉદ્યોગ દ્વારા લાખો માછલાઓને જાળ નાખી મારે છે તેનો તરફડાટ જોયો છે ? આ પાપ કરનારાઓને મહાન હુ ખો ભોગવવાં પડશે “હણુશો તો હણાવુ પડશે, છેદશો તો છેદાવુ પડશે, ભેદશો તો ભેદાવુ પડશે, કર્મ ખાંધશો તે ભોગવવા પડશે ” એમ રોજ સાંભળો છો ને ? હૈયામા કંઈ થાય છે ! અખોલ જીવને શાને મારો છો ? શું હાથમા આવે છે ? સિંહનો કેવી રીતે શિકાર કરે છે ? તે માટે ઝાડ ઉપર માચડા બાંધે અને નીચે ખીલે ઘેટું, બકરુ કે પાડુ બાંધે લાલચને લઈને સિંહ ત્યા આવે જેવો તે પશુ ઉપર પળે મારવાની તૈયારીમા હોય છે, ત્યા તેના ઉપર ગોળીઓ વરસાવે. પાછા કહે કે, મે સિંહ માર્યો, મે વાઘ માર્યો, પણ એને છળ-કપટ કરી, છેતરી, વિશ્વાસઘાતથી માર્યો તેનું શું ? પછી મડદુ રાખી, પાસે જલા રહી ફોટો પડાવે ! પોરસનો પાર નહિ ! આવા કરેલા પાપો કંઈ ગતિમા લઈ જશે તેનું ભાન છે ? આજે કેટલાય રાજા-મહારાજાને ત્યા અને શેઠિયાઓને ત્યા વાઘચર્મ, મૃગચર્મ ભીત ઉપર લટકાવ્યા હોય છે અનેક પશુઓના શિંગડાઓ ટાગ્યા હોય, કેટલાક ઠેકાણે તો મસાલો ભરી જાનવરોને એમને એમ પ્રદર્શનની શોભા માટે રાખ્યા હોય કેટલાય વળી પીછાના કોટ અને ટોપી પહેરે છે આમ પાપો

ધન્વિએને પોખવા કેવાં કૂર કમ કરી રહ્યા છે પણ પરમાધા
મીઓ આમડાં ઉતરડી લેશે તેનું જ્ઞાન નથી. ત્યા

મહા સદાસ તુળેદિ, સોહ તુળેદિ પવિત્રદિ ।
વિહુસો વિહવન્તોહ હકગિણ્વેદિ'જ્ઞાતસો ॥૫૮॥

જે અહીં બતક હસ, પારેવાના ચિત્કાર કરી સહાર
કરે છે, તેને નરકની અંદર કેટલાય પક્ષીઓ લોહાની સાલસી
જેવી બાંચવાળા, નારકીના જીવને ચીરી નાખે છે, દાહી નાખે
છે અને જે લોહા શરીરમાંથી નીકળે છે તે ઉપર મીઠું અને
તેજાબ છાંટે છે જાલો, કેવી વેદના મતી હશે? પણ ડુકન
કરે પરમાધામીને વિનતી-કાઠણી કરે, મારી મૂલ થઈ ગઈ,
હવે આવા ગુન્હે નહિ કરું પણ પરમાધામી કહેશે, આંહીં તારું
કાઈ આવે નહિ, તારા કરેલા કમ તે તો લોખંડે જ છૂટકો
છે આંહીં જન કર્યું કોય તો કોટ સાબિતી સાક્ષી માગશે
ગુન્હેગાર છૂટે તેનો વાંધા નહિ પણ નિર્દોષ માથો ન બચ
આ ન્યાય-નીતિ છે પણ નરકમાં પરમાધામી સાક્ષી માગતા
નથી તેનો તો જીવ ત્યાં ઢાળલ થયો જો જ પુરાવો બસ છે

અસાની નારકી જીવો કારમુ ડુકન કરે છે તલ
જેવલા ડુકડા કરી નાખે છે આ ઢાળા તો જીવો । કેવાં
ઝીણા સુધામાં છે આમારા આવજી તો જીવો । કેવો રગ
થયો છ બધો ખજૂરની પેશી જોઈ લ્યો. ફલાણુ તો અમને
આમ આવડે આમ કમ કરી ઉપરથી પોરસ કરનારને શુ
ફળ બાનવવા નહિ પડે । શરીરની શાતા માટે હમામ સાણુ
જોઈએ પણ અંદર ચરબી પડે છે તેનું જ્ઞાન છે? શરીર
ચોખ્ખાવીને પાપ કેટલા બાધો છે । ત્યા પરમાધામીઓ આમડાં

જિતારી લઈ ખારના ફૂડામા ખોળશે. પછી અગે અગમા
ખળતરા ઊઠે આ તીવ્ર વેદના કેણે ઊભી કરી ? આહીં આંખ
આડા કાન ભલે કરો, પણ કર્મનું ફળ ભોગવ્યા વિના છૂટકો
નથી. બાઈબલમા કહ્યું છે, ઊંટને સોયના નાકામાથી પસાર
કરવો સહેલ છે પણ શ્રીમતોને સ્વર્ગમા જવું મુશ્કેલ છે.
દૂધમા તેજા પડે ને જેમ ફાટી જાય તેમ પૈસાદારો પૈસાના
મદમા ઉન્મત્ત બની જાય છે પૈસાના તોરમા કંઈક લોકો
અવળે પથે દોરવાઈ જાય છે પૈસાદારની તમે ખુશામત કરો
છો, પણ પરસ્ત્રી ગમન અને વેશ્યા ગમન સુધી તેઓ પહોંચી
જાય છે કદાચ એ અત્યારે પોતાના પાપને છુપાવી શકે,
પણ એ કર્મ ભોગવ્યા સિવાય છૂટકો નથી એકથી અનતગણ
થઈને આવીને ઊભુ રહેશે

કર્મો વેરની વસુલાત વાળ્યા વગર નહિ રહે ત્યાં
તમારી સત્તા નહિ ચાલે. જ્યારે કર્મની સત્તા છાતી ઉપર
ચડી બેસશે ત્યારે જ ખબર પડશે ધર્મને નેવે મૂકે, સતની
શિખામણની અવહેલણા કરે અને પાપમા રચ્યો પરચો રહે
તેની ખૂરી દશા થાય છે

મૃગાપુત્ર કહે છે હિંદુ માતા ! મેં ઘણા ઘણા દુખ
વેઠ્યા, જેનો કહેતા પાર આવે તેમ નથી જેને આવા દુખો
સામે દેખાતા હોય તેને રગરાગમા આનંદ આવે ? એને
સયમ માર્ગનું લેશ પણ દુખ ન લાગે. જેને સાચો વૈરાગ્ય
ઉત્પન્ન થયો છે પોતાના-નિજ વૈભવનું માહાત્મ્ય આવ્યું છે.
એવા મહાન પુરુષને જડ-ચેતનની વહેચણી વર્તે છે છ
દ્રવ્ય, નવ તત્ત્વને યથાર્થપણે સમજ્યા છે, પછી તેને આ
સંસારમા ચેન પડે નહિ

જલથ નિરજન આત્મ જ્યોતિ સતો તેનુ ધ્યાન કરી
આ ઠાવા થર આત્મ લીધો, જુલો ઠા જલ માલી ભરો
ધ્યાન ખાસજી આત્મ પદની કરતા જમજી ચીડ જલે
નિજ પદની ચઢા હોવે ને અનવદ આનંદ મન પારે

સાનીજો કહે છે આત્મ-જ્યોતિમા ધ્યાન કરી શરીર
પાકિટ છે હીરો આત્મા છે, લાખ રૂપિયાનું પાકિટ કહેવાય ક્યારે ?
લાખ રૂપિયાનો હીરો જલર છે, તો જીવન જીવી જમા પછી
આ આમડાના પાકિટની કંઈ જ કિંમત નથી માટે શુદ્ધ
જીવન આત્મ તત્વની કિંમત કરો સંપૂર્ણ જ્ઞાન, દશન,
આસ્તિ તપની, આરાધના કર્યો તો મોક્ષ મળશે અને જો
મહા આરબ, મહા પરિચરનાં કારણો આપશે તો નરકની
ગતિ તૈયાર છે કયા માર્ગે આલ્હુ તે તમારા હાથની વાત છે
મુખપુત્રને સયમ માને બાલવા તાલાવેલી લાગી છે

મુખપુત્ર કહે છે હે માતા પિતા ! તમે સયમની
દુષ્કર્તા વણવો છો પણ આ તો સાંભળો નરકની વેડના કરતાયે
નિજોડનું દુખ કેવું છે ? પલવણા સૂત્ર પદ સાતમે ગૌતમ
સ્વામી પૂછે છે કે હે પ્રભુ ! નારકીના જીવો આસોઆસ કેવી
રીતે થયે છે ? જમવાન જવાળ આપે છે કે હે ગૌતમ -
નારકીના જીવો નિરવર ધમણની પેઠે આસોઆસ થયે છે '
આવા તેત્રીસ સાગરોપના આમુખમા કેટલા આસોઆસ થયા ?
જેટલા આસોઆસ થાયા જોના સાતમી નરકના જલ અને જો
તમામ જીવનું દુખ બેગુ કરે જોના દુખ નિજોડના જીવ
જોડ સમયમા બોગવે છે જ્ઞાનની ઉત્કૃષ્ટ વિશાધના કરનારો
નિજોડમા ઉત્તજ થાય છે જ્ઞાન અને આસ્તિની ઉત્કૃષ્ટ આરા
ધનાનું ફળ મોક્ષ છે

હે માતા ! આવા ભવો મારા અને તમારા આત્માએ
અનતીવાર કર્યા છે હવે કોચના કટકાને બદલે રત્ન ચિંતા-
મણિ ફેંકી દઉ, ધતુરો વાવવા કલ્પવૃક્ષને ઉખેડી નાખુ, કે
ગધેડાને ખરીદવા ઐરાવત હાથી વેચી નાખુ, એવો હું મૂર્ખ
નથી મારે તો ધર્મમાર્ગે પ્રયાણ કરવું છે માટે મને
રજા આપો. મૃગાપુત્રને મોક્ષપદની સાચી તાલાવેલી લાગી છે
અને સંયમની મુશ્કેલી, મુશ્કેલી રૂપ નથી લાગતી. વળી પણ શું
કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે

વ્યાખ્યાન ૧૦૨ સુ

સવત ૨૦૨૦ના આસો વદિ ૧૪ સોમવાર, તા. ૨-૧૨-૬૪.

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ ઉત્તરાધ્ય-
યનસૂત્રના ૧૯મા અધ્યયનમા મૃગાપુત્રનો અધિકાર ચાલે છે

ભગવાન મહાવીર સ્વામી, ચરમ તીર્થંકર દેવને ૭૨
વર્ષનું આયુષ્ય પૂર્ણ કરતા બે દિવસ બાકી રહે છે, ત્યારે
સોળ પહોર સુધી જે દેશના આપી છે તે અતિમ દેશના-
ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રની છં ભગવાન પાવાપુરી નગરીમા પધાર્યા
છે રાજા અને નગરના લોકો વિનતી કરે છે પ્રભુ ચોમાસુ
આહી ખિરાળો, અમને ઘણો લાભ થશે

અઠે કરો, અઠે કરો, અઠે કરોજી,

થે ચરમ ચોમાસો સ્વામીજી અઠે કરો જી.

હે સ્વામી ? ચોમાસુ આહી કરો. પાવાપુરીથી આઘા

ન જાવ ભગવાનના બેતાલીસ ચાર્તુમાસ થયાં તેમા ચૌદ ચૌમાસાં રાજગૃહી નગરીમાં થયાં, ત્યારે તે નગરના લોકો કેવા ભાવ્યશાળી હશે ! ભગવાન મહાવીર સ્વામાએ સાઠનાર વય અને એક પંખવાડિયા સુધી ઉંમર તપસ્યા કરી, કર્મને એટલેટુ કરી નાખ્યાં ત્યાર પછી, ઉઠ્યો છુટુ કર્યો દીક્ષાપ્રસન્ને ભગવાને છુટુ કરેલો કેવળ જ્ઞાન પ્રગટ્યુ ત્યારે છુટુ અને નિર્વાણ પામ્યા ત્યારે પણ છુટુ કરેલ હતો કેવળીને તપ કરવાની જરૂર રહેલી નથી. આપણે મનઘાવી કરમ ટાળવા પુરુષાધ કરવાનો છે તીર્થંકર નામજોતના હલીકો ખપાવવા, ભગવાને વાણીનો પ્રવાહ વહેવડાવ્યો ભગવાનની વાણીનો જોત પુણ્યોદય હોય તેને જ મળે, જે મહાન પુણ્યશાળી હોય તેના આંગણે, આખા લોકને ઉદ્યોત કરે, એવા ભગવાન પદ્યારે પરમ કૃપાલુ તીર્થંકર દેવની કીર્તિ-ચયોનામના ત્રણે લોકમાં ફેલાયેલી છે

ભગવાન મહાવીર સ્વામીના પાંચ કલ્યાણક ક્રમાં છે જન્મ વખતે દેવતાઓ, ૫૬ કુમારિકાઓ અને ચૌસઠ ઇન્દ્રી ભગવાનને મેરૂપર્વતના શિખર ઉપર લઈ જાય છે દીક્ષાકલ્યાણક વખતે ચૌસઠ ઇન્દ્રી હજારે સૂર્યોને ચલાવે તેવી શિખિત રહે છે તેમાં ભગવાનને વિરાજમાન કરી, ૬૪ ઇન્દ્રી પોતાના રૂઢ ઉપર શિખિકાને વહન કરે છે ભગવાન પદ્યમૂખી લેત્ય કરે, ત્યારે ઇન્દ્ર વજ્રહીરાના શાળમાં વાળને ઘીલી લે છે અને પછી ક્ષીરસમુદ્રમાં પદ્યશાળી દે છે ભગવાન ૬૪ ઇન્દ્રના વહનિક પૂર્ણનિક અર્ધનિક અને સમરણનિક છે ત્રણ ભુવનના મધ્યગર રૂપ છે કેવળ જ્ઞાનના કલ્યાણક મહોત્સવ વખતે દેવતાઓ હાજર થાય છે

ભગવાનના જન્મ કલ્યાણક મહોત્સવ વખતે ત્રણે

લોકમા અજવાળા થાય છે. નારકીને પણ તે વખતે માર પડતો બધ થઈ જાય છે. કોઈને કહેવા જલુ નથી પડતું, કે તોપના ઘડાકા નથી કરવા પડતા, કે કુવર સાહેબનો જન્મ થયો. ભગવાનને તો શુભ પુદ્ગલો છે પુણ્યાનુબંધી પુણ્યના ધરનુ પુણ્ય છે એટલે મોક્ષ-કલ્યાણીક વખતે પણ ઇન્દ્રો હાજર થાય નિહરણુ પણ ઇન્દ્રો અને દેવતાઓ કરે છે

આજે જગતમા લોકો કેવી રીતે વર્તે છે ? હીક લાગે તેને તીર્થંકર પદે બેસાડી દ્યે છે કહે, આ અમારા પચીસમા તીર્થંકર ! તીર્થંકર ચોવીસ જ હોય, પચીસ તો થાય જ નહીં અનત ચોવીસી થઈ ગઈ પણ એકેય પચીસી સાલળી ? ના ભગવાન મહાવીરનો પરિવાર પાંચ લાખ સતાવીશ હજાર, ચારે તીર્થનો થાય છે

પાવાપુરીના હસ્તિપાળ રાજાને ભગવાન મહાવીર સ્વામીનો-ચોવીસમા ચરમ તીર્થંકરનો-જોગ થયો છે ભગવાનને વિનતી કરે છે. હે પ્રભુ ! આપ ચોમાસુ અહીં બિરાજો, અમને લાલ આપો.

ભગવાને વિનતી સ્વીકારી, પાવાપુરીમા છેલ્લુ ચોમાસુ રહ્યા. અઢાર દેશના રાજાઓ ત્યા આવ્યા છે છેલ્લા દિવસો છે ગોશાળાઓ જ્યારે ભગવાન ઉપર તેજુલેશ્યા મૂકી હતી, પણ તે તેજુલેશ્યા કઈ ખાસ અસર કરી શકી નહિ. ગોશાળાઓ કહ્યું, હે કાસવા ? તુ છ માસમા રીખાઈ રીખાઈને મરીશ ! ભગવાન તો ક્ષમાવત છે. કાટો ભલે કાટાથી નીકળે, હીરો ભલે હીરાથી કપાય, પણ વેર તો ગ્રેમ વડે જ શમાવાય વીત-રાગી પ્રભુને કેવળ જ્ઞાન પ્રગટયુ છે સપૂર્ણ જ્ઞાની છે, એમણે

જોશ્યાજાને થેતવતાં કહ્યું હું તો હજી સાડાસોળ વય મુખી
 મ પહોંતીની પેઠે વિચરવાનો છું, પણ હે જોશ્યાજા ! તારું મૃત્યુ
 સાતમે દિવસે નહીં ॥ તારી તેજોદેશ્યા તને મારનાર થશે
 બ્યારે જોશ્યાજાએ પ્રજા ઉપર તેજુદેશ્યા મૂકી ત્યારે તેજુદેશ્યા
 ભગવાનની કૃષ્ટી ત્રણ પ્રદક્ષિણા કરી, જોશ્યાજાના શરીરમાં
 પ્રવેશી ગઈ અને તેના શરીરની અંદર બળતણ ઉત્પન્ન થઈ

મામની અંદર વાત ઉઠી કે જે વીરકથા લવારા કરે
 છે જોશ્યાજો જિન નથી, જિનપ્રભાપી છે જેના અગ્યાર લાખ
 આવકો છે પાંચનાથના સત્તાનીઆનો સગ થયેલો, જે
 અખાજ નિમિત્તના બળકાર હતા જોશ્યાજો મહાવીર સ્વામી
 સાથે છ વર્ષ રહેલો બાકી તો પાંચનાથના સત્તાનીઓ જે
 સુખમ માર્જેથી બદ થઈ ગયેલા હતા તેઓ તેની સાથે રહ્યા,
 લાભ, અલાભ સુખ, દુઃખ, જીવન, મરણાદિ છ ગોણનો બળકાર
 થયો, એટલે પ્રભાવશાળી પણ હોખાવા અને બધાને ભવિષ્ય
 કહેવા માહતુ કોઈને કંઈ ધણી કરવાનું કહે ને તે કરે
 એટલે તેને ત્યાં પૈસાની જલમછેલ મઈ બધા જોશ્યાજાએ ક્ષિપુ
 અને મજ્જુ અહીં કોઈ તેજ-મદીના ભાવ બતાવે તો આ
 ઉપામય ટૂંકો પદી બધા તેટલા આવે ને ? કોઈને કહેશે
 તું ધોવીસ ઠલાકમાં મરી જઈશ, કોઈને સોંચ લેવાની ધણી
 ગણાવી હોય તેને કહેશે, તું હજી બાર મહિના કાઢીશ
 એમ કહે, અને એ જીવી બધા સાબે મહ બધા આવી વાતોથી
 મદા બેસાડી દીધી છ ગોણનો પ્રભાવ પડ્યો લોકો તેના
 તરફ આકર્ષાયા આજે પણ અમુક પથમાં બળવા વિષે અકલા
 દેલાણી ॥ કે તે પથમાં બધા તે પૈસાદાર થાય એટલે આજે
 તો લોકો ત્યાં થસડાય ॥ કારણ કે પૈસાની જૂથ કોને નથી !

ગોશાળો જિન ન હોવા છતાં પણ હું જિન છું, સર્વજ્ઞ છું, તીર્થંકર છું, તેમ બોલે છે, પણ લાગવગ લાયકાત નહિ આપે મહાવીર સ્વામી તીર્થંકર છે સૂર્ય કાંઈ છાંયડે ઢાક્યો રહે નહિ ભગવાન ઉપર છોડેલી તેજુલેશ્યા જ્યારે પાછી ફરી, ત્યારે ભગવાનના સાધુએ કેટલાક પ્રશ્નો ગોશાળાને પૂછ્યા પણ તે જવાબ આપી શક્યો નહિ

ગોશાળાના શરીરમા તેજુલેશ્યા પ્રવેશી છે એટલે બળતરાનો પાર નથી. તેના સાધુ અને શ્રાવકોને દલ સમજાણો તેઓ માથી ઘણા ગોશાળાના પથમાથી નીકળી, મહાવીર પ્રભુ પાસે આવી દીક્ષા લીધી આ સમયે ગામમા વાત બિડી કે બે તીર્થંકરો લવારા કરે છે. એક કહે છે, તું છ માસમા મરીશ, બીજો કહે છે, સાત દિવસમા મરીશ આમા સાચો કોણ ને ખોટો કોણ ? ગોશાળો પોતે તો જાણતો હતો કે પાછી ફરેલી તેજુલેશ્યા તેના શરીરમા પ્રવેશી ગઈ છે એટલે બળતરાનો કોઈ પાર નથી આખો ચૂસે છે, દારૂ આદિ પીએ છે, પણ કોઈ વાતે શાન્તિ થતી નથી આમ કરતા સોતમો દિવસ આવ્યો. શ્રાવકોને ભેગા કરી કહે છે ‘હું મરી ગયો છું, એવું તમે જાણો, ત્યારે મારા આ દેહને સુગંધી પાણીથી નવરાવજો હસલક્ષણનું પટ પહેરાવજો આખા શરીરે સુગંધી ચદનનો લેપ કરજો અને હજારો માણસો ઉપાડે તેવી શિખિકામા કાઢજો અને મોટા મોટા અવાજે ઉદ્ઘોષણા કરજો કે— ચોવીસમા તીર્થંકર દેવ નિર્વાણ પધાર્યા છે આવા મહાન સત્કાર સન્માનથી મને કાઢજો” આટલી ભલામણ કર્યા પછી જ્યારે આયુષ્ય થોડું બાકી રહ્યું, ત્યારે વિચાર થયો કે મહાવીરને ખોટા તો કેમ કહેવાય !

એક વખત બ્યારે પ્રભુ છાત્રસ્થ અવસ્થામાં હતા અને
 બેશાલક એમની સાથે હતો. ત્યારે વિદ્યાર્થી બંન્નાં એક
 તલનો છોડ એક પ્રભુને પૂછ્યું કે પ્રભુ ? આ કૂલના છવ
 અવીને ક્યાં જશે ? ત્યારે પ્રભુ કહે સાત કૂલના છવ સાત
 તલ પહે ઉત્પન્ન થશે. બેશાળાને એમ કે પ્રભુને ખોટા પાક,
 એટલે પાછો વળીને તલનો છોડ ઉત્તેડીને ફેંદી દીધો. પરંતુ
 તે વખતે અધ્યાનક વાદળો ઘણું, વરસાદ આવ્યો અને મૂળિયું
 પકડાઈ ગયું. બેશાળો પાછો વળ્યો. ત્યારે ભગવાનને પૂછે
 છે પ્રભુ ! કૂલના છવ ક્યાં છે ? ભગવાન કહે 'તલકે
 ઉત્પન્ન થઈ ગયા છે' પરીક્ષા અર્થે પાછે પહે તલસરા પાસે
 પહોંચ્યો. એણે તો સાતજ તલ છે આમ પહેલેથી ભગવાનને
 ખોટા પાઠવા, કેવા ધંધા કરેલા ? પણ ભગવાન જે જાણ્યા
 તે પ્રમાણે જ થતું આવ્યું છે

ભગવાનના જે સાધુને તેજુલેશ્યા મૂકી બાળ્યા તે કેવું
 ઘોર પાપ કમ્મ ! ભગવાન મહાવીર જ સાચા છે હું ખોટો
 છું મેં આજ દિવસ સુખી સુખી પ્રવૃત્તિ કરી છે માત્ર
 શું થશે ? કલ્પાત થવા માંડશે. અતર કલ્પવા લાગ્યું
 પ્રભુ આપજ સાચા છો અને હું ખોટો છું, આમ વિચાર્યા
 (શુકલ લેશ્યા આવી) પરિણામ ઉજ્જવળ થયા

કે પ્રભુ ? આપ ગુણના ભાગર છે માન, મોટાઈ
 મેળવવા માટે મેં કેવા અનશ ક્યાં ! મોહકથી લોચીત્ર
 કર્યો. તે આપ વિના કેઈ ઉતારી શકવા સમથ નથી.
 આપ ગુણના ભાગર છો, ત્યારે મારા અવગુણોના કેઈ પાર
 નથી. બેશાળાને કેટલો પ્રશ્નાત્પ થયો હશે ? કેવા ખોસ્તો

થયો હશે, ત્યારે ખારમું દેવલોક પ્રાપ્ત થયું હશે. બખ્ખે સાધુ ઉપર તેજુલેશ્યા મૂકી બાળનારને ખારમું દેવલોક હોય ? પણ આને પશ્ચાતાપની ભઠ્ઠી કેવી સળગી હશે ? અત્યાર સુધી ખોટી જાહેરાત ફૂલાઈને કરી હતી હવે સાચી હકીકત જણાવતા કેટલું લાગી આવ્યું હશે ! મુખ્ય શ્રાવકોને પાસે બોલાવ્યા (ભગવતી સૂત્રના ૧૫મા શતકમા આ બધો અધિકાર છે) તે કહે છે ‘હે શ્રાવકો ? મારી વાત માન્ય કરશો ?’ ‘પ્રભુ આ શું બોલો છો ! માન્ય શું, આજ્ઞા હોય તે કહો !’ ‘સાભળો પ્રતિજ્ઞા લેવડાવીને કહ્યું ‘હું જૂઠો છું. મહાવીર પ્રભુ સાચા છે.’ અગ્યાર લાખ શ્રાવકોનો ઘણી માન-કષાયને મૂકે તે કાંઈ થોડીઘણી વાત નથી પાપ ખૂટ્યું છે. એટલે કહે છે, કે ભગવાન ખરા છે. હું ખોટો છું. હું તો મ ખલી પુત્ર છું. ગાયોની શાળામા જન્મ થવાથી મારું નામ ગોશાળો પડ્યું છે

હું મંખલી પુત્ર છું ભગવાનનો મે વિરોધ કર્યો. તેમના સમોસરણમા બખ્ખે સાધુ ઉપર તેજુલેશ્યા છોડી બાળી નાખ્યા શ્રમણનો ઘાતક થયો શ્રમણનો ઘાતક, એટલે અનંતાની દયાના પાળનારનો ઘાતક થયો ઉપકારી પ્રભુ પર પણ મે તેજુલેશ્યા મૂકી, મે ઘણું પાપ કર્યું છે પાપ નજરે તરવરે છે તેજુલેશ્યા ભગવાને મને શીખડાવી અને મે તેમના ઉપર ઉપયોગ કર્યો માટે જુઓ, સાભળો, મારો આ દેહ છૂટે ત્યારે ડાબે પગે સિંદરી બાધી, આખી સાવર્થાનગરીમા મને ઢસરડાવે અને ચોરે-ચોરે ફેરવતા એમ કહેજો, કે આ જિન નહિ પણ જિનપ્રલાપી છે તીર્થ કર ન હતો પણ બખ્ખે શ્રમણોનો ઘાતક પ્રભુ મહાવીર ઉપર તેજુલેશ્યા ફેંકનાર, મ ખલીના

એક વખત બ્યારે પ્રભુ છાત્રસ્થ અવસ્થામાં હતા અને
 જોશાસક એમની સાથે હતો ત્યારે વિદ્યાર્થી જતા એક
 તલનો છેક એક પ્રભુને પૂછ્યું કે, પ્રભુ ! આ કૂલના છવ
 અવીને કયા જશે ? ત્યારે પ્રભુ કહે સાત કૂલના છવ સાત
 તલ પહે ઉત્પન્ન થશે જોશાળાને એમ કે પ્રભુને ખોટા પાક,
 એટલે પાછા વળીને તલનો છેક ઉજેડીને ફેંદી ઘીમાં પરવ
 તે વખતે અજાનક વાદળુ થયું, વરસાદ આવ્યો અને મૂળિયું
 પકડાઈ ગયું જોશાળો પાછો વળ્યો ત્યારે ભગવાનને પૂછે
 કે પ્રભુ ! કૂલના છવ કયા છે ? ભગવાન કહે 'તલરે
 ઉત્પન્ન થઈ ગયા છે' પરીક્ષા અર્થે પાછે પગે તલસરા ખસે
 પહોંચ્યો, એમું તે સાતજ તલ છે આમ પહેલેથી ભગવાનને
 ખોટા પાઠવા, કેવા ખખા કરેલા ? પણ ભગવાન જે જોત્યા
 તે પ્રમાણે જ થતું આવ્યું છે

ભગવાનના જે સાધુને તેજુદેશ્યા મૂકી આવ્યા મે કેડ
 ચાર પાપ કમ્મ ! ભગવાન મહાવીર જ સાચા છે હું ખોટો
 છું મે આજ દિવસ સુધી બીધી પ્રરૂપણા કરી છે, માડ
 છું થશે ? કલ્પાત મવા માડયો અતર કકળવા લાગ્યું
 પ્રભુ આપજ સાચા છે અને હું ખોટો છું, આમ વિચારવા
 (શુકલ દેશ્યા આવી) પરિણામ ઉત્તરવળ થયાં

કે પ્રભુ ! આપ ગુણના લઠાર છે માન, મોટાઈ
 મેળવવા માટે મે કેવા અનમ કર્મો મોહરૂપી સોરીજ
 કરદયો, તે આપ વિના કોઈ ઉત્તારી શકવા સમથ નથી
 આપ ગુણના લઠાર છે, ત્યારે મારા અવગુણોને કોઈ પાર
 નથી જોશાળાને કેટલો પ્રજ્ઞાતાપ થયો હશે ? કેવો બોસ્તો

થયો હશે, ત્યારે ખારમુ દેવલોક પ્રાપ્ત થયું હશે
 બખ્ખે સાધુ ઉપર તેજુલેશ્યા મૂકી બાળનારને ખારમુ
 દેવલોક હોય ? પણ આને પશ્ચાતાપની ભૂટી કેવી સળગી હશે ?
 અત્યાર સુધી ખોટી જાહેરાત ફૂલાઈને કરી હતી હવે સાચી
 હકીકત જણાવતા કેટલું લાગી આવ્યું હશે ! મુખ્ય શ્રાવકોને
 પાસે બોલાવ્યા (ભગવતી સૂત્રના ૧૫મા શતકમા આ બધો
 અધિકાર છે) તે કહે છે ‘હે શ્રાવકો ? મારી વાત માન્ય
 કરશો ?’ ‘પ્રભુ આ શું બોલો છો ! માન્ય શું, આજ્ઞા હોય
 તે કહો !’ ‘સાભળો પ્રતિજ્ઞા લેવડાવીને કહ્યું ‘હું જૂઠો છું.
 મહાવીર પ્રભુ સાચા છે.’ અગ્યાર લાખ શ્રાવકોનો ઘણી માન-
 કષાયને મૂકે તે કાઈ થોડીઘણી વાત નથી પાપ ખૂચ્યું છે.
 એટલે કહે છે, કે ભગવાન ખરા છે હું ખોટો છું. હું તો
 મંખલી પુત્ર છું. ગાયોની શાળામા જન્મ થવાથી મારું નામ
 ગોશાળો પડ્યું છે

હું મખલી પુત્ર છું ભગવાનનો મેં વિરોધ કર્યો
 તેમના સમોસરણમા બખ્ખે સાધુ ઉપર તેજુલેશ્યા છોડી
 બાળી નાખ્યા. શ્રમણનો ઘાતક થયો શ્રમણનો ઘાતક, એટલે
 અનતાની દયાના પાળનારનો ઘાતક થયો ઉપકારી પ્રભુ પર
 પણ મેં તેજુલેશ્યા મૂકી, મેં ઘણું પાપ કર્યું છે પાપ નજરે
 તરવરે છે તેજુલેશ્યા ભગવાને મને શીખડાવી અને મેં તેમના
 ઉપર ઉપયોગ કર્યો માટે જુઓ, સાભળો, મારો આ દેહ છૂટે
 ત્યારે ડાબે પગે સિંદરી બાધી, આખી સાવર્થાનગરીમા મને
 ઢસરડાને અને ચોરે-ચોટે ફેરવતા એમ કહેજો, કે આ જિન નહિ
 પણ જિનપ્રલાપી છે તીર્થંકર ન હતો પણ બખ્ખે શ્રમણોનો
 ઘાતક પ્રભુ મહાવીર ઉપર તેજુલેશ્યા ફેંકનાર, મખલીના

પુત્રને ધિક્કાર હોતો એમ કહી મોહામા ચૂકતો. એવી રીતે સાવર્ધાનગરીમા ફેરવી, જોકાત સ્થળે માથા દેહને ફેંદો દેતો' આટલી બહામણુ આવકોને કરે છે શુકલલેશ્યા પ્રગટી ચૂકી છે પરિણામ ઉજળા થઈ ગયા છે સમ્યજ્ઞાનની પ્રાપ્તિમા આસુખ્યનો બંધ પડતાં બારમા દેવલોકમા દેવરૂપે ઉત્પન્ન થયો.

ભગવાને કહેલું હું છ માસમાં રીબાંધને મરનાર નથી, હજી ૧૬૧૧ વષ વિચરવાનો છુ' તે વાત બધાના હૃદયમાં છે એટલે પ્રભુનો આ અતિમ સમય છે, એમ સમજી, બધા પ્રભુની છેલ્લી દેશનાનો હાથ લેવા આવી ગયા છે, બહાર દેશના રાજાઓ ભગવાનની પાસે શ્રુ પૌષધ કરી બેસી ગયા છે તેને અનુસરીને આજે ચૌકશ-પાળીના પૌષધ ખણા કરે છે.

આપણી દિવાળી અજવાળી ક્યારે કહેવાય ? આત્મિક ભાવનાની ખીલવણી થવી જોઈએ. સ્વરૂપમા ટકવું જોઈએ ધારી, ધૂધરા કહીવરાં સાટા ગળતુ ખાવાનું કરે, અને બની દનીને બહાર નીકળે તેમા દિવાળી ભાળે છે ? દિવાળી એ તો સાવ જનિક પવ છે કચેક પથ મત વાળા દિવાળીને માન્ય કરે છે નૈન લોકો આજે મહાવીર પ્રભુ નિર્વાણ પામ્યા અને ત્રીતમ સ્વામીને કેવળજ્ઞાન થયું તે પ્રસન્ન એ દિવાળી માની રહ્યા છે હિ હૃદયન મા, આજે રામચંદ્રજી સીતાજીને લઈને અયોધ્યામા પ્રવશ કર્યો તેની ખુશાલીમા દિવાળી પવ ઉજવ છે એમ વિજ વિજ માન્યતા છે કહવાનો મુદ્દો એ છે કે દિવાળી સાવ જનિક પવ છે.

ભાગવાન મહાવીર સ્વામીજી બે દિવસનો સંચાર કર્યો.

અખડ વાણીનો પ્રવાહ વહેવડાવ્યો, ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રની પ્રરૂ-
પણા કરી સૂત્રરૂપે બધું કીધું, ગૂથણી ગણધર દેવે કરી
લગવાન મહાવીરસ્વામીના નિર્વાણ સમયે જો ગણધરો પાસે હતા.
ગૌતમ અને સુધર્મા બાકીના નવ, આ પહેલા મોક્ષે ગયા હતા
લોકો દેશના સાલળવા તન્મય બની ગયા, આ મૃગાયુત્રનું
૧૯ મુ અધ્યયન અતિમ દેશનામા કહેવાયેલું છે

तण्हा किलन्तो धावन्तो, पत्तो वेयरिणि नदि ।

जलं पाहन्ति चिन्तन्तो, खुरधारानि विवाहो ॥५९॥

મૃગાયુત્ર માતાપિતાને કહે છે ‘હે માતા! હું પરવશ
પણે, મારા કર્મના વાકે, નરક ગતિમા નારકી પણે હતો ત્યા
હું ઘણો હું ખી થયો જ્યારે હું ખૂબ તૃણાતુર થયો ત્યારે
વૈતરણી નદી લણી દોડ્યો વૈતરણી નામનો પરમાધામી વૈતરણી
નદી વિકુવે છે જેમા પર-પાચની દુર્ગા ધ હોય છે ખોખો ભરે
ત્યા હાથના આગળા કપાઈ જાય જીલને એ પાણી અડે ત્યા
જીલ કપાઈ જાય આવી નદીમા પરમાધામીઓ નારકીના જીવને
ધક્કા મારીને નાખે છે તેમા પડતા શરીરના ટુકડા થઈ જાય
છે ધોખીની પેઠે પરમાધામી નારકીને જો પગેથી ઝાલી, મોટી
શીલા ઉપર પછાડે છે ફેદે ફેદા ઊડી જાય

હું વૈતરણીમાથી માડ છૂટી, શાતા વળે તે માટે વનમા
દોડી ગયો ત્યા મહાવન અસિપત્ર નામનું મહા મોટું વન
પરમાધામીએ વૈકિય કરેલું હોય છે ત્યા શાતા લેવા વૃક્ષ
નીચે ખેઠો ત્યા ઉપરથી તલવારની ધાર જેવા પાદડાઓ
પડવા લાગ્યા હાથ પગ છેદાઈ ગયા માથાના ટુકડા થઈ
ગયા ‘હે માતા! આવા હું ખો અનતીવાર લોગવ્યા જેણે

નિરતર અશાતા ઉપજાવી છે તેને નરકમાં કયામ સાવા
મળતી નથી

મૃગાયુત્ર આ અનુભવની વાણી બોલી રહ્યા છે હજી
પણ શું કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે

વ્યખ્યાન ૧૦૩ મું

શ ૨૦૨૦ આસો વડિ ૦)) મ મળવાર, તા ૩-૧૧-૧૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ ત્રિલો-
કીનાથ, દેવાધિદેવ ત્રણ જગતના આધારબૂત, રક્ષણકર્તા,
જગતના જીવોને સત્ય માર્ગે ચલાવનાર, મિથ્યાત્વના ગેર
ઉતારનાર પવિત્ર રહમા તીર્થંકર દેવ, ભગવાન મહાવીર
સ્વામીની આજે નિર્વાણ વિધિ છે જેણે કમના કાટ ઉઠેલા
માટે ઘણા પ્રયાસો કર્યા નહરાબના ભવમાં અગ્ધાર લાગ
ઉપરાંત માસખમણ કર્યા હતાં ત્યાં ૨૦ બોલની આશખ્યા
કરી તીર્થ કરનામ જોત્ર કમ ઉપાભ્યું, જેના પ્રતાપે બોલીસમ
તીર્થંકર દેવ થયા ત્રીસ વખની ભરખુવાનીમા રાજપાટ ત્યાગી
સયમ પથે વળ્યા ત્યાગને જીવનમાં ઉતાયો પછી જ તેમણે
મોક્ષમાગની પ્રવૃત્તિ કરી છે ભગવાનનું આશિષ લેવાજવા,
વાણી અને વર્તન જીવનમાં એકાકાર પછે વતતાં હતાં
હુ ખનો કય કરવા ભવજીવ સુખીનું સામાયિક વત અગીકાર
કરી લીધું આત્માને ઉજ્જવળ કરવા ઉચ તપસ્થાઓ કરી.
ઓછામા ઓછો તપ-છંદુ એટલે જ ઉપવાસ, ઉત્કૃષ્ટ છ માસના

૧૮૦ દિવસના ઉપવાસ બધા ઉપવાસો ચોવિહારા. ૧૮૦ ઉપ-
વાસમાં તેર જોલનો આકરો અલિગ્રહ ધાર્યો કે રાજની કુવરી,
માથે મૂડો, હાથ-પગમાં બેડી, સુપડાંને ખૂણે અડદના બાકળા,
આંખમાં આંસુ લાવી, ત્રીજે પહોરે વહોરાવે તો લેવું ભગવા-
નનો અલિગ્રહ પૂરો થતો નથી ચાર જ્ઞાન વર્તે છે સાધન
છે, છતા કદી ઉપયોગ મૂકી જોતા નથી કેવા ધૈર્યવાન હતા ?
ફરતા ફરતાં પ્રભુ કૌશળી નગરીયે પધાર્યા

પાંચ પાંચ માસના ઉપવાસ માથે, પચીશ દિવસનાં
વા'ણાં વાયાં,
ઘેર ઘેર ધુમતાં તોયે પ્રભુને, ભોજન મળે ના,
મન માન્યાં,
કોઈ મોદક મીઠા લાવતા રે, કોઈ પકવાન ગ્રેમે
આપતા રે તોય પ્રભુજી પાછા જાય,
સતી ચંદનબાળાને બારણે પ્રભુ આવી ઊભા છે પારણે,
એનું જીવતર ધન્ય ધન્ય થાય.
મેવા મીઠાઈ પડતા મૂકીને, લીધા અડદના બાકળા,
બંધન તૂટ્યાં જન્મે જન્મના, અંતરનાં ઉઘડ્યાં આગળાં,
એણે ભિક્ષા પ્રભુને દીધી રે, એણે આશિષ ઉરની લીધી રે,
એનું જીવતર ધન્ય ધન્ય થાય.

ચંદનબાળાના વદન ઉપર ઓજસ કંઈ ઔર ઝળકી રહ્યું
છે એકદા બહારગામથી પાછા આવતા શેઠ પૂછે છે કે શેઠાણી
ક્યા છે? દાસી કહે, તે તો પીયર ગયા છે તમારી શેઠાણીનું
નામ લેવા જેવું નથી ચંદન બાળાને લડકિયામા પૂરી છે માથાનો
સુદર ચોટલો ઉતરાવી નાખ્યો છે સશય તે છપ્પુ ઝેર છે શેઠાણીને
સશય થયો હતો કે અત્યારે તો શેઠ દીકરી દીકરી કહે છે,
પણ આગળ જતા મારી સમોવડ થશે આમ સશયને લઇને
કાવતરુ કચું ચંદનબાળા તો ચુકારો કરતી નથી, તે તો

પથ પરમેષ્ઠી પદની આરાધનામાં તસ્લીનબની કર્મ ખપાવે છે. હાસ-હાસીઆને બેગા કરતી નથી, કે જૂમ બરાહા પાડતી નથી. ઓળી અણધારી જ વાગે ક્યારે કર્મનો, ઉદયકાળ થયે, ફણગો ફૂટે તેની શુ ખબર? માટે સમય વર્તે તે સાવધાન હુ ખર્માં પણ સમભાવે સાવધાન રહેવું જોઈએ.

અંદનબાગાનું હુ ખ સાલળી શેકનો છવ કપાઈ ગયે. તાણુ તોડી અંદનબાગાને બહાર કાઢી, કહેવા લાગ્યા, અરરર! તારે માથે આવડુ હુ ખ! અંદના કહે, હોય બાપુછ! આ તો કર્મ ખપાવવાનો મહાન મહોત્સવ છે તુઓ સમભાવ કેવો છે! કયાં કર્મ સોગબ્યા વિના છુટકો નથી, પણ સામાનો દોષ ન જોવો તે ખૂબી છે ને! જેને શોધતા આવઠે છે તે તો છવન સમસ્યાનો ઉકેલ આણી શકે છે.

શેક કહેવા લાગ્યા, જલદી પારણુ કર, હુ હમણા છુદારને બોલાવી લાવું છુ શેકને પારણુ કરાવવા માટે કાઈ ખાવાનું ઘરમાંથી મળ્યું નહિ, ફક્ત ઢોરને આપવા માટે મીઠા વિનાના મોળા અડદના બાકળા હતા તે લીધા અને બીજુ કર્મ સાધન ન મળતા લોહના સૂપડામાં ખાવા આપ્યા બેટા! પારણુ કરવી મા હમણા હુ છુદારને બોલાવીને આવું છુ એમ કહી શેક બહાર નિકળ્યા. અંદનબાગાને ત્રણ દિવસના ઉપવાસ છે ઉંજરમા બેઠી છે પણ મોઢામા કેળિયો જતો નથી. કેમ જાય! હાન હજી પછી પારણુ કરું એવી ભાવના છે નજર બહાર મહાણી છે.

જેની જોતા તો પાદ, ॥ નવ જો આવીમળે,
ઉપડે ઉંજાના ઉાટ, હુ થી નહિ ત્યા કામની

પારણા સામે નજરે રાખી વાટ નિહાળે છે, ત્યાં લગવાન મહાવીર સ્વામી પધાર્યા, પાંચ માસને પચીસ દિવસના ચોવિહારા ઉપવાસ છે આને તો એક ઉપવાસ કરે ત્યાં લડથડિયા ખાવા લાગી જાય છે, અને કહેશે, ‘ક્યાંદે ઊગે દીનોનાથ, ને ન કાઢું મોઢા બહાર હાથ’

લગવાન તીર્થ કર દેવ ચરમ શરીરીની આને નિર્વાણ તિથિ હોઈ જેમ અને તેમ ત્રિરત્નની આરાધના કરવાની હોય, પણ મેવા મીઠાઈ ઉડાવવા કે શરીર શણગારવા, રંગોળી પૂરવી, એથી શુ ઉજ્જવણી માનવાની હોય ? રંગોળી અદરના ઉપશમ ભાવની પૂરો સમિતિ-ગુપ્તિની વેલો કાઢો. તમારી જીભ સાકર જેવી રાખો ગળ્યુ ભાવે છે, તો ગળ્યુ ખોલો.

લગવાન મહાવીર સ્વામીને પારણુ કરાવનાર ચદન-ખાળાનો જોગ મળી ગયો. રાજની કુવરી, કાળથી ત્રીજો પહોર, ક્ષેત્રથી ઉંખરમા બેઠી છે, સૂપડાને ખૂણે અડદના ખાકળા, માથે મૂડન, બધા બોલ પૂરા છે, માત્ર એક આસુની ધારાનો બોલ અધૂરો રહે છે ચદનખાળાએ લગવાનને દીઠા તેનો શોક ચાલ્યો ગયો. ઉલ્લાસ આવી ગયો. જ્યાં વહોરાવવા જાય છે ત્યાં લગવાન પાછા વળી જાય છે પ્રભુ પાછા ફર્યા ત્યાં તો ચદનાને માથે જાણે આભ તૂટી પડ્યો હોય, તેમ—

રડતી ચદનખાળા બોલે, કૃપા કરો લગવાન
મહેન કરો મુજ રંડજ ઉપરે, દયો બાકુળા દાન,
આવો આવો હે વીર ! સ્વામી મારા અંતરમાં.

રડતી રડતી બોલે છે, હે પ્રભુ ! કંઈ મારો વાક ! તમે પાછા વળો મારા ઉપર કૃપા કરો મને ગમે તેટલા દુઃખ પડ્યા તે દુઃખ, દુઃખ નથી લાગ્યા, પણ આપ આગળેથી

પાછા જાઓ છો, તે તો જાણે મેરૂ તટી પડયો હોય તેવું લાગે છે ભગવાને નિહાળ્યું ઘડનળાળા ખુસકે ખુસકે રડી રહી છે અભિશંકા પૂર્ણ થયો જાણી, પ્રભુ વહોરવા પાછા વળ્યા ભગવાન કરપાત્રી હોય છે હાથ ધર્યા ત્યા ઘડનળાળાએ બાકળા વહોરાવ્યા.

જેન જાણે અમરકાર કથાને પત્રની યિદી તૂટી,
માથે સુદર વાળ કથા ને, વરસી સુખની ડેલી,
મારાં જાંબણાં સુના
જાવો જાવો દેવ, મારા સુનાં સુનાં દાર
મારાં જાંબણાં સુના
શાલી શાલી અ ઘડનળાળા વિનવે છે જાણ મારા..

ત્યાં તો બંધન તૂટ્યાં માથે સુદર કેશકલાપ થઈ ગયો સાઠાબાર ફેડ સોનૈયાનો વરસાદ સુખથી ફૂલોનો વરસાદ, વજ્રોનો વરસાદ વરસ્યો આકાશમાંથી ફૂફૂલીનો દિવ્ય મહા દોષ થયો. અહોહાન, મહોહાન, જો આખા ગામમાં સજળાણ ભગવાનના અહાર ને નિહાર અરૂરથ હોય છે કબૂતરની પેઠે આખા ને આખા બાકળા ઉતારી ગયા આવીને સ્વાદ લેતા નથી. તપસ્યમાંમા છ માસમાં પાચ જ દિવસ ખોછા છે, જોમાં ક્યાંય શબડી, સૂઠ લીંબુનું પાણી, મગના પાણીનાં પાણા નથી. જાણે તો તોફાનનો પાર નથી. જોકે ઉપવાસ કર્યો હોય ત્યાં દિવસે તારા ડેખી જાય ક્યાં ભગવાનની પરમ દશા અને કયા આપણી પામર મનોદશા! સાધના વિના સિદ્ધિ કયા પડી છે ?

જાણે તો મોટેથી વાતો કહે કે 'સ્વ સ્વરૂપમા રમવું, પવ્વ રમી રહ્યો ભાઈ? દ્રવ્ય ગુણ પર્યાયની વાતો આવડી

ગઈ એટલે શુ તરી ગયો ? જીવનમા ઈન્દ્રિય વિષયોના તારા ચાળા તો જો ધર્મ વિના કુર્મનો આરો નહિ આવે. પાણીના પકવાનો અને વાતોના વડાથી પેટ ભરાય નહિ હજારો વાનગીઓ ગણાવી જનાર કરતા લૂખો રોટલો પીર-સનારો શ્રેષ્ઠ છે એમ એક જીલે હજાર જ્ઞાનની વાતો બોલી જનાર કરતા થોડું પણ આચરણમા ઉતારનાર શ્રેષ્ઠ છે. વિચારના હવાઈ મહેલ કરતા આચારની ઝૂપડી શ્રેષ્ઠ છે જ્ઞાની કહે છે, કે તુ આચરણમા ઉતારે તો જ તારા જ્ઞાનની કિંમત છે જેની જીભ નાની તેનું કામ મોટું. જેની જીભ મોટી તેનું કામ નાનું.

લગવાને સાડાખાર વર્ષ અને એક પખવાડિયા સુધી તપ કર્યો, તેમા ૩૪૬ પારણા થયા, બાકી બધા ચોવિહારા ઉપવાસ હતા દીક્ષા પ્રસંગે ઈન્દ્રે દેવદુષ્ય વસ્ત્ર ખેલે નાખેલું તેને પણ પોસરાવી નાખ્યું પાથરવા માટે દાલડો, પથરણું, કઈ જ નહિ લાખો વાસો કરવાની વાત જ નહિ આજે તો એક પૌષધ કરે, હજી બપોરના ખાર ન વાગે ત્યાં તો ઉપાશ્રયમા પથારીઓ પડી જાય ! આજે ન સૂવે તો ભલાઈ ! કારણ કે આજે તો માળા ફેરવવાની હોય ને ?

લગવાને બેતાલીસ વર્ષ સયમ પાળ્યો તેમા ૧૨૧૧ વર્ષ અને એક પખવાડિયું છદમસ્થ પણે રહ્યા, બાકીનો સમય કેવળજ્ઞાની પણે વિચર્યો લગવાનના ચૌદહજાર સાધુ, છત્રીસહજાર સાધ્વીજી, શ્રાવક-શ્રાવિકામળી સર્વ પરિવાર પાત્ર-લાખને ૨૭ હજાર તેમા ૭૦૦ સાધુ-સાધ્વીજી તદ્દભવે મોક્ષ ગામી થયા બાકીના દેવલોકે ગયા છે લગવાનના શ્રાવકો પણ

જયન્ય ત્રીલે ભવે અને ઉત્કૃષ્ટા પદર ભવે તો મોક્ષે જશે જ
 બધા આવકો સમક્ષિતની છાપવાળા હતા આવક નામધારી
 ન હતા ગુણધારી હતા આજે તો નહાઈ-ધોઈ શણગાર
 સહ, જલ્દે કે અમે કઈક છીએ જોમ ગુમાન રાખતા હોય
 પણ બહારના સૌદર્યથી શોભે તે તો નટ અને સદાચારના
 શૌર્યથી શોભે તે સુભા તમે નટ છો કે સુભા ? ભગવાન,
 મહાવીર કહેવાણા વીર જોડે શુ ? ભગવાનમાં વીરત્વ હતું,
 અમમાં નામ નથી પડ્યાં. કમની સામે જૂનિશ ઉઠાવી મર
 છ્યાત કષ્ટ સહેવાની કળા જોડે તપ અને આવો તપ જ
 મુક્તિ અપાવે છે પ્રભુએ મોહના ઘાણાને ઉઠાવી નાખ્યા -
 ઉ હમુ અધ્યયન

તત્ત્વ નારાયણસેજ મિત્તલ કમ્મ કલ્પય' ।

મુખી વિગલ સંગામો, મલાજો પરિમુદ્ધ ॥૨૨॥

જેમ ઠોઈ મોટે સુભટ હાથમાં બાણ લે તેમ પરાક્રમ
 રૂપી ધનુષ્યબાણ લઈ ઈર્ષાસમિતિની છવાડોરી બાપી, પીરજ
 રૂપી ભાથુ કમ્પે તેને સત્યરૂપી આમઢાથી બાધ્યુ તપરૂપી
 વીરથી કમ્પેનાને લેહી નાખી ભાવ સગ્રામ જેડ્યો ભગવાને
 પુરુષાથ જેહી ચાર ધન થાવી કમ્પેને તોડી નાખ્યાં એતિર
 વધતુ આમુખ્ય પૂણ મયુ આ દિવસની પાછલી રાત્રીએ-

જમાસતી પાછલી રાતે, આઠ કમ્પે સય છીયાં
 મલાવીર સ્વાથી મુક્ત પહોંચ્યા, ગૌતમ કેવળ જ્ઞાની ર
 આજ માટે દિવાળી જાજવાળી

ભાવાન આઠ કમ્પેનો ક્ષય કરી, ઠેઠ ઉપ્પ મતિમા
 લોકના અગ્રભાજે એક સમયમા પહોંચી ગયા અલોકમા
 ધર્માસ્તિતાનો અભાવ છે તથી અલોકમાં જઈ શકાતું નથી

ભગવાન અલોકને અડીને રહ્યા છે, સિદ્ધિ પદને વર્યા છે
 ગૌતમ સ્વામી પાસે હતા પ્રભુના વસમા વિરહે હૈયામા જાણે
 વજ્રઘાત થયો હોય તેમ દુઃખ લાગ્યું. અહો ! કેવળ જ્ઞાનનો
 સૂર્ય આથમી ગયો ! શુદ્ધ આત્મભાવની વિચાર ધારાએ
 ચડયા, છઠ્ઠા અને સાતમા ગુણસ્થાને પ્રમત અપ્રમત દશામાં
 ઝીલનારા ગૌતમે ક્ષીપક શ્રેણી-ક્ષાયક ભાવથી કેવળ જ્ઞાન
 અને કેવળ દર્શન પ્રાપ્ત કરી લીધું કેવળ જ્ઞાનનો દીવડો
 અળહજ્યો. આવા પવિત્ર પુરુષ ગૌતમ સ્વામીને કેવળ
 જ્ઞાન થયું. ભાવ ક્ષીપક પ્રગટ્યો. આજે તમે પણ ભાવ ક્ષીપક
 પ્રગટાવો. માટીના કોડિયાના ક્ષીપકોથી ત્રસ જીવોનો સહાર
 થાય છે અદરમા પ્રકાશ પ્રગટાવો ઘરખાર વાળી-ચોળી
 સાફ કરો છો, વાસણના કાટ ઉખેડો છો, તેમ વાસનાના કાટ
 ઉખેડો આત્મિક જીવન તપાસો.

બ્રમણા સ્થળ ભીતરનું તોડો, ફોડો કર્મ ફટાકા રે.

જ્ઞાન ગડદિયા ભરી ભરમ પર, ભાવે કરો ભડાકા રે.

પર્વ દિવાળી પ્રભુગુણ ગાવા, પાપ સમૂહ સમાવો રે.

જીવને અનંત કાળથી બ્રમણા થઈ છે ‘પરથી હું સુખી
 થાઉ’ એ વાસના ઊભી છે તેને તોડો કર્મના ફટાકડા ફોડો
 દિવાળી ઉપર ફટાકડા ફોડી મોટો અવાજ કાનને પ્રિય લાગે
 છે પણ કેટલાય ત્રસ જીવો માળામા ખેંઠા ફડફડતા હોય છે !
 કેટલા બાળકો અબકી જાય છે ! દારૂખાનુ ફોડવાથી કેટલા પાપ
 લાગે છે ! હાથમા શુ આવે છે ! કાંઈ નહીં ઊલટા કર્મનાં
 દેણા વધે છે.

રોમનો બાદશાહ નીરો થઈ ગયો એક વખત એક
 હાથી પર્વત ઉપરથી ગબડી પડ્યો તેની ચીસ સાલળી અને

તે ઠણ્ઠ પ્રિય લાગી. પૂછ્યું કે આ ઠાની ચીસ છે ! ત્યારે
ઠહેવામા આવ્યું કે હાથી પવત ઉપરથી ગળડી પડ્યો.
તેની ચીસ છે જસ, પછી હુકમ કરી દીધો, હાથીઓને પવત
ઉપર ચઢાવી નીચે ગળડાવો. હાથીઓને પવત ઉપર પરાણે
ધક્કા મારી ચઢાવવામાં આવ્યા અને ગળડાવવામાં આવ્યા,
એવી રીતે સાતસો હાથીઓને ગળડાવ્યા. એક કલ્પેન્દ્રિયનાં
સુખને માટે, ઠાનની પ્રિયતા માટે ચર્ષ, કેવાં પાપો કર્યાં !

અત્યારે તમે મોઘવારી મોઘવારીની રાઠો પાઠો છે
પણ મોઘવારી ક્યાય દેખાય છે ! સિનેમા ગ્રુહ-હોટલમાં જુઓ !
ક્યા મોઘવારી છે ! પાપ કરવાં છે, પાણુ વાળીને બેસું નથી
તેના માટે દુઝતિ સ્વાગત કરવી સામે જીવી છે જ્ઞાની કહે
છે, કે દુર્ગુણોને ફોટો, વિશુદ્ધ પ્રેમ પ્રગટાવો, પ્રમાદને પ્રજાલો,
આત્માને શોકજો ખનાવો તમારે આત્મિક લક્ષ્મી બેઠકો છે ને ?
શોપડા પૂજનમાં શું લખ્યો છે ? “શ્રી ૧” બેટલે દા ? સવા
શેર કકુ ? પાથેરે પૂર ન હોય ત્યાંજ પહેલુ ગૂઢાલુ ખત્તા
ચાળીની શ્રદ્ધ બેઠકો છીએ ભૌતિક સુખ બેઠકો છીએ
ભગવાને મહાઆરભ પરિચલને નરકનું દાર ઠણુ છે તેની
તમે ભલામણ કરો છો. લક્ષ્મીજીના મંદિરે ઠેર ઠેર પજે લાગી
આવો જ્ઞેનત્વના શુ આ લલણ છે ? જ્ઞાની કહે છે, તમારા
આત્માનું સુધારી જ્યો. આવા અવસર ફરીને મળવા મુરકેલ છે

ચીલ બે મોટામાં મોટું આશૂપણ છે વેરયા જમે
તેટલા આશૂપણ પહેરીને નીકળે તો પણ પ્રશસનીય નથી,
એક સતી સ્ત્રીજલે સત્તર થીજડાનો સાડલો પહેરી નીકળી
હોય છતા વહનીય છે સોજ સતીઓ રહ વીધ કરે, ૧૧

ગણધરો અનત ચોવીસીઓ થઈ ગઈ, તેઓને પ્રભાતના પહોરમાં નમસ્કાર કરાય છે દિવાળી પર્વની આરાધના ગુણશ્રેણીએ ચડવા માટે થઈને કરવાની છે, કર્મના દેણા દઈ આત્મિક લક્ષ્મીને વરવાની છે

વિક્રમ સવત ૨૦૨૧ લખશો, તે સવત નામ કેમ ચાલુ થયું છે, તેની ખબર છે ? ‘વિક્રમ રાજ’ એવા ઉદાર હતા કે જેના દેણા વધી ગયા હતા, તેઓને વેપારીઓના ત્રાસથી ખચાવ્યા હતા વિક્રમ રાજએ રાજ ભડાર ખૂલ્લા મૂકી, દેણા સરભર કરી આપ્યા હતા, તેથી તેમના નામથી સવત-સાલ શરૂ થઈ છે તમે આ દિવસે એકાદ જણનું પણ દેણું જતું કરો તેવા છે કે પૈસાની ઝખનામાં કામનાના દાસ બની ગયા છે ?

ખાડો ન બનજો, હમેશા સોપાન બનજો આજે અધ અનુકરણ થઈ રહ્યું છે લેણું જતું કરવાની વાત અદ્ધર લટકી રહી ને નવા ચોપડા કરવા તે રહી ગયું છે સાપ ગયા ને લીસોટા રહ્યા, તે કહેવત સાચી પૂરવાર કરી બતાવી એકાદ જણના લેણા કે જે પહોચી શકતો નથી, ખેવડ વળી ગયો છે, તેવાના જતા કરો તો જ તમારી ખરી દિવાળી ઊગી નોકળશે અને નવા ચોપડા કરવાનો હેતુ ખર આવશે, કોઈકની આતરડી ઠારવી, સહાયક બનવું એવી ભાવના આ દિવાળી-પર્વમા કરવાની છે, સયમની દુષ્કરતા વિશે, વળી માતા, પુત્રને શુ કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે

સવત ૨૦૨૧ કારતક સુદિ ૧ શુક્રવાર તા ૪-૧૧-૬૪
ભેસતા વર્ષના કારણે આજે વ્યાખ્યાન બધું છે

વ્યાખ્યાન ૧૦૪ સુ

સવત ૨૦૨૧ કારતક સુદિ ૨ ગુરુવાર, તા ૫-૧૧-૬૪

સિદ્ધાંત બોટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ નામે
સિદ્ધાંત પ્રજ્ઞા ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના ૧૬મા અધ્યયનમા
મૃગાપુત્રનો અધિકાર આલી રહ્યો છે

મૃગાપુત્રને જડ ચૈતન્યનો વિવેક વર્તે છે નવે તત્ત્વની
યથાથ પ્રતીતિ છે દ્રવ્ય ત્રણે કાળે સ્વભાવમા ટકવાવાળું છે
દરેક આત્માના પ્રદેશે અસંખ્યાતા છે, પુણ્ય અનતા છે
આત્મ પ્રદેશ ઉપર અનતી અનતી ક્રમની વગણાઓ છે
અનતા પરમાણુ પુણ્યોનો સ્કંધ અને ત્યારે ઔદ્યયિક વગણા
કહેવાય તેથી વૈકલ્ય વગણાના પુણ્યો અનતગુણા અન
તેથી અનત ગુણા સ્કંધો મળે ત્યારે આકારક વર્ગણા તે
પછી તેજસ વગણા આવે ત્યારેનાદ મન, બાધા, આસોઆસ
અને આક્રમી કામણુ વગણા આવે. ક્રમ રૂપે ઋક્ષુ કરવામા
અનતા પુણ્યોના સ્કંધની વર્ગણા મળે છે છતાં જીવ મટી
અજીવ થતો નથી એક ક્ષેત્રે અવગાહી રહેવા છતાં કોઈ
દ્રવ્યનું બીજા કોઈ દ્રવ્ય રૂપ પરિણમન થતું નથી, દરેક દ્રવ્ય
સ્વતંત્ર છે છએ દ્રવ્ય નિશ્ચય નયથી અવભાવ પરિણમન
સ્વરૂપ છે બ દ્રવ્ય-જીવ અને પુણ્યભામા વિભાવ પરિણમન છે

જીવ અજ્ઞાન દશામા રાગ દ્વય કરે છે, માર્કુન્તાડુ '

કરે છે, તેથી સમયે સમયે અનત અનત કર્મની વર્ગણા ગ્રહણ કરે છે. ક્યારેય પણ એવો સમય જતો નથી કે જીવ કર્મ બાધ્યા વગરનો રહેતો હોય ! કર્મના ચાર પ્રકારે બધ પડે છે

૧ પ્રકૃતિ બધ, ૨ સ્થિતિ બધ, ૩ અનુભાગ બધ અને ૪ પ્રદેશ બધ પૂર્વના કર્મબધ પડ્યા હોય તે ઉદયમાન થાય છે, એનો આસ્વાદ લેવો કે ન લેવો તે જીવની પોતાની જ્ઞાનધારા ઉપર આધાર રાખે છે. નારકીમા રહેલા સમ્યક્દ્રષ્ટિ આત્મા એ પરમાધામીઓના વાક કાઢતા નથી તે સમજે છે, કે મે ઉપાર્જન કરેલા કર્મો મારે જ ભોગવવાના છે. હું બદેનાર તો નિમિત્ત માત્ર છે, ઉપાદાન પોતાનું છે એમ સમભાવે ટકી નવા બધ એછા બાધે છે

મિથ્યાત્વી જીવો નિમિત્તના વડચકા ભરે છે ભાગીદારે ભૂલ કરી તો મારે ખોટ આવી આમ ન હોત તો આમ ન થાત. પણ પોતાના કરેલા કર્મનો ઉદય છે, તેની સૂઝ પડતી નથી અને અન્યના દોષ જીએ છે જ્ઞાની કહે છે, કે તું તારો વાક જો અનતા સિદ્ધ થઈ ગયા અને તું કેમ રખડતો રહ્યો ! કેના વાકે રખડી રહ્યો છો ? અનાદિ કાળથી જીવની દષ્ટિ બહિર્મુખીજ રહી છે. હવે અતર દષ્ટિ કર તો અદર પડેલા બળનાને પામીશ જે બળનામા પડ્યું છે તેને જ બહાર કાઢવાનું છે સગા-વહાલા, પુત્ર, સ્ત્રી, વાડી, બગલા મારા થાય જ નહિ, કારણ કે તે અનિત્ય, અશાશ્વત વસ્તુ છે આ ભવમા પણ છોડી દેવું પડે છે, અગર તો આપણને છોડીને વસ્તુઓ ચાલી જાય છે, તો પરભવમા કયા સાથે આવશે ! પાચ

ઈન્દ્રિયના સુખ ખૂબ લોગવ્યા શરીરને ખૂબ લાડ લડાયા છે તેનું આ શરીર પચ્ચક્રથી બેસે છે ક્યારે હશે હઈ દેશે તેની ખબર નથી માટે જે કરવાનું છે, તે કરી લ્યો.

કુગર થડવામા મુઠકેલી તો પડે, પચ્ચ એક એક કદમ આમળ વધતાં એક દિવસ ટોચ ઉપર જઈ જરૂર વિલ્મ મેળવશે. ક્રિમાલયના શિખર સર કરે તેને અસિન હત આપો છોને ? તેમ ઔદમા શુલ્કસ્થાનની ગાયે પહોંચનારને મહા અસિન હત આપવા ભેધજો આત્મા અરૂપી છે, અમૂલ છે આત્માને સ્પર્શ રૂપ, અંધ રસ, નથી આમથી ભેવામ તેવો નથી.

અરમ તચજ્જ કરી મારમ ભેવતા રે ભૂકપો સહસ સંસાર
ભેજો તચજ્જ કરી મારમ ભેધધેરે તચજ્જને દિવ્ય વિચાર
પ થડો નિકાણુ રે બીલ તિતલલ્લો, રે
અભિત અભિત શુભ પામ

તક વિચારે રે વાહ પરંપરા રે પાર ન પડુએ દોષા
અભિમત વસ્તુરે વસ્તુ બદલે કહેરે તે વિરહા જમ ભેષા
પ થડો નિકાણુ રે, બીલ તિતલલ્લો રે - અભિત-

આત્મપદાથ આખે રેખાતો નથી. ઈન્દ્રિય-ગ્રાહર નથી. આત્માને ભેવો હોય તો શ્રીમદ્ કહે છે ' કર વિચાર તો પામ આત્મા તારી પાસે જ છે બહાર ભટકવાની કાંઈ જરૂર નથી. અનાદિથી અજ્ઞાનતાનો અધાપો લાગી ગયો છે તે યાગી રાગ નેત્રથી નિકાળ. ત્રીભુ હોયન દિવ્યનથનથી બે તક વાહમા પડી જઈશ તો વાહની પર પશા પાલશે. મતમતાં વરનો પાર નથી તેમા પડીશ નહિ તુ તને અવરમાં ભાગ સાચી કરી ઇન્દુલાખ કિત ન કર્યા કોઈ
જ્યાં સુધી આત્મા સમજ્યો નહિ, ત્યાં સુધી
માથા રેલ

જ્ઞાની કહે છે ‘તુ તને જો અને જાણુ’ ગફલત કરી
તો ગોથુ ખાશે. પ્રમાદમા પડશે તો લાલ ગુમાવી બેસશે.
આવો અવસર ફરી નહિ આવે માટે જાગો, જાગવાની જરૂર
છે મોહપકમા ખૂચેલા, આત્મતત્ત્વ સામે જોતા નથી જ્યારે
આત્મ દીપ જળાહનશે, ત્યારે કષાય ચોર ભાગી જશે કર્મના
ભૂકા થઈ જશે. ભવના બધનો તૂટી જશે સ્વભાવમા રમણતા
કરવાની જરૂર છે

મૃગાપુત્ર કહે છે મારી જરા પણ ઇચ્છા વિના મે
નરકમા ઘણા દુખો સહન કર્યા છે, જે સાભળતા પણ રુવાડાં
ભિલા થઈ જાય

મુગ્ધરેદિ મુસદ્દીહિ, સ્ત્રલેદિ મુસલેદિ ચ ।

ગયા સંભગગત્તેદિ પત્તં દુઃસ્વં અગન્તસો ॥૬૧॥

પરમાધામીઓ મુદ્દગર ઉપાડી નારકીના માથા ઉપર
જેરથી મારી ખોપરીના ભૂકા ઉડાડી દેયે છે મર્મસ્થાનથી
શૂળી પડેલી માથેથી કાઢે છે શૂળી વળ વાળી હોય છે,
એટલે અદરના આતરડા કપાતા જાય છે આવા દુખ મે
અનતીવાર સહન કર્યા છે સાબેલાથી ગાત્ર ભાગી નાખે છે
ખૂબ રસ રેડીને કર્મો કર્યા, તેનું આવું આકરૂ ફળ ભોગવવું
પડે, ત્યારે ‘વોય બાપલિયા’ થઈ જાય છે

રોહિત નગરીનો વેશ્રમણ રાજા ઘોડા ઉપર બેસી
જઈ રહ્યો છે

નગરશ્રેષ્ઠીની પુત્રી સોનાના તાર વડે દડો બાધી રમી
રહી છે તેજસ્વીને સ્વરૂપવાન કન્યા છે પરવાળા જેવા હોઠ,
દાડમની કળી જેવા દાત, ચોટલો તો જાણે નાગ લટકાવ્યો

હોય તેવો, રૂપરૂપના ઝળાર સરખી, બહે અપસરા ભૂલી પડી હોય, તેવી આ કન્યાને બોઈ રાજા પૂછે છે, કે' આ કન્યા કોની ?' કહેવામાં આવ્યું, કે તે તો સાયવાહની પુત્રી છે કુમારિકા છ રાજાને યશુ કે આ કન્યા તો મારા પુત્ર પુષ્પનદીને ચોગ્ય છે કન્યાના માળાપને બોલાવ્યા કહ્યું કે આ કન્યાનું નામ શું ? 'દેવહતા' રાજા કહે, 'બહુ સુંદર નામ છે' 'હતા સાયવાહિણીથી ઉત્પન્ન થયેલી દેવહતા, હાથ કકણને આરસીની જરૂર પડતી નથી. મારા પુત્ર વેરે આ કન્યા આપો અને જે મૂલ્ય બોઈએ તે માગી શ્યો. સાયવાહ કહે છે 'મહારાજા ! આજુ સરસ ઠેકાણું મળ્યું તે જ મારે મન ઘણું મૂલ્ય છે મારે એક ઢોકડો પણ લેવો નથી' આજે કન્યા વિક્રય કરનારા કેટલા ? ઘણા બારેબાર પૈસા શ્યે છે મોડા ટાઇમથી જમાનો ક્યો છે તેમા કેટલાય વર વિક્રય કરનારાઓ કન્યાવાળાને બધણીમા શ્યે વિલાયત ભણે તેને ખરચો દેવો પડશે, જાન આ રીતે સાચવવી પડશે, તો બાલ બાલીયે નહિતર નહિ. આવી રીતે પાપીઓ પૈસો લેજો કરે તે પૈસો કો' મા જાય અને કા ખાટલે પડી ખાય આ પૈસાથી કોઈ શિશુ આવ્યું નથી ખાળકો જે અજબત કહેવાય, તેને વંચી પૈસા લેવા તના જેવું બીજું કુશ્રુત્ય કયું કોઈ શકે ?

સાયવાહ કહે છે મારે પૈસા જોતા નથી. સદૈશ માણસો ઉપાડે તેવી શિખિક તયાર કરી, કન્યાને રાજભવનમાં લઈ જાય છે અને ત્યા પછી મોટો વિશાળ મઠપ બાધી વિધિ પૂવક લગ્ન કરે છે માવતર બાણ કે દરજ બળવી. દીકરી સાથે ઠેકાણે પડી દીકરીને બધી જાતની સુખ સગવડ છે રાજવેશવ

જેવું સુખ હોવા છતાં જીવને કંઈ રીતે સુખી થવું તે રહેતાં આવડવું જોઈએ સંયોગો મળવા તે વાત જુદી છે અને સંયોગોને અનુકૂળ વર્તન સુરમ્ય બનાવવું તે વાત જુદી છે રાજા થોડા વખત બાદ કાળધર્મ પામી ગયો. પુષ્પનદી ગાદી ઉપર આવે છે માતાને માઠું ન લાગે તે પ્રમાણે આજ્ઞામા વર્તે છે

પુષ્પનદી બહુ જ આજ્ઞાકિત છે પોતાની માતાને રોજ ચરણસ્પર્શ કરે, સહસ્ત્રપાક તેલથી અભ્યંગન કરે, ઋતુને અનુકૂળ ત્રણ જાતના શીત, ઉષ્ણ અને શીતોષ્ણ પાણી નહાવા આપે ત્યાર પછી સુદર વસ્ત્રોથી અલકૃત કરી, અનુકૂળતાવાળું ભોજન આપે. આ પ્રમાણે માતા માટે સુદર પ્રબંધ કરે છે, કરાવે છે. માતા જમી રહે પછી પોતે જમે રાત્રે માતાના પગ દબાવ્યા વિના સૂવે નહિ માતાનું દિલ ન હલાય એવો લકિતલાવ રાખે છે

અડસઠ તીરથ ઘર આગણિયે, તો તીરથ ફરવા ક્યાં જઈએ ? એ ચરણોમાં ચરણામૃતથી, ગંગાજળનાં કાંઈ મૂલ્ય નથી. માતા-પિતા અમૃત છાંયા એનું અવનીમા મૂલ્ય નથી બાળક ભૂલે મેવા કરવી, એના જેવી કોઈ ભૂલ નથી

સિદ્ધાંત કાર પણ કહે છે, કે માતાપિતા, શેઠ અને ગુરુ એ ત્રણેના ઉપકાર વાળવા મુશ્કેલ છે આજે તો વૃદ્ધ માતાને સાચવવી હોય તો કંઈક જાતના તરફાડ કરે, ‘મરતી નથી અને માયો મેલતી નથી’ એમ કહે, પણ અ તો તીર્થ છે વૈયાવચ્ચ કરવાથી તીર્થ કર નામ ગોત્ર ઉપાર્જન થાય છે વૈયાવચ્ચ કરવામા ગ્લાની ન હોવી જોઈએ માતાએ થરથરતી બંધે જન્મ આપ્યો બાલ્યઅવસ્થા હતી ત્યારે નાકમાથી લાળ-લીંટ પ્રેમથી સાફ કર્યા છે, પુત્ર કાજે કડવા ઓષડ

પીધા છે પતિના સુખને પણ જતું કર્યું છે બધાવવા માટે
પોતે દેશમાં શ્રી પતિ પરદેશ ખેડતો હોય છે આવી
માતાનો બહારો વાળવાનો અવસર આવે ત્યાં પુત્ર દટકી
બાપ છે

પુત્રનદી માતાની સેવામાં રત રહે છે તે દેવદત્તાને
ગમતું નથી તેને આ માતા તેના સુખમાં ભક્તરૂપ હાજી
માટે આ વૃદ્ધાને કોઈ પણ શસ્ત્ર કે ઝેર વડે મારી નાખી
તોજ મને નિરાત વળે રાજાની રાણી થઈ, છતાં દિલમાં
ક્યાંક બાપ કેવો પડ્યો છે સમય વેળા કરે છે કોઈ
વખતે રાજા પુત્રનદી બહાર બાપ છે માતાજી જમી કરી
પોલી ગયાં છે બાપે સુલાખના ફૂલનો દમલો પડ્યો હોય
તેવા હાથે છે રાજમાતા અને વળી પુત્રની સેવા બેવી છે
એટલે શરીર જરાપણ ચોપાણું નથી. દેવદત્તા બે આવે અવસર
દેખી જાત અને રીઝ બ્યાનમાં સુલાના ભક્ષમાંથી લોહાનો
સળીયો ધગધગાવી, સાણસી વડી પકડી, માતાનાં શુભસ્થાનમાં
પડાવી દીધા માતાજી શરૂ પાડી ગયાં. હાથ હાસીઓ સૌ
પહોંચી ગયા તે વખતે દેવદત્તા ત્યાંથી ચાલી જતી હતી
તે સૌએ ભેઈ પુત્રનદીને આ બળશ મોકલતાં તેણે દેવદત્તાને
પકડી મારાવી અને કહ્યું કે તે આ બહુ જ ખરાબ કર્યું,
તને શું કરું? સીપાઈને આજ્ઞા કરી, બાપો બાપે અવળે
બધને બાપી રસ્તા ઉપર ફેરવતાં, ચાણુક, પશ્ચરના પ્રહાર
કર્યો. રાજાની આજ્ઞા પ્રમાણે દેવદત્તા ઉપર સસ્ત્રાર કર્યો.
અન્યના જીવનપથ પર કટક વેરે તેનો બાપિ જીવનપથ
કટકથી છવાય રૂપવતી કન્યા માથે સકટ પડી રહ્યું છે તે
સમયે મૌતમ સ્વામી વહોરવા નીકળેલા ભગવાનને જઈને

કહ્યું, પ્રભુ ? આ સ્ત્રી આ લવનુ કર્મ લોગવે છે કે પરલવનુ ?
 ભગવાન કહે છે, પૂર્વલવમા સિંહસ્થ રાજના લવમા ૪૯૯
 રાણીઓ અને ૪૯૯ ધાવ માતાઓને શાળામા પૂરી ખાળી
 નાખી હતી એ જ સિંહસ્થ રાજા મરીને છઠ્ઠી નરકે ગયો
 હતો ત્યાંથી અહીં દેવદત્તા પછે અવતર્યો આ લવમા પણ
 આવું ઘોર કામ કર્યું । દેવદત્તા આયુષ્ય પુરૂ કરીને પહેલી
 નરકે એક સાગરના આયુષ્યથી ઉત્પન્ન થઈ, ત્યાંથી એક લવ
 તિર્યંચ પછે અને એક લવ નરકનો, એમ એકથી સાત
 નરક સુધી ઉત્પન્ન થઈ મહાભય કર નારકીના હુ ખો લોગવશે.

જ્ઞાની કહે છે, ત્યાં પરમાધામીઓ મુગદ્ધરના માર
 મારે છે. ગદા મારી ગાત્ર લાગી નાખે છે માટે જાગતા રહો,
 સાવધાન થાઓ. કર્મ જેવો નિષ્પક્ષપાતી ન્યાયાધીશ બીજો
 કોઈ નથી. કર્મ પોતે જ સાક્ષી આપે છે વળી પણ મૃગા-
 પુત્ર શુ કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે

વ્યાખ્યાન ૧૦૫ મુ

સં. ૨૦૨૧ ના કારતક સુદિ ૩ ને શુક્રવાર, તા. ૬-૧૧-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ પ્રભુએ
 સિદ્ધાંત પ્રજ્ઞા ઉતરાધ્યયન સૂત્રના ૧૯મા અધ્યયનમા
 મૃગાપુત્રનો અધિકાર ચાલે છે. મૃગાપુત્રને પૂર્વના લવો જોઈ,
 સયમનો વેગ ઉપડ્યો છે મોક્ષમાર્ગ પ્રત્યે તાલાવેલી-વૈરા-
 ગ્યનો રંગ લાગ્યો છે શાશ્વત સુખના અધિકારી બનવું છે

જેને આધ્યાત્મિક સુખ જોઈતું હોય તેને ભૌતિક સુખ પ્રત્યે ત્યાગ હોવો જોઈએ સવેગ ત્યાં નિવેડ અને નિવેડ ત્યાં સવેગ હોય જ જેને મોક્ષ રૂપે તેને સસાર પ્રત્યે શરીરથી માંડી હરેક પદાર્થ પ્રત્યે અરુચિ હોય પદાર્થ માં સુખ નથી પદાર્થ એવું છે, હું ચાવા છું, જ્ઞાન કરવું એ આત્માનો ધમ છે પણ મમત્વ કરવો તે વિકારભાવ છે વિકાર ત્યાં સસાર છે પર પદાર્થ તે હું નથી. વાડુ વારામા છે વાડુ પર ધાય નહિ ત્રણે કાળે સ્વ તે સ્વ છે અને પર તે પર છે દ્રવ્ય ક્ષેત્ર, કાળ અને ભાવથી રચેા જડ તે ચેતન ધાય નહિ જડ તે જડ જ રહે ચેતન્ય ચેતન્ય રહે જડ-ચેતનમા અત્યંત ભાવ છે શરીરની શાતાએ શાતા, પેસો મળે કોટલે શાતા એમ પરથી શાતા માનનાર આત્મ-તત્ત્વને સમજતો નથી જેને સમજાવું હોય તેનું કોઈ માન-અપમાન કરી નાખે પણ મનની અંદર લેશમાત્ર દુઃખ લાગે નહિ એ તો એમ જ સમજે કે પ્રકૃતિના પાસા છે અજ્ઞેયો નામ કમનો ઉદય હોય તો તેમ ધાય માન અપમાન, સુખ-દુઃખ ઈર્ષા-નિંદા સ્મૃતિ ક્ષયા આપણે આધિન છે ? વખાણથી બળે નહિ નિંદાથી ડભે નહિ નાધનાના પથે ધૂમનાર વ્યક્તિ લોક ઉપહાસને હેતુથી હસી શકે એ જ નાધનામા સફળ બની સિદ્ધિ વરી શકે

દ્રવ્યશયા નિર્જુષા ગુણા એક ગુણ દ્વિતી બીજો ગુણ ઘટા નથી એક જ્ઞાન ગુણ, દશન રૂપ નથી ઘટો. આશિત્ર, નીચ ક આનંદરૂપ ઘટા નથી, તો પછી અન્ય દ્રવ્ય તો ક્યાંથી અન્ય રૂપ ધાય ? જેમ સોનાના કડાની અંદર તાબાનો જાણલો હોય હજાર વખ મુખી કામા મોનું ને મોનું રહે અને તાંબુ

તે તાપુ રહે, સોનાનુ તાપુ ન થાય કે તાબાનુ સોનુ ન થાય એમ અનતકાળ જશે તોય જડ તે ચેતન નહિ થાય અને ચેતન તે જડ થશે નહિ, થાય તો અનાવસ્થા દોષ આવી જાય ત્રણેય કાળે ચેતન તે ચેતન છે અને જડ તે જડ છે, છતાં જીવ પરમાં વિકાર-ભાવ સેવી રહ્યો છે, તે અજ્ઞાન અવસ્થા છે દોરડાંમાં સાપની બ્રાતિ થાય છે, શાથી ? અધારાથી એમ અજ્ઞાની અજ્ઞાન દશાડૂપી અધારામાં જડ પદાર્થોમાં સુખ ખુદ્ધિ કરે છે અને તેથી જ તો આ જગત ઊભું છે દરેક આત્મા જો સ્વભાવમાં પરિણમન કરે તો આ સસાર જ ટકી ન શકે. જીવનું વિભાવ પરિણમન છે, તેથી તો જગત છે. જ્ઞાની કહે છે, કે દરેક પરમાણુ સ્વતંત્ર છે સ્કંધમાં ભળવું તે પરતંત્ર દશા છે સ્કંધ થાય ત્યાર પછી જ કાર્મણ વર્ગણા રૂપે જીવના સળધમાં આવવાની યોગ્યતા પુદ્ગલમાં થઈ કહેવાય જ્યારે પુદ્ગલોની યોગ્યતા કાર્મણ શરીર રૂપે આવવાની થાય અને આ તરફ જીવ વિભાવમાં જઈ, કામ ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, વિકારભાવ સેવતો થાય કે તુરત જ કુર્મો આત્મ પ્રદેશને ચોટે છે એક તેલથી ચોપડેલો ઘડો અને બીજો કોરો ઘડો પડ્યા હોય, તો ચીકણા ઘડા ઉપરથી રજ જલદી ઉડતી નથી, જ્યારે કોરા ઘડાને એક પૂજણી ફેરવવાથી રજ ખરી જાય છે તેવી રીતે રાગ-દ્વેષની ચિકાશ, તે ભાવ કર્મ છે જીવને પરમા જવાનો અનાદિનો ઢાળ પડી ગયો છે ઇન્દ્રિયો નચાવે તેમ નાચે, વળી પાછો ઉપરથી એમ કહે, કે ‘હું તો જ્ઞાતા-દષ્ટા છું, તે ખેવડો પાપી છે જ્ઞાન તારામાં પરિણમ્યું ત્યારે જ કહેવાય કે, જ્યારે તારી લોહપતા છૂટે જડથી સુખ થાય તે બ્રાતિ ટળી નહિ, તો

તારાં ઘાને શુ ઉકાળ્યું ?

આજે રાખડો સોંધા બન્યા છે, ને કર્તોબ્ય મોંધું બન્યું છે આ ગમે આ ન ગમે, તેવા મનોરા અને અમનોરા ભાવ કેમ થાય છે ? સ્વભાવને જેણે બદલ્યો હોય તેનું વલણ ત્યાગ-વૈરાગ્ય પ્રત્યે હોય, તને આધ્યાત્મિક ભાવ ડુબે, પરની વિકલા કે નાટક સિનેમા, ન ડુબે. અમેરિકા, આફ્રિકા, લાઠન જાપાન, જમની જોઈ આનું જોવો શુ રખડવાનો વા ઉપડ્યો છે ! દરેક ક્ષેત્રમાં જોકે વાલાજા જેટલી પણ જગ્યા તે જન્મ મરણ ક્યાં વગર ખાલી મૂકી નથી, તેમ સમજીને હવે તો ઠર ફર ફર કરમાં, ઘણું રખડી આવ્યો છું, માટે ઠરીને-સમજીને તારામાં સમાઈ જા

અધારામા દોરડાંને સપ માનવાથી દોરડું સપ બની જાય નહિ તેમ, જડને ચેતન્ય માનવાથી જડ તે ચેતન બને ખરું ? ના; તો જડ પ્રત્યેની મથામણ યાને કરે છે ? 'પ્રેમો મારે પરમેશ્વર' કેમ થઈ ગયો છે ? કુટુંબ, પરિવાર, મકાન મારું આમ 'મારું મારું શુ કરી રહ્યા છો ! મન, વાણી, દેહથી નિરાળું તત્ત્વ શાશ્વત જ્યોત તું છે. મારું મારામાં છે બહાર નથી પરને જોતવા ઘણું ભટક્યો.

વસ્તુ પાસે છે છતાં ઠોંઠાં મથુરા, કાશી શ્રીરિકા, હરદ્વાર બધેય રખડે-ભટકે પણ જે મળ્યો તે અહીંથી જ મળ્યો, બહાર કયાય છે જ નહિ. જ્ઞાની કહે છે, કે સમજ તો સહેલું છે નહિતર અનાદિ કાળથી અધરું છે ગુરુકૃપાથી સુલભ થઈ જાય તારો બબનો તું જ ઉપાડી શકે તેમ છે તારી માલિકીની વસ્તુ તારે પ્રાપ્ત કરવી તેમાં નવાઈ શી ?

ખહાર પરિભ્રમણ કરવાની જરૂર નથી, એ પરવસ્તુ જીવને
 શુ જ્ઞાન આપી દેશે ? દિલમા રૂબકી દઈ, વૃત્તિઓ પર કાબૂ
 રાખી, પળેપળ સાવધ રહીને પ્રલોભનથી પાછા વળીએ. ખસ,
 જીવન સુધાર માટેની આજ સાચી પ્રક્રિયા છે જેટલો ક્ષયો-
 પશમ ઉઘડે તેટલું જ્ઞાન મળે તીર્થ કર દેવની વાણી સાલ-
 જનાર ભાગ્યવાન જીવેમા, ગણધરો ઝીલી શકે, તેટલું સાધારણ
 માણસો ઝીલી શકે નહિ જેનો જેટલો ક્ષયોપશમનો ઉઘાડ,
 તેટલું તેજહણ કરી શકે તીર્થ કરની વાણી તો નિમિત્ત માત્ર
 છે, ઉપાદાન પોતાનું છે. ઉપાદાન અને નિમિત્ત બન્નેને માનવા
 પડશે. નહિતર મોક્ષ માર્ગનો લોપ થશે સાધુ ન જોઈએ, વાણી
 ન જોઈએ, પુસ્તક ન જોઈએ, જો ઉપાદાન જ કરતું હોય તો
 સદ્ગુરુ શાને શોધે છે ? જ્ઞાની કહે છે લાખ પ્રયત્ને પણ
 સદ્ગુરુને શોધજો

તીર્થ કર કે સતપુરુષના મુખારવિદ્યથી નીકળતી
 વાણીના પુદ્ગલો, દેશનાના પુદ્ગલો, કાનમા પડ્યા હશે તો
 તેના ઉપર વિચાર ધારા ચાલશે. એકલા ઉપાદાનથી પતી
 જતું હોય તો, નિમિત્ત કારણને સિદ્ધાંતમા સ્થાન કેમ આપે ?

મૃગાપુત્ર મહેલમા બેઠા બેઠા બધાને રાજમાર્ગ ઉપરથી
 ચાલ્યા જતા જુએ છે ઘણા ચાલ્યા જતા હતા, તેમા દષ્ટિ
 મુનિ ઉપર ઠરી, બીજે કયાય ઠરી નથી એક મુનિના દર્શન
 થવાથી, અધ્યવસાયમા ફેરફાર થવા માડ્યો અત્યાર સુધી
 આત્મા-પરમાત્માની વાત નહોતી, પણ બત્રીસ બધ નાટકના
 ધમકાર, બત્રીસ રમણીઓ અને દોશુન્દક દેવ જેવું સુખ
 ભોગવી રહ્યા હતા અને જ્યાં સાધુના દર્શન થયા કે તુરત જ

મુગ્ધપુત્રના અધ્યવસાયમા ફેરફાર થવા માંડ્યો. નિમિત્ત આ કામ કરી બાય છે એકલા નિમિત્તને પકડો અને ઉપાદાન છૂટ્ટ રાખો, તોપણ કાચકારી થતું નથી. નિમિત્ત સાથે ઉપાદાનનું એકાણુ થાય ત્યારે જ વસ્તુ કાચકારી બને છે સાક્ષાત્ કેવળીને એમ હોવા છતાં પણ ઘણા જીવ કોરા રહી ગયા છે એવાના ઉપાદાનની તૈયારી ન હોય, તો ભગવાન શ્રી કરી દેશે !

નિમિત્તની કાંઈ જરૂર નથી, નિમિત્ત કાંઈ કરી દેશે નહીં,” એવી ઉત્સુક પ્રજ્ઞણા કરનારા તો એમ જ કહે છે કે દેવ, ગુરુ, શાસ્ત્રી લાભ થયો એમ માનતો હોય, તો તે સ્ત્રીતેર કોડાનકોડી સાગરોપમનું મોહનીકમ બારે છે પણ સૂત્ર-સિદ્ધાંતો એમ કહેતાં નથી સુપુષ્ટ ચિંતનાને ભગવદ કરનાર, અલિપ્ત વૃત્તિઓને ફિશર કરાવનાર, પડતાંને બચાવનાર સતપુરુષો જ્યવત વર્તો તે મહાન્ ઉપકારી છે એમ કેમ કહેવામા આવે છે ? ઉપાશ્રયે પગલા માંડવાની શી જરૂર છે ? શાસ્ત્ર ગુરુની શી જરૂર છે ? મયલ-પુરુષાયથી મોક્ષ ન મળતો હોય અને કમબદ્ધ પર્ણાયે મળતો હોય, તો સવા મણની તળાઈમા સૂઈ રહો અને છાન્દમાના બેચી રહો અત્યાર સગી મોક્ષ કેમ ન થયો ? કાંઈક ખામી રહી જાય છે ને ? કેવળીએ મોક્ષ બાળ્યો સાથે પુરુષાચને બાળ્યો કે નહિ ? એક સાધારણ શેટલી બનાવવી હોય તો પાટલો વેલણુ, ચૂલો, આગ લોટની માટલી અને ઘઠનારી બાઈ આટલાં નિમિત્તો હોય ત્યારે શેટલી થાય લોટનો પિંડો બાંધી વણી કરી તેનાર રાખી હોય અને અગ્નિ ન હોય તો કાચી પટેલી શેટલીને શેટલી ન કહેવાય એક જ સાધન અધુરુ હોય તો પણ

અટકી પડે છે ત્યારે મોક્ષની વાતો કયે જવી, એટલેથી શું મોક્ષ થઈ જશે ! ના, તપ, જપ, ક્રિયાનો ખપ નહિ, ઇન્દ્રિય દમનનું નામ નહિ, ગમે તે ટાણે રાત્રે બાર વાગ્યે પણ પાણી પી લેવું અને કહેવું, કે ઇચ્છા તે હું નહિ, તો ઇચ્છાને કરી કોણે ? શું આ જડ પાટ ઇચ્છા કરે છે ? કર્તા તો તું થયોને ! અજ્ઞાન દશામા આમ કયા લગી હાકયે રાખશો ! તમને જડખાતોડ જવાબ દેવાની તેવડ નથી નબળા છો તેથી તો એકાન્તવાદીના કથન તમારા મગજમા ઘૂસી જાય છે ઉપાદાનને નિમિત્ત, કાર્ય અને કારણ, દ્રવ્ય અને ભાવ, નિશ્ચય અને વ્યવહાર નય, એમ બધાં વાત શાને મૂકી છે ? જો બેની જરૂર ન પડતી હોય તો નામ જ ન હોત, છતાં છે કે નહિ ? છે જ તો પછી એકને મહત્વ આપવું અને એકનો નિષેધ કરવો તે કેમ ચાલે ?

જૈનદર્શન એ શરીર છે અને સ્વાદ્વાદ એનો પ્રાણ છે પ્રાણ નીકળી ગયા પછી ચેતનહીન જડ-શરીરની કાંઈ કિંમત નથી એકાત્વાદમા આવી જાય છે, તે અજૈન છે અનેકાન્તવાદ જૈનદર્શનની આધારશિલા છે તત્ત્વજ્ઞાનની આખી ઇમારત આ અનેકાન્તવાદના સિદ્ધાંત પર અવલંબિત છે જૈન ધર્મમા જે કંઈ વાત કહેવામા આવી છે, તે અનેકાન્તવાદની કસોટી પર ચઢાવ્યા પછી જ કહેવામા આવી છે આને લીધે જ, દાર્શનિક સાહિત્યમા જૈન દર્શનનું બીજું નામ અનેકાન્તવાદ દર્શન પણ છે અનેકાન્તવાદનો અર્થ એ છે, કે પ્રત્યેક વસ્તુના વિલિન ધર્મોનું વિલિન દષ્ટિકોણથી નિરીક્ષણ કરવું જૈન ધર્મમા માત્ર એક જ દષ્ટિકોણથી પદાર્થનું અવલોકન કરવાની પદ્ધતિને અપૂર્ણ તથા અપ્રમાણિક કહેવામા આવી છે

મિત્ર મિત્ર દિદિર્નિદુષ્ટી વિચારી, નિરીક્ષણ કરવાની પદ્ધતિ તે પૂણ અને પ્રમાણિક છે

અનેકાન્તવાદ અને સ્થાફવાદ બન્ને એક જ સિદ્ધાંતની બે બાજુ છે જેવી કે એક રૂપિયાની બે બાજુ ધણા હોઠા આ બન્ને વાદોને એક જ સમજી શકે છે પરંતુ ઉપરથી એક દેખાવા છતાં બન્નેમાં મૂળથી ભેદ છે અનેકાન્તવાદ વસ્તુ હથ નની વિચાર પદ્ધતિ છે, તે સ્થાફવાદ છે એની ભાષા પદ્ધતિ અનેકાન્ત-દિદિને ભાષામાં ઉતારવી તે સ્થાફવાદ છે વસ્તુમાં રહેલા અનંત ધર્મોના મૂળમાં રહેલી વિભિન્ન અપેક્ષાઓનું બીજાને માટે નિરૂપણ કરવું, તેનું સ્વસ્થ ખોલવું, તેનું નામ જ સ્થાફવાદ સ્થાફવાદને કથચિતવાદ પણ કહેવાય છે

તૈનધર્મની માન્યતા છે કે પ્રત્યેક પદાર્થ, પછી તે નાનું સ્વકણ હોય કે મોટો હિમાલય હોય, પણ તે અનંત ધર્મોનો સમૂહ છે તે ધર્મને એક જ પદ્ધતિ સમજવાનો આગ્રહ ન રાખે. ડુંદી ગુદી બાગુથી જુઓ, એનું નામ અને કાન્તવાદ અનેકાન્તવાદ આપણા દિદિકોણને વિસ્તૃત કરે છે આપણી વિચાર ધારાને પૂણતા તરફ લઈ જાય ॥

ફળમાં રૂપ છે, રસ છે ગંધ છે, સ્પર્શ છે ત્યારે તો આપણે અનેકાન્ત અને સ્થાફવાદનો ઉપયોગ કરીએ છીએ, અને ફળનું યથાથ નિરૂપણ કરીએ છીએ એનાથી વિપરીત જ્યારે આપણે આગ્રહવશ યર્ષએ છીએ કે ફળમાં રૂપ જ છે ગંધ જ છે રસ જ છે સ્પર્શ જ છે વગેરે, ત્યારે આપણે મિથ્યા અનેકાન્તવાદનો પ્રયોગ કરીએ છીએ “પણ માં બીજા ધર્મોની સ્વીકૃતિનો સ્વર હુપાયેલો છે જ્યારે “જ”ના

બીજા ધર્મોનો સ્પષ્ટ નિષેધ છે આ “પણુ” અને, “જ” નું સ્પષ્ટ અંતર સ્યાદ્વાદ અને મિથ્યાવાદ છે “પણુ” સ્યાદ્વાદ છે. ત્યારે “જ” મિથ્યાવાદ છે વસ્તુતઃ સ્યાદ્વાદ સત્યજ્ઞાનની કૃત્યા છે દાર્શનિક ક્ષેત્રમાં સ્યાદ્વાદ સમ્રાટ છે.

મહાત્મા ગાંધીજીએ તેની મુક્તકંઠે પ્રસશા કરી છે ડા. થોમસે પણ કહ્યું છે, કે સ્યાદ્વાદનો સિદ્ધાંત ખડું ગભીર છે સ્યાદ્વાદ સાપ્રદાયિક કલેશને શાત કરે છે જીવનના દરેક ક્ષેત્રમાં જો પ્રયોગ કરવામાં આવે, તો પરિવાર, સમાજ, રાષ્ટ્ર અને ધાર્મિક ક્ષેત્રે સહભાવનાનું સુખદ રાજ્ય સ્થપાય, અને કલેશ-સંઘર્ષના બીજ બળી જાય આવા નિર્ઘેશ પ્રવચનના સ્યાદ્વાદના જ્ઞાતા, દરેક શ્રાવક શ્રાવિકા હોવા જોઈએ જો જ્ઞાન હશે, તો પાપ ડીની જાળમાં ફસાશે નહિ નહિ તો મિથ્યા-મતમાં ભૂલો પડી, આત્મ તત્ત્વનું જ્ઞાન ગુમાવી બેસશે.

જ્ઞાન શ્રવણથી જન્મે છે, સત્સંગમાં જાવ, સાલજો તો જ્ઞાન થશે દેશના લખિંધ નિમિત્ત ખડું થાય છે ને ! આતો મહોદધિ છે રૂબકી મારો તો રત્નની મૂઠી ભરાશે. મરજીવા મોતી કાઢી લાવે છે કાઠે બેઠાને શ ખલા-છીપલા જ મળે માટે જ્ઞાની કહે છે કે તીર્થ કરે ઉડાણ ગહનતા બતાવી છે મરજીવો થા, તો મળે અદર તળિયે જઈને જો, કેટલો રત્નનો ખજાનો ભર્યો છે ! શ્રવણનો સાર એ જ કે તેથી વિજ્ઞાન થાય, ત્યારપછી પરચક્રખાણ થાય અને તે લેવાથી આશ્રવ અટકી જાય આશ્રવનો વિરોધ, તેનું નામ સ વર સ વર કરનાર બાર ભેદે તપસ્યા કરી કર્મનો નિકાલ કરી નાખે છે, એથી નિર્જરા થાય આત્મ પ્રદેશથી કર્મનું નિર્જરી જવું, તેનું નામ નિર્જરા અને સ પૂર્ણ નિર્જરા થવી, તેનું નામ મોક્ષ.

ક્રમ જાળના મિથ્યાત્વ અવત, પ્રમાદ, ક્ષાય અને યોગ, આ પાપ હેતુ છે પ્રતિક્રમણમાં આ જાણ આવે છે પણ આજે તો પ્રતિક્રમણના લૂણા-તેમાં રસ જ નથી. પ્રતિક્રમણમાં જ્ઞાન દશન, આશિષ, તપની વાત છે વીધ કર કેવા છે, સિદ્ધો કેવા છે, કેવળી કેવા, સાધુ કેવા હોય તેની ઓળખાણ તેમાં છે આવકો કેવા હોય, હેય રોય અને ઉપાદેય શુ છે તે વસ્તુ તેમાં ભરી પડી છે નિર્મલ પ્રવચન શુ કહેવાય ! તેમાં જ્ઞાન જાળનો ભયો પડ્યો છે તમારા હીકરને નામુ ન આવડતું હોય ને તેને પેદી સોંપો તો શુ થાય ? તેમ અમે કેવા આવકને ઇચ્છીએ ? ભગવાન મહાવીરની પેદીના તમને સહ્ય જનાવવા છે તો આમા કેટલાને તત્વનું જ્ઞાન છે ?

પ્રતિક્રમણ, સામાયિકમાં શુ રહસ્યભર્યો છે, તેનું તમને જ્ઞાન છે ? ભણાવનારને પણ તેનું જ્ઞાન હોતું નથી. આજે કેટલીએ જૈનશાળા ચાલે છે પણ તૈયારી કેવી છે ! ખસ્તનારા ખર્ચે છે છતાં આ જાણી જૈનોની સસ્થાઓ કેવી લૂલી ચાલી રહી છે ! જૈનશાળાના કમિટીના મેમ્બરો કેટલા દિવસે પરીક્ષા લેવા જતા હશે ! પરીક્ષા લેનારને જ જ્ઞાન નથી. કુવામાં નથી તો પછી અવાકામા ક્યાંથી આવશે ? આ ખમની સસ્થા કેણુ અલાવી શકે ? ખજશ છે ? જાળકો એ તો કુમળી વેલ છે નાનપણથી જ એ સારા સસ્કાર જૈનધર્મના સિંચરો, તો મોટા થયે ઈંકાના રસ પીવાની લાલસા નહીં કરે. છવ હિ સાધી રૂર રહેશે.

સાજમા જ્યાં આવકોના પાઠ આવે છે ત્યાં આજ જાના આવકો છ કાય નવતત્વના જાણકાર કહ્યા છે અભિ જ્યાં છવાછવે કહ્યા છે આજે રાજકોટના બહી હજાર જરમાં

“અભિગયા જીવાજીવે” વાળા કેટલા ગણુવા ! મીડા ઉડાડી દેવા ? કે મિડા વિનાના બચેલા આકડામાથી પણ બાકાત કરવા ? સાંભળવા માત્રથી નહિ વળે, અંદરથી ધગશ જોઈશે. આવો અવસર મળવો મુશ્કેલ છે.

જ્ઞાનીઓ કહે છે, જે જીવ અજ્ઞાન દશામા આત્મ-દશાને પામી શકતો નથી અને મોહવશ, ઇન્દ્રિયોના સુખમાં વિલાસ કરી, રચ્યો પચ્યો રહી કૂર કર્મો બાધે છે, તેને નર-કમા પરમાધામીઓ કેવી દશા કરે છે

મૃગાપુત્ર કહે છે

‘સુરેહિં તિક્ષ્ણધારેહિં’, છુરિયાહિં કપ્પણીહિં ચ ।

કપ્પિઓ ફાલિઓ છિન્નો, ઉક્લિત્તો ચ અણેગસો ગાથા ૬૨

તિક્ષ્ણધાર વાળા છુરપલાથી, છરીથી, કાતરથી મને કાપ્યો, ફાડ્યો, છેદ્યો, ઉતરડી નાખ્યો, વળી પણ કેવા દુ ખો ભોગવ્યા તે સાંભળો

પાસેહિં કૂઢજાલેહિં, મિઓ ઘા અવસો અહ ।

વાહિઓ વદ્ધરુદ્ધો વા, વદ્ધ ચેવ વિવાદ્ધઓ ॥૬૩॥

જેમ શિકારી મૃગલાને પકડવા પાશલા રચે, તેમ પરમાધામી પાશ રચે છે તેમા પકડી, શરીરની ચામડી ઉતારી દ્યે છે ને માસના લોચા ઢંક, ગીધ પક્ષીઓ આવીને ખાય છે.

હે માતા ! એવી વેદના મે અનતીવાર વેદી, પેટ ભરવા મોહુ ઉદર કરી જે માસ ખાય છે, અનેક પશુ, પક્ષીના કચ્ચરઘાણુ વાળી નાખે છે, તે મરીને પરમાધામીનો પરાણુ થાય છે

ગલેહિ મગરજાલેહિં, મચ્છો ઘા અવસો અહ ।

ઉલ્હિઓ, ફાલિઓ ગહિઓ, મારિઓ ચ અણન્તસો ॥૬૪॥

કર્તા થાય પરિણુતિ એ જાતની છે, એક સ્વભાવ પરિણુતિ અને બીજી વિભાવ પરિણુતિ જીવ અનાદિ કાળથી, વિભાવ પરિણુતિમાં રચ્યો પચ્યો રહ્યો છે, તેથી પોતાની જાતને જોળખી શક્યો નથી જીવને સ્વભાવનું મહાત્મ્ય એક સેકન્ડ વાર પણ આંચુ નથી ઘર સામે ડોકિયું જ કર્યું નથી

પાણીનો ફડ પાદડાવડે ઢકાઈ ગયો છે સેવાળનું આચ્છાદન થઈ ગયું છે તેમાં ખરેખર શરદપૂનમનો ચંદ્ર ઊગ્યો છે, વૃક્ષ ઉપરથી અચાનક બીલ્લીફળ પડતા સેવાળમાં બાકોરું પડી જાય છે. એક કાચખો જોગાનજોગ ત્યાં છે, જ્યાં કાચખો ઊંચી નજર કરે, ત્યાં આકાશમાં સોળે કળાથી પૂર્ણ રીતે બીલેલા ચંદ્રને જુએ છે. અપૂર્વ દ્રશ્ય જોયું, અહો ! આવો થાળી જેવો ચાદીનો કટકો ! કૌમુદી ઝરી રહી છે શીતળ શીતળ સ્વભાવ છે

કાચખાને થયું, આવું અપૂર્વ દ્રશ્ય મેં ક્યારેય જોયું નથી માટે આવું દ્રશ્ય જોવા કુટુંબને પણ તેડી લાવું અને દેખાડું એટલે પાણીમાં ડૂબકી મારી કુટુંબીઓને તેડવા જાય છે કુટુંબીઓને કહે છે ‘મેં કાંઈક અપૂર્વ એવું જોયું છે પણ શું નામ કહેવાય તે કહી શકતો નથી કદી ન દેખેલું એવું દેખ્યું છે.’ પાછો આવે છે ત્યાં સેવાળ અને પાદડા સરખા આચ્છાદન રૂપ થઈ જાય છે, હવે ક્યારે પાછો શરદપૂનમનો ચંદ્ર ઊગે અને ક્યારે વૃક્ષ ઉપરથી ફળ પડી બાકોરું થાય ? તેમ મનુષ્યભવ, આર્યક્ષેત્ર, પાચઈન્દ્રિયની પૂર્ણતા અને જૈન-ધર્મ મળવો બહુ દુર્લભ છે

અનાદિ કાળથી જીવને આત્મ સ્વરૂપનું જ્ઞાન નથી

પારાખીઓ માછલીઓ પકડવા માટે નાની નાની માછલીઓ લોટની બનાવી હરિયામાં નાંખે છે, તેને હરિયામાં રહેલાં માછલા પકડવા બધા ત્યાં ગળા વિધાર્ષ બધા છે એમ પરમાધામી પસ્વશપણે નારહીને પકડી ગળામાં કાંટો બેસાડે છે પછી કાપે છે છેડે છે, દુકડા કરે છે, પાછુ શરીર ભેડુ થઈ બધા છે, કેવી બળવરા થતી હશે ? “આવાં કુ બે હે માતા ? મેં અનલીવાર સહન કર્યાં, હવે મને સ્વ આપી, મારે સયમ લેવો છે ” વળી પશુ મૃગાપુત્ર માતાને શું કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે

વ્યાખ્યાન ૧૦૬ મુ

સવત ૨૦૨૦ના કાસ્તક સુદિ ૪ શનિવાર, તા ૭-૧૧-૬૪

સિદ્ધાન્ત જોલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ પ્રભુએ સિદ્ધાન્ત પ્રજ્ઞા ઉત્તરાધ્યયન-સૂત્રનાં ૧૬ મા અધ્યયનમાં મૃગાપુત્રનો અધિકાર આલે છે

સપૂજ્ય જ્ઞાન દશન, આશિત્ર અને તપને અમ્બરૂપનું જને જ્ઞાન થયું છે તેને તે આદરવા યોગ્ય લાગે છે અને આપો સસાર હેતુરૂપ લાગે છે સયમમાં અનતા કમની નિજરા છે આચારાંગ સૂત્રમાં કહ્યું છે કે પ્રમાદીને સવત્ર બધા છે અપ્રમાદીને કયાથ બધા નથી. આત્મામાં જોડી માવધાની તેલો ધર્મ થાય છે અને તેથી કમની નિજરા થાય છે આત્મા વિભાવ પરિણમનને લઈ કર્મનો કર્તૃ થાય છે અને જો સ્વભાવ તરફ પશુ ફેરવે તો જ્ઞાન, દશન, આશિત્રનો

કર્તા થાય પરિણતિ જે જાતની છે, એક સ્વભાવ પરિણતિ અને બીજી વિભાવ પરિણતિ જીવ અનાદિ કાળથી, વિભાવ પરિણતિમા રગ્યો પગ્યો રહ્યો છે તેથી પોતાની જાતને ઓળખી શક્યો નથી જીવને સ્વભાવનું મહાત્મ્ય એક સેકન્ડ વાર પણ આવ્યું નથી ઘર સામે ડોકિયું જ કર્યું નથી

પાણીનો ફડ પાદડાવડે ઢકાઈ ગયો છે સેવાળનું આચ્છાદન થઈ ગયું છે તેમા ખરોખર શરદપૂનમનો ચંદ્ર જિગ્યો છે, વૃક્ષ ઉપરથી અચાનક બીલ્લીફળ પડતા સેવાળમા બાકોરુ પડી જાય છે એક કાચબો જોગાનજોગ ત્યાં છે, જ્યાં કાચબો જિગ્યો નજર કરે. ત્યાં આકાશમાં સોળે કળાથી પૂર્ણ રીતે બીલેલા ચંદ્રને જુએ છે અપૂર્વ દ્રશ્ય જોયું, અહો ! આવો થાળી જેવો ચાદીનો કટકો ! કૌમુદી ઝરી રહી છે શીતળ શીતળ સ્વભાવ છે

કાચબાને થયું, આલું અપૂર્વ દ્રશ્ય મેં ક્યારેય જોયું નથી મારે આવું દ્રશ્ય જોવા કુટુંબને પણ તેડી લાવું અને દેખાડું એટલે પાણીમા ડૂબકી મારી કુટુંબીઓને તેડવા જાય છે કુટુંબીઓને કહે છે 'મેં કાર્ધક અપૂર્વ એવું જોયું છે પણ શું નામ કહેવાય તે કહી શકતો નથી કહી ન દેખેલું એવું દેખ્યું છે' પાછો આવે છે ત્યાં સેવાળ અને પાદડા સરખા આચ્છાદન રૂપ થઈ જાય છે, હવે ક્યારે પાછો શરદપૂનમનો ચંદ્ર જિગે અને ક્યારે વૃક્ષ ઉપરથી ફળ પડી બાકોરુ થાય ? તેમ મનુષ્યભવ, આર્યક્ષેત્ર, પાચઈન્દ્રિયની પૂર્ણતા અને જૈન-ધર્મ મળવો બહુ દુર્લભ છે

અનાદિ કાળથી જીવને આત્મ સ્વરૂપનું જ્ઞાન નથી

શાની કહે છે, કે જ્યાં સુધી તું તને નથી ઝોળાજતો ત્યાં લગી મીડું છે! કાચબાને અનાયાસે જોવા મળી ગયું, તેનું વલ્લન શું કરી શકે? દ્રુમમાં જોવા કયા પદાર્થો છે કે સદ્ર સાથે સરખામણી કરે! જોમ જેણે સમ્યજ્ઞાનને આસ્વાદ્યું છે, સ્વસંવેદન જ્ઞાન યજ્ઞ છે તે જગતમાં જોવા કયો પદાર્થ છે, કે તેની સાથે સરખામણી કરી શકાય! સમ્યજ્ઞાનનું સુખ અતિન્દ્રિય સુખ છે લોકનાં સુખો તો કલ્પિત છે, વાસ્તવિક સુખો નથી. બાંધવાના જળમાં જળની કલ્પના કરી ફોટ મૂકી પણ તૃષ્ણા છીપી નહિ, તેમ જલ ઘર્ષ સુખની કલ્પના કરી હાટ, હવેલી બગલા મોટર, લાલ-આલિમાં શું સુખ છે? પેરીસ, જર્મની કે જાપાન જાઓ, કર્માચ સુખના લાટા પઠયા નથી.

શાની કહે છે કે અનંત સુખ તારી પાસે જ છે ભગવતીસૂત્રમાં કહ્યું છે કે અસ્તિર્માંથી અસ્તિ આવે, નાસ્તિ માંથી અસ્તિ ન આવે સુખની અસ્તિ આદ્યમાં છે છ દ્રવ્યને ઓળખો છો! સુખ આનંદ, ગુણ આત્મામાં છે તે સિવાય પાપ્યદ્ર ચોમાં છે જ નહિ, જેમાં નથી જોમ શાનીએ કહી દીધું પછી માથાફાદ ચીદને કરે છો!

સોળ શબ્દગાર સજેલી બાઈને હાર્ટ ફેઈલ થતા જીવ ભૂંડી ગયો પતિ આવીને જીવે છે વિચાર થયો કેમ જાણતી નથી? શું રિસાણી હશે? લાવ હજોણું પતિ હજોળે જ મનામણા કરે છે હલવા બાઈ મોઢામાં મેલે છે પણ મડું ખાધ ખરું? ઘણા પ્રયત્નો કર્યા છતાં જાણતી નથી રોના બેડો બધા પુરુષ કહે છે બાઈ! કેમ રહી રહ્યો છે? આ કહેવા લાગ્યો કેણું જાણે શું વાકું પડી ગયું તે મારી

પત્ની મારી સાથે જોડાતી નથી' ડાહ્યા પુરૂષે પાસે જઈને
 બેસ્યું તો મડું છે ચેતના જ નથી કહ્યું કે ભાઈ! 'આ
 બાઈ તો મરી ગઈ છે, તને મોહની આધીને લઈને ખખર
 નથી, પણ આમા પ્રાણ નથી. આ જડ છે ચેતનરૂપ પ્રાણ
 ચાલ્યો ગયો. હવે માનવામા આવે છે! માનવુ જ પડેને!
 તમારે માનવુ છે કે નહિ! પૈસામા સુખ માન્યુ છે ને! તે
 જડ છે કે ચેતન! જડ પદાર્થમા સુખ દેખાય છે! જડ
 પદાર્થમા સુખની કલ્પના કરનાર થેલો ગણાય તે તો મડદા
 છે. બુદ્ધિમાન વિચાર્યા પછી જ વર્તે છે, મૂર્ખ વર્ત્યા પછી
 જ વિચારે છે જ્ઞાની કહે છે, કે દેહ દષ્ટિ છોડી આત્મદષ્ટિ
 કર, એક વખત સમ્યગ્દર્શનના આગણામા પગ મૂક, એટલે
 મોક્ષ નિશ્ચિત થઈ ગયો. સમજો, ઉત્કૃષ્ટ આરાધનાથી તે જ
 ભવે સિદ્ધ થાય મધ્યમ આરાધનાએ ત્રીજે ભવે અને જઘન્ય
 આરાધનાએ પદર ભવે તો મોક્ષ જાય જ સમ્યગ્દર્શન
 પ્રાપ્ત થયા પછી પડવાઈ થાય તો પણ તે જીવ દોરા સહિ-
 તની સોય જેવો છે

શ્રી ઉ. સૂત્ર અ ૨૯ જોલ પદમાથી

જહા સ્વહ સસુત્તા, પઢિયાધિ ન વિણસ્સહ ।
 તહા જીવે સસુત્તે, સસારે ન વિણસ્સહ ॥

જેમ દોરા સહિતની સોય કચરામા પડી જાય, છતા
 પણ જડી આવે, તેમ જીવમા સમ્યગ્દર્શન રૂપી દોરો પરા-
 વાઈ ગયો છે, તે સસારમા જોવાઈ જતો નથી અર્ધપુદ્ગલ
 પરાવર્તનની અદર તો આવી જ જાય છે અનાદિનો, ઊલ્ટો
 હતો, તે હવે સુલ્ટો થઈ ગયો છે અડદ જેવો હતો, તે છડીદાળ

સમી થઈ ગયો છે મુશી કહેવાનો જો છે, કે જમી તેમ કરીને
 જીવને સાચી મદદ લાવવાની જરૂર છે દેવ અસ્થિત, ગુરુ
 નિર્મલ અને ધર્મ કેવળી પ્રરૂપિત, આ ત્રણ તત્ત્વ છે તેમાં બધું
 સમાઈ જાય છે ધર્મ છે તે સાધન છે તેનાથી દેવનું અને
 સિદ્ધનું સ્વરૂપ પ્રગટશે આરાધના ત્યારે પોતાને કરવી પડશે.

દુનિયામાં બહારના દુરમનોને જીવ જીવે છે, પણ
 અંદરના શત્રુને જોતો નથી રાગ-દ્વેષ કર્મ રૂપી દુરમનોને,
 અસ્થિત ભગવાને કહ્યું છે, ત્યારે તેને આપણે નમસ્કાર
 કરીએ છીએ શાની કહે છે, કે પહેલા પાંચે ઇન્દ્રિયો ઉપર વિભ્ય
 મેળવ, જે ઇન્દ્રિયો ઉપર વિભ્ય મેળવે છે તે જ ખરો વિજેતા
 છે દુઃખ આપનાર થાકે, પણ દુઃખ સહન કરનાર ન થાકે
 પરિસહનો સામનો કરે શત્રુની સામે બાદે ને વિજેતા અને
 અસ્થિતોએ આ માર્ગ બતાવેલો છે હવે આપણે જો માર્ગ
 બાલક છે કે નહિ? કે લિંગી આમ જ કાઢવી છે? કેાઈ
 પોતાના વિષયો આડે આવે તેને નિહવો આ આમ કહે છે
 અને આ જોમ કહે છે જોમ પરની પચ્ચાયતમાં ટાઈમ
 ગુમાવે છે ગામનો કચરો વાળનાર કચરો ધરમાં ભરી નથી
 રાખતો પણ ઉકરડામાં નાખે છે ત્યારે આ તો નિંદા કરીને
 આખા ગામનો કચરો ધરમાં નાખે છે વિષયોને વશ થઈ
 માસ-મહિનામાં આસહ્ય રહે છે અને રેકને પુષ્ટ કરવાની જ
 તાલાવેલી જગાવ છે પણ આ સાઘત્રણ મળ્યું મધ્યાની ઠા
 શેર રાજ પણ નહિ ઉતરે રેકની કઈ સ્થિતિ થાય છે તે
 જુઓ છાને? તો પછી જહનુ પોપણ જ કરી રહ્યા છો?
 શરીર જો તો રાજનુ ધર છે કસ કહાય તેટલો કાઠી થયો

પુદ્ગલાનદી પણુ છોડી, આત્માનંદી બનો, વિષયોના આનંદને બંધ કરો. પ્રભુ કહે છે ‘ જો તારે સ્વ સ્વભાવમા રમણુતા કરવી હશે તો પરભાવને કાઢવા પડશે, બહારના બંધા નાદ બંધ કર,’ એટલે અંદરથી આત્માનો અનહદ નાદ સંભળાશે, બહારના નશ્વરનાદ સાંભળવાની કેમ ઈચ્છા થાય છે ! પરભાવને તિલાંજલી દેયો જેટલી આસક્તિ તેટલી આપત્તિ છે રાગ તેટલા રોગ અને મોહ તેટલો મૂઝારો છે જ્યાં વિરક્તિ ત્યાં મુક્તિ જ્યાં સપ ત્યાં સપત્તિ જ્યાં કલેશ ત્યાં નાશ જ્યાં ત્યાગ ત્યાં તપ-તેજ છે

આજે તો પૌષધ કયાં હોય, ત્યારે પણ પથારી સારી કરે, ઉપર સારો ઓછાડ, પછી કહે હવે બસ સાફ, મીઠી નિદ્રા આવી ગઈ, આ કાર્યમા અનાત્મભાવ પોષાય છે, સાવધાન થાય તો ખબર પડે. બોલવા, ચાલવા, સાંભળવા, હરવા-ફરવા દરેક ઠેકાણે જડભાવને પોષણ મળે છે શાની કહે છે, ‘ એક વખત તુ તને જો, વિષયની ભૂતાવળને ભગાડી, આત્મા તરફ નજર કરતા શીખ ’

આનંદધનજીને એક બાળમિત્ર તાપસ છે ઘણા વર્ષની સાધના પછી એક રસકૂ પિકા તૈયાર કરી, શિષ્ય સાથે આનંદધનજીને દેવા માટે મોકલ્યો. શિષ્ય આનંદધનજી પાસે આવીને કહે છે, ‘ મારા ગુરુજીએ આપને આ ભેટ મોકલેલ છે આ રસ કૂ પિકા છે, લોઢા ઉપર એક ટીપુ પડે તે સોનુ થઈ જાય છે ’ આનંદધનજી કહે છે, ભાઈ ! મારે શી જરૂર છે ? એલો કહે ‘ આ તો તમે ભક્તોને આપશો, તો એલા વધી જશે, તમારી પાછળ જગત ગાડુ થઈ

ફરશે.' તેણે મહીના ભાવ કાઢી આપનાર પાછળ મોટડું ફરે છે

આનંદધનજી કહે છે 'હું અસગ દશામા શું છું તેમાં વળી સગ કર્યા કરું? સવ સગથી વિશેષે મુજબ થાય તે જ સિદ્ધ થાય સિદ્ધને જોઈ પરમાણુ માત્રની સ્પર્શના હોતી નથી મમત્વ હોય તો મોઢે ન જવાય વતન અને વચન બે જોઈ તાલથી કદમ મિલાવીને ચાલે તો આજી જમત સર કરી શકાય છે

આનંદધનજી કહે છે મારે આનો ખપ નથી મારે અમલકાર દેખાડવાની જરૂર નથી' એવો કહે છે 'સાહેબ, તમે વિચારો તો જરા મારા ગુરુની કેટલા વર્ષની તપસ્યાને અતે આ સાધના પ્રાપ્ત થઈ છે' આપને ખાસ મિત્ર તરીકે મોકલ્યું છે આપ કહો છો મારે જરૂર નથી

આનંદધનજી કહે છે ભાઈ તારા ગુરુએ જઈ વસ્તુ પાછળ આટલાં જમા વરસ સાધના કરી છે તારા ગુરુ ભીત જુઓ. ■ સાધના કઈ કરવાની? પીર, પેઝબર, પટા કરણ મહિબર દેવ દેવલા કે માતાજીની સાધના પાછળ તો ભૌતિક ઇચ્છા રહેલી છે જ્યાં આધ્યાત્મિક વાદ નથી ત્યાં શું હિ વળવાનો? માટે લઈજા પાછો' એવો કહે-મારા ગુરુની સેવુ તમે અપમાન ન કરો માટે તમે રાખી દ્યો, કોઈ ભક્તને આપી દેજો. આનંદધનજી : 'ભાવ ભાઈ એમ કદીને કાયમા રીશે લઈ શિલા ઉપર પછાડ્યો રસાયણ બધું શિલા ઉપર ઢોળાઈ ગયું પેલો એલો બાળો દેવા માંડ્યો અરેરે, અમારા જવાને દીધું હોતતો ઢાંગદર ચક્રૂર થઈ જત.

આતો વાદરાની ડોકે માળા નાખી છે. કેટલી સાધનાને અતે ગુરુએ લેટ મોકલ્યુ, પણ આને કદર નથી કોધ, ધરતીકપ છે. મનોહર જીવન મહેલને એ બિહામણા ખંઢેરમા પલટાવી દે છે

આનદધનજી કહેવા લાગ્યા 'ભાઈ! લોઠાનુ સુવર્ણ કરે, તેની કદર કરવાની હોય, કે સિદ્ધ થાય તેની કદર કરવાની હોય ? તુ સોના માટે મરે છે, ચાલ તને ખતાવુ. એમ કહી, એક શિલા ઉપર લઘુનીત કર્યું એટલે શિલા સોનાની થઈ ગઈ કહેવા લાગ્યા, ઉપાડ ચેલો આશ્ચર્યથી જોઈ રહ્યો આનદધનજીના પગમા પડી માફી માગી જતો રહ્યો જડના માહાત્મ્ય કોને આવે !

જીવ જડ પાછળ રાત્રી અને દિવસ જોતો નથી મત્સ્ય ઉદ્યોગ કરી, દેવનારના કારખાના ઊભા કરી, રોજ છ છ હજાર જીવોની ઘાત કરનારા શુ ઊંચે આવશે તેમ માનો છો ? કમ ખાધ્યા તેને લોગવવા પડશે

वीरं सपदि जालेहिं, लेप्पाहिं सउणो विव ।

गहिओ लग्गो बद्धोय, मारिओ य अणन्तसो ॥६५॥

ત્યા નરક ગતિમા બાજ અને સિચાણા પક્ષીના રૂપ કરીને નારકીના જીવોને પગવતી પકડે છે માથુ, આખો ઠોલી ખાય છે. તે વખતે આકેદ કરે પણ તેનું કોણ સાલજે ! માસના લોચા નીકળે તેના ઉપર તેજબ છાટે છે કેવી બળતરા થતી હશે ! પરમાધામીઓને દયા હોતી નથી એ તો મારીને રાજી થનારા હોય છે.

कुहाड फरसु माईहि, बहूईहि दुमोविव ।

कुट्टिओ फालिओ छिन्नो, तच्छिओ य अणन्तसो ॥६६॥

હે માતા ! ફરસી-કુહાડો લઈ જ ગલમા જઈ સુધાર
 વૃક્ષના દુકડે દુકડા કરે છે, તેવી રીતે પરમાધામીઓ ફરસી કુવાડા
 લઈ નારકીના કટકે કટકા કરે છે અને તેના શરીરની આમડી
 ઉતારી નાખે છે. હે માતા ! આતુ કુખ મેં અનતીવાર નરકમાં
 સહન કર્યું છે તે માંહેનું સયમમા કાઈ જ કુખ નથી
 મને તો સયમમા અનતુ સુખ દેખાય છે. સયમમાં કુખ
 કાચરને લાગે છે શૂરવીર અને ખીરને કાઈ લાગતું નથી.’
 વળી પણ શુ કહ્યો તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે.

આખ્યાન ૧૦૭ શુ

સવત ૨૦૨૧ના કારતક સુદિ ૫ સ્વિતાર, તા ૮-૧૧-૧૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણ કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ પ્રભુએ
 સિદ્ધાંત પ્રજ્ઞા ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના ૧૬મા અધ્યયનમાં
 મૂળાપુત્રનો અધિકાર આવી રહ્યો છે મૂળાપુત્ર માતાપિતાને
 નરકના કુખોના વલ્લુન કરતા કહે છે : હે માતા ! નરકના
 કુખ પાસે સયમનુ કુખ કાઈ વિસાતમાં નથી.’

જીવ અજ્ઞાનકશાને બરા થઈ, ફર-કર્મ કરે છે તેથી
 નરક ગતિ મળે છે. તો જ પોતાનો માતાક બને છે ક્ષણે ક્ષણે
 ભાવ-મરણ જીવ મરી રહ્યો છે રખડપટ્ટી યમ ॥ તે કારણે
 આ પિતે યમ છે પાતાને જાન નથી કે હું પાપ કરી રહ્યો છું
 પાપ પાપનું કળ બોગવશે કાણ ? ધન જે અનિત્ય છે, તે
 ભૌતિક સુખ માટે જીવ લેણું કરે છે કયે રસ્તેથી કેમ ધન

મળે તે માટે સતત પ્રયાસ આદરે જલદી મારુ અભરે ભરાઈ જાય, તેને માટે ન જુઓ રાત કે દિવસ લક્ષ્મીપૂજન કરું હશે ત્યારે ચોપડામા લખશે ‘ધનાશાળી ભદ્રની ઋદ્ધિ હોજે!’ પણ મહાવીરની આત્મઋદ્ધિ માગી? લક્ષ્મી તો ચ ચલ છે અને કોઈ વખત ખહારવટિયા, લૂટારા, ચોર, ડાકુ, લૂટી જાય તેવી છે એ લક્ષ્મી માટે થઈ જીવે કંઈક કાળા ઘોળા કર્યા પણ અતે તો મૂકીને ચાલી જાય છે ને!

લક્ષ્મીને મેળવવા જીવ કઠિન પરિશ્રમ ખેડે છે ખાર ખાર કલાકની નોકરી કરે છે વળી તેનું રક્ષણ કરવા ગોદ-રેજની તિજોરી અને ચોરડા ઉપર ખભાતી તાળા વાસી ત્યા ખાટલો નાળી સૂવે છે ચોર ન લૂટી જાય તે માટે ખોટી ઉધરસ ખાય સૂખે નિદ્રા પણ ન લ્યે ધન મેળવતા ય દુ ખ છે, ને સાચવતા પણ દુ ખ છે કોઈની પેઢીમા મૂકયું હોય તોય પણ મનમા ખીક રહ્યા કરે, રખેને પેઢી કાચી પડશે ને મારું ધન ચાલ્યું જશે તો? ધન મેળવવા માટે નોકરીએ સમયસર જવું પડે આગણે મહેમાન આવેલ હોય, છતા કહેશે, મારે ઓફિસનો ટાઈમ થઈ ગયો છે આહી વ્યાખ્યાનમા ન આવ્યા હોય ને પૂછીએ, કેમ ભાઈ, તો કહેશે ‘ઘેર મહેમાન હતા’ ત્યા મહેમાનને એમ ન કહે, કે વ્યાખ્યાનનો ટાઈમ થઈ ગયો છે આહી તો મહેમાનને તેડીને આવવું હોય તોય અવાય, ઓફિસે તેડી ન જવાય છતા કયા અટકી પડ્યા છો? ધન માટે માળાપ, પ્રિયજન, સ્ત્રી, કુટુંબ, અરે! જન્મભૂમિ છોડી કાળાપાણીએ ઉતરી પરદેશ ખેડે, કે જ્યા કોઈ સચુવહાલુ હોય નહિ, તેવા સ્થાને પહોંચી જાય માસા-હારી અને પરસ્ત્રીગમન કરનાર શેઠની નોકરી પણ સ્વીકારે.

ભાપા જેની કુકાડા સરખી હોય છતાં બાઈબાપા કરે. માખા પનું સહન ન કરનાર, ધન માટે શેઠિયાનું સહન કરે. બેઠ બિડુ જેટલા મુખને માટે ઘડને સાગર જેટલાં દુઃખો સહન કરવા તૈયાર થાય આ સસારમા ક્યાં મુખ છે, તે તો કહો! છતાં ભેરશીરથી કેવા પાપ ક્યે બાવ છે ?

સમ્યક્ રૂપી બીજ વાવીને બાર આવનાનું પાણીસિંચન કરી, તપરૂપી તરકે આપવો બેઠબો, જેથી માણસ રૂપી ફળ મળે. ધન માટે જેટલો પુરુષાથ કરે છે, તેટલો ધન માટે કેટલા ટકા કરે છે ? ધન માટે ધમાધમ બ્યારે ધન માટે બે ઘડી પણ નહિ ! સામાયિક કરવાનું કહીએ તો કહેશે No time વાડું કલ્યાણ ત્યારે કરવું નથી ? જે સાધન કરી દેવા જેવું છે તેમાં ફૂલસહ મળવી નથી અને હાથે ભસ્ત કામથી અણિયો ભરે, તેમાં પચીસ રૂપિયાના દોરા વાપરે આભલાં બાટે કેટલો લાખેણી સમય બગાડી રહે છે તેવું ભાન છે ? આ જઠ દેહને શણગારવા છુવ શુ નથી કરતો ? એમબોધકરી-ભરતનૂઘણ શીખવા દીકરીયો-વડુઓ કલાકોના કલાકો જાળે અને ખામિક શિક્ષણમાં ખામી કેમ છે ? દીકરી, વડુ, કલાસ ભરવા બાંધ અને સામુદ્ર જિજ્ઞાસાને ઘર અને છોકરા સામવવા ઘેર બેસી રહેવું પડે ભરત, નૂઘણ, સિલાર્ક, ટાઈપ વગેરે શીખવા બાંધ પણ ધર્મની વાત તરફ બોલી ધર્મ ઝર્મ છે આજે તો જેનો પુરુષ હજાર કમાતો હોય તેની બીને પાંચસો કમાવાની અબજબા હોય મરશે ત્યારે પૈસા કેઈ છતીયે બંધાવશે ? તમે અહીં રળીને કેટલું રળ્યો ! દેવલોકમા દેવના પલગની પકવાઈઓ હોય તેમા અહીં દ્રીપની અર્ધ સમાઈ બાંધ છે બોટલુ ય તમે અહીં શુ રળી શકવાના

હતા ? વાણ્વ્ય તરી દેવી કપાળમા ટીલડી કરે છે, તેમા આખા જંબુદ્વીપની ઋદ્ધિ આવી જાય છે, તે ટીલડી કેવી હશે ? ધર્મ કરે તેઓને તો વાણ્વ્યંતર, જ્યોતિષી, ભવનપતિ, સ્ત્રીવેદ, નપુસકવેદ, નારદી અને તિર્યંચ, એ સાત ખોલમા ગતિનો ખંધ પણ ન થાય ફક્ત એક વૈમાનિક દેવ ગતિનો જ ખંધ પડે. ધર્મ કેટલું રક્ષણ કરે છે ? પૈસા શું રક્ષણ કરશે ? બહાર-વટિઆ સામા મળ્યા હોય, હીરાની કઠી કે સોનાની વીટી કાઢી દેવી પડે છેને ! હીરાની કઠી રક્ષણ કરે ખરી ?

નટી થઈ નાચવાનું કેમ ગમે છે ? ફલાણી નટીએ ચણિયો આવા પ્રકારનો પહેર્યો હતો, તે માટે તેવો ચણિયો ખનાવવા, દરજીને સિનેમાની ટિકિટ કઢાવી આપે. શણગારમા પણ નટીઓના નામ સાડલામા પણ ‘કિસ્મત’ ‘ખંધન’ એવા નામ ! આ શું ? તારે સતી થવું છે કે નટી ? તમારી બહેન દીકરીને કોઈ ખરાબ દ્રષ્ટિથી જુએ તો તમને કેવી ચીડ ચડે ? એકાદ વખત જુએ તો સહ જ ગણાય, પણ ટીકી ટીકીને એકાદ બે ચાર વાર જુએ, ત્યારે તમે પડકારોને કે કેમ જુએ છે ? તો આ સિનેમા જોનારા, શું પારકી બેન-દીકરીને નથી બોઈ રહ્યા ? કોની સામે નજરુ નાખો છો ? નાક છે, કે ક્યા જઈએ છીએ ? ધાર્મિક ખેલમા પણ નખરા તો હોય જ ત્યા જઈ તમે સંસ્કૃતિ ગુમાવશો કે મેળવશો ? પરસ્પરી ઉપાડી જવી, રાગના રમકડા આપવા, કેમ લલચાવવી, તેવા ધંધા સિનેમા દ્વારા શીખાય છે, કે બીજું કાંઈ ? નાના બચ્ચાઓ પણ ગાયનોની કડીઓ મુખે ખોલતા હોય ! ઘરમા રેડિયો ગૂંજતો હોય, તેમાય વિકારવર્ધક સંગીતના સૂર સાંભળવા મળે છે

યક્ષે જીનપાલ અને જીનરક્ષિતે જીજીને જીલે બેસાડ્યા હતા. બેઠા પછી બેઠા શરત મૂકી હતી, કે જીલે બેઠા પછી રથજીદેવી પાસે જવાનો સંકલ્પ પણ કરવો નહિ. તો જીતમને સ્વેચ્છા ઉપર બેસાડી કાઢી નગરીએ પહોંચાડી હતી. જીલે જૂથે સંકલ્પ થયો, તો હું જગ્યા કે સમય પણ નહિ જોઈ અને જીલા ઉપરથી પછાડી દર્શિ જાણે જીજીલ થયા. જીજીવાન પણ જીમ જી કહે છે, કે જી જીજીલ, જી મોજે પહોંચાડી હતી. પણ શરત જી છે કે સસાર સામું જીવું નહિ. મનથીયે પણ શામ જાવ જીલો ન કરવો, ક્યારે જીજીલ થાયો ?

બસે કુમારો કહે છે, 'અમારે કંપૂલ છે, આરા
શિદ્ધામાન્ય છે વધારે કાંઈ વેતન તો લેવું નથી. સામુ-પુરુષો
પણ શુ માગે છે ? આર માસ સબળાવ્યું માટે આર કંજારને
ખરડો કરી દ્યો, એમ કહે ખરા ? ના, તમે કાંઈક ધમ
કરી છો. બબનમા દસાવા એ તેમાંથી છો. એજ કિશ્ત
સેવે છે છોડ્યા પછી તમે શુ કમાવ છો ? કેમ આલે છે
તે પૂછવાની પથાવ નહિ કરવાની. પદપૂજા કરનારને મોઢ
છૂંચે નથી, એને ઉપરનો વેશ પહેરી 'લીધા, તેથી કંઈ
વળવાનું નથી. સપ ઉપરથી કાંચળી છોડી દ્યે, પણ તેથી
ઝેરી મગી જતો નથી. ઝેર તો તેની હાડમાં છે કાંચળીમાં નથી.

કપડા ઉતારી સાધુતાના કપાં પહેરી દ્યે પશુ
જાડરના કોધ, માન લોભ, વિષય-કપાલ ન જાય ત્યાં સુધી
તે સસારી જ છે આજે તો દીક્ષા લેવા જતા હોય, માળાપ
ગ્રેતા પાલ જળ મરણ થઈ ગયું દીક્ષા લેનાર પશુ બેઝો
વા મ અરે બાઈ' સુ તો ત્યાગપથે જઈ રહ્યો છ,

તારે રડવાનું હોય ? સમજાવું પૂર્વકનો ત્યાગ છે કેકોઈ વ્યક્તિના રાગના કારણે સંયમપ થે જવા નિકળ્યો છું ? તું શા માટે રડે છે ? દીકરાને પરણાવવા જતા હોય ત્યારે કેટલાં રડે છે ? તો પછી અહીં શું છે, તે રડો છો ? આતો મહાભિનિષ્ક્રમણ છે. સંસારને તજતા રાગ અગે, માતાને મૂર્છા આવી જાય, પણ દીક્ષા લેનારો, સાથે રડે, મોઢું સિયાવિયા, કરે એવો કયાય શાસ્ત્ર પાઠ નથી માતાપિતા, મિત્ર, જ્ઞાતિ, સગાવહાલા બધાને ત્યાગી દીધા, હવે જોજો, રખેને ખીજવાર ગવેષણા કરતો નહિ આ ભગવાનની આજ્ઞા છે. “મા વન્તં પુણો પવિ આવિપ” વમેહુ ફરી ચાટતો નહિ, નહિ તર કાગડા-ફૂતરાની વ્યક્તિમા મુકાઈ જઈશ.

રચણાદેવી મહેલમા આવે છે, ત્યારે કુમારોને ન જોતા પૂર્વ દક્ષિણ બાજુના વનમા જોઈ આવી દેખાણા નહિ ઉપ-યોગ મૂકીને જોયું તો યક્ષના ખલા ઉપર જઈ રહેલા છે. રચણાદેવીને લાગી આવ્યું અરે ! મેં કેટલા લાડ લડાવ્યા કેવા ખાનપાન ખવરાવ્યા-પીવરાવ્યા જે માગે તે આપ્યું અને મને છોડીને ચાલી ગયા કેમ જવા દઉં ? પાછળ ઉપડી અને યક્ષની પાછળ આવી કહેવા લાગી-અરે જિનપાલ અને જીનરક્ષિત ! તમે નચુણા છો મેં તમને કદી પણ દુલવ્યા નથી માટે પાછા વળો. મેં તમને કડવા વેણું પેણું કહ્યા નથી ફૂલની શય્યામા સુવાડયા છે

કેકોઈનો પણ જરાક વોક આવતા રચણાદેવી તેને શૂળીએ ચડાવતી આવા તો કેટલાયને શૂળી ઉપર ચડાવી દીધેલા, તેણે વનમા આ બંને કુમારોએ નજરે દીઠેલું તથા ત્યાં એક

શુભી પર ચહેલા પાસેથી સાંભળેલું કે મધ્ય ક્ષર સોમવારે આ
જગ્યાએ વનમાં આવે છે, ને 'કોને તારુ, કોને પાર કોતારું'
એમ બોલશે, ત્યારે પગમાં પડી જશે. અને કહેશે 'અમને
તારો-કોતારો' એ જે શસ્ત્ર કહે તે કળૂલ કરશે. નહિતર
શમણાદેવીનો કોપ બહુ આકરો છે, એમ જીવોને મોહનીદેવીનો
કોપ પણ સખત બિલ્લવાનો છે, શાજ બિહીને નરકના દુષ્ટો
સાંભળો છો ને ?

જગદ મુદ્ધિ માર્ગિ' કુમારેદિ અર્થ' પિત્ર ।

તાલિકો કુદ્ધિકો વિન્નો, જુગ્ગિકો વ જગમ્મસો ॥૧૭॥

હોહાના મધ્ય ભર્ષ એરણ ઉપર માણુ રાખી પરમાધામીઓ
દીપે, નારહીના માર્ગાનું ચૂર્ણ કરી નાખે, આતું દુઝમ અનદીવાર
સોજબુ કાંસામાંથી થાળી વાટકા બનાવે ત્યારે, હુકાર
કાસાને તપાવે. પછી સાણસા વલી એક જણ પકડી, બારે
બાળુ બીજા સાત આઠ મજૂરો મધ્ય ભર્ષને બિલા રહે. અને
કરતા એક ઉપર એક એમ થા કરવા માંડે એરાવરનજરમાં
કાંસુ બહુ દીપાલ છે આખી શત અવાજ આવતા હોય એ
રેખાવ ભેષએ ત્યા નારહીનાં દુષ્ટો સાંભરે કે પરમાધામીઓ
આવી રીતે નારહીને દીપતા કરે. બહારનાં ભૌતિક મુખો
હોય છતાં પણ પાપનાં ઉદય કેવી રીતે ઉદ્ભવે છે ! કરોડ
પતિ શેકને પશ્ચાત્ત મર્ષ જાય પાલી કોઈક પહેરાવે ત્યારે
પહેરી સહે આવી ક્યામા તે શું મુખ માણી રહ્યો છે ?

એક માતાના પુત્ર બે, એમાં એક ચતુર એક પેશો,

એક ને માથે પાણી ના મળતું બીજાને દુધનો શેલો,

કરમનો જે હોયડો જલબિલો....

એક / માતાના બે પુત્રો હોય તેમા એક જલુદામાં

આગળ, ત્યારે ખીલે પહેલાં ધોરણમાં પાચ વર્ષ કાઢતો હોય
ખન્ને એક જ કૂખમાં આળોટેલા હોવા છતાં બુદ્ધિના ક્ષયોપ-
શમમાં ફરક રહે છે ને? એક જ રાજકુળમાં જન્મેલા હોય
તેમાં એક યુવરાજ થાય, તેને રાજ-સિંહાસન મળે. ત્યારે
ખીલે ફટાયો રહે. પુણ્યમાં કેટલો ફેર! કર્મની પદ્ધતિને
શમને જેવા કર્મ કર્યા છે તેવા જ ભોગવવા પડશે કલેશ-
મય આ સંસારમાં શાંતિ કયા છે? આમાં તો જીવન ખરખાદ
થઈ રહ્યું છે. વીતરાગને પંથે પડો ભગવાને કહ્યું છે તેમ
કરો.

રચણાદેવી ઘણી વિનવણી કરે છે હું તમારા વગર
જીવી શકીશ નહિ વગેરે ઘણા મોહના વચનો કહ્યા, છતાં
ખન્ને કુમાર ડગ્યા નહિ રચણાદેવી આક્રંદ કરવા લાગી યક્ષ
તો ઝપાટા બધા આલ્યો જાય છે જીનરક્ષિતને થયું કે રચણા-
દેવીનો ઉપકાર બહુ છે, કેવા લાડ લડાવ્યાં હતા, નહિતર
આપણે કયાય મરી જાત. વિચાર થયો કે લાવને એક વાર દષ્ટિ તેના
તરફ નાખું રચણાદેવી પાસા નાખવા લાગી જીનપાલ તો મેઢા
જેવો છે પણ હે જીનરક્ષિત! તું તો મારી સામું જો! મને
તારા ઉપર પ્રથમથી જ અતિ પ્રેમ છે અરે જીનરક્ષિત! મને
શ્રદ્ધા છે કે તું મોહુ દેખાડીશ, જીનરક્ષિતનું મન ડગ્યું
યક્ષની શરત આકરી છે, તરત જ હડસેલો માર્યો યક્ષ લવણ
સમુદ્ર ઉપરથી આલ્યો જતો હતો ત્યાં પછાડ્યો રચણાદેવી
કહે છે પાપી, દુષ્ટ, લજ્જાનરહિત લેતોજા, એમ કહી ત્રિશૂળથી
વધેરી, ટુકડા કરી, લવણ સમુદ્રમાં મગર-મચ્છના ભક્ષરૂપે નાખી
દીધો જીનરક્ષિત મચ્છ કચ્છનો ભોગ થઈ ગયો જીનપાલ

ડગ્યો નહિ સાવધાન રહ્યો. તેથી વણે તેને તેના ગામના પાદરમા સુરક્ષિત મૂકી દીધા. ચેર એકલો આવતા બેઈ માતા પિતા કહે છે, 'ભાઈ કયા ?' તો કહે, ભાઈનો ભોજ લેવાય ગયો.'

અજિયાર વખત મુસાફરી કર્યા પછી માબાપે ના પાડી હોવા છતાં બારમી વખતે મુસાફરી કરવા ગયેલા, પૈસાની તૃષ્ણા માટે થઈને મા બાપની આજ્ઞાનો ઈન્કાર કર્યો, પરદેશથી પાછાવળતા વહાણો તુટ્યા ફીપમા આવી પડ્યા ત્યાં સ્વ ભૂતેલી મળી વજેર બધી વાત કરી. કહેવાનો મુશીબે છે, કે જે પ્રતમા સાવધાન રહે છે કંગાડીને પ્રસન્ને પણ મજબૂર રહી ડગતા નથી, તે જ શાશ્વત મુખને વર છે સાધુ! થઈ ગયા પછી ઈન્ડિયોના વિષયમા હુબ્બ થાય છે, તેની સાબુતા હુટાઈ જાય છે.

પ્રભુ વાજે બરાબર આ થાયે, મોડું ન કરયો નહિતર ઠરી જશે આ સમયે મુસબીનો. રસ તૈયાર રાખીશ પધારતો આ બધી લાલચો અને લાલચ દેખાડનારી બહેનો રથભૂતેલી સમજી લેજો. કળવંક રહીને મોહમાં પાડે પછી પતન થતા કેલીવાર ! જે વીતરાજની આજ્ઞા પાળી નથી થકવા તેનાં શુ કાલ થાય છે તેજુઓ છાને ! સાધુએ તો ભગવાનની આજ્ઞા આગળ ઠરીને ચલવાનું હોય છે લાવ ત્યારે બીજા બે મહિના અઠે ઢારકા એમ ન થાયે કાયદા પ્રમાણે વતવું પડે છાનપાલે પછી દીમા લીધી અને એક માસનો સમારો કર્યો એ છાનપાલ મુનિની વાત શ્રાવ્ય સૂત્રમા આવે છાનત્ય ના છા

આ કથામાથી ઘણો સાર લેવાનો છે મોહનીકર્મ એ રચણાદેવી છે જીવને મોહની દેવીનો પાશ બહુ અનુકૂળ પડી ગયો છે રાગની પિસ્તોલ તે પડખાની પિસ્તોલ છે ક્યારે ગોળી છૂટશે અને મરણશરણ થશું એ ખબર નથી પડવાની શાની કહે છે, કે રાગમા ન રગાતા, આત્મદશામા રમાણતા કરજો એકલા આવ્યા ને જવાના પણ એકલા જ થોડા આયુ-ધ્યમા સાચી કમાણી કરી લેવાની જરૂર છે

સંગ્રહવૃત્તિ એતો રાક્ષસવૃત્તિ છે. જે કોઈનેય પણ નથી દેતો તે રાક્ષસ છે દે છે તે દેવ છે બધું આપી દેયે તે ગુરુદેવ અને હીધા પછી અભિમાન કરતા નથી, તે દેવાધિદેવ છે એવા પુરુષોના કલ્યાણપ્રસંગો ઇન્દ્રો અને દેવો કરે છે એવા પ્રભુનો ધર્મ આપણને મળ્યો, તે મહાભાગ્યની વાત છે

મૃગાપુત્ર કહે છે 'હે માતા ? હવે આવા સ સારમા કયા લગી રહેવું ? હું ભગવાનની આજ્ઞા શિર સાટે પાળીશ પછી આ સ સારનો વિકલ્પ પણ નહિ આવે પૂર્વે કયાક તો હતો ? કોના ભાઈ, બાપ, દીકરા, બહેન, તે અત્યારે ભુલાઈ ગયું છે ભગવાન કહે છે કે તેની માફક આ તારો નવો જન્મ થયો છે એમ તું માનજે તું અણુગારનો બન્યો બન્યો એટલે નવો જન્મ લીધો, હવે ધર્મમય જીવન જીવી જા

તું ભૂતકાળ (સ સારને) ને પૂર્વજનેહી સ બધીઓને ભૂલી જાજે, કારણ કે દેહને જકડનારી લોહાની સાકળ કરતા મનને રુધનારી પૂર્વજોની અદ્રશ્ય સાકળ વધુ ખૂરી છે ચેતતા રહેજો, તક ખારણા ઉપર એકજ વખત ટકોરો લગાડશે

તક ઝઘ્ઘાં તે જાણાસ માટે જોઈ ટકોરે જાગી જા. ટકોરે જાગે
તે માનવ, કમ્પારે હાલે તે પશુ

મૃગાપુત્ર જાગી ગયા છે વળી પશુ શુ કહેશે તે
અધિકાર અવસરે કહેવાશે.

અધ્યાખ્યાન ૧૦૮ સુ

સ વત ૨૦૨૧ના કારતક સુદિ ૬ સોમવાર તા ૯-૧૧-૧૪

સિદ્ધાંત જોટલે જ્યે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ ઉત્ત-
રાધ્યયન સૂત્રનાં ૧૬માં અધ્યયનમાં મૃગાપુત્રનો અધિકાર
જાહે છે

મૃગાપુત્ર સાચા વૈરાગી છે તેનો વૈરાગ્ય પતંગિયા
રજનો નથી. તે તો મજાકિયા રજનો છે પવિત્ર પુરુષ પૂવ
ભવનું અપૂર કાપ પૂર કરવા આવ્યા છે. જેને અહરશી
સાચી સમજણ મળે છે તે પાછા પડતા નથી. દરેક યત
પ્રયત્નજાણ સમજણપૂર્વક હેવાં જોઈએ. “ત્યાગ ન ટકે
વૈરાગ્ય વિના” જે શબ્દિક આવેશથી કે રોજાદેખીથી વૈરાગ્ય
હો તેને પાછા પડી જતા વાર લાગતી નથી. પણ જ્યારે
સત્ય સંકર્ષ સક્રિય જાને ત્યારે જ સિદ્ધિ સાંપડે મૃગાપુત્ર
માતાપિતાને કહે છે માતા! તમે સયમની દુષ્કરતા જતાવો
છો તરસ લાગે ત્યારે તુ શુ કરીશ એમ કહેા છે, પણ
નારકીમા અનવી તરસ લાગે ગળામા શોષ પડે, ત્યારે પર
માધામીઆ ઠેનું પાણી આપે છે? સાંભળો.

તત્તાઈં તમ્બ લોહાઈં, તડયાઈં સીસયાણિ ચ ।

પાઈઓ કલકલન્તાઈ, આરસન્તો સુમેંરવં ॥૬૮॥

તાબુ, સીસુ અને લોહાનો ધગધગતો રસ ઉકાળી નારકીના જીવોને પાણીને બદલે પીવરાવે છે. પૌષ્ઠ્યમા તરસ લાગે તો પાણીના પોતા મૂકવા મંડી જાય ઠંડક થાય તો ઠીક, આમ અદરથી શાતા પ્રિય છે ને ? પહેલા તો રખેને દેહને અશાતા થઈ જાય માટે પૌષ્ઠ્ય કરે નહિ અને કરે તો આવું કરે. તે કેમ આગળ આવશે ? નિર્જરા અર્થે થોડું સહન કરવું પડે તો શુ દુ ખ છે ? વૃત-પચ્ચક્રખાણુને જે વફાદાર રહેતા નથી, રાતમાં પણ ચા-પાણી, સિગારેટ જોઈએ છીએ, તે પાપ બાધનાર જીવોને નારકીમા પરમાધામીએ મોઢું ફડાવી પરાણે ધગધગતો રસ રેડે છે રાત્રીએ પાણી પીવું, એ લોહી બરાબર અને આહાર લેવો તે માસ બરાબર છે. રાત્રે ભોજન લેવાથી કેટલાય ત્રસ જીવોનો કચ્ચરઘાણુ નીકળી જતો હોય છે ! જૂ પેટમા જાય તો જલોદર થાય કરોળિયો જો પેટમા જાય તો આખા શરીરે કરોળિયા ફૂટી નીકળે. એ સિવાય ઘણા પાપ રાત્રિભોજનમા ઊભા થાય છે માટે રાત્રી ભોજનનો તો સર્વથા ત્યાગ કરવો જોઈએ સાધુને તો રાત્રે આહાર કલ્પે નહિ અને જો મહેમાન આવ્યા હોય, તેને જમવા માટે રાત્રે પ્રબધ કરે, કરાવે, કે મનથી અનુમોદન કરે તો પણ તેનું પાપ લાગે છે રાત્રીભોજન કરવું નહિ, કરાવવું નહિ અને અનુમોદવું નહિ આવા નવ નવ કેટીના પચ્ચક્રખાણો પાળવામા મુનિરાજો સજગજ હોય છે

એક રાતના ચોવિહારના પચ્ચક્રખાણુ કરતા સો વર્ષના નરકના દેણા કપાય છે જે રાત્રીના ચોવિહારના પચ્ચક્રખાણુથી

બસો વખત નારદીનાં દેવતા કપાય છે આને તો કહેશે, ડોકરે જરા કાઠી, સૂતી વખતે લેવાની કહી છે, માટે પાણી લેવું પડે છે આમ શરીરને જ બોલુ છે, પણ આત્મા સામે ક્રિયા કરી નથી શરીર તો આવ છેને કાલ નથી આત્માનું કરી દ્યો. આવો અવસર અને આવી ચોખ્ખતા ફરી નહિ મળે. નારદી અને દેવતા અપચ્ચક્રખાણી છે એકેન્દ્રિયથી માંડી બીરેન્દ્રીય સુધીનાં જીવોને મન નથી તેથી તેઓ શુ ભવત કરવાના હતા !

વિવેકી ભવ તો એક મનુષ્ય ભવ જ છે આવો ભવ પામી તમે કેવી કમાણી કરો છો ? લક્ષ્મીસ પત્ર નહિ પણ સત્સક્ષણ સ પત્ર બનેા પરભવનું કાતુ શુ બાંધુ ? આને તો વનની ભૂલભૂલામણી કરતાં યૌવનની ભયાનક ભૂલભૂલામણીમા માનવ હૃદયે ધમનું માહાત્મ્ય ઘટ્ટી ગયું છે બાજળના આવકોની પરિણતિ સાદાઈ સતોષ પૂવક ધર્મના તાણાવાણા વડે જીવન વસ્ત્ર વણી લેતા અને એમ કહેતા કે ભવ ઘડી આવી જાય તોય રાત્રિએ મારા મુખમા કાઈ મેલશે નહિ

દિવસે પણ બીવિહારના પચ્ચક્રખાણુ વચરના ન રહેતાં હ મેશા પચ્ચક્રખાણુમા જ રહેતા આને ઘણા માણસો પચ્ચક્ર ખાણુનેજડની ક્રિયા કહે છે બસ વધારે જ ધ બેસતુ થઈ ગયું શાવી હતી અને તેમા પિયરિયા મળ્યા” પછી તો મોટી પાક જ મેલેને ? પણ ચાહ રાખજો કે ભૂલો પડેલો ક્યાપાત્ર ■ અને ભૂલો પાડનારો કુનીય છે.

સૂયનકાનસૂતના બીજા અધ્યાયનની ૩૧-૪૨ આધામાં લખવાન કહ્યું છે

“જહા અસ્માવિણિ નાવ, જાહ અન્ધો દરુદ્ધિઓ ।
 ઇચ્છા પારમાગન્તુ, અન્તગ ય વિસીયઈ ॥૩૧॥
 પવ તુ સમણા પગે, મિચ્છદિદ્ધી અણારિયા ।
 સસાર પારકંચી તે, સસાર અણુ પરિયટ્ટન્તિ ॥૩૨॥

સોનેરી અને રૂપેરી કાગળોથી જડતર જડેલી એક નાવા છે આ નાવા ઉપરથી સુદર દેખાય છે પણ તેનો નાવિક જન્માધ પુરૂષ છે, છતા નૈયાના ઉપરનો ડાકડમાળ બેઈ ઘણા મુસાફરો તેમા બેસવા આવ્યા જ્યા મધદરિયે ગયા ત્યા, તો પૂઠા પલળવા મડ્યા નાવમા મોટા ગાબડા પડવા મડ્યા પાછી લેવાનુ કહે છે, પણ હાકનાર તો જન્મ-આધળો છે. ‘જેનો આગેવાન આધળો, તેનુ કટક ફૂવામા જાય’

જમાલી જેવાને પણ લગવાને કુશિષ્ય કહી, સઘ બહાર કાઢી નાખ્યો હતો કોઈ શ્રાવક તેને પગે ન લાગે કે શાતા ન પૂછે તેનો પદર દિવસ સથારો ચાલ્યો, છતા કોઈ તેનો પરિચય ન કરે

જમાલીને અગ્યાર અગ તો કઠસ્થ હતા, પણ ઊઘો પડ્યો પોતાનો પથ ફેલાવવા લાગ્યો નિહવપણુ આદ્યુ મરીને કિલ્લિષી દેવ થયો ઉત્સૂત્ર પ્રરૂપણુ જેવુ એકેય ઘોર પાપ નથી અને સૂત્ર જેવો એકે ધર્મ નથી સમકિતીને શુ વિરતિના લાવ્ન હોય ? હોય જ, જો સસાર રૂડો લાગતો હોય તો સમજાણુ શુ ! નવતત્ત્વની જેમ છે તેમ પ્રતીતિ કરવી બેઈએ તેમા સમકિતી ના ન પાડે તપ આદરવા જેવા છે પરતુ પાળડીઓ તો ઉપવાસ કરવાથી પેટના જીવડા મરી જાય, બ્રહ્મચર્ય પાળશે તો દેવતા થશે, ત્યા ખૂબ ભોગ

લોગવી બગલા થયો, ત્યા માછલા મારીને પાપ કરમથી નર
 કરમાં જશે. આવી પ્રપ્તિ થાય જડ જડનું કામ કરે અને
 ચેતન્ય ચેતન્યનું કામ કરે જડની ક્રિયા ચેતન્યને હાજરી
 નથી. કર્મનો કર્તા આત્મા નથી, બસ આટલી પ્રપ્તિ થાય તે
 કેટલું સત્માનાશ વળી જાય છે ! આને ધણા માણસોને બપોરો
 ખમી છે, શું 'ટેકોરેશન', કેવા જાણીયા ! હાથી ઉપર બેસવું,
 ઈન્દ્ર-ઈન્દ્રાણી, ભગવાનના માળાપ ધવાનું, કેવું સરસ ! દાવર
 લોકોને કરણી કરવી અમલી નથી. વિશ્વતિના વેરી ધર્મમાં
 લીલા છે તેવા જીવો જીવે મારે બધા છે એકાત નિશ્ચય
 નયને પકડી બ્યવહાર નયને ઉડાડી દે છે ભગવાન કહે છે
 તેવા બાલજીવોના સંગમાં પડીશ નહિ.' તારામાં મિથ્યાત્વના
 પદોષ ભરાયો, એટલું પકડતાં નાર નહિ લાગે ખરી તારા
 આશ નહિ આવે. પાછી નાકકટાની જમાત લેખી કરી એમ
 કહે કે "બીજે કયાય સાભળવા જવું નહિ જેટલા સાધુ
 છે તે બધા મિથ્યાત્વી છે કોઈ પણ સમક્રિતી નથી. બધા
 કુ સાધુ છે" જૈનમાત્ર જ્ઞાન અને ચારિત્રનો છે જ્ઞાન એટલે
 બળવું અને તેનું ફળ વિશ્વતિ વિશ્વતિ ભાવને જલ્દી ન કરનારા
 કુશુદુઓએ ઠાળે કેર વતોએ છે તે કૃતધ્ની છે પોતે તો
 દૂર છે અને અન્યને પણ દૂર છે આવા કુશુદુઓના સંગ
 છે. દિલે ઉત્સૂત્ર પ્રપ્તિને બધા નરકમાં જાય ત્યાં પરમા
 ખામીઓ તની જાળ બહાર ખેંચી દુકડે દુકડા કરી નાખે છે ખરી
 ત્યાંથી મરી નિષ્ક્રિયા બવ કરી, અનંત કાળ સુધી નિર્ગોદમાં
 યજ્ઞ પાપ જ જ્ઞાનની ઉત્પત્તિ આશયના કરનાર સીધા મોક્ષ
 જ્ઞાન છે વિરાધના કરનાર અનંત મસર જાડે છે સૂત્રસિદ્ધાંતમાં
 જ્ઞાન ચારિત્રની વાત ભરી છે ધર્મ કથ્યો કઠિન સર્પ પડે છે

ધર્મ તો નિકટલવીને જ રુચે, ખાકી મામૂલીને તો રુચતો નથી
આજે ધર્મના નામે અર્ધમ સેવાઈ રહ્યો છે

આવા જીવોને પરમાધામી સીસાના રસ ગળામા રેડે
છે નારકીનો જીવ ખડું-ખડું રુદ્ધન કરે છે, પણ પરમાધામીને
દયા હોતી નથી કર્મ ખાંધ્યા છે, તો ફળ ભોગવ્યા વગર
છૂટકો નથી

મૃગાપુત્ર કહે છે ‘હિ માતા ? નરકમા રહેલા નારકીને
કેવા હુ ખો ભોગવવા પડે છે, તે મને જાતિસ્મરણ જ્ઞાનમા
ખરાખર દેખાયા છે.’ હરણા, સસલા, રોઝ, ગાયો, ઘેટા બકરા
વગેરે પશુઓને હુણુનારા જીવોને, પરમાધામીઓ તેનાજ શરી-
રના માસના ટુકડા કરી, કડકડતા તેલમા તળી બૂજી, તેના
મોઢામા ખાવા આવે છે.

એક માણસ સોની બજારમા જાય છે પૂછે છે, ભાઈ
સોનુ કેટલો રૂપિયે તોલો, તો કોઈ કહે છે, દોઢસો. રૂપિયે
તોલો છે આ માણસ કહે છે, મારી પાસે સો તોલા સોનુ
છે, તે લઈ દ્યો. તરતજ કહેશે, જો તારી પાસે હોય, તો ૧૪૫
રૂપિયે તોલો લઈશું એમ પારકાની ચીજ સોધી થઈ પડે છે.
પંડ ઉપર વાત આવે ત્યાં મોઢી પડે છે આખી રાત ઊંઘ
ન આવતી હોય ત્યારે મચ્છર, માકડ મારવા ‘ડી ડી ટી.’ છાટે,
એ દવા શ્રાવકના ઘરમા ન જોઈએ નરકમા પાઈએ પાઈને.
હિસાબ લેવાશે, ત્યારે ત્યાં, દયા ખાનારુ કોઈ નહિ રહે.
પરસ્તી સામે કુદૃષ્ટિ કરનારને નારકીમા પરમાધામીઓ ધગધગતી
એટલા જ કદની પૂતળી સાથે પરાણે આલિંગન દેવરાવે છે
પૈસા માટે થઈને ભાગીદારનુ ખૂન કરી નાખે છે પૈસા

મેગવવા બાગીદારે બ્રાહ્મણનું ખૂન કરી નાખ્યું, પછી લાખોની
કમાણી એકલાએ પચાવી પાડી શાળ થઈ ગયો. કમ' તો
અદૃશ્યપણે કમનું કામ કરે બાક છે પેલાને ઘેર બાળક થયું
પારણ બધાણું, બૂના ગામમાં નવા મકાન બંધાવ્યા આખું
કુટુંબ તેમાં રહેવા રવાના થયું બધા એક ઠવામાં બેઠા
અચાનક ડોચ સળગી ઊઠ્યો. જેટલાં હતાં તેટલાં, બધા મરી
ગયાં આખું કુટુંબ સાફ થઈ ગયું. પારણ પચાવનારા વિશ્વા
સધાત કરી પોતાને પૈસાવાળા થવા માટે કેવા કારમાં ફત્ત
કરે છે! પણ સાચે કેણુ લઈ ગયું તે તો કહો!

કર્કની હાથ લઈ પૈસો લેજો ક્યોં હોય તે હાથ
દુઃખતિમાં લઈ જવાની સમવલ કરી આપે છે આરભ પરિ
જલની લગવાને ના પાડી છે છતાં તેમાં ફૂદી પડે છે એક
માણસને કેટલું બેઠલું? પચીસ બોડી અપલ! સુ' તેવા
બૂટ ઘેરીને હાર તેવી બગડી સાડી બહાઈય' એરીગ અપ
લની પટી પણ એક જ રંગની. પણ એક દિવસ 'મિથિંગ'
નીકળી બાશે તેની ખજર છે? કમના કણગા ફૂટશે ત્યારે
કુ ખો લોગવવા પડશે ત્યારે 'મિથિંગ' મદદરૂપ નહિ બને.
છ બહુ અધિપતિ શબ્દ અકવર્તી જેને ૬૪ હબાર રમણીઓ
હવી તેઓ મરીને નરકે ગયા છે કાળ કાંઈને મૂકી દેશે તેમ
નથી. તો પછી કાળ બહાર ટોચ-શ્રિયાદ કોના માટે બંધને
કરે છે?

તુલ' પિયાઈ મ માઈ, જળદાઈ સાલ્લગાજિય ।

લાઈમોમિ મ મ માઈ અગિજળાઈડોગસા ॥૬૧॥

તુલ' પિયા સુરા વીજ મેરઓ ય મહુજિ ય ।

વાઈમોમિ અગ્નીમાં જમાઓ રુદિગાજિ ય ॥૭॥

માસપ્રિય અજ્ઞાની આત્માઓને નરકમા પરમાધામીઓ તેનું જ માસ કાઢી અગ્નિ સરખું લાલચોળ બનાવી ભૂજી કરીને ખવરાવે છે ચંદ્રહાસ દારૂ, તાડીની મદિરા, આસવ, દ્રાક્ષાસવ, કુમારિકા આસવ, એ બધા આસવો કુવારના સડામાથી બને છે કેટલાક ઘરમા દારૂ રાખે છે શરદી થાય તો ચોપડે છે. એમ કર્મ બાધવા સારા લાગે છે, પણ ભોગવતી વખતે આકરા પડી જશે તને દારૂ પ્રિય હતો, લેતો જા, એમ કહીને નારકીના જીવની જ ચરખી, લોહી કાઢી, ઉકાળી તેને પાય છે ત્યારે નારકીઓ ત્રાહી ત્રાહી પોકારી બચ છે.

ભગવાને ઘોષણા કરી છે ‘મા હણો ! મા હણો ! મા હણો !’ રખેને કોઈ જીવને હણતો ! જો હણીશ તો તારે હણાવું પડશે, છેદીશ તો છેદાવું પડશે, ભેદીશ તો ભેદાવું પડશે, કર્મ બાધશે તે અવશ્ય મેવ ભોગવવા પડશે એવી જિનેશ્વરની આજ્ઞાને જે હૃદયમા ધારશે તેને દુર્ગતિના બારણા જોવા નહિ પડે

ચારિત્ર રૂપી નૈયા જે આશ્રવના દ્વાર રહિત છે, દેખાવનો ભપકો બિલકુલ નથી પણ મજબૂત છે, તેનો નાવિક જિનેશ્વર દેવ અનંત ચક્ષુવાન છે તે નૈયામા બેસનારને ભાડું (પેલી નૈયા કરતા આમા) વધારે છે એટલે કે તેને સુવાળા સુખને તજવા પડે છે ઇન્દ્રિયોનો વિજય કરવો પડે છે વિષયથી વેગળ થવું પડે છે કષાયને કાપવા પડે છે તૃષ્ણાને તોડવી પડે છે વાસનાને વારવી પડે છે. લાલસાને લાત લગાવવી પડે છે પાપને પરિહરવું પડે છે આત્મ-પ્રશસાને

ધયા હોય તેની જેટલી વેદના, તેના કરતા અનંતગણી વેદના
નારદીના ભવોમા છે

સમ્યક્ષયસુ અસ્સાયા, વૈયજ્ઞા વચિતા મય ।

નિમેત્તન્તરમિત્ત ડપિ, જ સાતા નસિય વૈયજ્ઞા ૧૭૪

સવભવોમા અથાતા વેદનીય સોગવી પણ નારદીમા
તો નિરતર અથાતા સોગવી છે એક આખનું મટકું મારીએ,
તેટલી વાન પણ શાન્તિ મળતી નથી આંહી શ્રી ગીરનાથ કર
કપુરચંદ શેઠ તથા શ્રી મહાસુખલાલ ઉચ્ચમશી બોરડીયા,
બે ભાઈઓએ સન્નેડે જિંદગી પચાંત પ્રજ્ઞાચય પાળવાની
પ્રતિજ્ઞા લીધી પૂજ્ય મહાસતીજીએ ઉપસહાર કરતાં ફર
માબુ કે જેઓ પ્રજ્ઞાચય મત આદરે છે તેઓ ભગવાન
સમાન છે હંજુ ઉવમા કેમ પડયા છે? અમતમાથી બચી
મત હઈ જ્યે પાપમાંથી બચે પ્રજ્ઞાચય પાળવાથી માનસિક
અને શારીરિક શુદ્ધિ થાય છે હવે શું નાના છે? સમજ
ણના ધરમા આવો એક રાતનું પ્રજ્ઞાચય પાળે, તેને એકસો
એસી ઉપવાસનું ફળ મળે છે અસખ્યાતા સંમૂર્ધિમ જીવાને
અભયદાન મળે છે અગ્નિમા ઈષણ નાખ્યા કરશે તો અગ્નિ
ક્યારેય તૃપ્ત થશે નહિ તેમ આ ઈન્દ્રિયોને વિષયોનો ખોરાક
આપશે તો તૃપ્ત થશે નહિ ઈન્દ્રના ભવમાં ઘણી ઈન્દ્રાણીઓને
સોગવી છે છતાં આ જીવ તૃપ્તિ પામ્યો નથી આત્માના
સ્વરૂપમા રમણતા કરવા માટે પ્રજ્ઞાચય મત લેવાનું છે મૃગાપુત્ર
માતાપિતાને વળી પણ શું કહેશે તે અધિકાર અવસર
કહેવાશે.

વ્યાખ્યાન ૧૧૦ મુ

સ. ૨૦૨૧ ના કારતક સુદ ૮ ને બુધવાર, તા. ૧૧-૧૧-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ પ્રભુએ સિદ્ધાંત પ્રરુપ્યા ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના ૧૬મા અધ્યયનમા મૃગાપુત્રનો અધિકાર આલે છે મૃગાપુત્ર પોતાના માતાપિતાને સમજાવી રહ્યા છે

“સન્નિભવેસુ અસ્તાયા, વેયણા વેદિતા મપ ।

નિમેસન્તરમિત્તંઽપિ, જ સાતા નત્થિ વેયણા ॥૭૪॥

‘હે માતા પિતા ! સર્વ લવને વિષે શાતાવેદનીય ધણી ભોગવી જીવ અશાતા વેદની કર્મ બાર પ્રકારે બાધે છે. હુઃખ આવી પડે ત્યારે રાડારાડ કરી મૂકે તે આર્ત-ધ્યાન છે બીજાને મારી, કચરી રડાવે તે રૌદ્રધ્યાન છે. સહન કરવું તે પોતાના જીવનો ગુણ છે જીવ જો સહન કરે, તો ધણા કર્મની નિર્જરા થઈ જાય આર્ત અને રૌદ્રધ્યાન સ સારના હેતુ છે. ધર્મધ્યાન અને શુકલધ્યાન એ મોક્ષનો હેતુ છે

વહાલાનો વિયોગ અને અનિષ્ટનો સયોગ કર્મના ઉદયને લઈને થાય છે જ્ઞાની કહે છે, કે તારે તારા આત્માનું હિત કરવું હોય, મોક્ષના અનતા સુખ મેળવવા હોય, તો આર્ત અને રૌદ્રધ્યાનથી બચી જા રડવાથી, કૂટવાથી, છાતી-ફાટ રુદન કરવાથી, અશાતાવેદની કર્મ બધાય છે પોતે રુવે, રીટે, હુ ખ પામે, અને બીજાને ઝૂરણા કરાવી શોકમા કૂટાવે, પીટાવે, પરિતાપ આપે, એથી અશાતાવેદની રૂપ તેનું રૂપ

ત્યાજવી પટે છે મનને મજ્જમ કરવું પટે છે આરાધનાની
આમ્રધટામાં વિચરવું પટે છે આટલું જાડું ભરવાની તાકાત
હોય તે જ આશિર-નૈમામા આરુઢ થઈ શકે અને જનત
સંસાર સમુદ્રને તરી સામે કાઠે (મોક્ષમા) જઈ શકે છે જે
જીવો ત્રિલોકીનાથના ચિધ્યા રાહે આશરે, તે અવિનાશી
મુખને પામશે વળી પશુ મૃગાપુત્ર શુ કહેશે તે અધિકાર
અવસરે કહેવાશે.

આખ્યાન ૧૦૯ મુ

સ ૨૦૨૧ના હાસતક મુકિ ૭ મંગળવાર, તા ૧૦-૧૧-૧૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ પ્રભુએ
સિદ્ધાંત પ્રજ્ઞા ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના ૧૬મા અધ્યયનમાં મૃગા
પુત્રનો અધિકાર આલે છે

નરક, તિથ વા, દેવ અને મનુષ્ય એમ ચાર અતિ ઊં
તેમા મનુષ્ય ભવમાથી જ મોક્ષ મેળવી શકાય છે તમે કોની
શક્તિ એકને બેઠા છો ? આવતો ભવ કયો મળવાનો છે ?
મનુષ્ય દેહ મળવા છતાં ક્ષેત્રથી આય દેશ મળશે કે અનાય
દેશ તેની શી ખબર છે ? જહી દ્વીપના સરકસમા જ મનુષ્યો
છે ૪૫ લાખ બ્રહ્મનનો અહી દ્વીપ છે તેવડી જ સિદ્ધ શિલા
છે તેના ઉપરના ભાગમાં ભગવાન બિરાજે છે સમુદ્રમાંથી
એક સમયે બે જીવો સિદ્ધ થાય નદીમાંથી ત્રણ જીવો એક
સમયે સિદ્ધ થાય ઉધ્વ લોકમાં એક સમયે ચાર સિદ્ધ થાય

અધેલોકમા એક સમયમા વીસ જીવ સિદ્ધ થાય છે ત્રિચ્છા લોકમા એક સમયે એકસો આઠ જીવ સિદ્ધ થાય છે આપણે ત્રિચ્છા લોકમા અવતર્યા છીએ પદર કર્મભૂમિના ક્ષેત્રમા— આર્ષદેશમા આપણે આવ્યા છીએ પાચેય ઇન્દ્રિયો પૂરેપૂરી મળી છે વળી નીરોગી શરીર મળ્યું છે લાખુ આયુષ્ય પ્રાપ્ત થયું છે ખાલપણુ રમતગમતમા ગુમાવી નાખ્યું છે વિશેષ સમજણનો સમય યુવાની આવી તેમા ધર્મ કરી લેવાનો છે ત્યારે કહેશે દુકાને જવું છે, આડતિયા આવ્યા છે, માલ ખરીદવા માટે ફરવાનું હોય છે, આમ પૈસો ભેગો કરવા માટે, રાત્રી દિવસ મથામણુ કરે છે જ્યારે શરીર સશક્ત હોય, ઇન્દ્રિયો પૂર્ણ પછે ખીલેલી હોય, કાંઈક શ્રમ કરી શકે તેવી યુવાનવય હોય ત્યારે કાતો પૈસાની મથામણુમા અને કાતો રમણી સગે ગુમાવી નાખે છે જ્ઞાનીઓ કહે છે, કે આ સ સાર તો બે દિવસનો મેળો છે

“કર પાપ કપટ છળ માયા, ધન લાખ કરોડ કમાયા,
સંગ ચલે ન એક અધેલા, સખ ચલા ચલીકા ખેલા
દો દિનકા જગમે’ મેલા, સખ ચલા ચલીકા ખેલા.

કૂડ—કપટ, પ્રપચ કરી, ભલે લાખો કરોડો કમાઈ ગયો હોય પણ ‘જે દિવસે મરીશ ત્યારે અધેલો—અધો પૈસો પણ ભેગો નહિ આવે માટે જ્ઞાનીઓ કહે છે ‘મનુષ્ય ભવમા સાચી કમાણી કરી લેવા આ ટાણુ મળ્યું છે’ “ચાદ કરે સો આખાદ, ભૂલે સો ખરખાદ” માટે પ્રમાદને તજી વીતરાગના પથે વળ સમજવું હોય તો તક સોનેરી છે કારતક મહિને કણખી ડાહ્યો થાય કે હવે શેરડી વાવી હોત તો કેવું મારું થાત ! ખૂબ વરસાદ વરસી ગયો વાવેતર કંઈ કર્યું નહિ, કેવળ ખડ

થયા હોય તેની જેટલી વેદના, તેના કરતા ઝનતઝણી વેદના નારકીના બવોમા છે

સમ્યક્વસુ અસ્સાયા ચેયણા ચરિતા મય ।

નિમેસન્તરમિત્ત ડપિ, જ માતા નસ્થિ ચેયણા ૧૭૫

સવબવોમાં અશાતા વેદનીય સોઝવી પણ નારકીમાં તો નિરતર અશાતા સોઝવી છે એક આંખનું મનુષ્ય મારીએ, તેટલી વાત પણ શાન્તિ મળતી નથી આંહી શ્રી ઝીરભથ્થકર કપુરભથ્થ શેઠ તથા શ્રી મહાસુખલાલ ઉચ્ચમશી બોરીમાં, બે ભાઈઓએ સળેડે જિંદગી પર્યંત બ્રહ્મચર્ય પાળવાની પ્રતિજ્ઞા લીધી પૂન્ય મહાસતીઓએ ઉપસહાર કરતાં કેમ માન્ય કે જેઓ બ્રહ્મચર્ય મત આદરે છે તેઓ ભગવાન સમ્માન છે હવે ઉધમા કેમ પડયા છે ? અમતમાથી બચી મત લઈ સ્થો પાપમાથી બચો બ્રહ્મચર્ય પાળવાથી માનસિક અને શારીરિક શુદ્ધિ થાય છે હવે શું નાના છે ? સમજણના ધરમાં આવો એક રાતનું બ્રહ્મચર્ય પાળે તેને એકસો એ સ્ત્રી ઉપવાસનું ફળ મળે છે અસખ્યાતા સમૂહોંમ છવાંને અભયદાન મળે છે અગ્નિમા ઈધણ નાખ્યા કરશે, તો અગ્નિ કમારેવ તૃપ્ત થશે નહિ. તેમ આ ઈન્દ્રિયોને વિપયોને ખોરાક આપશે તો તૃપ્ત થશે નહિ ઈન્દ્રના ભવમાં પ્રણી મન્દ્રાણીઓને સોઝવી છે છતાં આ છવ તૃપ્તિ પામ્યો નથી આત્માના મ્વરૂપમા રમણતા કરવા માટે બ્રહ્મચર્ય મત લેવાનું છે મૃતપુત્ર માતાપિતાને વગી પણ શું કહેશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે.

વ્યાખ્યાન ૧૧૦ મુ

સં. ૨૦૨૧ ના કારતક સુદિ ૮ ને બુધવાર, તા. ૧૧-૧૧-૬૪

સિદ્ધાત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ પ્રભુએ સિદ્ધાત પ્રરુપ્યા. ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના ૧૯મા અધ્યયનમા મૃગા-પુત્રનો અધિકાર ચાલે છે મૃગાપુત્ર પોતાના માતાપિતાને સમજાવી રહ્યા છે:

“સન્નભવેસુ અસ્તાયા, વેયળા વેદિતા મષ ।

નિમેસન્તરમિત્ત ડપિ, જ સાતા નત્થિ વેયળા ॥૭૪॥

‘હે માતા પિતા ! સર્વ ભવને વિષે શાતાવેદનીય ઘણી લોગવી. જીવ અશાતા વેદની કર્મ બાર પ્રકારે બાધે છે. હું બ આવી પડે ત્યારે રાડારાડ કરી મૂકે તે આર્ત-ધ્યાન છે ખીજને મારી, કચરી રડાવે તે રૌદ્રધ્યાન છે સહન કરવું તે પોતાના જીવનો ગુણ છે જીવ જો સહન કરે, તો ઘણા કર્મની નિર્જરા થઈ જાય આર્ત અને રૌદ્રધ્યાન સ સારના હેતુ છે ધર્મધ્યાન અને શુકલધ્યાન એ મોક્ષનો હેતુ છે

વહાલાનો વિયોગ અને અનિષ્ટનો સયોગ કર્મના ઉદયને લઈને થાય છે જ્ઞાની કહે છે, કે તારે તારા આત્માનું હિત કરવું હોય, મોક્ષના અનતા સુખ મેળવવા હોય, તો આર્ત અને રૌદ્રધ્યાનથી બચી જા રડવાથી, કૂટવાથી, છાતી-ફાટ રુદન કરવાથી, અશાતાવેદની કર્મ બ ધાય છે પોતે રુવે, પીટે, હું બ પામે, અને ખીજને ઝૂરણા કરાવી શોકમા કૂટાવે, પીટાવે, પરિતાપ આપે, એથી અશાતાવેદની રૂપ તેનું ફળ

જિગી નીકળ્યું પછી શુ ! માટે આ અવસર મળ્યો છે, તેનો ઉપયોગ કરી દ્યો. જીવનને ઘરબાદ ન કરો માનવજનમાં વીતરાગની વાણી સાબળવા મળી, સાબળ્યા પછી જીવનમાં ઉતારવાને બદલે તમે શુ કરી રહ્યા છો ? દુઃખ આવે ત્યારે રડવા માંડો છો, આકુળવ્યાકુળ થઈ જાઓ છો. દુઃખમાં રહે તે કાયર છે આત્મધ્યાની છે, અને જીવનને ભૂટી માયા કપટ સેવનારો રૌદ્ર ધ્યાની છે. દુઃખી પ્રત્યે હિલ ફવી જીંઠે તે ધમ ધ્યાની છે અનુકંપા જો સમકિતીનું લક્ષણ છે જીવનના દુઃખને દેખી કંપવું તેનું નામ અનુકંપા.

જીવરહીને પાણીમાં તરફડતી જુવે, ત્યાં તરત કહેશે કાઠો જોનો તરફડાટ મારાથી જોવાતો નથી. દૂવામાં સિંહ પડી ગયેલો તેને જોમ પી સાહેબે કાઢ્યો હતો. કેવું જોખમી કામ ! ઉપરથી બફાટ લાઠવાની જીભજો તૈયારી કરતા હતા, હમણાં સિકાર કરી નાખીજો. પણ જોમ. પી. સાહેબે કહ્યું “રહેવા દ્યો. જોની મેંને નીકળી જશે.” નિસરણીજો મ. ગાળી, દૂવામાં ઉતરાવી. સૌ ફર જિલા રહ્યા સિંહ નિસરણી ઉપર ચડી બહાર નીકળી ગયો આનું નામ અનુકંપા કહેવાય ધમ જો જ કહેવા માગે છે.

દયા ધમ કા મૂલ કે પાપ મૂલ અભિમાન
તુલસી દયા ન ઉઠીજો જળ લગ પદમે માણ

અહિંસા-દયા જો જ ધર્મ છે જેના હૈયામાં જીભ પ્રત્યે દયા આવી તો જીભ જીવો પણ તેની દયા ખારો જેને અન્ય જીવોને દબ કે મીજરોળ ખાતર ફરતા પૂવક મામાં છે દયા ખાધી નથી તેવાઓને પરમાધામીજો અનેક ભાવનાં

હુંજો આપે છે એ નારકીના જીવોને સૂવા માટે શય્યા મળતી નથી. કાટાની પથારી અને અસ્ત્રાની ધાર જેવી ધરતી ઉપર ચાલવાનું હોય છે

निच्चंभीषण तत्थेण, दुहिण्ण, वहिण्ण य
परमा दुहसंबद्धा, वेयणा वेदिता मय ॥૭૧॥

મૃગાપુત્ર કહે છે ‘હે માતા ! ત્યાં હું મેશા “મારી નાખો, છેદી નાખો, ભેદી નાખો,” એવા જ શબ્દો સાલજવા મળે છે પરમાધામીઓ એકલું જોલતા જ નથી પણ તે પ્રમાણે જ કરી બતાવે છે અને નારકીઓ લયભીત થઈ જાય છે, ત્રાસી જાય છે પરમાધામીઓ વૈતરણી નદીના પાણીમા જોઈ છે આ વૈતરણી નદી પડે-પાચથી ભરેલી છે નારકીના ગળામા શિલા બાધી નદીમા જોળે છે પરમાધામીઓ નાવા લઇને નીકળે, જેવા નારકીઓ નાવા ઉપર ચડવા જાય, કારણ કે નારકીને પણ મરવું ગમતું નથી, એટલે ત્રિશુલ હાથમા લઇને નારકીને ભોકે અને પાછો પાણીમા ફગવી દેયે છે ચારે બાજુથી આગ સળગાવી વચ્ચે નારકીને રાખી શેકે છે જેણે જીવહિંસા કરી છે, આતરડી કકળાવી છે, તેવા જીવોને નરકમા પશુની પેઠે ચાર પગે ચલાવે છે તેના ઉપર બે ચાર પરમાધામી દેવ જેસી વજ્રન વધારી મૂકે છે

એક તો નારકી નપુસક હોય, શક્તિનું નામ ન હોય, તેમા અતિ જાણે વહન કરવામા આવે એટલે અશક્તિના કારણે નીચે જેસી જાય છે પરમાધામીઓ પછી હાથમા ભાલા લઈ કોપાયમાન થઈને આડના ઘોદા મારે છે નારકી રાડારાડ કરે, પણ ત્યાં તેનું સાલજનાર કોણ ? ત્રણ નરક સુધી

પરમાખામીઓ દુ ખ આપે છે ત્યાર પછીની નરકમા પરપર
 વેદના છે હેમાતા ! આવી વેદના મે અનતીવાર વેદી, તે
 પછી સયમમા તો મને શુ દુ ખ પડી જવાનું છે ? ત્યાં કોઈની
 ઓળખાણુ કામ લાગતી નથી ખારમા દેવલોક બિરાજતાં
 સીતાજીને વિચાર થયો મારો દિવરજી લક્ષ્મણુ શ્યામી નરકે
 રીખાય છે મારા મારે જેણે વન વગડા વેદ્યા, લોગ આખો,
 લાવ તેમને બચાવી લઈ !' ખારમા દેવલોકના ઈન્દ્ર પાંચમી
 નરકનાં તળા સુધી કોણુ નારદી કેવા પ્રકાશનું દુ ખ વેદે છે,
 તે જોઈ શકે છે અને જઈ પણ શકે છે શવણુ પણ ચોથી
 નરકે છે લક્ષ્મણુને ઉગ્રાસ્વાના લાવથી સીતાદેવ આબ્યા
 લક્ષ્મણુને કહે છે તમે પૂવ ભવે મારા દિવર કતા અને હું
 તમારી બાબી સીતા કવી આજે હું ખારમા દેવલોકમાં ઈન્દ્ર
 છ તમે નરકમા છો લાવો, તમને ઉગારુ એમ કહી જો
 ભૂમિકામાંથી ઉપાડે છે ત્યાં હાથમાંથી જેમ પારા ખરે, તેમ
 પુગલો ખરવા માડ્યા લક્ષ્મણુના જીવને અત્યંત વેદના
 થવા માંડી કહેવા લાગ્યા મને છેલ્લી દયો, હું લ્યા છ
 ત્યા જ ઠીક છુ મે કરેલા કમ મારે જ લોગવવા પડશે
 સમકિતી આત્મા નરકે પડેલો હોય, છતા પારકાનો દોષ,
 જોતો નથી અતે સીતાજીને પાછા લાલ્યા જવું પડવું
 લક્ષ્મણુને નરકના દુ ખથી મુક્તિ આપી શક્યા નહિ. મમે
 તેવા દયા ખાનાર બીજી ગતિમા હશે તો પણ આપણુ દુ ખ
 તો આપણે પોતાને / લોગવવું પડશે. હેયે આ વાત ઉતરે
 છ ? ઉતરતી હાથ તો પાપ ન કરવું એવી હેથાથી પ્રતિજ્ઞા લ્યો

તિલ્લચન્દ્રવ્યગાદ જો પોરાગી આ મુસ્સદા ।

મદમવાખા મીમાઓ નરણસુ ચેવિતા મય ॥૭૨॥

મૃગાપુત્ર માતાને કહે છે અસહ્ય-સહન ન થઈ શકે તેવી તીવ્ર, ચંડ, પ્રગાઠ, ઘોર, દુ ખો સહન ન થાય તેવી ભીમ, મહાભયવાળી રૌદ્ર ભય કર વેદના મે સહન કરી છે મૃગા-પુત્રે જાતિસ્મરણ જ્ઞાનમા બધું જોઈ લીધું છે હવે ભોગમા લપટાય તેવા રહ્યા નથી. સચોટ જવાબ આપી દીધો સંયમ માર્ગે દુ ખ છે જ નહિ. સંયમ પથમા જે દુ ખ માને તે કાયર છે શૂર, વીર, ધીર, પુરુષ સયમ માર્ગે દુ ખને માનતો નથી જેઓ જ્ઞાનથી અતર્વૃત્તિ વાળ્યા સિવાય ધાર્મિક અનુ-ષ્ઠાન કરે છે, તેમા ઘણીવાર દોષ સેવી નાખે છે વર્ષીતપ કરતો હોય અને રાત્રે દશ વાગ્યા સુધી ટોપરા ચાવતો હોય. ઉપવાસ કરે, તેને આગલા દિવસે સાજો ચોવિહારના પચ્ચક્ષ-ખાણુ કરવા જોઈએ, તપ કરવામા અતરની ધગશ હોય, તે જ સુદર રીતે કરી શકે છે બાકી તો છકાઈ-અઠ્ઠાઈ કરનારાઓ પારણામા બટેટાવડા કરીને ખાય વિવેક નથી, તે શું સમજ શે ! ઢોર-લાઘણુ તો ઘણા કરી નાખે છે, પાણુ કર્મ ખપાવવા કરવાનું છે, તેવી સમજણુ વર્તવી જોઈએ ઉપાશ્રયના પગથિયા ચડી ગયા ને સાલળી લીધું, એટલે શુ ધર્મના પૂતળા થઈ ગયા ? ધર્મ તો હાડો હાડ, હાડની મિંજામા, રગેરગ આરપાર ઉતરવો જોઈએ, ત્યારેજ ખરો ધર્મી કહેવાય

જારિસા માણસે લોષ, તાયા દીસન્તિ વેયણા ।

પત્તો અણન્તગુણિયા, નરપ્પસુ દુક્ખવેયણા ॥૭૩॥

મૃગાપુત્ર નરકના દુ ખોની ટકાવારી કહેતા કહે છે જે અહી ઘોર વેદના ભોગવતો હોય ખાવા પીવાનું સાધન ન હોય, બહુ દુ ખી હોય, પગમા ભાઠા, શરીરમા જલદર આદિ રોગ થયો હોય, એકજ શરીરમા ઘણા રોગ ભોગ

મમા હોય તેની જેટલી વેદના, તેના કરતા અનંતગણી વેદના
નારદીના બલોમા છે

મધ્યમવેદુ મસ્તાયા વેયજા વેદિતા મય ।

નિમલ્લત્તરમિત્ત ડપિ, મ સાતા નસિય વેયજા ૧૭૫

સવ બલોમાં અચાતા વેદનીય સોગવી પણ નારદીમાં
તો નિરતર અચાતા સોગવી છે એક આખનું મનુષ્ય મારીએ,
તેટલી વાત પણ ચાન્તિ મળતી નથી આહી શ્રી ગીરજાશર
કપુરજી શેઠ તથા શ્રી મહાસુખલાલ ઉચ્ચમશી બોરીયા,
બે બાઈઓએ સનેદે જિજ્ઞાસી પણ પ્રજ્ઞાચય પાળવાની
પ્રતિજ્ઞા લીધી પૂજ્ય મહાસતીજીએ ઉપસહાર કરતાં ફર
માવ્યું કે જેઓ પ્રજ્ઞાચય મત આદરે છે, તેઓ જનવાન
સમાન છે હંજુ ઉપમા કેમ પડયા છે? અમતમાથી જાણી
મત લઈ લ્યો પાપમાથી જાણી પ્રજ્ઞાચય પાળવાથી માનસિક
અને શારીરિક શુદ્ધિ થાય છે હવે શું નાનું છે? સમજ
જુના ધરમા આવો એક શતનું પ્રજ્ઞાચય પાળે તેને એકસો
એ સી ઉપવાસનું ફળ મળે છે અસખ્યાતા સંમૂર્છીમ જીવોને
અભયકાન મળે છે અગ્નિમા ઈધિજી નાખ્યા કરશે તો અગ્નિ
કથારેય તુમ થશે નહિ. તેમ આ ઈન્દ્રિયોને વિવચોતો જોરાક
અપશે તો તુષ્ટ થશે નહિ ઈન્દ્રના બલમાં ધણી ઈન્દ્રાણીઓને
સોગવી છે છતાં આ જીવ તુષ્ટિ પામ્યો નથી. આત્માના
સ્વરૂપમા રમણતા કરવા માટે પ્રજ્ઞાચય મત લેવાનું છે મૂંઝાપુત્ર
માતાપિતાને વળી પણ શું કહેશે તે અધિકાર અવસર
કહેવાશે.

વ્યાખ્યાન ૧૧૦ મુ

સ. ૨૦૨૧ ના કારતક સુદિ ૮ ને બુધવાર, તા. ૧૧-૧૧-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ પ્રભુએ સિદ્ધાંત પ્રરુપ્યા. ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના ૧૯મા અધ્યયનમા મૃગા-પુત્રનો અધિકાર ચાલે છે મૃગાપુત્ર પોતાના માતાપિતાને સમજાવી રહ્યા છે

“સન્વભવેષુ અસ્તાયા, વેયળા વેદિતા મષ ।

નિમેસન્તરમિત્તંડપિ, જ સાતા નત્થિ વેયળા ॥૭૪॥

‘હે માતા પિતા ! સર્વ લવને વિષે શાતાવેદનીય ઘણી ભોગવી. જીવ અશાતા વેદની કર્મ બાર પ્રકારે બાધે છે. હુ બ આવી પડે ત્યારે રાડારાડ કરી મૂકે તે આર્ત-ધ્યાન છે બીજાને મારી, કચરી રડાવે તે રૌદ્રધ્યાન છે સહન કરવું તે પોતાના જીવનો ગુણ છે જીવ જો સહન કરે, તો ઘણા કર્મની નિર્જરા થઈ જાય આર્ત અને રૌદ્રધ્યાન સ સારના હેતુ છે ધર્મધ્યાન અને શુકલધ્યાન એ મોક્ષનો હેતુ છે

વહાલાનો વિયોગ અને અનિષ્ટનો સયોગ કર્મના ઉદયને લઈને થાય છે જ્ઞાની કહે છે, કે તારે તારા આત્માનું હિત કરવું હોય, મોક્ષના અનતા સુખ મેળવવા હોય, તો આર્ત અને રૌદ્રધ્યાનથી બચી જા રડવાથી, કૂટવાથી, છાતી-ફાટ રુદન કરવાથી, અશાતાવેદની કર્મ બધાય છે પોતે રુવે, પીટે, હુ બ પામે, અને બીજાને ગૂરણા કરાવી શોકમા કૂટાવે, પીટાવે, પરિતાપ આપે, એથી અશાતાવેદની રૂપ તેનું રૂપ

જોખમા જોણુ જોઈ સાગરોપમના સાત ભાગ કરીજો તેના
ત્રણ ભાગ અને પચોપમના અસખ્યાત ભાગે ઉઠી, અને
ઉત્કૃષ્ટા ત્રીસ કોઠાનકોટી સાગરોપમનું બાધે છે જોનો અવાજ
કકશ લાગે, રૂપ બિહામણુ થાય, અમનોરૂઝ ગધ, અમનોરૂઝ
સ્પશવાળો થાય જોનો સ્પશ બિભશની છાલ જેવો હોમ
મનનો સદાય દુખીજો હોય બ્યારે પૂછો ત્યારે કહે, દુખી
હુ મનમાં ઉદ્વેગ રહ્યા જ કરતો હોય આ બધાં અશાતાવેદની
કમનાં રૂપ છે દેણુ કરીજો તો ભરપાઈ કરવું પડે, તેમ કમના
કારણે આપ્યો તો ભોજવવા પડશે.

કમ ઉદયમાન થાય, ત્યારે ભોજવ્યા વિના છૂટકો
નથી કેટલાય ચોક રાજે, ખાવાપીવામા ટાણુ આવે ત્યારે
સભારી સભારીને રહે સાફ ટાણુ હોય ત્યાં ચોક્કમય વાતા
વરણુ ન હોમ ત્યાંથી બિધુ કરે. કોંઈ ભાગી નાજે, પણ
મરેલા પાછા મોઠા જ આવતા કશે! આ અસાન દશા છે તેવા
જીવોનુ ઉપાશ્રયે આવી સાંભળવું ફાક છે સામાયિક કરનારાં
તે બ્રહ્મિયા ક્ષેત્રે ખરાં! “મને જોણવો તો હું જાડને પણ
શોવશવી હઉ” જોવા તો પોરસ કરે! જરે વને આવું અમે
છે તો આવું ગમતુ જ મળવાનું છે તો શુ સદાય રહવું
પડે જોવું વને ગમે છે? ન અમતુ હોય તો ચોકને દૂર કર
ઉદ્વેગ કાઢ. રૂઢન કરવા જેવું નથી વત્તવાઈસૂત્રમા કહ્યું ॥

‘મગલ્કાય સ્વમાર્ગો જ સેવેગ વૈરાગ્યાર્થમ્’

જનતને દેખી અને આ કામાને દેખીને જીવને સવંત
વૈરાગ્ય આવવો જોઈજો કોઈ કાયમી રહેવાના નથી. જૂના
આલવા માટે છે ને નવા પેદા થાય છે જોમ જનતની પર
પરા આલ્યા જ કરે છે

“સંસારના આ ધામમાં વિશ્રામ છે દિન ચારનો”

આજે તો જિંદગી દૂકીને જળાળનો પાર નથી માફદેવી જેવા પુણ્ય નથી કે પાત્ર હજાર પેઢી જીવો માફ-દેવીનું કોડ પૂર્વનું આયુષ્ય, તેમાં કોઈ દિવસ માથું નથી હાથે દાત કે દાઢ પડ્યા નથી કોઈ દિવસ વૈદ્યને આગણે ખોલાવ્યા નથી કેવી દયા પાળી હશે, ત્યારે આવા શાતા-વેદનીના સુખ પામ્યા હશે ? આટલા મોટા આયુષ્યમાં માફ-દેવીએ ક્યારેય પણ કાંઈ અશુભ સાલજી નથી મડદું જીંદગીમાં જોયું નથી. જ્યારે તમે તો કેટલાયને કાંધે ચડાવી મેલી આવ્યા હશે ! આવા અનુભવ છતાં વૈરાગ્ય કેમ આવતો નથી ?

શાશ્વી સુમતિ, રૂપગુણનો ભંડાર, મહારાજની દેશના સાલજવા જાય છે સાધુ પાસે જાત જાતના દહીંઓ આવે સાધુ પાસે ભવરોગ મટાડવાની દવા છે સાધુ પુરુષ માનસ શાસ્ત્રના અભ્યાસી છે તે કુશળ છે સત્ય, સયમ, બ્રહ્મચર્ય, અપરિગ્રહ દશા તેમને વર્તે છે. બોધ દેવાની લાયકાતવાળા છે ઉત્સૂત્ર પ્રરૂપણ થઈ જાય તો બિધુ મારી નાખે

બોધ દેવાવાળો આત્મગુપ્ત એટલે આત્માનું દમન કરનારો હોય, નિર્મળ આત્મા હોય એ જ આ ધર્મકથા કહેવાને લાયક છે

બોધ દેનાર દાતા એવા મહાન સંપૂર્ણ જ્ઞાનીની ઉજ્જવળ વાણી રૂપ રત્ન જેના સુખમાંથી ખર્ચા છે, તે વાણીને ગણધરોએ શ્રદ્ધા કરી છે તે વાણીના પ્રચારક સત પુરુષો છે આવા પુનિત સત મહાત્માઓ પ્રભુનો દિવ્ય સંદેશો, ગામડે ગામડે

ફરી, ઘેર ઘેર પહોંચાડે છે ધમની પ્રભાવના કરી રહ્યા છે
આત્મ હદી જોને અધ્યાત્મ હવા આપી ભવશૈગ મટાડી રહ્યા
છે, આવા મુનિઓ પાંચમાં આરાના પાંચમાં પરમેષ્ઠી
ભજવાન છે

મુનિઓએ આપી રહ્યા છે શાળી સુમતિ સામને છે
હેવામાં વાત બેસતી જાય છે નિષ્કૃષ્ટીની વાણી છે નિર્બીજ
સેવા છે કાંઈ જાહેરા માગતા નથી. મુનિ જોષ આપે છે, કે
જન્મ ત્યાં મૃત્યુ છે ચાર ગતિમા અવતાર સર્થ મરવાનું તો
દીકરસ છે, જ મ થયો જો જ મૃત્યુનો સંદેશ છે હવે
મૃત્યુ યાચ કેવું ? મરે છે કેણું ? જીવ મરતો નથી, કે
દીકરા દીકરા, કરીને રહતા હોય પણ શબ તો અહીં પડ્યું
છે કેમ રાખતા નથી ? ત્યારે દીકરો તે કેણું ? જીવ, તે
દીકરો ગણતા હોય તો તેની કિમત કરી નથી તેની
સેવના ખેવના કરી નથી. પુત્રગણના ભાવ આંકયા છે સરીર
તે તો પુત્રગણનો પિતૃ છે 'દ્રીટમે ટ' કેની કરો છો ?
ફરી કાયાને જ હજો છેને ? અરૂપા આત્મા આનંદ બન
ચિત્તન્ય દેવ છે પ્રકાશનો પુજ છે જોવા સત્ત્વિદાન
આત્માને ભૂલી કે દીકરા ? કહી રહી પડે છે પણ દીકરો
તારો નહિ, તુ તેનો નહિ મારા છોકરાનું જુ થયો ! અરે
તારા વિના કયા ધારાનો વશ વહ્યો જતો હતો ? એકલો
આવ્યો ને એકલો જવાનો છો જ મ પાછળ મૃત્યુ અવશ્ય
છે જે જાય છે તે નિત્ય છે તો નિત્ય જોવા આત્મતત્ત્વની
જોગખાણ કરવી જોઈએ.

તે તમે આ આત્મ-તત્ત્વને યથાથ સમજતા હો તો

રડવું આવે નહીં, આત્મા કયાય મરવાનો નથી, મરે તે આત્મા નહિ ત્યારે રૂવો છો કેને ! શરીરને રોતા હો તો રાખી લ્યો. આ પડયું ! તેને તો હાથેથી ઉપાડીને સળગાવી આવો છો. દુનિયામાં કેવી અજ્ઞાનતા છે ? લોકો મરતની માથાફૂટ કરે છે

મુનિનો બોધ સાંભળીને સુમતિ ઘેર આવી ચૂલો સલાળે છે વેકેશનમાં છોકરા ઘેર આવેલા એક સોળ વર્ષનો અને બીજો અઠાર વર્ષનો છે તળાવે ગયા ગમે તે રીતે પડ્યા હશે રૂખી મૂવા ગામલોક બન્નેની લાશ લઈ ઘેર આવ્યા બે બાળકો, ઘોળા ફૂલ સરીખા, મોઢે આવેલ કોળિયો જૂટવાઈ ગયો છે, ત્યારે કઈ માતાનું હૃદય સ્થિર રહે ! સુમતિએ મુનિનો બોધ સાંભળ્યો છે, વિચાર્યું, આ તો આગણે આવેલા મહેમાનોએ રજા લઈ લીધી છે શેઠ ઉધરાણીએ પરગામ ગયેલા છે જ્યાં આવે ત્યાં સુમતિને ઉદાસ બેઠું સુમતિ તો બંને બાળકોને અલાયદા ખડમા સુવરાવી, ચોઢાડી, લમણે હાથ દઈને બેઠી છે મુનિએ આપેલા બોધનું મનન કરી રહી છે ફૂટણા-પીટણા કરવા નથી ગામની બેરીયો ભલે ચૂટી ખાતી હોય પણ મારે કર્મ બાધવા નથી તેવો પાકો નિશ્ચય વર્તે છે શેઠ પૂછે છે ‘ કેમ ઉદાસ બેઠા છો ! આજે મોઢા ઉપર ઉલ્લાસ કેમ દેખાતો નથી ? ’ સુમતિ કહે છે પાડોશમાં લગ્ન હતા, ત્યારે કગન ઉધાર લીધેલાં હતા તે કગન તે પાછી માગવા આવી પણ મને ગમી ગયા, એટલે રાખી લેવા છે, પાછા દેવા નથી એટલે અગડો થયો છે શેઠ કહે છે, આવી કાલી વાત શું કરે છે ? કોઈનો રૂપિયો ઉધાર ન રાખનાર, આ તું શું બોલી રહી છે ? સુમતિ

કહે છે, 'સાચી વાત છે પરંતુ બન્ને કગન મને જમી જવા
એટલે દેવાં નથી.' ચોક્કસ ઉધાર લીધેલી વસ્તુ પાછી
કર્મ દેવી ભેઠબે, તે આપણાથી રખાવ જ નહિ. જેનાં હોય
તેને પાછાં કર્મ દે સુમતિ કહે 'તેમ છે તો આલો.
રત્નનાં કહ્યો દેખાડુ ' જ્યાં બન્ને બાળકોનાં શબ પડ્યા છે
ત્યાં ચોક્કસ કર્મ જ્યાં બન્ને બાળકોને મૃત અવસ્થામાં પડેલા
દેખાડ્યા

ચોક્કસ તો આ બેઈ મૂર્ખો આવી ગઈ ધરણી ઉપર
હળી પડ્યા આત્માન કરવા મડ્યા સુમતિ આત્માસન
દેવાં કહેવા લાગી 'હજી હમણા જ તમે મને કહેતા હતા
કે જેના રત્ન કહ્યો હોય તેને પાછા દેવાં જ પડે, ઉછીની
વસ્તુના આપણે માલિક નથી' તો આ પુત્રના સુખ તે
સંસારના ઉછીવાં લીધેલાં સુખ છે જો કાયમના રહેવાના
નથી કાતો તેની હયાતિમાં આપણે જાણી નીકળીએ અને
કાતો આપણી હયાતિમાં તે જાણી નીકળે. બેમાંથી એક વસ્તુ
તો જરૂર થાય તો પછી ચોક્કસ કરવો શાને? જન્મના તેનું
મૃત્યુ નિશ્ચિત છે માટે પઠિત મરણે મરવાની તાલીમ થો.
ખાલી દૂસ પહેર્યેથી સૈનિક ન કહેવાય સાચા સૈનિક બનવા
માટે તાલીમ લેવી પડે છે

મુગાપુત્ર માતાને કહે છે સવ બેવોને વિરે મે જાણતા
વેદની કમ ભાગવ્યા છે દેવમતિમાં પણ જમડો છે ત્યાં
પણ જનક થતા વજ્રના માર પડે ॥ જેનો છમાસ મુખી
દુ ખાવો રહે ॥ તિથિ થમા તો આપણે નજરે નીકળીએ
છીએ દેડકાનો જીવ જતો હોય અને કગદાને આનંદ

આવતો હોય છે. કેટલાયના શી ગડા સડી ગયાં હોય છે. અદર જીવાત પડી ગઈ હોય છે એવાં ઘણા પશુ પાંજરા-પોળમા જોઈએ છીએ કેટલાય કૂતરાઓ પેટના ખેવડ વળી ગયા હોય છે આપણી બહેનો રોટલી કરે ત્યારે કૂતરા માટે ચાનકી કરે, શું આટલી ચાનકી કૂતરાને થઈ રહે ? તમારે કેટલી રોટલી જોઈએ ? ઘરવાળી કહે, આજે લીલોતરી નહિ થાય તો કેવા ધમપછાડા કરે ? પડખે સૂકું શાક હોય તો જ ચાલે ચટણી, અથાણા અને પાપડ તો જોઈશો. આજે કેટલા બધા ફૂંદ વેંધી ગયા છે ! બળદ કે કૂતરો કયા ફૂંદ કરવા જાય છે ? ગધેડા ઉપર કેટલા બોળ ભરે છે, વળી ઉપરથી માર પડતો હોય તેને કોણ ચારો નાખે છે ! ઊકરડા ફરીને, પેટ ભરતો હોય છે

આવા અવતારો આપણે કેટલા કર્યા હશે ! અનતા ભવ તિર્યંચના કર્યા અને નરકમા તો આખમી ચીને ઊઘાડીએ તેટલીય શાતા નથી એવું ખૂબ ખૂબ હું જ મૃગાયુત્રે લોગ-વ્યુ છે, તે જ્ઞાનમા જાણી રહ્યા છે, તેથી માતા પિતાને કહે છે, કે હવે મને સ સાર રચતો નથી, મને રજા આપો 'મારે દીક્ષા લેવી છે' દીકરાને સાચો વૈરાગ્ય લાગ્યો છે, એમ માતા જાણે છે પત ગિયો રગ નંથી કે તડકો લાગે કે ઊડી જાય પણ મજાકિયો રગ લાગી ગયો છે, માટીનો ગોળો તડકે મૂકે કે આગ પાસે મૂકે, ગમે તેટલું કરે પણ ઊલટાનો પાકો થાય. લાખનો ગોળો હોય તે અગ્નિ પાસે કે મૂકે ઝોગળવા માટે તેમ હે દીકરા ? તારા વગર અમારું કોણ ? એમ જ્યાં સાલજે કે દીક્ષાની વાત માડીવાળે લાકડાનો ગોળો તે પ્રતિકૂળ વચન કહે, માર મારે, કે તરત જ માની જાય કે મૂકો લપ મૃગાયુત્ર એ

માલીના જોળા જેવો છે સાથે વેશગ્યનો રંગ લાગ્યો છે એ
રંગ હવે જીવનમાં કિતમો વિના રહેશે નહિ

સુમતિએ ચેકને શાતવના આપી, જન્ને પુત્રોનું નિહા
રજી કરાવ્યું પ્રસન્ન પડે ત્યારે સમતા રાખવી તેનું નામ
સાચું જ્ઞાન પામ્યા કહેવાય અને જ્યેષ્ઠ જ્ઞાન પ્રમાણ છે માતા
પિતાએ મૃગાપુત્રને પ્રથમ અનુકૂળતા વાળા વચન કીધા હે
પુત્ર ! આવા મણિમય રત્નવાળા મહેલો, ઠર રમણીઓ
બત્રીસબધ નાટકના ધમકાર આ બધું ઊંડી સયમ માગે
વિચરવું કીક નથી છતાં ઠગ્યા નહિ ત્યારે સયમ માગના
ખાવીસ પરિસહ વણવી બતાવ્યા સયમ-માગની દુષ્કર્તા
વણવી

હે દીકરા ! જેમ મેં પવત ત્રાજવે તોળવો સહેલ
નથી, તેમ આ સયમ માગ મા ઠંઠોઠું સુધી પહોંચવું મુશ્કેલ
છે છતાં મૃગાપુત્ર અઠગ રહ્યા મૃગાપુત્રે તે સામે ભવાન્તરમાં
નારકીના ડાંગે જે પોતે જોગવી આવેલ હતી, તેનું જ્ઞાન
કર્યું ત્યાં આજ કીધાકીને મીઠી તેટલી વારની પણ જાતા
નથી મયમની મુશ્કેલી, નરકના દુઃખ પાસે કાંઈ જ વિસાતમાં
નથી મને રજા આપો મારે સયમ લેવો છે કેવી જાવના છે !
પુત્રને તૈયાર થઈ ગયેલો જ્યેષ્ઠ માતા કહે છે

न विस्तम्भापिपरो छन्देण पुन पञ्चया ।

नवः पुन न्यायणं हुक्क मिष्यदिकम्मया ताज्जा

૫ દીકરા તારી જાવના સારી છે સયમ-માગમાં
જી ૫૨૫૨ ૨નાઇ ગયો જ તારી ત્રીજી જગ્યાસા સયમ
લેવાની છે તા તારી ઈચ્છા પ્રમાણે ૬૨ દીક્ષા લેવાની રજા

આપી દીધી. આજ્ઞા આપી છતાં માવતરનો જીવ છે, એટલે કહે છે “હે દીકરા ? વિશેષમા એટલું જ કહું છું કે ચારિત્ર લીધા પછી મદવાડ કે રોગ આવશે ત્યારે સાવધ વેદુ તો થાય નહિ ત્યારે તારી સેવા ચાકરી કોણ કરશે ? તારી સાર રાજાણ કોણ રાખશે, એ ચિન્તા થાય છે” માતાનો પ્રેમ ઉછર્યો છે દીક્ષા લેવાની આજ્ઞા તો આપી દીધી, પણ દિલમા આ વાત ખૂટે છે હવે મૃગાપુત્ર માતાને શું જવાબ આપશે તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે

વ્યાખ્યાન ૧૧૧ સું

સંવત ૨૦૨૧ કારતક સુદિ ૯ ગુરુવાર, તા. ૧૨-૧૧-૬૪.

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ પ્રભુએ સિદ્ધાંત પ્રજ્ઞા ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના ૧૬મા અધ્યયનમા મૃગાપુત્રનો અધિકાર ચાલી રહ્યો છે

પુત્રનો ઉત્કૃષ્ટ વૈરાગ્ય જોઈને માતાએ કહ્યું - હે પુત્ર ? જેમ તને સુખ ઉપજે તેમ કર હું તને સયમના માર્ગોથી રોકી શકવા સમર્થ નથી પરંતુ વિશેષમા એટલું કહું છું કે શરીર પોતાનો ધર્મ મૂકતું નથી સાધુપણામા રોગ હુમલો કરે ત્યારે નિર્વધ ઔષધ ક્યાથી મળશે ? તારી સુખશાતા કોણ પુછશે ? કોણ વૈયાવચ્ચ કરશે ? સાધુથી કૃતગડ એટલે વેચાતું લેવાય નહિ પૈસા સસારી આપે તો પણ લેવું કદપે નહિ કારણ કે જો તેમ સાધુ લે તો ગૃહસ્થની શેહમા તણાવું

પડે તેમ વળી કોઈ ઔષધ રાતવાસી પણ રખાય નહિ વસ્ત્ર, પાત્ર, કબજ, પાપપુષ્પ, આસન એ સિવાય હવા, ખામ કે સ્ત્રીગનો ફાણો પણ રાતવાસી સાધુથી રખાય જ નહિ આવે. સાધુનો ધમ ભગવાને કહ્યો છે

જે સ્વયમભાગ મા છીદ્ર પાડે છે તે આશ્ત્રિમા મોળા સાધુના પશ્ચમહામતના રપર જાગા છે, નેમા જેટલા ખીલા મોળા પાડે તેટલું આશ્ત્રિ ડગમગતું ગણાય માટે આશ્ત્રિમાં મજબ રહેવાની ખાસ જરૂર છે આજે તો સાધુ માટે થઈ અમહાવાદ કે મુબર્કના વૈદ્યોની હવા આવે, બહી મ્યાનિક વૈદ્ય કાવે નહિ. પદર પદર દિવસના પડીકાં પાસ સહ સ્તે આવે, આ બધું શું છે ? ગૃહસ્થ સરીખુ જીવન ધનુ કે બીજું કાઈ ? મતોમા આવા છીદ્રો પાડનારને સાધુ કેમ કહેવાય ? જેમ શાટલો નિર્દોષ વહોરે તેવી રીતે ઔષધ પણ નિર્દોષ હોય તો વહોરવું કહ્યે વળી હવા કે જેની અંદર પરમાત્મી કે અબદ્ય વસ્તુ પકતી હોય તેવી હવા પણ હેવી ન કહ્યે આવી હવાનો પ્રતિકાર કરી દેવેલ કોઈ વૈદ્ય કહે કે મૂળીયા ભાવીને બધાજ કરી હઈ, તો મટે તો સાધુએ એમ જ કહેવું જોઈએ કે મને તે ન કહ્યે

રાગ એ કર્મના ઉદયકાળથી આવે છે જેવો કર્મનો અબાધકાળ પૂરો થાય કે તરતજ કર્મ ફળ દેવા હાજર થાય છે સ મુખ થયા પછી તેને તાવ આવતો હોય ને ફ્રીજેક્શન આપ એટલે તાવ ઉતરી ગયો, પણ ગરમીની અસર બીજી રીતે સોગવવાની ઊભી થાય છે ગળામાં ચાકા પડી જાય, કે કાનમાં બહારથી આવી જાય એમ લેહની રૂપબદ્ધી નાજે,

પણ જે વેદની કર્મ ઉદ્યમાન થયું તે તો ભોગવ્યેજ છૂટકો છે. વેદની કર્મને ઇન્દ્ર પણ ફેરવી શકે નહિ, તો ડોક્ટર-વેદની કઈ તાકાત છે ? વેદની કર્મ ભોગવાવું પૂરૂ થાય, ત્યારે જ જીવને શાતા વળે છે. દવા કઈ કરી શકતી નથી પણ મન ઢીલું-પોચું છે, ટકી શકતો નથી, તેને દવાની જરૂર રહે છે. કેટલાય એવા દ્રઢ મનવાળા હોય છે કે દવા ન જ લ્યે તેને પણ ચાલે છે ને ! કેટલાય એવા વહેંચીલા હોય છે કે માતાજી પાસે બાધા લઈ આવે ભૂવો કહેશે, પગે લાગી, દીવો કરીને ખાવું. ખાર મહિના લગી કરજો અને પાછા આવજો ત્યાં સુધી દવા નહિ લેવાય અને લેશો તો અસર નહિ કરે ત્યાં ભૂવાના વચન ઉપર શ્રદ્ધા રાખી દવા ન લ્યે તો પણ ચાલે કયા આધારે ચાલે છે ! માનતાના આધારે તો તમે પણ માનતા કરી નાખો, ભગવાનનો સિદ્ધાંત છે, તે એમ જ કહે છે કે તારા કર્મનો કબાલો પૂરો થશે એટલે મરી જવાનું. તો બોલો ! દવા ઇન્જેક્શનનો કેર્સ કરવાની જરૂર રહે ખરી ? જો કે આપણી સ્થિતિ તકતી નથી એટલે આપણે બધું કરીએ છીએ પણ શ્રદ્ધા સાચી રાખવી

વીતરાગના વચનમા શ્રદ્ધા રાખો ડોક્ટર કહે, કે ડાયા-બિટિસ છે, ચા નહિ પીવાય, ગળપણુ નહિ ખવાય, ભાત કે ખીચડી નહિ ખવાય, રોટલી પણ નહિ ખવાય, એકલો બાજરાનો રોટલો ખવાશે આટલી ચરી ખતાવે તે પાળવા તૈયાર રહે ચરખી વધી ગઈ હોય તો ડોક્ટર કહેશે, લૂણુ-પાણુ ખાવું પડશે, તો દેહ દ્રષ્ટિએ કરવા તૈયાર દિવાળી જેવું પર્વ હોય, માખાપ કહેશે, ભાઈ ! તું મીઠાઈ નહિ ખા તો અમારે ગળે કેમ ઉતરશે ? દીકરો કહેશે, મને ડોક્ટરની

મનાઈ છે આટલામાં માળાપ સમજી જાય અને જો જોમ
 કહે કે મને જાણ છે તો કહેશે આવી તે જાણા હોય ! માર
 દિવસ દિવાળીના તો છૂટ હોવી જોઈએ મુશી કહેવાનો એ
 છે કે આત્માની ગરજ નથી એકલા શરીરને જ જોળખુ
 છે આત્માનું ગમે તે થાવ જોળખાણ જ નથી તમે કોણ
 છો ? શરીર તો માટીનો પિંડ છે !

શાનીઓ કહે છે જેને આ સ સાર સમુદ્ર તરવો છે,
 તેને આ દેહ તે નૌકા છે જીવ નાવિક છે, નાવ સામે
 કિનારે લઈ જવી છે પછી નાવને ઊઠી દેવાની છે આ કાષ્ઠ,
 કાષ્ઠા રૂપા જેવી છે કાષ્ઠી માટીના ભાડ જેવી છે એમા જે
 યતન્ય જમીરસ બરેલ છે તેનીજ કિમત છે બીજી કોઈ
 બીજની કિમત નથી દેહ છૂટવાનો છે એવી અડીખમ મજા
 વત સાધુથી કૃતગઠ કે ઉદેશીક-સામુ આણેલું કહ્યે નહિ
 કોઈ ગૃહસ્થ મુનિ પાસે આવીને કહે, હે મુનિ ! આપ તપ-
 સ્વી છો આપના બ્રહ્મચર્ય તપ પ્રત્યે મને બહુમાન વર્તે
 છે હું સેવાભક્તિ કરવા ઈચ્છુ છું મારે સ્વીકાર કરો

શ્રી આધારાગ સૂત્રમાં સાધુ જીવન માટે બધા કામકા
 દર્શાવ્યા છે તે કાવહાનો બજ કરે તેને મારે પ્રાથ
 મિત વ્યાર છેડ સૂત્રોમાં જતાવ્યું છે અતિક્રમ વ્યતિક્રમ
 અતિચાર અને અણચાર વડે પાપ લાગે, તેનું પ્રાપ્તિત
 લેવું પડે છે આવી જમી જાતની વાત, બજવાને આપ્ત
 રાગ સૂત્રમાં સમજાવી છે કોઈ ગૃહસ્થ કહે, મને તમારા
 પ્રત્યે માન છે હું તમારા તપ, સંયમનો પ્રશંસક છું,
 તમારા મારે જિજ્ઞાસા જિજ્ઞાસુ વજ્ર મલમલ તૈયાર છે પાપ

પુરુષણા, રત્નેહરણ, પાત્ર, કબલ તમારે માટે લાવ્યો છું
આપ તેને સ્વીકારો ત્યારે ભગવાને કહ્યું છે કે હે આયુષ્માન
શ્રમણ ! તારે એમજ કહેવું કે હું તમારા વચનનો આદર
કરતો નથી, રૂડું જાણતો નથી, મેં બધાનો ત્યાગ કર્યો છે
આ પાપ ન કરવા માટે તો દીક્ષા લીધી છે અને સ સાર
છોડીને સયમી બન્યો છું હે દેવાણ્પ્રિયા ! હું વિરતિવત
છું, મને આ કલ્પે નહિ ગૃહસ્થને એમ વિચાર થાય કે
પ્રગટપણે ક્રીધુ એટલે ના પાડી, પણ છાનુ રાખ્યું હોય તો ?
રાખ બનાવી રાખી હોય જાણે કે સાધુને સળેખમ થયું છે,
વહોરો એમ કહે, ત્યારે સાધુ પૂછે કે જોલો, કેના માટે
કર્ચું છે ! ત્યારે કેટલાય કપટથી વાત કરે કે અમે તો
ઘણીયેવાર બનાવીયે છીએ એક તો ન કલ્પે તે જૂઠું જોલીને
વોહરાવું એમ શાને કરવું પડે ? સાધુને તો ઘણાય ઘર છે,
તેને શું ખોટ છે ? સાધુને તો બન્ને હાથમા લાડવો છે
બાકી આઘાકર્મી આહાર વહોરાવનારા, વહાલા થનારા
મહાપાપી છે તેવાઓને ગર્ભમા ગળવું પડશે માટે હું મેશા
સાધુને સયમ પળાવવાના કામી થાજે પણ ભગાવવાના
કામી થાશે નહિ તમે સાધુના ‘અરમાપિયરો’ કહેવાઓ છો,
તો પછી તમે સાધુના વ્રત-પચ્ચક્રબાણ પળાવવામા રાજી કે
ભગાવવામા ? વ્યવહારથી કહેવાય છે કે સૂઝતા-નિર્દોષ
આહાર-પાણી આપશો તો સયમમા પ્રમાદ નહિ આવે.
ધ્યાનમા સ્થિર થવાશે સાધુના ચારિત્રની જ કિમત છે
ઉપરના વેશની કંઈ કિમત નથી દીક્ષા લીધી તે જાણી,
સમજી, વિચારીને લીધી છે ભગત-ભીખારીની કોણ દવા
કરે છે ! કોણ દૂધના ખ્યાલા પાય છે ? એ જો સહન કરે

છે તો તુ ખમના માટે સહન કરવા કેમ તૈયાર ન થા !
 સહન કરીશ તો કમની નિર્જરા થશે કમ ખપી જશે.
 સહનશીલતા રાખીશ તો રાગ કાંઈ જિજ્ઞાસે રહેવાનો નથી.
 રાજની સ્થિતિ મર્યાદિત છે સનતકુમાર જાકીને સાતસે વધ
 રામ રહ્યો પોતાને મટાડવાની લગ્નિષ પ્રાપ્ત થઈ હોવા છતાં
 ઉપયોગ ક્યો નથી કારણ કે કમ ખપાવવાની દ્રષ્ટિ છે

આજે તો કેટલાયને ઘેર પલ્લગ પાસે ટીપાય ઉપર
 બે-ત્રણ હવાના બાળકો રાખ્યા હોય, તેની ચોલા બાંધે વળી
 કેટલાકને સાવજનિક હવા બે આનામા મળતી હોય તે
 બરાબર ન હોય એમ માની ચોઈ આનાના ડોક દો. ડોક
 ટરની વીઝીટ કરાવે, આમાંજ શુ તમારા પેસાના પ્રદક્ષિન
 થયેલા માને છે ? કેટલાકને તો વળી ફ્રીમીલી ડોક્ટર હોય,
 રોજ બપોર પૂછવા આવતા હોય ક્યા તો જીવો ! ક્યા
 ભગવાનના ઘેલા છે તે તો કહો ! રોજ ઉલ્લાસી કરે ચારે
 ખૂણે પે/ શાને બધે છે ? ઉનો ચા પીએ અને પછી તે
 ઉપર ટાઠો આઈસ્ક્રીમ ખાય પછી રોજ ન સાચ તો બીજી
 શુ કામ ! આમળના માણસોને ભાત રાંધતા આવડતા ન
 હતા ? કે રોટલો અને ઢાળ સિવાય બીજી વાત જ નહિ !
 આજે તો દૃઢ વધી ગયા છે સવારથી બપોર સુધી રાધનારી
 જીન્ડી આવતી નથી કાચુ, પાકુ વધારેકુ, વાટેકુ એમ
 ઠઈ ધીબોના દૃઢ વધી ગયા છે ખાલી બે રોટલી, પલ્લ
 પોલોજીનો પાર નહિ ખરી જૂને ખાવાનું છે નહિ નહિ
 મહેનત, ખાંડેથી પાટલે અને પાટલેથી ખાટલે, વચ્ચે આવે
 હવાના ખાટલે. બીજાને ખાવા પૂરું મળતું નથી ત્યારે ભાઈ
 માહેબને અન્ન પચાવવાની ગોળીઓ બોધે છીએ ! નહિ

જપ-તપ, એકટાણું, ઉપવાસ, પછી રોગ ન હોય તો હોય શું ? લોક વરણુ ખાસ કરીને માદુ પડતુ નથી તેને ડોક્ટર કે ઈન્જેક્શનોની જરૂર પડતી નથી. આતો બધાની વાત કરી છે. જેવી ટેવ પાડો તેવી પડે સવારમા ઉઠી ખાવાની ટેવ પાડો તો તેવી ટેવ પડે અને પોરસી કરવાની ટેવ રાખો તો સવારમા ઉઠીને ખાવાનુ મન પણ ન થાય ઘણા વર્ષોતપ કરે છે તે ટેવાઈ જાય છે. તેને સંભારવુ પડે કે આજે ખાધા વાર છે કે ઉપવાસનો વાર છે ? ઘણા ઉઘાડા પગે ફરનારા હોય છે તે પણ ટેવાઈ જાય છે જે શરીરને પોચલુ કરે છે તે ટક્કર શું ઝીલી શકશે ? આગળના માણસોને બે ચાર માઈલ ચાલવુ તે રમત વાત હતી

આજે તો સ્ટેશન સુધી જવુ હોય તો ટાગો ગોતે, શુ તારા ટાગો ભાગી ગયા છે ? કે પછી પોઝીશનમા પકચર પડે છે ? આવામા જ લેવાઈ ગયા અને ડોક્ટરના ઘર ભરી દીધા શરીર પાસેથી કામ લ્યો, તો શરીરમા સ્ફૂર્તિ રહેશે ગાધીજી રાત્રીના ખારથી બે સુધીના સમયમાજ સૂતા કેટલુ કામ કરતા ! તમે જોઈ રહ્યા છો કે એમ. પી સાહેબ નેવું વરસના થયા છે કેટલુ કામ કરે છે ! આજે ચરમા પણ લગાડવા પડતા નથી તેમણે દેહને કેવી રીતે કેળવ્યો છે ! તેમનાથી નાની ઉમરના લડયડીયા ખાય છે માટે વિચારો, આ થોડી જીદગીમા ઘણી કમાણી કરી લેવાની જરૂર છે આ શરીર નાવા છે અને જીવ નાવિક છે. સ સાર રૂપી સમુદ્ર છે. તરી જવા માટે અણુમોલ તક મળી છે આવો મનુષ્યજન્મ-કર્મ ખપાવવાની સધિનો અવસર-ફરી મળવો મુશ્કેલ છે તારે

તારા બ્વભાવ—સ્વધરમા આવવાનું છે તારા ધરની વાત છે નાનું છેકરુ લગ્નમા ગમુ હોય ત્યાં રહે છે અને કહે છે, જલદી ઘેર આલો, અરે પણ અહીં બગલો હિમહિમ વાગે છે તે તો બો, પણ તેને ત્યાં ગમતું નથી. ઘેર હાલો એવી રહ જ્યે છે તમે ક્યાંક જ્યનાયે ગયા હો, બે ત્રણ દિવસ થઈ ગય, એટલે કહો કે હવે ધરભણી જવું છે ત્યાં વધારે સગવડ હોય, ઉતારો સારો હોય છતાં ધર સાંભરે છે તો આ પણ સ્વધરની વાત છે સસારી ધર તો બાકુલી છે શાશ્વત ધર કમું ?

નમીરાજ ભગવાને કમું

મમય જલુ સો કુવર, જો મમ્મ કુવર્ જર ।

મત્વજ ગમ્તુ મિષ્ટેજા, તત્વ કુવજ્જ સામ વ ।૨૬।

જેને સશય હોય તે અહીં મકાન બનાવે પણ મને તો ખાત્રીજ છે કે જ્યાં જવું છે ત્યાં મારે મારે શાશ્વતો મહેલ તૈયાર છે હામસ્થ અવગ્યા છતાં પાકો નિર્ધૃય કેવો છે ? જ્યાં જવું છે ત્યાં તો શાશ્વતો મહેલ તૈયાર છે, કેવી વાત કરી હીધી ! તમારે ઘેર જવાનું છે કે નહિ ! નાના છોકરા જેટલીયે જુદિ નથી ? કે બહારજ ભમવું છે ! જ્ઞાની કહે છે કે બહિર્દ્રષ્ટિ છોડી આંતર જોજ કર્યો તો અનહદ જ્ઞાન—દશ ન પામ્યો પછી આસ્ત્રિમા મૂલ યશે નહિ, પ્રલોભન લાલસા વાસનામાં છવ લપગ્યો નહિ. એકાંત શ્રદ્ધિએ જેમ સૂર્ય આલે તેમ અનિત્ય ભાવના બાવતો ચાલ્યો. જેને આવી અરો અરો બીનશગ દશા પ્રાપ્ત થાય છે તેને પછી સસારના કેાઈ પદાથ ક મોગ વિલાસના સાધનો અગાવવાને

કો વા સે ઑસહ દેઃ કો વા સે પુચ્છઈ સુદ ।

કો સે ભક્ત ચ પાળવા આહરિત્તુ પળામણ ॥૭૯॥

હે માતા ? કોણ તેને ઔષધિ લાવી આપે છે કોણ તેને સુખસાતા પુછે છે ? એને ભાત પાણી કોણ લાવી આપે છે ? જેમ મૃગ એકાકી વિચરે છે તેવી રીતે સાધુ પુરુષે પણ પોતાના પગ ઉપર ઉભા રહેવાનું છે “ પારકી આશ સદા નિરાશ ” સાધુઓ ગૃહસ્થની વૈયાવચ્ચની જાવજીવ સુધી ઇચ્છા કરતા નથી વસતીમા રહેલા સાધુઓને ગૃહસ્થો સુખશાતા પૂછે છે, પણ સાધુ અપેક્ષા રાખે નહિ જરા પગ-માથુ દાખો એમ ગૃહસ્થને કહે નહિ ગામડામા અમારૂં કોણ ? વડોરવાનું શુ થાશે ? માટે ટિકિન લાવજો, એમ કહેવું સાધુને કલ્પે નહિ રોગ, કર્મના ઉદયકાળ પૂરતો રહે છે અને પાછો ચાલ્યો જાય છે અનિયમિતતાનો ગુન્ડો કર્યો છે માટે તાવ આવે છે ઘણીવાર તાવ આવવો એ સારા માટે છે જો કે એકાન્તે સારો છે એમ સમજવાનું નથી, પણ તાવની ગરમી અદરના મળને પકવી નાખે છે, શરદીના દર્દને પકાવવાનું કામ કરે છે, પણ જીવ તે સમજતો નથી એટલે જલદી ડોક્ટરને બોલાવે છે “ ડોક્ટર સાહેબ ! તાવ જલદી ઉતારી દ્યો. ડોક્ટર કહેશે, “લાવો પ્રાયમસ, દઈ દઉં એક સોય,” એમા એનું શુ જાય છે ? પછી લલેને તાવ તો ઉતરી જાય, પણ બીજું દર્દ વરતાય, તેની ખેવના કોને છે ? ઘણી વાર શરદી મગજ ચોકખો કરવા માટે થાય છે જે કાચી શરદીને ટીકડી દવા લઈ ખેસાડે છે તે ખમણા જોરથી બીજું દર્દ ઉભું કરે છે

અરણ્યમા મૃગ કોઈની દવા લેતો નથી, છતાં સાંભળે

કો વા સે ઑંસહં દેહ કો વા સે પુચ્છઈં સુદ્ધ ।

કો સે ભક્ત ચ પાણવા આદરિત્તુ પણામપ ॥૭૯॥

હે માતા ? કોણ તેને ઔષધિ લાવી આપે છે કોણ તેને સુખસાતા પુછે છે ? એને ભાત પાણી કોણ લાવી આપે છે ? જેમ મૃગ એકાકી વિચરે છે તેવી રીતે સાધુ પુરુષે પણ પોતાના પગ ઉપર ઉભા રહેવાનું છે “ પારકી આશ સદા નિરાશ ” સાધુઓ ગૃહસ્થની વૈયાવચ્ચની જવજીવ સુધી ઇચ્છા કરતા નથી વસતીમા રહેલા સાધુઓને ગૃહસ્થો સુખશાતા પૂછે છે, પણ સાધુ અપેક્ષા રાખે નહિ જરા પગ-માથુ દાખો એમ ગૃહસ્થને કહે નહિ ગામડામા અમારૂં કોણ ? વહોરવાનું શું થાશે ? માટે ટિકિન લાવજો, એમ કહેવું સાધુને કહ્યું નહિ રોગ, કર્મના ઉદયકાળ પૂરતો રહે છે અને પાછો ચાલ્યો જાય છે અનિયમિતતાનો ગુન્ડો કર્યો છે માટે તાવ આવે છે ઘણીવાર તાવ આવવો એ સારા માટે છે જો કે એકાન્તે સારો છે એમ સમજવાનું નથી, પણ તાવની ગરમી અદરના મળને પકવી નાખે છે, શરદીના દર્દને પકાવવાનું કામ કરે છે, પણ જીવ તે સમજતો નથી એટલે જલદી ડોક્ટરને બોલાવે છે “ ડોક્ટર સાહેબ ! તાવ જલદી ઉતારી દ્યો. ડોક્ટર કહેશે, “લાવો પ્રાયમસ, દઈ દઉં એક સોય,” એમા એનું શું જાય છે ! પછી ભલેને તાવ તો ઉતરી જાય, પણ બીજું દર્દ વરતાય, તેની ખેવના કોને છે ? ઘણી વાર શરદી મગજ ચોકખો કરવા માટે થાય છે જે કાચી શરદીને ટીકડી દવા લઈ ખેસાડે છે તે ખમણા જોરથી બીજું દર્દ ઉભું કરે છે

અરણ્યમા મૃગ કોઈની દવા લેતો નથી, છતાં સાંજે

કો વા સે ઑમહં દેહ કો વા સે પુચ્છઈં સુહ ।

કો સે મત્તં ચ પાણવા આહરિત્તુ પળામણ ॥૭૯॥

હે માતા ? કોણ તેને ઔષધ લાવી આપે છે કોણ તેને સુખસાતા પુછે છે ? એને ભાત પાણી કોણ લાવી આપે છે ? જેમ મૃગ એકાકી વિચરે છે તેવી રીતે સાધુ પુરુષે પણ પોતાના પગ ઉપર ઉભા રહેવાનું છે. “ પારકી આશ સદા નિરાશ ” સાધુઓ ગૃહસ્થની વૈયાવચ્ચની જવજીવ સુધી ધૃષ્ટા કરતા નથી વસતીમા રહેલા સાધુઓને ગૃહસ્થો સુખશાતા પૂછે છે, પણ સાધુ અપેક્ષા રાખે નહિ જરા પગ-માથુ દાખો એમ ગૃહસ્થને કહે નહિ. ગામડામા અમારું કોણ ? વહોરવાનું શુ થાશે ? માટે ટિકિન લાવજો, એમ કહેવું સાધુને કદ્યે નહિ રોગ, કર્મના ઉદયકાળ પૂરતો રહે છે અને પાછો ચાલ્યો જાય છે અનિયમિતતાનો ગુન્હો કર્યો છે માટે તાવ આવે છે ઘણીવાર તાવ આવવો એ સારા માટે છે જો કે એકાન્તે સારો છે એમ સમજવાનું નથી, પણ તાવની ગરમી અદરના મળને પકવી નાખે છે, શરદીના દર્દને પકાવવાનું કામ કરે છે, પણ જીવ તે સમજતો નથી એટલે જલદી ડોકટરને જોલાવે છે “ ડોકટર સાહેબ ! તાવ જલદી ઉતારી દ્યો ડોકટર કહેશે, “લાવો પ્રાયમસ, દર્દ દઉ એક સોય,” એમા એનું શુ જાય છે ! પછી ભલેને તાવ તો ઉતરી જાય, પણ ખીન્નું દર્દ વરતાય, તેની ખેવના કોને છે ? ઘણી વાર શરદી મગજ ચોકખો કરવા માટે થાય છે જે કાચી શરદીને ટીકડી દવા લઈ ખેસાડે છે તે ખમણા જોરથી ખીન્નું દર્દ ઉભું કરે છે

અરણ્યમા મૃગ કોઈની દવા લેતો નથી, છતાં સાજો

કો વા સે ઑસહં દેહ કો વા સે પુચ્છઈં સુહ ।

કો સે ભત્ત ચ પાણવા આહરિત્તુ પણામણ ॥૭૯॥

હે માતા ? કોણુ તેને ઔષધિ લાવી આપે છે કોણુ તેને સુખસાતા પુછે છે ? એને ભાત પાણી કોણુ લાવી આપે છે ? જેમ મૃગ એકાકી વિચરે છે તેવી રીતે સાધુ પુરુષે પણ પોતાના પગ ઉપર ઉભા રહેવાનુ છે “ પારકી આશ સદા નિરાશ ” સાધુઓ ગૃહસ્થની વૈયાવચ્ચની જીવજીવ સુધી ઇચ્છા કરતા નથી. વસતીમા રહેલા સાધુઓને ગૃહસ્થો સુખશાતા પૂછે છે, પણ સાધુ અપેક્ષા રાખે નહિ જરા પગ-માથુ દાખો એમ ગૃહસ્થને કહે નહિ ગામડામા અમારુ કોણુ ? વહોરવાનુ શુ થાશે ? માટે ટિકિન લાવજો, એમ કહેવુ સાધુને કલ્પે નહિ રોગ, કર્મના ઉદયકાળ પૂરતો રહે છે અને પાછો ચાલ્યો જાય છે અનિયમિતતાનો ગુન્ડો કયો છે માટે તાવ આવે છે ઘણીવાર તાવ આવવો એ સારા માટે છે જો કે એકાન્તે સારો છે એમ સમજવાનુ નથી, પણ તાવની ગરમી અદરના મળને પકવી નાખે છે, શરદીના દર્દને પકાવવાનુ કામ કરે છે, પણ જીવ તે સમજતો નથી એટલે જલદી ડોકટરને જોલાવે છે “ ડોકટર સાહેબ ! તાવ જલદી ઉતારી દ્યો ડોકટર કહેશે, “લાવો પ્રાયમસ, દઇ દઉ એક સોય,” એમા એનુ શુ જાય છે ! પછી ભલેને તાવ તો ઉતરી જાય, પણ બીજુ દર્દ વરતાય, તેની ખેવના કોને છે ? ઘણી વાર શરદી મગજ ચોકખો કરવા માટે થાય છે જે કાચી શરદીને ટીકડી દવા લઈ ખેસાડે છે તે ખમણા જોરથી બીજુ દર્દ ઉભુ કરે છે

અરણ્યમા મૃગ કોઈની દવા લેતો નથી, છતાં સાજો

કો વા સે ઑસહં દેહ કો વા સે પુચ્છઈ સહ ।

કો સે ભક્તં ચ પાણવા આહરિત્તુ પળામપ ॥૭૯॥

હે માતા ? કોણ તેને ઔષધિ લાવી આપે છે કોણ તેને સુખસાતા પુછે છે ? એને ભાત પાણી કોણ લાવી આપે છે ? જેમ મૃગ એકાકી વિચરે છે તેવી રીતે સાધુ પુરુષે પણ પોતાના પગ ઉપર ઉભા રહેવાનું છે “ પારકી આશ સદા નિરાશ ” સાધુઓ ગૃહસ્થની વૈયાવચ્ચની જવજીવ સુધી ઇચ્છા કરતા નથી વસતીમા રહેલા સાધુઓને ગૃહસ્થો સુખશાતા પૂછે છે, પણ સાધુ અપેક્ષા રાખે નહિ જરા પગ-માથુ દાખો એમ ગૃહસ્થને કહે નહિ ગામડામા અમારૂં કોણ ? વહોરવાનું શું થાશે ? માટે ટિફિન લાવજો, એમ કહેવું સાધુને કદપે નહિ રોગ, કર્મના ઉદયકાળ પૂરતો રહે છે અને પાછો ચાલ્યો જાય છે અનિયમિતતાનો ગુન્ડો કર્યો છે માટે તાવ આવે છે ઘણીવાર તાવ આવવો એ સારા માટે છે જો કે એકાન્તે સારો છે એમ સમજવાનું નથી, પણ તાવની ગરમી અદરના મળને પકવી નાખે છે, શરદીના દર્દને પકાવવાનું કામ કરે છે, પણ જીવ તે સમજતો નથી એટલે જલદી ડોક્ટરને બોલાવે છે “ ડોક્ટર સાહેબ ! તાવ જલદી ઉતારી દ્યો. ડોક્ટર કહેશે, “લાવો પ્રાયમસ, દઈ દઉં એક સોય,” એમા એનું શું જાય છે ! પછી ભલેને તાવ તો ઉતરી જાય, પણ બીજું દર્દ વરતાય, તેની ખેવના કોને છે ? ઘણી વાર શરદી મગજ ચોકખો કરવા માટે થાય છે જે કાચી શરદીને ટીકડી દવા લઈ ખેસાડે છે તે ખમણા જોરથી બીજું દર્દ ઉભું કરે છે.

અરણ્યમા મૃગ કોઈની દવા લેતો નથી, છતાં સાજો

આમ ગેદી-હડાની જેમ પીટાય, પણ હીક્કા હોવાનું મન ન થાય, હીક્કાના શાવ ન થાય બ્યારે આંહી મુઆપુત્રને વૈભવ કેટલો ! મુવરાજ પહવીનો ધણી, જત્રીસ કામની પૂતળી સરખી રમણીઓનો ધણી, પણ બ્યારે અહર શાવના જાગે છે, ત્યારે માતાને કેવા સથોટ જવાબ આપે છે ! હે માતા ! હું મૃગની પેરે વિશરીશ મૃગચર્ચા કરીશ. પોતાની જીવનચર્ચાને અરણ્યના મૃગની ચર્ચા સાથે કેવી રીતે મુકાબલો કરશે તે અધિ કાર અવસરે કહેવાશે.

૦આખ્યાન ૧૧૨ મું

સવત ૨૦૨૧ કાસ્તક મુહિ ૧૦ શુક્રવાર તા. ૧૩-૧૧-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ પ્રભુએ સિદ્ધાંત પ્રદ્ય્યા ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના ૧૬ મા અધ્યયનમાં મુઆપુત્રનો અધિકાર આલી રહ્યો છે મુઆપુત્ર માતાપિતાને કહે છે

પગમ્મુય અરણ્ણેવા મહા ડ ચરઈ મિગે ।

પદ ચમ્મ ચરિસ્સામિ સમમેજ તથણ ય ॥૭૭॥

મહા મિગસ્સ માયકા મહારણ્ણમ્મિ માયઈ ।

અચન્ત રક્કમ્મુલ્લમ્મિ કાણ તાદે તિગિચ્છિઈ ॥૭૮॥

હે માતા ! મારી બિતા કર્યો નહિ. અરણ્યમાં ઉત્પન્ન થયેલો મૃગ બ્યારે રાજશી પીટાય છે, ત્યારે તે મૃગ એક વૃક્ષની નીચ બેસી જાય છે તેની કોણ બિઠિત્સા કરે છે ? કોણ સારવાર કરે છે ?

કો વા સે ઑસહં દેહ કો વા સે પુચ્છઈં સુહ ।

કો સે ભત્તં ચ પાણવા આહરિત્તુ પણામણ ॥૭૯॥

હે માતા ? કોણ તેને ઔપધિ લાવી આપે છે કોણ તેને સુખસાતા પુછે છે ? એને ભાત પાણી કોણ લાવી આપે છે ? જેમ મૃગ એકાકી વિચરે છે તેવી રીતે સાધુ પુરુષે પણ પોતાના પગ ઉપર ઉભા રહેવાનું છે “ પારકી આશ સદા નિરાશ ” સાધુઓ ગૃહસ્થની વૈયાવચ્ચની જીવજીવ સુધી ઇચ્છા કરતા નથી વસતીમા રહેલા સાધુઓને ગૃહસ્થો સુખશાતા પૂછે છે, પણ સાધુ અપેક્ષા રાખે નહિ જરા પગ-માથુ દાખો એમ ગૃહસ્થને કહે નહિ ગામડામા અમારૂં કોણ ? વહોરવાનું શું થાશે ? માટે ટિક્કિન લાવજો, એમ કહેણુ સાધુને કહ્યે નહિ રોગ, કર્મના ઉદયકાળ પૂરતો રહે છે અને પાછો ચાલ્યો જાય છે અનિયમિતતાનો ગુન્હો કર્યો છે માટે તાવ આવે છે ઘણીવાર તાવ આવવો એ સારા માટે છે જો કે એકાન્તે સારો છે એમ સમજવાનું નથી, પણ તાવની ગરમી અદરના મળને પકવી નાખે છે, શરદીના દર્દને પકાવવાનું કામ કરે છે, પણ જીવ તે સમજતો નથી એટલે જલદી ડોક્ટરને બોલાવે છે “ ડોક્ટર સાહેબ ! તાવ જલદી ઉતારી દ્યો. ડોક્ટર કહેશે, “લાવો પ્રાયમસ, દઈ દઉં એક સોય,” એમા એનું શું જાય છે ! પછી ભલેને તાવ તો ઉતરી જાય, પણ બીજું દર્દ વરતાય, તેની ખેવના કોને છે ? ઘણી વાર શરદી મગજ ચોકખો કરવા માટે થાય છે જે કાચી શરદીને ટીકડી દવા લઈ ખેસાડે છે તે ખમણા જોરથી બીજું દર્દ ઉભું કરે છે

અરણ્યમા મૃગ કોઈની દવા લેતો નથી, છતાં સાજો

માય છે લાંબણ એ એક દવા છે, વેદો પણ લઘન કરાવે છે એક ભાઈને એક વેદ જોગણીસ દિવસ સુધી લાંબણ કરાવી જેથી આંતરડું જે ખરાબ હતું તે ઓપરેશન કરાવ્યા વગર મટી ગયું લાંબણ ઉત્તમ કામ કરે છે આખ દુખતી હોયને ધીવિહારા ઉપવાસ કરે તો પાણી ટપકતા બંધ થઈ જાય છે ઉપવાસ એ ઉત્તમ ઔષધ છે પણ આજે દોકોને ધંદા નથી. આયર્બિલ ક્યાંજ કરે તો મુગરનું ફડ મોટેભાજે થાય નહિ અને ડાયાબીટીસ હોય તો મટી જાય પણ જે સ્વાદનો રસિયો છે તે સયમ કેમ રાખી શકે ! સયમી જીવનવાળો મોઢો જોછો પડે છે એ કે વેદની કમ તેને પણ લોગવવા પડે છે પણ તે જોછાં વેદ છે મ્વાદ તે આધિનું મૂળ છે ઉનાં ઢોકળા સાથે આબલીની ચપ્પી થયે પછી તો સખાકાજ આવે ને ! બીજુ શુ થાય ! જેટલો સ્વાદને આધીન તેટલો મૂવો સમજાવે, આજે જીખને લઈને ખાવા કરતા સ્વાદને લઈને ખાવાનું બહુ વધી ગયું છે, હોટલો રેકડીઓ કંઠોઈની દુકાનનાં ખાણા હોસ્પિટલના મહેમાન બનાવે છે ખરી જૂએ જે ખાય છે તેનું પાચન જલ્દી થાય છે

કોઈ એક રાજા વગડામા ચિકારે નિકળ્યો થોડો અવળી લગામનો હતો પકડી રાખે તો થોડે અને જરા દીલી મેલે તો ઉભો રહે. આવા અવળી લગામનો થોડો રાજાને જાદુ જ ગવમા લઈ ગયો રાજાને કકડીને જૂળ લાગી. અરણ્યમા ફરતા ફરતા એક ખેડૂતનું ખેતર આવ્યું રાજાએ લગામ દીલી મઢી કે થોડો ઢિબા રહ્યા રાજાને જોઈ ખેડૂતે નમસ્કાર કર્યો આ ! તો સ્વામતા કરી કહેવા લાગ્યો શિરામણ લેતા જાવ.

ખેડૂતને તો ખીજી શું હોય ? કપડામા બાજરાનો રોટલો
પડ્યો છે રાજાને ભૂખ કંકડીને લાગી છે

ભૂખ રાંડ ભૂંડી, આંખ જાય ભૂંડી,,
પગ થાય પાણી, મોઢે ન આવે વાણી.

ભૂખની વાત એવી છે રાજાએ જરાક બટકુ રોટલો
છાશ સાથે લીધો પણ બહુ મીઠાશ આવી રાજાએ ખેડૂતને પૂછ્યું,
આ કંઈ વાડીનો બાજરો ! ખેડૂત કહે, મહારાજ ! આ તો
મારી વાડીનો બાજરો છે હુકમ કર્યો કે રાજમા મોકલજો,
મારે તે બાજરાનો જ રોટલો ખાવો છે જ્યાં પાક થયો,
ખજા તૈયાર થયા, એટલે ખેડૂતે ગાડુ ભરીને બાજરો રાજમાં
મોકલ્યો. તેનો રોટલો તૈયાર કરવામા આવ્યો. રાજાના
ભાણામા પીરસ્યો. પણ સાથે ૩૦ ચીજ ખીજી હોય, રાયતા,
ચટણી આડે રોટલાનો સ્વાદ પહેલા જેવો કયાથી આવે !
રાજા ખેડૂતને બોલાવી પૂછે છે, ભાઈ ! તે લેખસેળ તો કરી
નથીને ! ખેડૂત કહે, ના સાહેબ ! માયા કપટ કરતા અમને
આવડે નહિ રાજા કહે, ત્યારે આજે રોટલો મીઠો કેમ ન
લાગ્યો ! ખેડૂત કહે, સાહેબ ! તે દિવસે તો આપે ખરી
ભૂખે ખાધું હતું અને આજે તો તમે સવારમા નાસ્તો કર્યો
હશે વળી પાછું કંઈક ખાધું હશે, તેમા આ બાજરાના
રોટલાની મીઠાશ કયાથી આવે ?

મિત્ત, પથ્થ અને નિયમિત ભોજન કરવું તે માર્ગા-
નુસારીનો ગુણ છે ખૂબ ખાવાથી અજીર્ણ થાય છે અને તેથી
રોગ પેદા થાય છે ઘણું બેસી રહેવાથી પણ રોગ થાય છે
જે બેઠમલીયો થઈ જાય છે તેને ડાયાબીટીસ થાય છે ઉઘાડે
પગે તડકામા ચાલનારને તે રોગ મટી જાય છે જે શક્તિ

ઉગતા પ્રભાતના સૂરના કિરણોમાં છે તે શક્તિ ઠોડીલીવર
ઝોઈલ કે એવી ઘીલ હવાઓમાં નથી સૂરનાં કિરણો
શરીરમાં પ્રવેશે તો રોગ નાબૂદ થઈ જાય છે, તેને સનખાય
કહેવાય છે અને તો લોકોએ કુદરતી ઉપચાર સામે તો
લડાઈ જ કરી છે ઘરમાં જ પાયખાનું, પછી આધા જવાનું
જ ક્યાં રહે? આમાં નડકાના કિરણો મળે ક્યાંથી! આજ
ખની બાઈએ કૂવે પાણી ભરવા જતી, તે પા ખાઉ છેટો હોય
બહાર હાલવા બાલવાથી બહારની છૂટી હવા, વનસ્પતિમાંથી
આવેલી હવા તાણ મળતી એથી શરીરમાં પ્રજ્વળિ શૂંતિ
રહેતી અને તુરસ્તીમાં તાજગી આવતી!

અમારા અનુભવની વાત છે શ્રી પારવતીબાઈ મહા
સતીજી આખા શરીરે સૂણ ગયાં હતા વિરમગામથી વિહાર
કરીને આવતા હતા પ્ર શ્રી મોહનલાલજી મહારાજ કહે, આ
પારવતીબાઈ મહાસતીજી કેવી રીતે વિહાર કરશે? પારવતી
બાઈ કહે ગાઉ ગાઉને વિહાર કરીશ પણ મારે ઠોળી તો
લેવી જ નથી વગડાની હવા લઈશ એટલે આરામ થઈ જશે
અને બહુ પણ તેમજ અધાને પહોંચતાં શરીર હલુ તેડું
થઈ ગયું એટલે શરીરમાં ફેરફાર થઈ ગયો કે જોળખી
શકાય નહિ આ વગડાની વનસ્પતિ ઉપરથી આવતી વાણ
હવાને પ્રતાપ છે ભગવાને વિહારના જે કાયદા પ્રડયા છે
તમા કુદરતે જ આશોચપાત્ર સંકળાયેલું છે જોકે કેકાણે રહે
તો લોકોને અણગમો થાય અને પોતાને સ્નેહ વધે એટલે
ભગવાને નવકંઈ વિહાર કહ્યો છે વિહાર કરવાથી સય
મનુ પાપણ થાય અને કોઈની સાથે ભગવાડ ન થાય સ્નેહ
એ ચીકાશ છે હું બધી મુખ્ય થવું હોય તો કોઈ સાથે

સ્નેહ કરવો નહિ ત્યારે શુ વેર કરવું ! ના વેર તો કરાય જ નહિ પણ સ્નેહ કરતો નહિ રાગ અને ઈર્ષ્યનો સદ્ તર અભાવ કરવો છે તેનો અહીંથી અભ્યાસ કરવો લીધું લાકડું બળતા વાર લાગે છે, કારણ કે તેમા ચીકાશ છે. પણ સૂકું લાકડું લડલડ બળીને રાખ થાય છે. ભગવાને આચારાગ-સૂત્રમા કહ્યું છે કે જહા જુન્નાઈ કઠ્ઠઈ હવ્વવાહો પમત્થતિ પવ અત્તસમાદિપ્પ અણિદે ભીનાશ રહીત કાષ્ટને અગ્નિમા પ્રક્ષેપે તો બળતા વાર નથી લાગતી તેવી રીતે આત્મસમા-ધિવત, સ્નેહ રાગ વિનાના સાધુ પુરૂષો, જૂનાકર્મને તપ-રૂપી અગ્નિમા પ્રજ્વળીને બાળે છે

બે મદલ કુસ્તી કરવા મેદાને પડે તેમા જે મદલે શરીરે તેલ મદ્દન કર્યું હોય તેને ધૂળ રજ ચોટે છે અને તેના ધાબા પડે છે પણ જે સૂકો છે, તેને રજ ચોટે તો તે બખેરી નાખે એટલે રજ ઉતરી જાય છે તેમ ચીકાશ તે લપટણ છે એનું અનુકરણ સાધુ કરે તો તેનું પતન નિશ્ચિત છે જેણે ઉચ્ચ સયમ માર્ગ લીધો છે તેનાથી “કેમ છે, કેમ રહે છે,” એવા પત્ર લખવા પાલવે નહિ જે લપ-છપમા રહે છે, ટોળા વાળી, ગામ ગપાટામા સમય પસાર કરે છે તે સ્વાધ્યાય શુ કરશે ? આત્માનું તારે શ્રેય કરવું હોય તો ભગવાન કહે છે, સયમીને કયાય પણ અનાત્મ-ભાવમા આશ્રિતપણું કર્યું ન પાલવે સાધુ સતત ઉદ્યમશીલ હોય આજસ એ મોટો શત્રુ છે બેઠાડું શરીર રોગનું ઘર થાય છે કાઈક પાપરહિત પ્રવૃત્તિ હશે તો માનસિક સકલ્પ-વિકલ્પ નહિ થાય કેટલાકને એવું હરામનું ખાવાની ટેવ પડી ગઈ છે કે કામજ ન કરે ટાણું આવશે એટલે માગી

લાવશુ બીજા માગીને ખાવું તે ગૃહમંથને દ્રવ્યરૂપ છે
 બીજારીને જરીખાઈ ગાવી પડે છે, પોતાપણ ગુમાવડું
 પડે છે

હાકુગલજાલન મધમરજાવપાત્,
 મૂર્ધો નિપત્ય વદનાદર વર્ણન જા.
 મ્હાપિણ્દસ્ય કુલત ગજપુંગવસ્તુ,
 પીર વિલોકયતિ ચાતુ શર્ગેશ્ચ મુદ્દે ॥

કૂતરો બાળુ રાટલા માટે પૂછડી પાપાવે, હેઠો પડી
 પેળ બતાવે, વાત બાળુ રાટલાની હોય છતાં અનેક બુદ્ધિ
 મત કરે છે બ્યારે હાથીને કેટલું ભેઈએ ! બહુ ભેઈએ
 છે છતાં કોઈ પાસે કાકણડી કરતો નથી. ઉત્તમ હાથીને
 અવરાવવું હોય ત્યારે એનો મહાવત એને મનાવે છે તું
 બધા પ્રાણીમા ઉત્તમ છે। એવા એના શ્લોકથી મનામણાં
 કરે, ત્યારે ખાચ વળી ખાતાં ખાતાં હેઠે રોળે એટલે બીજા
 પ્રાણીઓ પણ ખાઈ શકે બ્યારે તમારે એાહીયાં કરી જવાની
 વાત કે બીજાને આપવાની વાત ખરી ! આંજણે આવેલા
 માંજણે તમને એમ ઉપદેશ આપે છે કે અમે પણ એક
 વખત તમારી જેવા હતા અમે ઉંબરેથી કંઈકને હડસેલી
 ઠાક્યા તેનું આજે ફળ સોજવી રહ્યા છીએ માટે તમારે એવું
 ફળ ન સોજવવું હોય તો કંઈક આપતા જાઓ

મૃગપુત્ર કહ્યું છે હે માતા ? મૃગને બ્યારે થાતા
 થાય છે રોજ આશ્વે। બચ છે ત્યારે હળવેહળવે વૃક્ષ તળેથી ઊંચો
 થઈ વનમા આહાર પાણી માટે આશ્વે। બચ છે કેાંનો
 આશ્વય કે મદદ લેતા નથી તેવી રીતે હું સચમ માગેં વિચ

રીશ આટલી બધી જ્ઞાનની વાત પચાવી હોય, તેને કોઈ વખત પ્રસંગ પડી જાય તો સયમ ભારભૂત લાગે નહિ જે પ્રથમથી જ સયમની દુષ્કરતા જાણી, સમજી, સયમ માર્ગે વિચરે છે, તેને સયમ માર્ગ આકરો લાગતો નથી પણ જે પુષ્પશૈયા સમજી, ત્યાગ માર્ગે ઝપલાવે છે, તે પછી ઢીલો પડી જાય છે

જ્ઞાની કહે છે, વીરનો પથ વિકટ છે જે ન સમજે તેને એમ લાગે કે સાધુ થવામા શુ મુશ્કેલી ! એક ચોરડી અધારી, તેનું ભાડું પચીસ રૂપિયા દેવું પડે, જ્યારે સાધુને પાંચ લાખના આલીશાન બગલામા રહેવાનું કાંઈ ભાડું ખરૂં ? વહોરવા જાય, ત્યાં પધારો મહારાજ, પધારો મહારાજ, થાય ! “પાત્ર પૂરને વિઘ્ન દૂર,” ખાવાનું પણ સારૂં, રહેવાનું પણ સારૂં, કપડાં જોઈએ ત્યાં તાકા મોઢા આગળ મૂકે સ સારમા તો વાર જોતું હોય ત્યાં પોસાશે કે કેમ તેનો વિચાર કરવો પડે મોઢું પડતું હોય તો જરાક હળવા માયલું લઈએ એવું થાય, જ્યારે અહીં તો કહેશે, અમને લાલ આપો આ માર્ગમા બહુ સાદ્યબી છે ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના સત્તરમા અધ્યયનમા બીજી ગાથા છે

સેજ્જા દ્રઢા પાઠરણમ્મિ અત્થિ ઉપ્પજ્જઈ મોતુ તહેવ પાઠ ।
જાણામિ જં વદ્દઈ આઠસુત્તિ, કિ નામ કાઠામિ સુપ્પણ મન્તે ॥

હે ગુરૂ ! શિષ્ય પૂછે છે, આહી ઉપાશ્રય સરસ છે, પાગરણ સારૂં મદ્યુ, આહાર પાણી સારા મળે છે, તો પછી હે ભતે ? સૂત્ર લાણીને શું કરવું છે ? લાણવાનું નેવે મૂકી

દ્રીધુ-અદ્વાજ્ઞપ્ત ઘર્ષ ભૌતિકતાના આયોજનમાં મસ્ત બની,
 યથેષ્વરે વિચરે છે કોઈ તેને કહે, તો બીજા દશ જણ
 બેસાડી દેયે તને શુ બળર પડે, અમારા મહારાજ છે ! શિષિ
 લાચારીઓ આમજ પોપામ છે કોઈ તેની વિરુદ્ધમાં કહી
 ન શકે કહેનારને તેના પડખીયાઓનો સામનો કરવો પડે.
 આગળના આવકો તો કાન પકડતા મુહુર્ત પત્તિ ખેંચી લેતા.
 એવી ધમ પ્રત્યે ધગશ હલી આને એવા આવકોના દૂટા
 પડી ગયા છે આને તો પપાળવાનું જ રહ્યું ક્યા કહેવું
 સપના દરમાં હાથ ક્યાં નાખવો એવું ઘર્ષ પડ્યું છે !

ભગવાન કહે છે, તારે તારા આત્માનું ક્ષય કરવાનું
 હોય તો જશ જેટલો પણ વિચારો લેવાનો નથી. બાલવાજ
 માઠ વિહાર કરતાં ક્યાંક બગલા મળે અને ક્યાંક ગાયોની
 ગમાણ પણ મળે ત્યાં જગલો તને સાંભરે નહિ, એજ સાધુની
 સાધુપણની જલિહારી છે કેટલાક સાધુ એમ કહે કે રાજ
 કોટમાં આટલા બધા ધર, આટલા પૈસા પણ આસપાસનાં
 ગામડાંમાં ઉપામય નથી, કોઈ જાગો ! એમ બોધ આપે
 તેને ગૂંહચ્છી કહવો પણ ત્યાંની ન કહેવો તારે કયા ભવ
 લગો બેસી રહેવું છે ? સાધુ તો વગડામાં પુલ નીચે પણ
 શવ રહી જાય સાધુને જીવવાની બાંશા નથી ને મરવાનો
 ભય નથી સાધ્વીને કમાઠ બધા જોરડો, મર્યાદા પૂરતો જરૂરી
 છે છતાં મનથી પણ મકાન બધાવવાનો વિચાર કરાય નહિ
 સાધુનો સયમ ઉચ્ચ કક્ષાનો છે કયાય પણ પ્રમાણનું સેવન
 ન થાય એવી રીતે અપ્રમત્તપણે વિચરવાનું છે વિહાર કેવી
 રીતે કરવો તેની વાત સિદ્ધાંતમાં બાજ્યક પડી છે મુનિઓની
 ૮૪ ઉપમાઓ છે ભોરીજ પોતાને માટે રાફડો બનાવતો

નથી, પણ ઉદર જે દર બનાવી રાખે તેમા રહે છે. તેમ સાધુ મકાન તૈયાર કરાવી ન દે, તેના પ્લાન પણ ઘડી ન આપે ઉપાશ્રય માટે ખરડો કરાવવાનું પણ તેને કદપે નહિ, અનુમોદે નહિ. રાજકોટ જેવો ઉપાશ્રય ખીજે કયાય નથી, એવું અનુમોદન સાધુથી થાય નહિ. આવા પવિત્ર મુનિઓ મૃગ પેઠે વિચરે છે મૃગાપુત્રે મૃગની ઉપમા ઉતારી છે. સિંહણનું ખચ્ચુ સિંહજ હોય. માથું જાય તો કુરખાન, પણ લીધેલું વ્રત ભગ ન થાય. અડગ નિશ્ચયી છે.

ગૌતમ સ્વામીને ચૌદહજાર સાધુ હતા. છતાં છઠ્ઠા પારણે પોતે વહોરવા જતા આવા સાધુ સમુદાયના સરદાર, છતાં ગોચરી જતા શરમ ન આવી કેટલું સ્વાશ્રયી પણ ! ગાંધીજી હાથે બધું કામ પતાવતા મેલું પણ પોતે જાતે સાફ કરી નાખતા આશ્રમમા પણ એવા જ કાયદા પગાવતા. કોઈ એક બેરીસ્ટર ગીતા વીશે જાણવા ગાંધીજી પાસે આશ્રમમા આવ્યા ગાંધીજી તે વખતે ઘઉં વીણી રહ્યા હતા ગાંધીજીએ તેને ઘઉં વીણવા બેસારી દીધો થોડા વીણ્યા કે ઊભો થઈ કહેવા લાગ્યો, મારે ગીતાજી વીશે આપની પાસેથી જાણવું છે, ક્યારે ચર્ચા કરશો ? ગાંધીજી કહે, હું એજ કરી રહ્યો છું. ઘઉંથી કાકરા જુદા કરાય છે તેમા સમજાય છે કે જીવનમાથી અવગુણરૂપી કાકરા ઉડાડવા માડ અને જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ, દયા, નમ્રતા, સત્ય, એ ઘઉં છે તેને ધારણ કર સાર વસ્તુ ગ્રહણ કરીને અસાર વસ્તુને ઉડાડવા માડો.

આગળના રાજકુમારો ખોતેર કળા શીખવા માટે ગુરૂને ત્યાં રહેતા ત્યાં ગુરૂની આજ્ઞાથી લાકડાની ભારી લેવા

પણ જવું પડે, પાણી પણ ભરવું પડે ગુરૂ ક્રોધ કરે તો પણ કાંઈ કહેવાય નહિ. શિષ્યકળાને કારણે આવા ગુરૂને પણ પૂછે છે જ્યારે કમંઠ ધનથી મુક્ત કરનાર અને ધમ કળા, જે બધી કળાઓમાં શ્રેષ્ઠ છે એવી કળા ધમગુરૂ શીખવી રહ્યા છે તેની સામે અવિનય કેમ કરાય ? અવિનય જેવી આપત્તિ નથી ગૌતમ જેવા પ્રથમ ગણધર ભગવાનની આજ્ઞા વગર આહાર લેતા નથી. કેવળ જ્ઞાનમાં કંઈ પણ અભવરૂપ નથી છતાં વ્યવહારનો લોપ કરતા નથી.

સાધુ જીવન એ જીવ્ય પ્રકારનું જીવન છે ભીક્ષાચરી કરે, છતાં ભીખારી નથી લીધા પહેલાં અને લીધા પછી દેનારના ભાવને જુએ છે રાગ-દ્વેષ રહિત આહાર પાણી હ્યે છે રાત્રના ત્યાગે જ સયમના ભાગ વિકસે છે

મૃગાપુત્ર આવેા જિવ્ય, ઉત્કૃષ્ટ માગ લેવા ઉત્સાહિત બન્યા છે હજુ પણ શું કહેશે તે અવસરે કહેવાશે.

— વ્યાખ્યાન ૧૧૩ મુ —

મત ૨૦૨૧ કારતક સુદિ ૧૧ રાત્રિનાર તા ૧૪-૧૧-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ તેનું નામ સિદ્ધાંત પ્રભુએ સિદ્ધાંત પ્રશ્ન્યા ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના ૧૬માં અધ્યયનમાં મૃગાપુત્રનો અધિકાર આલે છે

મૃગાપુત્ર માતાપિતાને કહે છે હું માતાપિતા ? હું દીક્ષા લેવાને આવધાન થયો છું સયમના ભાગે પ વી

મુશ્કેલીઓ મારા ખ્યાલમાં છે હું કાયર નથી હું નિશ્ચયપણે મૃગચર્યા કરવાનો છું મૃગ જેમ એક સ્થળે રહેતો નથી, તેમ માદો પડતા તેને કોઈ સુખશાતા પૂછતું નથી અરણ્યના મૃગની માવજત કોણ કરે છે ! મૃગ જેવું જીવન જીવે, તેજ આત્મ વિકાસ કરી શકે છે ગૃહસ્થની મદદ લેવી નહિ. સેવા લેવી નહિ કોઈને એવો અભિગ્રહ હોય છે કે (૧) સેવા આપવી પણ લેવી નહિ (૨) કોઈને, સેવા લેવી પણ આપવી નહિ એવો અભિગ્રહ હોય છે. (૩) કોઈ સેવા લ્યે અને આપે, અને (૪) કોઈ સેવા લ્યે પણ નહિ અને આપે પણ નહિ, આમ ચાર ભાગે અભિગ્રહ લ્યે છે તેમાં કોઈની સેવા લેવી નહિ પણ આપવી, એ ઉત્તમ છે મેઘકુમારે મુનિપણે કેવી સેવા કરી ! જે આખો સિવાય આખું શરીર સાધુની વૈયાવચ્ચમાં સોપી દીધું હતું છઠ્ઠું પારણું કરવા બેસતા હોય, ધરતી ધગધગતી હોય, કોઈ સાધુને કોઈ વસ્તુ જોઈતી હોય, તો આહાર પાણી લીધા વગર અપાટાબધ પ્રયાસ ધર ફરીનેય પણ જોઈતી વસ્તુ વહોરી લાવે ! મેઘકુમાર રાજા શ્રેણીકના પુત્ર હતા સેવા ધર્મ ગહન છે યોગીઓ પણ ભાગ્યેજ આવી સેવા કરી શકે છે સેવા કરનારને હર હાલતમાં ખુશ રહેવું પડે છે

આજે સ સારમાં સમાજની સેવા કરનારને કેટલા જોડા ખાવા પડે છે ? સભ્યો હોશીલા હોય, જ્ઞાન પમાડવાની જીજ્ઞાસાવાળા હોય, તે કેટલો પ્રયાસ કરે છે ! છતાં તેઓની ટીકા કરનારા આજે ઘણા છે કોઈ જમણું કરે તો કહેશે ખીચડીયા ભાત વાપર્યા, વેજીટેબલ ધી વાપર્યું, આમ ખાય તેવું ખોદનાર લોકો દુર્જન છે

ટીકા કરવી તે આવા હોઠોનો ધર્મો થઈ પડ્યો છે
 સમાજના કાય કરો આને હોંશબેર કામ કરી શકતા નથી તેનું
 કારણ તે જ છે માટે ખાટો ન બનતાં સોપાન બનેા હાથ
 બાંધી દિવા હશે માતા બાળકને ઠી ઠી કરે છે પાપા પગથી
 લશવે છે પણ રખેને બાળક પડી જશે, એમ કહી સવાઈ
 રાખતી નથી તમારા બાળકોમા ધર્મના જ્ઞાનનો અભાવ
 કેટલો છે ? આ વાટે છે ? જૈન ઇશનમા શુ કશુ છે તે બોલે
 બેઈએ ? છે કાંઈ સમજ ? આને સમાજની અંદર સુમાવઠો
 સેવા કરી રહ્યા છે પુસ્તકો, પાઠાવલી પુસ્તાકાલયમાં નજર
 ફેરવેા બીજા ઇશનો કેટલા સુધી ગયા છે અને જૈન ઇશન કેટલું
 જામળ છે તે વાંચી તો ખબર પડે હાથગિરી બેઈને રાજ
 ધાવ તેથી શુ અથ સરસે ! ત્રિકાળ સવ સ્થળી વાંચી પુસ્તકોમાં
 ભરી પડી છે આ તો બગાડુ ખાત્તા, સાફરનો ઝાંઝઠો મીંઝા
 આવી ગયો છે માનવ અવતાર શિશ્યજી, જૈનધમ, સાધુ
 સાધ્વીના ઇશન આ બધુ કેટલાં પ્રત્યના પુજ લેગા થાય,
 ત્યારે મળ્યુ હશે ? તમને સિદ્ધાંત હાથ બાંધવા ન અમે, તે
 કર્મની કહ્યાર્થ સમજવી કે બીજું કાંઈ ? સંસ્કૃત, માગધી
 હિન્દી, ગુજરાતી-ને બાપા સમજવો હોય તે બાપામાં સમ
 ભાવ ॥ આ સિદ્ધાંતો જમન, જાપાન, ઠેક ઈજ્ઞાંઠ સુધી
 ગયા છે જામનગરમા એક જ મહદશ્વન છે શ્રી પ્રાણજીવન
 બાઇ ડોક્ટર માહેએ અમને બધુ બતાવેલ હતુ અંગ્રેજીમા
 પન્નવણી સુત્ર ઉત્તરાધ્યયન સુત્ર ત્યાં બેધુ આપણા ધર્મના
 આ સિદ્ધાંતા કહવાય અને આપણા બાળકોને તેનું જ્ઞાન
 ન હોય તો આ પડી કમ ચાલશે ? તમે ભગવાનની પેઢીના
 વારસદાર છાને ? વારસો કઈ રીતે સાચવશે ? આ જૈન ઇશન

ઉપર આજે કેટલાય કુઠારાઘાત કરવા ઝૂમી રહ્યા છે નિશ્ચય અને વ્યહવારમા અટવાઈ ગયા છે.

કોઈ ક્રિયા જડ થઈ ગયા શુષ્ક જ્ઞાનમાં કોઈ, માને મારગ મોક્ષનો, કચ્છા ઉપજે ભેષ.

એક પૌષધ કર્યાથી સત્તાવીસો ૭૭ કોડ ૭૦ લાખ ૭૭૦ પદ્યોપમ ઝાઝેરા નરકના નદાવા થઈ જાય તેને આજે બે રૂપિયામા વેચી નાખે છે આટલું સાલજવા છતાં પુદ્ગલના લોચાની આશા ન છૂટે તે કેવી વાત ? આજે તો કહેશે, “બહુ ઉડામા ઉતરવું નાહ, જાણે તેને તાણે” એ ક્રિયા જડ છે એની ક્રિયા લક્ષ્ય વિનાની છે તમે ઘેરથી પગ ઉપાડો છો, ત્યારે નિર્ણય કરો છો કે ઉપાશ્રયે જવું છે તેમ તમારે પૌષધ, સવર, સામાયિક, સયમ લઈને કરવું છે શુ તે લક્ષ પાડો છે ? મૃગાપુત્રને મૃગચર્યા કરીને આ લવના બધનો તોડી, જાંચી દશાએ પહોંચવું છે, સિદ્ધ દશા પ્રાપ્ત કરી લેવી છે

કેટલાએક દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય, ઉપાદાન, નિમિત્ત, દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ-ભાવ-,આમ બધી વાતો બોલી જાય, પણ કાર્યમા કંઈ નહિ બધું વાતુ માજ રહી ગયું કર્મનો હું કર્તા નહિ એવું જાણું કયાથી સમજાણું ? જો તું કર્મનો કર્તા નથી, તો અહીં કેમ પડ્યો છો ?

“હોય ન ચેતન પ્રેરણા, તો કોણુ ગ્રહે કર્મ
જડ સ્વભાવ નહિ પ્રેરણા, જીઓ વિચારી ધર્મ”

જીવે પુદ્ગલોના સ્કન્ધોને ગ્રહયા, એટલે કર્મ કહેવાણું જીવ કર્મનો કર્તા છે અને જે કર્તા થાય તેને ભોક્તા થવું પડે આત્મા કામધેનુ ગાય છે અને વૈતરણી નદીના દુ ખોનો

દેનારે પણ પોતાનો જ આત્મા છે આત્માજ પોતાનો શત્રુ
 અને મિત્ર છે, એ રીતે અનાથી મુનિએ મણીક રાખને
 સમજાવ્યું, જે વાત શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના વીસમા અધ્ય-
 યનમા આવે છે મસકમા હવા ભરેલી હોય, ત્યારે કુલેલી
 દેખાય પણ હવા બહાર કાઢી લેવામા આવે, એટલે એ પડ
 લેખા થઈ જાય તેમ જેનામા શુદ્ધ જ્ઞાનના અભિમાનનો
 પવન ભયો છે, તે જોમજ સમજે છે કે જ્ઞાન તો અમાશમા
 છે, તમે ન સમજી શકો. તમારામા લાયકાત નથી ભગવાને
 કોઈને કહ્યું નથી, કે તમાશમા જ્ઞાન લેવાની લાયકાત નથી !
 સામેથી પ્રશ્નોના જવાબો આપી, સમાધાન કર્યા છે કેવળીની
 વાણીમા કઠોરતા ન હોય

ભગવાને કહ્યું છે કે જે માણસ પરિવ્રજ નામ માત્ર
 રાખતા નથી, અરસ નિરસ છુપા-તુચ્છ અત-પ્રાત આહાર
 લેનારે હોય પણ પોતાને જ્ઞાનનો ગવ હોય પૂજવાની
 કામના હોય, તેને ભગવાને અખૂજ કહ્યો છે જે તપ-સય
 મને આજીવિકાનું સાધન બનાવ છે, તે વારવાર જ મ, મરણ
 જિભા કરે છ જ્ઞાની કહે છે કે તારે વાશ આત્માનું શ્રેય કરવું
 હોય તો સયમ કોઈના સાફ નથી પાળવો માંદો માણસ
 થરી પાળે છે તે કોઈના ઉપર ઉપકાર કરી નથી આપતો
 દદ મટાડ્યું છે માટે થરી પાળે છે તેમ જેને કમરૂપી દદ
 મ ાડ્યું છે તેને માટે તપસ્યા છ બળતર અજ્ઞાન ટાળવા
 માટે જ જ્ઞાનનો મદ કરવાનો નહિ ભગવાન યૌતમ મહાવીર
 પ્રભુને પૂછ છે કે હે ભગવાન ! માફ જ્ઞાન કેટલું ? તો
 પ્રભુ જવાબ આપે છે કે જ્યેષ્ઠશ્રમણ સમુદ્ર જે અરધા

રાન્ય લોકમા પડ્યો છે. તે સમુદ્રના કાઠે બેસી, ચકલુ પાણી
 હ્યે, તેટલુ તારૂ જ્ઞાન છે કેવળીના જ્ઞાન પાસે ગણુધરનુ જ્ઞાન
 તેટલુ છે. ૧૬૩૮૩ હાથી, તે દરેક હાથી ૪૦૦ ધનુષ્યનો
 ઉંચો, અને ૩૦૦ ધનુષ્યની અબાડી સહિત ઉભા કરે, તેટલી
 કેરી શાહીના ઢગલા કરે તે રુશનાઈથી જેટલુ લખાણુ થાય,
 તેટલુ ચૌદ પૂર્વનુ લખાણુ થાય તેટલુ જ્ઞાન ગણુધરને
 હોવા છતા, કેવળીના જ્ઞાન પાસે ચકલાની આચમા સ્વય-
 ભૂરમણુ સમુદ્રનુ પાણુ સમાય તેટલુ ગણાય ! ત્યારે આપણુ
 જ્ઞાન તો કેટલામે ભાગે લેવાનુ ? કે પછી, “Empty Vessels
 make more sound”

ભર્યા ઘટ છલકાય નહિ, છલકાય તે અઢા,
 અથ્થ કદી ભૂંકે નહિ, ભૂંકે તે ગઢા.

અગાધ જલ સ ચરી રેખિત માછલી લહેરથી પાણીમા
 બાય છે, વેત જેવડી સફરી માછલી ફરફર થાય છે, તે તરત
 દેખાય છે તેમ જેને છીછરું જ્ઞાન છે તેને ચર્ચા કરવી, વાદ
 કરવો બહુ ગમે છે સામાને પાછા પાડવા માટે શુષ્ક જ્ઞાનીઓ
 જ્ઞાન ચર્ચા કરી, આત્માનુ અહિત કરી રહ્યા છે જ્ઞાનીઓ
 તો નિરાભિમાની હોય ગૌતમ સ્વામીને ચૌદ પૂર્વનુ જ્ઞાન,
 આવી તપશ્ચર્યા, ઊચ્ચ ચારિત્ર છતા નિરાભિમાનપણુ કેવુ ?
 એવ તાકુમાર સાથે પણ રસપૂર્વક વાત કરે છે તને તારી
 માતાએ આજ્ઞા આપી છે ? તો હું આ ભાર ઉપાડવા દઈશ,
 કેટલો વિનય ! જેનામા સહનશીલતા હોય, અને વિનયવાન
 હોય તેને જ જ્ઞાન પચે છે

જ્ઞાન વિના ક્રિયા અ ધા જેવી, સમજ ક્રિયા વીણુ પ યુ જેવી.
 ભાવ મસાલો ભર લો, સંત સમાગમ કર લો,
 કર લો કર લો, કર લો સ ત સમાગમ કર લો.

હાવાનળ સજગી રહ્યો છે ત્યા આધ્યાત્મને પાંચવો
બન્ને છે આધ્યાત્મને પગ છે પણ આંખ નથી. જ્યારે પાંચવો
હાવાનળ બેઈ રહ્યો છે પણ આંખી શકે તેમ નથી. ત્યારે
આધ્યાત્મને અવાજ કરીને જાણાવે છે કે અહીં આવ, રસ્તો
બતાવું હું રસ્તો બતાવું અને તું પગ બતાવ, તો આ
હાવાનળથી બધી શક્તિશુ નહિતર બન્ને બગી મરી જઈશું
તેમ જ્ઞાન અને ચારિત્ર બન્નેની જરૂર છે એકલા જ્ઞાન કે
એકલા ચારિત્રથી મોક્ષે જવાતું નથી. સમ્યજ્ઞાન, સમ્યજ્ઞાન
અને સમ્યક્ ચારિત્ર, ત્રણેનો મેળ થાય તેજ સાચો મોક્ષ માત્ર છે

આ ભૂમિની અંદર લેખાં વિનાના માણસો જ મે છે
ને મરે છે તેમાં મહાનપુરુષોના જીવન ચારિત્ર સુવર્ણ અક્ષરે
લખાય છે બાળે પૂજ્ય શ્રી દિવાળીબાઈ મહાસતીજીની
તિથિ છે

ગુરુ મહાપતિ સરીખા, મહામહા કાંઠે જોડ

બીતરસે રક્ષા કરે ઉપર લખાવત જોડ

અમારા જેવાને જલધારણ ક્રિયા જેવા થડા બનાવી
દેનાર પરમ ઉપકારી ગુરુ જ્ઞાની હતાં વહવાણુમા જ મ થયો
હતાં પિતા નામરહાસજી, માતા સતીજીબાઈ હતાં બધી
વરસનાં થયા ત્યા માતા ગુજરી ગયા ત્યારપછી પંદર વર્ષના
થયા ત્યારે લગ્ન થયા જેમાંસ બાહ પતિ ગુજરી ગયા
સુખ સમાન તે સ્ત્રી સૂરજબાઈ મહાસતીજી દેરાજ રસનાં
ઝરણા વહાવે છે ફરતા ફરતાં વહવાણુ પધારે છે ત્યાથી
બીજક વવાય ॥ પાંચ વધ સુધી સસારી અવસ્થામાં ભણ્યાં
જ્ઞાન જોડું બધું કે એક બે અને ત્રણ વાર વાંચે, ત્યાં
મોહજ થઈ જાય વીસમે વડે સો થોડા કઠમ્મ કરી લીધા.

ખરાબર આત્મા જાગી ઉઠ્યો પિતાશ્રી પાસે આજ્ઞા લેતા બહુ શ્રમ પડ્યો હતો દીક્ષા લીધા પછી પદર વરસ સુધી ગુરૂણીનો જોગ રહ્યો જ્ઞાનમાં એવા તૈયાર, કે દીક્ષા લીધા પછી બીજે જ દિવસે સુરજબાઈ મહાસતીજીએ સૂત્રના પાના આપી દેતા કહ્યું કે આજથી વ્યાખ્યાન તમારે આપવાનું છે ચારિત્રની ખીલવટ ઔર હતી જ્ઞાન લેવાની ઘગશ બહુ હતી પૂ જસરાજજી મહારાજ સાહેબ, ખોટાદના પૂ હીરાજી મહારાજ સાહેબ, પૂ મુલચદજી મહારાજ સાહેબ હતા તેઓને પૂજ્ય મહાસતીજીએ સારી રીતે સાલળેલા એટલા પ્રભાવશાળી હતા ભાષા મધુર હતી કોઈ પણ દર્શન કરવા આવ્યા હોય, તે પ્રત્યાખ્યાન વિના ઉખરો ઉતરી શકે નહિ વિહારમાં બાઈઓ મૂકવા આવે, તે પણ કાંઈને કાંઈ પ્રતિજ્ઞા લઈને જ જાય બાલ બ્રહ્મચારીણીઓ ઉપર તો બહુજ પ્રેમ ભાળે ત્યાં તો આત્મા ઉછળે જ્યારે જુઓ ત્યારે પાના હાથમાં જ હોય વાચવાની લગની એવી કે ગોચરીનો આહાર બે કલાક પડ્યો રહે તે ભલે, પણ પાના હેઠા મૂકે નહિ શ્રી લાલજી મહારાજ સાહેબ ૨૧ ઠાણું સહિત વઢવાણ પધાર્યા હતા ત્યારે ત્યાં સાધુ-સાધવીજીઓની સંખ્યા ૭૫ ની થઈ હતી તેમાં પ્રશ્ન ચર્ચા ચાલી દરેકમાં પૂજ્ય દિવાળીબાઈ મહાસતીજીનો પ્રથમ નખર આવ્યો શ્રી લાલજી મહારાજ તો કહેતા કે, થોડું કપટ સેવનથી સ્ત્રી વેદ પામ્યા છે, બાકી ચારિત્ર અને જ્ઞાન સરસ છે પૂજ્યશ્રીના ચોમાસાની માગણી ઠેર ઠેર થતી હતી

આવા પૂ શ્રી દિવાળીબાઈ મહાસતીજીનો જોગ અમને રગુનથી આવતા થઈ ગયો પૂજ્યશ્રીનું વાકાનેરમાં ચોમાસુ

યમુ અમારામાં સરકાર બીજા રેડનાર પૂજ્ય ગુરૂશ્રીના
 ઉપકારનો બહોળો વાળવો મુરઠેલ છે ગુરૂના ઉપકાર અસીમ
 છે આવા પવિત્ર આત્મા ૩૮ વય સયમ માર્ગમાં રૂઝ્યા
 ધણા વિહાર કર્યો ધણા પ્રાંતોમાં વિચરી ધણાને પૂર્ણ સતોષ
 આપ્યો ગમડામાં ઠણી, દરેલ સોની, હંજુ પણ સ્વામીજીને
 યાદ કરે છે, કે જવ લવ સુખી આવિહારની બાબા આપી
 ૬ તે અમે પાળી રહ્યા છીએ શરીર લઘુકમ, હૃદયે વેદ
 પ્રાપ્ત્યો છતાં સમતાભાવમાં ટકી રહ્યા મોશનીથી મનમુખલાલ
 ભાઈ જોવા આવતા તેઓ કહેતા કે શાની કેવી રીતે કમ
 હકને વેદ છે તે પાઠ શીખવા આવું છું, અશ્વતા વેદની કમ
 વખતે કેવી રીતે સહનશીલતા રાખી શકે છે તે દશન કરવા
 આવું છું ભરપૂર માહતીમાં પણ વાચન આજી કંઈ છેલ્લો
 દિવસ મા ધાર સુદિ ૧૧ કાળ કરી ગયા, અંતિમ સમયે,
 સંકાર કરી લીધો છેલ્લા છ માસથી અન્ન મૂકી બીધું હતું
 પાચેર દ્રવ ઉપર રહેતાં અંતિમ બહીએ તમે અધિક તાલુ
 શબ્દ નીકળતા પ્રણ હૃદી બલ્ય છે

માગશર સુદિ ૧૧ સવારના ૪-૨૫ કલાકે પરાલીએ
 કાગધમ પામ્યા આત્મીસમાં તિથિ ઉત્પવા માટે કારતક
 સુદિ ૧૧ની તિથિ રાખવામાં આવી છે

વ્યાખ્યાન ૧૧૪ ઓ

સંવત ૨૦૨૧ના કારતક મુદિ ૧૨ રવિવાર, તા. ૧૫-૧૨-૬૪.

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ ઉત્તરા-
ધ્યયન સૂત્રના ૧૯ મા અધ્યયનમાં મૃગાપુત્રનો અધિકાર
ચાલે છે

મૃગાપુત્ર કે જેને ભર યુવાનવયમાં સંપૂર્ણ ત્યાગ
માર્ગની તાલાવેલી જાગી છે, જેને સાચો માર્ગ સમજાણો
છે, પછી તેને તે માર્ગે ચાલવાનું જ રહે છે કારણ કે આયુ-
ધ્યનો ભરોસો નથી કાળ નથી આવવાનો તેમ તો નથી જ
વળી ક્યારે આવશે તેની પણ ખબર નથી માટે જ્ઞાની
પુરુષો કહે છે કે આ તો થોડા સમયમાં ઘણું કામ કાઢી
લેવાનું છે જીવનની એક એક ક્ષણ લાખેણી જાય છે દરેક
પળમાં સ્વ સ્વભાવમાં ઠરણ, કામ, ક્રોધ, માન, માયા, લોભ
ને કબજે કરવા, ઇન્દ્રિયો ઉપર વિજય મેળવીને અક્ષય સુખ
હસ્તગત કરવાની માનવ ભવમાં જે તક મળી છે, તે તકને
મૃગાપુત્રે ઝડપી લીધી છે

માતાને સંજોગમાં કુમાર કહે છે, હે માતા ! વનમાં
મૃગો અનેક ઠેકાણે ફરે છે મુનિઓ પણ એક સ્થળેથી બીજા
સ્થળે વિચરતા રહે છે જનપદોમાં જવાથી સયમ જળવાય
છે અને લોકોને ધર્મલાભ મળે છે, તેમજ લોકો વીતરાગ
માર્ગના જ્ઞાતા બને છે સત્સંગ વસ્તુ અનેરી છે કોઈ કાય-
દાની ચુગાલમાં ફસાઈ ગયા હોય તો વક્રીલ ખેરીસ્ટરની

સલાહ દ્યે છે, માદા પઠી જતાં ડોક્ટર કે વૈદ્યનું ચક્ષુ સ્વીકારે છે, તેવી રીતે સત પુરુષો મોક્ષ માગના નિષ્ણાત છે તેઓ સદૈશ્યો દેહાવી જગતને ઠહેલા દ્રષ્ટે છે, કે જે શક્તિ, સિદ્ધિ, ભગવાનમા છે તે તમારા આત્મામા પણ છે ભગવાને તે શક્તિ પ્રગટ કરી છે, જ્યારે આપણે તે શક્તિને ગોપવી છે આપણાં આવરણ તળે પડેલી શક્તિનો હવે ઉઘાડ કરવાનો છે અને એ ઉઘાડ કરવાનો આ અમૂલ્ય એવો માનવભવ મળ્યો છે આ સમય મળ્યો છે—“સમય સાધે તે જ સાધક

મૃગપુત્ર કહે છે હે માતા ! મૃગો જેમ એક સ્થળે રહેતા નથી તેમ સાધુ પુરુષો એક સ્થળે ન રહેતાં આમી પદ્મામ વિષયે છે મહાવીર ભગવાન જેવા સાક્ષાત્ વીરકરે તથા આર જ્ઞાન અને ચૌદ પૂવના ધણી ગણધરે એ પણ વિહારની અવહારતાને લોપી નથી. તેઓ પણ આમીગામ વિહાર કરતા સ્થળે સ્થળે ફરી ધમવીર પ્રવર્તાવતા લોકોને સત્ય સ્વભાવનું જ્ઞાન કરાવતા વળી મુનિઓ જોશરીએ જામ ત્યારે પણ એકજ વેરથી આહાર ન રહે પણ

મહા કુસ્મસ પુણ્કસુ મમરો જાગિયઈ રસ ।

જ ય પુણ્ક જીજામેઈ સોય પીજેઈ અપ્પય ॥

જવીરીતે વૃક્ષ ઉપરના ફળ—ફૂલને ચૂસવા જામરો આવે, તે એકજ ફળ કે ફૂલ ઉપર બેસી બધા રસ ચૂસતા નથી પણ બધા ફળ—ફૂલોમાથી થોડો થોડો રસ ચૂસે ॥ તેવી રીતે મુનિઓ પણ પોતાના સન્નમની સાધના કરવા માટે ફરેક વેરથી મર્યાદિત આહાર દ્યે છે જોશરી કરનારે ઉપે માધે

વહોરી લેવું ન જોઈએ કેના માટે બનાવ્યું છે ? શા માટે બનાવ્યું છે ? તે પૂછવું જોઈએ. ઘરડાઓ તથા સુવાવડી તથા માદાઓ માટે બનાવ્યું હોય તો તેમના વાપર્યા વિના ન લેવાય અરે ! બે જાણુ લાણુ જમવા બેઠા હોય, તો બન્નેનો અભિપ્રાય બંધ્યા વગર લેવાય નહિ આહાર લેવામા ઘણી ઘણી વસ્તુની કાળજી રાખવી પડે છે મુનિ પરાણે કોઈ વસ્તુ વહોરતા નથી. વહોરાવવા આવનાર ના પગનીચે સચેત વસ્તુ કચરાઈ જાય તો સાધુને તે વહોરવું કહ્યે નહિ આ પ્રકારે ગોચરીએ જતા મુનિ હિલણા કે નિદાને પાત્ર થતા નથી. આવા મુનિઓ શ્રાવકોને પણ ગોચરીના લાવો સમજાવે છે શ્રાવકો પણ ૪૨-૪૭-૯૬ દોષોને સારી રીતે સમજતા હોય છે ભક્તિ-ભાવ ભલે ઉછળતો હોય, પણ દેવામા કોઈ પ્રકારનો દોષ તો લાગતો નથી ને ? સાધુની જેમ શ્રાવકોએ પણ આ દોષોથી સાવચેત રહેવાનું છે દાનશાળાનો આહાર, મરી ગયેલા પાછળ પુણ્ય નિમિત્તે કરેલો આહાર, ભીખારીઓ માટે કાઢી રાખેલો આહાર, મુનિને કહ્યે નહિ

લગવાનની આસા છે કે પ્રણીત રસ આહારથી ઈન્દ્રિયો જલદી દ્વિષ્ત અને સતેજ થાય છે ઈન્દ્રિયો તો સૂતેલી સિંહણો છે વકરીને ઉભી થાશે ત્યારે વશ કરવી બહુજ મુશ્કેલ બનશે પ્રણીત આહારપાણી મદ વધારનારા છે, આવો ખોરાક પેટમા જશે તો સયમ દુષ્કર નિવડશે ગૃહસ્થો તો લ્યો લ્યો કરે, પણ લેનારે તો મર્યાદિત આહાર પાણી લેવા જોઈએ

વિજય ચોરને શેઠ ખાવા આપતા તે રૂપાળો કે બળવાન કરવા માટે નહિ પણ શેઠ તેની સાથે હેડમા પડ્યા હતા

તેથી આપતા હતા. આજે તો કેટલા ૮૪ ખાવા ભેજી
 ડીએ તેનો હિસાબ નહિ. વ્યાખ્યાનમાં જો રસ પરિત્યાગની
 વાત આવે ત્યાં ઘણાને તો ૮૪ છૂટે, કેમ જોસવું કેમ ખાવું
 પીવું. આણવું વગેરે દરેક કાચામાં ચતના હોવી ઘટે. જો ચતના
 પૂવક આ બધી ક્રિયા કરાય, તો પાપક્રમ બંધાય નહિ.

જો સાધુ જોઈ જોઈ બેરથી બધા આહાર લ્યે, તો હિલસા
 કે નિદાને પાત્ર થાય છે, વળી ગૃહસ્થીને ફરી નિપજાવવું
 પડે એટલે જ કાચનો આરભ કરવો પડે જ અને વધુમાં
 દેખવું પણ કારણ બને છે એટલે બચવાને આજ્ઞા કરી છે કે
 જેમ ગાયો ઉપર ઉપરથી ધામ ભરે છે, તેવી રીતે મુનિઓએ
 દરેક બેર ફરી ચોડુ ચોડુ વહોરવાનું જ તેથી જોઈથી કહી
 જ ગદ્દાચારી નહિ. સાધુને મળે તોય ઠીક બને ન મળે તો
 પણ ઠીક કારણ કે સાધુઓએ સંયમને દેહમાં કેળવી લીધા
 હોય છે. જીવનમાં કોઈ વસ્તુ કેળવાઈ ગયા પછી, કુળ કે
 મન ઉપર તેની અસર રહેતી નથી.

ધોર તપશ્ચર્યામાં પણ મનને તાપ નહી
 સ્વપ્ન જાગ્રત નહી મનને પ્રસન્ન જાણ જો
 સ્વપ્ન કે જાગ્રત વૈમાનિક દેવની
 સર્વે માન્યા પુણ્ય એક સ્વજાણ જો-જાપૂર્વ જાગ્રત

ધોર તપશ્ચર્યા કરતા હોય જે સાંભળતાં મૂંઝારો
 છૂટી જાય છતાં મુનિને મનમાં સતાપ ન હોય જે દેહાધ્યાસ
 એક છે તે જ આત્માને ઉજળો બનાવે છે તપસ્ચાર્યની બધીમાં
 સત્ત્વ પુરોષ આત્માને ઉજળો કરે છે આજે તો ઉપવાસ કે
 આયજિલ કરે તેને જ તપસ્ચાર્ય કહેવાય છે પણ તપસ્ચાર્ય
 બાર પ્રકારે છે બધા તપમાં ઉત્તમ તપ બ્રહ્મચર્ય છે

લગવાન નેમિનાથ પાસે દીક્ષા અગીકાર કરેલા શ્રી કૃષ્ણના પુત્ર ઢઢણુ પ્રતિજ્ઞા કરે છે કે મારી લખ્ધિનો આહાર મળે તોજ મારે લેવો રોજ વહોરવા જાય એ પહોર વીતી જાય પણ કયાય જોગ મળતો નથી. એક બે દિવસ કરતા ત્રણ ત્રણ માસ વીતી ગયા કયાસુધી ધીરજ રહે ! શ્રી કૃષ્ણ જેવાના પુત્ર દીક્ષા લીધા પછી પાણીનું ટીપુ પણ નથી પામ્યા. પાત્ર માસ વીતી ગયા ગાત્ર સાવ સુકાઈ ગયા. રાજાનો કુવર સાવ હાડપિંજર થઈ ગયો. છ માસ થયા ૧૮૦ દિવસે કેટલી અશક્તિ હશે ? આજે તો એક ઉપવાસ કરવો પડે, ત્યાં ડાડિયાડૂલ થઈ જાય છે શ્રી કૃષ્ણ મહારાજ નેમિનાથ પ્રભુને વાદવા આવે છે વાદી લીધા પછી પૂછે છે, પ્રભુ ? અઢાર હજાર મુનિવરોમા કયા અણગાર મહાન્ ઉતકૃષ્ટ તપ આદરી રહ્યા છે ! ત્રિકાળજ્ઞાની લગવાન પોતાના જ્ઞાનમા નીરળી રહ્યા છે કહે છે, તમારો પુત્ર ઢઢણુ, જેણે દીક્ષા લીધી છે, તે અઢાર હજાર મુનિઓમા સર્વેથી શ્રેષ્ઠ એવી એની નિર્જરા છે શ્રી કૃષ્ણ મહારાજને આવા મહાન્ પુરુષને વાદવાની ઈચ્છા પ્રગટે છે મુનિતો વહોરવા ગયા છે વળતી રાજાની સવારી સામે મળે છે શ્રી કૃષ્ણ મહારાજ હાથી ઉપરથી નીચે ઉતરી મુનિને વદના કરે છે સાધુ પ્રત્યે ભાવના કેટલી ? આજે લોકોને બજાર વચ્ચે વદણા કરતા શરમ આવે છે બાલ બ્રહ્મચારી, છતી ઋદ્ધિ ત્યાગીને નીકળ્યા છે. આજે તો એક ટકનું પણ ત્યજતું નથી રાડીરાડ સ્ત્રી પૌષધ કરવા બહાર નીકળી ઉપાશ્રયે આવતા, ઘરનું તાણું ત્રણ વખત ખેંચે વળી પાડોશીને પણ ભલામણ કરતી જાય તમે ઘર મૂકીને અહીં આવ્યા છો

તેથી આપતા હતા આને તો કેટલા ટક ખાવા ભેઝિ
છીએ તેનો હિસાબ નહિ વ્યાખ્યાનમાં ભો રસ પરિત્યાગની
વાત આવે ત્યાં ઘણાને તો ાદ છૂટે, કેમ ભેસવું કેમ ખાવું
પીવું, શાલવું વગેરે હરેક કાચ માં ચતના હોવી થટે. ભો ચતના
પૂવક આ બધી ક્રિયા કરાય તો પાપક્રમ બધાય નહિ.

ભો સાધુ એકજ ચેરથી બધા આહાર લ્યે, તો હિલચા
કે નિહાને પાત્ર ધાય છે, વગી ચૂલસ્થીને ફરી નિપજાવવું
પડે એટલે છ કાચનો આરબા કરવો પડે છે અને વધુમા
કવનું પશુ કારણ બને છે એટલે ભગવાને આજ્ઞા કરી છે કે
જેમ ગાયો ઉપર ઉપરથી ધામ ભરે છે તેવી રીતે મુનિઓએ
હરેક ચેર ફરી થોડું થોડું વહોરવાનું છે તેથી જોગ્યરી કહી
છે બદાચારી નહિ સાધુને મળે તોય ઠીક બને ન મળે તો
પશુ ઠીક કારણ કે સાધુઓએ સયમને દેહમાં કેળવી લીધા
હોય છે જીવનમાં કોઈ વસ્તુ કેળવાઈ ગયા પછી હુ ખ કે
મન ઉપર તેની અસર રહેલી નથી

યોગ તપશ્ચર્યામાં પશુ મનને તાપ નહી
સરસ જાન્ને નહી મનને પ્રસન્ન જાવ ભો
રજકણ કે યદિ ચેતનિક દેવની
સુવે માન્યા પુણ્યલ ભેઠ સ્વભાવ ભો-અપૂર્વ અવસર

યોગ તપશ્ચર્યા કરતા હોય જે સાબળતા મૂળરો
છૂટી જાય છતા મુનિને મનમાં સતાપ ન હોય જે દેહાધ્યાસ
છોડે છે તે જ આત્માને ઉજળો બનાવે છે તપસ્યારૂપી બહીમા
મન પુરુષો આત્માને ઉજળો કરે છે આને તો ઉપવાસ કે
આયજિલ કરે. તેને જ તપસ્યા કહેવાય છે પણ તપસ્યા
બાર પ્રકારે છે બધા તપમાં ઉત્તમ તપ બ્રહ્મચર્ય છે

લગવાન નેમિનાથ પાસે દીક્ષા અગીકાર કરેલા શ્રી કૃષ્ણના પુત્ર ઢઢણુ પ્રતિજ્ઞા કરે છે કે મારી લખિંધનો આહાર મળે તોજ મારે લેવો. રોજ વહોરવા જાય એ પહોર વીતી જાય પણ કયાય જોગ મળતો નથી એક એ દિવસ કરતા ત્રણ ત્રણ માસ વીતી ગયા કયાસુધી ધીરજ રહે ! શ્રી કૃષ્ણ જેવાના પુત્ર દીક્ષા લીધા પછી પાણીનું ટીપુ પણ નથી પામ્યા. પાત્ર માસ વીતી ગયા ગાત્ર સાવ સુકાઈ ગયા રાજાનો કુવર સાવ હાડપિંજર થઈ ગયો. છ માસ થયા ૧૮૦ દિવસે કેટલી અશક્તિ હશે ? આજે તો એક ઉપવાસ કરવો પડે, ત્યાં ડાડિયાડૂલ થઈ જાય છે શ્રી કૃષ્ણ મહારાજ નેમિનાથ પ્રભુને વાદવા આવે છે વાદી લીધા પછી પૂછે છે, પ્રભુ ? અઢાર હજાર મુનિવરોમા કયા અણુગાર મહાન્ ઉતકૃષ્ટ તપ આદરી રહ્યા છે ? ત્રિકાળજ્ઞાની લગવાન પોતાના જ્ઞાનમા નીરખી રહ્યા છે કહે છે, તમારો પુત્ર ઢઢણુ, જેણે દીક્ષા લીધી છે, તે અઢાર હજાર મુનિઓમા સર્વેથી શ્રેષ્ઠ એવી એની નિર્જરા છે શ્રી કૃષ્ણ મહારાજને આવા મહાન્ પુરુષને વાદવાની ઈચ્છા પ્રગટે છે મુનિતો વહોરવા ગયા છે વળતી રાજાની સવારી સામે મળે છે શ્રી કૃષ્ણ મહારાજ હાથી ઉપરથી નીચે ઉતરી મુનિને વદના કરે છે. સાધુ પ્રત્યે ભાવના કેટલી ? આજે લોકોને બજાર વચ્ચે વદણા કરતા શરમ આવે છે બાલ બ્રહ્મચારી, છતી ઋદ્ધિ ત્યાગીને નીકળ્યા છે. આજે તો એક ટકનું પણ ત્યજતું નથી રાડીરાડ સ્ત્રી પૌષધ કરવા બહાર નીકળી ઉપાશ્રયે આવતા, ઘરનું તાણુ ત્રણ વખત ખેચે વળી પાડોશીને પણ ભલામણ કરતી જાય તમે ઘર મૂકીને અહીં આવ્યા છો

પણ એક ચાવીમા આખુ એ ઘર સાથે લઇને આવે છે મમતા
લેગી જ છે મમત્વ ભાવ ઉડાડી જેણે વીતરાજ માટે પ્રયાણ
કર્તા છે, તેને હું વાહુ છું એવો જ્યાં ઉત્કૃષ્ટ ભાવ આવે,
ત્યાં નીચજોત્ર કર્મ ખપી જાય છે અને સૌભાગ્યપણુ ઉપાર્જન
ધાય છે દેખાદેખીથી કે શરમથી વહણા કરવાથી કંઈ વળતુ
નથી કાયા નમાવતા પહેલાં હૃદય નમાવતા શીખે ભાવવદન
કરવાથી કમની લેખઠો ઉઠી જાય છે

શ્રી કૃષ્ણ મહારાજ હૃદયને નમસ્કાર કરે છે, તે એક
કદોઈ એઈ રહ્યો છે મુનિને કહે છે પધારે મહારાજ ? લાભ
આપે સુજતો આકાર છે તેડવા ગયા નથી કદોઈના ભાવ એવા
છે કે કૃષ્ણ મહારાજ દેખતાં વહોરાવીશ તો તેમની પ્રસન્નતા
મેળવીશ ભાવ દેખી મુનિ વહોરવા જાય છે કદોઈ ચાર લાડવા
વહોરાવે છે પહેલો જ જોગ મળ્યો છે વહોરીને ઉપામ્યે
આવે છે નેમિનાથ પ્રભુને આકાર જતાવી પૂછે છે, હે પ્રભુ ?
હ મહિને આ મળતો આકાર મારી લખિધનો છે કે બીજા
કોઈની લખિધનો ? શ્રી કૃષ્ણની લખિધના લાડવા છે,
એમ નેમિનાથે જવાબ આપ્યો. તમારી લખિધના નથી એ
એમજ હોય તો તે મને કલ્પે નહિ. એમ કહી, હૃદય મુનિ
પરકવવા માટે આહ્યા પોતેજ કુભાસના નિભાડે જાય છે બીજા
સાધુને મોકલુ તમ નહિ. પોતાનું કામ પારકા પાસે ન
કરાવજુ તે નિયમ તો જુઓ ?

ઈંદ્ર નિભાડે જઈ કહી જુ વારીલાલ
પૂર્વો કર્મ સમાજ દે જુ વારીલાલ
આવી શુદ્ધિ ભાવતા જુ વારીલાલ
પાન્યા દેવજ્ઞ જ્ઞાન દે જુ વારીલાલ

અતઃ કરણની વિશુદ્ધિ એ જ સાચી જીવન સિદ્ધિ કુભારના નિભાડે જઈ બેસી, લાડવાનો ભૂકેા કરે છે જ્યાં ચાર લાડવા ચોળે છે ત્યાં ચાર ઘનઘાતી 'કર્મ' ચોળાઈ જાય છે ક્ષપક શ્રેણી, ક્ષાયક ભાવ, કેવળ દર્શન અને કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી લીધું ઉપાશ્રય કે મદિરમા જ ધર્મ સાધના થાય તેણે કંઈ નથી. અહીં તો કુભારના નિભાડા જેવા સ્થાને કેવળજ્ઞાન પ્રગટી ગયું અદરનો જ્યારે ભાવ ઉછળે છે ત્યારે ગમે તે સ્થળ કે સમય હોય ભવની રાશો તૂટતા વાર લાગતી નથી કેવળી વહોરવા જાય પછી અસુજતુ થાય ખરૂં ? પાત્ર અતરાય કર્મનો વિગ્રહેદ થયો ચાર ઘનઘાતી કર્મોને ક્ષય કરી નાખ્યા એ માટે છ માસ સુધી ખેડ કરી અને અનંત સંસારને તોડી નાખ્યો શાશ્વત સુખના અધિકારી બની ગયા

મૃગચર્યા કરવા પુત્ર તૈયાર થયો છે માતા-પિતા કહે છે, હે પુત્ર ? જેમ સુખ ઉપજે તેમ કર માતાપિતાએ જાણી લીધું કે પુત્રને વૈરાગ્યનો ખરેખરો રંગ લાગી ગયો છે વિષય રસ ઉડે ત્યારેજ વૈરાગ્ય રસ આવે છે વૈરાગ્ય અને વિષયને પ્રતિસ્પર્ધતા છે સંસારનો માર્ગ અને મોક્ષનો માર્ગ ઉલટો છે. વિષયના સુખ અલ્પ છે, ભાવિમા અનંતગણ્ય હું બં ઉપજાવે તેવા છે, તેવો પાકો નિર્ણય, જે બ્રહ્મચર્યને માર્ગે પડે છે, તેને જ આવી શકે છે

આ સમયે, શ્રી જેઠાલાલભાઈ પરસોતમ પારેખ અને શ્રી વૃજલાલભાઈ કરશનદાસ પારેખે સંનેડે બ્રહ્મચર્ય મત અગીકાર કર્યું હતું

ત્યારબાદ, જૂનાગઢ, જેતપુર, ધોરાજી, ઉપલેટાથી

પધારેલા શ્રી સચોના ઠેપુશનોએળા. પ્ર. ૫ લીલાવતી
બાઈ મહાસતીજી સાહેબને શેવકાળ સોરક પ્રાન્તમાં પધારવાની
નથા ધર્મલાભ આપવાની આમંદબારી વિનતી કરી હતી

૫ મહાસતીજી સાહેબે-પ્રણામ્યારીઓ માટેનું “આશિર્
રમે રંગી ચૂદડી રે” નું કાવ્ય ગાયું હતું અને વ્યાખ્યા
નની સમાપ્તિ થઈ હતી

વ્યાખ્યાન ૧૧૫ સુ

સવત ૨૦૨૧ના કારતક સુદ ૧૩ સોમવાર, તા ૧૬-૧૧-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ ઉત્ત-
રાધ્યયન સૂત્રના ૧૬માં અધ્યયનમાં મુગાપુત્રનો અધિકાર આવે
છે મુગાપુત્ર માતાપિતાને મુમત્સ્યાનું સ્વરૂપ સમજાવી રહ્યા છે

મિગજારિયં જરિસ્સામિ યથ પુત્ત મદા સુદ ।

મમ્મા પિઠ્ઠિહિંડુણ્નાઓ મદારુવર્હિં તદા ॥૮૪॥

મિગ જારિય જરિસ્સામિ તથ્ય વુવ્વ જિમોઠ્ઠર્હિં

વુમ્મેહિં કમ્મણ્નાઓ ગણ્ઠ પુત્ત મદા સુદ ॥૮૫॥

મુગાપુત્ર કહે છે કે હું મુમત્સ્યા કરીશ વનમાં રહેતા
મુગલાઓને કોઈનો આધાર હોતો નથી. કોઈ તેની સાર કે
સલાહ હોતું નથી જો કે વનના મુગલાઓ તો પરત્ર છે
આપે હું તો સ્વતંત્રપણે વિચરતો જ્ઞાન હથેલ આરિત્ર્યમાં
રમણતા કરીશ હું સસારને કદી પણ માદ નહિ કરું મુનિ થયા
પછી પણ સેવા કરવાના ભાવ રાખીશ પણ સેવા હેવાના ભાવ

નહિ રાખું. સર્વ હું ખથી વિમુક્ત થવાનો આ સયમપથ છે

માતાપિતા આજ્ઞા આપે છે હે પુત્ર ? સુખ ઉપજે તેમ કર તેમા વિલખ કર નહિ માતાપિતાએ મૃગાપુત્રમા સાચા વૈરાગ્યના દર્શન કર્યા છે સિહ માફક દીક્ષા લઈ સિહ માફક પાળે એવો, વીતરાગના માર્ગને દીપાવે તેવો પુત્ર છે એવી પૂર્ણ ખાત્રી થયે આજ્ઞા આપે છે.

एवं सौ अम्मापियरो, अणुमाणित्तण बहु विह ।

ममत्त छिन्दई ताहे, महानागा व्व कं चुय ।। ८६

મૃગાપુત્ર સયમપથે પડવા તૈયાર થઈ ગયા આખા ગામની અદરથી અને બહારથી કચરા કઢાવવા કેટલાળને આજ્ઞા આપી દીધી ઠેર ઠેર પાણીના છટકાવ કરવામા આવ્યા ધ્વજ પતાકાઓ અને નગરના ચોકે ચોકે માડવા નાખવાના હુકમો કરી દીધા હજાર પુરુષો એકી સાથે ઉપાડી શકે તેવી શિબિકા તૈયાર કરાવી માતાનો એકનો એક પુત્ર, પ્રિયકારી, ઈષ્ટકારી, કતકારી, મનોર, આખના રત્ન સમાન, હૈયાનો હાર, કાળજની કેર સમાન-વહાલોપુત્ર દીક્ષા લેવા તૈયાર થાય. એના માતાપિતાને ઉદ્દાસ કેટલો હોય ? અપૂર્વ મહોત્સવ મનાવે છે પોતાના વૈભવ પ્રમાણે ૧૦૮ સોનાના, ૧૦૮ રૂપાના કળશ, ૧૦૮ રૂપુ અને રત્ન, ૧૦૮ સોનુ અને રત્ન, ૧૦૮ માટીના કળશનુ પ્રદર્શન કરી, વચ્ચે મૃગાપુત્રને ખેસારી અભિષેક કરે છે સ્નાનમંજન કરાવનાર નાઈને એક લાખ સોનૈયા આપે છે આ તો રાજાનો કુવર દીક્ષા લ્યે છે એટલે ઘણા ઘણા ને લાલ મળે નાઈ આવી, હાથ પગ ધોઈ, મોઢા આડે આઠપડું વસ્ત્ર રાખી, પરમ યતનાપૂર્વક માથાના વાળ લઈ લ્યે છે ચાર આગળ વજ્રને બધા વાળ કાઢી નાખે છે ત્યાર

બાદ ગાત્રે થઈને ઘણી, બાર મોડો અને મૃત્યુ ઘણુ એવા
આબુખણે પહેરાવે છે બાળુખંધ પોથી, ઠોકમાં અઢારસરો-
નવસરો-ત્રણસરો હાર પહેરાવી દીધા આખી ઠોક ઢકાઈ
જાય છે હિંસ, માણેક, મોતી રતના આબુખણે પહેરાયા.
કેઠે રતનજડિત કંદોરો, સુરવાળા અચકન, સોનેરી ભંમો દીપે
છે માતાએ હસ લક્ષણની સાડી, પાણીની ધાર જેવા મુલા
ચમ વસ્ત્રો પહેરી, પુત્રના માથાના વાળને ધાઈ-સાફ કરી
થઈને રંગરોળી રતના હાજડામાં મૂકી દીધા તિથિએ સ્મ
રણ કરવા માટે સસારી જીવો ચાલી તરીકે રાખે છે સરખસમાં
હાથેનો સખ્યામાં નગરજનો સામેલ થયા સૌ પોતાના
જીવનને ધન્ય માનવા લાગ્યા છે

મૃગાપુત્રે પાલખીને ત્રણ પ્રહસિણા લીધી અને ત્યાર
બાદ પાલખીમાં સિંહાસને બીથજમાન થયા બે બાઈઓ
આમર ઠોળી રહી છે માતાજી બગ્રાસને જમણી બાડુ બેઠાં
છે ઠાળી બાળુ ધાવમાતા સ્વહરણ વજ્ર, પાત્ર લઈને બેઠા છે
મીઠાની તાલાવેલી લાગી છે મમતાનાં બધનેને ફગાવી
દીધા છે

જાજ કરી રે મમતાનાં હાર ને,
તારો ફૂંકો જોઈ રે સસાર જાજ કરી રે
જા ખીને નથી કરી પાણુ જનમજુ
ક્યારે છૂટશે મુત્યુનો માર જાજ કરી રે
તારો ફૂંકો જોઈ રે સસાર જાજ કરી રે

દીક્ષા લેવી છ સયમ પથે પડવું છે તે હાથની વીટીને
કે શરીર ઉપરના આબુખણેને બોતા નથી આ તો માવતર
પોતાના કા પૂરા કરે છે આ પહેરૂ તો સાચા લાણુ ! એવી

દષ્ટિ દીક્ષાર્થીની હોય ? પરની શોભામા મારી શોભા થાય એ માનનારો આત્મા નથી તારી શોભા પરથી હોય કે શીલથી ! નેકટાઈ બાધી હોય તો ઠીક લાગે ખિટીશરો ચાલ્યા ગયા પણ ગળેફાસો રહી ગયો એની જરૂર શી છે ? પુરુષોને એવા વ્યસન પડી ગયા છે કે જેવા પાટલુન, તેવા જોડા, તેવોજ કમરનો પટો, જેમ જૈરામા મેચીંગ ચાલ્યુ-એરી ગ, બગડી, વીંટી, માળા, ચપલ, ચશ્મા, રીબીન અને તેવોજ ચાદલો-તેમ પુરુષોમા પણ થઈ ગયું છે રોજ સળયો ફેરવી, હળમત તો કરવી જ નોંધ એ ભલેને લોહી નીકળે ! શરીરને વિભુષા કરવામા આજે એટલી બધી તાલાવેલી થઈ ગઈ છે કે તે છોડવું સહેલું લાગતું નથી અહીં તો રાજકુવર દીક્ષા લ્યે છે, છતાં દાગીના-ઘરેણા ઉપર મૃગાપુત્રનું લક્ષ્ય નથી બત્રીસ નારીઓ સામે જોયું નથી કે શું કરે છે ! એક વખત મોહું દેખાડી આવું, શું એવું હોય ? મૃગાપુત્રે મમત્વ ભાવને છેદી નાખ્યો છે જે જન્મે છે તે મરે છે અને મરીને ફરી જન્મે છે, તેમા મમત્વ શા માટે ? એક ખાડમાથી બીજી ખાડમા, આમ ભવોભવ અનતકાળથી જીવની સ્થિતિ છે હવે જે મમતાનાં દ્વાર બંધ કરી દેવામા આવે તો ભવનો આરો આવી જાય જીવ બધા સાથે મમતા રાખે છે પણ સાથે આવવા કોઈ સમર્થ નથી

સુત, નાર, માત, પિતુ, ભોધ, કોઈ અંત સહાયક નાહી,
ક્યું ભરે પાપકા થેલા, સખ ચલા ચલીકા ખેલા,
દો દિનકા જગમે' મેલા, સખ ચલા ચલીકા ખેલા

આ સ સારમા આપણે જોઈ રહ્યા છીએ કે દુશ્મનની છાતી ફાટી જાય તેવા દીકરાઓને, બાપ કાંધે ચડાવી રમશા-

નમાં મેલી આવે છે માતા-પિતા, બાઈ ઠાઈ સાથે જાતુ નથી. મા બાઈ પુત્ર, પુત્રી, સ્ત્રી તરીકે સભષિ જોવાણા પણ શુ કાયમ રહેવાના છીએ ! તો પછી પાપનો મેલો કેમ જરી રહ્યા છો ! કાળા બનાર કેના માટે ? કયાં કર્મ કેણુ બોમવશે ?

જે પાવકર્મદિ ધન મણુસા સમાયવળ્લી જમરૂ ગઢાય
પઢાય ત પામ પર્યાદિય નરે ચેરાણુ વચ્ચા નરય ઉચેન્તિ તારા

મનુષ્યો પાપ કર્મ વડે ધનને અમૃત માફક એકકું કરે છે પણ સમજતા નથી કે આ મોહજાનો પાસલો ભયકર છે 'જેઠપાસા મયકરા' મુઝોને પકડવા માટે જગ લમા પારાધીઓ પાસલો નાખે છે, તેમ આ સસાર રૂપી અટવીમા જીવને માતા-પિતા બાઈ બહેન માસી, ફાઈના સભષિ બધા પાસલા રચાયા છે જીવ તેમાં જકડાઈ જાય છે આ પાસલાની વાત કેશી સ્વામીએ કહી છે કે સ્નેહનું બધન ભયકર છે કેણુ ત્યારે નામ રાખવાવાળુ છે ? છતાં મનતા પાસ્વજરની છે મારે ઢીકરો હોય તો સારૂ ! આવ્યો ત્યારે કેને લેજો લઈને આવ્યો હતો ?

એક ઢીકરા માટે ઘઈને કેન્કેટલા મનોરથ તૈયાર કરે છે ! સદા બનારમા પચાસ હજારની ખોટ કરીને આવ્યો હોય છતાં મા કહી હમે કે જો જો તમે કર્મ બાઈને કહતા નહિ કઈક કાણુ ધાણુ કરશે તો આપણે જીગી સરશુ ! આમ રૂપચાપ ઘઈ જાય વળી ઉપરથી આશ્વાસન આપે, હોમ, ઘઈ જાય આનંદથી જા પી અને લહેર કર અને જો જુલેયુઠે પિતા કહી હમે કે રણવાનુ આવડતુ નથી ને ગુમાવી રહ્યો છું ! આવા ખોટનો વપાર કયો ? જસ ઘઈ રહ્યું કાં બાસલેટનો

ડખો ઉંઘો વાળશે કે માંકડ મારવાની દવા પી લેશે ? સ સા-
રમા ખોટ ખાઈ લ્યો છો તે સહન કરવાની શક્તિ છે અને
ઉપર જતા સમાધાન કરતા પણ આવડે છે, તો પછી કર્મ સાથે
સમાધાન કરતા કેમ આવડતું નથી ? અહીં ઉપાશ્રયમા પગ-
રખા જાય, ત્યાં ઉંચો નીચો થઈ જાય મળે નહિ, એટલે
કહે પનોતી ગઈ, જો મળે તો ત્યાં ત્યાં કઢાવે અજ્ઞાની
જીવોની શી વાત કરવી ? સાવરણીનું ભોથું ગાયે મોઢામા
લીધું હોય, તો ખાઈઓ ગાયને ઘોકે ઘોકે ટીપી નાખે.
અરે ? પણ મમતામાને મમતામા મરી જશે. ભર્યા પટારા
એમજ પડી રહેશે આત્માનું છડેચોક પતન કરી રહ્યા છો.
દીકરા સ્વર્ગના ખારણા થોડા દેખાડી દેશે ? આજે તો કહેશે,
છોકરાવને કદમૂળની ના કેમ કહેવાય ? ભાઈ માટે તો કરી
દેવું પડેને ? દશા તો જુઓ ! તમારા પુત્રો તમારી હયાતીમા
તમારું કહ્યું કરે નહિ, તે ધર્મ શું સાચવી જાણશે ? તમારું
નામ શું રાખશે ? ઉપાશ્રયના ખારણા જોશે કે કેમ, તે શકા
છે. તમે સવાર-સાંજ પ્રતિક્રમણ, સામાયિક આદિ કરો છો.
પણ તમારા છોકરાઓ તેમ કરશે તેવું તમને લાગે છે ? જો
ન લાગતું હોય તો એમને માટે થઈને મમતામા શું મરી
રહ્યા છો ?

અરે ભાઈ ! મોહ જ રોવરાવનાર છે, મમતા મારી
નાખનારી છે કઈક ખેળી-ખાખા મૂકીને આવ્યા છો સગપણ
કઈક જોડયા ને તોડયા છે જ્ઞાનીઓએ સ્નેહપાસને વધુમા વધુ
ભય કર ગણ્યો છે આરાધનાની આમ્રઘટામા જયશ્રીની
કોકિલા ટહુકે છે

મૃગાયુત્રે મમત્વ લાવના ઉચ્છેદ કરી, જેમ સપ કાચળી
છોડી ચાલ્યો જાય છે અને પાછુ વાળીને જોતો નથી તેવી
રીતે મૃગાયુત્ર ધરખાર છોડી યત્રીસ સ્ત્રીઓનો ત્યાગ કરી,
આલી નીકળ્યા છે સ્ત્રીઓ અને માતા રૂદન કરે છે, પણ તેની
સામય જોતા નથી. જો તો સમજે છે કે પાઠાશીના ઘરમાં
ધીની પાટુડી ઉઠી વળે, તેમાં મારે શું ? જેમ નમિરાજ
ઈન્દ્રને કહેતા હતા કે મિથીલા બળે છે તેમાં મારૂ કાંઈ
કાઝતું નથી. મારૂ હોય તે બળે નહિ અને બળે તે મારૂ
નહિ. જેને આત્માની કિમત સમજાણી છે તેને પછી પર
પકાઈથી તરફનો મોહ જોતો જ નથી.

જીવન જળકાટે જોડ્યો સોના જળકાટે મોડ્યો

મૂઠી હીધા રત્ન અને કાળના કુઠડે મોડ્યો
માયાના બંધનમાં મારૂ જીવન જળકાટુ બ્યારે વધી બધું જીપાંખ
જોડી જોડી જીવનને બાંધી રે જીપાંખ

સાત માળનો મહેલ બનાવ્યો હોય ફરનીયર જોડ્યું
હોય પણ જોડી સાથે શું સાતેય માળમાં રહી શકાય છે ?
અરે મરીશ ત્યારે, છત્રીપલ્લવેથી હંઠા પછાડ્યો અને લોંચે લેશે
પોતાના બગલામાં રહેવાનો પણ અધિકાર નહિ સમજાય છે ?

સોના હીરા માણિક્યા જળકાટમાં મોહીને ધમરૂપી
રત્નને ફેંકી દીધું માયાના બંધનમાં જીવન ખટવાઈ ગયું બ્યારે
ચાર જણા કાટે ત્યારે જવું છે કે હાલી બાલીને જવું છે ?
આઠા પડીને જવું છે કે બેઠા બેઠા જવું છે ? કાયર ચાલ્યો નહિ.
છાડવા જવું છે તને છાડી બાણે મરી બાણે તે જીવું
કહવાય જવું જીવન સુધરે તેનું મોત અવશ્ય સુધરે. માણસનો
અતકાગ આવ, ત્યારે બળર પડે કે તે જિંદગીમાં કેવું

જીવન જીવ્યો છે. પોતે મરવા પડ્યો હોય ત્યારે ખાટલા આસપાસ સગા-સખ ધીઓ રોતા હોય, ત્યારે પોતે પણ ભેગો રોવા મડી પડે શુ મોઢે કામણુ કર્યા છે । નવકારમત્ર ભણેા પણ કયા મોઢે । મોહનો વળગાડ વળગ્યો છે જક્ષ કે ભૂત પ્રેતનો વળગાડ તો એક જિ દગી પૂરતો હોય છે પણ આ મોહનો વળગાડ તો ભવો ભવનો છે

મૃગાપુત્ર તૈયાર થઈ ગયા છે નાગ જેમ કચુકી છોડે તેમ મૃગાપુત્ર માતા, ખત્રીસ સ્ત્રીઓ, દાસ દાસીઓ બધા રૂદન કરે છે, પણ કોઈની સામે નજર સરખી પણ ફેરવતા નથી પોતાના લક્ષ્યે લક્ષ રાખી રહ્યા છે

इष्टी चित्तं च मित्ते य, पुत्तदार च नायओ ।

रेणुर्यं व पढे लग्गं, निघ्घुणित्ताण निग्गओ ण ८७

મૃગાપુત્ર અપૂર્વ ઋદ્ધિને પામ્યા હતા છતાં એ બધાનો ત્યાગ કરી દીધો સ્વાધીનતાએ ત્યાગ કરી દીધો, કારણ કે સમજણ પ્રગટી ચૂકી છે કે આ ઋદ્ધિ-સિદ્ધિ કે ધન આપણને ગર્તામાથી બચાવવાનું નથી મમતા ભાવને છોડી દ્યેા મરણ વખતે પોતાનો દીકરો ન પહોચે તો દીકરો સાભરશે કે સદ્ગુરુ સાભરશે ? મારા અતકાળે મારા પાસમા ગુરુદેવ હોય અને એની નીશ્રામા મારો શ્વાસ છૂટે એવી ધગશ હોવી જોઈએ અતકાળે સગા-વહાલા સાકરનું પાણી પાય, ત્યારે ગુરુ હોય તે ચોવિહારના પરચ્છખાણુ કરાવે, અને જો તૈયારીમા હોય તો સથારો પણ કરાવી દ્યે

મૃગાપુત્રે ઋદ્ધિ-સિદ્ધિ, ધન, મિત્રો, સગા-સ્નેહીઓને છોડ્યા સ્ત્રીઓને છોડી, જ્ઞાતિને છોડી, જેમ કપડા ઉપરથી

૨જ ખ ખેરવામા આવે તેમ બધાને ખ ખેરી છાંટી હીખા
હુકયમા આનહની ઉમિઓ ઉછળે છે. મુખ ઉપર પરમ શાંતિ
વર્તી રહી છે

હવે મુખાપુત્ર કેવી રીતે પચમહાવૃત અંગીકાર કરશે
તે અધિકાર અવસરે કહેવાશે.

વ્યાખ્યાન ૧૧૬ સુ

સ ૨૦૨૧ના કારતક સુદિ ૧૪ મંગળવાર, તા. ૧૭-૧૧-૬૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ પ્રભુએ
સિદ્ધાંત પ્રશ્નમાં ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના ૧૬મા અધ્યયનમાં મુગ્ધ
પુત્રને. અધિકાર આલી રહ્યો છે મુખાપુત્ર સ સારની શ્વેદિ-સિદ્ધિ
સમાપ્તેલીઓ. લોચ વિલાસને કપડાં ઉપરની રજ પેટે ખ ખેરી
આત્મ સમાધિ મેળવવા-સંપૂર્ણ મુખ મેળવવા કમર કસી છે

પદ્મ મહાવ્યયશુભો પંચહિ સમિતી તિગુતિગુતી ય ।

સમ્પિન્તર બાહિરઝા તથાકમ્મસિ રજશુભો ॥૮૮॥

પૂવ બવે પચમહાવૃત પાળીને આવ્યા ૬ દેવલોકમા
નયા હતા. પણ દેવા અવિરતિ હોય છે, એટલે મનુષ્યભવમાં
પૂરે કરવા બવલવ સુધીની સર્વમ પાળવાની પ્રતિજ્ઞા લેવા
કળિબદ્ધ મયા છે. પચમૂઠી લોચ કરી, દીક્ષાપાઠ ભણી પદ્મ
મહામત અંગીકાર કર્યો. પચમહાવૃત એ આશ્રવના દરવાજા ૬
તમિતિ એ પ્રવૃત્તિ છે શુદ્ધિ એ નિવૃત્તિ છે મનને અશુભ
ભાવમા જતું અટકાવવું તેનું નામ શુદ્ધિ છે છલને ખરાબ
ખા. વચ્ચેના બોલતા અટકાવવી, તેનું નામ શુદ્ધિ છે મુનિને

સત્ય અને વ્યવહાર એ બેજ ભાષા બોલવી કલ્પે છે આશ્ર-
વનો નિરોધ કરવો, તેનું નામ સ વર સંવરના ૨૦ લેદ છે.
વિશેષમા ૫૭ પ્રકાર છે સમ્યક યોગ નિગ્રહો ગુપ્તિ સ યમ-
માર્ગે પ્રવૃત્ત થવું તેનું નામ સમિતિ છે આઠ પ્રવચન માતા
છે. દ્વાદશાગીનો સાર આઠ પ્રવચન માતામા છે જે આ પ્રવ-
ચન માતાને ખોળે પોઢે છે, તેને જેમ માતા બાળકનું રક્ષણ
કરે છે તેવી રીતે સમિતિ-ગુપ્તિ રક્ષણ કરે છે નવીન કર્મબંધ
પડવા દેતા નથી અને જૂનાં બપી જાય છે જૂના કર્મ બપા-
વવા તપની જરૂર છે. જે જૂના કર્મો સત્તામા પડ્યા છે તેને
ઉડાડવા માટે તપ છે

મહાત્માજીવને જેમ આવ રેફી ઉલ્લેચતાં
સૂર્યના તાપથી પાણી શોષાસે કર્મથી બધું

જેમ એક તળાવ ખાલી કરવું હોય, તો તે તળાવમાં
ન્યાથી પાણી આવતું હોય તે ભાગને બંધ કરી દેવો પડે
એટલે કે આવક આવતી બંધ કરવી પડે પછી ઉપરથી
ઉલ્લેચાય અને શેષ સૂર્યના તાપથી સુકાય જાય છે, અને
તે પ્રમાણે આખું તળાવ ખાલી થઈ જાય છે એ પ્રમાણે
સંયતિ આત્માઓ પાચ ઈન્દ્રિયોના જરનાળાને બંધ કરી, કર્મની
થતી આવકને પ્રથમ તો અટકાવી દે છે, પછી તપ વડે
કોડો વર્ષના સચય કરેલા બંધા કર્મને નિર્જરાવે છે સિ હની
ગુફામા મૃગલો આવી શકતો નથી, તેમ જે સાધુનો સિ હ
જગી ગયો છે-એટલે કે જેણે મહાવીરના સિદ્ધાંતને હૈયામા
પચાવ્યા છે-એનો જ્યા નાદ જાજતો હોય, ત્યા તે મુનિમા
પાપ કઈ રીતે પેસે ? મુનિ સિદ્ધાંતનો આશ્રય લે છે તેને
સિદ્ધાંત ઉપર ખૂબ જ પ્રેમ હોય, તે હમેશા સિદ્ધાંતને આગળ

કરીને થાલતા હોય છે સિદ્ધાંત તો નિકાલાબાધીત છે તદ્દત પ્રમાણ છે, તેમા ચકા કે કખા કરવા જેવું છેજ નહિ જે ચકા કરે છે તેને સમક્ષિતના અતિચાર લાગે છે નેત પ્રવચનની અંદર સિદ્ધાંતમાં ચકાને સ્થાન નથી.

મજા તારા સારા સિદ્ધાંતિને વાચી હૃદય બે ઠરે રૂ-કરુણા સાગર
કરુણા સાગર કરુણા કરે! જામ ઉપર મજા મહેર કરે!
પુણ્યથી કાલા જાપ જમતમા તે પકાવી વસે દૂર કરે!
મજા રાજ બતાવે સુક્ષિત પુરીને,
જેથી પદ્ય તમારે બહે-કરુણા સાગર

ભગવાનના સિદ્ધાંત અણુમોલ છે જે આ સિદ્ધાંતોને જીવનમા ઉતારે છે તેની કથાચની કાલીમા નીકળી જાય છે અને સવે દુખનો અત આવી જાય છે અધ્યાત્મ યોગના પ્રભાવ વડે હવે નવા કમ પેચી શકતાં નથી. જેમ મલ્લને કુસ્તી કરતા કરતાં લાગી જાય હોય તો સાંજ પડે માલિશ આદિ સુમુખા કરાવે છે અને બીજા દિવસ માટે તૈયાર થઈ જાય છે મુદ્દમા સૌનિક થવાય તો ધા ફરવી નાખીને તેને ફરી રજામોરચે મોકલવા તૈયાર કરવામા આવે છે તેવી રીતે પ્રતિક્રમણ તે ધા ફરવનાર છે કમ સામે મુદ્દ કરતાં કોપ કે અતિચાર લાગી જાયો હોય તે નિવારવા માટે પ્રતિક્રમણ છે પણ મહાવૃત્તધારી રાત્રિ અને દિવસનાં બે પ્રતિક્રમણ કરે છે ચાર મહાવૃત્તધારી પાપ લાગે ત્યારે પ્રતિક્રમણ કરે છે

મૃગાપુત્ર મુનિ સમમના માગે વિચરતા નિર્મમત્વી બન્યા
સધાડા સમકાય, આવક-આવીકાનો મમત્વ રહ્યો નથી. જેલા
ધેલી કરવાનો પણ મોઠું રહ્યો નથી 'મિસ્પૂહી તુજ મગત
કોઈનીયે પડી નથી' બે તો આત્માની રમઝટમાં જ નવશ
યતા નથી. છેલ્લો ભવ છે દેણ બધું પતાવણું છે કમનો

મોઝ રહેવા દેવો નથી લાલનો મદ નથી જાતિનો મદ નથી પોતાની ઓળખાણ પણ કરાવતા નથી સસારીની કોઈપણ વાતમા પડતા નથી કેવળ આત્મ સ્વરૂપમા રમણતા કરવી છે પર ભાવમા ન જવાય તેની તકેદારી રાખે છે જીવ અનંતીવાર નિગોદમા ઉત્પન્ન થયો છે ત્યા માન-પાન કયા-હતુ ! માનને લઈને જીવ ક્રોધ કરે છે ક્રોધ અને અભિમાન બન્ને જીવને પાડનાર છે જેવી રીતે વાસની અદર કપુર ઘસતા અગ્નિ થાય છે તે વાસનો જ નાશ કરે છે, તેમ જ્ઞાની કહે છે કે તારૂ જ અભિમાન તારો નાશ કરી નાખશે માટે અભિમાન છોડી નિસંગ દશાને ધારણ કર

અપ્રમત્ત દશામા જૂલવા માટે મૃગાપુત્રે અસંગ દશા ધારણ કરી સંગ પછાડનારો છે સંગને લઈને રાગદ્વેષના પરિણામ થઈ જાય છે મૃગાપુત્રે ઋદ્ધિનો ગર્વ ત્યજ્યો છે રસનો ગર્વ પણ ત્યજ્યો છે લૂપ્ત, તુચ્છ, નિરસ, પ્રાત-આહાર દ્યે છે, શાતાનો ગર્વ ત્યજ્યો છે એકને ખાલાવે ત્યા હજારો નોકરો ઉભા રહેતા, તેને બદલે મુનિદશામા તો કોઈને હુકમ જ કરવાનો રહેતો નથી આ ત્રણ ગર્વથી રહિત થયા છે અને આત્માને સ્થિર કરી દીધો છે લાલ મળે તો મદ ન કરે, અલાલે શોક ન કરે આવી દશા રહેવી બહુ જ કઠિન છે લાખુ જીવાય કે આજ મૃત્યુ આવે જીવન અને મરણમા સમભાવ વર્તે છે, કોઈ નિદા કરે, કે પ્રશસાના પુષ્પો વેરે, બન્ને પ્રત્યે સમાનભાવ વર્તે છે મુનિનુ કર્તવ્ય તો જીઓ ! માન મળે તો પુન્યનો ઉદય થયો જાણે, અપમાન મળે તો લાલાતરાય કર્મનો ઉદય જાણે આમ ભાવોને સમજી, નિમિત્તોનો વાક ન કાઢતા, સમભાવમા ઠરે છે પ્રતિકૂળ સયો-

એમાં સમભાવ ટકાવી રાખવો એ કેટલું ઠેળવે ત્યારે માય ?
 બ્યારે માણસને જશને જલસે જુતાં મળે ત્યારે માણસને આધાર
 લાગે છે પણ સમકિતી આત્માઓ તો એમ જ બાંધે છે કે લોકોને
 વાંક નથી, માશ અજ્ઞાનામ કર્મનો ઉદયકાળ છે એ જ સમતા
 રાખીશ તો જાણી ઠીક થઈ રહેશે. આવા મુનિઓને કોઈ ભતનો
 ભય નથી જેણે ભગવાનની વાણીનું આરાધન કર્યું છે, તેને
 બીજાઓ શું કરી શકે તેમ હતા ? મોતનો ભય નથી, અપ-
 જશનો ભય નથી પાપને પશ્ચે પડવાનું નથી, પછી પાપનો
 ભય રહે ક્યાંથી ? હૃદય શુદ્ધ અને પવિત્ર છે અનિહાન એટલે
 ઇચ્છા નથી મોટો દેવ જનું કે વાસુદેવ શાઈ એવી પણ ઇચ્છા
 નથી પૌદગલિક વેળવોતો જ માંવરેમાં ધણાએ મેળવ્યા અને
 છોડ્યા છે હવે તો માત્ર મોક્ષ અભિલાષી આ લોકમાં આશ્રય
 ન લેવાની ઇચ્છાવાળા મુનિઓ પરલોકની પણ અપેક્ષા રાખતા
 નથી અહનને કોઈ વાસલાથી છોલે કે ઘસે તો પણ સમભાવ
 રાખે છે અહન જેવો સ્વભાવ થઈ ગયો હોય છે

કોઈ હાલ ઉઠાવે ધસી ધસીને, તો પણ હજુ જુ પડી પડીને
 ખરતી સાતિમા મારે રમવું છે મજા ! અહન મારે જનવું છે મજા
 જાણુ કુખ જનવતુ જનવું છે મજા ! અહન મારે જનવું છે મજા

આજે બીજાને માટે સકટ સહન કરનાર કેટલા છે !
 જરાક કહ્યું હોય ત્યાં જાણુ ગાઈ જતાવે છે ચેરદી કાણમાં
 પીલાઈને પણ અમૃત સરખા રસના વાટકા ભરી દેયે છે દૂધ
 તેલ કઢાઈમા પકીને પણ વાતાવરણમાં સુગંધ પ્રસરાવી જાય
 છે એકેન્દ્રિય જીવાના આત્મા ગુણો છે પચ્ચર મારનારને
 ઝાઝા દુઃખ આપે છે કાપનારને જળતણ આપે છે અને છાયે
 આવનારને સિતળતા આપે છે

ઓહ્યાં ઝાડયાં પોતાનાં ફળ નથી ખાતાં રે
 ઉપકારી એનો આતમા રે
 ઓહ્યાં તલાવડાં પાણીડાં કોઈ દિ ન પીતા રે,
 ઉપકારી એનો આતમા રેજી
 વનમાં રજળતી ને ઘાસ મુખે ચગતી રે,
 એરી ઓહી ગાવલડી પોતાનાં દૂધ નથી પીતી રે,
 ઉપકારી એનો આતમા રેજી

આવા મહાન પુરુષો હું બ સહન કરે છે પણ કોઈને
 હું ખરૂંપ થતા નથી જેટલા જેટલા કર્મોના આવવાના કારણો
 છે તે આશ્રવ દરવાજા બંધ કરી દીધા છે આધ્યાત્મિક
 ધ્યાનમાં લયલીન બની ગયા છે જૈન શાસનમાં દીક્ષા લીધા
 પછી, પગ ઉપર પગ ચડાવી જેસી રહેવાનું નથી દીક્ષા લીધા
 પછી તો ઘણું કામ કરવાનું હોય છે

एवं नाणेण चरणेण, दंसणेण तवेण य ।

भावणाहि य सुद्धाहि सम्म भावेत्त अप्पयं ॥૧૪॥

એવી રીતે મૃગાપુત્ર જ્ઞાનની આરાધના કરનારા દર્શન,
 આરાધના કરનારા, ચારિત્ર્યના સ્વરૂપમાં ઝીલી રહ્યા છે તપ
 એ અમોઘ હથિયાર છે જ્યારે આત્મા શુદ્ધિ થાય ત્યારે જ
 આત્મસિદ્ધિ સંભવી શકે છે મૃગાપુત્રે પ્રબળ પુરુષાર્થ ઉપાડી,
 સ્વભાવ દશામાં રમણુતા કરતા કરતા ઘણા વર્ષોનો સયમ
 પાળ્યો

बहुयाणी उ वासाणि, सामण्ण मणुपालिया ।

मामिण उ भत्तेणं, सिद्धिपत्तौ अणुतरं ॥૧૫॥

આ મહાન પુરુષે બહારના રાજપાટ સાથે અભ્યંતર
 સંસારને પણ તિલાંજલી દઈ, ઘણા વર્ષ સુધી ચારિત્ર પાળી
 ક્ષાયક ભાવ, ક્ષયક્રોધી, કેવળ દર્શન અને કેવળ જ્ઞાન પ્રગટ

કરી લીધું આત્માની અનંત શક્તિનો ઉપાઠ કરી ફીપા. આયુષ્ય આઠે એક માસ રોષ રહ્યો ત્યારે સુચારે કર્યો. શુદ્ધિ આનંદો થોથો પાથો સ્પર્શી, ત્રણ શરીર છાલી, સિદ્ધિશા ને વરી ગયા એ અતિમાં પહોંચ્યા પછી હવે જન્મવાનું છેજ નહિ આપણે પણ મુગાપુત્રના અભ્યયન ઉપરથી આપણાં જીવનની સરખામણી કરવાની છે જે પુરુષાચ મુગાપુત્રે બતાવી, કમ ખપાવી, સિદ્ધિ દશામા પહોંચી ગયા, તે આદ્ય આપણે જીવનમા ઉતારવાનો છે અને તોજ આપણા આ અમૂલ્ય માનવ જીવનો બેઠોપાર થશે.

અધ્યાખ્યાન ૧૧૭મું

સવત ૨૦૨૧ ઠાસ્તક સુદિ ૧૫ શુક્રવાર તા ૧૮-૧૧-૨૪

સિદ્ધાંત એટલે ત્રણે કાળે સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ જાણે

પ્રવાઠ શુદ્ધ ૧૫થી જે આતુમોસનો આરભ થયેલો તેનો છેલ્લો દિવસ છે જાણે આતુમોસ પૂર્ણ થશે આ વાર માસમાં સાધુ-સાધ્વીઓ એક સ્થળે સ્થિર રહે છે વિહાર કરતા નથી. આ આતુમોસના આગામા આવક-આવિકાઓ, વિશેષ પણે ધર્મની આરાધના કરે છે ધર્મકરણી કરવાનું આ અનુકૂળ વાતાવરણ ગણાય છે આતુમોસ દરમ્યાન ગુરૂ પાસેથી જે સંભાળુ હોય, તેને જીવનમાં કમક અશે ઉતારે તેનું જીવન કલ્યાણકારી મંગલમય બની જાય છે આ જીવ અનંતકાળથી આર ગતિ અને યોગીસ હઠકમાં

પરિભ્રમણ કરી રહ્યો છે, ક્યારેય પણ પોતાના તરફ દૃષ્ટિ કરી નથી. પરિભ્રમણ ટાળવું હોય અને મોક્ષના અનંતા-સુખની પ્રાપ્તિ કરવી હોય, તો ગુરૂ મહારાજ ધર્મના રહસ્યો જગત આગળ ખૂલા મૂકે છે, તે મુજબ ખની શકે તેટલું વર્તન કરવું જોઈએ.

આ ચાતુર્માસમા મૃગાપુત્રનું અધ્યયન કહેવામાં આવ્યું છે આ અધ્યયન જીવનમા ઉતારવા માટે છે સિદ્ધાંતમા ચાર અનુયોગ કહેવાના આવ્યા છે દ્રવ્યાનુયોગ, ગણિતાનુયોગ, ચરિતકરણાનુયોગ અને ધર્મકથાનુયોગ તેમા છેલ્લો ધર્મ-કથાનુયોગ સુદર છે ખાલ જીવોથી માડી વૃદ્ધજીવોને પ્રિયકારી લાગે છે ધર્મકથાનુયોગમા ખાલી રાજ-રાણી કે રાજકુમારની વાત નથી, પણ તેમા અનંતાહેતુ, અનંતા ગમા, રહસ્યો અને લાવો સમાયેલા છે

જૈનધર્મની કથાઓ સાધારણ રીતે ત્યાગ અને વૈરાગ્યથી ભરપૂર હોય છે બાળકને કઈ રીતે રાખવું, સયમ કેમ અપનાવવો, યુવાનોમા કઈ જાતના સંસ્કારો માતાપિતાઓ રેડવા જોઈએ, ગૃહસ્થપણમા કેવી રીતે વર્તવું, સાધુપણમા કેવી રીતે વિચારવું, વગેરે બધું મૃગાપુત્રના અધ્યયનમા કહેવામા આવી જાય છે સમજે તો અધ્યયનમાથી ઘણું જાણપણું થાય તેમ છે

મહાવીર પ્રભુએ ચરમ દેશનામા ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના ૩૬ અધ્યયન પ્રકરણા, તેમા ૧૯મું અધ્યયન મૃગાપુત્રનું છે. પોતાની પાછળ લબ્ય જીવોને લક્ષમા રાખી, ભગવાને સુદર માર્ગ બતાવ્યો છે

મુખાપુત્રે તપની ઉત્કૃષ્ટ આરાધના કરી હોવી નિવૃત્તિ પ્રધાન માગ હાથ લાગી ગયો પોતાના આહારપચ્ચ ઉત્પન્ન કરવાની મહેનત નહિ, કપડા માટે પણ મહેનત નહિ કેટલી નિવૃત્તિ! આ નિવૃત્તિ પામ્યા પછી જો અતદૃષ્ટિ ન કેળવે તો પચાવવી મુશ્કેલ છે આ મારે ગયા પછી જો અતદૃષ્ટિ ન ઉઘટે તો સાધુ જીવનમાં પ્રમાદ વધી જાય-સસારીને રણવા પાછળ સુવાનો જો કહા કના સમય પણ ન મળે ત્યારે સાધુને કંઈ મિતા! કંઈ કરવાનું છે? આવી નિવૃત્તિ પચાવતાં ન આવડે તો આ સ્થાન પ્રમાદનું સ્થાન થઈ જાય છે પ્રમાદની પધારી અને આજ સુના આસીકાં થઈ જાય છે તો ઉત્થાનને જહલે પડત થઈ જાય

મુખાપુત્ર નિવૃત્તિપ્રધાન માગ પામ્યા પછી ભેટી નથી રહ્યા પછર પ્રકૃતિનો ક્ષયોપશમ વર્તે છે જ્ઞાન અને ધ્યાનમાં વૃત્તિના સ્વતત્, ઉત્કૃષ્ટ તપ આરાધના કરે છે આરિ ત્રની તપન આરાધના બીજ લેવી છે બીજનો અદ્રમા વધતા વધતાં પુનઃ સોળે કળાએ ખીલી, આખા નહોમઠ ગને દેહીખમાન જનાવે છે જાણે ધરતી જાડનથી લેપાઈ ગઈ હોય તરી હોઈ લાગે છે તેવી રીતે જેનો આત્મા આસ્ત્રિ ત્રમા નાત કળાએ ખીલે છે ત્યારે કેવો સુદર અને!

મુખાપુત્ર બીજના અદ્રસરીખા, કમશા આત્રજ વધતાં તપ નયમ ॥ આરાધના કરતાં સંપૂર્ણ વીતરાજ દશા પ્રાપ્ત કરી અં ૭ મુખાપુત્રે મોક્ષરૂપી ધ્યેય પ્રાપ્ત કરી લીધું

મુખાપુત્રના અધ્યયનથી આપણે જીવનમાં જ્ઞાન થયા પછી ૪ ૧૨ ॥ વિવેક વત્સો પછી, આસ્ત્રિ અને તપમાં

રમણતા કરવાનું છે મૃગાપુત્ર સમક્રિતી આત્મા છે તત્ત્વની શ્રદ્ધા છે-જ્ઞાન છે, છતાં માળાપની રજા માગે છે. માતા-પિતા મયમ માર્ગની દુષ્કરતા સમજાવે છે. તે સામે પોતે પૂર્વ ભવમા જે નારકીના દુષ્કરતા ભોગવી આવ્યા છે, તેનું વર્ણન કરતા કહે છે, કે એ દુષ્કરતા સામે આ સયમનું દુષ્કરતા કંઈ વિસાતમા જ નથી સાચો માર્ગ હોવામાં બેઠો છે

જાતિસ્મરણ જ્ઞાન થયું, છતાં દીક્ષા લીધી, કેમ કે જ્ઞાન એકલું કાર્યકારી નથી ચારિત્ર અને તપ વિના કર્મ ખરે નહિ જો તમારે આત્માનું હિત કરવું હોય, તો ચારિત્ર જોઈએ જે પ્રભાવશાળી, યશસ્વી, તેજસ્વી, ગુણધારક, તપમાં પ્રધાન, ચારિત્રમાં પ્રધાન હોય છે, તે ગતિની પ્રધાનતા પામ્યા વિના રહેતો નથી મોક્ષ ગતિ, ચારિત્ર, જ્ઞાન, દર્શનની પ્રધાનતાવાળાને જ પ્રાપ્ત થાય છે. કેવળ દર્શન, યથાધ્યાત્મ ચારિત્ર, અકષાયભાવ, સંપૂર્ણવીતરાગ દશા, આત્મસ્વભાવમા રમણતા કરી જે અર્થે આ માનવ દેહ પામ્યા, તે હેતુ પાર પાડ્યો. દુષ્કરતા વધારનાર આરભ અને પરિશ્રમ છે મમત્વભાવ છે મમતા તે બંધન છે તે બંધનને છેદી સ્થિર થયા બંધનથી મમત્વ થાય છે અને તેથી જ બંધન એ મહાભયનું કારણ છે બંધન હોય તો ચોર લૂંટ, રાજા દડે, સરકાર ટેકસ નાખે, ઉપાધિના પાર નથી જે રસ્તે નાગ રહેતો હોય, તે રસ્તેથી જાઓ ખરા ! કારણ કે પ્રતીતિ છે કે કરડયા ભેળો મરી જઈશ. તેમ અમે કહીએ છીએ કે આ પરિશ્રમ કૂં ફાડા મારતો નાગ છે આ સોભળવું તમને ગમે ! કેમ ગમે ! કેમકે હજી તમને પરિશ્રમનું સ્વરૂપ સમજાવ્યું નથી પણ હવે સમજાવે કંચન, કાન્તા, કાયા, અને કુટુંબની અહીં તો પાકી નિકાસ

જામી છે કંઈ પણ સાથે સહ જવાતું નથી, છતાં મમતા કેટલી ! જડ અને થિતન્યના લેહ ત્રણેય કાલે ગુલા છે, એવું જાણ્યાનું કળ શુ પામ્યા ? ખાવા બેસે તો વાનગીઓનો પાર નહિ પહેરવેશમાં પણ મનોરંજ અને અમનોરંજ આમ પાંચેય ઇન્દ્રિયોને ફટવી નાખી છે જ્ઞાનનું કળ વિરતિ છે, જે જ્ઞાન વિરતિમા ન પરિણમે તો, તે જ્ઞાન ફોગન જ્ઞાન છે

એક વખત ઔરંગઝેબને એવી ભાવના થઈ કે બધા મુસલમાન ધર્મ પાળતા થઈ જાય તો ઠીક એક જ ધર્મ રાખવો મહિર વજેર રહેવાં ન દેવા એતરમા મોલાત ઉભી હોય ત્યાં આગળથી ઔરંગઝેબના સૈનિકો જઈને ઉભા રહે. બોલો મુસલમાન ધર્મ સ્વીકારો તો જ આ એતરનો પાક તમને હેર સહ જવા હઈએ. પેર ઉપર કુહાડો પડતો હોય ત્યારે માણસની મતિ મૂળાઈ જાય છે લોકો પરાયે મુસલમાન ધર્મ સ્વીકારે છે એવી રીતે કે/લાયે ખેડૂતોને મુસલમાન ધર્મ જાણી, ઔરંગઝેબ બહુ રાજ થયો. એ વખતે શ્રી લાલજી મહારાજ ઔરંગઝેબને મળવા આવે છે શ્રી લાલજી મહારાજને વાત કરી કે-મે એવો કીમિયો ઉપાડ્યો છે કે આટલી જમી સખ્યામા મુસલમાનો થઈ ગયા શ્રી લાલજી મહારાજે તે વાત સાંભળી વાત ઉપર પડેલ પાલી દીધો જે ચાર દિવસ ગયા પછી ફરી શ્રી લાલજી મહારાજને ઔરંગઝેબને મળવા આવવાનું થયું મોડીવારમા શ્રી લાલજી મહારાજનો ઘેલો આવ્યો અને ગુરને કહેવા લાગ્યો કે હું રૂપિયો સહ જાનરમાં ગયો પણ મને કોઈએ કંઈ પણ વસ્તુ વેચાતી ન જાપી આરંગઝેબ આ સવાહ સાંભળી રહ્યા હતા તે જોયા-વસ્તુ મળીજ નેઈએ કેમ ન મળે લાવો,

નેઉ રૂપિયો ! જ્યાં ઔરગઝેબ હાથમા રૂપિયો લઈને ખખ-
ડાવે, ત્યાં બોદો જણાયો. અરે ! આ તો બોદો રૂપિયો છે,
એની વસ્તુ કોણુ આપે ? શ્રીલાલજી મહારાજ કહે કે અરે,
સાહેબ ? એમ કેમ બોલો છો ? તમારી છાપ તો છેને ?
રાજની છાપ છે, પછી વાઘો હોય ? ઔરગઝેબે જવાબ
આપ્યો મહારાજ, છાપ ભલે રહી પણ અદરથી બોદો છે.
લાલજી મહારાજે તરત જ વાત પકડી લીધી. મહારાજ આ
તમે બધાને મારીને મુસલમાન કરાવો છો, પણ બધાના
હૈયામા તેનો જ ધર્મ રમી રહ્યો છે. તમે દેખાવ પૂરતી જ
છાપમારી છે, પરંતુ અતરથી તો બોદો છે. ખખડાવો તો
ખખર પડે.

લગલગ અમારા બધા શ્રાવકો એમ જ છે, લેખલ
લગાવી દીધુ, પણ ખખડાવે ત્યારે ખખર પડે કે શ્રાવક
પણુનો સાચો રણકાર કેટલામા છે ? શ્રાવકો કેવા હોય ?
આગળના શ્રાવકો દેવતાના ડગાવ્યા ડગે નહિ, એવી તો
એની અડગ શ્રદ્ધા હતી આજે તો ક્યાક જરાક ડાકડમાળ
દેખે એટલે તણાઈ જાય—જાણે ધર્મ તો અહીં જ છે. બીજા
પથીએએ, સ્થાનકવાસી પથ ઉપર કુહાડો મારવામા બાકી
નથી રાખી

મૂળ સ્થાનકવાસીપથ અનાદિ કાળથી ચાલ્યો આવે
છે. મહાવીર પ્રભુના નિર્વાણ પછી છિન્ન સિન્ન થયું છે તમારું
ગામ તો હજી લાગ્યશાળી છે, બાકી તો જ્યાં સ્થાનકવાસી
સાધુઓના પગલાય નથી થયા, ત્યાં સ્થાનકવાસીઓ બીજા
ધર્મોમા લળી ગયા છે જૈન દર્શન એ તો નિર્જંથનો માર્ગ
છે—નથી સ્થાનકવાસી, દેરાવાસી, દિગબરી કે પ્રવેતાબરીનો !

મહાવીર પ્રભુએ પ્રરૂપેલ જ્ઞાનનો આ માગ વ્યાખ્યો આવે છે
 આ ધમ અનાદિ કાળથી વ્યાખ્યો આવે છે એક માણસ જેત
 રમા વ્યાખ્યો જતો હતો, ત્યાં તેના હાથ ઉપરની વીંટી પડી ગઈ
 ધૂળમાં દટાઈ ગઈ જ્યારે અમુક સમયે હળ ફેરવવામાં આવ્યું
 ત્યારે નીચે દટાયેલ વીંટી, ઉપર આવી હવે જે વીંટી દટાયેલી
 હતી તે જ નીકળી. કાંઈ નવી વીંટી મળી નથી કેને
 જડી ? તો કહેશે, આ બાઈને જડી ! એ પ્રમાણે આ
 જૈન ધમ બાબતમાં થયું છે

યતિઓએ લોકજ્ઞાને સૂત્રો ઉતારવા આપ્યા આપ્યા
 શાળ, પ્રશ્ન વ્યાકરણ આમ બધાં સૂત્રો ઉતારવા આપ્યા
 લોકજ્ઞાના અક્ષર બહુજ સુદર થતા લોકજ્ઞાએ શાસ્ત્રો ઉતા
 રવા માડ્યા અને એમાં એને બધુંપણ થયું સિદ્ધાંત તો
 અપૂર્વ દરિયો છે ત વાત સમજમાં આવી ગઈ સાધુ પણ
 આવકપણ વોરના શુ ધમ હાથ અને આ લોકો પૂજા શેની
 કરી રહ્યા છે ? યતિઓ છત્ર છડી આમર આધાકર્મી આદિ
 આહાર લઈ ધારિત્રને હાથ લગાવી રહ્યા છે આ લોકો
 પોતાના જ આત્માને છતરી રહ્યા છે વળેલ વસ્તુ સમજણમાં
 ભેડી લોકજ્ઞાએ જે પ્રત લખવા માડી. એક પ્રત યતિઓને
 આપી દેતા અને બીજી પ્રત પોતા પાસે રાખતા લોકજ્ઞાએ ત્યાર
 પછી દીક્ષા લીધી છે સ્થાનકવાસી ધમની ત્યારથી સ્થાપના
 થઈ અને એ મહાપુરુષની જ્યોતિષ છે જેણે શાસનનો ઉદાર
 કર્યો તત્ત નામ કુદીલા પ યુ કુદનું એન્દ શોધનું બીજે
 અથ કુદાળી કરી એન્દે માસને રાખવા અને જ ને કાઢી
 નું એ યાવ છે એમ સિદ્ધાંતને રાખ્યા અને આપ્યા
 કથિત ચારત્ર ક / મા ૧૬ સાદિ કાંઈ પણ આગમથી બાધિત

વચન હોય તેને માન્ય ન રાખ્યાં

પ્રભુના માર્ગનો ઝડો, લોકાશાસ્ત્રે હિંદમા ફરકાવ્યો. તે વખતે યતિઓનું જોર બહુજ હતું રાજ તરફથી યતિઓને છડી અને છત્ર મળતા. તે સામે લોકાશાસ્ત્રે ઝૂંબેશ ઉઠાવી. સત્ય ધર્મના પ્રરૂપક બન્યા આજે સ્થાનકવાસી પથ તે મહાપુરુષને આભારી છે આ પથ ૫૦૦ વર્ષ થયા નથી નીકળ્યો, પણ અનાદિ કાળનો છે લોકાશાસ્ત્રે તો સત્ય શુ હતું તેની તારવણી કાઢી, સત્ય સ્વરૂપ સમજાવ્યું છે. દેરાવાસી કે સ્થાનકવાસીના ઉર આગમોમાં ફેર નથી બીજાઓએ ૧૩ વધારી ૪૫ આગમ કરી દીધા. હવે આ બધા આગમો નિરાતે વાગે, તો સમજણ પડે કે કયાય હિંસાને સ્થાન નથી કોઈ પણ જીવો, હિંસાને ધર્મ માનશે તે અનાર્થ છે મહા-વીર પ્રભુએ જે માર્ગ પ્રકાશ્યો તેને અનુસરવા લોકાશાસ્ત્રે મદિર માર્ગથી જુદું સ્થાન જમાવવું જ પડે એટલે સ્થાનક-વાસી નામ પડી ગયું

ફિરકામા કલ્યાણ નથી મૂળ વસ્તુ નિર્ઘન્ય પ્રવચન છે, તેમા જરાય ફેરફાર નથી માટે સ પ્રદાયવાદ છોડી, સમ્ય-ગદર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર અને તપ પ્રાપ્ત કરવા, ઝૂંબેશ ઉપાડીને કર્મ બપાવો આરભ-પરિગ્રહ તે અનર્થના મૂળ છે જેણે ધર્મની ધુરા વહન કરી છે, તેવા જીવો આરભ-પરિગ્રહથી દૂર રહી, ધર્મધુરાના પ્રધાન ગુણો, સમ્યગદર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રને ધારે છે, તે મૃગાપુત્રની માફક તરે છે જો તમારે તમારા આત્માનું હિત કરવું હોય, તો સાસારિક વાસનાને ફગવી દેજો, ઇન્દ્રિયોનું દમન કરજો, તો અવશ્ય શાશ્વતા સુખના અધિકારી બનશો

સમાપ્ત

અગાઉથી થયેલા ગ્રાહકોની

મુખારક નામાવલિ

સેટ	રાજકોટ	સેટ	નામ
૧૦૦	શ્રી રામજી શામજી વીરાજી	૧૦	જમજીવનજીભાઈકેઠાર
૫૦	દુલભજી શામજી વીરાજી	૧૦	જાશરા ભાણજી કુરજી
૫૦	છગનલાલ શામજી વીરાજી	૧૦	નાથાલાલ લીલાધર રાઠીયા
૫૦	મણિલાલ શામજી વીરાજી	૬	ન્યાસચંદ્રજેવરચંદ્રગાંધી
૫૦	કેશવલાલ અ. પારેખ	૫	રા. બા. મોહનલાલ પોપટભાઈ
૫૦	સૌભાગ્યચંદ્રમોવીચંદ્રમોહી	૫	કેમચંદ્ર તારાચંદ્ર શાહ
૫૦	મણીલાલભાઈ મુદાનવાળા	૫	પ્રીમચંદ્ર કેવચંદ્ર મહેતા
૧૫૦	જેન નવ મુવક સંઘ,	૫	મોહનલાલ કસ્તુરચંદ્ર શાહ
૧૫૦	મહેતા બાવીસી જોન્ડ કુા	૫	ગીરધરલાલ લક્ષ્મીચંદ્ર
૨૫	સ્થાનકવાસીજેનમોટાસંઘ	૫	ક્રિસ્થંદ્ર કચરાભાઈમકાણી
૨૫	મુનિલાલ નાગજી વોરા	૬	કરમજીલાલકરખંચંદ્રોશી
૨૫	કપુરચંદ્ર પાનાચંદ્ર મહેતા	૫	શ્રી પ્રજ્ઞાસ મુજળ
૨૫	બાબુલાલ ભાઈચંદ્ર દોશી	૫	ગીરધરલાલ વીરચંદ્ર
૨૫	ટપુલાલ ભગવાનજી	૫	છબીલદાસ દોમડીયા
૨૫	બાબુભાઈ શાહ જમદિદ	૫	ભાઈચંદ્ર રતનરત્તી
૨૫	રા. સા. ડો. લક્ષ્મણભાઈ શાહ	૫	મોહનલાલ શામજી
૨૫	શ્રી રતિલાલ મનજી મહેતા	૫	લાભચંદ્ર રેવાચંદ્ર ઉડાણી
૧૦	સંઘાણી સંઘ	૫	શ્રી બાનુભાઈ રામજી કેઠારી
૧૦	ખડારીજાલ બીમજીભાઈ	૫	ગિરધરલાલ ચ. કેઠારી

સેટ	નામ
૩	„ ઝુમખખહેન પારેખ
૩	„ ખાલાચ દ કલ્યાણુ જાધી
૩	„ મહેતા ટાઈપરાઈટી ગ કલાસ
૪	„ દલપતરામ જોઠાલાલરૂપાણી
૩	„ કસુખાખહેન વોરા
૨	„ પ્રાણુજીવન આણુ દળ દોશી
૨	„ વનેચ દ પ્રાણુજીવન
૨	„ પોપટલાલ શામળજી
૨	„ પ્રેમચ દ વનેચ દ પારેખ
૨	„ સૌભાગ્યચ દ રૂપચ દ
૨	„ પારસનાથ ડોસાભાઈ
૨	„ અમૃતલાલ વાલજીભાઈ
૨	„ પ્રાણુજીવન નારણુજી
૨	„ ગોવિ દળ રવજી
૨	„ પુરૂષોત્તમ મુળજીભાઈ
૨	„ માણેકચ દ જગજીવન
૨	„ રતિલાલ ટોકરશી
૨	„ ગુલાખચ દ મીઠાભાઈ
૩	„ ત્રિભોવન વાલજી
૨	„ ભીમજી વેલજી બઢાણી
૨	„ શ્રી કસ્તુરખહેન સ ધવી
૨	„ છોટાલાલ નાનજી ભીમાણી
૨	„ હરખચ દ કેશવજી વોરા
૨	„ ધીરજલાલ કપુરચ દ બઢાણી

સેટ	નામ
૩	„ મગનલાલ શીવલાલ સ ધવી
૨	„ મોતીચ દ ધારશી દોશી
૨	„ ગોકળ દેવજી (જમનગર)
૨	„ છબલખહેન માવજી
૨	„ કસુખા ખહેન (પાટણવાવ)
૨	„ સમજુખહેન ખારા
૨	„ હેમકુવરખહેન વીરાણી
૨	„ કેશવલાલ પાનાચ દ દોશી
૨	„ શાતિલાલ મજલાલ પારેખ
૨	„ પ્રભુદાસ તલકચ દ શેઠ
૨	„ પ્રભાશ કર કેવળચ દ
૨	„ ચીમનલાલ લક્ષ્મીચ દ
૨	„ ધારશી દુર્લભજી પારેખ
૨	„ ખાલુભાઈ રામજી કોઠારી
૨	„ દામોદર માણેકચ દ વોરા
૨	„ અન તરાચ ચત્રભુજ ઉદાણી
૨	„ મોતીલાલ કા. (ચોટીલાવાળા)
૧	„ શ્રી શાતિલાલ કાનજી દોશી
૧	„ શાતિલાલ કાળાભાઈ
૧	„ કસુખાખહેન ઘેલાભાઈ
૧	„ મજલાલ અમૃતલાલ કોઠારી
૧	„ અમૃતલાલ ટોકરશી
૧	„ ચત્રભુજ ગોપાળજી
૧	„ લક્ષ્મીચ દ જુઠાભાઈ કોઠારી

સેટ	નામ
૧	હીરાચ દ નયુભાઈ ગામી
૧	લક્ષ્મીચ દ ત્રીલોવન દોશી
૧	ભાઈચ દ ગોઠળદાસ કૈઠારી
૧	નોતમલાલ જસાણી
૧	દુલ્લેરાય કાળીદાસ (મોરબી)
૧	મનનલાલ ઠાકરાભાઈ
૧	જયવતલાલ જમજીવન
૧	માણેકચ દ પોપટભાઈ
૧	નવલચ દ રોચ દ
૧	જેચ દ લક્ષ્મીચ દ
૧	ચાંતિલાલ રણછોડ ગામી
૧	રતિલાલ હીરાચ દ
૧	ભગવાનજી માણેકચ દ
૧	જયાબેન કામદાર
૧	મનસુખલાલ ત્રી અવલાણી
૧	શ્રી રાણુપુર રયા જે સચ
૧	કે હી મહેલા
૧	અનોખચ દ લવજીભાઈ
૧	રામચ દ ઠાકરશી થીયા
૧	હરીલાલ રામજી વાધર
૧	પ્રભુલાલ ગાવિંદજી
૧	છગનલાલ મ. કામદાર
૧	મનનલાલ વ સલાણી
૧	માધવજી બાઈવજી વારા

સેટ	નામ
૧	હિ મતલાલ ધ. ભીમાણી
૧	ચ પાળજેન દ સરાજ કૈઠારી
૧	હાથીભાઈ ડોસાભાઈ વસા
૧	હીલાવ તી બહેન (માળીયા)
૧	હરકીશનદાસ વ. કામદાર
૧	અમીચ દ હીરજી દોમડીયા
૧	સુરજજીવન ગામી
૧	નમ ઢાળજેન આચરા
૧	હીલાવ તીબહેન ચેઠ
૧	વિરજી વેલજી બહાણી
૧	દયાબહેન દોડવીયા
૧	જયાબહેન દ ચાંદ
૧	શ્રી જઠાવજીવન વોરા
૧	દેવકુવર બહેન મોદી
૧	નવરલાલ જો. દોમડીયા
૧	જીવીબહેન સાયલાવાળા
૧	લાબકુવર ત્રજલાલ ચાંદ
૧	હેમતલાલ માનસ ગ
૧	જળજીવન મોદી
૧	કાન્તામોરી કે પારેજ
૧	પરસોતમદાસ વિઠ્ઠલદાસ
૧	નરસી હદાસ દુર્લભજી
૧	અમૃતલાલ પો. કામદાર
૧	મુળજી પિતાંજર દોશી

સેટ

નામ

- ૧,, હલેરાય કેશવજી પચમિઆ
૧,, નવીનચંદ મુળજી ખાવીશી
૧,, ખીહારીભાઈચતુરદાસસ ઘવી
૧,, ચુનિલાલ ભગવાનજી
૧,, છોટાલાલ કે. કામદાર
૧,, રમણિકલાલ ના સોમાણી
૧,, વનેચ દ જેચ દ દોશી
૧ શ્રી રમણિકભાઈ ઓઝાસાહેબ
૨,, હેમતલાલ લી ખાટવીયા
૧,, મગનલાલ વનમાળીદાસ
૧,, વજ્રકુવર નાનજી વેરાવળ
૧,, દીવાળીખડેન કૂલચ દ(થાન)
૧,, ડાહ્યાલાલ મુ માવાણી
૧,, મીચ્છી લખમણ લાધાભાઈ
૧,, ગુલાબખડેન ૨ મહેતા
૧,, ગાડાલાલ પા શાહ
૧,, ચુનિલાલ કૂ દોશી (મોરખી)
૧,, હીરાચ દ મકનજી મહેતા
૧,, લીલાધર હરજીવન ખીમાણી
૧,, મણીલાલ જેસ ગ પુનાતર
૧,, જડાવખડેન ધારશીભાઈ
૧,, પ્રતાપરાય ધી મહેતા
૧,, રમણલાલ મ શાહ
૧,, શાતાખડેન હીરાચ દ

સેટ

નામ

- ૧,, મોહનલાલ ક. ખાવીશી
૧,, કાનજી પ્રાણજીવન કામદાર
૧,, કાન્તિલાલ મ પારેખ
૧,, જીવરાજ નરસેરામ
૧,, ભાઈચ દ ભીમજીભાઈ
૧ શ્રી વકીલ રમણીકલાલ રતીલાલ
૧,, વકીલ મણીલાલ કરશનજી
૧,, કૂલચ દ ગોરધનદાસ મહેતા
૧,, મૂળચ દ જેઠાલાલ મહેતા
૧,, એ જી મહેતા
૧,, વજ્રલાલ કાળીદાસ દોશી
૧,, રણજીત ઓઈલમિલ ખાલવા
૧,, નાનાલાલ મકનજી વોરા
૧,, શાલીલાલ ન દામાણી
૧,, છગનલાલ નથુભાઈ ખદાણી
૧,, જય તિલાલ ના લાખાણી
૧,, લાલકુવરમોહનલાલ વસા
,, માનકુવરખડેન દેવશીભાઈ
૧,, દીવાળીખડેન કેઠારી તપુટ
૧,, કાન્તાખડેન ન શાહ
૧,, નાનાલાલ કુવરજી
૧,, અનતરાય રણજીડલાલ
૧,, રમણીકલાલ ચુનિલાલ
૧ શ્રી સંઘવી લાલજી વસનજી

સેટ	નામ	સેટ	નામ
૧,, હરજીવન જેઠાલાલ ગોડળ		૧,, ઊંટાલાલ છગનલાલ દેસાઈ	
૧,, ડો. ઊંટાલાલ ત્રી. દોશી		૧,, શીમજી વલ્લભજી મહેતા	
૧,, જગજીવન રામજી મહેતા		૨,, હરજીવન રૂગનાથ દેસાઈ	
૧,, શાંતિલાલ હરીલાલ પારેખ		૧,, પ્રભુદાસ પરસોતમ ગાંધી	
૧,, નેમચંદ ઊંટાલાલ (ખભાત)		૧,, સુખલાલ ડા. હામનગર	
૧,, છગનલાલ લાલચંદ		૧,, ચંદુલાલ હરીચંદ હરેડવાળા	
૧,, શાંતાબહેન મોદી		૧,, નાનાલાલ નગીનદાસ ચેઠ	
૧,, ઈશ્વરલાલ પારેખ		૧,, શ્રી જળવતરાય જટાશ કર	
૧,, મણીલાલ હેમચંદ (મિરખી)		૧,, નંદલાલ ઉચ્ચમશી ઠોઠારી	
૧,, કેશવલાલ ઉચ્ચમશી (સાયલ)		૧,, ન્યાલચંદ વીરજી મહેતા	
૧,, વનમાળીદાસ બેચરદાસ		૧,, ઉમીયાશ કર ન્યા પારેખ	
૧,, સોનીલાલ પ્રાણલાલ મોદી		૧,, પ્રભુલાલ ન્યાલચંદ હરતરી	
૧,, પ્રતાપરાય મ. હામદાર		૧,, મનસુખલાલ કીપચંદ પારેખ	
૧,, પ્રભુદાસ હીરાચંદ		૧,, માણેકચંદ વાલજી મહેતા	
૧,, એન. એચ. ઉઠાણી		૧,, ગોવીંદજી સ્વજી બઢાણી	
૧,, કાશીબહેન જગજીવન વોરા		૧,, ઊંટાલાલ પોપ્પલાલ ત્રેઘ	
૧,, હરીલાલ વાલજીભાઈ મેતા		૧,, છનીલદાસ ઠાકરશી મહેતા	
૧,, પંડેભ માવજી જ્ઞેશમભાઈ		૧,, ગુલાબજીવન સ. ધરાજી	
૧,, શ્રી ધારશી શામજી શીવાળા		૧,, મહેતા હમનલાલરામજીભાઈ	
૧,, રામચંદ માણેકચંદ		૧,, જેસુજીલાલ કાનજીભાઈકોશી	
૧,, ઠેલાસશ કર જી. પારેખ		૧,, કશજીચંદ હકમીચંદ શાહ	
૧,, લખમીચંદ ગેઠજીભાઈ		૧,, રમણીલાલ તલકચંદ ચેઠ	
૧,, જશરાજ કશજીચંદ ગાંધી		૧,, હકકર કાનજી રતનશીભાઈ	
૧,, હરીલાલ જશરાજ બાટવીયા		૧,, ઊંટાલાલ ચત્રજી હામદાર	

સેટ	નામ
૧,,	ધીરજલાલ શામળજી શાહ
૧,,	કેશવલાલ મગનલાલ શાહ
૩,,	જેકુંવરબેન મોહનલાલ
૧,,	શાહ અમૃતલાલ રૂપચંદ
૧,,	મનસુખલાલ તારાચંદ ઠક્કર મુંબઈ
૨૫૦	શ્રી પાનાચ દલાઈ તુરખીયા
૫૧,,	વાડીલાલ જોડાલાલ શાહ
૧૦,,	રતિલાલ નરભેરામ કોઠારી
૧,,	કેશવલાલ જુઠાલાઈ દડીયા
૧,,	હરજીવન કેશવજી ટીખડીયા
૧,,	મોહનલાલ જેચંદ ખારા
૧,,	અનિલકુમાર હેમાણી
૧,,	નવનીતલાલ છ ગાધી
૧	શ્રી કુલચંદ વિઠલદાસ ડગલી
૧,,	જય તિલાલ ખોડીદાસ કલકત્તા
૧૦૦	શ્રી વીરચંદ હંસરાજ શાહ
૫૦	શ્રી કાનજી પાનાચ દ લીમાણી
૧,,	ચચળખહેન હેમાણી ચોરખંદર
૧૦૦	શેઠશ્રી નાનજીલાઈ કાળીદાસ
૧,,	શ્યામજી સવજી વીરાની અમદાવાદ

સેટ	નામ
૧૦૧	શ્રી સૌરાષ્ટ્ર સ્થા. જૈન સંઘ
૧૦,,	જીવણુલાલ છ સંઘની ભાવનગર
૮	શ્રી સ્થાનકવાસી જૈન સંઘ
૫૦,,	વલ્લભદાસ કુલચંદ શાહ
૫	શ્રી છોટાલાલ દેવશીભાઈ શાહ
૫,,	હરગોવિંદદાસ વિ ગોસલીયા
૫,,	નગીનદાસ હરગોવિંદદાસ
૫,,	જમનાદાસ ગીરધરલાલ
૨	શ્રી વલ્લભદાસ રામજીભાઈ
૧,,	જય તિલાલ જીવરાજ ડોકટર
૧,,	પ્રભાશંકર અલેચંદ સંઘાણી
૧,,	મનસુખલાલ ભગવાનદાસ
૧,,	નરભેરામ માધવજી શેઠ
૧	શ્રી ખાળુલાલ જગજીવનદાસ
૧,,	વનમાળી પાનાચ દ ભાવસાર
૧,,	પોપટલાલ દેવજીભાઈ
૧,,	છગનલાલ હીરજીભાઈ
૧,,	મોહનલાલ હંસરાજ દોશી
૧,,	જેચંદ દલાઈ મોહનલાલ શાહ
૧	શ્રી મનસુખલાલ ગ ભીરદાસ
૧,,	ત્રીકમજીભાઈ વેલજીભાઈ શેઠ
૧,,	લહેરચંદ દલાઈ કુવરજીશાહ
૧,,	સુશીલાખહેન કાન્તીલાલ

સેટ	નામ
૧,,	રજનિકાંત અમૃતલાલ શાહ
૧,,	નવરલાલ નાનચ દભાઈ
૧	શ્રી નેમચંદ વનમાળીદાસ
૧,,	શાંતિલાલ જેઠાલાલ રૂપેરા
૧,,	મણીલાલ સવાઈલાલ ગાંધી
૧,,	શાંતીલાલ સવાઈલાલ ગાંધી
૧,,	હરજીવનભાઈ હેરવજી
	વાકાનેર
૨	શ્રી સુધવી ભગવાનજી ભાઈબાઈ
૧,,	દેવદરી પ્રાણલાલ મુનિલાલ
૧,,	દેશાઈ વનેચંદ ગુલાબચંદ
૨,,	સુધવી મોહનલાલ શામજી
૧,,	સુધવી અલોચંદ શામજી
૧,,	સુધવી મનહરલાલ અલોચંદ
૧,,	નવલખજેન સુધવી
૧	શ્રી શાહ દેવચંદ ધરમશી
૧	સ્થા જૈન સુધ
૧	મણિલાલ છગનલાલ
૧	શાહ કાંતિલાલ માણેકચંદ
૧,,	હીરાબજેન શેઠ
૧	ગાંધી ભગવાનભાઈ ત્રીભોવન
૧	પટેલ અપ્પાબજેન રાજપાળ
૧,,	દોશી જેઠાલાલ જગજીવન
૧,,	દોશી દલીપચંદ મોતીચંદ

સેટ	નામ
૨	શ્રી માયાદ્રિયા મકનજી ધરમશી
૧,,	પટેલ મગનલાલ પોપ્પાભાઈ
	હસા જઠરાન
૨૫	શ્રી આ જૈન સુધ
	હા. નરભેરામભાઈ બગડીયા
	જાનગઢ
૨૫	શ્રી પ્રેમચંદ લક્ષ્મીચંદ શાહ
૫	શ્રી રામજી હરજીવનજી શાહ
૫,,	ધારશી પાસવીર શાહ
૬,,	જેઠાલાલ ત્રીભોવન શાહ
૧,,	ઠાકરશીભાઈ હરજીવનજી શાહ
૧,,	દોશી ચંદુલાલ ઉજમશી
૧,,	શાહ લવજી કુવરજી
૧,,	શાહ દુલેરાય શીવલાલ
૧,,	શ્રી ગુલાબવીર પુસ્તક ભંડાર
	ડીઠર
૫૦	શ્રી શતિલાલ પ્રાણજીવન મેતા
	લીંબડી
૧૧	શ્રી સુધવીધારશીરવાભાઈસુધ
૫	સુધવી ધરમશી માણેકચંદ
૩	શા છળીલાલદાસ ત્રીભોવનદાસ
૨,,	સુધવી પ્રેમચંદ કુરાભાઈ
૨	શ્રી સુધવી બાણુલાલ જગજીવન
૧,,	સુધવી ઉજમશી માણેકચંદ

સેટ	નામ	સેટ	નામ
૧,,	હિંમતલાલ ત્રીકમલાલ	૧,,	ભાવસાર જેય દલાઈ
૧,,	માણેકલાલ ત્રીકમલાલ	૧,,	વસાણી જગજીવન મુળચ દ
૧,,	નાનચ દ પ્રાગજીભાઈ	૧,,	શાહ છબીલદાસ જેઠાલાલ
૧,,	વાડીલાલ છગનલાલ	૧,,	દોશી જય તિલાલ કેશવલાલ
૧,,	સઘવી હરીલાલ હરગોવન	૧,,	ગાધી લાલચ દ જસરાજભાઈ
૧	શ્રી લહેરચ દ જીવણલાલ		સરા
૧,,	દોશી કાન્તીલાલ ગુલામચ દ	૧	શ્રી દોશી ધારસી જેસ ગભાઈ
૧,,	દોશી માણેકલાલ મોતીચ દ	૧,,	દોશી પાનાચ દ સોમચ દ
૧,,	દોશી અમૃતલાલ ચુનીલાલ	૧,,	દોશી રતિલાલ લેરચ દ
૧,,	ગાધી કેશવલાલ હીમજીભાઈ	૧	શ્રી દોશી મુળજી માણેકચ દ
૧,	ગાવી મણીલાલ જસરાજ	૧,,	પારેખ ચીમનલાલ ન્યાલચ દ
૧,,	શાહ વર્ધમાન ગાગજીભાઈ	૧,,	પારેખ હરીલાલ વીરચ દ
૧	શ્રી શાહ મણીલાલ નાનચ દ	૧,,	દોશી છગનલાલ પુજીભાઈ
૧,,	શાહ ભીખાલાલ ત્રીકમલાલ	૧,,	પટેલ લખમજી ઉકાભાઈ
૧,,	શાહ મલુકચ દ મગનલાલ		ચેલા
૧,,	શાહ વાડીલાલ ખુશાલદાસ	૧	શ્રી અમૃતલાલ રાજપાળ શાહ
૧,,	શાહ દેવચ દ હરજીવનદાસ		કલોલ
૧,,	પારીચ દુલાલ ત્રીભોવનદાસ	૧	શેઠ રમણલાલ નાગરદાસ
૧,,	વેરા વાડીલાલ મોહનલાલ	૧	શેઠ પાનાચ દ મોહનલાલ
૧,,	વેરા અમૃતલાલ મોહનલાલ	૧	શાહ રમણલાલ સાકરચ દ
૧	શ્રી વકીલ ડાહ્યાલાલ નાનચ દ	૧	શાહ જય તિલાલ વનમાળીદાસ
૧,,	બેલાણી ચીમનલાલભાઈ	૧,,	જય તિલાલ ધનજીભાઈ
૧,,	રાણપુરા શાતાબહેન	૧,,	જમનાદાસ કેશવલાલ
૩૭		૧	શેઠ ચંદ્રકાન્ત છોટાલાલ

સેટ	નામ
૧,,	ચાંતિલાલ શીવલાલ
૧,,	ભગવાનદાસ મયાણ દલાઈ
૧	ચાંદ નેમચંદ રતનચંદ
૧	આત્માશામ વાડીલાલ ચાંદ

ધંધુઠા

૫	શ્રી ખેડીદાસ ગણેશભાઈ
૧,,	દલસુખભાઈ ગણેશભાઈ
૧	પોપટલાલ નાનચંદ
૧,,	ખેઠજીદાસ રણછોડભાઈ

દામનગર

૫	શ્રી વિનયચંદ દામોદરદાસ
૫	જગજીવનદાસ રતનચી
૧,	પ્રભુદાસ સુખલાલ
૧,,	કાન્તીલાલ તુનિલાલ
૧	તુગચંદ રણછોડ
૧	મણિલાલ ભાર્ગવચંદ
૧,,	શિવલાલ લાલચંદ
૧,,	જયંતિલાલ અમુલખભાઈ
૧	શ્રી પીર / લાલ કલ્યાણજી
૧,,	દિમતલાલ ત્રીકમલાલ
૧,,	અમૃતલાલ છગનલાલ
૧	ચંદુલાલ વીરચંદ
૧,,	કુશભાઈ લક્ષ્મીચંદ

સેટ	નામ
-----	-----

વીરમગામ

૧	શ્રી વહીલ વાડીલાલ નેમચંદ
૧,,	નાગરદાસ બોધડભાઈ
૧,,	શીવલાલ જગજીવનદાસ
૧,,	હરીલાલ મધુરભાઈ
૧,,	મનસુખલાલ નાગરદાસ
૧,,	હીમતલાલ છોટાભાઈ
૧,,	ચાંતિલાલ લક્ષ્મીચંદ
૧,,	ચંદુલાલ જગજીવન
૧,,	ડો. બાળુભાઈ સુખલાલ
૧,	સોમાણી જેઠલાલ કુમરચી
૧	શેઠ ચીમનલાલ મણીલાલ
૧,,	અમૃતલાલ નાગરદાસ

પાંધરી

૧	શ્રી જેઠલાલ પાનાચંદ પટેલ
---	--------------------------

લુનામઠ

૧	શ્રી રમા લેન સથ લાઇબ્રેરી
૧,	માસ્તર કુરુજી કાળીદાસ
૧,	ફગનાથ વલ્લભજી
૧	ખીમચંદ માણેકચંદ
૧	શ્રી તારાચંદ ડામરચી
૧,,	જગજીવન ભગવાનદાસ
૧,,	મજલાલ જેઠાભાઈ

સેટ	નામ
૧,,	ઈશ્વરલાલ પ્રભુલાલ
૧,,	હીરાચ દ અમીચ દ
૧,,	મણિલાલ ડાહ્યાભાઈ
૧,,	કેશવલાલ કપુરચ દ
૧,,	તલકચ દ નાનજી
૧,,	શ્રી સ ધવી રવજીભાઈ
૧,,	રૂપાણી ગુણુવ તરાચ વનેચ દ
૧,,	જે કે ખાટવીયા

ધ્રોળ

૪,,	ગાધી હીરાચ દ નથુભાઈ
૧,,	મોદી દોલતચ દ રામજીભાઈ
૧,,	શેઠ ભવાનભાઈ ખેતશી
૧,,	વકીલ વસ તલાલ મગનલાલ
૧,,	શેઠ મગનલાલ ગુલાખચ દ
૧,,	મેતા સૌભાગ્યચ દભાઈ મા
૧,,	શેઠ ન્યાલચ દ મોહનલાલ
૧,,	મેતા મુળચ દ ભગવાનજી
૧,,	મેતા નવલચ દ હરખચ દ

માડવધાર

૧,,	ગોસલીયા છગનલાલભાઈ
૧,,	ગોસલીયા મોહનલાલભાઈ

રાણુપુર

૧,,	મનસુખલાલ માણેકચ દ
૧,,	મનસુખલાલ ઉજમશી શાહ

સેટ	નામ
૧,,	વેલસીભાઈ પોપટલાલભાઈ
૧ કુ	હ સામેન
૧,,	બદવજી ગફલભાઈ સ ધવી
	લીખડા (હનુભાઈના)
૧	શ્રી શાહ ચ પકલાલ ભગવાન
	ખીપળવા (ઢસા જ કશન થઇને)
૧	શાહ રાચચ દ દામોદરદાસ
	ગઢડા (સ્વામીના)
૨,,	ગોસળીયા ભુરાલાલભાઈ
૨,,	ખાલુભાઈ પોપટલાલભાઈ
૧,,	કામદાર રતિલાલ માણેકચ દ
૧,,	વકીલ નાનાલાલ ઠાકરશી
૧,,	જગજીવનદાસ નાગજીભાઈ
૧	શ્રી સ્થા જૈન સ ધ
૧,,	અમુલખ રતિલાલની કુા
૧,,	રણુછોડદાસ કેશવજી
૧,,	ખીમચ દ ગોકળદાસ
૧,,	ગુલાખચ દ બદવજી
૧,,	રણુછોડ માધવજી
૧,,	ભાવસાર રામજી રણુછોડ
૧,,	ભાવસાર પ્રેમચ દ રણુછોડ
૧	શ્રી ભાવસાર ધરમશી ઠાકરશી
૧,,	ત્રીભોવન નારણુ
૧	શ્રી અમીચ દ અમૃતલાલ
૧	શ્રી ભાવસાર ભીમજી કુલચ દ

સેટ	નામ
	જામનગર
૧	પોતલાલ પ્રાણજીવન શાહ
	મોરબી
૧	શ્રી મનસુખલાલ મુનીલાલ
૧	મણીલાલ હંમચંદ મહેતા
	હાલાવડ (રીતજાનુ)
૧	પટેલ મનસુખલાલ હલપતરામ
૧	કલોઈ ન્યાલચંદ જગજીવન
૧	મહેતા કપુરચંદ વશરામ
	ધોરાજી
૫	શ્રી હરીલલ ડોસાભાઈ
૧	શ્રી ન્યાતિલાલ નાગજીભાઈ
૧	ચંદલાલ ચત્રજી કામદાર
૧	પ્રભુલાલ મુળજી મેતા
૧	હલીચંદ ભગવાનજી પટેલ
૨	લીંબડી સંઘ ધોરાજી
	ગાંધી
૧	કેશવલાલ ગાયાભાઈ
૧૦	શ્રી ચાતિલાલભાઈ વીપાણી
૫	રતિલાલ ભાઈચંદભાઈ
૨	મુગજીભાઈ કપુરચંદભાઈ
	સાવરકુંડલા
૫	માખડચંદ સંઘજીભાઈ
૫	ત્રીભાવન હરજીભાઈ દેસાઈ
૧	વલ્લભભોઈનવાલ ભગવાનજી

સેટ	નામ
૧	દુર્લભજી માણેકચંદ
૧	રૂગનાથ હામજી દોશી
૧	નહલાલ કુલચંદ દોશી
	જામશેદપુર
૧૦	ચેક શ્રી નરસેરામભાઈ કામાણી
૧	દુર્લભજી નાગજી મડીઆ
૧	બીખાલાલ ભાઈચંદભાઈ
૧	દયાશ્રીભાણી મ્હા જૈનસંઘ
૧	શ્રીજેઠાલાલ જેચંદ મહેતા
૧	બ્યાચંદ વનસજી ખારા
૧	દિમતલાલ બદવજી ગાંધી
૧	હાન્તીલાલ બદવજી ગાંધી
૧	ભાઈચંદ માવજીભાઈ ખારા
૧	મગનલાલમ મગજીપંચમીઆ
૧	હરીલાલ ત્રીકમજી કેઠારી
૧	જે કે મહેતા
૧	મજલાલ વાલજીભાઈ વેલાણી
૧	મનહરલાલ હાકેમચંદ ગાંધી
૧	જ્યોતમચંદ કાળીદાસ સંઘવી
૧	જગજીવન શીવચંદ હેમાણી
૧	રતિલાલ હામોદર રૂપાણી
૧	દયાગજી મોનજી મેમાણી
૧	શ્રી ચત્રજી જેથરભાઈ

સેટ	નામ
૧,,	ધીરજલાલ પરમાણુ દમ્ભેઘાણી
૧,,	જ્ય તિલાલ મણિલાલ ગાધી
૧,,	નારાય દ કુલચ દ ઉદાણી
૧,,	શાતિલાલ સાકરલાલ રૂપાણી
૧,,	કાન્તીલાલ પુરુષોત્તમ ગાધી
૧,,	સાકચી જૈન સમાજ

સરધાર

૧ શ્રી સવજીભાઈ ખેચરભાઈ
પાળીયાદ
૧ શ્રી માલવણીઆ સુખલાલભાઈ

સુદામડા

૧ શ્રી સ્થા જૈન સઘ
૧,, જ્ય તિલાલ ધરમશી ગાધી
૧,, મોહનલાલ લાડકચ દ
૧,, વ્રજલાલ ત્રીભોવનદાસ
૧,, કરશનભાઈ ગોરધન ખેરાઈ
૧,, રતિલાલ લક્ષ્મીચ દ

જેતપુર

૧૦ શ્રી વેણીલાલ જીવરાજભાઈ
૧,, મગનલાલ મનસુખલાલ
૧,, રતિલાલ પ્રાણુશ કર શેઠ
૧,, મણિલાલ દીપચ દ અવલાણી
૧,, પ્રભુદાસ સુખજી મહેતા

સેટ	નામ
૧,,	દલીચ દ ભગવાનજી પારેખ
	કેઠારીયા
૧	જાડેજી લખુભા દોલતસિ હ
	પાલીતાણા
૧	દેસાઈ નિમચ દ અ દરજી
	સુરેન્દ્રનગર

૫ શ્રી વાડીલાલ જેચ દભાઈ
૨ લવજીભાઈ તલસીદાસ
૨ ચમનભાઈ નાનચ દ
૧ કુતોચ દ ત્રિભોવન
૧ વાડીલાલ હરખચ દ
૧ મણીલાલ મગનલાલ
૧ છોટાલાલ મગનલાલ
૧ ચીમનલાલ નરસીભાઈ
૧ પ્રાગજી સુખલાલ સઘવી
૧ મોહનલાલ જીવરાજ
૧ કસ્તુરચ દ ઉજમશી
૧ લખમીચ દ છગનલાલ દોશી
૧ ચીમનલાલ વ્રજલાલ
૧ રતિલાલ અમૃતલાલ સઘવી
૧ વાડીલાલ કેશવજી
ભાણુવડ
૪ શેઠ જેચ દ માણેકચ દભાઈ

સેટ	નામ
૧	શ્રી સ્થા જેન સધ
	ધાગધા
૩૫	શ્રી સ્થા જેન મોટા સધ
૫	શ્રી સુખલાલ મુનિલાલ મહેતા
૧૧	શ્રી સધવીનરસીદાસવખતચંદ
૧૧	ઠાકર નારણ હરજોવન
૫	સધવી મજાજી જીવરાજ
૫	શાહ અમુલજ મોહનલાલ
૫	શ્રી ડેબરીયાગરજી
૨	આધી મનસુખલાલ હીરાચંદ
૧	ભાવસારકિ મતલાલ હરજીવન
૧	સધવી હરજોવન સુરચંદ
૧	શાહ હરિલાલ મગજીભાઈ
૧	મહેતા અલ્લેચંદ વાઘજીભાઈ
૧	શાહ નંદલાલ માણેકચંદ
૧	શાહ દેવશી રાજપાલ
૧	શાહ લાલચંદ લખમીચંદ
૧	કોઠારી મહાદેવ રાજપાળ
૧	ભાવસાર હરજીવન ત્રીકમભાઈ
૧	શાહ તારાચંદ આંપશીભાઈ
૧	સધવી સકરચંદ મજાજી
૧	સધવી બીમનલાલ પરશોત્તમ
૧	સધવી સકરચંદ મગનલાલ
૧	સધવી મનસુખલાલ સકરચંદ

સેટ	નામ
૧	સધવી વિજયલાલ મુનિલાલ
૧	શાહ જુધાલાલ અતુરભાઈ
૧	શાહ જાદવજી અમરચંદ
૧	વોરા ગોવિંદજી ચકુભાઈ
૧	શ્રી શાહ કસ્તુર મોહનલાલ
૧	શાહ જીવજીલાલ ઠાકરશી
૧	શાહ લાલચંદ હરીભાઈ
૧	શાહ ચાંતિલાલ વીરચંદ
૧	સધવી અમૃતલાલ સોમચંદ
૧	શાહ દેવજી રઘુભાઈ
૧	શાહ ડાયાલાલ રઘુભાઈ
૧	શાહ લખમીચંદ કુવરજી
૧	શાહ મજલાલ જોધડભાઈ
૧	શાહ જયંતિલાલ હરજીવન
૧	શાહ ચંદુલાલ પ્રેમચંદ
૧	ચેક હરિલાલ દેવશીભાઈ
	સાખરમતી
૧	શ્રી વાડીલાલ માણેકચંદ શાહ
૨	સુરાણા કે જોચ
૫	„ જુરાભાઈ નાગરદાસ ખખાર
૨	„ પ્રેમચંદ માણેકચંદ શાહ
૨	હરીલાલ જેઠાલાલ શાહ
૨	„ કપુરજી હવેરચંદ હીરાજી

સેટ	નામ
૨	વાડીલાલ રતિલાલ કામદાર
૨	શ્રી મણિલાલ ઉજ્જમશીભાઈ
૧	કેશવલાલ હરીચંદ મોદી
૧	ચીમનલાલ કરમચંદ
૧	જય તિલાલ સોમજીદાસ
૧	જય તિલાલ ભગવાનજી
૧	છોટમલજી સુરજમલજી
૧	રમણલાલ જગજીવનદાસ
૧	મનસુખલાલ જગજીવનદાસ
૧	જય તિલાલ માણેકચંદ
૧	ચુનીલાલજી માનમલજી
૧	અ સૌ કમળાબેન ચંદ્રકાન્ત
૧	અ સૌ વસંતીબહેન ભાવસાર
૨	ચુનિલાલ ભગવાનજી ખારા
૨	રતિલાલ ચુનિલાલ સોલંકી
૧	ઉગમરાજજી શાતિલાલજી
૧	શાતિલાલ ડાહ્યાભાઈ
૧	કાન્તિલાલ ઘેલાભાઈ
૧	કોદરલાલ રણછોડલાલ
૧	રતિલાલ સુખલાલ ગાધી
૧	શ્રી જય તિલાલ કેશવલાલ
૧	ચ પકલાલ તલકરી કામદાર
૧	ચુનીલાલ વેલશીભાઈ

સેટ	નામ
૧	શાતિલાલ નાથાલાલ
૧	મફતલાલ જગજીવનદાસ
૧	હસ્તીમલ છોગામલ
૧	ધનજીભાઈ ગણેશલાલ
૧	વિજયરાજજી મદનલાલજી
૧	હિમતલાલ સુખલાલ
૧	રસીકલાલ નાગરદાસ

મુલતાનપુર

૧	શ્રી જેઠાલાલ રૂગનાથ શેઠ
---	-------------------------

ઘાંઠા

૧	શ્રી હીરાલાલ જગજીવનદાસ
૧	શેઠ મોતીલાલ હરખચંદ
૧	જય તિલાલ કલ્યાણજી
૧	ગોકળદાસ વલ્લભદાસ
૨	સ્થા જૈન સઘ
૧	મોતીલાલ હરખચંદ શેઠ
૧	હરસુખલાલ તેજપાળ શેઠ
૧	લક્ષ્મીચંદ નાગજી દોશી
૧	ભગવાનજી નાગજી
૧	જયસુખલાલ દીપચંદ
૧	વખતચંદ મુલચંદ
૧	લાલચંદ મોરારજી
૧	નવલચંદ ન્યાલચંદ

સેટ

નામ

ભાગેર

૧ શ્રી હકમીચ દ હમનલાલ દેશાઈ

રામપર

૧ શ્રી મેતા જયતિલાલ ટી

ખારચીયા

૧ શ્રી પ્રભાલુ દ ઠાળીદાસ દોશી

૧ નરસેરામ વધ્ધશાસ્ત્રી

મેઠરા

૨ શ્રી ભાઈચંદ જસરાજ અજમેરા

૧ = બઢાણી ખેતસી ધરમશી

૧ , બઢાણી નાથાલાલ ઠાનલ

૧ , રવાણી મજલાલ ઠાણાભાઈ

૧ , સ્થા જૈન સધ

૧ માવાણી હરખચ દ ઠાણાભાઈ

૧ સવલ દ મુળજીભાઈ દોશી

૧ ત્રીકમલ જગજીવન પારખ

૧ = હીરાચ દ ત્રીલોવન હપાણી

૧ ૧૬૨૯ ત્રીકમલ હિરાણી

૧ રતિલાલ આલુ દલ શાહ

ધારી

૧ નાગરદાસ વલ્લભ દામાણી

૨ સૌભાગ્યચંદ જોમ દોશી

અમરેલી

૧ = બાવચ દ નરસીદાસ

સેટ

નામ

હસેન્દા

૧ શ્રી પ્રાગલ રામલ શાહ

૧ હુસચંદ ભગવાનલ દેશાઈ

૧ = બગવતરાય ભાલુલ દેશાઈ

ત્રિયા

૨ = ત. મા જૈન વિલાલપ

૧ રા સા મણિલાલભાઈ શાહ

સરસાઈ

૧ શ્રી વચ્છરાજ હીરજીભાઈ

૧ = જેચંદ ટીકાભાઈ ગામી

હરારોદ

૧ રતિલાલ પિતાબર તુરખીચ

માલુ દ

૨ હીરાચ દ હમનલાલ

૨ , ચીમનલાલ હીરાચ દ

૧ = તારાબહેન ચીમનલાલ શાહ

૫ હવણલાલ મુનિલાલ સધવી

ઉપસેરા

૧ પટેલ સ્વલ ઠાનલ અવતરીયા

૧ પટેલ પરશોત્તમ નરસી

૫ સ્થા જૈન સધ

૧ દોશી કૃપારામ મુળજીભાઈ

૧ શેઠ ભરતકુમાર ખુશાલચંદ

૧ શા તારાચંદ હરજીવન

સેટ	નામ
૧ દોશી મોતીચંદ નાનજી	
૧ સોની વ્રજલાલ દાનાભાઈ	
૧ દરજી દેવશી ગાગજી	
૧ શેઠ જમનાદાસ જેઠાલાલ	
૧ પટેલ છગનલાલ પ્રેમજી	
૧ ઢાકી વનમાળી હરજીવન	
૧ મનસુખલાલ ઝવેરચંદ	
૧ શાંતિલાલ મણિલાલ મોદી	
૧ રવિશંકર મોહનલાલ શેઠ	
કચ્છ (માડવી)	
૧ દેસાઈ કેશવલાલ શીવજીભાઈ	
અંજાર	
૧ દોશી મોણીશી હરખચંદ	
વેરાવળ	
૧ હંસરાજ ખુશાલ	
લીંબુડા	
૧ મગજીજી દેવચંદભાઈ	
જામકંડોરજી	
૧ વકીલ બાબુલાલ નાગજીભાઈ	
૧ વકીલ કેશવલાલ નાગજીભાઈ	
જામખ ભાળીયા	
૧ પ્રકાશચંદ છગનલાલ ગુસાણી	
૧ સુદરજી રંગનાથ બારાઈ	
૧ રતિલાલ વીરચંદ	

સેટ	નામ
૧ સોમચંદ જેરામ	
દહિંસરા (મોરખી)	
૧ લખમીચંદ રૂપચંદ કોઠારી	
બજરંગપુરા (લખતર)	
૧ શાહ મનસુખલાલ કેશવલાલ	
નીકાવા	
૧ શ્રી હરિલાલ ડાહ્યાભાઈ વેરા	
ળીલખા	
૧ લાઠીયા કાનજી ભીમજી	
મુળો	
૧ શ્રી જયતિલાલ કાળીદાસ	
વડાલ (સોરઠ)	
૧ ઉત્તમચંદ નદલાલ કોઠારી	
લાઠી	
૧ શ્રી વેરા મણીલાલ રામજી	
૧ „ હેમચંદ મુળજીભાઈ	
૧ „ છોટાલાલ મેઘજી	
૧ „ વાડીલાલ વ્રજલાલ	
૧ „ ધીરુભાઈ ખુદ	
૧ „ શ્રી પ્રભુદાસ માણેકચંદ	
૧ „ ફર્લભજી નાનજી	
૧ „ હરિલાલ ભાણુજી	
૧ „ હરજીવનદાસ ભગવાનભાઈ	
૧ „ ભગવાનભાઈ મોનજીભાઈ	

સેટ	નામ
૧	વનમાળી માણેકચંદ
૧	વઢીલ ભુપતભાઈ
	વડવાણુ શહેર
૧૦	શ્રી ધનજી લાલચંદ સ્વામી
૧૦	જુઝાભાઈ વેલસીભાઈ
૫	પોપટલાલ ચત્રભુજ કેઠારી
૫	દેવશીભાઈ દેવકરણુ મહેતા
૫	મુળચંદ બેચરડાસ સંઘવી
	હા. જીવણકાસ ગફલકાસ
૭	ગોબરડાસ મુદરજી વોરા
૨	વાડીલાલ મહુકચંદ શેઠ
૨	શીવલાલ હીમજીભાઈ સંઘવી
૨	ચાંતિલાલ હરજીચંદ વોરા
૧	અમૃતલાલ કેશવજી
૧	જેઝાભાઈ હરજીચંદ દોશી
૧	અમરશી ફલજી
૧	છાટાલાલ મજલાલ સંઘવી
૧	ટપુભાઈ ખીમચંદ
૧	વધમાન બેચરડાસ વોરા
૧	હરજીવન મેધજી
૧	શીવલાલ વધમાન વઢીલ
૧	ભગવાનલાલ નારણજી વોરા
૧	મુળજીભાઈ ચત્રભુજ કેઠારી

સેટ	નામ
૧	ત્રબકલાલ ઉજમશી મળીઆર
૧	કુલચંદ દેવકરણુ શેઠ
૧	ભગવાનલાલ જીવણભાઈ
૧	શીમનલાલ જેઝાભાઈ
૧	વધમાન રણછોડભાઈ શેઠ
૧	મુળજીભાઈ હીરચંદ સંઘવી
૧	મુખલાલ તલચંદ મુડગર
૧	હરિલાલ માણેકચંદ શાહ
૧	શીખાલાલ ત્રીકમલાલ
	પુના
૧	ચાંતિલાલ રામજી
	બેલગામ
૧	મેસસ હીરાલાલ બેન્ડ સન્સ
	વાણજુસી
૧	જગજીવન એમ પટેલ
	કાલ્હાપુર
૧	તારાબેન કેશવલાલ વોરા
	ઘાણુપરી (મીઠી)
૧	મગનલાલ પોપટલાલ ઠામદાર
	ઝાસોર
૧	ગાંધી કાશીરામ ખીમજી
	કત્રાસગઢ
૧	ચાંતિલાલ આર. દોશી
૧	છાટાલાલ વનેચંદ

સેટ	નામ
૧	રતિલાલ કાળીદાસ મેતા
	ધોલેરા
૧	સ્થા જૈન સઘ
૧	કાતિલાલ ગુલાબચંદ
૧	ધીરજલાલ પા સઘવી
૧	કનૈયાલાલ ગ ઠકકર
૧	કાતિલાલ ખી ચાપાનેરી
૧	જયંતિલાલ હી શેઠ
૧	મણીલાલ સુ ગાધી
૧	હીરાલાલ ર ઠકકર
૧	ભીખાલાલ છ શાહ
૧	શાતિલાલ સુ ગાધી
૧	સોમાણી જેઠાલાલ ડુંગરશી
૧	શેઠ ચીમનલાલ મણીલાલ
૧	મારફતીયા અમૃતલાલભાઈ

સેટ	નામ
	વડોદરા
૫	દરિયાપુરી સ્થા જૈન સઘ
૧	શ્રી વણુછરા સઘ
૧	શા. બેચરદાસ વીરચંદભાઈ
૧	શા નંદલાલ નેમચંદભાઈ
૧	શા મણિલાલ નાથાભાઈ
૧	શા રતિલાલ મગળદાસ
૧	શા શાતિલાલ ખીમાચંદભાઈ
	મોટી કુંકાવાવ
૧	હા લખમણ ભાણુજી
	મહુવા
૧	ભાણુજી ખીમચંદ મહેતા
૧	રતીલાલ કાલીદાસ
	જોરાવરનગર
૧	પ્રાણુલાલ ગુલાબચંદ બધાર

શુદ્ધિપત્રક

પાનું	લીટી	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૬	૨૫	જનકશ ન	જેનકશ ન
૧૩	૬	કયો	કયા
૧૬	૧૬	યાર	તેયાર
૨૭	૧	છાકરો	છેકરો
૫૦	૧૫	મરજાણિ	મરજાણિ
૬૫	૪	દેવહત્ત	દેવહત્તે
૧૦૫	૨	કંચુ	કંચુ
૧૦૬	૩	કયા	હેયા
૧૧૧	૨૪	પથ	પથે
૧૨૫	૨૪	અધ્યાસ	અધ્યાસ
૧૬૦	૧૧	નિમિત્તા	નિમિત્તો
૧૮૬	૧૫	સોનીના	ચોરીના
૧૯૨	૪	વિરખે	નિરખે
૨૧૧	૧૮	કાલકુટ	વાલકુટ
૨૧૮	૪	કેમ ન લેવો	કે ન લેવો
૨૨૧	૧૬	પાપ	પાપ
૨૪૦	૧	નીકળે છ	નીકળે છે
૨૪૩	૭	અમોરા	અમનેરા
૨૫૮	૨૨	માન	મીન
૨૭૬	૧૮	મણવું	ગણવું

પાનું	ત્રીંટી	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૩૦૨	૧૬	ધમી	ધમી ^૯
૩૭૨	૪	ખાખકો	ખાખકો
૪૧૮	૧૬	ભપા	ભાપા
૪૩૪	૨	હીરી	હીરો
૪૩૪	૨૦	આગરોપ	સાગરોપમ
૪૪૦	છેલ્લી	પ્રશ્નાતાપ	પશ્ચાતાપ
૪૪૩	૧૧	તૃષ્ણાતુર	તૃપાતુર
૪૪૬	૨	દાસ-દાસીઆને	દાસ-દાસીઓને
૪૪૮	૧૫	અહાર	આહાર
૪૫૦	૧૮	ધનઘાતી	ધનઘાતી
૪૬૬	૨૨	વિરોધ	નિરોધ
૪૮૮	૧	વક્ષે	યક્ષે
૪૯૫	૨	અર્ધમ	અધર્મ ^૯
”	૨૨	નારકીમા	નરકમા
૫૦૧	૭	છેદીનાખે	છેદીનાખો
૫૧૧	૨૨	કે મૂકે	મૂકે કે
૫૧૨	૨૧	હુક્મ	દુક્મ
૫૩૪	૯	પુસ્તાકાલય	પુસ્તકાલય
૫૩૫	૯	નાહ	નાહિ
૫૬૦	૨૪	ઝાડ	ઝાડ

રાજ-ધાવા હશે રજુરામ પ્રભુ મને શક પડશે મનમાં-

તુ રે, તેથી, બટકાય, લક્ષ આશાથી ચોનિમાય,
હવરાય, તુ તેથી સત્કાયછ—

ખમ જૂઠ્યો, ને, કમ ખાખ્યા, કમથી બટકાયછ
રાજ-દેવ એ, મૂળ કમનાં, મૂળને સિવાય—હવરાય-૧

વિષય, કષામ નો સજ કરીને, પતન પથે જાયછ
કુસત્રસજે, ચડી ગયો તુ આંખ છતાં અધ ઘાય —હવરાય-૨

શમતામાં તુ, શમ્યો નહિ ને, મમતામાં અટવાયછ
અમતાં મુખો, ઈન્દ્રીને આખ્યા શાશ્વત સુખ જૂલાય—હવરાય-૩

પાકિટમાં, જેમ હીરો સિત્ત, તેમ તુ યદેહની માંયછ
તારાં મૂલ્ય, તે, આંખ્યા નહિ ને, દેહનાં મૂલ્ય અઠાય—હવરાય-૪

કમ શક્તિ, એ સુણતારો તોય, કમ જાળે દુઝાયછ
હવ તારી, શિવ ધવાની શક્તિને વિસરાય—હવરાય-૫

પૂન્ય પાપના ઉકય જેવા તેવાં ફળને ઘખાયછ
કતો-સોઠતા તુ જ તોપણ, પરના દોષ દેખાયછ—હવરાય-૬

લીલામ રત્ન, વીરઆગમ, સતસમાગમ, સહાયછ—

સ્વદેશ માગેમા પ્રકાશ આપે તોય અધારે જાય—હવરાય-૭

ક્ષણિક સુખ, સસારના પણ, તેમાં તુ લલચાયછ

મોક્ષ કારણ, નિશાન તારું “તીર” જૂઠી જાય—હવરાય-૮

(બનાવનાર - શ્રીજીવ પ્રાણુજીવનદાસ “તીર”)

“ સાંભરે ત્યારે ”

મૂકુ પગ મહેલમા જ્યારે, સ્મરણ સ્મશાનનાં ત્યારે,
 મૂકુ પગ પુષ્પ શય્યામા, ચિતા પણ સાંભરે ત્યારે.
 ધર તન શાલ હુશાલા, કફન પણ સાંભરે ત્યારે,
 સુણ સંગીત સ્વજનનું, રુદન પણ સાંભરે ત્યારે.
 ચડુ સુખપાલમા જ્યારે, નનામી સાંભરે ત્યારે,
 જમુ મિષ્ટાન્ન ક્ષણ જ્યારે, મરણપિ ડે સાંભરે ત્યારે

